2

ՃՕՂՐԱՓԻԱ Ի ԹԱՊԻՆ

W. 2.

Librairie de Paris
H. HAUSER
Libraire à Paris

ՃՕՂՐԱՖԻԱ Ի ԹԱՊԻ'Ի

'ԻԼՄԻՆԷ

ԷՍԱՍ Ը ՄՈԽԹԱՍԱՐ

مصارفی آمریقان مسیونر شرکتی طرفندن تسویه اولنه‌رق

معارف عمومیه نظارت جلیله‌سنك رخصتیله

۱ ذی الحجه ۹۷ و ۲۳ تشرین اول ۹۶ نومرو ۹۷

ԻՍԹԱՆՊՕԼՏԱ

ՄԱԹՊԱ'Ա Ի Ա· ՅԱԿՈԲ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

1883

ՄԻՒՆՏԷՐԻՃԱԹ

ՄՈՒԳԱՏՏԷՄԷ

Մա՛նաւար։ — 1. Մանզումէ ի չէմսկէ։ — 2. Քիւրէ ի արզ։ — 3. Խաթթ վէ տա՛իրէ։ — 4. Տա՛իրէ ի ուֆուգ։ — 5. Քիւրէնին նըսֆլարը։ — 6. Կէճէ իլէ կիւնաթուզիան հուսուլը։ — 7. Ֆուսուլ ի էրպա՛ա։ — 8. Լէյլ ու նիհարրն ուզունըզըր։ — 9. Մէնթազալար։ — Ճօղրաֆիա ի թապի՛ինին թագսիմի։ 1

ԳԸՍՄ Ը ԷՎՎԷԼ — ԳԱՐԱ

ՊԱՊ Ը ԷՎՎԷԼ — ԳԱՐԱՆԸՆ ԹԷՐՔԻՊԻ

1. Քիւրէ ի արզըն իչի վէ զապուղը։ — 2. Մա՛ակնէր վէ գայալար։ —3. Գայալարըն հէչէթ վէ թանզիմի։ — 4. Թէհաճճիւր։ — 5. Քիւրէ ի արզըն թարիխի։ — 6. Հալ ը հազըրտա վուգու՛ պուլան թէպէտուլաթ։ 8

ՊԱՊ Ը ՍԱՆԻ — ԳԱՐԱՆԸՆ ԹԱԳՍԻՄԻ

1. Գըթա՛աթ ը 'ազիմէ։ — 2. Աւտալար։ 13

ՊԱՊ Ը ՍԱԼԻՍ — ԳԱՐԱՆԸՆ ՇԷՔԻ Ի 'ՈՒՄՈՒՄԻՍԻ

1. Տաղլար։ — 2. Եայլալար։ — 3. Օվալար։ — 4. Ինթիզամ ի 'ուժուրի։ 17

ՊԱՊ Ը ԲԱՊԻ՛ — ԳԸԹԱ՛ԱԹ Ը 'ԱԶԻՄԷՆԻՆ

ՄՈՒՆԹԱԶԱՄԼԸՂԸ ՎԷ 'ԱՐՔԱԼԸԼԸՂԸ

1. Շիմալի Ամէրիգա։ — 2. Ճէնուպի Ամէրիգա։ — 3. Էվրոփա։ — 4. Ասիա։ — 5. Աֆրիգա։ — 6. Ավսթրալիա։ 20

ՊԱՊ Ը ԹԱՄԻՍ — 'ԱԼԱՄԱԹ Ը ՎՈՒԼԳԱՆԻՅԷ

1. Եանար տաղ։ — 2. Հարէքէթ ի արզ։ 27
Իմ'ինհան վէ խաբէրայա գ-ըե'-ալէթ ոռ-"-ալըր։ 31

ԳԸՍՄ Ը ՍԱՆԻ — ՍՈՒ

ՊԱՊ Ը ԷՎՎԷԼ, ՍԷՐՉԷՇՄԷ 33
ՊԱՊ Ը ՍԱՆԻ, ՆԷՀՐ 35
ՊԱՊ Ը ՍԱԼԻՍ, ՆԷՀՐԼԷՐԻՆ ՃՕՂՐԱՖԻԱՃԱ ԹԱԳՍԻՄԻ 38
ՊԱՊ Ը ԲԱՊԻ՛, ԿԷՕԼ 40
ՊԱՊ Ը ԹԱՄԻՍ, ՕԳԻԱՆՕՍ 42

ՊԱՊ Ը ՍԱՏԻՍ, ՕԳԻԱՆՕՍԸՆ ՀԱՐԷՔԵԱԹԸ

1. Թէմէվվիւճ։ — 2. Ճէզրու մէտատ։ — 3. Օգիանոսըն ազընթըլարը։ 44
Իմ'ինհան վէ խաբէրայա գ-ըե'-ալէթ ոռ-"-ալըր։ 49

ԳԸՍՄ Ը ՍԱԼԻՍ — ՔԻՒՐԷ Ի ՀԱՎԱ

ՊԱՊ Ը ԷՎՎԷԼ, ՔԻՒՐԷ Ի ՀԱՎԱՆԸՆ ԹԱՍԱՅԻՍԻ 51
ՊԱՊ Ը ՍԱՆԻ, ՀԱՐԱՐԷԹ Ի ՄԱՀՍՈՒՍԷ 52
ՊԱՊ Ը ՍԱԼԻՍ, ՐԻՒԶԿԵԱՐ։ Սէյր ի սէֆա՛ին 55

ՊԱՊ Ը ԲԱՊԻ՛, ՔԻՒՐԷ Ի ՀԱՎԱՆԸՆ ՐՈՒԹՈՒՊԷԹԻ 60
ՊԱՊ Ը ԹԱՄԻՍ, ԱՀՎԱԼ Ը ՀԱՎԱ Ի ԻԳԼԻՄ 65
ՊԱՊ Ը ՍԱՏԻՍ, 'ԱԼԱ՛ԻՄ Ի ԷԼԷՔԹՐԻԳԻՅԷ վէ հաւասիս ի մանզարիյէ։ 66
Իմ'ինհան վէ խաբէրայա գ-ըե'-ալէթ ոռ-"-ալըր։ 71

ԳԸՍՄ Ը ԲԱՊԻ՛ —ԷՃՍԱՄ Ը ՆԱՄԻՅԷ, ԵԱՒՕՏ

ՔԵԱ՛ԻՆԱԹ Ը 'ՈՒԶՎԻՅԷ

ՊԱՊ Ը ԷՎՎԷԼ, ՃՕՂՐԱՖԻԱ Ի ՆԷՊԱԹԻ

(Ա) Նէպաթի չէքլէրի։ — (Բ) Թագսիմ ի նէպաթ։ — (Գ) Թէվզի՛ ի նէպաթի։ — (Դ) Պուգ՛ա ի նէպաթ։ — (Ե)Նէպաթ ը պուսթանի։ 73

ՊԱՊ Ը ՍԱՆԻ, ՃՕՂՐԱՖԻԱ Ի ՀԱՅՎԱՆԻ

(Ա) Հայվանաթըն իմ'իչարը։ —(Բ) Թագսիմ ի հայվանաթ։ —(Գ) Հայվանաթըն ճօղրաֆիաճա թէվզի՛ի։ 83

ՊԱՊ Ը ՍԱԼԻՍ, ՃՕՂՐԱՖԻԱ Ի ՊԷՇԷՐԻ

(Ա) Ջուհուր ը պէչէր։ (Բ) Թագսիմ ի էսինա ի պէչէր։ (Գ) Սէլսիլ ի պէչէր — Գաֆկասիյէ, Մօղուլիյէ, Ջէնճիյէ, Մալայիյէ, Ամէրիգիյէ։ (Դ) Հէր սիլսիլէնին նուֆուսը։ (Ե) Արևան չիւ'պէսի. լիսանլարընա եագընըզդ — գավմլար ճէմվէլի — (Զ) Մէտէնիյէթ. հալ ը թագի՛ ի — ավճը — չիֆթճի — եազմագ ֆէչնի — միւթէմէտաին վէ զայր ի միւհէնէտաին — (Է) Վէսաիթ ի զուհուր ի մէտէնիյէթ։ 91
Իմ'ինհան էչ-ն ոռ-"-ալըր 99
ՃԷՏՎԷԼԼԷՐ 100

ՋԷՅԼ—ՄԷՄԱԼԻՓ Ի 'ՕՍՄԱՆԻՅԷՆԻՆ

ՃՕՂՐԱՖԻԱ Ի ԹԱՊԻ՛ԻՍԻ

ՊԱՊ Ը ԷՎՎԷԼ, վազ՛ ու վիւա՛աթ 102

ՊԱՊ Ը ՍԱՆԻ, ԹԷՐԹԻՊ Ի ՍԱԹԷ

(Ա) Էվրօփա մանզումէ ի ճէպէլիյէսի։ — (Բ) Ասիա մանզումէ ի ճէպէլիյէսի։ — (Գ) Ֆրաթ վէ Տիճլէ օվասը։ — (Դ) Աֆրիգա մանզումէ ի ճէպէլիյէսի։ 103

ՊԱՊ Ը ՍԱԼԻՍ, ՆԷՀՐ ՎԷ ԿԷՕԼ

Պասրա քէօրֆէզլիճէ ատօքիւլէն Նէհրլէր — Պահր ը Սէֆիյէ ատօքիւլէնլէր — Գարա տէնիզ ատօքիւլէնլէր — Ասրիաթիք տէնիզինէ ատօքիւլէնլէր — Սրճէվի նէհրլէրի 106
ՊԱՊ Ը ԲԱՊԻ՛ — ՀԱՎԱ Ի ԻԳԼԻՄ 108
ՊԱՊ Ը ԹԱՄԻՍ — ՆԷՊԱԹԱԹ ՎԷ ՀԱՅՎԱՆԱԹ 109
ՊԱՊ Ը ՍԱՏԻՍ — ՄԱ՛ՏԷՆԻՅԱԹ
Նէֆիս թաչ վէ նէֆիս մա՛ակնէր, բէհրա մա՛ակն, էսինիյէ թաչլարը։ 111
Իմ'ինհան էչ-ն ոռ-"-ալըր։ 112

ԹՈՒՐԻԹԱԼԱՐ ՃԷՏՎԷԼԻ

1. Անթիլ տտալարը խարիթասը 14
2. Ասիայա մէնտուզ ճէզաիր խարիթասը 15
3. Ավսթրալիյայա մէնտուզ ճէզաիր խարիթասը 15
4. Փօլինէզիա ճէզաիրի 16
5. Փասիֆիք մանզումէ ի ճէպէլի 21
6. Անտէա մանզումէ ի ճէպէլիյէսի 22
7. Էվրօփա մանզումէ ի ճէպէլիյէսի 26
8. Տաղ, եայլա, օվա խարիթասը 29
9. Եանար տաղլար իլէ եանար տաղ աէմիլէրի 46
10. Նէհր վէ կէօլ խարիթասը 46
11. Մէտտ խարիթասը 46
12. Օգիանօս ազընթըլարը 47
13. Խութուպ ը թէսաւի ի հէրարէթ վէ հէրարէթ մինթաղալարը 53
14. Րիւզկեար վէ եաղմուր խարիթասը 59
15. Պուգ՛ա ի նէպաթի խարիթասը 78
16. Մա՛վա ի հայվան խարիթասը 90
17. Սէլսիլ ի պէչէր խարիթասը 94

ՏԻՊԱԾՔ

Իշպու քիթաապ՝ վարրէնին ձօղրաֆիա ի թապի'իյէ տա"իր ինկլիզճէ օլարագ թէ"լիֆ էթախյի, վէ պիր գաչ աէնէատէն պէրու Ամէրիգանըն 'ալի մէքթէպլէրինաէ թէտրիա օլունմագտա օլարաղ քիթապըն թէրճէմէսի տիր։ Մու'ալիմիէր՝ հեր կիւնքի տէրսլէրի չայիրտանա մագպուլ վէ ֆա"իտէյի սուրէթաէ թա'լիմ էտէ պիր-մէք իչիւն հեր կիւն էվվէլտէն հազըրլըգ կէօրմէյի տիր-լեր։ 'Իլմ ի նիւճում, 'իլմ ի հիքմէթ ի թապի'իյէ վէ 'իլմ ի նէպաթաթ իլէ 'իլմ ի հայվանաթ հագգընտա մըգտար ը քեաֆի մա'լիւմաթը օլան պիր միւտէրրիս՝ ձօղրաֆիա ի թապի'իյէ տէրլէճէ ի մաթլուպէտէ իչահ ու թա'լիմէ միւգթէտիր օլուր։

Քիթապատա կէօսթէրիլէն խարիթալարա պագըլմըղը վագըթ խարիթալարա միւթէ'ալլիգ իչահաթա տախի միւրաճա'աթ էտիլմէյի տիր։

Հեր պիր շայիրտա, քէնտի տէրսինէ մուհարրիր օ-լան մէվգի'լերի 'ումումէն իսթի'մալ օլունա կէլէն խա-րիթա իւզէրինաէ կէօսթէրմէյինճէ, պաշգա տէրսէ կէչմէմէյի տիր։ Ֆու քիթապատա պուլունան պա'ղը մէվգի'լէրին իսմի շայիրտէ եէնի պիր չէյ կէօրիւնէճէք իսէ տէ, եէնէ պու քիթապատա միւնտէրիճ խարիթա մուխթասար ճօղրաֆիատա վէ մէքթէպ օտալարընտա պուլունան խարիթալար իլէ մուգայիսէ էտիլմիքտէ իս-մի եէնի կէօրիւնէն հեր պիր մէվգի' պուլունա պիլիր։

Իշպու քիթապըն նուսխէ ի ասլիյէսի տիպաճէսինտէ մուհարրիր աթիսէքի սէօզլեր իլէ տիպաճէյէ խիթամ վէրիրիզ։

"Ջանն ը 'աճիզանէմիզճէ, ձօղրաֆիա ի թապի'իտէն զէյատէ կէնճլերին նազար ը տիգգաթընը ճէլպ, վէ զիհն ու ֆիքրլէրինի թագվիյէ վէ թէվսի' էտէն պիր 'իլմ եօգ տըր։ Ձօղրաֆիա ի թապի'ի պէնի պէչէրին իսքեան ու իգամէսի իչիւն քիւրէ ի արզըն միւնասէ-պէթ ի թապի'իյէսինի, սաթհ ը արզըն զայը ի միւս-թէվիլիյինի, դարանըն վէ սույուն, տաղլարըն վէ օ-վալարըն վազ'իյէթինի թա'րիֆ էթմէյի կիպի, նա-զար ը տիգգաթընընը քիւրէ ի հավայա ճէլպ վէ 'ադէտ հայրէթ վէրիր պիր նիզամ ու թէրթիպ հիւքմինճէ օգիանօսուն պրւնարա թէհավվիւլ իլէ հա-վայա չըգմասընը, վէ պա'տէհու եաղմուր վէ գար օ-լարագ եէրէ նիւզուլ էտիպ կէօրէր վէ նէհրլեր թէչ-քիլ էթմէսինի, վէ հայվանաթըն սէպէպ ի վիւճուտը օլան նէպաթաթա նէշվ ու նիւմա վէրմէսինի տաւսի իչահ էտէր։

Խիւլասա ի քէլամ, ձօղրաֆիա ի թապի'ի 'ալեմ ի թապի'ինին լաթիֆ ու մուխթասար պիր թարղտա թահրիր օլունմըշ թարիխի, վէ ճէնապ ը Միւսէպպիպ իւլ էսպաալըն էթրաֆըմըզը ալընշ ասար ը 'աճիպէսի-նին միւվէզզիհի տիր։"

ԽԱԹԱ ՍԱՎԱՊ ՃԷՑՎԷԼԻ

ՍԱՀԻՖԷ	ՍԻՏՈՒՆ	ՍԱԹՐ	ԽԱԹԱ	ՍԱՎԱՊ
3	2	5	4 ճիւնիւ	4 իւնճիւ
3	2	42	խութուԹը արզ	խութուԹ ը արզ
11	2	5	օլան իլէ, մէվըլլը վէ մէվըլլըզ	օլան մէֆուէլի իլէ մէվըլլըզ
5	1	28	տա"իրէ ի նըսֆ	տէվա"իր ի նըսֆ
17	2	21	պուլընտըղընտան, քիւրէ ի արզըն	պուլունտըղընտան, մէրճան գայալարը-նըն էնվա'ի քիւրէ ի արզըն
17	2	22	զէյատէ մէրճան գայալարընըն էնվա' ի Պահը ը մուհիթ	զէյատէ Պահր ը մուհիթ
19	1	19	գայա տաղլարըն	գայա տաղլարը
20	2	30	արզա –	արզալը –
23	1	1	իրթիֆա'ընտան	իրթիֆա'ընտա
25	2	19	ՍԱԳՖ	ՊԱՍ
28	2	38	պուհլարտա	պուհլարտան

ՍԱՀԻՖԷ	ՍԻՏՈՒՆ	ՍԱԹՐ	ԽԱԹԱ	ՍԱՎԱՊ
30	2	7	քիւրէ ի արզըն ալԹընտա	քիւրէ ի արզըն սաթհը ալԹընտա
46	1	11	միւԹեչսուրիքէ մէտտի	միւԹեչսուրիքէ ի մէտտ
51	2	7	իֆքրատ	իֆքրաթ
54	2	11	իգլիմիսի	իգլիմի
54	2	56	հարարէԹի	հէրարէԹ
55	1	20	մէտուրլարէյն	մէտուրլարէյն
59	1	53	հրաբգան	հրրագան
60	1	51	քեաֆֆէի	հէֆ
80	1	11	արզըն	արզտա
,,	1	43	մա'իչէԹէ	մա'իչէԹինէ
81	2	23	փիշմեզտէն զիհիրլի	զէհիրլի
82	1	44	կէլիշտիյէ	կէլիշտիյի
83	1	58	գարըչըլըգ	գարըչըրըլըգ,
85	1	30	նէվ'ի էրէվէ	նէվ'ի օլուգ էրէվէ
85	2	17	նէվ'էրըն	նէվ'էրըի

ՃՕՂՐԱՓԻԱ Ի ԹԱՊԻ'Ի

ՄՈՒԳԱՏՏԷՄԷ

1. ՃՕՂՐԱՓԻԱ՝ քիւրէ ի արդաան պահս էտէն պիր 'իմ տիր։ Ճօղրաֆիա լուղէթի՝ Եունանիճէ (γῆ) ճի եա'նի քիւրէ ի արդ, վէ (γράφὼ) կրաֆի եա'նի թա'րիֆ լուղէթլէրինաէն միւրէքքէպ տիր։ Ֆադաթ ճօղրաֆիա 'իլմի սաաէ քիւրէ ի արդը թա'րիֆ էթմէյիդ, անճադ քիւրէ ի արդա միւթէ'ալլիդ վուգու'աթ ը թապի'իյէյի վէ հէմ տէ օ վուգու'աթըն դավա'իտինի թա'րիֆ էտէր։

2. Ճօղրաֆիա՝ իւչ դըսմա եա'նի ճօղրաֆիա ի Րիազի, թապի'ի վէ Միւլքի դըսմլէրինէ միւնդասիմ տիր։

3. ՃՕՂՐԱՓԻԱ Ի ՐԻԱԶԻ՝ քիւրէ ի արդըն Մանդումէ ի Շէմսիյէյէ օլան 'ալադասրնը էսաս թուբթարադ, արդըն չէքլ ու ճէսսամէթինաէն, կէճէ վէ կիւնտիւզիւն, վէ ֆուսուլ ի էրպա'նըն միւթէվալիէն կէլմէսինաէն, վէ արդըն թէքմիլ սաթհընըն եափսօա պիր դըսմընըն քիւրէ եա խարիճա իւղէրինէ ուսուլ ի թէրսիմինաէն պահս էտէր։

4. ՃՕՂՐԱՓԻԱ Ի ԹԱՊԻ'Ի՝ քիւրէ ի արդըն դավա'իտ ի թապի'իյէյէ օլան 'ալադասրնը էսաս թուբթարադ, տիւնեայը թէրքիպ էտէն դարա, սու, հավա վէ անլէրատ եաշաան նէպաթաթ վէ հայվանաթաան պահս էտէր։

5. ՃՕՂՐԱՓԻԱ Ի ՄԻՒԼՔԻ՝ քիւրէ ի արդըն հնսանա օլան 'ալադասրնը էսաս թուբթարադ, մէմալիք վէ փօլիթիգաճա օլան թաղսիմլէրինաէն, էհալինին ուսուլ ը թէ'սիւչինաէն, մէսէնիյէթ վէ մէշղուլիյէթինաէն, վէ անլէրի իտարէ էտէն հիւքիւմէթլէրին ահվալընտան պահս էտէր։

6. Ճօղրաֆիա ի թապի'ի թապի'աթըն թէղայիւրաէն միւնէդղէհ օլան գա'իտէլէրինի, վէ հնսանըն հայաթընա իրթիպաթ ը քիւլիսի օլան վագը'ա վէ 'ալամէթլէրի պէյան էթմէյինաէն 'իլմ ի ճօղրաֆիանըն էն մուհիմմ դըսմը 'ատտ օլունուր։ Իմնի ճօղրաֆիա ի թապի'իյի էյիճէ թահսիլ էթմէքսիզին, ճօղրաֆիա ի միւլքիյի վէ խաւսուսա թէվարիխի լա'իգիյէ անկլամագ զայր ի միւմքին տիր։

ՔԻՒՐԷ Ի ԱՐԶԸՆ ՊԻՐ ՍԷՅՅԱՐԷ ՕԼՏՂՂԸ

1. ՄԱՆԶՈՒՄԷ Ի ՇԷՄՍԻՅԷ

1. ՇԷՄՍ՝ սէմաատա փարլայան պիհիսապ եըլտըզլար-տան պիրի օլուպ՝ անլէրին նիչէլէրինաէն քիւչիւք տիր։ Ֆադաթ չէմն օլ եըլտըզլարա նիսպէթէն քիւրէ ի արզա եագընը օլտըդը իչիւն պիրճ պէօյիւք կէօրիւնիւր։

2. կիւնէչին էթրաֆընտա սէյր ու տէվր էտէն եըլ-տըզլարա ՍԷՅՅԱՐԷ թէսմիյէ օլունուր։

Սէյյարէլէրին էթրաֆընտա տէվրան էտէն ճիրմիճէրէ փէյՁ թէսմիյէ օլունուր, վէ քիւրէ ի արզըն փէյճի Ա,յ տըր։

Սէյյարէ վէ փէյճէլէրաէն պաչգա, կիւնէչին էթրա-

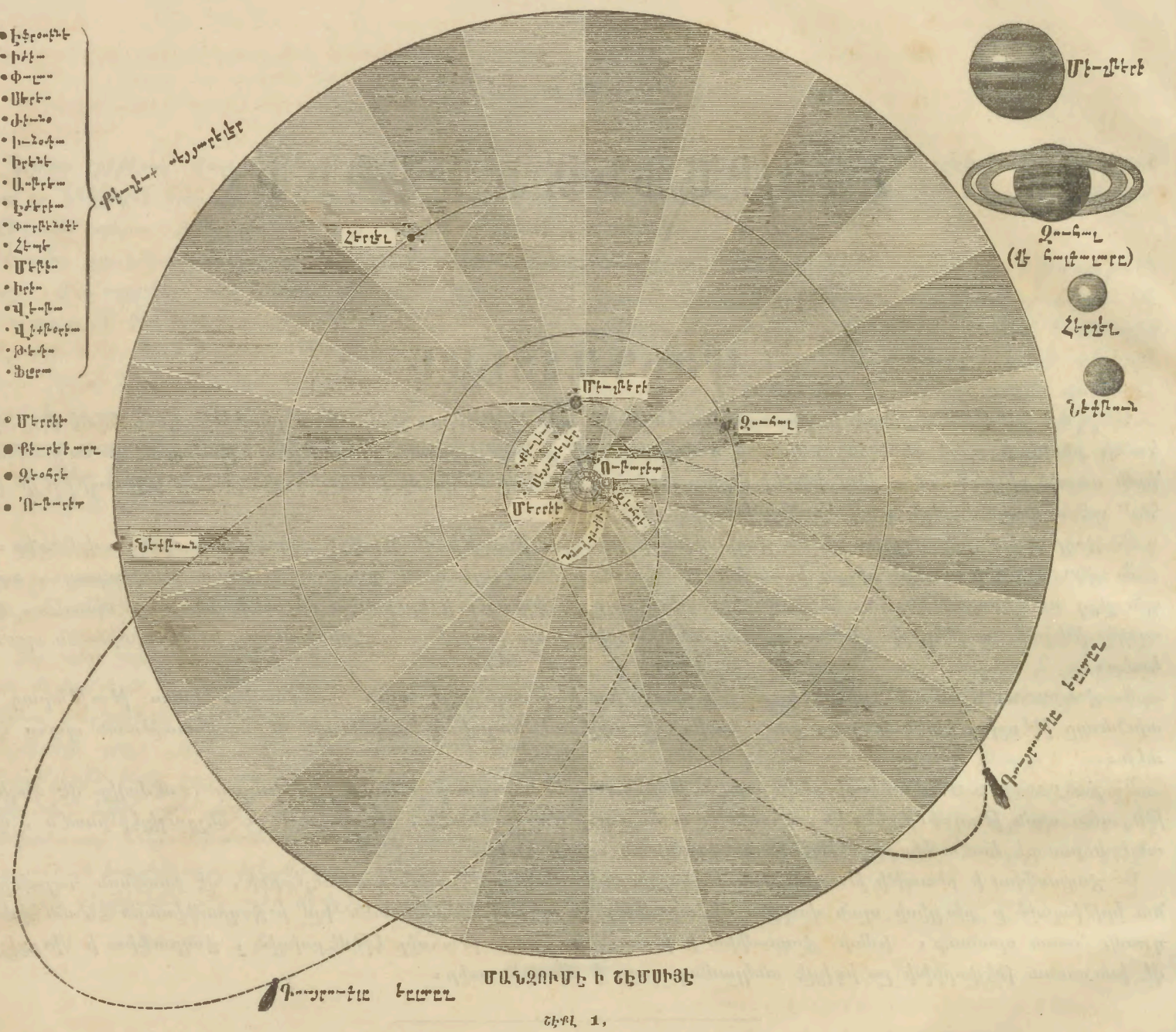
1. ՃՕՂՐԱՓԻԱ ՆԷ՞ տիր. վէ պու լաֆզ ՆԷՏԷ՞Ն միւրէքքէպ տիր։
2. Պու 'իլմ գա՞չ գըսմա միւնգասիմ տիր։
3. ՃՕՂՐԱՓԻԱ Ի ՐԻԱԶԻ ՆԷՏԷ՞Ն պահս էտէր։
4. ՃՕՂՐԱՓԻԱ Ի ԹԱՊԻ'Ի '' '' '' ։
5. ՃՕՂՐԱՓԻԱ Ի ՄԻՒԼՔԻ '' '' '' ։
6. ՃՕՂՐԱՓԻԱՆԸՆ պու իւչ գըսմընտան հա՞նկընը էն մուհիմմ սայընըր. ՆԷ՞ՉԻՆ։

ֆընտա տէվր էտիպ ԳՈՒՅՐՈՒԳԸ ԵԸԼՏՁ թէսմիյէ օլունան սա'իր ճիրմիճէր տախի վար տըր։

3. Սէյյարէլէրին կիւնէչին էթրաֆընտա տէօնէր ի-քէն թէչքիլ էյլէտիքլերի եօլ տէյիրմի եա'նի տա''իրէ չէքլինէ եագըն, գույրուգը եըլտըզլարըն թէչքիլ էյ-լէտիյի եօլ իսէ միւմքիէտտա պէյդի չէքլինտէ տիր։ Սէյ-յարէ վէ գույրուգը եըլտըզլարըն եօլընա ՄԷՏԱՐ թէս-միյէ օլունուր։

4. ՄԱՆԶՈՒՄԷ Ի ՇԷՄՍԻՅԷ կիւնէչ իլէ անրն էթրա-

1. Շէմն ՆԷ՞ՉԻՆ սա'իր եըլտըզլարտան պէօյիւք կէօրիւնիւր։
2. Սէյյարէ վէ փէյք ՆԷ՞ տիր։
3. Մէտար ՆԷՅ՞ տէնիլիր, վէ սէյյարէլէր իլէ գույրուգը եըլտըզլարըն մէտարլարը ՆԷ՞ չէքլտէ տիրլեր։
4. Մանզումէ ի չէմսիյէ ՆԷՏԷ՞Ն 'իպարէթ տիր։
5. Գա՞չ պէ յիւք վէ գա՞չ ուճագ սէյյարէ վար։

շէրկ 1,

Պէօլիւ-ք սէյյարէլէբր 1. 'Ո-ե-ռբէ, 2. Զե-օգրե, 3. Գե-բե-ե-ռբ, 4. Մ-ռբէ, 5. Մ-ի-ղ-ռ-ե-ռ, 6. Զ-ո-հ-լ, 7. Հ-ռբ-ե-լ վէ 8. Ն-ե-փ-ո-ռ տբր։

6. Իւղէբինտէ եաշատըղըմըղ գիւբէ ի արգ պու սէ-քիզ սէյյարէլէբին պիբի օլսա՝ սէյյարէլէբին եըլտըզ օլտըղլարը կիպի, գիւբէ ի արգ տաճի պիբ եըլտըզ տբր։

Պալատէբի չէբլ Մանզումէ ի Շէմսիյէյի կէօսթէրիբ։

Մէրքէզտէ օլան պէյազ նօգթա կիւնէչի, վէ էթրաֆընտաքի տա"իրէլէր պէօլիւք սէյյարէլէբին, վէ պէյզի խաթթլար գույրուդը եըլտըզլարըն մէտարլարընը իչ'ար էտէրլեր։ Գիւչիւք սէյյարէլէբին մէտարլարը՝ Մէրքիս իլէ Միւշթէրինին մէտարլարը արասընա տիւշեր։ Գէ-նարտաքի շէ-քլեր, Նէփթունտան կէօսթէրիլէն մէտարը կիւնէչ ֆարզ էտիլտիքտէ, սէյյարէլէբին օ նիսպէթլէ պէօլիւ-քլիւյինիւ կէօսթէրիբլեր։

7. 'Ո-ւթարիտ կիւնէչէ սա"իր սէյյարէլէբտէն զիյատէ եագըն իքէն, անտէն 37,000,000 միլ ուզագ տբր։

Կիւնէչտէն գիւբէ ի արգ 92,000,000 միլ, վէ էն ու-զագ օլան սէյյարէ՝ եա'նի Նէփթուն 2,854,000,000 միլ ուզագ տբր։

Պէօյէ'ազիմ հիսապլար անճագ թէ-մսիլ իլէ անկլաշըլա պիլիբր։ Հիսապ օլունմըշ տբր քի Աէ-մ իլէ Հավա կիւնէչէ կիլոմէթ իչ-ինն Նէփթունտան եօլա չըգըպ տէմիր եօլ 'արապասը իլէ սա'աթտա օթուզ միլ մէսաֆէ գաթ' էթմէք իւզրէ կէճէ կիւնտիւզ բէվան օլսալար իսի, կիւնէչէ անճագ 10,852 սէնէտէ եէթիչէ պիւիւլէր, վէ չիմտի անճագ եօլու եարը էտէրլեր իսի։

Զ. ԳԻՒՐԵ Ի ԱՐԶ

1. Սաթհընըն հեր պիր նօգթասը մէրքէզինտէն միւ-սավի մէսաֆէտէ օլան միւտէվվեր ճիսմէ գիւբէ տէնիլիր։

2. Մէրքէզտէն կէչմէք իւզրէ գիւբէնին սաթհընըն պիր թարաֆընտան օլ պիր թարաֆընա քեչիտէ գըլընան խաթթ ը միւսթաղիմ Գո-ւբէ թէսմիյէ օլունուր։

3. Պիր գիւբէ գութբլարընըն պիրի իւզրինտէ տէվր

6. Ընչ պէօլիւք վէ էն գիւչիւք սէյյարէ հա՞նգրլարը տբր։ Գիւբէ ի արգ նէ՞ տբր։

7. 'Ո-ւթարիտ, գիւբէ ի արգ վէ Նէփթուն կիւնէչտէն դա՞չ միլ ուզագ տբրլար։

1. Գիւբէ նէ՞ տբր։
2. Գութբ նէյէ՞ տէնիլիր։
3. Միհվէր նէյէ՞ տէնիլիր։

էթափյի հալտե , օլ դուքրա Մ'ևվէբ , վէ օլ դուքրըն հէր պիր ուճրնա քիւրէնին Գ՜ՐԻՊ տէնիլիր ։

4. Մ'ևվէր սա՞իր դուքրլարտան դրսա օլարդը հալտե , օլ միւտեվվէր ճիամ իքի դուքպի ճիհէթինտե եասը օլուր ։ Գու սուրէթտե օլ ճիամ հադիգի քիւրէ օլմայրպ չէոհ է ։՜ըե տիր ։

5. Քիւրէ ի արզ պիր չիպհ ի քիւրէ եա՛նի դուքպլէրի թարաֆընտա եասը տըր ։ Ֆագաթ պու եասը՝ լըդը վէ՛ք ազ օլարդընտան էքսէր հիսապտա քիւրէ ի հադիգիյէ 'ևթիպար օլունուր ։

6. Արզըն քիւրէ չէքինտե օլարդընա տա՞իր չօդ տէ՜լիլէր վար իսէ տէ , սըհհէթի տահա զիյատե աչիքևար օլան տէլիլէր չու ալթիտէ՜քիլէր տիր ։

(1) ՏԷՆիզ գըյսընտա տուրուպ ուզագտան պիզե կէլէն պիր կէմիյէ պագտըդըմընտա , էվվէլա զապիյէ չուպուդընը , սոնրա տիրէքլէրի , վէ էն սոնկրա թէքնէյի կէօրիւրիւզ ։ Էյէր քիւրէ ի արզ տիւզ օլա իսի , պիր թապի'է իպթիտա կէ՜մինին էն պէօյիւք գըսմընը եա՛նի թէքնէյի կէօրիւր իտիք ։

(2) Եէր իզէրինտե հէր ներէյե տուրապ , սա՞իր ճիամիէր , մէսէլա պիր տաղ , արայա կիրմէտիքճէ , ուճուգ ը ըուէյթ տա՞իմա տէյիրմի օլուր ։ Պու քէյֆիյէթ իսէ անճագ պիր քիւրէյե վագը՛ օլա պիլիր ։

(3) Խուսուճ ը գամէր վուգու՛ինտե այ իզէրինտե կէօրիւլէն նէրին կէօլկէսի տա՞իմա տէյիրմի տիր . վէ կէօլկէսի տա՞իմա տէյիրմի օլան պիր ճիամ մութալագա քիւրէվի օլուր ։

3. ԽԱԹԹ ՎԷ ՏԱ՞ԻՐԷ

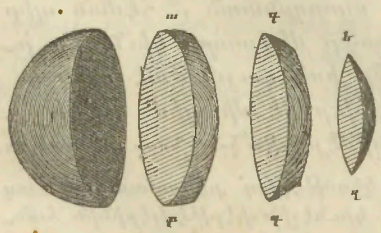

ՇէԿԼ 2.

1. Պիր քիւրէյի պիր միւսթէվի սաթհ իլէ քէոսէյիմիղտե , դըթա՛լարընըն պիրեր սաթհընտա տա՞իրէ ի սաթհիյէ հասըլ օլուր ։

2. Քիւրէյի մերքէզինտէն կէչէրէ՜ք գաթ՛էտէն տա՞իրէյէ ՏԱ՞ԻՐԷ Ի 'ԱՋԻՄԷ տէնիր ։ Հէր պիր տա՞իրէ ի 'ազիմե քիւրէյի ՆՐՍՓ Ը ՓԻԻՐԷ թէամիյէ օլունան իքի միւսավի դրսմա թագսիմ էտեր ։

3. Մերքէզինտէն կէչմէյէրէ՜ք պիր քիւրէ գաթ՛ էթմէքլէ հասըլ օլան հէր տա՞իրէյէ ՏԱ՞ԻՐԷ Ի ՍԱԴԻՐԷ թէամիյէ օլունուր ։

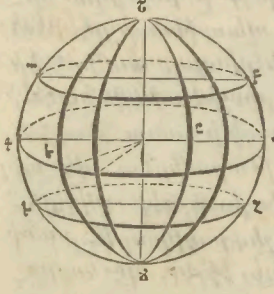

ՇէԿԼ 3.

Քիւրէ կիւղիւնտե օլան տա՞իրէեր միւթէվաղի՛ օլարդլարը տա՞իրէ ի 'ազիմէտէն ուզագ-լայշարդճա քիւչիւրիւրլէր ։

Իքինճի չէ՜քլտե պիր տա՞իրէ ի 'ազիմե կէօսթէ՜րիլիր ։ Իւչինճիւ չէ՜քլտե իսէ մերքէզտէն կէչմիշ օլմայան (աբ , գդ , վէ կզ) քիւչիւ՜ք տա՞իրէլէր կէօսթէ՜րիլիր ։

4. Քիւրէ ի արզըն սաթհընտա օլան հէր պիր նօգ՜թանըն մահալինի դօլայմա թա՛եին էթմէ՜ք իչիւն անըն սաթհը իւզէրինտե նիչէ պէօյիւ՜ք վէ քիւչիւ՜ք տա՞իրէ՜լէր ֆարդ էտիլմիշ տիր ։ Պու տա՞իրէլէրին մէվգը՛ի դուքպլարտա պագըլարագ թա՛եին օլունուր ։ Գուքպլա՜րըն պիրինէ ԳՈՒՔՊ Ի ՇԻՄԱԼԻ վէ սիկէրինէ ԳՈՒՔՊ Ի ՃԷՆՈՒՊԻ թէամիյէ օլունուր ։

ՇէԿԼ 4.

5. Խուրդ ը խուրդա՝ դուքպլարտան միւսավի մէսաֆէյէ պուլունան պիր տա՞իրէ ի 'ազիմե տիր ։ Գճունիւ չէքլ՜տե , դ դ՝ խաթթ ը խաթիվա , շ՝ Գուքպ ի չիմալի , վէ ճ՝ Գուքպ ի ճէնուպի տըր ։

6. Գուքպլարըն իքիսի իւզէ՜րինտէն կէչէն հէր պիր տա՞իրէ ի 'ազիմէյէ , մէսէլա շ է ճ՛ , շ է ճ՛ , շ ը ճ՛ , տա՞իրէլէրին հէր պիրի՜նէ , ՏԱ՞ԻՐԷ Ի ՆՐՍՓ ԻԻՆ ՆԻՀԱՐ տէ՜նիլիր ։ Տա՞իրէ ի նըսֆ իւն նիհա՜րըն պիր գուքպտան օլ պիր գուքպա միւմքիէտա օլան նըսֆընա ԽԱԹԹ Ը ՆՐՍՓ ԻԻՆ ՆԻՀԱՐ թէամիյէ օլունուր ։

7. Խաթթ ը խաթիվայա միւվազի օլան քիւչիւ՜ք տա՜՞իրէլէրին հէր պիրինէ , մէսէլա ֊ է , է ը , տա՞իրէլէ՜րէ , ՏԱ՞ԻՐԷ Ի 'ԱՐԶ տէնիր ։

8. Խուրդուրթ ը նըսֆ իւն նիհարը բագտալար իլէ իչարէթ էթմէ՜ք իչիւն անըլէրին պիրի իւզէրինէ սըֆըր գօնուլուպ պաչլանըր , վէ պու խաթթը մէպտե ի թուլ իթթիխազ էտէրէ՜ք հէմ չարդա հէմ զարպա տօղրու 1 տէն 180 է գատար տէրէճէ բագտալարը եաղըլըր ։

Ինկիլիզ վէ Ամէրիգալըլար կրինիչ բատատ խանէսինտէն կէչէն նըսֆ իւն նիհարը , վէ սա՞իր միլլէթլէր իսէ պաչդա խաթթ ը նըսֆ իւն նիհարը մէպտե ի թուլ իթթիխազ էտէրլէր ։

9. Խաթթ ը խաթիվա 360 տէրէճէյէ թագսիմ օ՜լունարդընտան տէրէճէլէր մէպտե ի թուլ իթթիխազ օլունան խաթթ ը նըսֆ իւն նիհարտան չարդա տօղ՜րու 180°, հէմ զարպա տօղրու 180° օլաճաղը թա՜պի'ե օլմաղըչ , 180 ինճի տէրէճէյէ վագը՛ չարդի վէ զարպի խաթթլարըն իքիսի պիր օլուր ։

10. Պիր մէվգի'ինի ԹՈՒԼԸ՝ օլ եէրին մէպտե ի թուլ՜տէն եա՛ չարդա , եա՛ զարպա տօղրու պուլունան վէ տա՞իրէ ի 'արզ իւզէրինէ էօչիւլմիւշ օլան մէսաֆէ՜սի տիր ։

11. Պիր մէվգի'ինի 'ԱՐՋԸ օլ մէվգի'ինի խաթթ ը նըսֆ իւն նիհար իւզէրինէ էօչիւլմիւշ խաթթ ը խաթիվա՜տան օլան մէսաֆէյի տիր ։

12. Խուրդուրթ ը նըսֆ իւն նիհարըն բագտալար իլէ իչարէթ էտիլմիյէ մինվալ իւզրէ , խուրդուրթ ը 'արզ տախի բագտալար իլէ իչարէթ էտիլիր ։ Խաթթ ը խա՜թիվա սըֆըր , եա՛նի մէպտե ի 'արզ 'իթթիխազ օլու՜նարադ , սա՞իր խուրդուրթը 'արզ անտէն պաչլայրպ՝ չի՜մալե վէ ճէնուպէ տօղրու 1 տէն 90 ա գատար բա՜գտալարըա իչարէթ էտիլիր ։

Խուրդուրթ ը նըսֆ իւն նիհարըն թագսիմ օլունարդը տէրէ՜ճէլէրէ պէրէճէ է 'արզ , վէ խուրդուրթ ը 'արզըն թագսիմ օլունարդը տէրէճէլէրէ պէրէճէ է ՚ևու՜լ տէնիլիր ։

---

4. ՇէԿՀ ի քիւրէ նէ՞ տիր ։
5. Քիւրէ ի արզ նա՞սըլ պիր քիւրէ տիր ։
6. Արզըն քիւրէ չէքլինտե օլարդընա նէ՞ տէլիլ վար ։
4. Պիր քիւրէ միւսթէվի սաթհ իլէ գաթ՛ օլունուրսա գըթա՛լարընըն չէքլէ նա՞սըլ օլուր ։
2. Տա՞իրէ ի 'ազիմ վէ նըսֆ ը քիւրէ նէյի՞ աէնիլիր ։
3. Տա՞իրէ ի սաղիրէ նէ՞ տիր ։
4. Քիւրէ ի արզըն սաթհը իւզէրինտե նէ՞ մադսէտլէ պէօյիւք վէ քիւ՜չիւք տա՞իրէլէր ֆարդ օլունմըշ տըր ։

5. Խաթթ ը խաթիվա նէ՞ տիր ։
6. Տա՞իրէ ի նըսֆ իւն նիհար նէ՞ տիր ։
7. Տա՞իրէ ի 'արզ նէ՞ տիր ։
8, 9. Խուրդուրթ ը նըսֆ իւն նիհար բագտալար իլէ նէ՞ գա՞իտե իւզրէ իչ'արէթ օլունուր ։
10. Պիր մէվգի'ինի թուլը նէ՞ տիր ։
11. Պիր մէվգի'ինի 'արզը նէ՞ տիր ։
12. Խուրդուրթ ը 'արզ բագտալա նա՞սըլ իչարէթ էտիլիր ։ Թուլ վէ 'արզ տէրէճէլէրի նէ՞ տիր ։
13. Տէրէճէ՛ի 'արզ իլէ տէրէճէ ի թուլ նա՞սըլ թագսիմ օլունուր ։

ակիմիզ հալտէ, օվ մէվգի'ին քիւրէ ի արգըն սաթհը խարթասընտա օվան եէրինի պուվա պիտիրիզ։

Հէր տէրէճէ ի 'արզ եափօտ թուվ՝ ալթմըշ միւսավի գրամ-յարա թագսիմ օվունուզ, հէր պիր գըսմա պաֆէյէ, վէ տագի-դէյէրին ալթմըշ գրամտա պիրինէ առնյէ տէնիր։

14. Հէր պիր խաթթ ը'արզ՝ խաթթ ը խաթիվա մի-սիպիս խուվթուվթ ը նըսֆ իւն նիհար վասըթասըլյէ 360 տէրէճէյէ թագսիմ օվունուը իսէ տէ, պու տա"իրէյէր դուվթպէյարա թէդարրուզ էթմէյիճէճ քիւչիւնտէն, թագսիմ օվունըզը տէրէճէյէրի տասի անա նէսպէթէն քիւչիւլիւը։

15. Տէրէճէյէր բագամին սաղ թարաֆընա վէ պիր սաղ եօգարըսընա վաղ՝ օվունան քիւչիւք պիր սըֆըր (°) իլէ, տագիդէյէր չէօյլէ (′) պիր չէքիլ իլէ, վէ սանիյէյէր իսէ՝ չէօյլէ (″) պիր չէքիլ իլէ էշ'ար օվունուը։

Մէսէյա խաթանպօլ չէհրինին մէվգի'ի չէօյլէ, խաթանպօլ 41° 0′ 18″ չիմալի 'արզ, վէ 28° 59′ 15″ չարգի թուվ կէօս-թէրիյիր. պու տասի դըրդ պիր տէրէճէ վէ օն սէքիզ սանիյէ չիմալի 'արզ, վէ կրինիչ մէպատ ի թուվ օվարագ հիրմի սէքիզ տէրէճէ էլլի տօգուզ տագիդէ, վէ օն պէշ սանիյէ չարգի թուվ տէյիս օգունուը։

16. Քիւրէ ի արգըն սաթհը՝ 197,000,000 միլյէպ-պա' միլ, խաթթ ը խաթիվանըն գուվթու 7,925. $\frac{65}{100}$ միլ, վէ քիւրէ ի արգըն միհվէրի 7,899. $\frac{17}{100}$ միլ օվուպ՝ խաթթ ը խաթիվանըն գուվթըընտան 26. $\frac{48}{100}$ միլ գըս-սա տըր։

Խաթթ ը խաթիվա իւղէրինէ պիր տէրէճէյինին ու-զունըզը 69. $\frac{163}{1000}$ միլ օվուր։

4. ՏԱ"ԻՐԷ Ի ՈՒՖՈՒԳ

1. Տ"էրէ է Ո-ֆո-է՝ սէմա իլէ զէմինին կէօղիւմիւզէ զահիրէն պիրի պիրինէ մուվթասըլ կէօրիւնտիւ-քյէրի տա"իրէ տիր։

Ուֆուգ, արայա պիր ճիհամ կիրմէզսէ, տէնիզտէ կէօ-րիւլտիւյիւ միսիպիս թէմամ պիր տա"իրէ օվուր։

2. Ուֆուգըն չիմալի գուվթպա մուգապիլ օվան նօգ-թասը նէֆնա է չէֆտ, վէ անըն գարշըսընա՝ նէֆնա է ճէ-նուպ, վէ անէրինն արասընտաքի մէսաֆէյինին օրթասըն-տա միւսավի մէսաֆէտէ պուվունան իքի նօգթալարըն պիրինէ՝ նէֆնա է չուրէ, վէ սիհկէրինէ՝ նէֆնա է պուրպ թէս-միյէ օվունուը։ Պու տէօրթ նօգթալարա նօ-ֆուն ը սուվէյէ տէնիր։

3. Նուգաթ ը սալիյէ արասընտա սա"իր տէօրթ նօգթա օ-վուպ, միւսավի ուզագըզդտա օվարագ չիմալ իլէ չարգըն արա-սընտա օվան նօգթայա Շէֆտ է չուրէ, չիմալ իլէ պարպըն արա-սընտա օվան նօգթայա Շէֆտ է պուրպ, ճէնուպ իլէ չարգըն ա-րասընտա օվան նօգթայա ճէնուպ է չուրէ, վէ ճէնուպ իլէ պար-պըն արասընտա օվան նօգթայա ճէնու-պ է պուրպ տէնիլիր։

5. ՔԻՒՐԷՆԻՆ ՆԸՍՖԱ ԹԱԳՍԻՄ ՕՎՈՒՆՄԱՍԸ

1. Հէր պիր տա"իրէ ի 'ազիմ քիւրէ ի արգը իքի նըսֆա թագսիմ էտիպ, խաթթ ը խաթիվա իլէ քիւ-րէյի պէօլսիյիւմիւզտէ գրթ'ալարըն պիրիսինէ նըսֆ ը էֆ-րէ է չէմալ, վէ սիհկէրինէ նըսֆ ը էֆրէ է ճէնուպ, վէ կրինիչ մէպատ ի թուվ օվարագ 20 ինճի նըսֆ իւն նի-հար ը պարպի իլէ քիւրէյի պէօլսիյիւմիւզտէ, գրթ'ա-լարըն պիրինէ նըսֆ ը էֆրէ է չուրէ, վէ սիհկէրինէ նըսֆ ը էֆրէ է չուրպ տէնիր։

2. Նըսֆ ը քիւրէ ի չարգի՝ Ասիա, Էվրօպա վէ Աֆ-րիգայը, վէ նըսֆ ը քիւրէ ի պարպի՝ Շիմալի վէ ճէ-նուպի Ամէրիգայը շամիլ տիր։

6. ՔԻՒՐԷ Ի ԱՐԳԸՆ ՏԵՎԷՐԱՆԸ

ՎԷ ԿԷՃԷ ԻԼԷ ԿԻՒՆՏԻՒԶԻՒՆ ՀՈՒՄՈՒԼԸ

1. Քիւրէ ի արգ քէնտի միհվէրի իւղէրինտէ պարպ-տան շարգա տօղրու հարէքէթ էտէրէք հէր եէրմի տէօրթ սա'աթտա պիր տէֆ'ա տէվրինի թէքմիլ է-տէր։ Պու միսիլլիւ հարէքէթէ Հ-ըէ-էէ-ն է ճէնիլիր։

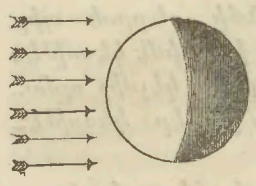
Կիւնէչ վէ եէլսըղլար չարգտան պարպա տօղրու հարէքէթ-լէ ճիւմլէսի չարգտան թուվա՝, վէ պարպտա պուրուպ էտէր-լէր կիպի կէօրիւնիւր իսէ տէ, պու հարէքէթ ի պահիրէյերի քիւրէ ի արգըն հարէքէթ ի վէղ'իէսինտէն նէչէթ էտէր, (նասըլ քի տէմիր եօլ 'արապասը իլէ սիւր'աթլէ կիւտէր իքէն բասթ կէտիդիմիզ ադաճ վէ էպնիյէ վէ սա"իր ճիհամէրի պիղիմ կիթ-ակիմիզ տէմիրին աքսինէ հարէքէթ էտէր կիպի միւթէհար-րիք կէօրիւրիւզ, վէ անյէրին պու հարէքէթտէ կէօրիւնմէյէ-րինին սէպէպի պիղիմ հարէքէթ էթմէմիզ տիր)։

2. Քիւրէ ի արգ քէնտի միհվէրի իւղէրինտէ տէվր էյլէտիյի զէման սաթհընտա պուլունան հէր պիր նօգ-թասը եէրմի տէօրթ սա'աթ զարֆընտա 360 տէրէճէ-տէն 'իպարէթէ պիր մէտար թէչքիլ էտէր, լաքին խաթթ ը խաթիվատա օվան պիր նօգթա գուվթպալարա տահա եագըն օվան պիր նօգթատան գիյատէ կէնիչ պիր մէ-սաֆէտէն կէչիպ սա'աթտա 1035 միլ, վէ 'արզը 44 տէրէճէ օվան պիր նօգթա սա'աթտա 794 միլ հա-րէքէթ էտէր։ Գուվթպալար իսէ հիչ հարէքէթ էթմէչ-լէր։

3. Արգ չէմատէն հարարէթէ վէ նուր ախպ էտիպ քէնտիսի քիւրէ չէքիլմէտ օլտըղընտան, հէման պիր վագըթտա անճագ պիր նըսֆը միդտարը կիւնէչլին ը-ղըղընը պալը, օվ պիր նըսֆը իսէ զուվմէթտէ գալըր։

4. Քիւրէ ի արգըն միւնէվվէր վէ միզիմ ճիհէթլէչ-րինի այըրան սա"իրէ ի 'ազիմէյէ Տ"էրէ է նուր տէնիլիր։

Յինճի չէքիլ սա"իրէ ի նուրը կէօսթէրիպ՝ քէնարտա օվան օգ-րէսմէլէրի կիւնէչլին փէրթէվվէրինին հան-կը թարաֆտան կէչտիյինի իշ'ար էտէր-լէր։

Շէրլ 5.

Պու սա"իրէ ի 'ազիմէնին միւնէվ-վէր թարաֆը կիւնահուզ, միզիմ թարաֆը իսէ կէճէ օվուպ, արգըն պու սա"իրէ իւղէրինտէն միւրուր էտէն հէր պիր նօգթասընտա՝ 24 սա'աթ զարֆընտա սապահ, էօյլէ, ակշամ վէ եարը կէճէ վագը՝ օվուր։

---

14. Խուվթուվթ ը'արգըն տէրէճէյէրի նի՞չիւն խաթթ ը խաթիվանըքքին-տէն քիւչիւք տիր։
15. Տէրէճէյէր վէ անէրին թագսիմէրի նի՞ճէ իշարէթի օվունուր։
16. Քիւրէ ի արգըն սաթհը նէ՞ գատար սրը։ Խաթթ ը խաթիվանըն գուվթրու նէ՞ գատար սրը։ Քիւրէ ի արգըն միհվէրի գաչ միլ տիր։
1. Տա"իրէ ի ուֆուգ նէ՞ տիր։
2. Նուգաթ ը սալիյէ նէյէ՞ տէնիր։
3. Սա"իր տէօրթ նօգթալար հա՞նկըլար սրը։
4. Քիւրէ ի արգը չիմալի վէ ճէնուպի իքի գըսմա վէ չարգի վէ պարպի իքի գըսմա թագսիմ էտէն տա"իրէյէր գա՞նգը տա"իրէյէր տիր։

2. Քիւրէ ի արգըն նըսֆ ը չարգիսի տիւնեանըն հա՞նկը պէօյուք գրթ'ալարընը, վէ նըսֆ ը պարպիսի տիւնեանըն հա՞նկը պէօյուք գրթ'ալարընը չամիլ տիր։
1. Քիւրէ ի արգ քէնտի միհվէրի իւղէրինէ հա՞նկը թարաֆա տօղրու տէօրթ։ Կիւնէչ վէ եէլսըղլարըն հարէքէթի նի՞չիւն չարգտան պարպա տօղ-րու կիպի կէօրիւնիւր։
3. Քիւրէ ի արգըն հա՞նկը փայը հէման պիր վագըթտա կիւնէչլէյէն ըշըդ-ալը։
4. Տա"իրէ ի նուր նէյէ՞ տէնիր։

7. ՔԻՒՐԷ Ի ԱՐՋԸՆ ԿԻՒՆԷՇ ԷԹՐԱՖԸՆՏԱ ՏԷՎԷՐԱՆԸ ՎԷ ՖՈՒՍՈՒԼ Ի ԷՐՊԱ'Ա

1. Քիւրէ ի արդ քէնաի միվէլերի իւղէրինաէ հարէ-քէթ էթաիքաէն մա'տա մէտարը իւղէրինաէ տախի կիւնէչին էթրաֆընտա հարէ.քէթ էտէր · պու միսիլիւ հարէ.քէթէ Հաբէ-էր է եդնէյ աէնիր ։

2. Քիւրէ ի արդ կիւնէչին էթրաֆընտաքի տէվրինի պիր սէնէտէ իթմամ էտէր վէ պու միւատէթաէ միվէլի իւղէրինաէ տախի $365\frac{1}{4}$ աէֆ'ա տէվր էթաիչին-տէն, հէր սէնէ $365\frac{1}{4}$ կիւն օլուր ։

Տօղրու հիսապա կէօրէ հէր սէնէտէ 365 կիւն, 5 սա'աթ, 48 տագիղէ վէ 48 սանիյէ վար սըր ։

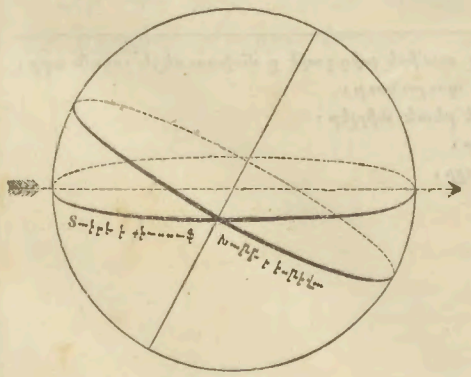
3. Մէտարընըն ուզունլուղը 598,000,000 միլ օլան քիւրէ ի արդ սա'աթտա 68,000 միլ հաիօտ սանիյէ-տէ 20 միլ մէսաֆէ գաթ' էտէր ։

4. Մէվսիմլէրին սէպէպ ի թէպէտտիւլի քիւրէ ի արդն միվէլերինին ալթընը ալթը տէրէճէ, Եիրմի սէքիզ տագիղէ րատատէլերինաէ պիր զավիյէ թէշքիլ էտէր տուրէթաէ մէտարընըն սաթհընա մա"իլ, վէ պիր տէ միվէլերինին մէյլի տա"իմա հէման պիր թատաֆա տօղ-րու օլմասընտան իլէրի կէլիր ։

Պինա"էն 'ալէյհ չիմալի գութպ պէրի տէվամ սէմա տա հէման պիր Եէրէ, եա'նի չիմալի Եըլդըզա միթէ-վէճճիհ օլուր · վէ քիւրէ ի արդ սէնէտէ հէր գաչ մէվ-գը'տա պուլունտա միվէլերին վէզ'իէթլէրի (տուրուշը) տէ պիրպիրինէ միթէքվազի տիր ։

Քիւրէ ի արզըն միվէլերի մէտարընըն սաթհընա 'ամուտի օլա իտի, տա"իրէ ինուր՝ տա"իրէ ի նըսֆ իւն նիհարլարըն պիրի օ-լարագ գութպլարտան կէչէր իտի ։ Պու հալտէ կէճէ կիւնտիւզ տիւնեանըն հէր եէրինտէ հէման պիր սիյագտէ օլարագ, կիւ-նէչ խաթթ ը իսթիվատա օլանլարա տա"իմա սէմթ ը բատտէ, գութպլարտա օլանլարա իսէ ուֆուգտա կէօրիւնիւզ մէվսիմ թէպէտտիւլաթը հիչ վագը՝ օլմազ իտի ։

5. Տ"իրէ է էօսո֊ֆ՝ քիւրէ ի արզըն մէտարընըն սաթհը իլէ թէթապուգ էտէն պիր տա"իրէ ի'ադիմէ տիր ։ Պու տա"իրէ խաթթ ը իսթիվայը գաթ' էթաիչինտէ $23\frac{1}{2}$ աէրէճէ պիր զավիյէ թէշքիլ էտէր, վէ խաթթ ը իս-թիվանըն պիր նըսֆը տա"իմա տա"իրէ ի քիւսուֆըն ֆէվգինտէ, վէ նըսֆ ը տիկէրի թահթընտա գալըր ։

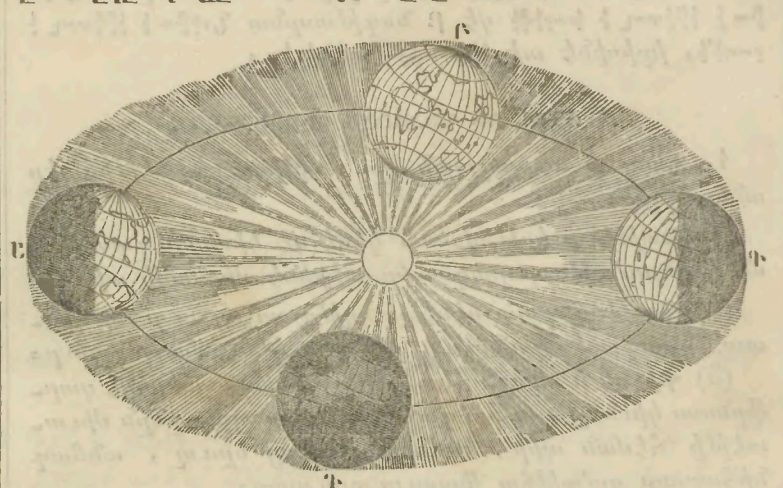
Շէրլ. 6.

6. Ճնճը շէքլ խաթթ ը իսթիվա իլէ տա"իրէ ի քիւսուֆըն պիրպիրինէ նիսպէթէն պուլունտուղլարը վա-զ'իէթի կէօսթէրիր · պու շէքլտէ քիւրէ ի արզըն մէտարընըն սաթհը տա"իրէ ի քիւսուֆ իլէ մութա-պըղ, միվէլերի իսէ մէտարընըն սաթհը-նա մա"իլ օլմուշտըր ։

1. 2. Քիւրէ ի արզըն հարաքէթ ի էյնէյէսի նէ° տիր ։
3. Քիւրէ ի արվ մէտարը իւզէրինաէ սա'աթտա գա°չ միլ մէտաֆէ գաթ' էտէր ։
4. Քիւրէ ի արզըն միվէլերի մէտարընը սաթհընա նէ° գատար մա'իլ տիր ։ Պուհտան նէ° նէթիճէ չըգար ։
5. Տ"իրէ ի քիւսուֆ նէ° տիր ։
6. Ալթընճը շէքլ նէյի° իզահ էտէր ։

7. Տա"իրէ ի քիւսուֆըն խաթթ ը իսթիվա իլէ $23\frac{1}{2}$ աէրէճէ պիր զավիյէ թէշքիլ էթմէսինին թէպէտտիւլ ի մէվսիմէ նա՞սըլ սէպէպ օլըդըընը թա'րիֆ էտէլիմ ։

Շնճի շէքլ քիւրէ ի արզըն պիր սէնէ զարֆընտա պու-լունտըղը պաշլըճա տէօրթ վէզ'իէթի կէօսթէրիր ։

Շէրլ. 7.

(1) Յունիս 21 տէ քիւրէ ի արզ Ս.նօգթասընտա պու-լունուպ՝ գութպ ը շիմալի կիւնէչ ճիհէթինէ մա"իլ օ-լուր, պու վազ'իէթտէ քիւրէ ի արզըն շիմալի նըսֆըն-տա էաղ, վէ ճէնուպի նըսֆընտա դըչ վագը՝ օլուպ՝ էվվէլքինտէ կիւնտիւզ կէճէէն ուզուն օլըդըը կիպի գութպ ը շիմալիտէ կիւնէչ տալա զուրուպ էթմէյիպ կէճէ եաբըլընտա պիրի ուֆուգտան Եօգարը օլուր ։

(2) Իւչ այ սօնկրա եա'նի Ծնպ · 22 տէ քիւրէ ի արզ Դ.նօգթասընտա օլուպ՝ տա"իրէ ի նուր գութպլար-տան կէչէրէ.ք, տա"իրէ ի նըսֆ իւն նիհարլէ թէթա-պուգ էթմէյինտէն, պիւթիւն տիւնեատա կէճէ կիւն-տիւզ պիր, եա'նի 12 սա'աթ օլուր ։

Ֆագաթ գութպ ի ճէնուպիտէ կիւնէչ թէտրիճ իլէ ուֆուգտան Եօգարը չըգմայա պաշլայըպ օրատա պիր սի միւատէթ ուզուն պիր կիւն պաշլար, քէզալիք շիմալի գութպտա կիւնէչ պիթթէտրիճ ուֆուգտան աշադը է-նէրէ.ք, օրատա տախի պիր սի միւատէթ ուզուն պիր կէճէ պաշլար · պու վազ'իէթտէ քիւրէնին շիմալի նըս-ֆընտա սօն պահար, ճէնուպիւինտէ իսէ իլք պահար պաշլար ։

(3) Իւչ այ սօնկրա եա'նի Դեկտ · 21 տէ քիւրէ ի արզ քէնաի մէտարընըն նըսֆընը կէչվիչ օլարագ, Գ.նօգ-թասընտա պուլունուր, պու վազ'իէթտէ շիմալի գութպ կիւնէչէ մուդտաիլ ճիհէթէ մա"իլ օլըդըընտան քիւրէ-նին շիմալի նըսֆընտա գըչ վէ ճէնուպիւինտէ էաղ օ-լուպ, շիմալի գութպտա կիւնէչ ուֆուգտան Եօգարը չըգմազ ։

(4) Մարտ 21 տէ քիւրէ ի արզ մէտարընըն իւչ րու-ա'ընը կէչվիչ օլարագ Բ.նօգթասընտա պուլունուր ։ Պու սըրատա տա"իրէ ի նուր եվինէ տա"իրէ ի նըսֆ իւն նիհար իլէ թէթապուգ էթմէյինտէ կէճէ վէ կիւն-տիւզ հէր եէրտէ միւտավի, ֆագաթ ճէնուպի գութպ-տա կէճէ, շիմալի գութպտա իսէ կիւն ուզանմազա պաշլար ։ Պու վազ'իէթտէ շիմալի նըսֆ ը քիւրէտէ

7. Քիւրէնին շիմալի նըսֆընտա եաղ վագը՝ օլտուգտա քիւրէ ի արզըն միվէլերի կիւնէչէ նիհայէթէն նէ° վազ'իէթտէ օլուր ։ Սօն պահար, գըչ վէ իլք պահար վագը՝ օլտուգտա քիւրէ ի արզըն պուլունտըղը վազ'իէթի թա'րիֆ էյլէ ։

իւք պահար , վէ ճէնուպիսինտէ սօն պահար վադը' օ-
լուր ։

8. Քիւրէ ի արդըն Ա նօգթասընա Նօփ-
ը ։ ընդըլապ է սէյֆէ վէ Գ նօգթասընա Նօփ-
ը ։ ընդըլապ է չէնվէ , իքի-
սինէ ընդըլապէն տէնիլիր ։ Քէղալիք Դ նօգթասընա Նօփ-
ը ։ էնէրոլ է խուլֆէ վէ Բ նօգթասընա Նօփ-
ը ։ էնէրոլ է
բոլը՛ , իքիսինէ տէ էնէրոլէն տէնիլիր ։

Ը. ԼԷՅԼ ՈՒ ՆԻՀԱՐԸՆ ՈՒԶՈՒՆԼԸՂԸ

1. Ֆասլ ը սապըգտան շու աթիաէքի նէթիճէլեր
անկլաշըլըր ։

(1) Խաթթ ը իսթիվատա կէճէ վէ կիւնահուզ տա՞իմա
օն իքի սա՛աթ օլարադ պիր պիրինէ միւսավի տիր ։

(2) Գունթպլարտա սէնէտէ ալթըշար այ ուզունլըղըն-
տա անճադ պիր կիւնահուզ վէ պիր կէճէ վադը' օլուր ։

(3) Քիւրէ ի արդըն հէր պիր դըթ'ասընտա սէնէ զար-
ֆընտա կիւնէշին ուֆուգտան եօգարը օլմասընըն միւս-
տէթի հէման պիր , եա'նի ալթը այ օլուպ , անճադ
նիհարլար սա'աթճա ֆարգը օլուրլար ։

(4) Քիւրէնին նըսֆ ը չիմալիսինտէ ինգիլապ ը սէյ-
ֆիտէ կիւնահուզ , ինգիլապ ը չէթվիտէ իսէ կէճէ ու-
զուն օլուր ։

Եազըն զըչտան տահա սըճադ օլմասընըն պիր սէպէպի տախ
կիւնահուդիւն ուզունլըղը տըր , զիրա եազըն կիւնէշին ու-
ֆուգտան եօգարը ուզուն վագըթ գալմասը յէ օրթալըդ տա-
հա զիյատէ սըճադ օլուր ։

2. Պիր սէնէտէ էն ուզուն նիհարըն միւտտէթի ա-
թիաէքի ճէվէլէտէ կէօրիւնտիւյիւ կիպի , խաթթ ը
իսթիվատան գունթպլարա եագլաշըդգա իզահյատ պու-
լուր ։

ԷՆ ՈՒԶՈՒՆ ԿԻՒՆՏԻՒԶԼԷՐ

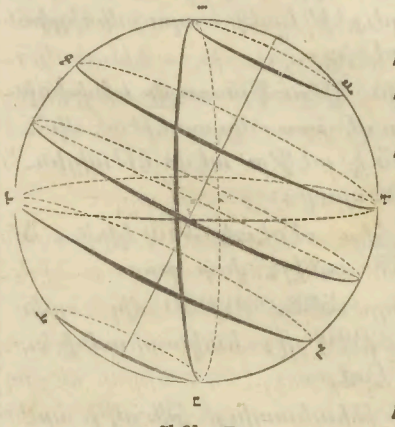
Խաթթ ը իսթիվատա		12	*սա'աթ*
8° 34′	*տէրէճէ ի 'արըտա*	12 ½	,,
41° 24′	,, ,,	15	,,
58° 28′	,, ,,	18	,,
63° 23′	,, ,,	20	,,
66° 32′	,, ,,	24	,,
67° 19′	,, ,,	1	*այ*
73° 5′	,, ,,	3	*այ*
90° —	,, ,,	6	*այ*

8. Քիւրէ ի արդ գա՞նդը կիւնահ ինգիլապ ի սէյֆիտէ վէ գա՞նդը կիւն-
տէ ինգիլապ ի չէթվիտէ պուլունուր ։

1. Խաթթ ը իսթիվատա կէճէ վէ կիւնահուզ նէ՞ գատար ուզուն տըր ։
2. Գունթպլարտա նէ՞ գատար ։ 3, 4. Սա՛իր եէրլէրտէ կէճէ վէ կիւնահուզ
միւտտէթինտէ նէ՞ ֆարգ վար տըր ։
2. Հա՞նկը թարաֆլարտա կիւնահուզ ուզուն տըր ։

Ց. ՄԻՆԹԱԳԱԼԱՐ

1. Իքիսի նըսֆ ը չիմալիտէ վէ իքիսի ճէնուպիտէ
օլարադ տէվա՞իր ի արդտան տիգդաթ ը մախսուսէյէ
չայան ուէուրն տա՞իրէ վար տըր ։

Շէքլ Ց.

2. Պու տէօրթ տա՞իրէ-
լէրտէն իքիսի ֆէրգէն օ-
լուպ խաթթ ը իսթիվատան
23 էր ½ տէրէճէ ուզադ վէ
տա՞իրէ ի քիւսուֆքըն չիմալի
վէ ճէնուպի նօգթալարընտան կէչէն իքի տա՞իրէ ի
արզ տըրլար ։

3. Նըսֆ ը չիմալիտէ օ-
լանա Մէրքէզ ը էէրթան (էգ) ,
ճէնուպիտէ օլանա տախի
Մէրքէզ ը ֆէռի (էշ) թէսմիյէ օլունուր ։

4. Տիկեր իքիսի գունթպլարտան 23 էր ½ տէրէճէ ու-
զադ Մէրքէզ ը էօ-նիչէն թա՛պիր օլունան իքի տա՞իրէ ի
արզ տըրլար ։

Քիւրէ ի արզ մէտար ը սէրաթանա կէլտիյինտէ ,
գունթպ ի ճէնուպի մէտարընտան (աբ) վէ մէտար ը ճէ-
տիյէ կէլտիյինտէ գունթպ ի չիմալի մէտարընտան (էը)
էօթէյէ գալան մահալլէրտէ կիւնէշ կէօրիւնմէզ ։

5. Քիւրէ ի արզըն մէդքիւր սէօրթ մէտարլար ա-
րասընա տիւշէն գըթ'ալարընա Մինուէա եահօտ իէլէ-
թա՛պիր օլունուր ։

6. Քիւրէնին կէրէք չիմալի վէ կէրէք ճէնուպի նըսֆ-
լէրինտէ իւչէր մինթագա վար տըր ։

(1) Մինուէա է հաբէ՝ խաթթ ը իսթիվա իլէ մէտա-
րէյնին միյանընտա ,

(2) Մինուէա է ֆընիէոէն , իքի օլարադ , մէտարէյն իլէ
մէտար ը գունթպէյն միյանընտա ,

(3) Մինուէա է ֆընճէֆոէ , իքի օլարադ , մէտար ը
գունթպէյն իլէ գունթպէյն միյանընտա տըր ։

Անճադ մինթագա ի հարբէնին իքիսի պիրիպիրինէ պէթիշիք
օլտուղլարընտան էքսէրիյա պիր մինթագա ի հարբէ վար տէ-
նիլիր ։

1. Տէվա՞իր ի արդտան գա՞չ սա՛իրէ տիգդաթ ը մախսուսէյէ չայան տըր։
2, 3. Մէտարէյն նէ՞րէտէ պուլունուր ։
4. Մէտար ը գունթպէյն նէ՞րէտէ տիրլէր ։
5. Մինթագա նէյէ՞ տէնիր ։
6. Գա՞չ մինթագա վար տըր ։

'Ալէմ ի ճիսանի 'ուզվի վէ ղայրի 'ուզվի գըսմըարա միւնդաոիմ օլուպ էվվէլքիսինէ նէպաթաթ վէ հայվա-նաթ միսլլիւ ճիսմ ի նամի, վէ տիկերինէ գարա, սու, հավա միսլլիւ ճիսմ է ղայրի նամի տէնիլիը։

'Ուլում ը թապի'էյէ տէնիլէն 'իլմիէրին հէր պիրի թապի'աթըն մախսուս պիր գըսմընտան պահս էտէր. մեսէլա. 'իլմ ի հայվանաթ՝ հայվանըարտան. 'իլմ ի նէպաթաթ՝ նէպաթաթտան. 'իլմ ի հավասիս ի ճէվվ՝ քիւրէ ի հա-վատան. 'իլմ ի մա'տէնիյաթ՝ մա'տէնէլէրտէն. 'իլմ ի հէքմէթ է թապի'էյէ իլէ 'իլմ ի քիմեա տախի ղայրի 'ուզվի օլան էճսամըն թէպէտտիւլաթընտան պահս էտէրլէր։

Վէ լաքին 'ուլում ը թապի'էյէնին իքի գըսմը, եա'նի 'իլմ ի թապադաթ իւլ արզ իլէ ձօղրաֆիա ի թա-պի'ի, պալատէ մէգքիւր 'իրմիէրտէն տահա վասի' պիր տա"իրէտէ օլուպ պիւթիւն քիւրէ վէ անը թէրքիպ էտէն ղայրի նամի մատտէլէր վէ իւզէրինտէ եաշայան 'ուզվի մախլուգաթտան պահս էտէրլէր։ Շու գատար քի 'իլմ ի թապադաթ իւլ արզ քիւրէ ի արզըն կէչմիշ վագըթլարընտան, ձօղրաֆիա ի թապի'ի իսէ հալ ը հազըրըն-տան պահս էտէրլէր։

ՁՕՂՐԱՖԻԱ Ի ԹԱՊԻ'Ի քիւրէ ի արզը եէք վիւճիւտ ֆարզ իլէ, անըն ՙնվա'ի գըսմ՚լարընըն եէք տիկերի իլէ օ-լան 'ալադալարընտան պահս էտէր։

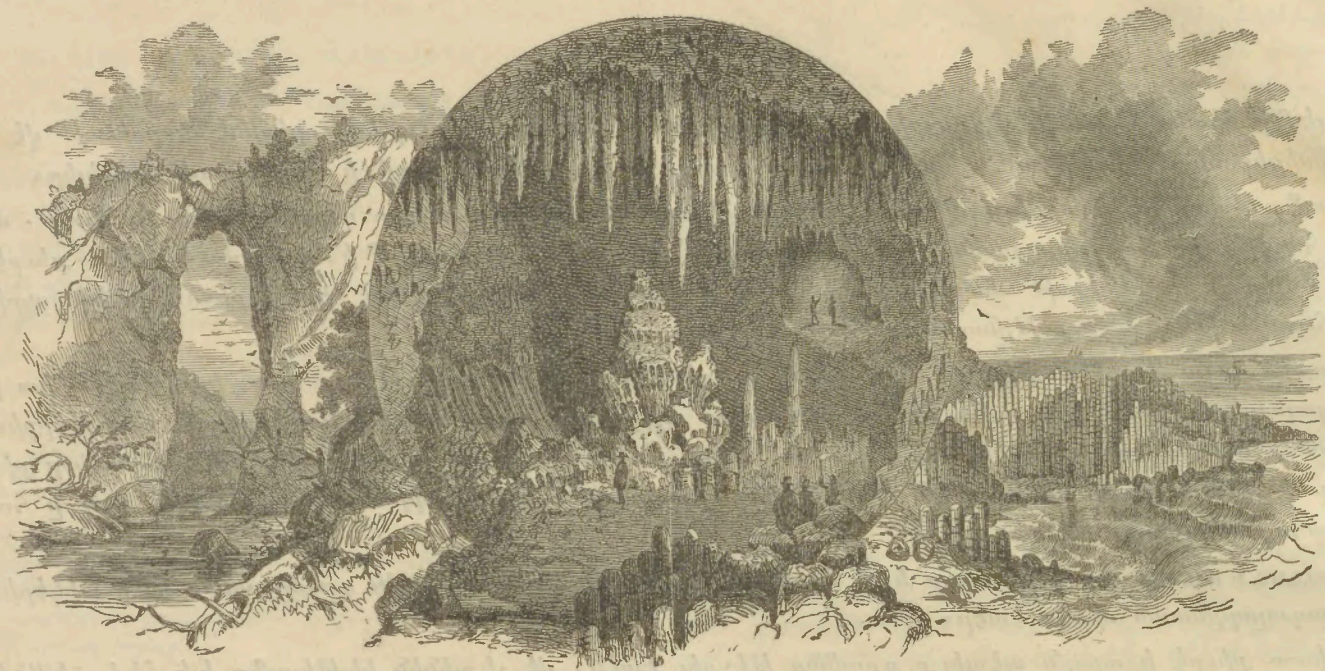
Իպթիտա քիւրէ ի արզըն պէօյիւք գըսմընը թէչքիլ էտէն, վէ չէքլինին իսթիլաֆը իլէ հէփ ղէմինի 'ալա-մէթլէրին սէպէպի օլան էֆզայը, պա'տէհու տերեա հէյէթինտէ օլարագ քիւրէնին չուգուր եէրլէրինի տօլտու-րան, վէ նէհր եախօտ կէօլ հէյէթինտէ օլարագ դարալար իւզէրինտէ թէվգի օլունան ««յո», վէ սօնկրա հէմ դարայը հէմ սույու իհաթա էտիպ հարէքէթի իլէ իգլիմլերէ նիզամ վէրէն հալայը իզահ վէ պէյան էտէր։ Պունտան մա'տա էճսամը 'ուզվիյէյէ եա'նի հայաթ ը նիհմիէյէ մալիք ամմա իրատէթտէն մահրում օլան վէ նա-պիթ օլորը եէրլէրին՝ թօփրագ րութուպէթ վէ իգլիմինէ սայքի պիւսպիւթիւն մէրպութ պուլունան նէպա-ռնախան, հէմ տէ իրատէթէ վէ պիր տէրէճէյէ գատար գուվվէ ի պիհնէյէյէ մալիք օլուպ՝ դարա, սու, հավա, վէ նէպաթաթա մէրպութ օլան հայվանախան, էնճամտէ տախի 'ագլ ու իտրագա մալիք վէ տէրէճէ ի պի նիհայէտտէ թէգատտիւմ էթմէքլիք գուվվէթինի հայիզ, վէ սա"իր հայվանաթտան ֆարգը օլարագ, թապի'աթա հէր ճի-հէթլէ մէրպութ պուլունմայըպ, անը քէնտի իսրտմէթինէ գուլլանան ինանախան պահս էտէր։

Պալատէ մէգքիւր մատտէլէրին թապի'ի սըրասընա կէօրէ, պու քիթապ տէօրթ գըսմա միւնդասիմ օլուպ գըսմ ը էվվէլ Գոբ, գըսմ ը սանի Ը-, գըսմ ը սալիս Հվե, վէ գըսմ ը րապի' ձնմ է 'ուզվէնէն պահս էտէր։

Հէր պիր գըսմ էվվէլա պա'զը գալա'իտ ի քիւլլիյէի, պա'տեհու պու գա'իտէլէր թահթիընտա օլան վագա'յը վէ 'ալայիմի թա'ըիք էտէր։

ԳՐՍՄ Ը ԷՎՎԷԼ

ԳԱՐԱ

ԹԱՊԻԻ ՔԷՕՓՐԻԻ (Ա.Քէյ.է-ոբ-) ԱՆԹԻՓԱՐՈՍ ՄԱՂԱՐԱՄԸ (Ա.Է ԹԻՒ.ղբ.Է) ՃԷՊՊԱՐ ԳԱՂՏՐՐՄԸ (Իբ.ըՒ-ոբ-)

1. Քիւրէ ի արդէն սուլպ գրամը միւճէրրէտ վէ միւրէ.քէպ մատաէլերտէն թէչէք.քիւլ էթմիշ կէօնակէօն գայա վէ թօփրաղլարտան 'իպարէթ տիր։

'Ընսուր եախօտ ճիամ ի միւճէրրէտ՝ թաալի'աթտա ֆարգը էճզատան 'իպարէթ օլմայան մատտէյէ, ճիամ ի միւրէ.քէպ իսկ էլի եա գիյատէ 'ունսուրլէրին պիրլէշմէսինէն թէչէ.քիւլ էտէն ճիամէ տէնիլիր։

Շիմտիյէտէ քէչի օլունան 'անասըր ալթմըշ իւչ օլուպ պունլարտան անճագ օն տէօրտիւ, մէսէլա ալթուն, կիւմիւշ, պագըր, փլաթին, վէ գայրիհա 'ունսուրլէր, թաալի'ի հալտէ օլարագ սաֆի վէ միւճէրրէտ պուլունսուրլար։

Գարատան աթի իւչ դիքը պէշ դրամլէրէ կէօրէ պահա օլունաճագ։

1. Գարանըն թէչ.քիւլի։ 2. Գարանըն սաթհճէ օլան թագսիմի։ 3. 'Ումումէն գարա սաթհրնըն պա'զէն մունթազամ վէ պա'զէն 'արըզալը օլըրը։ 4. Հէր պիր պէօյիւք դրթ'այա մախսուս օլան մունթազամըդ վէ 'արըզալըդ։ 5. Աթէչֆիչան տաղար վէ հարէքէթ ը արզ։

ՊԱՊ Ը ԷՎՎԷԼ

ԳԱՐԱՆԸՆ ԹԷՐՔԻՊԻ

1. ՔԻՒՐԷ Ի ԱՐԶԸՆ ԻԶԻ ՎԷ ԳԱՊՈՒՂԸ

1. Քիւրէ ի արզ չօգ տէհրլէր մուգատտէմ հէվ գայալարը վէ մա'տէնլերի իլէ պէրապէր մայի', եա'նի երիմիշ օլուպ՝ եանար պիր հալտէ, վէ անը իհմալթ է.տէն քիւրէ ի հավա՝ փուս վէ էնվահ կաղլար իլէ տօ.լու իտի։ Քիւրէ ի արզըն պու մայի'յէթինէ տա"իր օ.լան տէվիլ արզըն չիմտի չիպհ ի քիւրէ չէքիլնտէ օլ.մասը տըր. զիրա անճագ թուրթգալ կիպի եավրըգդ

1. Քիւրէ ի արզըն սուլպ գրամը նէտէն 'իպարէթ տիր։ 'Ընսուր եախօտ միւճէրրէտ ճիամ նէ՞ տիր։ Միւրէքքէպ ճիամ նէ՞ տիր։ Մա'լիւմ օլան 'անասըր գա՞չ տըր։ Պունլարտան գաչը՞ միւճէրրէտ հալտէ պուլունսուր։

1. Փէք գատիմ տէհրլէրտէ քիւրէ ի արզ նէ՞ հալտէ իտի։ Նէ՞ սու.րէթլէ գապուգ պաղլասը։

մայի' պիր ճիամ, քէնտի միհվէրի իւզէրինտէ տէվր էթ.մէքլէ, պու հէյէթի քէսպ էտէ պիլիր։ 'Իլմ ի հէյէթ պու խուսուսա տա"իր պէյանաթը հավի տիր։

Քիւրէ ի չէմն՝ հալա չիտտէթլէ եանմագտա օլուպ՝ սէվապիթի եըլտըզլար տախի եանար կիւնէչլէր տիրլեր։

Քէզալիք պյ պիր եանար քիւրէ իտի. լաքին չիմտի սօղումուշ, վէ սաթհրնտա չօգտան պէրու սէօնմիւշ խայլի աթէչֆիչան տաղլարըն աղըղլարը կէօրիւլիւր։

Քիւրէ ի արզ միրուր ի ղէմանլէ սօղույուպ՝ տըշ թա.րաֆը գապուգ պաղլասը. իչի իսէ չիմտիյէ գատար մայի' գալըպ եանար պիր հալտէ տիր։

2. *Քիւրէ ի արզըն տըշ վէ սուլպ գրամը արզըն գԸՇՐԸ (գապուգ) թա'պիր օլունուպ էնվ'ահ գայալարտան 'իպարէթ տիր։*

Շիմտի քիւրէնին հարարէթ ի տախիլիյէսի սաթհրնտա

2. Քիւրէ ի արզըն սուլպ գրամընա նէ՞ թէմամիյէ օլունուր։

ազ թէ՛սիր էտիպ՝ սաթհընըն հարարէթի սայքի սալթ կիւնէշտէն կէլիր ։

Գըշր ը արզըն գալընլըղը՝ գութր ը արզըն ճիւզ՛ի պիր գըսմը եա՛նի թախմինէն էլլի միլտէն եիւզ միլէ գատար օլուպ, պիզ պու փէք ինճէ գըշր ուզէրինտէ իգամէթ էթմէքտէ իզ ։

3. Արզըն հարարէթ ի տախիլիյէսի գըշրընըն սաթհընտան պաշլայըպ տէրինէ կիթտիքճէ հարարէթին նիզամ ուզրէ արթմասընտան իսպաթ օլունուր ։

Հէր էլլի եախօտ ալթմըշ այագ տէրինէ էնտիքճէ հարարէթ պիր տէրէճէ (Ֆահրէնհայթ) արթար ։ Արթէզեան գույուլար հաֆր էտիլտիքտէ միւխթէլիֆ տէրինլիքտէ պուլունան եէրլէրին հարարէթի միւխթէլիֆ օլտըղը աշիքեար կէօրիւլմիւշ տիր ։ Փարիզտէ 2000 այագ տէրինլիքտէ հարարէթ 85°, Փրուսիատա վագի՛ Նիւսէլվէրքտէ 2200 այագ տէրինլիքտէ 91° օլուպ, 8000 այագ տէրինլիքտէ սու գայնար, վէ 28 միլ տէրինլիքտէ տէմիր էրիր տէյիւ հիսապ օլունմըշ տըր ։

Արզըն հարարէթ ի տախիլիյէսինէ տիկէր պիր իսպաթ տախի քէսրէթ ուզրէ աթէշֆիշան տաղլարը պուլունմասը տըր ։ Պու աթէշֆիշան տաղլար արզըն տէրունինտէ պուլունան աթէշ իչիւն պաճա մագամընտա օլտուգլարը իլէրիտէ իզահ օլունաճագ տըր ։

2. ՄԱ՛ՏԷՆԼԷՐ ՎԷ ԳԱՅԱԼԱՐ

4. Գըշր ը արզըն գայա վէ թօփրագլարը էքսէրիյա, Քիւրէ ի արզըն պիլ ճիւմլէ մա՛տէնլէրի թէրքիպ էտէն ալթմըշ իւչ 'անասըրըն օն իքիսինտէն միւրէքքէպ տիր ։

(1.) Օգսիճէն (միւվէլլիտ իւլ հումուզէ) թա՛պիր օլունան կազ հէր նէվ՛ գայալարտա պուլունուպ՝ գըշր ը արզըն աղըրլըղընըն սայքի եարըսը անա 'այիտ տիր ։

(2.) Սիլիգօն՝ քէսրէթ ճիհէթիյլէ իքինճի 'ունսուր սայըլըպ՝ օգսիճէն իլէ պիրլէշտիքտէ, չագմագ թաշը, գում, վէ գում թաշընը թէշքիլ էտէր ։

(3.) Ալումինիում՝ պէյազ վէ խաֆիֆ պիր մա՛տէն օլուպ՝ օգսիճէն իլէ պիրլէշտիքտէ, պալչըղըն մատտէ ի ասլիյէսինի թէրքիպ էտէր ։

(4.) Մաղնիզիում՝ օգսիճէն իլէ պիրլէշտիքտէ քէսրէթ ուզրէ պուլունան կիւվէրչիլէ գայմազը նամ ճիսմի թէշքիլ էտէն պիր մա՛տէն տիր ։

(5.) Գալսիում՝ օգսիճէն իլէ պիրլէշտիքտէ սէօնմէմիշ 'ատի քիրէճի, վէ գարպօն իլէ պիրլէշտիքտէ քիրէճ թաշընը թէրքիպ էտէն պիր մա՛տէն տիր ։

(6.) Փօթասիում՝ օգսիճէն իլէ պիրլէշտիքտէ գալիյա թաշընը թէշքիլ էտէն պիր մա՛տէն տիր ։

(7.) Սօտիում՝ պիր մա՛տէն օլուպ՝ օգսիճէն իլէ պիրլէշտիքտէ, տէնիզ սույունտաքի թուզուն էսասը օլան սօտայը եափար ։

(8.) Տէմիր՝ սա՛իր մա՛տէնլէրտէն վաֆիր օլուպ, օգսիճէն իլէ պիրլէշտիքտէ նէվ՛ նէվ՛ միւրէքքէպ մա՛տէն օլուր, վէ էնվա՛ի գայալարըն թէրքիպաթընտա պուլունուր ։

(9.) Քարպօն (մատտէթ իւլ ֆահմ) օգսիճէն իլէ պիրլէշմիշ օլարագ, էնվա՛ի գայալարտա պուլունուր ։ Էլմաս վէ քէօմիւր խալիս քարպօն տըրլար ։

(10.) Քիւքիւրթ՝ փէք քէսիր, վէ օգսիճէն վէ քիրէճ իլէ պիրլէշտիքտէ ալչը թաշընը թէշքիլ էտէն պիր մա՛տէն տիր ։

(11.) Հայտրօճէն՝ (միւվէլլիտ իւլ մա՛) օգսիճէն իլէ պիրլէշտիքտէ, տէրեայը, նէհիրլէրի վէ կէօլլէրի տօլտուրան սուտան մա՛տա գայալարըն տախի թէրքիպինտէ պուլունան սույու թէրքիպ էտէն պիր կազ տըր ։ Ալչը թաշընըն $\frac{21}{100}$ ի տախի պու կազ տըր ։

(12.) Գլօրին՝ սօտիում իլէ պիրլէշտիքտէ պա՛զը եէրտէ եըղըլմըշ պուլունան 'ատի թուզու հասըլ էտէր ։

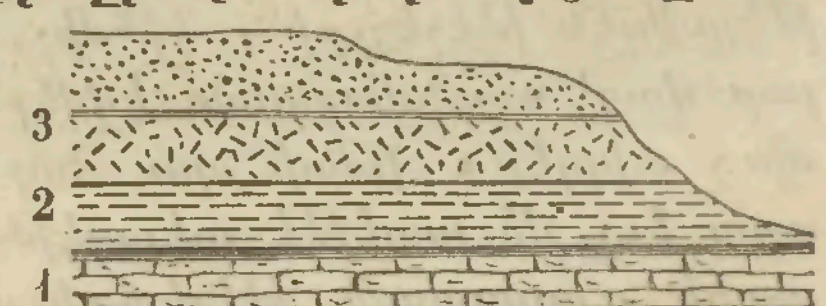
Պու 'ունսուրլէր՝ էնվա՛ի թէրքիպ ուզրէ կէօնա կէօն մա՛տէնլէր թէշքիլ էտէրլէր ․ գայալար տախի մա՛տէնլէրտէն 'իպարէթ տիր ․ ֆագաթ պա՛զը գայա վար քի սալթ պիր մա՛տէնտէն թէշէքքիւլ էթմիշ տիր ։

3. ԳԱՅԱԼԱՐԸՆ ՀԷՅԷԹ ՎԷ ԹԱՆԶԻՄԻ

5. Գըշր ը արզտա պուլունան էնվա՛ի գայալար իքի գըսմ օլուպ պիր գըսմը թապագա հէյէթինտէ պուլունուր, վէ տիկէր գըսմը թապագա հէյէթինտէ պուլունմազ ։

6. ԹԱՊԱԳԱ ՀԷՅԷԹԻՆՏԷ ՊՈՒԼՈՒՆԱՆ ԳԱՅԱԼԱՐ գաթ գաթ եախօտ թապագա թապագա թէշէքքիւլ էթմիշ գայալար տըրլար ։

9ունճը շէքըլ պէօյլէ պիր սըրա թապագա պէյանընտա օլուպ՝ (1) Նումէրօ իլէ ալթտա պիր գաթ գում թաշը, (2) Նումէրօ իլէ անըն ուզէրինտէ եազը թաշը գայասը, (3) Նումէրօ իլէ անըն ուզէրինտէ պիր թապագա քիրէճ թաշը վէ հէփսինին ուզէրինտէ պիր գաթ իրի ուֆագ գում թապագասը կէօսթէրիլմիշ տիր ։

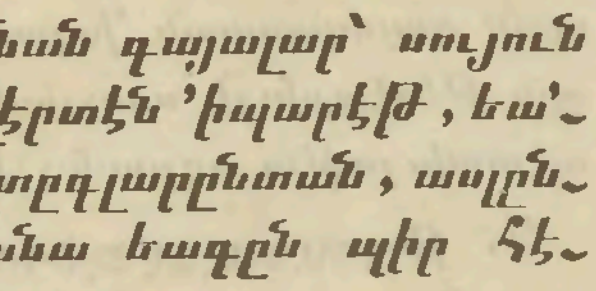

ՇԷՔԼ 9.

Թապագա հէյէթինտէ պուլունան գայալար՝ սույուն տիպինտէ չէօքմիւշ զալիզ մատտէլէրտէն 'իպարէթ, եա՛նի սուտա թէշէքքիւլ էթմիշ օլտուգլարընտան, ասլընտա ուֆուգի, եախօտ հէման անա եագըն պիր հէյէթտէ պուլունուրլար ։

Շիմտի տախի պու միսիլլիւ չէօքիւնթիւ ալ էտ տէվամ հասըլ օլմագտա տըր ։ Տէնիզտէ պէօյլէ նէհիրլէրին կէօթիւրտիւյիւ գում վէ մէվատտ ը սա՛իրէտէն եըղընթըլար վէ ատալար հասըլ օլուրլար ։ Տէնիզ գըյըլընտաքի եըղընթըլար տախի տալղալարըն հարէքէթինտէն հուսուլէ կէլիր ։

Պու թապագալար ասլընտա ուֆուգի իտիլէր իսէ տէ, շիմտի, 10 ընճը շէքլտէ կէօրիւլտիւյիւ ուզրէ, էքսէրիյա մա՛իլ, եա՛նի պիր թարաֆը գալգմըշ պուլունույօրլար ։

ՇԷՔԼ 10.

Պունտան անլաշըլըր քի պիր գուվվէ ի թապի՛իյէ վասըթասը իլէ պու թապագալարըն հէյէթի սօնրատան տէյիշմիշ տիր ։

Պա՛զըն թապագալար՝ աշաղըտան թէ՛սիր էտէն պիր

3. Արզըն հարարէթ ի տախիլիյէսինէ նէ՞ տէլիլ վար ։

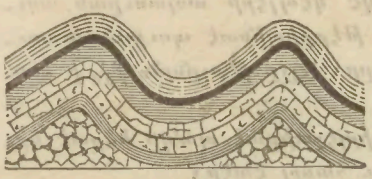
4. Քիւրէ ի արզըն պիլ ճիւմլէ մատտէլէրինի թէրքիպ էտէն 'անասըր գա՞չ տըր ։ Գայալար վէ թօփրագլարըն պաշլըճա թէշէքքիւլ էթտիքլէրի օն իքի 'ունսուրլէր գա՞նղըլէր տիր ։ Օգսիճէն, Սիլիգօն, Ալումինիում, Մաղնիզիում, Գալսիում, Փօթասիում, Սօտիում, Տէմիր, Գարպօն, Քիւքիւրթ, Հայտրօճէն վէ Գլօրին հագգընտա նէ՞ տէնիլմիշ տիր ։ Կազ օլան իքի 'ունսուրլէր գա՞նղըլէր տիր ։ Մա՛տէն 'ունսուրլէր գա՞նղըլէր տիր ։ 'Ունսուրլէրին թէրէքքիւպիյէտէն նէ՞ հասըլ օլուր ։ Մա՛տէնլէրին թէրէքքիւպիյէտէն նէ՞ հասըլ օլուր ։

5. Գայալար նէ՞ հէյէթլէրտէ պուլունուրլար ։

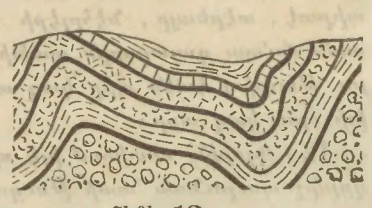
6. Թապագալը գայալարը թա՛րիֆ էյլէ ։ Պու թապագալարըն ասըլ հէյէթի նէ՞ իտի, վէ նի՞ճէ թէպտիլ օլտու ։ Թապագալարըն գալգմըշ պուլունմալարընտան պա՛զըն նէ՞ նէթիճէ հասըլ օլուր ։

գուվէթի իլէ գապարըպ , տէրէ թէփէ միսիլիս էնիշ եօգուշ պիր հէյէթ քէսպ էտէրլէր ։

Տաղըգ եէրլէրտէ , 11 վէ 12նճի չէքլտէ կէօսթէ֊ րիլտիյի իւզրէ , միւնհանի վէ էյրի պիւյրիս թապագա֊ լար կէօրիւլիւր ։

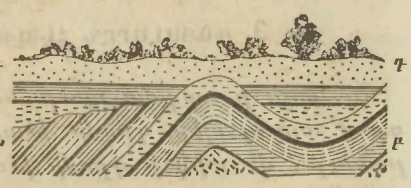
Շէքլ 11.

Շէքլ 12.

Թապագալարըն գալըրըլըպ պիւքիւլտիւքլէրինտէն ասնկրա ալթտաքի գայալարըն եօգարըյա չէվրիլմիշ ուճլարը իւզէրինէ չօգ տէփ'ա եէնի չէօրիւնթիւ հասըլ օլուր ։

13իւնճիւ չէքլտէ ատան ը է գատար օլան թա֊ գ պագալար պիր գուվ֊ վէթի իլէ գալըրըլըպ ա պիւքիւլտիւքտէն ասնկ֊ րա անլէրին իւզէրին֊ տէ գ թապագալարըն թէչէքքիւլ էթմէյի կէօսթէրիլմէյ տիր ։

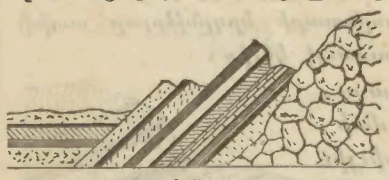

Շէքլ 13.

Պու հալտէն միւսթէսան օլուր քի , ալթտաքի թա֊ պագալար պիր գուվվէթլէ գալըրըլմազտան էվվէլ , թէքմիլէն թէչէքքիւլ էթմիշ , վէ եօգարտաքի գայա֊ լար վազ' օլունմազտան էվվէլ գալըրըլըպ պիւքիւլ֊ միշ տիրլէր ։ Իմտի պու հալ պիր պիրինի միւթէ'ա֊ գըպ իլչ միւտտէթէ տէլալէթ էտէր ։ Պիրինճի , ալթ֊ տաքի գայալարըն թէչէքքիւլ միւտտէթի · իքինճի , անլէրին եօգարըյա գալըրըլըպ պիւքիւլմէլէրի միւտ֊ տէթի · վէ իւչինճիւ , իւսթտաքի գայալարըն թէչէք֊ քիւլ միւտտէթի ։

Հէր թարաֆտա գըշր ը արզըն պիր պիրի իւզէրինէ կէլմիշ օլան գայալարտան 'իպարէթ օլմասը քէյֆիյէթի գըշր ը ար֊ զըն թէչէքքիւլէ պաչլամասընտան չիմտիյէ գատար չօգ թէ֊ պետիւլթա օդրամըշ իսթյինէ տէլիլ տիր ։

7. ԹԱՊԱԳԱ ՀԷՑԷԹԻՆՏԷ ՊՈՒԼՈՒՆՄԱՑԱՆ ԳԱՑԱԼԱՐ իքի դըսմ օլուպ , պիրինճիսի հիչ պիր վագթի թապագա հէյէթլինտէ օլմամըշ , իքինճիսի չօգ տէվրլեր էվվէլ թապագա հէյէթլինտէ օլմուշ իսէ տէ , չիմտի թապա֊ գա հէյէթլինտէ տէյիլ տիր ։

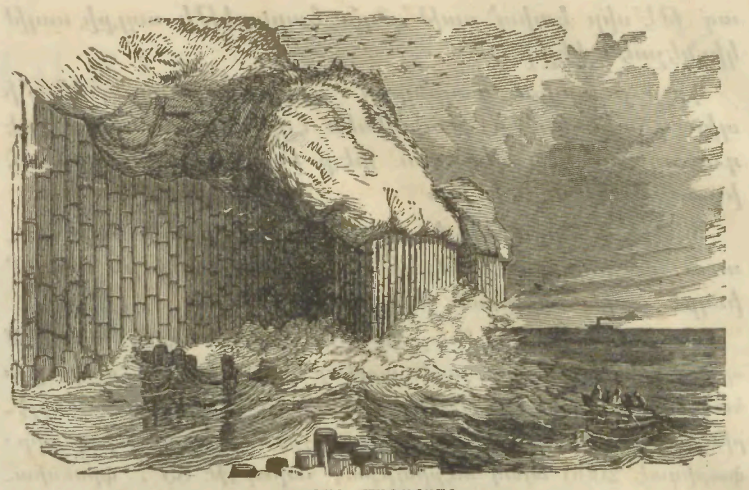
Ուֆուգի, մ'իլ վէ թապագասըզ գայալար

Պիրինճի դրսմա , քիւրէ ի արզըն տէրուննինտէ էրիմիշ պիր հալտէ պուլունարագ գըշր ը արզըն եարըգլարըն֊ տան ֆըշգըրարագը իչինն , նաչէ գայա տէնիր ։ Պու գայա քիւրէ ի արզըն միւթէ'ասիտա եէրլէրինտէ , պախուսուս տաղըգ մէմլէքէթլէրտէ , չօգ պուլունուր ։

Հրատօն նէհրին քէնարընտա վագը' փալիսէյտ , վէ Սքօչիատա տէնիզ գըյըսընտա պուլունան Ֆինկալ մա֊ ղարասը' պու նէվ' գայանըն մէշհուր միսալլարը տըր ։

Սա'իր թապագալար իւէ գափը օլան մա'իլ թապագալար հա'նկը միւ֊ թէ'ագիպ միւտտէթլէրի իմա էտէր ։ Քիւրէ ի արզ գըշրըն պիրի պիրի իւ֊ զէրինտէ վագը' գայալարտան 'իպարէթ օլմասը նէյէ' 'ալտմէթ տիր ։

7. Թապագա հէյէթլինտէ օլմայան գայանըն գըսմլարը հա'նկըլար տըր ։ Պա'զը նարի գայալար զիքր էյլէ ։

ՖԻՆԿԱԼ ՄԱԳԱՐԱՍԸ

Իքինճի գըսմա ասլընտա թապագալը օլուպ' մուսա֊ խէրէն հարարէթ ի չէմիտէ վէ թազէիգ թէ'սիրյյէ թապագա հալինի զայ' էթտիյինտէն հէյէրի պէյէզիդ ֆայա թէսմիյէ օլունուր · մէսէլա նարի գայա էրիմիշ պիր հալտէ օլարագ եարըգտան ֆըշգըրարագ' գուրպինտէ օլան գայալարը գըշտըրմազլէ անլէրին թապագա հէյէթինի պօզար ։

Զագմագ թաչը վէ տէմիր ֆիլիզի հէյէթի տէյիշմիշ գայա նէվինտէն տիրլէր ։

4. ԹԷՉԱՃԱՅԻՐ

8. Գայալարտա պուլունուպ թաչ քէսիլմիշ օլան 'ուզվի , եա'նի նէպաթի վէ հայվանի ճիսմլերէ ՄԻՒԹէ֊ ՉԱՃԱՅԻՐ տէնիլիր ։

Պունլար' քիւրէ ի արզըն կէչմիշ տէվրլէրինին էսէրի օլուպ' ասըլ նէպաթի եախօտ հայվանի թապի'աթընը թէպետիւլ իլէ 'ուզվի մատտէ եէրինէ մա'տէնի մատ֊ տէ հալինի քէսպ էթմիյէր , եա'նի թաչա տէօնմիւյլեր տիր , վէ պու սեպեպտէն Մ֊ՌՀ՞ՅՆԸ թէսմիյէ օլու֊ նուրլար ։

Միւթէհաճճիրաթ' սալթ թապագալը գայալարտա մէվճուտ օլուպ նարի գայալարտա հիչ եօգ , վէ հէյէ֊ թի տէյիշմիշ գայալարտա տախի փէք նատիր տիր · զիրա պու նէվ' գայալարըն օդրատըդլարը թէպետիւ֊ լաթ 'ուզվի ճիսմլերինն էսէրինի մահվ էթմիշ տիր ։

Կէչմիշ 'ասրլարտա մէվճուտ պուլունմուշ 'ուզվի ճիսմլերտէն պահս էտէն 'իլմի փալէոնթօլոճի թէսմիյէ օլունուր ։

5. ՔԻՒՐէ Ի ԱՐԶԸՆ ԹԱՐԻԽԻ

9. Քիւրէ ի արզըն՝ վագթը իլէ փէք սըճադ վէ է֊ րիմիշ պիր հալտէ օլարդը , հէլմտէ կազ վէ պուդուլար իլէ մուհամթ իսէյի սապալդա զիքը էտիլմի ։ Ուզուն միւտտէթլէր միւրուրիյլէ պու քիւրէ սօղույուպ գապուդ պաղլատը , վէ կիմտիքճէ պու գապուդըն տէրէճէ ի հարարէթի սույուն գայնամասը հարարէթի տէրէճէ֊ սինտէն աշաղը (212° Ֆահրէնհայթ) էնմէսի իւզէրինէ պուդու սըգրլաշըպ՝ սու օլտու , վէ սաթհ ը քիւրէնին վօթթ եէրլէրինէ պիրիքտի ։

Հէյէթի տէյիշմիշ գայա նի՞ճէ հուսուլէ կէլմիշ տիր ։

8. ԹԷՉԱՃՃԻՐ նէ՞ տիր ։ Նէ՞րէտէ վագի' օլուր ։ Հա՞նկը 'իլմ կէչմիշ տէհրլերին 'ուզվի ճիսմլերինտէն պահս էտէր ։

9. Քիւրէ ի արզը գըշրը նի՞ճէ հուսուլէ կէլմիշ տիր ։ Սու նէ՞ զէման քիւրէ ի արզըն չուգուր եէրլէրինէ թօփլանուր ։

Պու սօղումագ միւտտէթինտէ քիւրէ ի արզըն գըշըը չէքիլիփ պա'զը եէրտէ եօգարը չըգմըշ՝ պա'զը եէրտէ տախի աշաղը էնմիշ օլարագ , սույուն , գա'իտէ ի ճաղիպէ թէ"սիրեյլէ , եիւճէլմիշ սէմթլէրի պրադըպ չուգուրլարա եէնիտէն պիրիքմէսեյլէ , պիր եէրտէն կէթիրտիկի մատտէ տիկէր եէրլէրտէ թապագալը չէօքիւնտիւ հալինտէ գալտը ։

Քիւրէ ի արզըն հէր թարաֆը պու միսիլլիւ թէպէտտիւլաթ ը միւթէ'աղըպէնին պիր գաչընը կէօրմիւշ տիր ։ Պու թէպէտտիւլաթ թէ"սիրինտէն թէլէֆ օլան նէպաթաթ ու հայվանաթ , շիմտի օ տէվիրլէրին սէսսիզ շահիտի մագամընտա չէօքիւնտիւլիւ գայալարտա միւթէհաճճիր օլարագ պուլունույօրլար ։

Պու թէպէտտիւլաթ ը միւթէ'աղըպէ իլէ քիւրէ ի արզըն թէշէքքիւլլինտէն , վէ քիւրէ ի արզտա պուլունմըշ օլան նէպաթաթ վէ հայվանաթտան պահս էտէն 'իլմէ Ճիօլօճի եախօտ 'Իլմ ի Տապագաթ իւլ Արզ տէնիր ։

Ճօղրաֆիա՝ ճիօլօճինին խիթմաթ պուլաւուղու նօգթատան պաշլայըպ՝ քիւրէ ի արզըն հալ ը հազըրտաքի չէքլի վէ սաթհը վէ սա"իր ահվալինտէն պահս էտէր ։

Ճիօլօճի՝ քիւրէ ի արզըն գըշըընը թէշքիլ էտէն էնվա'ի գայալարըն թարիխճէ սըրասընը թա'րիֆ էյլէր ։

10. Քիւրէ ի արզըն թարիխ ի գատիմի պիր գաչ միւտտէթէ թագսիմ օլունուպ՝ պու թագսիմ կէօնա կէօն միւթէհաճճիրաթըն քէշֆ օլունմասը իւզէրինէ մի"էսսէս տիր ․ զիրա վագըթ միւրուրեյլէ , քիւրէ ի արզտա նէշվ ու նիւմա թարիգի տէյիշիփ , հէր միւտտէթին քէնտինէ մախսուս նէպաթաթ վէ հայվանաթը օլմուշ տըր ։ Միւթէհաճճիրաթըն պիրիկի անլէրին միւտտէթինին պիրլէյինէ տէլալէթ էտէր ։

Պիրինճի միւտտէթ ՄԻՒՏՏԷԹ Ի ԽԱԼԻՅԷ տիր քի , քիւրէ ի արզըն գըշըը թէշէքքիւլլինտէն հայաթ ը հայվանիյէ զուհուր էտինճէյէտէք միւրուր էտէն վագթը շամիլ տիր ․ քիւրէ ի արզըն հայվանաթ իչին հազըրլանմասընտան էվվէլ զուհուր էթմիշ վագա'ալար պու միւտտէթէ մախսուս տըր ։

Պու միւտտէթտէ թէշէքքիւլ էթմիշ գայալարտա միւթէհաճճիրաթ պուլունմազ , հէմ տէ մէզքիւր գայալարըն ուֆուգի վազ'իյէթտէ պուլունմասը տախի փէք նատիր տիր ։

Զիրա պու գայալար օլ միւտտէթտէն սօնկրա զուհուր էթմիշ ավարիզաթ սէպէպիյլէ եօգարը գալգմըշ, պիւքիւլմիւշ , գըրըլմըշ , վէ ասըլ վազ'իյէթլէրինտէն չըգմըշլար տըր ։

Իքինճի միւտտէթ ՀԱՅՎԱՆԱԹ Ը ՆԱԳԻՍԷ ՄԻՒՏՏԷԹԻ , եա'նի մէֆսըլըըզ հայվանաթ միւտտէթի տիր քի , պու միւտտէթին գայալարընտա հայվանաթ ը նագիսէնին վէ նէպաթաթըն միւթէհաճճիրաթը չօգ պուլունուր ․ գուրտ կիպի քէմիքսիզ օլարագ պօղում պօղում , վէ թէքէրլէք փարմագլարը չէքլինտէ օլան հայվանաթ պու միւտտէթտէ եէնի զուհուր էթմիշլէր իտէ տէ , օլ 'ասրըն էն չօգ հայվանաթը սթրիտեանըն էթի միսիլլիւ նագիսէ օլանլարտան 'իպարէթ տիր ։

Իւչիւնճիւ միւտտէթ ՄԻՒՏՏԷԹ ԻՒՍ ՍԷՄԷՔ տիր քի , պու միւտտէթին միւթէհաճճիրաթը վաֆիր վէ էվվէլքիլէրինտէն զիյատէ ա'լա վէ քէմալէ էրմիշ նէպաթաթ վէ հայվանաթը շամիլ տիր ։ Պու 'ասրտա քէմիքսիզ վէ պօղում պօղում օլան իլէ , մէվըըը վէ մէվըըըզ հայվանաթ չօգ պուլունուր իտէ տէ , պալըգ վէ խուսուսա քէօփէք պալըղը ճինսինտէն օլանլար տահա չօգ պուլունուր ։

Շիմալի Ամէրիգատա գարայա մախսուս նէպաթաթ վէ հայվանաթըն իլք եսէրի պու միւտտէթին գայալարընտա պուլունուր ։

ԳԱՐՊՕՆ ՄԻՒՏՏԷԹԻ

Տէօրտիւնճիւ միւտտէթ ԳԱՐՊՕՆ ԵԱԽՕՏ ՄԱ'ՏԷՆ ՔԷՕՄԻՒՐԻՒ միւտտէթի տիր քի , պու միւտտէթին միւթէհաճճիրաթը հաշէրաթըն իլքի օլան զիւլ մաաշէյի , եա'նի հէմ սուտա հէմ գարատա եաշայանլար , հէմ տէ չէքիրկէ միսիլլիւ պէօճէքլէր , վէ եէնկէճ միսիլլիւ գապուգլու հայվանլարը շամիլ իտէ տէ , պու 'ասր քէնտիսինի սա"իր միւտտէթլէրտէն թէֆրիգ էտէն էյրէլթի օթու վէ շամ աղաճը միսիլլիւ պիր գաչ նէվ' նէպաթաթը քէսրէթլէ շամիլ տիր , վէ մա'տէն քէօմիւրիւ պու նէպաթաթըն թէհաճճիւրի տիր ։ Օլ զէման քիւրէ ի արզըն հարարէթի շիմտիքինտէն ֆէվգ էլ'ատէ զիյատէ օլուպ՝ քիւրէ ի հավասը տախի գարպօնըն քէսրէթ իլէ պուլունմասը նէպաթաթըն չօգճա պէօյիւմէսինէ սէպէպ օլմուշ տըր ։ Խաթթ ը իսթիվատան գութպլարա գատար իրի եափրագլը ամմա ազ վէ ուֆագ չիչէքլի աղաճլարտան կէնիշ կէնիշ օրման վէ զապէլէր եէրի գափլամըշ իտի ։ Պու միւտտէթտէ թէպէտտիւլաթ միւթէմատիէն վագի' օլուպ՝ սըգ օրմանլարտա աղաճլար սու թուֆանը վասըթասըյլէ տէվրիլիփ տուլարըն աղըըլըզը ալթընտա գաթ գաթ գալմըշ , վէ պիթ թէտրիճ մա'տէն քէօմիւրիւնէ թէպտիլ օլմուշլար տըր ։

Պէշինճի միւտտէթ ՄԻՒՏՏԷԹ Ի ՀԱՇԷՐԱԹ Ը 'ԱԶԻՄԷ տիր քի , հաշէրաթ ը սաղիրէ վէ հայվանաթ ը նագիսէ-

---

Քիւրէ ի արզ նէ° տիւրլիւ թէպէտտիւլաթ կէօրմիւշ տիր ։
Ճիօլօճի նէտէ°ն պահս էտէր ։
Ճօղրաֆիանըն Ճիօլօճիտէն ֆարգը նէ° տիր ։
10. Քիւրէ ի արզըն թարիխ ի գատիմի նի°ճէ թագսիմ օլունուր ։ Պու թագսիմ նէ° իւզէրինէ մի"էսսէս տիր ։
Պիրինճի միւտտէթի թա'րիֆ էյլէ ։
Իքինճի միւտտէթ նէ° իտի ։

Պու միւտտէթին գայալարընտա հա°նկը միւթէհաճճիրաթ պուլունուր ։
Իւչիւնճիւ միւտտէթ նէ° տիր ։
Պու միւտտէթտէ հա°նկը հայվանաթ քէսրէթ իլէ պուլունուր ։
Գարպօն միւտտէթի սա"իր միւտտէթլէրտէն նէ° իլէ թէֆրիգ օլունուր ։
Մա'տէն քէօմիւրիւ նիճէ° հուսուլա կէլմիշ տիր ։

նին զայէթլէ իրիլէշմէսինին վագթը տըր։ Հաշէրաթ ը 'ազիմէտէն ուզունուզու օն այագտան օթուզ այաղա դաատար, պաշը վէ տիշլերի Թիմսահրնիրինէ պէնկզեր, վէ տէնիզ հայվանը օլան իխթիոսարըս, վէ զայէթ պէօյուք օլարագ պաշը վէ պօյնու երլանա պէնկզեր օլան փլէսիոսարըս, հէմ տէ ուչար նէմ'ինատէն փթերօտագթիլ նաման հայվանլար զիքրէ չայէսթէ տիրլեր։

Պու 'ասրատա քէօփէք պալըղը տախի չօգ պուլունուզ՝ իլք տէֆ'ա օլարագ հայվանաթ ը զաթ իւս սէտիյէ, եա'նի մէմելի հայվանաթ տախի պու միւտաէթին գայալարընատա կէօրինիւրլեր։

ՓԱԼԷՕԹԷՐԻՍ, ՏԻՆՕԹԷՐԻՍ

Ալթընճը միւտաէթ Հայվանաթ ը զաթ իւս Սէտիյէ Միւտտէթի տիր քի, հայվանաթ վէ նէպաթաթըն էտնա ճինալէրինին չօղու պու միւտաէթտէ մահվ օլուպ՝ ա'լա ճինալերի իսէ պու միւտաէթին միւթէհաճճիրաթընատա պուլունուր։ Պու 'ասրատա տալմն վէ րինկա պալըղը, մէչէ, սէօյիւտ, վէ խուրմա աղաճը կէօրինիւր, վէ հայվանաթատան մէմելուլեր, մէսէլա ուզուն պուրունլու փալէօթերիլմ, պաշը իլէ խօրթումու ֆիլէ պէնկզեր ամմա ազու տիշլերի աշաղը տէօնմիւշ տինօթէրիլմ, մաաթաօն եախօտ Ա.մերիգա ֆիլի, ֆիլ ի մահմուտ վէ պօթ նէրինատէն օլարագ, էն պէօյիւք քերկէտանատան իրի մէճաթերիօն Թէքէսիւր էտերլեր։

Եէտինճի միւտաէթ, Միւտտէթ ի Պեշերիյէ տիր քի, էվվէլքի միւտաէթտէ եէրի զապթ էթմիշ օլան իրի հայվանաթըն չօղու պու 'ասրատա մահվ օլուպ՝ անլերին եէրինի տահա քիւչիւք, ամմա տահա ա'լա հայվանաթ թուրաթար։ Վէ կէչմիշ տէվրլերատէ միւթէ'ագդիպ Թէպետիւլաթ վասրթասըլա իսլահ օլունուպ, մէքքէն օլմազա հազըրլատըլմըշ տիւնեայա էն սօնկրա կէլէն զաթ, եա'նի՝ ճիւմլէտէն ա'լա վէ էֆզալ օլարագ, վիւճիւտ սուրէթ ի միւքէմմէլէտէ խալդ օլունան ինսան պու միւտաէթտէ զուհուր էտեր։

Պու սօն միւտաէթտէ քիւրէ ի արզ իւզերինատէ Թէպետիւլաթ վուգուս՝ պուլուր իսէ տէ, էվվէլքի միւտաէթլերին Թէպետիւլաթը գատար 'ումմումի վէ չէտիտ տէյիլ տիր։

Հաշէրաթ ը 'ազիմ միւտաէթինէ մէնսուպ հայվանաթ հա՞նկըլար տըր։ Հայվանաթ ը զաթ իւս սէտիյէ միւտաէթի հագգընատա նէ՞ տէնիլմիշ տիր։ Եէտինճի միւտաէթի թա'րիֆ էյլէ։

Ճ. ՀԱԼ Ը ՀԱՋԸՐՏԱ ՎՈՒԳՈՒ՝ ՊՈՒԼԱՆ ԹԷՊԷՏՏԻՒԼԱԹ

11. Քիւրէ ի արզըն գըչըրընատա հալա վուգու՝ պուլմագտա օլան Թէպէտտիւլաթի աթիտէքի իւչ սէպէպտէն, եա'նի (1) քիւրէ ի հավատան, (2) սուտան վէ (3) քիւրէ ի արզըն էրլիմիշ իչի Թէ"էսիրինատէն հասըլ օլուր։

Քիւրէ ի հավանըն բուԹուպէթի գայանըն այըգատա քի սաԹհընը եուսիյատըպ տաղրԹմագլէ գումա Թահվիլ էտեր, բիւզկեար տախի գումի օլմուչ օլան պու փարչալարը տավուրուպ կէօԹիւրէրլէք՝ վագԹընն միւրուրինատէ պէօյիւք եըղընըը մէյատանա կէԹիրիր։

Պու Թարզ իւզրէ, Սահրա ի քէպիրին գումա մէլԹէմ բիւզկեարը վասրԹասըյլէ զարպա տօզրու կէօԹիւրիւլէրէք, Աֆլանիթզ օգիանոսընըն գըյըսընը տօլտուրուպ, տիւզ օվա կիպի սէտտէր ԹէչԹիչ էթմիչ տիր։ Բիւզկեարըն չօգճա գարայա տօզրու էատիյի տէնիզ քէնարլարընատա սահիլին գումու բիւզկեարատան տավրուլարագ, միւվազի սըրԹ վէ պայըրլար Թէրքիպ էտէր, նիճէ քի Լօնկ Այլանտ նամ ատանըն ճէնուպ գըյըսընատա եիւզ միլ Թուլու վէ օթուզ այագ իրԹիֆա'ը օլան պէօյլէ սըրԹլար վար տըր։

12. Նէհրլէր՝ եավաչ եավաչ քէնտի սահիլէրինի ա.չընտըրմագլէ, վէ տէրին մէճրալար հասըլ էթմէ.քլէ, կէչտիքլերի տէրէլէրատէ պէօյիւք Թէպէտտիւլաթա սէ.պէպ օլուրլար։

Պու պատտէ էն մէչհուր միսալ՝ արզըն գայատան 'իալա.րէթ Թատագտալարընը 3000—6000 այագ տէրինէ գա.տար գաղմըչ օլան Գօլօրատօ նէհրինին մէճրասը տըր։

Նէհրլէր՝ պու մինվալ իւզրէ Թաչըտըգլարը մատտէ.լէրի, եա'նի գում, Թօփրագ վէ ուֆագ Թաչլարը, տէնիզէ տօզրու կէօԹիւրիւրլեր։

Պա'զը պէօյիւք նէհրլերին կէօԹիւրտիւյիւ մէվատտ փէք չօգ օլուր. մէսէլ՝ Միսիսիփի նէհրի սէնէտէ սաԹհը պիր մուրէպպա միլ, վէ տէրինվէյի 268 այագ օլան պիր եըղըն մէ.վատտ Թաչըր։ Վէ հէմ պէօյիւք հէմ քիւչիւք նէհրլերին տա"իմա պէօյլէճէ իչ կէօրտիւքլերի քէյֆիյէԹի կէօզ էօնիւնէ կէԹիրիլտիքտէ, պէօյիւք գարալարընն պիւԹիւն սաԹհը տա"իմա տէնիզէ տօզրու էնմէքտէ օլտըղը անկլաչըլըր։

Պահր ը մուհիթ ագընԹըլարը տախի պու միսիլլիւ պիր իչ կէօրմէքտէ տիրլեր. ֆագաթ խաֆիֆ օլտուգ.լարը ճիհէԹլէ անճագ ուֆագ գում կէօթիւրէ պի.լիրլեր։

13. Քիւրէ ի արզըն զայէթ սըճագ օլան իչի՝ կեահ տէվրլերճէ պիԹԹէտտիճ, կեահ տախի, աԹէչ ֆիչան տաղլար վէ հարէքէթ ի արզ զուհուրինատէ օլտըղը կի.պի, անսըղըն գըչը ը արզըն իրԹիֆա' ի սաԹհընը Թաղ.եիր էտեր։

Չօգ Թարաֆլարտա քիւրէ ի արզըն իրԹիֆա' ի սաԹհընըն պիԹԹէտտիճ Թէպէտտիւլի կէօրիւլմէքտէ տիր։

Սգանտինավիա (Խվէճ վէ Նօրվէճ) չիպ ի ճէզիրէսինին չիմալ Թարաֆը եիւզ սէնէտէ տէօրԹ այագ գատար եիւճէ.լիպ, ճէնուպ Թարաֆը իսէ եավաչ եավաչ էնմէքտէ տիր։

Կրուէնլանտըն 60° 43′ տէն 69° է գատար օլան տէնիզ գը.յըսը տէօրԹ տէհրատէն պէրու պիԹԹէտտիճ էնէյօր։ Լաբ.րատօրատան Նիւ Ճէրզի էյալէԹինէ գատար օլան տէնիզ սահիլի եավաչ եավաչ եիւճէլիյօր։

Պահր ը մուհիթ ի քէպիրատէ չիմալ ի զարպինին զարպը.տան ճէնուպ ի չարգինին չարգընատ տօզրու տիւշիւպ Թուլէն

11. Հալա վուգու՝ պուլմագտա օլան Թէպէտտիւլաթի նէ՞ վասրԹալար իլէ օլըյօր։ Հավա նէ՞ մինվալ իւզրէ տիւնեանըն գըչըրընա Թէ՞սիր էտեր։

12. Նէհրլեր նէ՞ Թէպէտտիւլաթա սէպէպ օլուրլար։ Հա՞նկը նէհր մէճ.բասընը չօգ տէրինէչէտիվիչ տիր։

13. Քիւրէ ի արզըն զայէթ սըճագ օլան իչի՝ գըչըրընա նէ՞ Թէ՞սիր էտեր։

6000 միլ վէ 'արզէն պիր եա էքի պին միլ օլան պիր կէր էնմէքտէ տիր։

Զէլզէլէ վէ աթէշֆիշան տաղլարըն զուհուրի իլէ պիրտէն պիրէ վուգու' պուլան թէպէտաիւլաթ իլէրիտէ Թա'րիֆ օլունաճագ տըր։

ՊԱՊ Ը ՍԱՆԻ

ԳԱՐԱՆԸՆ ԹԱԳՍԻՄԻ

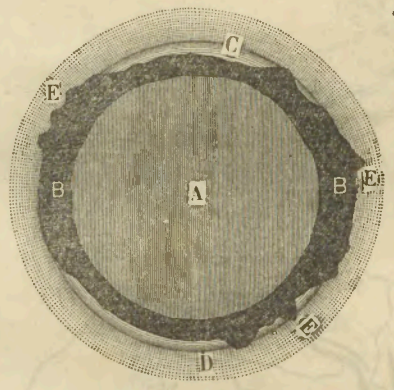
1. ԳԸԹ'ԱԱԹ Ը 'ԱԶԻՄԷ

1. Պալատէ գիքը օլունտուղը կիպի, սու բու ի զէմինէն չուգուր եէրլէրինի տօլտուրուր։

Քիւրէ ի արզըն սաթհը մունթազամ օլսա իսի, հէր ճիհէթի միւտաւի տէրինլիքտէ պիր գաթ սու իլէ իհաթէ օլունուր իսի, վէ քիւրէ ի արզըն պիւթիւն հաճմի պէշ եիւզ օթուզա թագսիմ էտիլտիքտէ անճագ պիր փայը սու օլտուղունտան, օլ գաթ սույուն տէրինլիկի 10,000 այագ օլուր իսի։ Օլ զէմման բու ի զէմին քիւզլիէն սու օլմազլա, տէնիզտէ եաշայա պիլէնլէրտէն մա'տա՝ հայվանաթ վէ նէպաթաթ եաշայամազ իսի։

Ցագաթ եէրին սաթհը էնիչի եօգուզուս, սու տախի չուգուրլարա էնէր օլտուղը ճիհէթլէ, եիւքսէք եէրլէր գարա գալմըշ տըր։

Եանտաբի շէքլ՝ քիւրէ ի արզըն պիր նըսֆընըն իչ եիւզիւնիւ կէօսթէրիր։

A. Արզըն զայէթ սըճագ օ-
լան իչի
B. B. Արզըն գէնըրը
C. Սու
D. Քիւրէ ի հավա
E. E. E. Գարա

2. Սաթհ ը արզըն խարիթասընա պագըլտըդտա կէօրիւլիւր քի սու գարանըն իչ գաթը հէմ տէ եէք վիւճուտ տըր, գարա իսէ այրը այրը գըթ'ալարա միւնդասիբ տիր։

Գարանըն այրըմըչ գըթ'ալարընտան իչիւ պէօյիւք օլուպ, պէօյիւքլէրէ Գըթ'ԱԱԹ Ը 'ԱԶԻՄԷ վէ քիչիւքլէրէ ձէզա"իր թէսմիյէ օլունուր։

Գըթ'ասաթ ը 'ազիմէ իչ օլուպ, (1) ՇԱՐԳԻ (2) ՂԱՐՊԻ վէ (3) ԱՎՍԹՐԱԼԻԱ գըթ'ալարը տըր։

3. Շարգի պէօյիւք գըթ'անըն թուլու, 207 տէրէճէ, եա'նի Աֆրիգանըն 17° 33′ զարպի թուլընտա վագի' զարպի նօգթա օլան եէրիլ պուրնունտան, Ասիանըն 170° զարպի թուլտա վագի' շարգի ուճու օլան Շարգ պուրնունա գատար օլուպ, 'արզը իսէ 110°, եա'նի Սիպիրին 78° 16′ չիմալի 'արզտա վագի' Շէլիուսքին պուրնունտան Աֆրիգանըն 34° 30′ ճէնուպի 'արզընտա վագի' Ակուլհաս պուրնունա գատար տըր։

Պու գըթ'ա Ասիա, Էվրօփա, վէ Աֆրիգայը չամիլ տիր։ Ասիա վէ Էվրօփա գըթ'ալարը վասի' պիր գըթ'ա-նըն իքի գըսմը օլուպ, Աֆրիգա իսէ պահր ը Սէֆիտ վէ պահր ը Ահմէր վասըթասըլէ պու գըթ'աատան այրըլըշ, ֆագաթ Սիւէյշ պէրզախը իլէ անա միւթասըլ գալմըշ տըր։

ՀՕՐՆ ՊՈՒՐՆՈՒ

4. Ղարպի գըթ'ա չարգիտէն քիչիւք տիր, վէ թուլու 130 տէրէճէ, եա'նի Պրազիլին 35° զարպի թուլընտա վագի' Սան Րօգ պուրնունտան 168° զարպի թուլտա վագի' փրէնս տը Գալ պուրնունա գատար օլուպ, 'արզը իսէ 126 տէրէճէ, եա'նի Շիմալի Ամերիգանըն 72° չիմալի 'արզընտա վագի' Պարրօ պուրնունտան, ճէնուպի Ամերիգանըն 54° 'արզընտա վագի' Մաղալլան պօղազընա գատար տըր։

Պու գըթ'ա ՇԻՄԱԼԻ ՎԷ ՃԷՆՈՒՊԻ ԱՄԷՐԻԳԱ գըսմլարընը միչթէմիլ տիր։ Պու գըսմլար Աֆրիգա տէնիզի վէ Մէքսիքօ քէօրֆէզիյլէ եէքտիկէրինտէն միւնֆէսիլ իսէյլէր տէ, փանամա պէրզախը իլէ միւթասըլ տըրլար։

5. Ավսթրալիա գըթ'ասը չարգի վէ զարպի գըթ'ալարտան քիչիւք օլուպ՝ պօյու 40 վէ էնի 30 տէրէճէ տիր։

Զօգ տէֆ'ա Ասիա, Էվրօփա, Աֆրիգա, Շիմալի Ամերիգա, ճէնուպի Ամերիգա վէ Ավսթրալիա գըթ'ալարընըն հէր պիրինէ 'ազիմ գըթ'ա, վէ ճիւմլէսինէ գըթ'ասաթ ը 'ազիմէ տէնիլիր։

6. Գարա գըթ'ալարընըն վազ'իյէթինի նազար ը տիգաթա ալտըղընմըզտա, կէօրիւրիւզ քի պու գըթ'ալար քիւրէ ի արզ իւզէրինտէ ինթիզամսըզ պիր հալտէ տաղընըգ օլմայըպ, անճագ փէրու վէ Մալագգա չիպհ ի ճէզիրէսինտէն կէչէն պիր տա"իրէ ի 'ազիմէ իլէ քիւրէ ի արզ իքիյէ պէօլունուիւքտէ, գարա քիւրէնին նըսֆը ը չիմալիսինին ղարպընտա, Օգիանօսընն չօղու իսէ քիւրէնին նըսֆը ը ճէնուպիսինին չարգընտա վագի' օլմուշ տըր։ Զիրա քիւրէ ի արզը մէգքիւր տա"իրէ ի 'ազիմէ իլէ գաթ' էթոյիմիզտէ, պիր նըսֆը Ասիա, Էվրօփա, Աֆրիգա, Շիմալի Ամերիգա, վէ ճէնուպի Ամերիգանըն պէօյիւք փայընը, եա'նի պէօյիւք գըթ'ալարընն սայքի հէվահինի, տիկէր նըսֆը իսէ անճագ ճէնուպի Ամերիգանըն ուճու իլէ Ավսթրալիայը, վէ Պահր ը մուհիթ ի քէպիրին վէ Հինտ Օգիանօսունուն ատալարընը չամիլ օլուր։

Պու թագսիրտէ քիւրէնին պիր նըսֆընա ՆԸՍՖ Ը ՊԷՐԻ, վէ տիկէրինէ ՆԸՍՖ Ը ՊԱՀԻՐ տէնիլէ պիլիր։

Եիւքսէլմէքտէ եահօտ էնմէքտէ օլան եէրլէր հա՞նկըլար տըր։

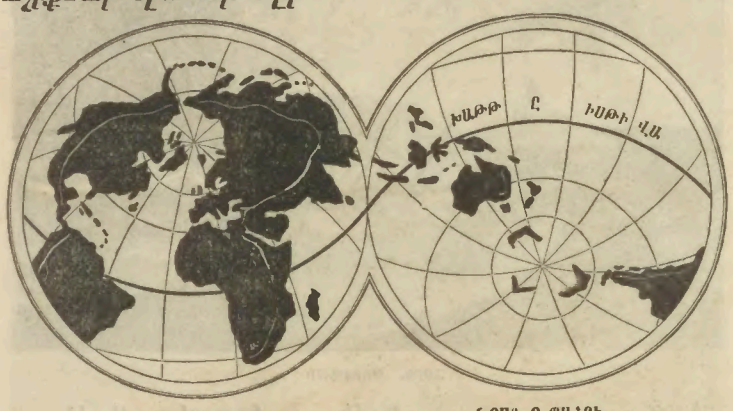
1. Հաճմ ի արզըն գա՞չ փայտա պիրի սու տըր։

2. Սու սաթհ ը արզըն նէ՞ գատարընը թուլմուշ, վէ նէ՞ վազ'իյէթտէ տիր։ Գարա նի՞ճէ թագսիմ օլունմըշ տըր։

3, 4, 5. Շարգի, Ղարպի վէ Ավսթրալիա գըթ'ալարընը թա'րիֆ էյլէ։

6. Գարա գըսմլարընըն վազ'իյէթի հագգընտա նէ՞ տէնիլմիշ տիր։ Քիւրէնին նըսֆ ը պէրիսինտէ հա՞նկը գըթ'ալար, վէ նըսֆ ը պահրիսինտէ հա՞նկըլար վար տըր։

Քիւրէնին նըսաք ը պէրրիսինտէ վագի' իբի պէօյիւք գըթ'ալար պիրի պիրինտէն անճագ պէհրինկա պօղաը վէ ճէնուպի Ամէրիգա իլէ միւնփաալ օլուպ, իքիսինին պահր ը միւնճէմիա ի չիմալ իլէ Ամէրիգ Օգիանօսունու իհաթէ էթտիկինի, վէ իքիսինին տախի պահր ը միւնճէմիա ի ճէնուպի, վէ պահր ը մուհիթ ի քէպիր հէմ Հինա Օգիանօսու իլէ իհաթա օլունտուղունը կէօրիւրիւզ։ Պու քէյֆիյէթին էհէմմիյէթի ասնկրատան աչիքեար օլաճագ տըր։

ՆԸՍԱՔ Ը ՊԵՐՐԻ ՆԸՍԱՔ Ը ՊԱՀՐԻ

Պէօյիւք գըթ'ալարըն իւչիւ (Ասիա, Էվրօփա, վէ Շիմալի Ամէրիգա) քիւլիէն քիւրէնին նըսաք ը չիմալիսինաէ օլուպ, տիկեր իւչ գըթ'ալարը իսէ (Աֆրիգա, վէ ճէնուպի Ամէրիգանըն պէօյիւք փայը, վէ Աւսթրալիա) քիւրէնին նըսաք ը ճէնուպիսինաէ տիր. էվվէլքիլերէ չիմալի, վէ ասնկրաքիլերէ ճէնուպի գըթ'ալար տէնիլիր։

7. Պու ալթը գըթ'այը, վազ'իյէթլէրինէ նազարէն հէր պիր չիֆթի չիմալի վէ ճէնուպի իքի գըթ'ատան 'իպաըէթ օլարագ, իւչ չիֆթ թէրթիպինաէ կէօրիւրիւզ։

Պիրինճի չիֆթ Շիմալի Ամէրիգա իլէ ճէնուպի Ամէրիգա, իքինճիսի՝ Էվրօփա իլէ Աֆրիգա, վէ իւչիւնճիւսիւ՝ Ասիա իլէ Աւսթրալիա տըր։ Պունլարա մուգապիլ Պահր ը միւնճէմիա ի ճէնուպիսէն չիմալէ տօղրու իւչ օգիանօս ուզանըպ, մէգըմըր իւչ չիֆթ գըթ'ալարը այըրըր։

Պիրինճի իլէ իքինճի չիֆթին արասընատա Պահր ը Ամէլանթիգ, պիրինճի իլէ իւչիւնճիւնիւն արասընատա Պահր ը մուհիթ ի քէպիր, վէ իքինճի իլէ իւչիւնճիւնիւն արասընատա Պահր ը մուհիթ ի հինտի պուլունուպ՝ պու իւչիւնճիւ տէնիլ Ասիանըն խաթթ ը իսթիվայա եագլայընը ճէնուպի հուտուտունա գատար, էվվէլքիլերը իսէ Պահր ը միւնճէմիա ի չիմալիյէ գատար իմթիտատ էտէրլէր։

Պու իհթիմամ չէօյլէ պէյան օլունա պիլիր։

Պահր ը Մուհիթ ի քէպիր	Պիրինճի չիֆթ	Ամէրիգա	Իքինճի չիֆթ	Պահր ը Հինտ	Իւչիւնճիւ չիֆթ	Պահր ը Մուհիթ ի քէպիր
	ՇԻՄԱԼԻ ԱՄԷՐԻԳԱ		ԷՎՐՕՓԱ		ԱՍԻԱ	
	ՃԷՆՈՒՊԻ ԱՄԷՐԻԳԱ		ԱՖՐԻԳԱ		ԱՎՍԹՐԱԼԻԱ	

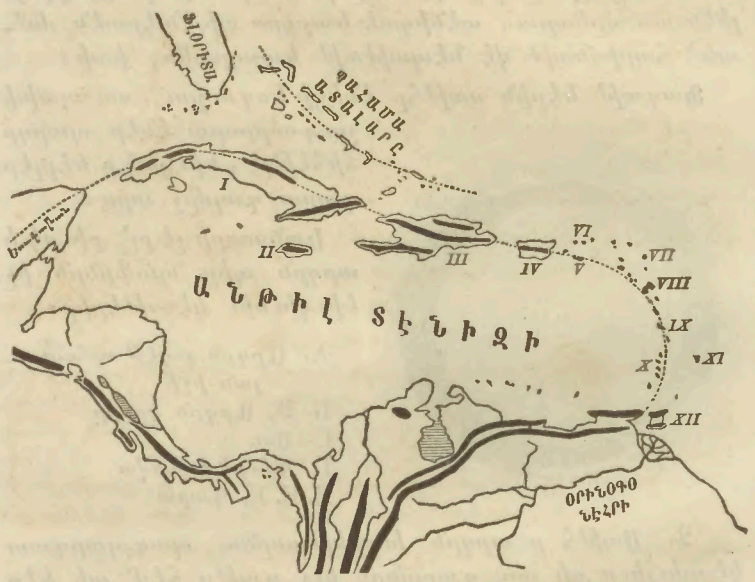
Պէօյլէճէ գարանըն պէօյիւք գըսմը Պահր ը միւնճէմիա ի չիմալիյի իհաթէ էտիպ՝ ճէնուպա կիլթախրճէ տարըլաշըր ֊ վէ խաթթ ը իսթիվա իլէ գուրթպ ը ճէնուպի արասընատա խիթամ պուլուր։ Սուլար իսէ Պահր ը միւնճէմիա ի ճէնուպիյի իհաթէ էտիպ, չիմալէ տօղրու կիլթախրճէճ տարըլաշըր։

8. Պէօյիւք գըթ'ալար հուտուտ վէ սահիլլերի ճիհէթիյլէ պիր պիրինտէն չօգ ֆարգը տըրլար։ Իւչ չիմալի գըթ'ալարըն ուզուն քէօրֆէզ վէ պէօյիւք չիպկի ի ճէղիրէլէրի օլուպ, ճէնուպիլէրին իսէ գիքըճ շայան նէ քէօրֆէզ, նէ տէ չիպկ ի ճէղիրէլէրի վար տըր։

Շիմալի Ամէրիգանըն չիպկ ի ճէղիրէլէրի օ գըթ'անըն պիւթիւն արապիսինէ նիսպէթէն օն տէօրթտէ պիր, Էվրօփանընկի՝ Էվրօփայա նիսպէթէն տէօրթտէ պիր, վէ Ասիանընկի՝ Ասիայա նիսպէթէն պէշտէ պիր փայ տըր։

2. ԱՏԱԼԱՐ

9. Գըթ'ատթ ը 'ազիմէէն մա'տա, ճէճիրէ նախօտատա թէմամիյէ օլունան գըթ'ատթ ը սաղիրէ չօգ պուլունուր. պունլար իբի գըտմ օլուպ, պիրինճիսի՝ գըթ'ատթ ը 'ազիմէյէ, իքինճիսի օգիանօսլարա մէնսուպ տըր։

ԱՆԹԻԼ ԱՏԱԼԱՐԸ

I· Գուպա	V· Սան Գրոյ	IX· Մարթինիգո
II· Ճա'մահիգա	VI· Սան Թումայ	X· Սան Վինսէնթ
III· Հայիթի	VII· Պարպուտա	XI· Պարպատոզ
IV· Փորթօրիգօ	VII· Կուատալուփ	XII· Թրինիտատ

10. Գըթ'ատթ ը 'ազիմէյէ մէնսուպ ատալար՝ գուրպլէ-ըինտէքի 'ազիմ գըթ'ալարա միւթէ'ալլիգ, ֆագաթ տէնիլ ալթընտա գալմըշ օլան սիլսիլէ տաղլարըն թէ-փէլէրի տիրլեր։

Պու սընըֆտան պաշլըճա ճէղա"իր ի միւճթէմէ'ա վէ ճէղա"իր ի միւթէսէլսիլէ ալթիսէքիլէր տիր։

ԱՄԷՐԻԳԱՅԱՆ ՄԷՆՍՈՒՊ ՃԷՂԱ"ԻՐ Ի ՄԻՒԹԷՍԷԼՍԻԼԷ

Վինճի՝ ճէղա"իր ի պահր ը միւնճէմիա ի չիմալի տիր քի, Ալբթիք Թա'պիր օլունան եիւքսէք եայլատան միւնգաթի' պէօյիւք ատալար տըր։

7. Պէօյիւք գըթ'ալարըն իւչ չիֆթե թագսիմ օլունմասը հագգընատա նէ՞ տէնիլիր։

8. Պէօյիւք գըթ'ալար հուտուտ վէ սահիլլերի ճիհէթիյլէ պիրի պիրինտէն նէ՞ խուսուսատա ֆարգը տըրլար։

9. Ատալար նի՞ճէ թագսիմ՝ օլունուր։

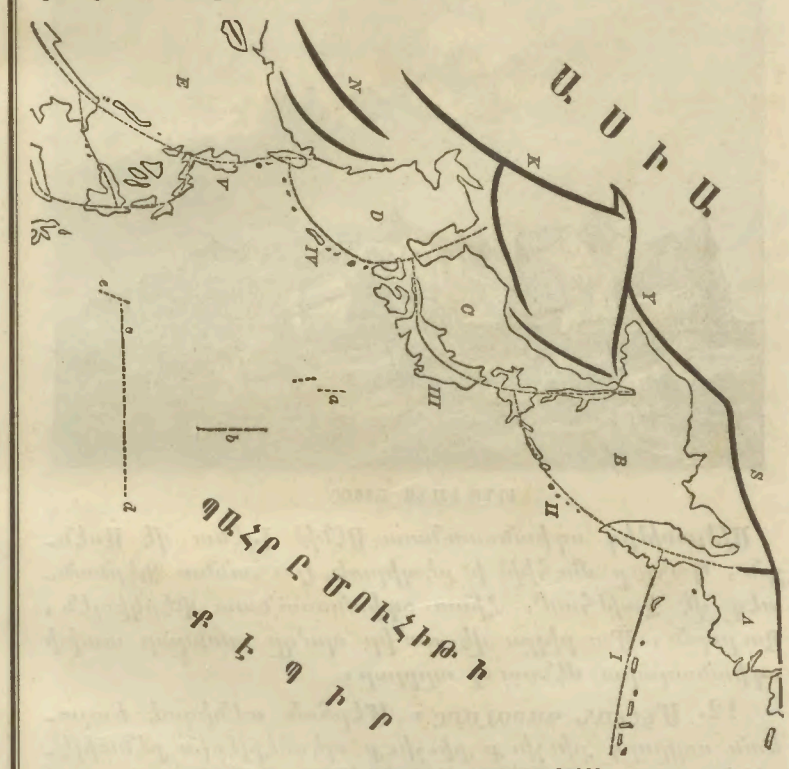
10. Գըթ'ատթ ը 'ազիմէյէ մէնսուպ ատալարըն ասը նէ՞ իտի։ Ամէրիգայա մէնսուպ ճէղա"իր ի միւթէսէլսիլէյէ թա'իրիֆ էյլէ։

Չինճի՝ Ընթիլ ատալարը տըր քի, խաթթ ը միւնհանի իւզրե Եուգաթանատան վէնեզուէլա սահիլնատե վագի՝ տաղլարըն չարգի նիհայէթինէ գատար ուզանմըշ վե տէնիզ ալթընտա գալմըշ պիր սիլսիլե ի ճիպալըն թէփէլերի տիր։

Յիւնճիւ՝ Պահամա ատալարը տըր քի, պունլարըն Ֆլօրիտա չիպհ ի ճէզիրէսինին օվասընա միւթէա՛ւիգ օլտուգլարը, մէվգի՛լերինատէն վէ թէշէքքիւլ էթտիքլե՛րի մէվատատան աշխըեար տըր։

Հիւնճիւ՝ ձէնուպի Ամերիգանըն զարպ գըյրընտա փաթակօնիա ճիվարընտա պուլունան ատալար տըր քի, Չիլի տաղլարընն թէթիմմէսի օլուպ՝ տէնիզ ալթընտա գալմըշ ձէպել ի միւսէլսէլին թէփէլերի տիրլեր։

Ցինճի՝ Ալիութեան ատալարը տըր քի, չիմալի Ամէրիգանըն սահիլ տաղլարընն թէթիմմէսի օլուպ, պէհրինկա տէնիզինին ճէնուպ թարաֆընա տիւշերլեր։

ԱՍԻԱՅԱ ՄԷՆՍՈՒՊ ՁԷՋԱ՛ԻՐ Ի ՄԻԻԹԷՍԷԼՍԻԼԷ

I·	Ալիութեան ատալարը	A·	պէհրինկա տէնիզի
II·	Քուրիլ ,,	B·	Օգհօթսք ,,
III·	Ձափօն ,,	C·	Ձափօն ,,
IY·	Լիուգիու ,,	D·	Շիմալի Չին ,,
V·	Ֆիլիփին ,,	E·	Ձէնուպի Չին ,,
a·	Պօնին ատալար	N·	Նանլին տաղլարը
b·	Լաարօն ,,	K·	Պէօյիւք Քինղան ,,
c, d·	Գարօլին ,,	Y·	Եապղօնա ,,
e·	Փիլիւ ,,	S·	Խաթանօվա ,,

ԱՍԻԱՅԱ ՄԷՆՍՈՒՊ ՁԷՋԱ՛ԻՐ Ի ՄԻԻԹԷՍԷԼՍԻԼԷ

Պու պէօյիւք գըթ՛անըն չարգի ճիհէթինատ միւնհանի չէքըլերտէ օլարագ չիմալտան ճէնուպէ ուզանմըշ պիր սըրա ճէզա՛իր ի միւթէսէլսիլէ վար տըր քի, Ասիանըն ճիպալ ը միւսէլսէլսինէ միւթէ՛ալիդ, ֆագաթ տէնիզ ալթընտա գալմըշ սիլսիլէ տաղլարըն թէփէլերի տիրլեր։

Ասիայա մէնսուպ ճէզա՛իր ի միւթէսէլսիլէյի թա՛րիֆ էյլէ։

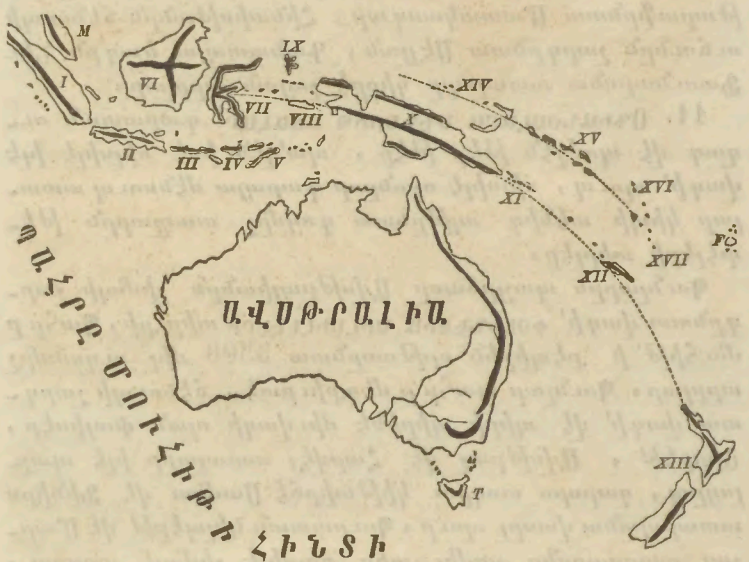
Ցինճի՝ Գուրիլ ատալարը տըր քի, Գամչաթ տաղլարընըն թէթիմմէսի տիրլեր։

Չինճի՝ Ձափօն ատալարը տըր քի, Սաղալեան ատալընատն Գօրէա չիպհ ի ճէզիրէսինէ գատար խաթթ ը միւնհանի իւզրե ուզանմըշ տըրլար։

Յիւնճիւ՝ Լիուքիու ատալարը տըր քի, խաթթ ը միւնհանի իւզրե Գօրէատան Ֆօրմոզայա գատար ուզանմըշ տըրլար։

Հիւնճիւ՝ Ֆիլիփին ատալարը տըր քի, ճէնուպէ տօղրու կիթահքճէ իքի սիլսիլէյէ միւնգատիմ օլուր։ Շարգի սիլսիլէ Սէլէպէս ատասընըն, վէ զարպի սիլսիլէ Պօրնէօ ատասընըն տաղլարընտա միւնթէէհի օլուր։ Պու ատն իքի ատա խսէ Մօլուգէ ատալարընատն տըր։

Ալթիտէքի չէքլտէ սըրա նօգթալար իլէ պու սիլսիլէլէրին ճիհէթի ի իմթիտատը իչ՛ար օլունմըշ տըր։

ԱՎՍԹՐԱԼԻԱՅԱ ՄԷՆՍՈՒՊ ՁԷՋԱ՛ԻՐ Ի ՄԻԻԹԷՍԷԼՍԻԼԷ

I·	Սումաթրա	XI·	Լուիսէյա ճէզա՛իր ի միւճթէմմ՛ասը
II·	Ձավա	XII·	Եէնի Գալէտօնիա
III·	Սըմպավա	XIII·	Եէնի Զէլանտա
IV·	Ֆլօրէս	XIV·	Ամիրալթի ատալարը
V·	Թիմօր	XV·	Ձէզա՛իր ի Սիւէյման
VI·	Պօրնէօ	XVI·	Սանթա Գրուզ
VII·	Սէլէպէս	XVII·	Եէնի Հէպրիտէս
VIII·	Սէրամ	F·	Ֆիճի ատալարը
IX·	Կիլօլօ	T·	Թասմանիա
X·	Կինէ ի ճէտիտա	M·	Մալագգա չիպհ ի ճէզիրէսի

ԱՎՍԹՐԱԼԻԱՅԱ ՄԷՆՍՈՒՊ ՁԷՋԱ՛ԻՐ Ի ՄԻԻԹԷՍԷԼՍԻԼԷ

Պունլար, ճիհէթի լինհինալէրի իքի օլան խուԹուԹ ը միւնհանիլէ ի միւթէվազ՛իլէ իւզէրինատէ, Սընտա ատալըրընատն Եէնի Զէլանտայա գատար ուզանմըշ պիր գաչ սիլսիլէ ատալարատան իպարէթ տիրլեր։

Ցինճի սիլսիլէ օլան Սընտա ատալարը՝ Սումաթրա, Ձավա, Սըմպավա, Ֆլօրէս, վէ զայրիճա ատալարընը շամիլ օլուպ, չիմալի զարպատան շարգա տօղրու ուզանմըշ տըրլար։

Չինճի սիլսիլէ Սէրամ, Կինէ ի ճէտիտ վէ Լուիսէյա ճէզա՛իր ի միւճթէմմ՛ասը տըր քի, չիմալի զարպատան ճէնուպի շարգա տօղրու ուզանմըշ տըր։ Եէնի

Ավսթրալիայա մէնսուպ ճէզա՛իր ի միւթէսէլսիլէյի թա՛րիֆ էյլէ։

Գալէտօնիա իւէ Լօյալթի ատալարը տախի պու սիլսիլէնին Թէթիմմէսի տիր։

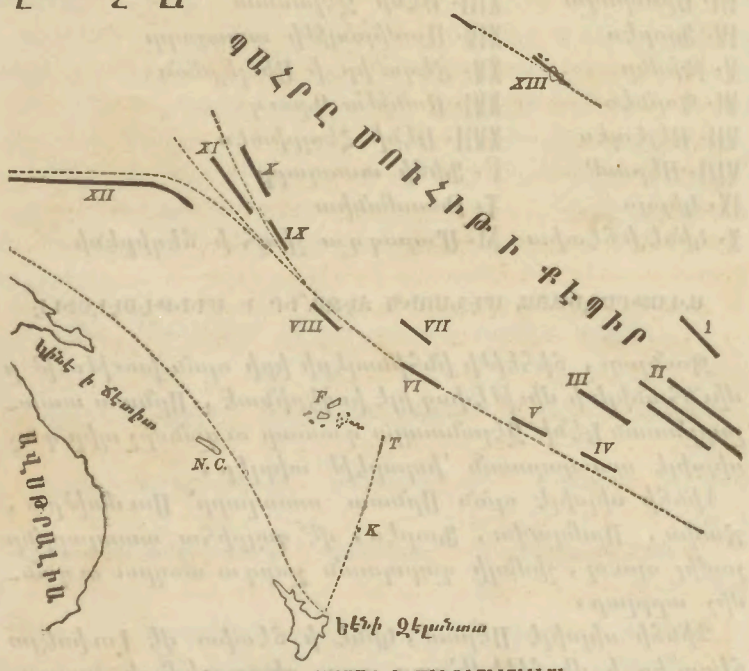
Յիւնճիւ սիլսիլէ Ամիրալթի, Սիւլէյման, Սանթա Դրուզ, վէ Եէնի Հէպրիտէս ատալարը տըր քի, իքինճի սիլսիլէնին չիմալի շարգընտա վագի' վէ անա միւվազի տիր։

Կիւնճիւ սիլսիլէ Եէնի Զէլանտա տըր քի, պու ատա Ավսթրալիայա մէնտուպ սիլսիլէնին ճէնուպի շարգ նիհայէթի օլուպ, չիմալի ուճու Եէնի Գալէտօնիայա տօղրու՝ լաքին պէօյիւք գըսմը ճէնուպի զարպա տօղրու, վէ Ավսթրալիանըն սէվահիլինէ միւվազի տիր։ Թասմանիա ատասը Ավսթրալիա ճիպալընըն Թէթիմմէսի տիր։

Գըթ'ասթ ը 'ազիմէյէ մէնտուպ ատալարտան չու գիրտէքիլէր տախի, եա'նի՝ Էվրօփատա Պէօյիւք Պրիթանիա վէ Իրլանտա, Աֆրիգանըն զարպ թարաֆընտա Մատէրա վէ Եէշիլ պուրունըն ատալարը, շարգ թարաֆընտա Մատակասգար, Հինտոսթանըն ճէնուպի ուճունըն շարգընտա Մէյլան, Գանատայա եագընի Ֆաունտլանտ ատալարը զիքրէ շայան տըրլար։

11. Օգիանօսլարա մէնսուպ ատալար՝ գարատան ուզագ վէ պա'զէն թէք թէք, պա'զէն իսէ սիլսիլէ իւէ վագի' օլուպ, սիլսիլէ օլանլար գարայա մէնտուպ ատալար կիպի տէնիզ ալթընտա գալընըշ տաղլարընըն թէփէլէրի տիրլեր։

Պունլարընըն պայընճասը Ավսթրալիանըն շիմալի շարգընտա վագի' ՓՕԼԻՆԷԶԻԱ ՍԻԼՍԻԼԷԼԷՐԻ տիր քի, Պահր ը մուհիթ ի քէպիրտէ օրթասընտա 5300 միլ ուզանընշ տըրլար։ Պունլար պահր ը մէգքիւրտէ, ճէնուպի շարգտա վագի' վէ պիրի պիրինէ միւվազի օլան փալիսէր, Շիրքէթ, Ավսթրալ վէ Հարվէյ ատալարը իւէ պայլայըպ, զարպա տօղրու կիթաիքճէ Սամօա վէ Ֆինիքս ատալարընա վասըլ օլուր։ Պուրատան կիլպերթ վէ Մարշալ ատալարընը շամիլ պիր սիլսիլէ շիմալէ տօղրու, Գարօլին ատալարընըն ուզուն սիլսիլէսի իսէ զարպա տօղրու ուզանընշ, վէ պու սիլսիլէնին զարպընա տիւշէն փիլիւ ատալարը Ավսթրալիա ատալարընտան 'ատտ օլունմուշ տըր։

ՓՕԼԻՆԷԶԻԱ ՁԷԶԱՐՆԵՐ Ի ՄԻՒԹԻՕԼՕՒԼԻՍՍԻ

Գըթ'ասթ ը 'ազիմէյէ մէնտուպ սա'նըր ատալարը զիքր էյլէ։
11. Օգիանօսլարա մէնտուպ ատալար նէ՞ տիր։
Փօլինէզիա սիլսիլէլէրինի թա'րիֆ էյլէ։

I.	Մարքիզաս ատալարը	X.	Բատագ ատալարը
II.	Փալիսէր ,,	XI.	Բալիք ,,
III.	Շիրքէթ ,,	XII.	Գարօլին ,,
IV.	Ա.վսթրալ ,,	XIII.	Սանտուիչ ,,
V.	Հարվէյ ,,	F.	Ֆիճի ,,
VI.	Սամօա եափօտան Նա-վիկաթօր	T.	Թօնկա ,,
		K.	Գիրմատէք ,,
VII.	Իթթիհատ ատալարը	N.C.	Եէնի Գալէտօնիա ,,
VIII.	Ֆինիքս ,,		Եէնի Զէլանտա ,,
IX.	կիլպերթ ,,		կինէ ի ճէտիտա ,,

Հուպայա եափօտ Սանտուիչ ատալարը փօլինէզիա սիլսիլէլէրինին չիմալի շարգ թարաֆընտա օլուպ, անլէրտէն ուզագ իսէլէր տէ, եվինէ ճիհէթի ի իմթիտատլէրի հէման պիր տիր։

ՍԻՆԹ ԷԼԷՆԱ ԱՏԱՍԸ

Ա.թլանթիդ օգիանօսունտա Սէնթ Էլէնա վէ Ասէնշըն, Պահր ը մուհիթ ի քէպիրտէ Եուհաննա Ֆէրնանտէզ վէ Զաթհամ, Հինտ օգիանօսունտա Քէրկիւլէն, Պուրպօն, Մաւրիչըս վէ սա"իր պա'զը ատալար տախի օգիանօսլարա մէնտուպ տըրլար։

12. Մէրճան գայալարը։ Մէրճան տէնիզտէ եաշայան սայըսըզ քիւչիւք քիւչիւք պէօճէքլէրին քէնտիլէրինէ գապուգ եափմադ իւզրէ հասըլ էթտիքլերի քիլսի (քիրէճ) մատտէ օլուպ, պէօճէքլէրին եափըշմըշըդը գայալարա եափըշըը։ Պէօճէքլէր Թէքէսափը պուլտուգճա գապուգլարընտան 'իպարէթ օլան մէրճան հասըլ էթտիքլերի մատտէ իւէ տախի պէօյիւը, վէ պու գապուգլարըն միլեօնլարճասը պիր պիրլերի իւզէրինէ գաթ գաթ կէլմէսինէ ճէսիմ ճէսիմ մէրճան գայալարը հուսուլէ կէլիր։

Ֆահրէնհայթ միզանը իւզրէ հէրարէթի 68 տէն աշաղը օլան սուլարտա, չամուրլու գըյըլարտա, պէօյիւք նէհրլէրին միւնասապ օլմըդը, սօղուգ ադընթըլարընը սահիլ չարփմըդը, վէ հայվան 'էօմրիւնիւն Թէլէֆինի մուճիպ օլան աթէչֆիշան տաղլարըն Թէ"սիր էյլէտիյի եէրլէրտէ մէրճան պէօճէքլէրի իշ կէօրմէզ։ Պինա"էն 'ալէյհ մէրճան անճագ մինթագա ի հարրէյէ եագընի օլան սուլարընը պա'զը եէրլէրինտէ պուլունուր։ Պու պէօճէքլէր քէնտի Թաշ էպինէյէրինի գարիպէն եիւզ այագ տէրինլիքտէ ինշա էթմէյէ պաշլայըպ՝ սույուն սաթհընա էրիշտիրիրլեր. օլ ղէման պու մէրճան գայալարը տալղալար չիտտէթիյէ գըրըլըպ գում կիպի փարէ փարչա օլուրլար։ Պու փարչալար տախի տէնիզին հարէքէթիյէ գարայա սիւրիւլիւպ, գումսալ գըյըլարտա Թէչէքքիւլ էտէն սէտալէր կիպի սէտալէր

12. Մէրճան նէ՞ տիր։ Նի՞ճէ հուսուլա կէլիր։ Չո՞նկը եէրլէրտէ մէրճան պէօճէքլէրի իշ կէօրիւրլեր։

Թէչքիլ էտէրլէր։ Պու սէտալէր կլիմաքճէ պէօյիւրլէր, վէ էնվա'ի վասրթալարլա իւզէրլէրինէ տիւչէն խօխումլարան նէպաթաթ հուսուլա կէթիրիլ՝ միւրուր ի զէման լէ ինսանա մէնքեան օլուրլար։

13. *Մէրճան գայալարը՝ տէօրտէ, եա'նի քէնար սէտալէրի, տիվար սէտալէրի, հիսար սէտալէրի, վէ աթօլ թա'պիր օլունան մէրճան ատալարընա թագսիմ օլունուրլար։*

ՔԷՆԱՐ ՍԷՏՏԱԼԷՐԻ՝ *հէման տէնիզ գէյրսընտա մէրճանտան հասըլ օլմուշ էնսիզ սէտալէր տիր։*

Պու նէվ' սէտալէր Անթիլ ատալարընտա, Պահր ը Սէֆիա վէ Ահմէրսէ վէ պա'զէն Հինա օգիանօսունտա վէ Պահր ը մուհիթ ի քէպիրտէ տախի պուլունուր։

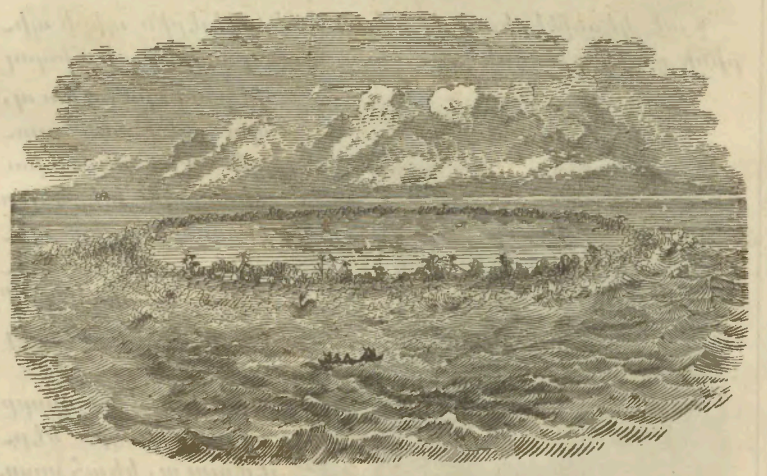
ՏԻՎԱՐ ՍԷՏՏԱԼԷՐԻ՝ *գէյրսյա միւվազի, լաքին տէրինէ վէ ազ չօգ էնլի պիր սու. իլէ գարատան այրըլմըշ օլուր։*

Պու նէվ'լին էն մէչհուրու Ավսթրալիա սահիլինտէ պուլունուր քի, որշ թարաֆը օգիանօսուն փէք տէրին եէրինտէն տիքճէ նիւճէլմիշ, էնի տախի ½տէն պիր միլէ գատար, վէ գէյրտան իրագլըղը եէրմիտէն նէթմիշ միլէ գատար օլարագ, չիմալի չարգ գէյրսը պօյունտա 1,000 միլ գատար իմթիտատա էթմիշ տիր։ Պու սէտաէն իչէրիյէ կէմինին կիրէպլտէյէ չօգ պօղազլար օլուպ, սէտա իլէ սահիլ արասընտաքի սու տէրինէ վէ լիմանլըղ տըր։

Տիվար սէտալէրի՝ պիր եա պիր գալ ատայը իհտաթէ էթմէքճէտէ ՀԻՍԱՐ ՍԷՏՏԱԼԷՐԻ 'ատտա օլունուր։

Շիրքէթ ատալարընէն պէօյիւճիւ օլան Թահիթի պունա էյի պիր միսալ տըր։ 7,000 այագ եիւքսէք տաղլարը օլան պու ատանէն էթրաֆընտա պէօյիւք հէնտէյէ միւշապիհ եա-րըմ միլտէն իւչ միլէ գատար էնլի վէ 200 այագ տէրինէ պիր սու օլուպ, օլ սույու օգիանօստան այրըան սէտա պիր մէրճան գայատր տըր։

Աթօլ *թա'պիր օլունան* ՄԷՐՋԱՆ ԱՏԱԼԱՐԸ *եիւզտէն իւչ եիւզ այագ տէրին, վէ էքի միլտէն էլլի միլ գատար ուզուն պիր սույու իհտաթա էտէն տիւզ վէ էնսիզ գայա տա"իրէլէրինտէն 'իպարէթ տիր։*

ՀՈՒԱՑՔ ՍՐՆՑԻ ՆԱՄ ԱԹՕԼ ԱՏԱՍԸ

Աթօլլար՝ կեահ տէյիրմի, կեահ պէյզի վէ կեահ տա պիչիմ սիզ օլարագ, պա'զէն թէք թէք, վէ պա'զէն մէճմու' իլէ վագի' օլուրլար։

Շիրքէթ ատալարընէն չարգ ճիհէթինտէ պուլունան թէհլիքէլի ճէզա"իր նամ ճէզա"իր ի միւճթէմի'անըն (փալիսէր ատալարընէն) չօզու տէյիրմի պիչիմտէ սէքսէն ատա օլուպ, գուվվէթլի ագընթը վէ ֆուրթունա եէրի տիրլէր։ Վէ անլէրէ չիտէթլէ չարփան տաղլալարըն աէսի սէքսիզ միլ գատար ուզագտան իչիտիլէ պիլիր։ Պու ուֆագ ատալարընէն չօզունտա էհալի վար տըր։ Աթօլատն 'իպարէթ ճէզա"իր ի միւճթէմի'անըն էն պէօյիւլիւ Վինէ ի ճէտիտն չիմալընտա վագի' Գարօլին ճէզա"իր ի միւճթէմի'ատը օլուպ Աթօլ, եա'նի ալթմըշ Աթօլ, եա'նի ալթմըշ մէրճան ատատը մէճմու'ընտան 'իպարէթ, վէ պիրն միլ գատար ուզուն տըր։ Պու մէրճան ատալարընէն պա'զըսը փէք պէօյիւք, վէ ճիւմլէսի ատ ֆուրթունալը տէնիզին չիտէթլի տալզալարընտա վէ ատա սըրա զուհուր էտէն գասըրղայա հէվէֆ տիր։

Տարունին գավլինճէ, մէրճան գայալարընէն միւհիմ թէլիֆ վազ'իյէթտէ օլմալարը օգիանօսուն տիպինին նիզամ իւզրէ պիթթէտտիճ չէօգմէսինտէն տիր։ Էվվէլա մէրճան պէօճէքլէրի պիր ատա էթրաֆընտա գէյրսյա եագընն պիր սէտա թէչքիլ էտէրլէր · պա'տէհու տէնիզին տիպի չէօգտիւքճէ, մէրճան պէօճէքլէրի տախի տէնիզին սահիլինտա տօղրու իլէրլէմէքճէ, պու քէնար սէտատի տիվար սէտատի օլուր։ Տիվար սէտատի պիր ատայը իհամէթ էտէրտէ հիսար սէտատի օլուր։ օ թագտիրտէ տէնիզին տիպինին գիյատէ չէօգմէսինտէն օրթատագի ատտա մահիվ օլտուգատա՝ հիսար սէտատի աթօլ, եա'նի մէրճան ատատը օլուր։

Տէնիզին տիպինին չէօգմէ'ի՝ էն չօգ Պահր ը մուհիթ ի քէպիրին օրթա եէրինտէ, եա'նի փօլինէզիա ճէզա"իր ի միւթէճէլլիսլէտի ճիվարընտա վուգու' պուլունուղունտան, քիւրէ ի արզին սա"իր եէրլէրինտէն գիյատէ մէրճան գայալարընէն էնվա'ի Պահր ը մուհիթ ի քէպիրին մէզգիւր մէվգի'ինտէ պուլունուր։

ՊԱՊ Ը ՍԱԼԻՍ

'ՈՒՄՈՒՄԷՆ ԳԱՐԱ ՇԷՖԼԻՆԻՆ ՊԱ'ՉԷՆ ՄԻՒՆԹԱՉԱՄ ՎԷ ՊԱ'ՉԷՆ 'ԱՐՉԱՎԸ ՕԼՏՂԸ

1. *Իքինճի պապատա գարա գըլթ'ալարընէն թագսիմինտէն վէ վիւսա'թընտան պահս էթմիք · պու պապատա տախի օ գըլթ'ալարըն ատըլ հէյէթլէրինի անկլայա պիլմէք իչիւն հէմ իրթիֆա'լարընտան հէմ տախի իրթիֆա'ճա օլան իհթիլափլարընտան պահս էտէճէյիզ։ Գարանըն տէնիզ սահիլընտան օլան եիւքսէքլիյինէ իրթիֆա' տէնիլիր։*

2. *Գարանըն իրթիֆա'ը վիւսա'թընա նիսպէթլէ վէք աղ օլարղընտան, վիւսա'թը իչիւն էօլչիւ՝ միլ, իրթիֆա'ը իչէն իսէ՝ այագ տըր։*

Գարանըն էն եիւճէ եէրի Հիմալայա սիլսիլէսինտէ տէնիզ սահիլընտան 29,000 այագ եիւքսէք օլան էվէրէսթ տաղը օլուպ, էն էնկին եէրի իսէ՝ սահիլ տէնիզ սահիլընտան 1,300 այագ էնկին օլան փալէսթինտէքի Պահր ը Լութ վատիսի տիր։

Գարանըն էն եիւճէ եէրինտէն էն էնկին եէրինէտէք օլան իրթիֆա' 30,000 այագ, եախօտ պէչ միլտէն պիր աղ ղիյատէճէ օլուպ՝ պու իրթիֆա'ըն իչի հատտը արասընտա վագի' հայվանաթ վէ նէպաթաթա թէ"սիր էտէն մուհիթէլիճ հալ ու քէյֆիյէթլէր վար տըր։

Գարա իրթիֆա' ճիհէթինէ իչիյէ թագսիմ օլունուպ, եիւքսէքլիյի 1,000 այագատան աշաղը օլան եէրլէրէ միւնախաճիլ, 1,000 տէն եօգարը օլանլարա իսէ միւրթէճիլ' տէնիլիր։ Շէքլ ճիհէթինէ տախի գարա օվալարա վէ տաղլարա թագսիմ օլունուր · միւրթէճիլ' օլան եէրլէրէ եա տաղ եա եայլա, միւնախաճիլ օլանլարա իսէ տիւզ օլմատըգլարը հալտէ պիլէ օվա տէնիր։

Պունտան գարանըն սահիլը իչէ, եա'նի (1)տաղ, (2) եայլա, վէ (3) օվայա միւնգասիմ օլարըղ անկլաշըլըր։

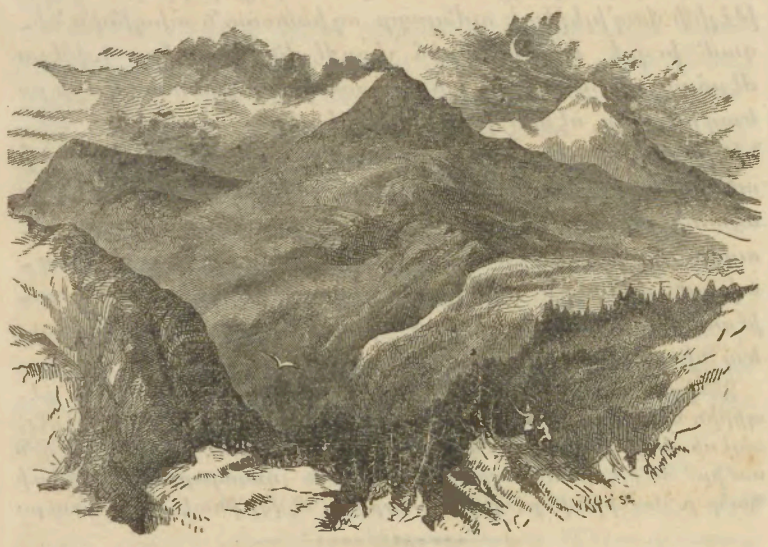
Մէրճան գայալարը նէ՞րէտէ չօգ պուլունուր վէ նի՞չին։

1. Իւչիւնճիւ պապ նէտէ՞ն պահս եէտէր։ Գարանըն տէնիզ սահիլընտան օլան եիւքսէքլիյինէ նէ՞ տէնիլիր։

2. Գարանըն էն եիւճէ եէրի հա՞նկըսը, էն էնկին եէրի հա՞նկըսըրը։ Գարա իրթիֆա' վէ շէքլ ճիհէթինէ գա՞չա՞ թագսիմ օլունուր։ Գարանըն սահիլը գա՞չ գըսմա միւնգասիմ տիր։

1. ՏԱՂԱՎԱՐ

3. Փիւրէ ի արդըն իրմիֆա'ը 1,000 այոգատան զկյա-տէ օլան եիւքսէք եէրլէրինէ տաղ եախօա ձէպել, վէ իրմիֆա'ը 1,000 տէն աշաղը օլան եէրլէրինէ պաձըր եախօա թէվլ տէնիր։

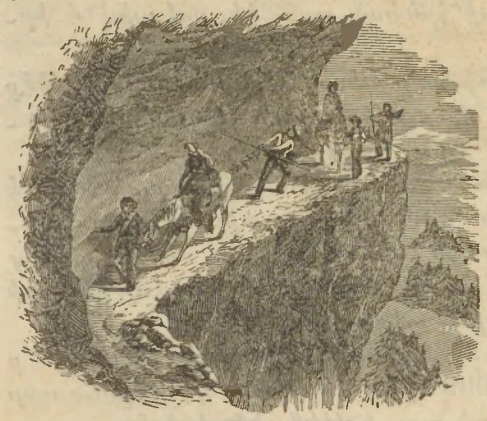

ՏԱՂ ՄԷՆԶԱՐԷՍԻ

Տաղ՝ եա՛ թէք եա սիլսիլէ օլուր։

Թէք տաղըն 'արդը վէ թուլու պիրի պիրինաէն չօղ ֆարգը օլմազ, սիլսիլէ տաղըն թուլու իսէ 'արդընտան փէք զկյատէ օլուր։ Տաղլարըն չօղու սիլսիլէ տաղլար օլուպ, թէք տաղ իսէ նատիր պուլունուր։

Տաղրն էն եիւքսէք եէրինէ վէրո՛ւ, էն աշաղը եէրինէ գա'էռ, եանլարընա իսէ չէվ տէնիր։

ԱԼՓՏԱ ԿՐԻՄՍԷԼ ԿԷԶԻՏԻ

Մուսէլսէլ տաղըն ալ էլ 'ումում տուզ օլմայան իւսէթ թաֆքընա սբբէ, սբբ-թըն եիւքսէք եէրլէրինէ վէրո՛ւ, էնկինն եէրլէրինէ իսէ կէչո եախօա պէղէչ տէնիր։

Տաղըն սա՛իր եէրինտէն կէչմէք կիւճ եա դայր ի միմքին օլ-տրընտան, պօղազլար փէք մուհիմ տիրլէր։ Զիրա պիր միւսէլսէլ տաղտան սուհուլէթլէ միւրուր էթմէք՝ պօղազլարընըն քէս-րէթ վէ էնկինլիյինէ մէնուպ սբր։ Էվրօփատա՝ Ալփ, վէ Ամ-բրիգատա Ալպէկէնի տաղլարընըն կէչիտլերի փէք չօղ օլոր-ղընտան անլէրտէն կէչմէք գօլայ, ամմա փիրէնէ վէ Հիմալայա տաղլարընըն պօղազլարը աղ վէ եիւքսէք օլմաղըլա, օլ տաղ-լարտան կէչմէք միւչքիլ տիր։

4. Մանղումէ ի ճէպէլիյէ՝ խայլը սիլսիլէ տաղլարատան 'իսպարէթ, սիլսիլէ տախի միԹ'աատիա գըսմըարա միւն-գասիմ օլուր։ Մէսէլա՝ Ալպէկէնի, Գայա տաղլար, Ան-տէս վէ Ալպի մանղումէլերի, հէր պիրի պիր գաչ միւ-Թէվազի սիլսիլէլէրտէն միւԹէչէքքիլ տիր։

3. Տաղ վէ պայըր նէյէ՞ տէնիր։

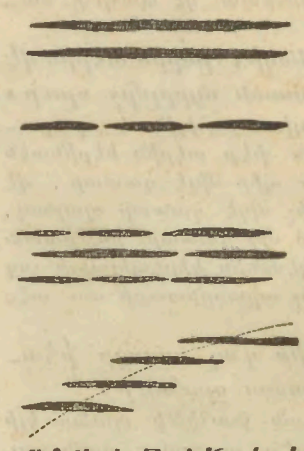
Տաղ գա՞չ հէյէթտէ պուլունուր։ Հա՞նկըսը չօղ պուլունուր։

Տաղըն էն եիւքսէք վէ էն աշաղը եէրինէ վէ եանլարընա նէ՞ տէնիլիր։ Սբրթ նէ՞ տիր։ Կէչիտ եախօա պօղազ նէ՞ տիր։

4. Մանղումէ ի ճէպէլիյէ նէ՞ տիր։ Սէմթ ի իմԹիտատ վէ մանղումէ ի ճէպէլիյէ միհվերի նէ՞ տիր։

Պիր միւսէլսէլ տաղըն ուզանտըղը ճիհէթէ ՝էմՐ ի իՀ-ընՀօ տէնիր։ Վէ պիր մանղումէնին միւԹէչէքքիլ օլարընը սիլսիլէլէրին սէմԹ ի իմԹիտատընը գաԹ' էտէն խաԹԹը միվհումա միհվեր, եա՛նի մանղումէ ի ճէպէ-լիյէ միհվերի տէնիր։ Մէսէլա՝ փօլինէզիա ճէզա՛իր ի միւ-Թէսէլսիլէսի չէքլինաէ նօգԹա իլէ կէօսԹէրիլէն խաԹԹ՝ օ թարափտա տէնիզ ալԹընտա գալմըշ սիլսիլէ տաղլա-ըրըն մանղումէ ի ճէպէլիյէսի միհվերինի կէօսԹէրիր։

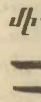
Մանղումէ ի ճէպէլիյէ սիլսիլէլէրի՝ ֆարգը ֆարգը վազ'իյէԹլէրլէ միհվեր իւզերինաէ վազի՛ օլուրլար։

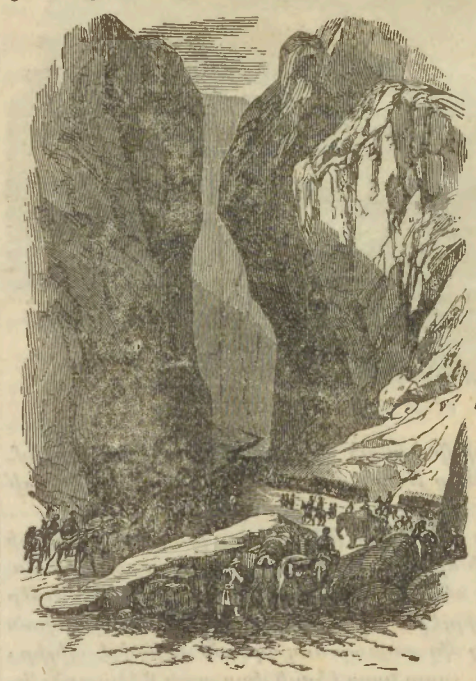
Պա՛զէն սիլսիլէլէր ա տա կէօսԹէրիլտիյի կիպի միւվազի, պա՛զէն բ տէ կէօսԹէրիլտիյի կիպի միւհազի, պա՛զէն գ տէ կէօսԹէրիլտիյի կիպի միԹ'աատիա միւհազի վազ'իյէԹտէ պուլունուրլար, պա՛զէն տախի դ տա կէօսԹէրիլտիյի կիպի միւնհանի միհվեր իւզերինաէ վազի՛ տիրլէր։

Պա՛զէն մանղումէ ի ճէպէլիյէ սիլսիլէլէրի պիր եէրտէ էօյլէ պէրլէչէրլէր քի, մանղումէնին միհվերի Թա'յին էտիլէմէզ։ Պիրլէչմէքլէրի եէրէ ըոպը-նա է ձէռա՛ էէնիր։ ա տա պիր ըապը-ա Թա ի ճիպալ կէօսԹէրիլիր։

Ա՛նաէա տաղլարընըն միւԹէվազի սիլսիլէլէրի միւխԹէլիֆ եէրլէրտէ պա՛զէն պինէլրճէ Թէրալի՛ ի միլ վիւսա՛-Թընտա ըապըԹա ի ճիպալ Թէչքիլ էԹմիչլէր տիր։

Բ տէ կէօսԹէրիլտիյի իւզրէ, սիլսիլէլէրին պիրի պի-րինի գաԹ' էԹմէսի իլէ հասըլ օլան ըապըԹա ի ճիպալ փէք աղ պուլունուպ, պու նէվ'տէն օլա-նըն էն մէչհուրու Հիմալայա իլէ պէլոր տաղընըն պիր պի-րինի գաԹ' էԹտիք-լէրի փամիր նամ ըապըԹա ի ճիպալ տըր։

ՍԻՒԼՅՄԱՆ ՏԱՂԼԱՐԸՆՏԱ ՊՕԼԱՆ ՆԱՄ ԿԷԶԻՏ

5. Տէրէ՝ տաղլարը այըրան էնկին եէր-լէր օլուպ, կեահ տաղ-լարըն իմմիխտատընա Դ-վէպ, կեահ տախի տաղլարըն իմմիխտա-տընա ապռո-էպ տիւ-շէր։

Պիրինճի նէվ' տէ-րէ իքի սիլսիլէ տա-ղըն արատընտա վա-դի՛ վէ է.քսէրիա վա-սի՛ օլուպ, եանլարը փէք չիվ օլմազ։ Իքինճի նէվ' իսէ

Մանղումէ ի ճէպէլիյէ սիլսիլէլէրի միհվեր իւզերինէ նէ՞ Թարզ վազ'իյէ-լէրլէ վագի՛ օլուրլար։

ԸապըԹա ի ճիպալ նէ՞ տիր։

5. Տէրէ նէ՞ տիր։

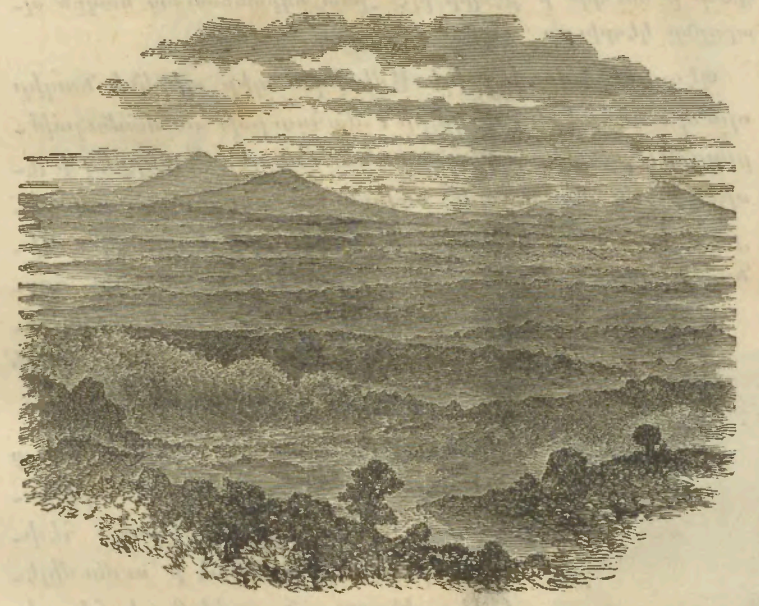
սիլսիլէ տաղլարը գաթ' էտիպ, էնսիզ վէ տէրին վէ եան-
լարը սարփ, հէմ չօգ տէփ'ա ուչուրումլու օլուր։

6. Պիր միւսելսէլ ճէպէլին վասաթ իրթիֆա'ը զէր-
վէսինին օրթա եիւքսէքլիյի օլուպ՝ է.քսէրիա սիլսիլէ-
նին էն եիւճէ թէփէլէրինին նըսֆը ը իրթիֆա'ը գաատար
օլուր։

Ալփ տաղլարընըն վասաթ իրթիֆա'ը 7,500, վէ էն
եիւճէ թէփէլէրի 15,000 այագ. Անտէս տաղլարընըն
վասաթ իրթիֆա'ը 12,000, վէ էն եիւճէ թէփէլէրի
24,000 այագ. Հիմալայա տաղլարընըն վասաթ իրթի-
ֆա'ը 16,000, վէ էն եիւճէ թէփէլէրի 28,000 այագ
տըր։

2. ԵԱՅԼԱԼԱՐ

7. Եայլա՝ 1,000 այագատան պիյատէ եիւքսէք օվայա
տէնիր։ Պա'զէն եայլա պիթ թէարիճ եիւճէլմիշ օլ-
տըղընատան սիր մէկդի'ինին եիւքսէքլիյինի անկլամագ
իչիւն մախսուսէն իրթիֆա'ընը ալմագ լազըմ կէլիր։

ԵԱՅԼԱ

Միսիսիփփի նէհրինին զարպ թարաֆընատա օլան կէնիշ օվա-
լար նէհրին գուրպինատ պիր գաչ եիւզ այագ, Գայա տաղլարըն
էթէյնատ իսէ՝ թազրիպէն 5,000 այագ եիւքսէք տիրլէր։ Ֆա-
գաթ պու գաատար եիւճէլմէլէրի թէարիճ իլէ օլտըղընատան,
օվալըգատան եայլալըղա թէհավվիւլ էթմէլէրի գօլայ հիսս օ-
լունմազ։ Պա'զը եայլալար, Մէքսիգօտա Անահուագ եայլասը
մխիլլիս, պիրտէն պիրէ եիւճէլիրլէր։ Սա՞իրլէր իսէ քէ-
նարլարընատա վագի' միւսելսէլ տաղլար իլէ մուհաթ տըրլար։
Եայլալար՝ է.քսէրիա տիւզ օլմայըպ իւզերլէրինատ պայըրլար,
վէ պա'զէն տախի տաղլար պուլունուր։

Քիւրէ ի արզըն վասի' եայլալարը աթիտէքիլէր տիր։

		Վասաթ իրթիֆա'ը	
1.	Թիպէթ եայլասը	14,000	այագ
2.	Անտէս տաղլարընատա Պօլիվիա եայլասը	12,000	,,
3.	Մէքսիգօտա Անահուագ ,,	8,000	,,
4.	Արաւիսթան եայլասը	7,000—8,000	,,
5.	Գայա տաղլարը իլէ վասաչ տաղլարը արասընատա վագի' Գօլօրատօ եայլասը	7,000	,,

Տէրէնին նէվ'լէրինի թա'րիֆ էյլէ։ Վասաթ իրթիֆա' նէ՞ տիր վէ
է.քսէրիա նէ՞ գաատար օլուր։ Միսալ կէթիր։
7. Եայլա նէյէ՞ տէնիլէր։

		Վասաթ իրթիֆա'ը	
6.	Մէքսիգօտա Պէօյիւք Տամիպ օվա նամ եայլա	4,000—5,000	այագ
7.	Սահրա ի քէպիր եայլասը	2,000—3,000	,,
8.	Ճէնուպի Ափրիգա ,,	3,000—5,000	,,
9.	Կօպի, Թարիմ վէ Իլի եայլալարընը շամիլ օլան մէրքէզ ի Ասիա եայ-լասը	2,000—4,000	,,

3. ՕՎԱԼԱՐ

8. Օվա՝ եիւքսէքլիյի 1,000 այագատան աշաղը օլան
տիւզ եախօտ փէք ազ էնիշի եօգուշլու արազի տիր։

Էն պէօյիւք օվալար չունալար տըր. Շիմալի Ամերի-
գատա՝ Միսիսիփփի վէ Ափրիգիք օվալարը իլէ Աթլան-
թիգ սահիլի օվասը. Ճէնուպի Ամերիգատա, Օրինօգօ-
նուն սահիլինատ՝ Լանօս, Ամազօնուն սահիլինատ՝ Սիլ-
վաս, վէ Լա փլաթանըն սահիլինատ՝ Բամբաս թէսմիյէ
օլունան օվալար. Էվրօփատա՝ զայէթ պէօյիւք օլան
Բուսիա վէ Ալմանիա օվասը. Ասիատա՝ Սիպիր, Թիւր-
քիսթան, Չին, Հինտ վէ Էլճէզիրէ օվալարը։

Ափրիգատա պէօյիւք օվալար եօգ տըր։

ԹԻՒՐՔԻՍԹԱՆ ՕՎԱՍԸ

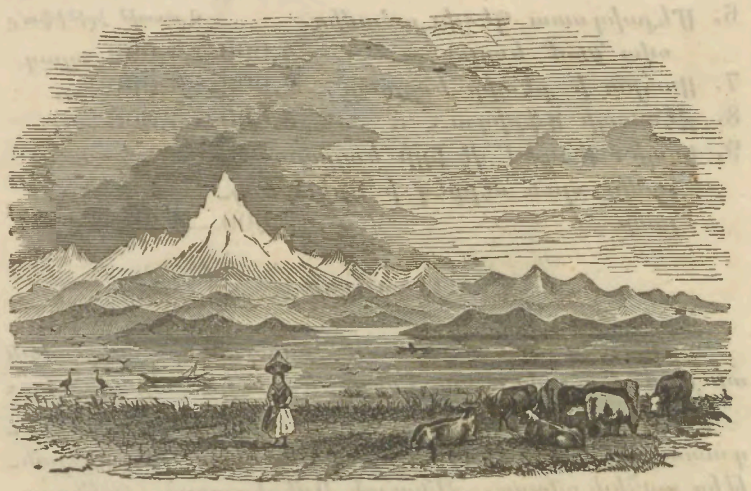
Հըմպօլատ նամ սէյեահ՝ եօգարատա չէքիլի կէօսթէրիլէն Թիւր-
քիսթան օվասընը չէօյլէ թա'րիֆ էտէր։ "Պու օվանըն պա'զը
մահալլէրի չամ աղաճլարը իլէ մէսթուր օլուպ, նէպաթաթը
ճէնուպի Ամերիգանըն Լանօս եա Բամբաս օվալարընքինտէն
զիյատէ միւթէնէվվի' տիր։ Օվանըն էն կիւզէլ սէմթլէրի՝ պէյազ
կիւլ, լալէ վէ թաճը չահի չիչէյի իլէ միւզէյյէն օլուպ, նէպա-
թաթը օլ գաատար եիւքսէքլիյիլէր քի, Թիւրքմէնլէրին ալչագ
'արապալարը իլէ իլսիզ սէմթլէրատ եօլճուլուգ էտէն քիմսէ՝
սըզը նէպաթաթըն արասընատա կէչէճէյի էերի կէօրէ պիլմէք ի-
չիւն այագատա տուրմազա մէճպուր օլուր։"

4. ՏԱՂ, ԵԱՅԼԱ ՎԷ ՕՎԱԼԱՐԸՆ ԻՆԹԻԶԱՄ Ը 'ՈՒՄՈՒՄԻՍԻ

9. Քիւրէ ի արզըն պէօյիւք գըթ'ալարընատա տաղ,
եայլա վէ օվալար պուլունուպ, ճիւմլէսինին ինթիզամ
ը 'ումումիսի պէր վէճհ ի աթի տիր։

(1) Հէր գըթ'ատա տիկէը սիլսիլէլէրատէն միւրէքէպի'
վէ 'ազիմ օլարագ, պէօյիւք պիր մանզումէ ի ճէ-
պէլիյէ,

Օվա նէ՞ տիր։
Շիմալը վէ ճէնուպի Ամերիգատա օլան օվալարը զիքր էյլէ։ Էվրօփատա
վէ Ասիատա պուլունան օվալարը զիքր էթ։
9. Պէօյիւք գըթ'ալարըն ինթիզամ ը 'ումումիսինի թա'րիֆ էյլէ։

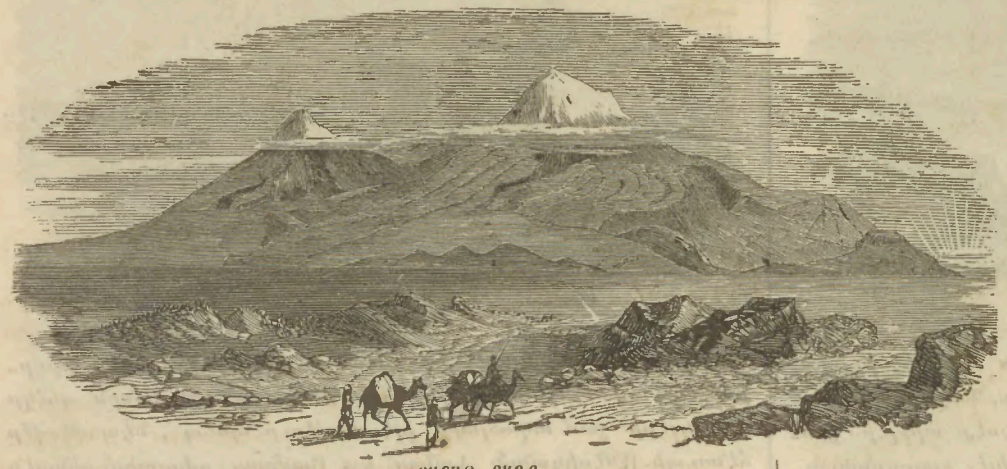
ՆԿԱՏՈՑ ՏԷ ՍՕՐԱԹԱ ՏԱՂԸՆ ՄԷՆԶՈՒՐԵՍԻ

(2) Ալչագ վէ քիւչիւք մանղումէլեր,
(3) Միւթէ'ասսիա օվալար վագի' օլուր։

Պէօյիւք հայլալար՝ եա՛ տաղլարա միւթթասըլ, եա՛ տա անլերին օրթասընտա պուլունուրլար։

Դըթա՛ար ը 'աղիմէնին պաչըճա ֆարգլարը՝ սիլսիլէ տաղլարընէն վէ օվալարընէն ինթիղամ ու վագ'էյէթի ֆարգընտան 'իպարէթ տիր։

Շիմալի վէ ճէնուպի Ամերիգանըն վասի' օվալարը՝ իչերի Թարաֆլարընտա, 'աղիմ մանղումէ ի ճէպէլիյէսի՝ զարպի, իքինճի մերթէպէտէն օլան մանղումէլերի իսէ չարգի սահիլլերինտէ տիրլեր։

ՍԱՐԱԹ ՏԱՂԸ

Էվրօփա վէ Ասիանըն էն 'աղիմ մանղումէ ի ճէպէլիյէլերի մերքէզլերինտէ ատիլլեր իսէ տէ, եինէ իչերի Թարաֆլարտա վէ իքինճի մերթէպէտէն օլան մանղումէլեր իլէ մուհամմէ ալերլար· օվալարը իսէ հուտուտ ըարտա օլուպ, տէնիզ իլէ իհամմա օլունմուչար տիր։

Աֆրիգա վէ Ավսթրալիա՝ չօղճա եայլա վէ տաղլարտան 'իպարէթ օլուպ, օվալարը անճաղ տէնիզ գըյըաչնտա վագի' տար տար եէրլեր տիր։

Պու պէօյիւք դըթա՛ալարըն իհթիյամճա օլան իսոթիլաֆլարը էհտիսինին ահվալինէ վէ Թէվարիսինէ 'աղիմ Թէ"սիր էթմիչլեր տիր։

Ցագաթի դըթա՛ալարըն ճիւմլէսի աթիաէքի իսուտուտա պիր պիրլէրինէ միւշապիհ տիրլեր· եա՛նի պունլարըն հէր պիրինտէ մանղումէ ի ճէպէլիյէնին էն պէօյիւչ էն պէօյիւք Օգիանօս Թարաֆընտա վագի' օլմուչ տըր։ 14 սահիֆէտէ զիքր օլունտուղը իւզրէ գրթա՛ալարըն Պահր ը միւնճէմիտ ի չիմալիյի վէ Ամէրիգա Թիք օգիանօսունու հալգա միսիլլիւ իհամէ էթտիքլէրինի կէօզ էօնիւնէ կէթիրտիյիմիզտէ, ինթիղամ ը 'ումմուտի գա'իտէսինի չէօյլէ իֆատէ էտէ պիլիրիզ։

Պէօյիւք դըթա՛ալարըն էն եիւքսէք տաղլարը հալգանըն տըչ քէնարընտա, իքինճի մերթէպէտէն օլան տաղլարը վէ պա'աէհու օվալարը իչ Թարաֆընտա վագի' օլարագ, գարա պիթթիէտարիճ Պահր ը միւնճէմիտ ի չիմալի վէ Ամէրիգանթիք օգիանօսու սահիլինէ էնէր։

Քիւբ ի արզըն նըսֆ ը պէրրիսի իլէ նըսֆ ը պահրիսինի կէօսթէրէն չէքլուտ (սահիֆէ 14) հէր պէօյիւք դըթա՛անըն էն եիւքսէք տաղլարը պէյազ խաթթ իլէ կէօսթէրիլմիչ տիր։ Շայիրտ օ չէքլէ պագտգտա, խաթթ ը մէղքիւրըն Ամէրիգանթիք օգիանօսու իլէ Պահր ը միւնճէմիտ ի չիմալիտէն ուզագ, Պահր ը մուհիթ ի քէպիր իլէ Հինտ օգիանօսունա եագըն օլտըզընը կէօրիւր։

Պէօյլէճէ Էվրօփա իլէ Ամէրիգա պիր պիրինէ նաղիր օլուպ, նէհրլէրի, սեյլերի, մահսուլաթ ու մամուլաթլարը Ամէրիգանթիք օգիանօսունա էնէրլէր։ Մերքէզ ի Ասիա իչինն տախի պու օգիանօսա տօղրու Պահր ը սիյահ իլէ Պահր ը սէֆիտ Թապի'ի պիր եօլ տըր։ Պինա՞էն 'ալէյհ մերքէզլերի Ամէրիգանթիք օգիանօսու օլագաղ, Թէվարիսինէ զայէթ մուհիմմ օլան իշպու իչ դրթա՛ար ը 'աղիմ վասի' պիր մէմալիք սայըլա պիլիր։

Կէլէճէք պապատա հէր պիր պէօյիւք դրթա՛անըն մունթազամըղը վէ 'արըզալըղընտան պահա էթաիյիմիզտէ, հէվինինն պալատէքի գա'իտէ ի 'ումումիյէյ Թապի' օլարագընը, հէմ տէ հէրպիրինին քէնարինի օլպերլէրտէն Թէֆրիգ էտէն խուտուտլարը պուլունտուղընը կէօրէճէյիղ։

ՊԱՊ Ը ԲԱՊԻ'

ԳՐԹԱ՛ԱՐ Ը 'ԱԶԻՄԷՆԻՆ ՄՈՒՆԹԱԶԱՄԼՂԸ ՎԷ 'ԱՐԸԶԱԼՂԸ

1. ՇԻՄԱԼԻ ԱՄԷՐԻԳԱ

Պու դրթա՛անըն էն եիւքսէք մանղումէ ի ճէպէլիյէսի փանամա պէրզախընտան Պահր ը միւնճէմիտ ի չիմալիյէ գաուտար 3,700 միլ մէսաֆէտէ պիւթիւն զարպ ճիւհէթինի Թուլմուչ օլուպ, փասիֆիք մանղումէ ի ճէպէլիյէսի խամիյլէ եաստ օլունուր։

Շիմալի վէ ճէնուպի Ամերիգատա մէղքիւր իւչ դըսմըն ինթիղամը նէ՞ Թարղտա տըր։

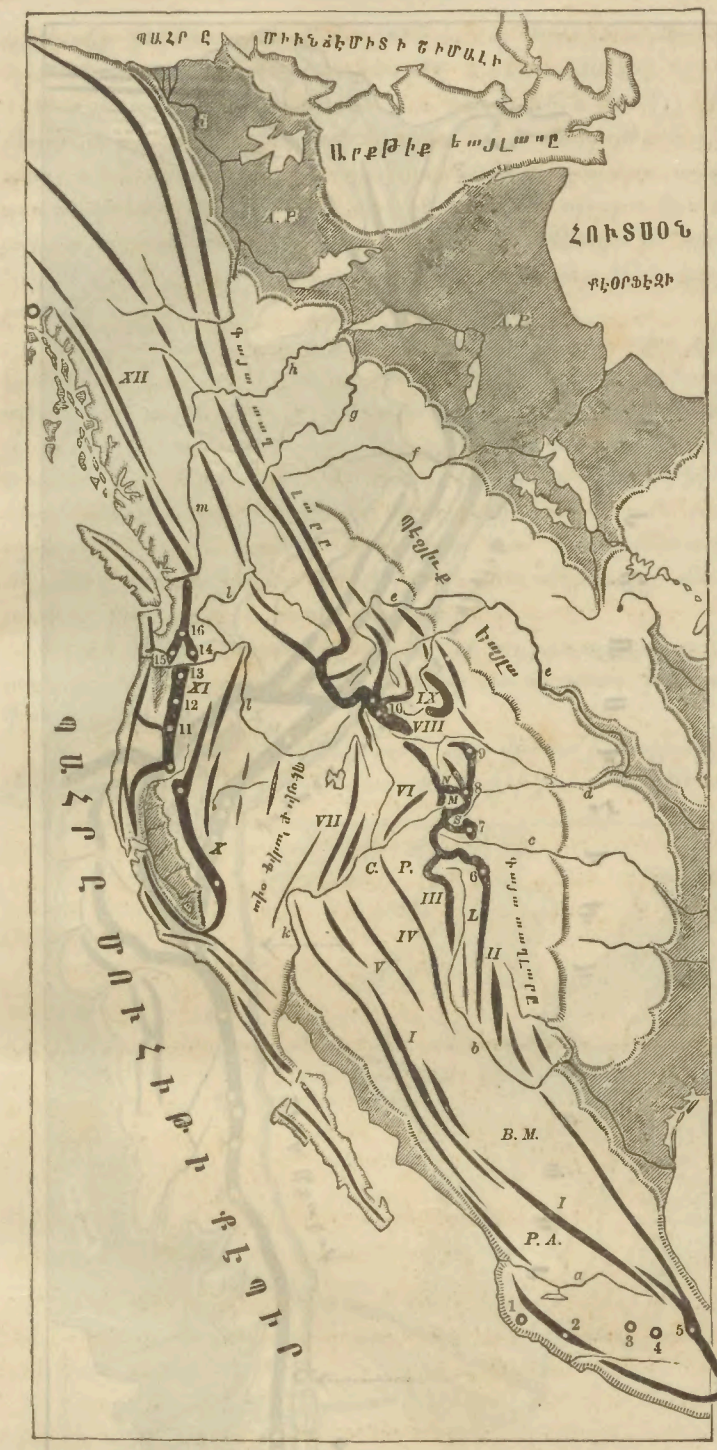
Էվրօփա վէ Ասիատա՞։ Աֆրիգա վէ Ավսթրալիատա՞։

Գըթա՛ալարըն ճիւմլէսի Տա՞նկը խուտուտտա պիր պիրինէ միւշապիհ տիրլեր։

Պու գա'իտէ նէ՞ճէ իֆատէ օլունտա պիլիր։

Պու իֆատէյէ նազարէն Թէվարիսինճէ մուհիմմ օլան գրթա՛ար ը 'աղիմ Տագղընտա նէ՞ տէհնիլէ պիլիր։

1. Շիմալի Ամերիգանըն էն եիւքսէք մանղումէ ի ճէպէլիյէսի Տա՞նկըը տըր։

ՓԱՍԻՓԻՔ ՄԱՆՉՈՒՄՆ Ի ՃԷՊԵԼԻՑԷՍԻ

Տաղարը

I· Սիէրրա Մատրէ
II· Կուատալուպի
III· Սիէրրա Մինպրէս
IV· Ջունեի
V· Մօկոզօն
VI· Լա փլաթա
VII· Վասաչ
VIII· Ուինա րիվըր
IX· Պիկ հօրն
X· Սիէրրա Նէվատա
XI· Գասադէյա
XII· Գօսթ (սահիլ)

Եանար տաղար վէ Թէք տաղար

1. Գօլիմա (Եանար տաղ)
2. Հօրուլէօ (Եանար տաղ)
3. Թօլիւքա ,,
4. փօփօգաթէփէթլ ,,
5. Օրիզապա ,,
6. Սփանիշ (Թէք տաղ)
7. փույբա ,,
8. Լօնկ ,,
9. Ֆրէմօնթ ,,
10. Շասթա ,,
11. փիթ ,,
12. ՃէՖերսօն ,,
13. Հուտ ,,
14. Ատէմզ ,,
15. Սէնթ Հէլէն ,,
16. Պէքեր ,,

Եայլալար

P· A· Պնահուատ
B· M· Պօլսօն տէ Մափիմի
C· P· Գօլօրատօ
L· Սան Լուիս փարդ
S· ՍաուԹհ (ճէհնուպի) փարդ
M· Միսսուրի (օրԹա) ,,
N· ՆօրԹ (չիմալի) ,,

Նէհրլէր

a· ՍանԹիակօ
b· Րիօ կրանտ
c· Արգանսաս
d· Փլաթ
e· Միսուրի
f· ՍաոԹ գաչավուն
g· Ամասազա
h· Փկյս
i· Մաքէնզի
k· Գօլօրատօ
l· Գօլումպիա
m· Ֆրէզըր

2. *Փասիֆիք մանզումէ ի ճէպելիէսի իչ գըսմա միւնգասիմ տիր ։*

Պինճի գըսմ ամէրիգա ի վուսԹա եայլալարը տըր քի, փանամա պէրզախընատան ԹէհուանԹէփէք պէրզախընա գատար ուզանըլըլար, վէ չօգ եիւճէ Թէք վէ եանար տաղլարը չամիլ օլան էն եիւքսէք գըԹ'ատ դարպ ճիհէԹինէ տիր · պու եայլալար օ գըԹ'ատան չարգա տօղրու պիմԹէարիճ էնէրլէր ։

Չինճի գըսմ մէքսիգօ եայլասը տըր քի, ԹէհուանԹէփէք պէրզախընատան րիօ կրանտ վէ կիլա նէհրինէ գատար իմԹիատատ էտիպ, տէնիզ սահիլինէէքի օվալարա տիւչէն ճիհէԹի զայէԹ տէք տիր ։ Սիէրրա Մատրէ տաղլարը (I) պու եայլայը էքսիյէ պէօլիպ, պիրի 7,000—8,000 այագ եիւքսէք օլան Պնահուատ եայլասը (P· A), վէ տիկէրի 4,000 այագ գատար եիւքսէք օլան Պօլսօն տէ Մափիմի չէօլիւ (B· M) տիր ։

Յինճիւ գըսմ գըԹ'ա ի շիմալիյէնին տիր քի, րիօ կրանտ վէ կիլա նէհրինատէն Պահր ը միւնճէմատ ի չիմալիյէ գատար ուզանմըշ, վէ տիկէր գըսմլար գատար եիւճէ տէյիլ իսէ տէ, մանզումէնին էն 'ազիմ վէ վասի' գըԹ'ատ տըր ։

Պու գըԹ'ա ի չիմալիյէնին հուտսուտլարընատա եիւքսէք սիլսիլէ տաղլար, եան'նի չարգ Թարաֆընատա Գայա տաղլարը, զարպ Թարաֆընատա Սիէրրա Նէվատա (X) վէ Գասադէյա տաղլարը (XI) վէ պունլարըն չիմալա տօղրու ուզանան ԹէհԹիմլէրի պուլունուր ։

Պու սիլսիլէլէր մէյանընատա վասաչ տաղլարընըն (VII) Գօլօրատօ (C· P·) վէ Պէօյիւք'ամիդ օվա նամ գըսմլարա պէօլսիւյիւ կրէյԹ ինԹիրլէյը եայլասը վար տըր ։

Գայա տաղլարը տէյիրմի օլան 'ամիդ օվալար իհԹէ էտէն պիր գաչ սիլսիլէ տաղլարատան 'իպարէթ տիր ։ Պու 'ամիդ օվալարատան Գօլօրատօ, Սան Լուիս (L.), ճէհնուպի (S·), Մէրքէզի (M.) վէ Շիմալի (N.) փարգ (օրման) օվալարը մէչհուր տըրլար ։

Գայա տաղլարընըն չարգընատա Թէտրիճէ օվալարա տօղրու էնէն գուրապ վէ գուհլու պէօյիւք եայլալար վար տըր ։

3. *Իքհնճի մէրԹէպէտէն օվան մանզումէլէր՝ իչ 'ատէա օլուպ չիմալի Ամէրիգանըն շարգ հուտսուտու գուրպինատ տիրլէր ։*

Ավէկէնի մանզումէ ի ճէպելիէսի՝ Սան Լօրանս քէօրֆէզինատէն ճհնուպի զարպա տօղրու ճօրճիա վէ Ալապամա էյալէԹինէ գատար միւմԹէտատ, վէ 1,000 մէն 3,000 այագ եիւքսէք օլան վէ միւնպիԹ տէրէլէրի իհհաԹէ էտէն միւվազի սիլսիլէլէրտէն 'իպարէթ տիր ։

Ամէրիգա ի վուսԹա եայլալարը հա՞նգը պէրզախլար մէյանընատա տըր ։ Մէքսիգօ եայլասընը վէ գըԹ'ա ի շիմալիյէնի Թա'րիֆ էյլէ ։

ԳըԹ'ա ի շիմալիյէնին սիլսիլէ տաղլարընը զէքր էյլէ ։

3. Շիմալի Ամէրիգանըն իքհնճի մէրԹէպէտէն օլան մանզումէ ի ճէպելիէսինի զէքր էյլէ ։

Ավէկէնի մանզումէսինի Թա'րիֆ էԹ ։

Պունլարտան, նիւ Համփշիր էյալէթինտէ վագի' Հուայթ (ագ) վէ Շիմալի Գարօլինաստա վագի' Պլաք (գարա) տաղլարը, 6,000 այագտան զիյատէ եւքսէք տիրլէր :

ԱՐԶ Ը ՄԻՒՐԹԷՖԻ' նամ մահալ եայլա սըրթը մագամընտա օլուպ, պալատէ մէզքիւր գուրագ վէ գումլու պէօյիւք եայլալարտան Լապրատօր նիմճէզիրէսինէ գատար ուզանըր տըր : Պունուն պիր թարաֆընտան Սան Լօրանս վէ Միսիսիփփի նէհրլէրի ճէնուպա, վէ տիկէր թարաֆընտան Հուտսօն քէօրֆէզինէ տէօքիւլէն նէհրլէր չիմալէ ագարլար :

ԱՐՔԹԻՔ ԵԱՅԼԱՍԸ՝ շիմալի Ամէրիգանըն շիմալի շարգ թարաֆընտա վագի' Հուտսօն քէօրֆէզի իլէ Արքթիք օվալարը վէ Պահր ը միւնճէմիտ ի շիմալի արալարընտա տըր :

4. ՕՎԱԼԱՐ. Ղարպ թարաֆընտաքի եւքսէք տաղլար իլէ իքինճի մէրթէպէտէն օլան տաղլար արասը էնկին օվալարտան 'իպարէթ կէնիշ պիր եէր օլուպ, Արզ ը միւրթէֆի' օ եէրի իքիյէ պէօլմիւշ տիր. շիմալ թարաֆընտա տիւշէն գըսմընա ԱՐՔԹԻՔ ՕՎԱՍԸ (A. P.) վէ ճէնուպ թարաֆընա տիւշիւպ ղայէթ միւնպիթ վէ հավասը սաղլամ օլան գըսմընա ՄԻՍԻՍԻՓՓԻ ՎԱՏԻՍԻ տէնիր :

2. ՃԷՆՈՒՊԻ ԱՄԷՐԻԳԱ

5. Ճէնուպի Ամէրիգա մունթազամըզը վէ 'արըզալըզը ճիհէթիյլէ շիմալի Ամէրիգայա միւշապիհ օլուպ, ղարպ թարաֆընտա 'ազիմ պիր մանզումէ ի ճէպէլիյէ, վէ շարգ թարաֆընտա իքինճի մէրթէպէտէն օլան իքի մանզումէ ի ճէպէլիյէ, վէ մէզքիւր ղարպ վէ շարգ մանզումէլէրի արասընտա իւչ վասի' օվասը վար տըր :

Անտէս նամ էն պէօյիւք մանզումէ ի ճէպէլիյէ Մաղէլլան պօղազընտան փանամա պէրզախընա գատար միւմթէտտ պիր հիսար թէշքիլ էտիպ, կէշտիյի մէմլէքէթլէրին խալքլարընի ալմաղա այրը այրը գըսըմլարա մունգասիմ օլուր :

1ինճի ՓԱԹԱԿՕՆԻԱ ԱՆՏԷՍԻ տիր քի, փէք եւքսէք օլմայան թէփէլէր իլէ պուզ տէրէլէրընը շամիլ պիր սիլսիլէ տիր :

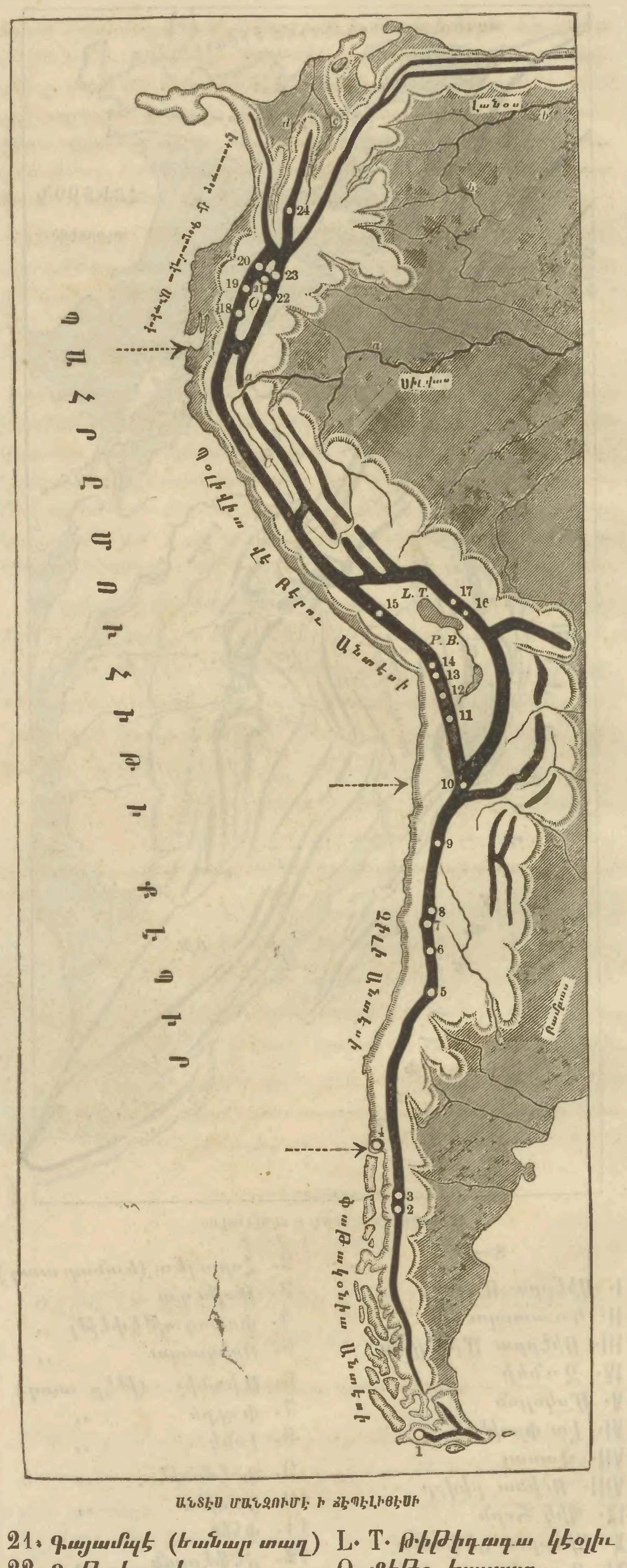
2ինճի ՇԻԼԻ ԱՆՏԷՍԻ տիր քի, Օզուրնօ եանար տաղընտան 25° 'արզ ը ճէնուպիյէ գատար (վասաթ իրթիֆա'ը 12,000 այագ օլարագ) միւմթէտտ փէք եւճէ պիր սիլսիլէ օլուպ, այրը այրը իւչ զէրվէսի վար տըր :

3իւնճիւ՝ ՊՕԼԻՎԻԱ վէ ՓԷՐՈՒ Անտէսի տիր քի, իքի սիլսիլէյէ այրըլըր օլարագ 25° տէն 5° 'արզ ը ճէնու-

Անտէս մանզումէ ի ճէպէլիյէսի չէքընտէ կէօսթէրիլէն
եանար տաղլար վէ թէք տաղլար

1. Սարմիէնթօ (էնր տաղ)	11. Լիրիմա (եանար տաղ)
2. Եանթէլէս ,,	12. Գօյփասա ,,
3. Գօրգօվատօ ,,	13. Կուալա Թայրի ,,
4. Օզուրնօ ,,	14. Սահամա ,,
5. Մայփու ,,	15. Արէքիփա ,,
6. Թուփունկաթօ ,,	16. Իլլիմանի (թէք տաղ)
7. Ագօնգակուա ,,	17. Սօրաթօ ,,
8. Ցօնա Աննա ,,	18. Ասսուի (եանար տաղ)
9. Գօփիաափօ ,,	19. Չիմպօրազօ (թէք տաղ)
10. Լուլլիագու ,,	20. Գաթօփաշի (եանար ,,)

Արզ ը միւրթէֆի' նամ մահալ նէ՞րէտէ տիր :
4. Շիմալի Ամէրիգանըն օվալարընը թա'րիֆ էյլէ :
5. Ճէնուպի Ամէրիգանըն պէօյիւք մանզումէ ի ճէպէլիյէսի հա՞նկըսը տըր, վէ նի՞ճէ թագսիմ օլունուր :

ԱՆՏԷՍ ՄԱՆԶՈՒՄԷ Ի ՃԷՊԷԼԻՅԷՍԻ

21. Գայամպէ (եանար տաղ)	L. T. Թիթիգագա կէօլիւ
22. Գօթօփաքսի ,,	Q. Քիթօ եայլասը
23. Անթիսանա ,,	a. Ամազօն նէհրի
24. Թօլիմա ,,	b. Օրինօգօ ,,
P. B. Պօլիվիյա եայլասը	c. Մակտալինա ,,
C. Գահամարգա ,,	d. Գագա ,,

պիյետէը իմթիտաատ, վէ 12,900 այագ իրթիֆա'ընտան օլան Պօլիվիա Եայլասընը իհամթէ էտէր։ (B. P.)

Պու իբի սիլսիլէ Թիմիդագա կէօլիւնիւն (L. T.) չի-մալի ղարպ Թարաֆընտա Դըզգօ նամ բապրթա ի ճի-պալ իլէ պիրլէշիգքաէն սօնկրա, չիմալի ղարպա տօղ-րու ուզանմըշ իւչ սիլսիլէյէ միւնգասիմ օլուր։ Պուն-լարրն արատընտա Ամազօն նէհրինին մէնպա'ը օլան 9,000 այագ եիւքսէք Գահամարգա Եայլասը (C.) պու-լունուր։

Հիւնճիւ՝ ԷՓՈՒԱՏՕՐ ՎԷ ԳՕԼՈՒՄՊԻԱ ԱՆՏԷՍԻ տիր քի, Ամազօն նէհրինտէն չիմալի չարգա տօղրու տէօնէն, վէ տէփ'ամթէ բապրթա ի ճիպալտա պիրլէշէն իբի սիլսի-լէ օլմաղէ, պիր չօգ եիւճէ Եայլարը իհամթէ էտէր։ Խամթի ը իսմիվա 9,345 այագ եիւքսէք օլան փիմօ Եայլասընտան կէչէր։ Շիմալ Թարաֆընտա էն սօն բա-պրթա ի ճիպալ օլան Լօսփասթօս նամ բապրթատան մէյանէլէրինտէ Գագա վէ Մակտալինա տէրէլէրի պու-լունան իւչ սիլսիլէ տաղ այրըլըր։

6. Ձէնուպի Ամերիգատա ԻՓԻՆՃԻ ՄԷՐԹԷՊՏԷՆ ՕԼԱՆ ՄԱՆՁՈՒՄԷ Ի ՃԷՊԷԼԻՅԷ իբի'ատէա օլուպ շարդ Թարա-ֆընտա տըրըլար։

1ինճի՝ ՊՐԱԶԻԼ ԵԱՅԼԱՍԸ տըր քի, վիւա'Թը պիր մի-լիօն միւրէպպա' միլ, վէ վասաթ իրթիֆա'ը 2,000 ա-յագ օլարագ, վասի' սաթհընտա չօգ սիլսիլէ տաղլար պուլունուր։

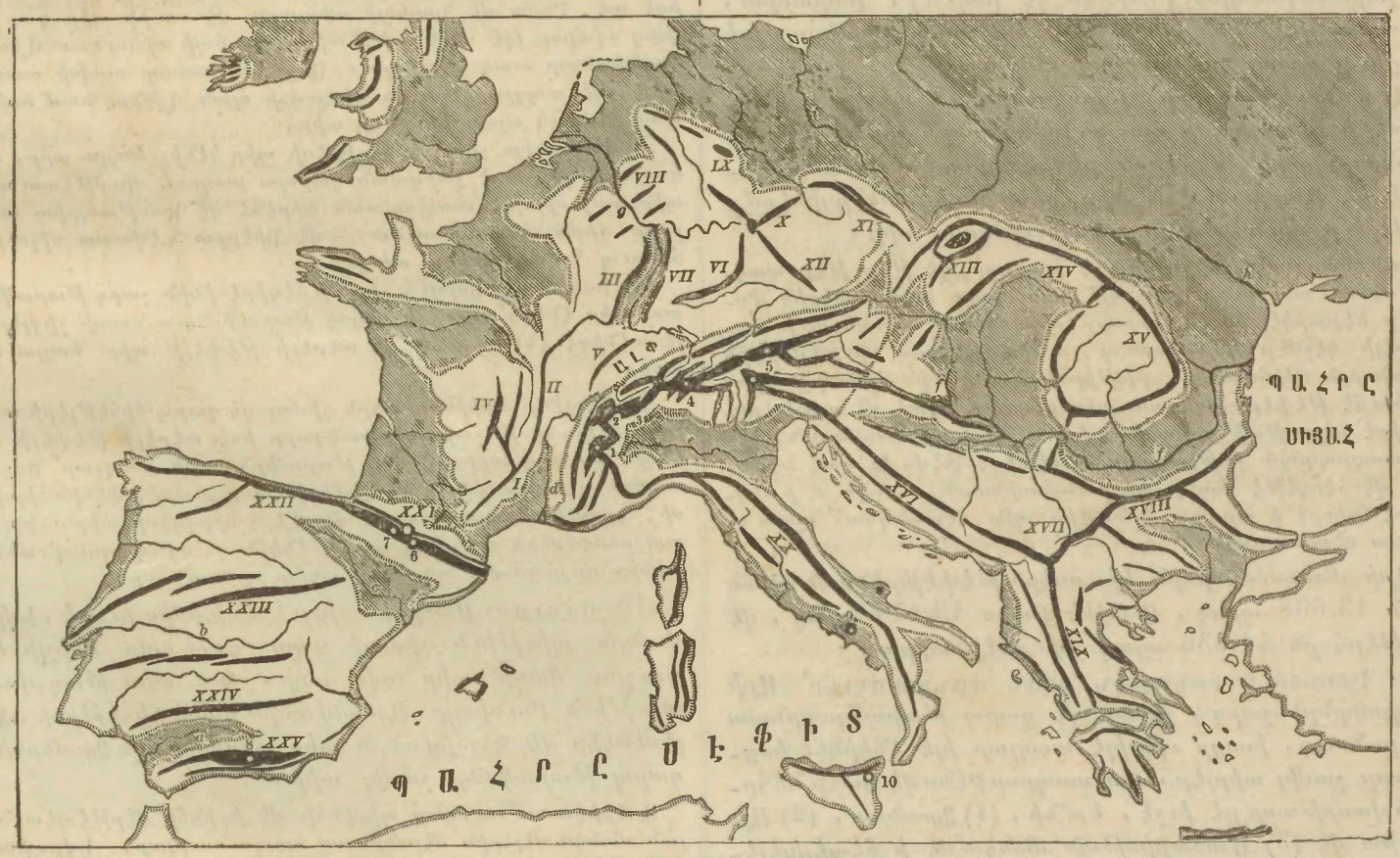
2ինճի՝ ԿԻՅԱՆԱ ԵԱՅԼԱՍԸ տըր քի, էվվէլքինտէն քիւ-չիւք իսէ տէ տահա գիյատէ եիւճէ օլուպ, սաթհրն-տա տախի չօգ սիլսիլէ տաղլար վար տըր։

7. Ձէնուպի Ամերիգատա իւչ վասի' ՕՎԱԼԱՐ վար։

1ինճի՝ Օրինօգօ ՆԷՀՐԻՆԷ ՄԷՆՏՈՒՊ ԼԱՆՕՍ նամ ՕՎԱԼԱՐ տըր քի, վէնէզուէլա տաղլարընտան կիյանա Եայլա-սընա գատար ուզանմըշ վէ 270,000 միւրէպպա' միլ վիւ-սա'Թընտա տըրըլար։ Եաղմուր մէվսիմինտէ էնվա'ի նէ-պաթաթ իլէ միւզէյյէն օլուպ, գուրագ վագըթտա իւ-սէ չէօլէ տէօնէրըլէր։

2ինճի՝ ԱՄԱԶՕՆ ՆԷՀՐԻՆԷ ՄԷՆՏՈՒՊ ՍԻԼՎԱՍ (օրման-լըգլար) օվատը տըր քի, կիյանա Եայլասը իլէ Պրազիլ Եայլասընէն մէյանընտա Անտէս տաղլարը էթէյինտէն Ամազանթիք օգիանօսա գատար միւմթէտտ օլուպ, Թագ-րիպէն 3,000,000 միւրէպպա' միլի չամիլ, վէ ղայէթ ճէսիմ վէ գուվվէթլի օրմանլարտան 'իպարէթ տիր։

3իւնճիւ՝ Լափլաթա ՆԷՀՐԻՆԷ ՄԷՆՏՈՒՊ ԲԱՄԲԱՍ նամ ՕՎԱԼԱՐ տըր քի, Պրազիլ Եայլասըյէ Անտէս տաղլարը-նէն մէյանընտա օլարագ, Թա փաթագօնիանէն իչէրի սէմթլէրինէ գատար միւմթէտտ տիր։

ԼՎՐՕՓԱՆԸՆ ՄԱՆՁՈՒՄԷ Ի ՃԷՊԷԼԻՅԷՐԻ

Աբրիլէ տաղլար

I· Մէվէն	VII· Ըշվարցվալտ
II· Լիօննէյ	VIII· Րէնիշ
III· Վօսժ	IX· Հարց
IV· Օվէրնիյէ Եայլասը	X· Էրզ
V· Իսվիչէրա Ճուրասը	XI· Սուաէթէօ
VI· Սուապիա Ճուրասը	XII· Պէօմէրվալտ

XIII· Գարփաթ
XIV· Պագօնիվալտ
XV· Թրանսիլվանիատա Գարփաթ
XVI· Տինարիք Ալփ
XVII· Ջար
XVIII· Պալղան

XIX· Փինսօս
XX· Ափէնին
XXI· Փիրէնէ
XXII· Գանթապրիա
XXIII· Սիէրրա Կուատարամա
XXIV· ,, Մօրէնա
XXV· ,, Նէվատա

6. Ձէնուպի Ամերիգանըն իբինճի մէրթէպտէն օլան մանզումէ ի ճէպէլիյէ իբի'նէ օլուպ էյլէ։
Պրազիլ Եայլասը նէ՞ գատար պէօյիւք տիր։

Կիյանա Եայլասընը Թա'րիֆ էթ։
Օրինօգօ Լանօսու հագգընտա նէ՞ տէնիլիր։ Ամազօն Սիլսասընը Թա'-րիֆ էյլէ։ Լափլաթա Բամբաս հագգընտա նէ՞ տէնմիշ տիր։

Թէք տաղլար

1. փէլվու
2. պլան
3. Բօզա
4. պէրինինա
5. կրօա կլօգնէր
6. փէրտի
7. Մալատէթթա
8. Գրմպրէ տէ Միւլհասէն
9. վէնուվ (ևանար տաղ)
10. Էթնա ,,
11. Մաթէրհօրն

Նէհրէյէ

a. կուատալգուիր
b. թակօ
c. Էպրօ
d. Բօն
e. փօ
f. թունա
g. Բէնօ
h. Տրնեէսթէր
i. Օտէր

Յ. ԷՎՐՕՓԱ

8. *Էվրօփանըն 'արըզալըզը՝ չիմալի վէ ճէնուպի Ա-մերիգանըզի կիպի օլմայրպ, զայէթ գարըշըդ տըր։*

Բէնօ նէհրինին մունտապալընատան Տրնեէսթէր նէհրինին մունտապալընատէք չէքիլէն պիր խաթթ՝ պու գրթ'ա-նըն տաղլըդ եէրլէրինի օվալարընատան թէֆրիդ էտիպ, խաթթըն ճէնուպ վէ զարպ թարաֆընա տաղլար իլէ եայլալար, չիմալ վէ չարդ թարաֆընա իսէ պիր կէ-նիշ օվա տիւշեր։

Էվրօփանըն տէօրթ պէօյիւք չիպհ ի ճէզիրէսի, եա'-նի Իտրանտինավիա (Նօրվէճ վէ Իսվէճ), Իսփանիա, Իթալիա վէ Էվրօփանըն ճէնուպի չարդ գրթ'ասը իլէ պէօյիւք ատալարը՝ տաղլըդ տըրլար։

Ալֆ նամ տաղլար՝ Էվրօփանըն էն պէօյիւք մանզումէ ի ճէպէլիյէսի օլուպ, Իթալիանըն չիմալ թարա-ֆընատա վագի' վէ Լիօն քէօրֆէզինտէն Թունա նէհ-րինէ վէ Ատրիա (վէնէտիք քէօրֆէզի) տէնիզինէտէք խաթթ ը միւնհանի իւզրէ միւմթէտատ տիր։

Պու մանզումէ խայլը սիլսիլէ տաղլար իլէ թէք թէք տաղ-լար մէճմու'ասընատան 'իպարէթ, պունըարը տախի տէրին վա-տիլէր նէգատիկէրինտէն այրըմըշ օլտըղընատան, մանզումէ ի մէզ-քիւրեյի կէչմէք գօլայ օլուպ, օ ճիվարլարատա միւթէմէքքին գավմարըն թիճարէթճէ իսթիլաթընա մանի' օլմամըշ տըր։ Էն եիւճէ թէփէլէրինին տա'իմա գար իլէ, չիվ վէ տէրելէրի-նին իսէ՝ նէպաթաթ ը վաֆիրէ իլէ մէսթուր օլմասընատան, հէմ տէ տաղլարընըն չաթլադըզը սէպէպիյլէ ֆէվզ էլ'ատէ նէգա-րէթ վէ հէյպէթէ մալիք պուլունմասընատան, մանզումէ ի մէզ-քիւրէ քիւրէ ի արզտա պինազիր պիր սէյրանկեահ 'ատտ օ-լունտա սէզա տըր։

Ալֆ մանզումէսինին եիւքսէք թէփէլէրինտէն Մօն Պլան 15,668 այագ, Մօնթէ Բօզա 15,174 այագ, վէ Մաթէրհօրն 14,836 այագ եիւքսէք տիր։

9. *Իթինճի մէրթէպէտ օլան մանզումէլէր՝ Ալֆ տաղլարընըն չարդ, չիմալ վէ զարպ թարաֆլարընատա պուլունուպ, խայլը սիլսիլէ տաղլար իլէ էնկինճէ եայ-լալարը չամիլ տիրլեր։ պու տաղլար Բէնօ վէ Օտէր նէհրլ-լերի վասրթասըլյէ իւչէ, եա'նի, (1) Ֆրանսա, (2) Ալ-մանիա վէ (3) Մաճարիսթան մանզումէ ի ճէպէլիյէսէ-րինէ միւնդասիմ օլմուշլար տըր։*

(1) *Ֆրանսա մանզումէ ի ճէպէլիյէսի Ալֆ տաղլարընըն զարպ թարաֆընա տիւշմիւշ, վէ Ալփաան Բօն նէհրինին օվասը իլէ այրըլմըշ տըր։ պու մանզումէ ճէնուպի Ֆրանսանըն օվասըն-տան Բէնօ նէհրինէտէք իսթիթատա էտիպ, հէր պիր գըմընա այրը պիր իսմ վէրիլիր։ մէսէլա, Սէվէն, Լիօնէյ, վօսժ, վէ զայրինա։ Լիօնէյ տաղլարընըն զարպ ճիհէթինտէ օլան Օ-*

8. Էվրօփանըն 'արըզալըզը Ֆագգընատա նէ՞ տէնիլիր։
Էվրօփանըն էն պէօյիւք մանզումէ ի ճէպէլիյէսինի թա'րիֆ էյլէ։
Ին եիւճէ թէփէլէր հա՞նկըլար տըր։
9. Էվրօփանըն իքինճի մէրթէպէ մանզումէլէրինի թա'րիֆ էյլէ։
Ֆրանսա, Ալմանիա վէ Մաճարիսթան տաղլարընը թա'րիֆ էյլէ։

վէրինիյէ եայլասընատա սէօնմիւշ ևանար տաղլարընն զարզլարը վէ սա"իր էսէրլէրի չօգ պուլունուր։

(2) ԱԼՄԱՆԻԱ ՄԱՆԶՈՒՄԷ Ի ՃԷՊԷԼԻՅԷՍԻ՝ Բէնօտան Օտէր նէհրինէ գատար ուզանըպ, պու մանզումէ իլէ Ալֆ տաղլարը արասընատա Իսվիչէրա իլէ Պավիէրա եայլալարը վար տըր։ Իս-վիչէրատա վէ Սուատիատա վագի' Ճուրա նամ սիլսիլէ տաղ իլէ էթէքլէրի կլուզել պազլար իլէ միւզէյյէն Բէնօ տաղլարը վէ Հարց իլէ Սուատէթէ ճիպալը պու մանզումէնին պաչըճա սիլսիլէլերի սիրլեր։

(3) ՄԱՃԱՐԻՍԹԱՆ ՄԱՆԶՈՒՄԷ Ի ՃԷՊԷԼԻՅԷՍԻ՝ Օտէր նէհ-րինտէն ճէնուպի չարգա տօղրու թունա նէհրինէտէք ու զա-նըպ էն նիւճէ սիլսիլէտի զարպ թարաֆընա տիւչմն Գարփաթ տաղլարը տըր։ չարդ թարաֆընատա տախի Թրանսիլվանիա սիլ-սիլէսի օլուպ, պու իքի սիլսիլէյի Պագօնիվալա տաղլարը պի-րի պիրինէ բապթ էտէր։

Սալիֆ իւզ զէքը իքինճի մէրթէպէ տաղլարտան մա'-տա, Էվրօփանըն պէօյիւք չիպհ ի ճէզիրէլէրինատէ վէ տատլարընատա տախի տաղլար վար տըր։

(1) Էվրօփանըն ճէնուպի չարդի չիպհ ի ճէզիրէսի քամի-լէն տաղլըզ օլուպ, Իսվիչէրա Սլէվ թէթիմսէսի օլան Տինա-րիք Ալփ պու գրթ'ատա Ատրիա տէնիզի գրչըընա տիւչեր։ Պալդան սիլսիլէսի տախի պու չիպհ ի ճէզիրէնին զարպընատան չարգընա, փինատօա սիլսիլէսի իսէ չիմալինատէն ճէնուպինէ տօղ-րու իմթիտատա էտէր։

(2) Իթալիա չիպհ ի ճէզիրէսինատէ վագի' Ափէնին սիլսիլէսի Ալփըն գըմ ը զարպինատէ միւնչա"իալ օլուպ, ճէնօվա քէօր-ֆէզի պօյունատա Մէսինա պօղազընա գատար իմթիտատա էտէր իսէ տէ, Բօմա վէ Նափօլի օվալարը վէ սա"իր պիր գաչ ու-ֆագ օվալար իլէ միւնգամի' տիր։ Նափօլի օվասընատա վէսուվ նամ ևանար տաղ վար տըր։ Սիչիլիա ատասր տախի տաղլըզ տըր, վէ տաղլարընըն էն նիւքսէյի օլան Էթնա նամ ևանար տաղ՝ 10,874 այագ նիւքսէք տիր։

(3) Իսփանիա չիպհ ի ճէզիրէսի պիր կէնիշ եայլա տըր։ պու եայլա իւզէրինատէ չարգտան զարպա տօղրու միւմթէտատ օլան պիր գաչ սիլսիլէ տաղլարտան փիրէնէ վէ Գանթապրիա տաղ-լարը չիմալ հուտուտունա, վէ Սիէրրա Նէվատա սիլսիլէսի ճէնուպ հուտուտունա տիւչեր։

(4) Իսվէճ վէ Նօրվէճ չիպհ ի ճէզիրէսինին չարգ թարաֆընա պիր էնկին օվա, վէ զարպ թարաֆընատա սարփ չիվէր իւ-լէ տէնիզէ էնէն նիւճէ վէ տէրէլի թէփէլի պիր եայլա վար տըր։

(5) Պէօյիւք Պրիթանիանըն չիմալ վէ զարպ ճիհէթլէրի տաղ-լըզ, ճէնուպ վէ չարդ թարաֆլարը իսէ տէրէլի թէփէլի պիր էնկին օվալըզ տըր։ Շիմալ թարաֆընատաքի տաղլար՝ Սգօչիա տաղլարը, Կրամփիան վէ Զիվիօթ պայրըլարը, փէնին սիլսիլէ-սի, Գրմպրիան պայրըլարը, վէ վէլս սիլսիլէսի տիր։ Իրլան-տա ատասընըն պէօյիւք գըմը էնկին վէ սիւզ օլուպ՝ անճագ տէնիզ գրչըընատա պիր գաչ տաղը պուլունուր։

10. Օվալար։ *Տաղլըզա զէքը էթնոկրիմիզ իւզրէ, Էվրօ-փանըն պիւթիւն չիմալի չարդ գրթ'ասը էնիկլի եօ-դուչու վասի' պիր օվա տըր։* Պու օվա թագրիպէն պիւթիւն Բուսիայը, Ալմանիանըն չիմալ ճիհէթինի, Ֆի-լէմէնկին վէ Պէլճիգանըն պիր գըսմընը, վէ Ֆրանսանըն զարպ թարաֆընը չամիլ տիր։

Ամերիգատա՝ օվալար պիրինճի վէ իքինճի մէրթէպէտէն օ-լան մանզումէլէրին մէյանընատա պուլունուրլար։ Էվրօփատա իսէ մանզումէլէր եէքտիկէրինէ եաղըն վէ էնկին օվալար իլէ մունահէթ տըրլար։ Ուրալ տաղը սիլսիլէլերի Էվրօփայը Ասիա-տան այրըրպ՝ Բուսիա օվասընա չարդ հուտուտուտ օլուրլար։ Եիւճէ պիր սիլսիլէ օլան Գաճգաս տաղը տախի պու օվանըն ճէնուպի չարդ թարաֆընատա Պահր ը Սկյահատան Պահր ը Հա-զէզէտէք միւմթէտատ, վէ էն նիւքսէք գըսմը Էլպուրս տըր քի, իրթիճա'ը 18,500 այագ տըր։

Շարգի ճէնուպի Էվրօփա, Իթալիա, Իսփանիա, Իսվէճ, վէ Նօրվէճ չիպհ ի ճէզիրէլէրինէ, հէմ պէօյիւք Պրիթանիա ատալարընատա օլան տաղ-լարը թա'րիֆ էյլէ։
10. Էվրօփանըն կէնիշ օվասը նէ՞րէտէ տիր։
Էվրօփանըն սահհը չիմալը վէ ճէնուպի Ամերիգանըզինէն հա՞նկը խուս սուալարտատ ճարդլը տըր։

Էվրօփանըն տաղլըդ գըտընտա վաֆիր ուֆագ օ֊վալար պուլունուր · մեսելա , Ալի վէ Ֆրանսա տաղ֊լարընըն արասընտա՝ Բօն օվասը , Ալի վէ Մաճարիս֊թան տաղլարը արասընտա՝ Թունա օվասը , Ալի վէ Ա֊վինին տաղլարը արասընտա՝ Փօ օվասը , վէ Վօաժ վէ Ըվարըվալա տաղլարը արասընտա՝ Րէնօ օվասը վար սըր ։

4. ԱՍԻԱ

11. Շիմալի վէ ճէնուպի Ամերիգանըն 'արըղալըդ ճիհէթիլէ եէք սիկերինէ պէնղեսիքլերի կիպի , Ասիա իլէ Էվրօփա գըթ'ալարը տախի պու խուսուստա պիր պիրինճի մերթեպեսէ օլան մընդուսմէ ի ճէպելիյելերի ճէ֊նուպ թարաֆլարընա սիւշիպ պու մընդուսմէլեր իւչ թարաֆտան իքինճի մերթեպէ մընդուսմէլեր իլէ մու֊համթ սրըլար · պէօյիւք օվալարը իսէ հուսուսուլարա գատար թէվասսու՝ էտերլեր ։ Ասիա գըթ'ասը գըթա'ան֊թը 'աղիմէնին էն պէօյիւյիւ օլարըղը միսիլիւ , տաղլարը տախի սա՞իրլերինքինտէն եիւ֊քսէք , եայլալարը տա պաշգալարընքինտէն վասի՝ վէ միւրթէֆի՝ սիր ։

Ասիանըն ՊԻՐԻՆՃԻ ՄԷՐԹԷՊԷՏԷՆ ՕԼԱՆ ՄԱՆՃՈՒՄԷ Ի ՃԷՊԵԼԻՅԷՍԻ՝ Թիպէթ եայլասը իլէ Հիմալայա , Քա֊բագօրում՝ , Քուէնլըն վէ Եընչին տաղլարը սըր ։

Թիպէթ եայլասընըն վասաթ իրթիֆա'ը 14,000 ա֊յագ , եա'նի Ամերիգաստա վագի՝ Գայա տաղլարընըն էն եիւճէ թէփելերինէ տայբի միւսաւի օլուպ՝ մէսահէ ի տաթհիյեսի թէրպի'էն 250,000 միւրէպպա՝ միլ սիր ։

Եայլանըն ճէնուպ հուսուստունտա օլան Հիմալայա տաղլարը 18,000 այագ իրթիֆա'ընատն Ղանճ նէհրի֊նին օվալարընա տօղրու թէտրիճէն աշաղը էնէր ։

ԷՎԷՐԷՍԹ ՏԱՂԸ

Հիմալայանրն էն եիւքսէք զէրուէլէրի չու աթիտէքլիէր սիր։ Էվերէսթ 29,100 այագ · Գընչինճինկա 28.176 այագ , Նանտա֊տէվի 25,747 այագ իրթիֆա'ընատա սըր ։

Քարագօրում վէ Քուէնլըն սիլսիլէլերի թագրիպէն Հիմա֊լայա սիլսիլէսի գատար եիւճէ օլուպ՝ չարգա վէ ղարպա տօղ֊րու միւմթէտա սիրլեր ։ Քուէնլըն տաղլարը Թիպէթ եայլա֊

Տաղլըդ գըտընտա օլան ուֆագ օվալարըն պիր գաչընը վէքը էյլէ ։
11. Ասիանըն տաղ վէ օվալարը հագգընտա նէ՞ տէնիր ։
Ասիանըն պէօյիւք մընդուսմէ ի ճէպելիյէսինի թա'րիֆ էյլէ ։
Հիմալայա տաղլարընըն էն եիւքսէք զէրուէլէրինի վէքը էյլէ ։
12. Քուէնլըն տաղլարընըն չիմալ Թարաֆընտա օլան եայլալարը թա'֊րիֆ էյլէ ։

սընըն ճիհէթ ի չիմալիյէսինի Թահտիա էտերլեր ։

12. Իքինճի մերթեպէ մանզումէլեր (1) Թարիմ նէհրինէ մէնսուպ գաւրու եայլալար 2,000 այագ եիւքսէք օլուպ՝ Քուէնլըն տաղլարընըն չիմալինէ սիւշերլեր , վէ պու եայլալարըն չիմալի չարգ Թարաֆընտա Մօղուլ եայ֊լասը վագի՝ սիր ։ Պու եայլալար ղարպ ճիհէթինտէ եիւքսէք Թիէնշան տաղլարը իլէ պէօյինիպ , չարգ ճիհէթինտէ կօպի չէօլինիւ Թէշքիլ էտերլեր ։

Կօպի չէօլինիւ չամիլ օլան Մօղուլ եայլասը չի֊մալտէն՝ Ալթաի , վէ չարգտան պէօյիւք Քինական տաղ֊լարը իլէ մահասուա սըր ։

(2) Թիպէթ եայլասընտան չարգա տօղրու եիւքսէք սիլսիլէլեր իմթիտատ էտիպ , պունլարտան փէլին վէ նանլին սիլսիլէլերի Զին տախիլինէ սիւշերլեր , սա՞իր֊լերի իսէ Հինտ Զինինտէն կէչերլեր ։

(3) Թիպէթին ղարպ ճիհէթինտէ Հիմալայա իլէ Քուէն֊լըն տաղլարը պիրլեշիպ փամիր իամի իլէ եատ օլունան պէօյիւք բապըթա ի ճիպալը Թէշքիլ, վէ օլ Թարաֆ էհալիսի պու բապըթայա ՍԱԳՓԸ ՏԻՒՆԵԱ Թէամիյէ էտերլեր ։

Հինտիդուշ տաղլարը փամիր բապըթասընտան ղարպա տօղրու պիլ իմթիտատ , ղարպի Ասիանըն տաղ վէ եայլալարընը Թիպէթ եայլասընա բապթ էտեր ։

(4) Իրան եայլասընըն չիմալ հուսուստու Էլպուրս , ճէ֊նուպ վէ ղարպ հուսուստու՝ Զաղրօս , վէ չարգ հու֊սուստու Սիւլէյման տաղլարը սըր ։ Էրմէնիսթան տաղ֊լըդ օլուպ , Իրանըն ղարպ ճիհէթինէ սիւշեր ։ Էն եիւ֊ճէ տաղը օլան Ալբարաթըն իրթիֆա'ը 17,216 այագ սըր ։ Ասիա ի սուղրատա շիպհ ի ճէզիրէսի պիր եայլա օլուպ , իչինտէն Տօրօս տաղլարը կէչեր ։

(5) 'Ալբապիսթան շիպհ ի ճէզիրէսի՝ սէվահիլինտէ տար օվալարը պուլունան պիր պէօյիւք եայլա սըր ։

Պու եայլանըն չիմալ ճիհէթինտէ Պերը ը Շամ տէ֊նիլէն պէօյիւք չէօլ վագի՝ օլուպ , Մր· փալգրէյվ նամ զաթըն պէյանընճա , պու չէօլ չիմալտան ճէնուպէ տօղրու եէքսպիկերինէ միւվաղի սուրէթտէ իմթիտատ էտէն վէ 200 այագտան 300 այագ գատար իրթիֆա'֊ընտա տալղա չէքինտէ ճէսիմ սըրթլարը օլան գըրմըզը գումտան 'իպարէթ վասի՝ պիր գում տէնիզի սիր ։

Հինտիսթան շիպհ ի ճէզիրէսինտէ վինտա իլէ շարգի վէ ղարպի կամ տաղլարընըն իհսաթա էթտիյի Տէքքան եայլասը վար սըր ։

13. Օվալար ։ (1) Ասիանըն չիմալ վէ չիմալ ի ղարպի գըտմը՝ Պահր ը Հազրէտէն Պահր ը միւնճէմիտա ի չիմալե֊տէք միւմթէտա օլան Սիպէրիա վէ Թիւրքիսթան օվա֊լարընը չամիլ սիր ։

(2) Ամուր նէհրի օվասը Մանչուրիա ճիպալը իլէ մահասուա սըր ։

(3) Զին օվասը՝ Հօանկ-Հօ վէ Եանկցէք – եանք նէհր֊լերինին մունտապղընա եագըն վէ տէնիզ քէնարընտա օլուպ , քիւրէ ի արզտա էհալիսի էն սըգ օլան մա֊հալ սըր ։

(4) Հինտիսթան օվասը՝ Հիմալայա տաղլարը իլէ

Զինտէ հա՞նկը տաղլար վար ։
Թիպէթին ղարպ Թարաֆընտա հա՞նկը բապըթա ի ճիպալ վար ։
Հինտիդուշ տաղլարը նէ՞րէտէ սիր ։
4. Իրան եայլասընը Թահսիա էտէն տաղլար հա՞նկըլար սըր ։
Էրմէնիսթան հագգընտա նէ՞ տէնիլիր ։
Ասիա ի սուղրատա հա՞նկը տաղլար պուլունուր ։
'Ալբապիսթան շիպհ ի ճէզիրէսի հագգընտա նէ՞ տէնիլիր ։
13. Ասիանըն պէշ օվասընը Թա'րիֆ էթ ։

Տէք.քան եայլասը միյանբնտա օլուպ , իչինտէն ինտօս վէ Ղանճ նէհրլէրի ճէրեան էտէրլէր։

(5) Ֆրանթ վէ Տէճլէ նէհրլէրի օվասը՝ Իրան իլէ Պաբաիսթան եայլալարը միյանբնտա օլուպ , Քիթապ ը Շերիֆտէ Ալամ իւն նէհրէչն իսմի իլէ գիզը օլունուր։

Պու գրի՛ա գատիմտէ քէսպ ի չան ու չէօհրէթ էթմիչ օլան Ասուր վէ Պապէլ տէվլէթլերի գէմանբնտա զայէթ մա՛մուր իտի իսէ տէ , չիմտի էմր ի գըրա՛աթտա իհ֊մալ ու թէքէասիւլտէն նաչի պիր չէօլ հէյէթինէ կիր֊միչ տիր։

5. ԱՖՐԻԳԱ

14. Ափրիգա գրի՛ասը վատաթ եիւքսէքլիքտէ պիր եայլա օլուպ , պա՛զէն պիւտէն պիրէ տէնիզ էնէն վէ պա՛զէն տէնիզ ճիհէթինտէքի էթէքլերինտէ տար օ֊վալալ պուլունան տաղլար իլէ մահատուտ տըր։

Պու եայլա իչերի թարաֆտա էնկին օլուպ , հուտուտ տա տօզրու կիթտիքճէ եիւճէլիր։ Սուտանտա վէ ճէ֊նուպի Ափրիդատա վագի՛ Զատ վէ Նկամի կէօլլերի Ափրիդանըն էն տէրին մէվգի՛ինտէ տիրլէր։

ՃԷՆՈՒՊԻ ԱՖՐԻԿԱՏԱ ԹԷՑՈՂԼ (Եասը) ՏԱՂԸ

Ափրիգա գրի՛ասընտա տաղլար չիմալի սէմիթլերտէ , Ասիա վէ Էվրօփատա օլըղը կիպի , չարգտան զարպ ճիհէթինէ , ճէնուպի սէմիթլերտէ իսէ , Ամերիգատա օլ֊տըղը կիպի , չիմալտան ճէնուպ ճիհէթինէ տօզրու միւմ֊թէտտ տիրլէր։

Շարգ հուտուտընտա օլան տաղլար՝ պիրինճի մեր֊թէպէտէ , դարպ , ճէնուպ վէ չիմալտա օլանլար իսէ՝ իրինճի մերթէպէտէ մանղումէ ի ճէպէլիյէ 'ատտ օլու֊նա պիտիրլէր։

15. Հապեշիսթան տաղլարը՝ Պահր ը Ամհարէ եադըն պիրինճի մերթէպէտէ պիր մանղումէ ի ճէպէլիյէ օ֊լուպ , պիւթիւն մէմլէքէթի իսթիլա էթմիշ, վէ 15,000 այադտան պիյատէ միւրթէֆի՛ թէպիլերի չամիլ պու֊լունմուշ տըր։

Պու մանղումէնին ճիհէթի ի ճէնուպիյէսինտէն տէ֊նիշ գըյըսը պօյունտա պիր դաչ պիսիյէ տաղլարը ճէ֊նուպէ տօզրու խմթիտատա էտեր։ 20,000 այադ իրթի֊

11. Ափրիգանըն տաթհը եիւքսէլիք ճիհէրիլէ նի՛ճէ տիր։
Շիմալի վէ ճէնուպի Ափրիգանըն տաղլարը ո՛նկը ճիհէթլերէ միւմթէտտ տիրլէր։
15. Ափրիգանըն պիրինճի մերթէպէտէ օլան մանղումէ ի ճէպէլիյէսինի թա՛րիֆ էյլէ։
Ափրիգա եայլասընըն ճէնուպ վէ զարպ ճիհէթլերինտէ հա՛նկը տաղլար վար։
Գօնկ վէ Ամերա տաղլարը նէ՛րէտէ տիրլէր։

ֆա՛ընտա վէ տա՛իմա գար իլէ մէսթուր օլան Քէնիա վէ Քիլիմանճարօ տաղլարը Վիդթօրիա վէ Ալպերթ նա֊ման պէօյուք կէօլլերին ճիհէթի ի չարգիյէլերինէ տիւ֊չէն սիսիյէ մէնտուպ տրըլար։ Քեզալիք պու սիսի֊լէտէն օլան Լուվամթա վէ Տրակօն տաղլարը տահա գիյատէ ճէնուպէ տիւչերլէր։

16. Իճինճի Տէրթիպէտէ Մանդումէլէր։ (1) Ափրի֊գա եայլասընըն ճէնուպի հուտուտընտա Նէօվէվէլտա վէ Բօկէվէլտա տաղլարը , զարպ հուտուտընտա իսէ Քրիսթալ վէ սա՛իր տաղլար վար տըր։ Պիաֆրա քէօր֊ֆէզի սահիլինէ վագի՛ Գամէրուն տաղլարը այըր պիր մանղումէ օլուպ , իսթիխսաճա քիւչիւք, ֆագաթ 13,000 այադ իրթիֆա՛ընտա տըր։

(2) Ափրիգանըն չիմալ Թարաֆընտա պէօյուք իքի սիսիյէ վար տըր։ (1) կինէ քէօրֆէզինին չիմալինէ վագի՛ Գոնկ , վէ (2) Պահր ը Սէֆիա դըյըլարընտա 12,000 այադ եիւքսէք թէպիլերի պուլունան Ամերա տաղլարը տըր։

(3) Շիմալի Ափրիգանըն իչերի Թարաֆը իքիյէ , եա՛նի Սահրա ի քեպիրէ , վէ Սուտանըն միւնալիթ արագիսինէ միւնգասիմ՛ տիր։

(1) Սահրա ի քեպիր իքի պուչուգ միլիօն միւրեպա՛ միլտէն գիյատէ վասի՛ օլտրընտան տիւնեանըն էն պէօյուք չէօլիւ սայըլըպ , միւթէ՛ատտիա գայալըգ եայլալար իլէ դումանալ արագիյի չամիլ տիր։

Զէօլիւն պա՛ղը մահալլերինտէ պուլունան միւնալիթ արագիյէ Բատուգա (Օասիս) տէնիր քի , էթրաֆրինտագի չէօլտէն էնկին օլուպ , վասիճէ օլանլարը մէգրիւն տիր։

(2) Սուտան գրի՛ասը Սահրա ի քեպիրին ճէնուպին֊տէ վագի՛ վէ գայէթ միւնալիթ օլարագ , պիր գաչ իս֊լամ տէվլէթլերինին հիւքիւմէթկեահը տըր։ Պու գը֊թի՛անըն պա՛ղը թարաֆլարընտա արա սըրա թուզ կէօլ֊լերի վէ գայա թուզու մա՛տէնլերի պուլունուպ , պու֊մա՛տէնլէր օլ մէմլէքէթին 'ադիմ սէրվէթ մէնպա՛ը տըրըլար։

17. Ափրիգանըն հուտուտ օվալարը անըն պէօյուք եայլա վէ տաղլարընը օգիանօստան թէֆրիդ էտերլեր։ Ամերա տաղլարը իլէ Սահրա ի քեպիր արաընտա տա֊խի տար օվալար վար տըր։

6. ԱՎՍԹՐԱԼԻԱ

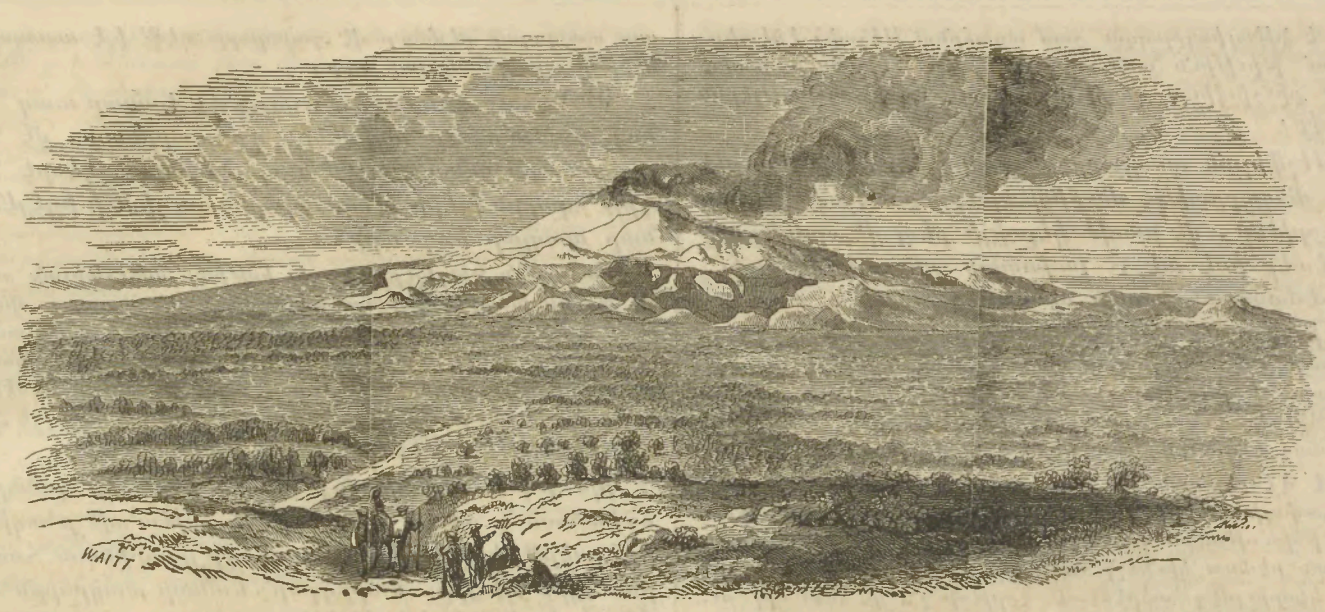
18. Ավսթրալիա գրի՛ասը մունթազամըդ վէ 'արը֊զալըդ ճիհէթիլէ Ափրիգայա միւշտարի՛ օլուպ , պէօ֊յուք գըսմը սիսիյէ տաղլար իլէ մահատուտ էնկին եայ֊լա տըր։ Պէօյուք մանղումէ ի ճիպալ 'ատտ էտէ պիլէճէ֊յիմիդ էն եիւքսէք տաղլարը շարգ ճիհէթինտէ օլուպ , 6,000 այադ եիւքսէքլիքտէ պա՛ղը Թէպիլերի շամիլ տիր։ Իբինճի մերթէպէտէն օլան մանղումէ ի ճէպէ֊լիյէլերի զարպ ճիհէթինտէ վէ իչերի Թարաֆլարընտա տըր։ Պու գրի՛անըն իչերի Թարաֆտա օլան եայլասը ճէնուպա տօզրու Ավսթրալիա քէօրֆէզինէ միւթ՛ալ֊լիգ օվալարա պիթ Թէտրիճ էներ։

Շիմալի Ափրիգանըն իչերիսի գաչա՛ Թագիմ օլունուր։
Սահրա ի քեպիր վէ Սուտան Հագդընտա նէ՛ ավնիլիր։
17. Ափրիգանըն օվալարը նէ՛րէտէ տիրլեր։
18. Ավսթրալիանըն տաթհը Հագդընտա նէ՛ տվնիլիր։
Անըն պէօյուք մանղումէ ի ճէպէլիյէսի նէ՛րէտէ վէ նէ՛ գատար եիւք֊սէք տիր։
Իչերի Թարաֆընտա օլան եայլասը Հագդընտա նէ՛ ավնիլիր։

ՏԱՂ, ԵԱՅԼԱ, ՎԷ ՕՎԱ ԽԱՐԻԹԱՍԸ

ՄԻՖԹԱՀ. Ալչագ օվալար եէշիլ, տաղլար վէ եայլալար մոր ըէնք իլէ կէօսթէրիլմիշ տիր.

ԷԹՆԱ ՏԱՂԸ

ՊԱՊ Ը ԽԱՄԻՍ

'ԱԼԱՄԱԹ Ը ՎՈՒԼԳԱՆԻՑԷ

1. ԵԱՆԱՐ ՏԱՂ

1. ՔԻՒԲԷ Ի ԱՐՊԸՆ ԷՐԻՄԻՀ ՎԷ ԱՏՅՅԱԼ ՀԱԼԻՆԱԵ ՕԼԱՆ ԱԷՐՈՒՆԻ, ԱՐՊԸՆ ԳԸՀՐԸՆԱ ԹԷ"ԱԻՐ ԷԹՄԷՔԱԵ, ՊՈՒ ԹԷ"ԱԻՐԻՆ ԻԱԵ ԻՒՀ 'ԱԼԱՄԷԹԻ ԿԷՕՐԻՒԼՄԷՔԱԵ ՄԻՐ։

(1) ԵԱՆԱՐ ՏԱՂԼԱՐ, (2) ՀԱՐՒՔԷԹ Ի ԱՐՉ, (3) ՍԱՍԼԸԳԱ ՂԻՔԸ ՕԼՈՒՆԱԸՂԸ ԻՒՂՐԷ՝ ՔԻՒԲԷ Ի ԱՐՊԸՆ ՊԱ'ՂԸ ԹԱՐԱԹՔԱՐԸ ՍԱԹՀՐՆԸՆ ՈՒՂՈՒՆ ՄԻՒՏԱԷԹ ԶԱՐԹԸՆՏԱ ՀԷՕՔՄԷՍԻ ՎԷ ԵԻՒՃԷԼՄԷՍԻ ։

2. ԵԱՆԱՐ ՏԱՂԼԱՐ, ԹԷՎԷԼԷՐԻՆԱԷ ՊՈՒԼՈՒՆԱՆ ՊԷՐՔԷԱՆՏԱՆ, ԵԱ'ՆԻ ԽՈՒՆԻ ԿԻՍԻ ԵՈՒՎԱՐԼԱԳ ՂՂԸՂՏԱՆ, ՊՈՒԽԱՐ ԻԼԷ ԼԱՎԱ (ԷՐԻՄԻՀ ԳԱՅԱ) ՎԷ ՔԻՒԼ ՍԱՀԱՆ ՏԱՂԼԱՐ ՄԸՐ։ ՊՈՒ ՏԱՂԼԱՐ ՔԻՒԲԷ Ի ԱՐՊԸՆ ՏԷՐՈՒՆԻՆԱԷ ՊՈՒԼՈՒՆԱՆ ԷՐԻՄԻՀ ԴԱՅԱԼԱՐԸ 'ԱՂԻՄ ՊԻՐ ԴՈՒՎՎԷԹԼԷ ՏՐՀԱՐԸ ՓՂՂԴՐԱՏԱՆ ԱԹԷՂԻՆ ՊԱՃԱԼԱՐԸ ՄԱԳԱՄՐՆՏԱ ՏՐՐԼԱՐ։

3. ՊԷՐՔԷԱՆՐՆ ԻՂ ԹԱՐԱԹՔԸ, ՏԱՂԸ ԹԷՐՔԻԼ ԷՏԷՆ ՄԱՏԱՏԷԼԷՐԷ ԿԷՕՐԵ, ԵԱ ՀԻՎ, ԵԱԽՕՏ 'ԱՄՒՏԻՅԷ ԵԱՂԸՆ ՂԱՅԷԹ ՄԻՔ ՕԼՈՒՔ ։

Վ'ԷՏՈՒՎ ՏԱՂԸ ԿԻՍԻ ԼԱՎ ՎԷ ՔԻԼՏԷՆ ՄԻՒԹԷՂԷՔՔԻԼ ՕԼԱՆ ԱԹԷՂՓԻՂԱՆ ՏԱՂԼԱՐ 'ԱԼԷՍՏԻՎԻՏ ՂԱՅԷԹ ՏԻՔ ՕԼՈՒՔ, ՊԷՐՔԷԱՆԼԱՐԸ ԻՏԵ ՂԱՅԷԹ ՏԷՐՐԻՆ ՕԼԱՐԱՂ, ԼՆՃԷ ՄԻՎԱՐԱՏԱՆ ԵԱ-ՓԸԼՄՂ ԵԻՔՍԷՔ ՊԱՃԱ ԿԻՍԻ ՏՈՒՐՈՒՐ ։

ՊԷՐՔԻԱՆԼԱՐՐՆ ԿԷՆԻՂԱԻՅԻ ԱԹԷՂՓԻՂԱՆ ՏԱՂԼԱՐՐՆ ԻՐԹԻՓԱ'ԸՆԱ ՆԻՍԱՊԷՄԻԷ ՕԼՄԱՐՊ ՄԻԼՊԷՆԷՎԻՒ' ՕԼՈՒՐ ։ Մ'ԷՏԼԱ, 3,948 ԱՅԱԳ ԻՐԹԻՓԱ'Ը ՕԼԱՆ Վ'ԷՏՈՒՎ ՏԱՂԸՆՐՆ ՊԷՐՔԷԱՆԸ ԳՈՒԹՐՈՒ 3,000 ԱՅԱԳ ՄԸՐ ։ ՀՈՒԱՅԱ ՏՈՒԱՍՐՆՏԱ 6,000 ԱՅԱԳ ԻՐԹԻՓԱ'Ը ՕԼԱՆ ՓԼՅՕԷԱՆՐՆ ՊԷՐՔԷԱՆԸ ԳՈՒԹՐՈՒ ԹՈՒԼՂՆ 15,000 Վ'ԱՐԶՂՆ 5,000 ԱՅԱԳ ՄԸՐ ։ ԻՂԹԷ ՔԻՒԲԷ Ի ԱՐՉՏԱ ՄԱ'ԼԻՒՄ ՕԼԱՆ ՊԷՐՔԷԱՆԼԱՐՐՆ ԷՆ ԿԷՆԻՂԻ ՊՈՒ ՄԸՐ ։ Տ'ԱՂՐՆ ԹԷՎԷՍԻՆԱԷ ՏԷՕՐԹ ՄԻՒՐԷՊԱ' ՄԼ ՎԻՒ'ԱԹԼԸ Վ'Է 600 ՏՂՆ 1,000 ԱՅԱՂԱ ԳԱՏԱՐ ՏԷՐՐՆ ՊԻՐ ՀՈՒՓՐԱ ՕԼՈՒՔ, ՊՈՒ ՀՈՒՓՐԱՆՐՆ ՔՂՆԱՐՐՆՏԱՆ ՊԱԴՂԼՏՐԳԱ' ՏԷՐՈՒՆԻՆԱԷ ԳԱՅՆԱՐ ԼԱՎԱՏԱՆ 'ԻՊԱՐԷԹ ԿԷՕԼԷՐ ԿԷՕՐԻՒԼԻՒՐ ։

4. ԵԱՆԱՐ ՏԱՂԼԱՐ ԵԱ ՄԻՒՆԹԷՓԻ, ԵԱ ՄԻՒՀԹԷՐԻԴ ՏԻՐՐԷՐ ։ ՄԻՒՀԹԷՐԻԴ ՕԼԱՆԼԱՐՏԱՆ ՊԷՐ ՏԷՎԱՄ ԹԻՒ-ԹԻՒՆ 'ԱՄՒՏԼԱՐՐԸ ՂՐԳԱՐ ։ ՄԻՒՆԹԷՓԻ ՕԼԱՆԼԱՐ ԻԱԷ, ՊԱ'ՂԸ ՎԱՓԻՀ ԷՍԷԼԷՐՏԷՆ ԱՆԿԼԱՇՐԼՏՐՂԸ ԻՒՂՐԷ ՍԱՍԼԸԳԱ ՄԻՒՀԹԷՐԻԴ, ՓԱԳԱԹ ՀԻՄԻՒ ՊԷՐՔԷԱՆԼԱՐՐԸ ԳԱ-ՓԱՆՄՂ ՕԼՄԱՂԷ ՔԻՒԲԷ Ի ԱՐՉՈՒՆ ՏԱԽԻՒՐ ԻՒՂ ԻՒՄԹԻ-ԼԱԹԼԱՐՐԸ ՔԷՍԻԼՄԻՂ ՄԻՐ ։ ԵԱՆԱՐ ՏԱՂԼԱՐՐՆ ՄԻՒՆԹԷՓԻ ՕԼԱՆԼԱՐՐԸ ՄԻՒՀԹԷՐԻԳՂԷՐԻՆԱՏՆ ՂՂՅԱՏԷ ՏԻՐՂԷՐ ։

5. ԼԱՎԱ ՄԻՒԶԱՍ ԴՅԱ ՕԼՈՒՍ, ԷՐԻՄԻՂ ՏԷՄԻՐ ԵԱ ՊԻՍՍՕՐՆ ԱԳՏՐՂԸ ՏԷՐԷՆՃԻՏԷ ՃԷՐԻԱՆ ԷՏԷՐ, ՎԷ ՍՕՂՈՒ-ՏՈՒԳՏԱ ՓԻՒՐԻՒՂԻՒ ՏԷՂԻՔՂԷՐՂԷ ՄՂՄՈՒ ՍՈՒԼԱՍ ՎԷ ՍԻ-ՅԱՀ ՊԻՐ ԹԱՀ ՔԷՍԻԼԻՐ ։

Գ'ԻՂՕԱԱ ԵԱՆԱՐ ՏԱՂՆՏԱՆ ՉՐԳԱՆ ԼԱՎԱ ՂԻՅԱՏԷ ՏԷՅՅԱԼ Օ-ԼՈՒՍ՝ ՓՐՂԴՐՐՏՐՂՐ ՎԱԳՐԹ ՊԱ'ՂԷՆ ԷՍԷՆ ՐԻՒԶԿԱՐ ԳՈՒՎՎԷԹԻՂԷ ՍԱՀ ԿԻՊԻ ԹԷՂ ԹԷՂ ՕԼՈՒՐ, ՎԷ Է'ՀԱԻ ՊՈՒ ՀԱԼԱՏԷ ՕԼԱՆ ԼԱՒՅԱՅ ԲԷՂԷ ՍԱՀՐ ԹԷՄԻՅԷ ԷՏԷՐՂԷՐ, ՂԻՐԱ Ի'ԹԻԳԱՂԱՐՐՆՆԱ ԲԷՂԷ ՆԱՄ ԻԱՀԷ ՊՈՒ ՏԱՂՆ ՊԷՐՔԵԱՆՐՆՏԱ ՍԱՔԻՆ ՕԼՈՒՐ Ի'ՄԻՂ ։

6. ՄԻՒՀԹԷՐԻԴ ԴՐԱՄՐՆՏԱՆ ՕԼԱՆ ԵԱՆԱՐ ՏԱՂԼԱՐ ԷՔԱԷՐԻՅԱ ԵԱՂԸՆՂՂ ԹԻՒԹԻՒՆ, ՊՈՒԽԱՐ ՎԷ ԿԱՂ ՓԻՒԱ-ՔԻՒԲԻՒՂԼԷՐ ԻԱԷ ՏԷ, ՎԱԳՂԹ ՎԱԳՂԹ ԼԱՎԱ, ԳԱՅԱ ՎԷ ՐԷՄԱՏ ՄԻՍԻՂԼԻՒ ՄԱՏՏԷՂԷՐ ՏԱԽԻ ՓԻՒԱՔԻՒԲԻՒԱ, ՊՈՒ ՀԱԼԱՏԷ 'ԱՃԻԱ ՎԷ ՀԷՅԱՊԷԹԻ ՊԻՐ ՄԷՆՂԱՐԷ ՀԷՅԷԹԻՆԻ ՔԷՍԱ ԷՏԷՐՂԷՐ ։

ՊՈՒՆՂԱՐ ԼԱՎԱ ՓԻՒԱՔԻՒԲՐԹՄՂԶՏԷՆ ԷՎՎԷՂ, ՍՕՆԿՐԱՏԱՆ ՆԷ ԻՂ ԿԷՕՐՃԷՔՂԷՐԻՆԻ ԷՔԱԷՐԻԱ 'ԱԼԱՄԷԹ Ի ՍԱՀԻՀ ԻՂԷ ԽԱԱՊԷՐ ՎԷՐԻՐ-ԼԷՐ, ՀԷՕՅՂԷ ՔԻ Օ ՍԸՐԱՏԱ ՀՐԳԱՐՏՐՂԱՐՐԸ ԹԻՒԹԻՒՆ 'ՄՄՒԱՂԱՐՐԸ ՏԱՀԱ ԵԻՒՔՍԷՔ, ՏԱՀԱ ՔՍԻՓ ՎԷ ՏԱՀԱ ՃՍԻՄ ՕԼՈՒՐ, ՏԱ-ՂՐՆ ՃԻՎԱՐՐՆՏԱ ՀԱՐԷՔԷԹ Ի ԱՐՉ ՀԻԱՍ ՕԼՈՒՆՈՒՐ, ՊԷՐՔԻԱՆՐՆ ՏԷՐՈՒՆԻՆԱԷ ԹԱ ԱՀԱՂՐՏԱՆ 'ԱՂԻՄ ԵԱՐՐՂԱՐ ԱՀՐԼՐԸ ԻՔԷՆ, ՍՈՒՅԱ ՊԱԹՐՐՂԱՆ ԱԹԷՂ ԴՕՐԼԱՐՐՆՐՆ ԱՀՍԻ ԿԻՊԻ, ՎԷ ԿԻԹ-ՄԻՔՃԷ ԹԷՂՅԱԵԻԱ ԷՏԷՐԷՔ ՈՒՂԱՂԱՏԱՆ ԿԷՂԷՆ ԹՕՓ ԱՀՍԻ ՄԻ-ՍԻՂԻԱ ԿԻՐԻՒԼԻԱԼԷՐ ԻՀԻՓԻՐԻՐ ։

ՀՆ ՆԻՀԱՅԷ ՓԻՒԱՔԻՒՐՄՂՅԷ ՊԱՀԼԱՏՐՐԸՆԱ 'ԱԼԱՄԷԹ ՕԼԱՐԱՂ, ՀԷՏԻԱ ՊԻՐ ՓԱԹԼԱՅՐՂ ԱՀՍԻ ԻՀԻՓԻՐԻՐ, ՎԷ ՀՂԳԱՆ ԿԱՂԱՐՐՆ ԿԷՆԻՂ 'ԱԼԻՎԻ ԿԷՕՐԻՆԻՐ ։ Ո ՂԷՄԱՆ ԼԱՎԱ ՏԱՂՆ ԵԱՆԱՐՐՆՐ ՀԱՐԸՊ ԱՂԱՐ, ԵԱԽՕՏ ՊԷՐՔԵԱՆԸ ԻՏԹ ՔՀՆԱՐՐՆԱՏՂՔ ՏՈՒՏՈՒ-ՐՈՒՊ ՊԻՐ ԱԹԷՂ ՆԷՀՐԻ ԿԻՊԻ ԹԱՀԱՐ, ՎԷ ՀՕՆԻՆԱՏ ԿՂՂԷՆ ՀԷՐ ՀՂՅԻ ԹԱԼԻՐԻՊ ԷՏԷՐ ։ ՊՈՒ ՍԸՐԱՏԱ ՊԷՐՔԻԱՆՐՆ ԹԻՒԹԻՒՆԻՒ ԿԻՒՆԻՀՂԻ ԳԱՐԱՐԱՐԸՐ, ՎԷ ՊՈՒԽԱՐԸ ՔԻՒԲԷ Ի ՀԱԼԱՆՐՆ ԵԻՔՍԷՔ ՍԷՄՄԷՂԷՐԻՆԱԷ ԹԷՔՔԱԱՍՒԻՓՂԷ ԵԱՂՄՈՒՐ ԿԻՊԻ ԼԱՂԱՐ, ՎԷ ՊՈՒ ԼԱՂՄՈՒՐ ԻՂԷ ԳԱՐԸՂՄՂ ՕԼԱՆ ՐԷՄԱՏ ՊԷՕՅԻՔ ՊԻՐ ՄԷԱՓՀԷՅԻ ՀԱ-ՄՈՒՐՂԱ ԷՕՐԹԷՐ ։ Լ'ԱԼԱՆՐՆ ԱՂՄԱՍՐ ՅՂԱ ՊԷՐՔԵԱՆՐՆ ՓԻՒԱՔԻՒՐ-ՄԷՍԻ ԽԻԹԱՄ ՊՈՒԼՈՒՐ ԻՍԷ ՏԷ, ԼԻՆԷ ՊԻՐ ՎԱԳՐԹ ՊԷՐՔԵԱՆՐՆ

---

1. 'Ալամեթ ը վուլգանիկէ նէ՞ կէօսթէրիլլէր։ Գա՞չ տըրլար։
2. Եանար տաղ նէ՞ տիր։
3. Պէրքեանը թա՞րիֆ էյլէ։
Պա՞զը պէրքեանըն կէնիշկինի վէքր էյլէ։
Ին պէյիւյիւ Հա՞նկըսը տըր։
4. Եանար տաղլարըն միւնթէֆի եա միւհթէրիդ օլըրզնա 'ալամեթ նէ՞ տիր։

5. Լավա նէ՞ տիր։
6. Ա.թէշֆիշան տաղլար նէ՞ հալ իլէ 'ածիվ պիր մէնզիլէ հէյէթինի քէսպ էտէրլէր։
Փիւքիւրմէզտէն էվվէլ նէ՞ 'ալամեթլէր վագի՛ օլուր։

իւսթիւնտէ Իթալիալրլարըն չամ աղաճրնա թէչպիհ էյլէտիք-լէրի ճէսիմ թիւթիւն 'ամուտու տուրուր, պունուն տախի թէտրիճլէ քիւչիւլիւպ գայիլ օլմասը իլէ հէփ 'ալամէթլէրին ասնու կէլիր։

7. Ա՛թէչֆիչան տաղլարը փիւսքիւրտիւքլէրի վագըթ էնվա' ի մազարրաթը մուճիպ օլուրլար։ Լավա թար-լալարը էօրթէր, վէ բասթ կէլտիյի քէօյ վէ օրմանլարը իհրագ էտէր իսէ տէ, լավատան զիյատէ փիւսքիւ-րիւլէն բէմատտան խավֆ օլունուր։

Սան վ՛լինալէնթ ատասընտա Սիւֆրիէր նամ եանար տաղը փիւսքիւրտիւքտէ, պիր գաչ կիւն գատար կիւնէչի գարար-ատան բէմատ նիւզուլ էտիպ, ատանըն նէպաթաթընը թէչէֆ էյլէտի. 500 միլ ուզագտա օլան պիր կէմինին կէօյէրթէսինէ պէչ փարմագ գալընկըզընտա բէմատ էնմիչ իտի։

1822 տէ վ՛էսուվատան օն իքի կիւն միւթէմատիյէն եաղան բէմատ Նափօլիտէն 500 միլ ուզագա կիթմիչ տիր։ 1836 տա Ամէրիգա ի վուսթանըն քօսէկուլինա նամ ա՛թէչֆիչան տաղըն-տան չրգան բէմատ կիւնէչի 350 միլ գումրու օլան պիր մէ-սաֆէտէ կէօրիւլմէզ տէրէճէտէ էօրթմուշ, վէ 800 միլ ու-զագտա պունուն ձամափգա ատասընտաէք կիթմիչ տիր։ Ձա-վատա պունուն կալընկըն տաղըն բէմատը եազմուր իլէ գա-րրչարագ չամուրտան սեյլէր թէչգիլ իրէ 114 չէն քէօյէրի թարլա վէ պաղչէլէրիյլէ պէրապեր էօրթմուշ տիր։ Վ՛էսուվ-տան չրգան պու միսիյլիս մէվատտ Չէրքիւլանուս վէ Քօմբէի չէհրլէրինի թագրիպէն 100 այագ գալընկըզընտա չամուր սեյլի վէ բէմատ իչինէ կէօմմուշ տիր։

8. Ա՛թէչֆիչան տաղլարտան պէօյլէ քէսրէթլէ չրգան բէմատ իլէ լավանըն տաղ վէ հավալիսինին չէքլ ու վաղ'իյէթինի տէյիշտիրէճէքլէրի պէտիհի տիր։

1823 տէ Քիլօհանըն փիւսքիւրտիւլիս մէվատտըն միգտարը 27,000 միլիօն միւքե'ապ այագ հիսապ օլունմուշ տրր։ Իսկան-տատա 100 միլ թուլինտէ վէ երրմիտէն երրմի պէչ միլ 'ար-զընտա սօղումուշ պիր լավա նէհրի վար տրր։

Վ՛էսուվ իլէ սա՛իր ա՛թէչֆիչան տաղլարըն է՛քսերի-սինին փիւսքիւրմէսի պէմանընտա չիատէթլի հարէքէթ ի արզ վուգու' պուլուր, գըղրլճըմ վէ թիւթիւն եիւ-քսէլիր, կեահ թէփէլերի միւնքէսիր, կեահ էթէ՛քլերի միւնշադդ օլուր։

Ֆագաթ պա'զը ա՛թէչֆիչանլարտա պու 'ալամէթլէր աղ վուգու' պուլուր։ Մէսէլա, Քիլօհատտա լավա եավաշ եավաշ եիւքսէլիպ պէրքեանը ատլտուրուր, վէ թազ-եիդ իլէ պէրքեանը եարըպ սըղարը ագար։

Ձըրպագ ը 'իլմ ի թաղագաթ իւլ արզ գավլինճէ, եանար տաղըն չիատէթլիճէ փիւսքիւրմէսի՝ քիւրէ ի արզ-ըն տանէղինտէ պուխարըն պիրտէն պիրէ զուհուր ու թէ՛քէսսիւր էթմէսի ճիհէթիյլէ լավանըն թազեիդ օ-լունմասընտան, խաֆիֆճէ փիւսքիւրմէսի իսէ, պաշգա ճիհէթլէ թազեիդ օլունմասընտան նէչէթ էտէր։

Գարատտա օլտըղը կիպի, պա'զէն աէնիզին գա'ըրն-տա տախի լավա փիւսքիւրիւլիւր, վէ պու լավատան ատա-լար թէչէ՛քքիւլ էտէր իսէ տէ թէզ նապէսիտ օլուրլար։

Պու նէվ' ատալարտան օլարագ, 1811 տէ Ա՛զօր ատալարը-նըն պիրի օլան Սան Մ՛իքայէլէ եագրն Սապրինա, վէ 1831 տէ Սիչիլեանըն ճէնուալինտէ Ֆէրանինանտիա ատալարը զուհուր էթմիչլէր տիր։ Էվվէլա' գայալարլա մուհաթ պէրքեանլար տէ-նիլ սաթհրնտատն արչարը չրգրպ, պիր չօգ բէմատ փիւսքիւր-միչլէր, վէ փիւսքիւրսիւ բլէրի բէմատ իլէ ճէռամէթլէրի թէ-րազդը էտիպ ատա հէյէթինէ կիրմիչլէր իսէ տէ, ազ վագըթ-տա տալղալար բէմատը վէ գայալարը տէ՛ֆ' իլէ ատալարըն է-սէրինի պրագմամըչլար տըր։

9. Եանար տաղլարըն տէվգի'ի։ Եանար տաղ եալը-նըզ գրթա'աթ ը 'ազիմէնին գըյըլըրընտա, վէ ատա-լարտա պուլունուր։ Զանն օլունտաղընա կէօրէ 'ազիմ գրթ'ալարըն իչէրի թարաֆլարընտա չիմտի իչլէյէն եա-նար տաղլար եօգ տրր։

Հրմպօլթըն Զինդիւէրտէն պիլ իսթիմա' ա՛թէչֆիչան տէտիյի, վէ պա'զը խարիթալարտա Թինչան նամ ճիպալ ը միւսէլսէ-լէտէ եանաբ պաղ կէօսթէրիլտիյի Փիչան վէ Հօյիու տաղլարը միւսթէնտա Թուրթուլմագտա իտիլէր իսէ տէ, եագընլարտա մէզ-քիւր սիլսիլէյի կէզէն սէյտահ ը մէչհուր Րուսիալը Սէմէնօֆ օ-րալարտա եանար տաղ պուլունմասորղընը իհպար իլէ Հրմպօլ-թըն րիվայէթինի Թէքզիպ էյլէմիչ տիր։

'Իլմ ի թաղագաթ իւլ արզըն էրպապը զանընընճա, օգիանօսուն տիպի չէօքմէսի վէ գրթա'աթ ը 'ազիմէնին եիւքսէլմէսի իլէ օգիանօսուն գըյըլըրընտա հասըլ օ-լան էյրի պիւյրիւ եարբգլար՝ եանար տաղլարըն սէվա-հիլտէ եախօտ սէվահիլէ եագըն ատալարտա վագի' օլ-մալարընա սէպէպ օլմուշ տըր։

Հրմպօլթ ա՛թէչֆիչան տաղլարընը իչէյէ, եա'նի միւնֆէրիտ վէ միւրթէսիթ գըտլարտա Թագսիմ էտէր իսէ տէ, միւնֆէրիտ ատտ էյլէտիյի եանար տաղլարտան պա'զըլարըն միւրթէսիթ օլտրղր չիմտի անկլաշըլմըչ տըր։ Պինա"էն 'ալէյհ 'իլմ ի թաղա-գաթ իւլ արզըն 'իւլէմա ի մէչհուրէսի միւնֆէրիտ ա՛թէչֆի-չանըն պուլունմասընա չիմտի 'ազիմ չիւպհէտէ տիրլէր։

ԹԷՆԷՐԻՖ ՆԱՄ ԹԷՓ ՅԱՂ

10. Քիւրէ ի արզտա եանար տաղլար պուլունան մուհիմմ մահալլէր ա՛թիսէքիլէր տիր։

(1) Պահր ը մուհիթ ի քէպիրին սահիլի պօյունտա, Հօրն պուրնուենտան ԷՆնի Զէլանտայա գատար տըր։

Ձէնուպի Ամէրիգանըն սահիլի պօյունճա միւմթէտտ օլան Անտէս տաղը սիլսիլէսինտէ էթմիչ գատար եանար տաղ-լար օլուպ՝ մէչհուրլարը ա՛թիսէքիլէր տիր։ Ագօնգակուա, իրթիֆա'ը 23,910 այագ։ Լիւլլանգաօ, 20,000 այագ։ Քօ-թօփաքսի, թագրիպէն 19,000 այագ։ Ամէրիգա ի վուսթա-տա փանտամա պէրզախընըն շիմալ ճիհէթինտէ, Պահր ը մու-հիթ ի քէպիր գըյըրընտա միւմթէտտ, օլունուպ տօգուպ ա՛թէչֆիչան տաղլար օլուպ, պունլարտա Քօսէկուինա տաղը սուփիւքիւ-րիւր։ Ամէքսիգոտա չարպտան զարպա միւմթէտտ վէ եէսի ա՛թէչ-

9 Ա՛թէչֆիչան տաղլար նէ՞րէտէ պուլունուբյար։ Գրթա'աթ ը 'ազիմէ-նին իչէրի թարաֆլարընտա եանար տաղլարըն պուլունուպ պուլունմամասը հագգընտա նէ՞ աէնիրիր։

Եանար տաղլարըն եալընըզ աէնիզ գըյըլըրընտա վագի' օլմալարընըն սէպէպլ նէ՞ տիր։

10. Պահր ը մուհիթ ի քէպիրին սահիլինտէ օլան պաշլըճա ա՛թէչֆիչան տաղ պըրալարընը թա'րիֆ էդէ։

7. Ա՛թէչֆիչան տաղլարըն փիւսքիւրտիւքլէրի զեման պա'զէն նէ՞ մա-զարրաթլար հասըլ օլուր։

Եանար տաղըն չիատէթլիճէ փիւսքիւրմէսի նէտէ՞ն նիչէթ էտէր, խա-ֆիֆճէ փիւսքիւրմէսի նէտէ՞ն։

Փիւսքիւրիւլէն լավատան թէչէքքիւլ էթմիչ պա'զը ատալարը դիբր էդիլ։

ֆիշան տաղտան 'իպարէթ պիր սիլսիլէ վար տըր ։ Ամէրիգատա սէմթ ը խիմիտաարը պու միսիլլիւ օլան սիլսիլէ եալընըզ պու օլուպ, ֆօփօգամթափէթըլ տախի պու սիլսիլէտէն մա'տուտ տըր ։ Պահր ը մուհիթ ի քէպիրին սահիլի պօյունտա տահա չիմալէ տօղրու կիտտիկճէ օն իքի 'ատէտ եանար տաղ պուլունուպ, 13,400 այագ եիւքսէք օլան Սանթ Էլէն, 15,500 այագ եիւքսէք օլան Շասթա, Հուտ, Սանթ Էլիա պունլարտան մահսուպ տըր ։ Ամէրիգատան Ասիայա տօղրու խիմիտատ էտէն Ալէութեան ատալարընտա օթուզ ալթը աթէշֆիշան տաղ վար տըր ։ Գամչաթգատա տախի եիրմի պիր թէփէյի հավի պիր չիֆթ եանար տաղ սիլսիլէսի պուլունուպ, պուրատան ճէնուպէ տօղրու կիտտիկճէ եանար տաղլարըն սըրաար Ասիանըն սահիլի գուրպինտէ պուլունան Գուրիլ, Ճափօն, Ֆիլիփին ատալարընտան կէչէրէք Սէլէպէսէ վարըր, օրատան տախի ճէնուպի չարգա տէօնէրէք, Ավուսթրալիանըն սահիլի գուրպինտէ վագի' վէ եանար տաղլարը չօգ օլան Ճիլօլօ, Կինէ ի ճէտիտ, վէ Եէնի Հէպրիտէսատէն կէչէր, վէ Եէնի Զէլանտատա վագի' Էճգօմ վէ Թօնկարիրօ եանար տաղլարը իլէ խիթամ պուլուր ։

(2) Փօլինէզիա ատալարընտա խայլը աթէշֆիշան տաղլար պուլունուր ։ Պու ատալարտան Սանտուիչ ատասընտա պուլունան օն 'ատէտ աթէշֆիշան տաղլարըն իւչիւ Լօա՝ (14,000 այագ եիւքսէք), Քիա՝ (13,950 այագ եիւքսէք), վէ Քիլօեա տաղլարը տըր ։ Մարքիզաս, Շիրքէթ, Նավիկաթօր, Տօսթ, Ֆիճի վէ Լատրօն ատալարընտա տախի սա'իրլէրի վար տըր ։

(3) Հինտ օգիանօսու ճըզըրընտա աթէշֆիշան պուլունան եէրլէր չօգ տէյիլ տիր ։

Մօլուգէ վէ Սէնտա ատալարընտա պուլունան եանար տաղլար Պահր ը մուհիթ ի քէպիր'ին գըյըսընա տիւշէն սըրանըն ղարպա տօղրու խիմիտատ էտէն պիր գըսմը տըր ։ Եալընըզ Ճավատա, Մէրափի, Կալունկըն վէ ղայրիհիւմատէն 'իպարէթ, էլլիտէն զիյատէ աթէշֆիշան տաղլար վար տըր ։ Սումաթրատա տախի չօգ աթէշֆիշանլար պուլունուր ։

Աթէշֆիշան պուլունան տիկէր պիր սէմթ տախի Բօտրիկուէզ, Մայրիշըզ վէ Րիւնիէըն ատալարը տըր ։ Պու ատալարտա վագի' աթէշֆիշան տաղլարըն իհթիմալէն մէնսուպ օլտուգլարը սըրա' Փավլօս վէ Եէնի Ամսթէրտամ ատալարընտան պաշլայըպ, ճէնուպի չարգտան չիմալի ղարպա խիմիտատ էտէր, վէ Մատակասգարըն չիմալ ճիհէթինտէն կէչէրէք Աֆրիգատա վագի' Քէնիա տաղընա եագըն պիր աթէշֆիշան իլէ խիթամ պուլուր ։

(4) Աթլանթիք օգիանօսունտա վէ գարա իլէ մուհաթ օլան Պահր ը Սէֆիտ վէ Անթիլ տէնիզլէրինտէ գըրտա օլարագ պիր գաչ սըրա աթէշֆիշան տաղլար վար տըր ։

Քիւչիւք Անթիլ տէնիզլէրինտէ ատալարտա օն 'ատէտ եանար տաղ պուլունուպ, պա'զըլարը աթիտէքիլէր տիր ։ Կրինատա ատասընտա՝ Մօրն Րուժ, Սան Վինսէնթտէ՝ Մօրն Կարու, Մարթինիգտէ՝ Փիլէ, Սան Քրիսթօֆըրտա՝ Միզէրի, վէ Սան Իւսթաշըզտա՝ Փընչպօլ ։

Պահր ը Սէֆիտտէ վագի' Սիչիլիա ատասընտա Էթնա տաղը իլէ Լիփարի ատալարընըն աթէշֆիշանլարը վէ Նափօլիյէ եագըն Վէզուվ տաղը՝ պիր սըրա եանար տաղ թէշքիլ էտէրլէր ։ Ճէզա'իր ի պահր ը սէֆիտտէ, նամ ի տիկէր՝ Եունան արշիփէլինտէ, աթէշֆիշան պուլունան պէշ ատանըն պիրի Սանթօրին օլուպ, պու ատա 1866 թարիխինտէ լավա փիւսքիւրմիւշ տիր ։

Աթլանթիք օգիանօսունըն չիմալ ճիհէթինտէ օլան Իզլանտա ատասընտա աթէշֆիշան տաղլար չօգ պուլունուպ, փիւսքիւրմէլէրի չիտտէթլի վէ միւտհիշ օլուր իսէ տէ, քէսիր իլ վուգու՝ տէյիլ տիր ։ Պունլարըն պաշլըճասը պէշ պէրքեանըր օլան Հէքլա տաղը տըր քի սէմթ ը խիմիտաարընտա՝ խոթըր Ճօգըլ,

Փօլինէզիանըն աթէշֆիշան տաղլարընը զիքր էյլէ ։
Հինտ օգիանօսու ճըզըրընտա պուլունան աթէշֆիշան տաղլարը զիքր էյլէ ։
Անթիլ տէնիզի, Պահր ը Սէֆիտ, վէ Իզլանտատա օլան աթէշֆիշան տաղլարը թա'րիֆ էյլէ ։

Սիտա Ճօգըլ, վէ սա'իր եանար տաղլար վար տըր ։ Իքինճի պիր սըրա տախի ատանըն չիմալ ճիհէթինտէ միւմթէտտ տիր ։ Պու ատանըն եանար տաղ օլան սիլսիլէ ի ճիպալի ճէնուպ իլէ ճէնուպի ղարպտան չիմալ իլէ չիմալի չարգա տօղրու խիմիտատ էտէր ։ Ժան Մայէն ատասընտա վագի' Էսք Նամ աթէշֆիշան տաղ մէզքիւր սիլսիլէյէ մէնսուպ տըր ։

Ազօր ատալարընտա ճէնուպի չարգտան չիմալի ղարպա միւմթէտտ պիր եանար տաղ սիլսիլէսի վար տըր ։

Գանարիա ատալարը չարգտան ղարպա տօղրու միւմթէտտ աթէշֆիշան տաղլարտան պիր սիլսիլէ թէշքիլ էտէրլէր ։

Եէշիլ պուրնու վէ Ասէնշըն ատալարընտա ճէնուպ իլէ ճէնուպի ղարպտան չիմալ իլէ չիմալի չարգա միւմթէտտ տիկէր պիր սիլսիլէ եանար տաղ վար տըր ։ Պու սօն իքի ատա արասընտաքի ուզուն մէսաֆէտէ չէնտ տէֆ'ա տէնիզ ալթընտա փիւսքիւրիւլմէնին վուգու՝ պուլմուշ օլմասը իքիսինին պիր պիրիյլէ իրթիպաթլարը օլտուղունը իմա էտէր ։

ԷՐԷՊԸՍ ՏԱՂԸ

(5) Պահր ը մունճէմիտ ի ճէնուպիտէ վագի' Վիգթօրիալանտա պուլունան Էրէպըս նամ եանար տաղ Սան Փավլօս, Պուրպօն վէ Գօմօրօ ատալարընտան պինլէրճէ միլ ուզագ իսէ տէ, եինէ անլէրին սիլսիլէսինէ մէնսուպ տըր ։

Հըմպօլտըն զիքր էթտիյի 407 եանար տաղտան չիմտի 225 ի միւհթէրիգ տիր, վէ անըն զիքր էթմէտիյի տահա խայլի մինթէֆիլէր վար տըր ։

11. 'ԱԼԱՄԱԹ Ը ՎՈՒԼԳԱՆԻՅԷՏԷՆ ՍԱՅԸԼԱՆ ՍԱ'ԻՐ ՊԱ'ԶԸ 'ԱԼԱՅԻՄ

(1) ԳԱՓԼԸՃԱ ։ Գափլըճալար սըճագ փունարլար օլուպ՝ արա սըրա չիտտէթլէ սըճագ սու ֆըշգըրըրլար ։ Պու փունարլար եալընըզ աթէշֆիշան 'ալամէթլէրի կէօրիւլէն եէրլէրտէ վագի' օլտուգլարը մունասէպէթլէ 'ալամաթ ը վուլգանիյէտէն 'ատտ օլունմուշլար տըր ։

Իզլանտատա իքի միւրէպպա' միլ մէսաֆէտէ եիւզտէն զիյատէ գափլըճալար վար տըր ։ Փրօֆէսօր Տէնտալըն գավլինճէ, պունլարըն ֆըրգըյէ կիպի սու փիւսքիւրմէլէրի եէր ալթընտա մաղարա կիպի եէրլէրտէ հասըլ օլան պուխարտան նէշէթ էտէր ։ Շէօյլէ քի տաղլարըն իչինտէն պու մաղարալարա էնէն սու, իւզէրլէրինէ տէօքիւլմիւշ գըզգըն գայալարըն չիտտէթ ի հէրարէթինտէն պուխարա պիթ թէհավվիւլ՝ պուլտուգու մէնֆէզտէն չըգար ։ Սու օլարագ չըգան պուխարըտա սիլիքա մատտէսի պուլունտուղընտան, մատտէ ի մէզքիւրէ գափլըճանըն աղզընը ալչագ պէրքեան կիպի չանագ շէքլինտէ թէշքիլ էտէր ։

Իզլանտա գափլըճալարընտան էն պէօյիւքիւնիւն աղզընըն գութրու ալթմըշ այագ օլուպ, արա սըրա չիտտէթլէ փիւսքիւրմէսինի պիր կիւն եախուտ զիյատէ թա'թիլ էտէր ։ Փիւսքիւրմէք վագթը եագլաշըրգէն, մաղարատան չըգան կիւրիւլթիւյէ միւշապիհ սէսլէր իշիտիլիր, գափլըճանըն աղզը օլան չանագտաքի սու գայնար, արզ խաֆիֆճէ սարսըլըր, վէ նակեահ սու պէօյիւք գուվվէթլէ 100 տէն 200 այագատէք

Ճէնուպի Աթլանթիք օգիանօսունտա հանկը աթէշֆիշան սիլսիլէսի վար տըր ։
Վիքթօրիալանտատա հանկը ։
Հըմպօլթ գա՞չ աթէշֆիշան տաղլար զիքր էյլէմիշ տիր ։
11. Գափլըճալար նէ՞ տիր ։
Գափլըճանըն աղզը նէ՞ սէպէպտէն չանագ կիպի օլուր ։
Գափլըճանըն փիւսքիւրմէսինի թա'րիֆ էյլէ ։

'ամուտի օլարագ եօգարը ֆըղզըրըր։ Պու հալ սունի֊ֆըզիյէ իչլեր կիպի պիր միւտտէթ տէվամ էթտիքտէն սոնկրա, չա֊նագտա սու տիւքէնիպ պուխարտան պիր 'ամուտ եիւճէլմէքլէ փիւաքիւրմէք խիթամ պուլուր։

ԻՍԼԱՆՏԱ ԳԱՓԸՃԱԼԱՐԸ

Եէնի Զէլանտատա չօգ գափըճալար պուլունան կէնիչ պիր մահալ վար տըր։ Գալիֆօրնիատա տախի փլումօն գափըճալարը տէնիլէն պու միսիլիւ պիր մա֊հալ պուլունուր։

Փրօֆէսօր Շէփըրտ Փլումօն գափըճասընը չէօյլէ թա'րիֆ էտէր։ Սան Ֆրանսիսգօնըն չիմալ ճիհէթինտէ ճէրեան էտէն Փլումօն նէհրի տէրէսինտէ, կէնիչլիյի պիր բուլ' միւրէպպա' մը օլան պիր կէչիտ եէրտէ, 100 տէն զիյատէ գափըճա֊ղըզլարը պուլունուր. պունլարտան թագրիպէն 200 այագ եիւքսէքլիքտէ պուխար 'ամուտլարը չըգար, վէ պիր միլտէն զիյատէ ուզագըգտան կիւրիւլթիւլէրի իչէտիլիր։

(2) ԿԻԼՓԻՇԱՆ ՏԱՂ։ Կիլֆիչան տաղլարը էրիմիչ գա֊յա մատտէսինի փիւաքիւրմէյիպ, եալընըզ պուխար վէ չամուր փիւաքիւրէրէք, պէրքեանլարընը մախրութի չէքլե֊տէ թէչիքիլ ետէրլէր։

Սիչիլեատա մախրութի պէրքեանլարլէ մուհամթ չուգուրճա պիր մահալ օլուպ, մէզքիւր մախրութլէրին ուֆագ պէրքեանլա֊րընտան չամուր չըգայօր։ Իսմօլա վէ Մօտէնա ճիվարընտա վէ Իթալիանըն սա'իր գըսմարընտա տահա պու միսիլիւ կիլֆիչան տաղլար պուլունուր։ Պահր ը Հազէզին սահիլինտէ, Գավգաս տաղլարը գուրպինտէ, կիլֆիչան տաղլարը պուլունան 'վասի' պիր մահալ վար տըր։ Ձավատա տախի իքի կիլֆիչան տաղ պուլունուր։ Գօլումպիատա վագի' կարթաճինա չէհրինէ եա֊գըն խուրմա օրմանլարընտա Հըմպօլթըն քէչի էյլէսիյի Թըր֊պագօ կիլֆիչանլարըն 'ատէտի օխուզ օլուպ, իրթիֆա'լարը եիրմի այագ, վէ պէրքեանլարընըն գուխրլարը պիրտէն եէտի այագա գատար տըր։

(3) ԱՐԱԶԻ Ի ՆԱՐԻՅԷ։ Արազի ի նարիյէ եէր ալթըն֊տան ալթէչ 'ամուտլարը չըգարան մահալէր օլուպ, էք֊սէր 'ինտինտէ արազի ի վուլգանիյէտէն 'ատտա օլունուր֊լար խէտէ, պու խուտուսըն սըհհաթընտա չիւպհէ վար տըր։

Մօտէնատա վէ Ափինին տաղլարընըն չիմալ ճիհէթինտէ ա֊րազի ի նարիյէ պուլունուր, ֆագաթ էն մէչհուր արազի ի նարիյէ Պահր ը Հազէզին զարպ թարաֆընտա վագի' Պագու չէհրի գուրպինտէ տիր։ Օրատա ալթէչիէրէսթի Ֆարսիլէր պիր հէյքէլ ինչա էթմիչլէր, վէ զաղըն չըգտըղը տէլիքլէրէ կէչիր֊տիքլէրի պօրուլարտան 'ալէվ չըգմագատա տըր։

կիլֆիչան տաղլար նէ՞ տիր։ վէ նէ՞րէտէ պուլունուրլար։
Արազի ի նարիյէ հագգընտա նէ՞ տէհիլիր։
Պունլար նէ՞րէտէ պուլունուրլար։

2. ՀԱՐԷՔԷԹ Ի ԱՐԶ

12. Հարէքէթ ի արզ քիւրէ ի արզըն գըշրընըն տարսըլմասը տըր։ Պու թասլի'ի վէ միւտհիշ քէյֆիյէթ հադդընտա չօգ թէսավվուրաթ վար իսէ տէ, էն միւ֊թէմէտի Իօճըը պիրտաէրլէրին թէսավվուրու տըր։ Անլերին դավլինճէ զէլզէլէնին սէպէպ ի հագիգիսի քիւ֊րէ ի արզըն ալթընտա պուլունան սէյյալ ճիհամլերին թէ֊լաթիմիւ տիր։ Պու թէսավվուր զէլզէլէ 'ալամէթլերինէ մուվաֆըգ կէլիր։

Փրօֆէսօր Ցէննա՝ հարէքէթ ի արզը իքի նէվ' հա֊րէքէթ ի իհթիզազիյէյէ թագսիմ էտէր քի, պիրինճի֊սի գայալարը մէվգի'լերինտէն գալընըմազ· իքինճիսի իսէ՝ գայալարը չիտտէթլէ եօգարը գալընըր։ Իքինճի նէվ' զէլզէլէ չիտտէթլի վէ իքի թարղ հարէքէթի օ֊լուպ, պիրի զէլզէլէյէ օղրայան մահալին թա մէրքէ֊զինտէ միւթէվալիէն գալընըպ էնմէք, միկերի՝ մէրքէզ֊տէն ճիհաթա տալղա կիպի եայընմազ հարէքէթի տիր։

Զէլզէլէնին պիրինճի նէվի չօգ տէֆ'ա եէրին խաֆիֆ֊ճէ սարսընըմասընտան 'իպարէթ օլուպ պիր մաղարրա֊թը միճիպ օլմազ։

13. ՍԻՐԱՅԷԹ Ի ՀԱՐԷՔԷԹ։ Զէլզէլէ թա պաչլատըղը նօգթատան պիր եա պիր գաչ ճիհէթլերէ տօղրու նի֊զամ իւղրէ սիրայէթ ետէր զանն օլունուր։

1843 տէ, Միճթէմ'ա ի Ամրիգատա վուգու' պուլան հարէ֊քէթ ի արզ՝ չիմալի զարպ հուտուտընտա վագի' գընչլարտան պաչլայրպ՝ տաղիգէտէ օթուզ իքիտէն օթուզ տէօրթ միլէ գա֊տար կիթմէք իւզրէ, ձօրճիա վէ ձէննուպի Գարօլինայատէք սիրայէթ էթմիչ տիր։ Պա'զէն զէլզէլէնին էն չիտտէթլի օլար֊ղը մէրքէզտէ հարէքէթ 'ամուտի եա'նի աչաղրատան եօգա֊րըյա, վէ մէրքէզտէն ճիհաթա եայրտօղգա՝ ուֆուգի օլուր, վէ թէտրիճէն հիսս օլունմազ տէրէճէյէտէք ազալըր։ Ֆագաթ նօգթա ի իպթիտատէն պէօյլէ ինթիզամլէ եայընըպ սիրայէթ էթմէսի հէնուզ լայընգյլա քէչճ ու թահգիգ օլունմամըշ տըր։

14. ՀԱՐԷՔԷԹ Ի ԱՐԶԸՆ 'ԱԼԱՄԷԹԼԷՐԻ։ Զէլզէլէ վու֊գու'լինտէ (1) Գըշր ը տըշտ պա'լէն պէօյլէ֊ե վէ պա'լէն էէ֊չէ բէէնէլէր ալուբր։ Րիօզամպատատա վուգու' պուլմուշ օ֊լան հարէքէթ ի արզ էհնասընտա չօգ տատմլեր բաքիպ օլտուգլարը հայվանլարըյլէ պէրապեր աչըլան բէհնէ֊լէրտէ նապէհտա օլտուլար։

(2) ՃԷՒՓ ԷԷրլէր եա պիրար եա էօֆըրը ֆալէբ։ 1819 տա Հինտիսթանըն Գրչ նամ մահալինտէ վուգու' պուլան հարէքէթ ի արզ էհնասընտա կէնիչճէ պիր արազի եիւք֊սէլտի, վէ անա միւթթասըլ տիկեր պիր արազի պաթ֊տը։ Պահան արազիտէ վագի' Սինտի նամ գարիյէնին եէրի չիմահ կէօլ տիր։

(3) Օչիանօսպա չէրէպ պուլտըր ղո֊հո֊ր եաէրլէր։ Տէննիզ իպթիտա գարատան կէրի չէքիլիր խէ տէ, տէր 'ա֊գապ չիտտէթլի վէ տաղ կիպի պէօյիւք տալղալարլէ եէրինէ 'ալտէթ էտէր, վէ պէօյլէճէ պիր գաչ տէֆ'ա չէքիլիպ եինէ եէրինէ կէլիր։ 1746 տա փէրուատա վու֊գու'ա կէլէն հարէքէթ ի արզ էհնասընտա կէրիյէ չէ֊քիլէն տէնիզին 'ալտէթ էտէն տալղասը սէքսէն սյագ գատար եիւքսէք օլուպ, Քալաօ չէհրինի պիլ ճիւմլէ սէքսէնե վէ էպնիյէսիյլէ թախրիպ էթտի, վէ լիմանտա

12. Հարէքէթ ի արզ նէ՞ տիր։ վէ նէտէ՞ն նէշէթ էտէր։
Փրօֆէսօր Ցէննա հարէքէթ ի արզը գաչա՞ թագսիմ էտէր։
13. Սիրայէթ ի հարէքէթ հագգընտա նէ՞ տէհիլիր։
14. Հարէքէթ ի արզըն 'ալամէթլերի նէ՞ տիր։
Արզտա բէհնէ աչըլմըշընա, արզըն եա պաթրպ եախօտա եօգարը գալգ֊տըղընա, օգիանօստա չէտիտ տաղլալար զուհուր էթմէսինէ վէ չէհրլեր խարապ օլմասընա միտալ կէօսթէր։

ԵԱՆԱՐ ՏԱՂԼԱՐ ՎԷ ՍԷՄԹԼԷՐԻ

ՄԻՖԹԱՀ· Եանար տաղլար սըրասը տարչին ըէնք իլէ , միւնթէֆի օլան տաղլարը (o) իլէ , միւհթէրիգ օլանլարը (·) իլէ կէօսթէրիլմիշ տիր ·

պուլնան կէմիլէրի պիր գաչ միլ մեսաֆէ գարայա սիւրտիւ ։

(4) Խաարթում ու Խաբէյպէ Լեթէ' օլու ։ Հարէքէթ ի արզ կիպի միւտհիշ վէ միւհլիք տիկեր պիր աֆէթ ի թապի'իյէ Եօզ տըր ։ Է.քսէրիյա անըպղըն զուհուր էթմեսիյէ , խէյլա չարէսի արանմադա ֆուրսաթ օլմազ , վէ պիր գաչ տագիգէ իչինտէ չէհրլերի վէ նահիյէլերի խարապ ու եէպապ էտեր ։

1783 փեարվար 3 տէ Իթալիանըն Գալապրիա էյա-լէթինտէ վուգու' պուլան պէօյիւք զելզելէ իքի եիւզ գատար գուրա ու գատապաթ խարապ , վէ 100,000է եագըն նուֆուս Քէնէֆ էթմիշ տիր ։ Արզըն սաֆհընը օլ տէրէճէ թադէիր էթմիշ իտի քի , սօնկրատան հէր քէս քէնտի մահալ վէ մէվգի'ինի թանը յամաորըղըն-տան , թա'յին ի էմնըք խուսուսընտա չօգ միւնազա'ա-լար օլտու ։

1755 Նոյեմբեր 1 տէ Լիսպօնատա 60,000 նուֆու-սըն թէնէֆիճի միւճիպ օլան զելզելէ հագդընտա աթի-տէքի մուխթասար իֆատէ պէօյլէ 'ազիմ ֆէնէրքէթ-լերին մազարրաթընը պիր տէրէճէյէ գատար անկա-սըր ։

"1755 Նոյեմբերին իլք կիւնիւ սապահ սա'ատ տօգուզ պու-չուգ սուլարտա մազարատան չըգան սէս կիպի կիւրիւլթիս-լերի միւթ'ապիք զելզելէ հարէքէթ ի իսթիղազիյէ իյէ Լիս-պօնանըն թէմէլլերինի սարսըպ , պիր գաչ միւքէլլէֆ էպնիյէյի անիտէ միւնհէտիմ էյլէմի ։ Հարէքէթ տուրմայարագ թէպ-տիլ օլտու , վէ հէր պիր պինա թիւմլէք թաչլար իւզէրինտէն եիւրիյէն 'արապա կիպի սալանըպ , խանէ , քիւրէ , մանաս-թըր վէ սա'իր էպնիյէ ի 'ումումիյէ խարապ , վէ սէքէնէլէրի հէլաք օլտուլար։ Պու զելզելէ ալթը տագիգէ սէկիզ էթմիշ իտի։"

15. Զելզելէնին տԱ"ԻՐԷՍԻ ։ Զելզելէնին սա"իրէսի միւս-'աթը պիր սէյագտա օլմազ· մէսէլա , բէնօ նէհրինին քէնարընտա 1846 տա վուգու' պուլան հարէքէթ ի արզըն գուրթրու օթուզ միլ , վէ սաիֆ իւզ զիքը Լիսպօնա զելզելէսինին գուրթրու 3,000 միլ իտի ։

Լիսպօնա զելզելէսի էնտասընտա պիւթիւն Խուֆանիա սարսըլ-տը , Ալֆ տաղլարը տախի սալանտը ։ Ֆրանսանըն ճիհէթ ի ճէ-նուպիյէսինտէ օթուզ միլ ուզունլըգտա պիր բէինէ աչըլտը ։ Թէքմիլ Ալմանիա վէ պախուսուս ճէզա"իր ի Պրիթանիա չօգ զա-րարտընէ օլտուլար ։ Պու հարէքէթ Իավէճ վէ Նօրվէճէ տախի սիրայէթ էթմիշ իտի ։ Ա.ֆրիգատա Ամէյա տաղլարը լէրզան , վէ Պէրպէրիսթանատա չօգ չէհրլեր վէ գատապալար վիրան օլտուլար ։ Ամէրանթիքատէն էօթէ Ա.մէրիկա զըղըլարընտա տախի սիրայէթ էթ-տի , վէ իլք էվվէլ միւթէզելզիլ օլան Անթիլ ատալարը իտի ։ Պար-պատօզատա ճէզր ու մէտտ իքի պուչուգ այագ եիւքսէք օլուր իքէն , եիրմի այագա եիւքսէլտի ։ Մէրքէզտէն չըգրպ Ամէրանթիք-տէն կէչէն սօն հարէքէթ ի իսթիղազիյէտի Նոյեմբեր 18տէ փէն-սիլվանիայա , վէ Օնթէրիօ կէօլիւն Գանատա զըղըլարընա տա-խի եէթիշտի ։

Մէգքիւր զելզելէնին տա"իրէսի տախիլինտէ գալան արագի 7,500,000 միւրէպպա' միլ հիսապ օլունմուշ ատը ։

Զելզելէնին իհթիմազը եա տա"իրէ եա պէյդի չէքլե-տէ օլուր ։

16. Հարէքէթ ի ԱՐԶԸՆ ԳՈՒՎՎԷԹԻ ։ Պալատէ մէգ-քիւր զելզելէնին տա"իրէսի տախիլինտէ գալան մահալ 7,500,000 միւրէպպա' միլ, վէ քիւրէ ի արզըն զըղըր-նըն գալընըղը եիրմի պէշ միլ հիսապ օլունտըգտա , օ զելզելէ գուվվէթիյլէ 187,500,000 միւքե'ապ միլ ճէհաննէմինտէ պիր ճիհաթ սարսըլմըշ օլուր ։

17. Զելզելէնին ՄԻՒՏՏԷԹԻ ։ Էն զիյատէ մուխթարրիպ զելզելէլերը անճադ պիր գաչտանիյէ , վէ չօգ սիւրմիւշ իտի՝ պիր գաչ տագիգէ սիւրմիւշլէր տիր ։ Մէգքիւր Լիսպօն զելզելէսի պէշ տագիգէ սիւրմիւշ տիր ։ Գարագաս-տա վուգու' պուլան պիր զելզելէ պէշ ալթը սանիյէ սիւրիւպ , պու էհնատէ անճադ քիլիսէ չանլարընը սար-սըլմըշ իսէ տէ , անը միւթ'ապիք զուհուր էտէն տի-կեր պիր պէօյիւք զելզելէ օն օն իքի սանիյէ սիւրմիւշ, վէ էնճամ 'ամուտի պիր հարէքէթլէ չէհրի քիւլլիյէն խարապ էթմիշ տիր ։

18. Զելզելէնին ՃՕՂՐԱՖԻԱՃԱ ԹԱԳՍԻՄԻ ։ Քիւրէ ի ար-զըն ճիհաթ ը միւթ'ասիսէսինտէ սէնէտէ օն իքի եախօտ օն իւչ տէֆ'ա հարէքէթ ի արզ վագի' օլուպ , սաթհ ը արզըն պու ածէթտէն քիւլլիյէն ազատ օլընըղը պիր զեման Եօզ տըր ։ Զելզելէնին թէ"սիրաթընտան նէ օգհանօսալարըն գա'ըը , նէ նէհրլերէ մէնտուպ վաի' օ-վալար , նէ եայլալար , նէ տէ տաղլըգ եէրլեր ազատ տէյիլլեր իսէ տէ , աթէչֆիչան տաղլար սէմթինտէ զել-զելէ տահա զիյատէ վուգու' պուլուր ։ Եանար տաղլա-ըրն փիւսքիւրմեսի սըրալարտա էքսէրիյա չէտիտ եա իսաֆիֆ զելզելէ վուգու' պուլուպ , տաղըն փիւսքիւր-մէսի իլէ զելզելէ եա խիֆֆէթ պուլուր ։

Բիօպատպա հարէքէթ ի արզը 'ազապինտէ Անթիլ ատալա-րընտա սէքիզ այ գատար սուա սըրա վուգու' պուլան զելզելէ կուատայուփա աթէչֆիչանըն փիւսքիւրմէսիյէ միւնգաթի' օլ-տու իսէ տէ , փիւսքիւրմէք խիթամ պուլտուգտան սօնկրա տա-խի պաչլայըպ , Դեկտեմբեր 14 տէ Քումունա չէհրինի խա-րապ էթմիշ տիր ։

Խարիթատա կէօսթերիլէն աթէչֆիչան սէմթլերի՝ հարէքէթ ի արզ իչիւն տախի սէմթ սայրլըրլար ։

---

15 Զելզելէնին տա'իրէսի նէ՞ գատար կէնիշ օլուր ։

16 Հարէքէթ ի արզըն գուվվէթի հագդընտա նէ՞ տէնիր ։
17. Միւտտէթի , վէ
18. Թագսիմի հագդընտա նէ՞ տէնիլըր ։

ԻՄԹԻՀԱՆ ՎԷ ԽԱՐԻԹԱՅԱ ՄԻԽԹԷ'ԱԼԼԻԳ ՍՈՒ'ԱԼԼԱՐ

Ճօղրաֆիա նէ՞ տիր ։
Նի՞ճէ թագսիմ օլունուր ։
Ճօղրաֆիա ի րիազիյէ, թապի'իյէ, վէ մղքէյէյի թա'րիֆ էյլէ ։
Ա.նդուսն ի չէմալիյէ նէտէ՞ն 'իալարէթ տիր ։
'Ռէթարիտաէն պաչլայըպ սէյյարէլէրի արրա իլէ զիքր էյլէ ։
Արզըն քիւրէ չէքլինտէ օլարըղնա նէ՞ տէլիլ վար տըր ։
Տա"իրէ ի 'ազիմ իլէ տա"իրէ ի սաղիրէ արասընտա նէ՞ ֆարգ վար տըր ։
Քիւրէ ի արզըն սաթհընտա ֆարգ օլունան տա"իրէլէրի թա'րիֆ էյլէ ։
Կէճէ իլէ կիւնտուզին սէպէպ ի հասուլինի թա'րիֆ էյլէ ։
Ֆասուլ ի էրպա'անըն սէպէպինի պէյան էյլէ ։
Քիւրէ ի արզ գա՞չ մինթագայա թագսիմ օլունուր ։
Պունլարը թահտիտա էտէն տա"իրէլերի սէօյլէ ։

ԳԱՐԱՆԸՆ ԹԷՐԳԻՊԻ

Քիւրէ ի արզըն տէրունինի վէ զըչրընը թա'րիֆ էյլէ ։
Արզըն իչ թարաֆընըն էրիմիշ պիր հալտէ օլարըղնա նէ՞ տէլիլ վար ։
Գայալարըն պաչլըճա թէչէքքիւլ էթտիքլէրի օն իքի 'էօն-սիւր հա՞նկըլար տըր ։

Թապագալը գայալար նա՞սըլ տըր։
Հէյէթ ու վազ'իչէթլէրինի թա'րիֆ էյլէ։
Թապագասրդ գայալար նա՞սըլ տըր։
Միւթէհաճիբաթ հա՞նկը գայալարտա պուլունուր։
Ֆիւրէ ի արզըն թարիխ ի գատիմի գա՞չ միւտտէթէ թագսիմ օլունմուչ տըր։
Պու միւտաւէթլէրին հէր պիրինի քէնտինէ մախսուս հայվանաթ վէ նէպաթաթ իլէ թա'րիֆ էթ։
Հալ ը հաղըրտա արզըն գըշըրնտա վուգու' պուլան թէպէտտիւլաթըն սէպէպլէրինի սէօյլէ։

ԳԱՐԱՆԸՆ ԹԱԳՍԻՄԻ

Գըչր ը արզըն էնիչլի եօգուչլու օլմասը տու վէ գարա հազգընտա նէ՞ նէթիճէ վէրիր։
Գըթա'ա ի 'ազիմէ վէ ճէզիրէ նէ՞ տիր։
Գըթա'աթ ը 'ազիմէնին վազ'իչէթ վէ վիւա'աթընը թա'րիֆ էյլէ։
Պունլարըն հէր պիրինտէ պուլունան պէօյիւք գըսիլարը զիքր էյլէ։
Արզըն նըսֆ ը պէրրիսի իլէ նըսֆ ը պահրիսինին վազ'իչէթինի թա'րիֆ էյլէ։
Գըթա'աթ ը 'ազիմէյէ վէ Օզիանօսլարա մէնսուպ ատալար նէ՞ տիր։
Ամէրիգայա, Ասիայա վէ Աւրոթրալիայա մէնսուպ ճէզա՞իր ի միւթէտէլիսիէյի թա'րիֆ էյլէ։
Օզիանօսլարա մէնսուպ ճէզա՞իր ի միւթէտէլիսիէյի թա'րիֆ էյլէ։
Օզիանօսա մէնսուպ պա'զը թէք ճէզիրէլէրի վէ մէվզի'լէրինի թա'րիֆ էյլէ։
Մէրճան գայալարընը թա'րիֆ էյլէ։
Պունլար գա՞չ թագսիմ օլունուրլար։
Քէնար սէտտի, տիվար սէտտի, հիսար սէտտի վէ Աֆօլը թա'րիֆ էյլէ։

ԳԱՐԱ ՍԱԹՀԸՆԸՆ ՄՈՒՆԹԱԶԱՄԼԸՂԸ ՎԷ 'ԱՐՃԱԼԸԼԸՂԸ

Գարա սաթհընըն 'արըզալըըղը նէ՞ տէմէք տիր։
Գարանըն էն եիւքսէք եէրինի սէօյլէ։ Էն էնկին եէրինի սէօյլէ։
Գարանըն էն էնկին եէրինտէն էն եիւքսէք եէրինէտէք օլան իրթիֆա' նէ՞ գատար տըր։
Գարա իրթիֆա' վէ չէքլ ճիհէթիյլէ գա՞չ գըսմա թագսիմ օլունուր։
Մանղուսմէ ի ճէպէլիյէյի թա'րիֆ էյլէ։
Տէրէ, եայլա վէ օվայը թա'րիֆ էյլէ։
Գըթա'աթ ը 'ազիմէտէ տաղլար վէ օվալարըն իմթիազընը սէօյլէ։
Մանղուսմէ ի ճէպէլիյէնին էն պէօյիւքլէրի հա՞նկը օզիանօսլարըն գուրպինտէ տիր։
Շիմալի Ամէրիգանըն պիրինճի վէ իքինճի մէրթէպէտէն օլան մանղուսմէ ի ճէպէլիյէլէրինի խարիթա իւզէրինտէ կէօսթէր։
փաւիֆիք մանղուսմէսի գա՞չ գըսմա միւնգասիմ տիր։
Հէր պիր գըսմը թա'րիֆ էյլէ։
Շիմալի Ամէրիգա օվալարընը սէօյլէ։
Ճէնուպի Ամէրիգանըն պիրինճի վէ իքինճի մէրթէպէտէն օլան մանղուսմէ ի ճէպէլիյէլէրինի խարիթա իւզէրինտէ կէօսթէր։
Ճէնուպի Ամէրիգա հա՞նկը խուսուստա չիմալի Ամէրիգայա միւշապհի տիր։
Եիրմի իքինճի սահիֆէտէ օլան չէքլտէ Անտէս տաղլարընը վէ սէմթ ի իմթիատալարընը կէօսթէր։
Ճէնուպի Ամէրիգատա հա՞նկը օվալար վար, հէր պիրինի թա'րիֆ էյլէ։
Խարիթատա Էվրօփանըն մանղուսմէ ի ճէպէլիյէլէրինի վէ օվալարընը կէօսթէր։
Եիրմի իւչիւնճիւ սահիֆէտէ օլան չէքլտէ, Էվրօփանըն ճէնուպի ղարպընտա վագի' տաղլըդ սէմթլէրինի կէօսթէր։
Պու սէմթտէ հա՞նկը քիւչիւք օվալար վար։
Խարիթատա Ասիանըն մանղուսմէ ի ճէպէլիյէլէրինի վէ օվալարընը կէօսթէր։
Թիպէթ եայլասընը թահտիտ էտէն սիլսիլէ տաղլարընը զիքր էյլէ։
Գուէնըրն տաղլարըն չիմալ թարաֆընտա չարգտան ղարպա տօղրու իմթիատատ էտէն իքի սիլսիլէյի սէօյլէ։
Պու սիլսիլէլէրինի պէօյուչիւ եայլալար հա՞նկըլար տըր։
Ղարպի Ասիանըն սահ'րընը թա'րիֆ էյլէ։
Ասիանըն չարգի վէ ղարպի մանղուսմէ ի ճէպէլիյէլէրինի պիրիչտիրէն հա՞նկը սիլսիլէ տիր։
Ասիա օվալարընը վէ անլէրտէ ճէրհան էտէն նէհրլերի զիքր էյլէ։
Աֆրիգանըն մանղուսմէ ի ճէպէլիյէլէրի իլէ օվալարընը խարիթատա կէօսթէր։
Ավսթրալիանըն սահ'րընը թա'րիֆ էյլէ։

'ԱԼԱՄԱԹ Ը ՎՈՒԼԳԱՆԻՅԷ

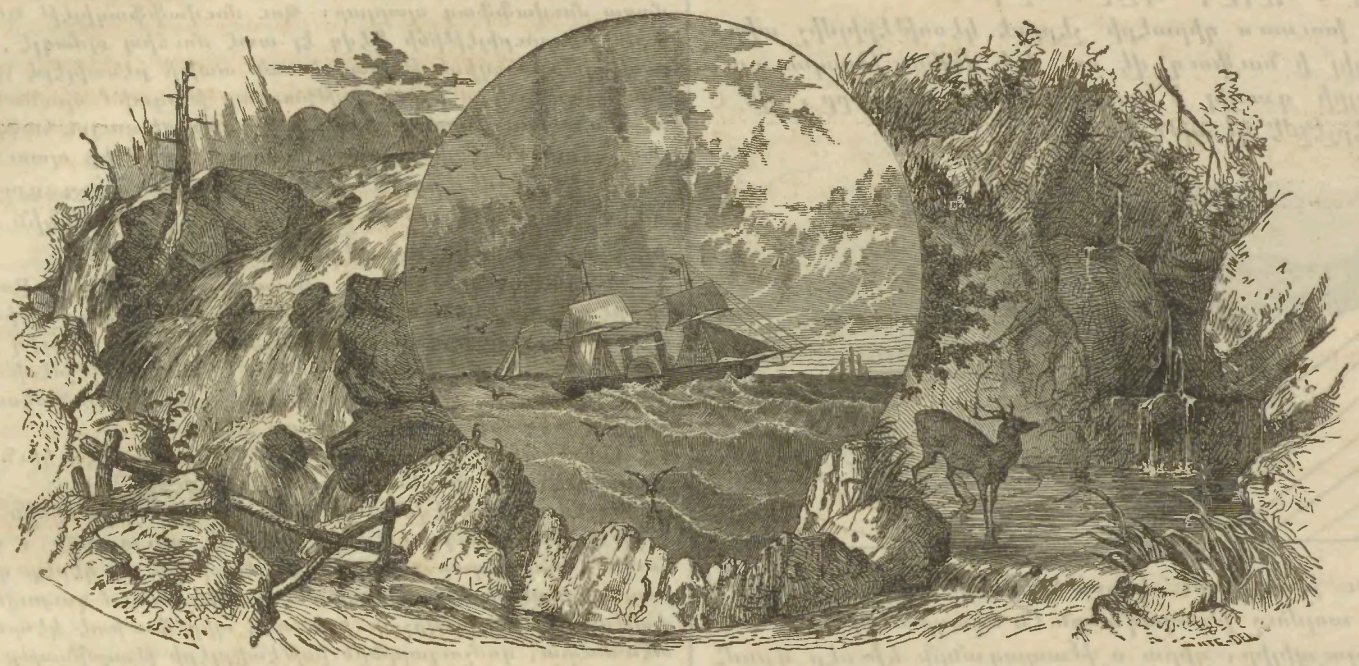
'Ալամաթ ը վուլգանիյէ նէ՞ կէօսթէրիր։
Եանար տաղ նէ՞ տիր։
Պէրքեան նէ՞ տիր։
Լավա նէ՞ տիր։
Եանար տաղըն փիւսքիւրմէսինի իլգահ էյլէ։
Ախէչֆիչան տաղլար չօգճա նէ՞րէտէ պուլունուր։
Զօգճա օզիանօսուն գըյրլարընտա պուլունմալարը նէյտի՞ն տիր։
Խարիթատա եանար տաղլարըն պաչըճա սէմթլէրինի կէօսթէր։
Իքինճի մէրթէպէտէն օլան պա'զը 'ալամաթ ը վուլգանիյէյի զիքր էյլէ։
Հարէքէթ ի արզըն ախէչֆիչան տաղլար իլէ իրթիսալաթը օլարդը իմթիազ մը։
Խարիթայա պագրլարդտա, 'ալամաթ ը վուլգանիյէնին եաըլընըղ պիր սէմթէ մախսուս օլարդը կէօրիւնի՞ր մի։
Հարէքէթ ի արզ եալընըղ պիր սէմթ՞ մի մախսուս տըր։

ՄԻՒԹԷՆԷՎ'Ի ՍՈՒ"ԱԼԼԱՐ

'Իլմ ի թապագաթ իւլ արզ իլէ ձօղրաֆիանըն ֆարզը նէ՞ տիր։
Հալ ը հաղըրտա քիւրէ ի արզըն գըշըրնտա վուգու' պուլան պա'զը թէպէտտիւլաթը զիքր էյլէ։
Գըթա'աթ ը 'ազիմէտէն հա՞նկըսընդն քէօրֆէզլէրի չօգ տըր։
Պունտան նէ՞ մէնֆա'աթ քէսպ օլունուր։
Աֆրիգանըն գըյրսընտա վասի' քէօրֆէզլէր օլսա իտի, Աֆրիգա հազգընտա Էվրօփալըլարըն քէսպի մա'լիւմաթընտա սուհուլէթ օլո՞ւր մը իտի։ Նի՞չիւն։
Էն եիւքսէք եայլա գա՞նդը տըր։
Պէօյիւք 'ամիդ օվա տէնիզէն եայլա՞ մը եօխսա Սահրա ի քէպիր մի եիւքսէք տիր։
Սահրա ի քէպի՞ր մի եօխսա Պրազիլ եայլասը մը տահա վա՛սի' տիր։ Սահրա՞ մը եօխսա Միւճթէմի'ա ի Ամէրիգա մը տահա կէնիչ տիր։
Անտէս տաղլարընըն հա՞նկը թարաֆը գիյատէ չիվ տիր։
Ասիա վէ Էվրօփանըն իչէրի թարաֆլարընտա տիւչէն մանղուսմէ ի ճէպէլիյէլէրին ճէնուպի ճիհէթինտէ հա՞նկը չիփհ ի ճէզիրէլէր պուլունուր։
Շիփհ ի ճէզիրէլէրին սէմթ ի իմթիատարընը սէօյլէ։
Պունտան իսթիանա վա՞ր մը։
Գըթա'աթ ը 'ազիմէյէ մէնսուպ ճէզա՞իր ի միւթէտէլիսիէ իչիւն եազըն պուլունտուգլարը գըթ'անըն սահիլինէ նիսպէթլէ սէմթ ը իմթիատար պէյան էյլէ։
'Իլմ ի թապագաթ իւլ արզըն էրպապը տէրլէր քի, էն եիւքսէք սիլսիլէ ի ճէպէլիյէ էն ասնկրա մէյտանա կէլմիշ տիր. էօյլէ իսէ հա՞նկըսը էվվէլա մէյտանա կէլմի, Ալէկէնի տաղլարը՞ մը եօխսա Գայա տաղլարը մը. Ալի տաղլարը՞ մը եօխսա Հիմալայա տաղլարը մը. Պրազիլ տաղլարը՞ մը եօխսա Անտէս տաղլարը մը։

ԳԼՍՄ Ը ՍԱՆԻ

ՍՈՒ

'Ալէմ ի թապի'իտէ քէսրէթ իւղրէ պուլունան սու , սէքիղ Թուա'ը Օգսիճէն (միւվէլլիտ իւլ Հումուզէ) վէ , պիր Թուա'ը Հայտրօճէն (միւվէլլիտ իւլ մա) զաղլարընտան 'իպարէթ պիր ճիամ օլուպ , նատիր պուլունտուղը սաճի հալտէ՝ չէֆիաճ , պիրինք , պիրա"իհա վէ սայքի պիթա'մ պիր սէյյալ տուր :

Սույուն պէօյիւք պիր գլսմը էնկին եէրլէրի , Եա'նի օգիանօսլարըն մէվզի'ինի տօլտուրտուղու կիպի , քիւչիւք պիր գլսմը տախի փունար , նէհր , կէօլ վէ պոթաղլարը Թէշքիլ էտեր :

Սու , 'ասի հալ ու Թապի'աթընտա գալտուղը հալտէ , Ֆահրէնհայթ միզան իւլ հարարէսինին 32—212 տէրէճէսինէտէ՝ սէյյալ, 212 տէրէճէսինտէ՝ գայնայըպ պուխար , վէ 32 տէրէճէսինտէն աշաղը տօնուպ պուղ օ-լուր :

Ա'թիտէքի պապլարտա էվվէլա՝ գարա սաթհընտա պուլունան սուտան , մէսէլա՝ սերչէշմէլէր , նէհրլէր վէ կէօլլէրտէն , սանիէն՝ օգիանօստան վէ հարապէսաթընտան պահս օլունաճագ տուր :

ՊԱՊ Ը ԷՎՎԷԼ

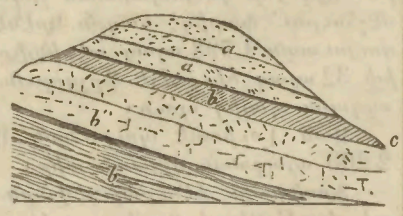
ՍԷՐԶԷՇՄԷ

1. Սէրզէշմէ՝ ագար սույուն եէրտէն չըգտըղը մա-հալ տըր : Պուլութլարտան եաղմուր , տօլու վէ գար հալինտէ օլարագ նիւգիւլ էտէն սույուն պիր գլսմը , պուխարա պիթ թէհավվիւլ , քիւրէ ի հավայա րիւ-ճու' էտեր, տիկէր պիր գլսմը քիւրէ ի արզըն սաթ-հը իւղերինտէն ագարագ կէօլլէրէ վէ նէհրլէրէ միւն-զամ՛ օլուր , քիւչիւք պիր գլսմը տախի թօփրաղըն մէսամաթընտան եէրին իչինէ չէքիլտիքտէն սօնկրա սերչէշմելէրտէն խուրուճ էտեր :

Սու հա՞նկը ղազլարտան 'իպարէթ տիր , Պաչլըճա նէ՞րէտէ պուլունուր : Ֆահրէնհայթըն գաչընճը՞ տերէճէսինտէ սու գայնար , Գաչընճը՞ տերէճէ-սինտէ տօնար :

1. Սերչէշմէ նէ՞ տիր :

2. Հէր սէմթտէ սերչէշմէնին զուհուրը գայա Թա-պագալարընէն Թէրքիպաթ ու վազի'յէթինէ կէօրէ օ-լուր : Մէսամաթտան եէրին իչինէ չէքիլէն սու գապիլ ի նուֆուզ օլմայան գայա Եա պալչըգտան 'իպարէթ մա"իլ պիր Թապագայա վարտըգտան սօնկրա , պուլունտուղը եէրէ նիսպէթէն Թապագանըն սաթհը իւղերինտէն ա-շաղըյա տօղրու էնէր , վէ սաթհ ը զէմինէ չըգտըղը եէր սերչէշմէ օլուր : Եան-տաքի չէքլտէ a գապիլ ի նուֆուզ , b ղայրի գապիլ ի նուֆուզ Թապագայը , վէ c սերչէշմէյի կէօսթէրիր :

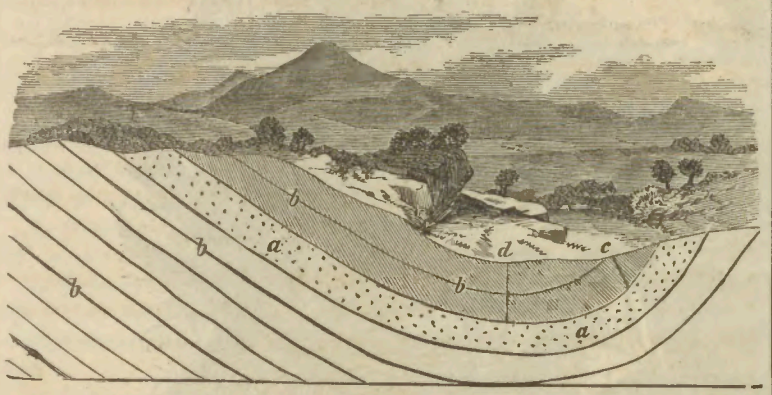

Պա'զէն սու պիր ի զէմինտէ օլան Թապի'ի մախզէն-լէրի տօլտուրուպ , Թապէիդ օլունմադըկ պիր մէնֆէզ-տէն տըշարը չըգար :

2. Սերչէշմելէրին էնվա'ընը սէօյլէ :

Պա'ղէն տախի գայա թապագալարընէն թէրթիպինէ կէօրէ գապիլ ի նուֆուղ օլան պիր թապագա ղայր ի գապիլտէն օլան թապագալար ալասընտա պուլունտը-ղը վէ եօգարըյա տիւշէն ուճլարը աչըգտա օլտըղը հալտէ, գապիլ ի նուֆուղ թապագա եաղմուրու չէ-քիպ սու իլէ տօլար։ Իղթէ պու սու պուլա պիլտիյի մէնֆէզտէն չըգըպ սերչէշմէ աչար։

Պու խուսուս ղերտէքի չէքըտ կէօսթէրիլմիշ տիր։ a գապիլ ի նուֆուղ վէ սու իլէ մէմու թապագայը, bb ղայրի գապիլ ի նուֆուղ թապագալարը, վէ c պիր սերչէշմէ կէօսթէրիր։

Իչտու թապիրտէ կէօսթէրիլտիյի իւզրէ սերչէշմէ սու իլէ տօլմուշ թապագանըն էն աշադը եէրինտէն եօ-գարը օլա պիլիր, զերա օ թապագանըն եիւսէք գըսմ լարընտա պուլունան սույուն թազեիդիյլէ սու իւսթ-տէքի թապագալարտա պուլտըղը պիր մէնֆէզտէն եօ-գարըյա չըգար։ Հէման պու գա'իտէյէ կէօրէ տիր քի, ալթ թարաֆլարընտան պիր պօրու իլէ եէքտիկէրինէ մէրպութ օլան իքի գապըն պիրլեշինէ սու դօնուլտըգ-տա, իքինտէ տէ սու՝ միւսավի տերէճէտէ եիւք-սելիր։

3. Աբթէսի գույունէ։ Պու նէվ' գույուլար սուն'ի սեր-չէշմէլեր օլուպ, խայլի սէնէլէրտէն պէրու Ֆրանսանըն Արթուա էյալէթինտէ լճատ ու խաթի'մալ օլունակել-ակիլէրինտէն, Արթէսի գույու խամիյէ թէսմիյէ օլուն-մուշլար տըր։ Պու նէվ' գույուլար անճագ թապագա-լարը եօգարդի չէքլտէ կէօսթէրիլէն թապագալարընն թէրթիպինտէ պուլունան սէմթլէրտէ օլա պիլիրլեր։ պէօյլէ պիր սէմթտէ, d իլէ կէօսթէրիլէն մէվգի', գույու հաֆրը իչիւն էն միւնասիպ եէր տիր։

Արթէսի գույունըն թապի'ի սերչէշմէտէն ֆարդը ան-ճադ մէնֆաղընըն թապի'ի օլմայըպ սուն'ի օլմատը տըր։

Լօնտրա վէ ճիվարընտա Արթէսի գույուլար չօդ տրր։ Շէհր ի մէղքիւրտէ վագի' Թրաֆալկար Աքուար մէյտանընտա միւ-զէյէն ֆըզիկէյէրտէն ֆըշգըրան սու տերինչիյի 393 այագ օ-լան Արթէսի գույուլարտան չըգար։ Պու նէվ' գույուլարըն էն մէշհուրու՝ ֆարիզէ եագըն կրէնել գույուսու օլուպ, մէղքիւր գույուտան 1,798 այագ տերինչիքտէն սաթհա, սաթհատան տա-խի 32 այագ եիւքսէյէ ֆըշգըրան սու պէհէր տագիգտէ 1,550 օդդայա պալիղ օլուր։

Սան Լուիստէ պուլունան Արթէսի գույունըն տերինչիյի 2,200 այագտան զիյատէ տիր։

Ֆրանսայը ձէնէրալ Տէվօնըն ձէղա"իրին ճէնուպ սէմթին-տէ վագի' Սէյտի Բաչիտ բավլասընտա պուլունտըղը էանատէ, մէղքիւր բավլանըն էքսէր եէրլէրինտէ խուրմա աղաճլարընն նէչվ ու նիւմատա օլտըղընը, պիր եէրինտէ իսէ՝ զա'իֆ վէ սօլմուշ իտիյինի կէօրմէսի իւզէրինէ, սէպէպինի եէրլի Պետվի-լէրէ սօրտըգտա, Պետվիլէր, "Գույուլարըմըզ չէօքիւպ աղաճա-րը սուվարմադա սու գալմատըղընտան, խուրմա աղաճլարըմըզ գուրույօր, պիզ տէ էօլէճէյիզ։ Ալլահըն միւրատը պէօյլէ իմիշ", տէտիլէր։ Օլ զէման միւմայիլէյհ ձէնէրալ Ֆրանսատան պուրմա մաքինալարընը ճէլպ էթտի, վէ երթէսի գըշ էսնասընտա միւհէն-տիսլէր հաֆրիյատէ պաչլայըպ, տէօրթ կիւն միւրուրինտէ, պէ հէր տագիգտէ 3,200 օգդա սու ագըտան պիր գույու աչ-մադա մուվաֆֆագ օլտըլար։ Պու մուվաֆֆագիյէթ Պետվի-լէրին մէսրուրիյէթինի ֆէվգ էլ ատէ մուճիպ օլմադըէ, սա"իր բավլալար ահալիսի թարաֆընտան տախի քէնտիլէրէ Արթէսի գույուլար հաֆրը իչիւն իսթիտալար թագտիմ օլունտու, վէ անտէն պէրու ձէզա"իրտէ եիւզտէն զիյատէ գույու հաֆր էտի-լիպ, չէօլիւն պէօյիւք գըսմը պաղըզ պաղչէլիք օլտու։

4. Սերչէշմէլէրտէն չըգան սույուն միգտարը պիր տէրէճէտէ օլմայըպ, չօգ սու վէրէն չէշմէնին վասի' պիր տա"իրէտէն սու չէքտիյի անկլաշըլըը։

Ինկիլթէրրանըն Հօլիվէլ գաասապասընտա վագի' Սան Վի-նիֆրէտ գույուսունըն սույու քէօմիւր թապագասը րէխնէսին-տէն չըգըպ, պէհէր տագիգտէ 13,200 գըյէէ պալիղ օլուր։ Պու գույու Ինկիլթէրրանըն սույու էն պօլ սերչէշմէսի օլուպ, անըն իլէ տէնիզ արասընտա անճագ պիր միլ օլան մէսաֆէտէ օն պիր տէյիրմէն չէվիրէճէք սու վէրիր։

Ալմանիատա Քարլսպատ սերչէշմէլէրի պէհէր կիւն թագ-րիպէն 200,000 միւքաե'ապ այագ սու վէրիրլեր։

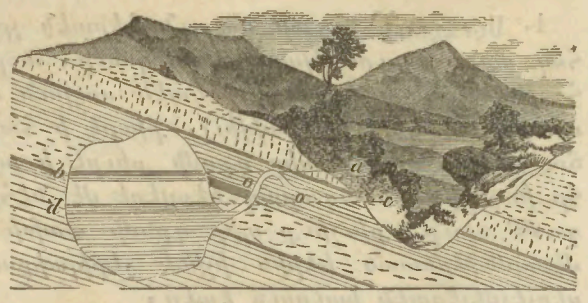
Պիր գաչ սէնէ էվվել, Իթալիատա պիր չիֆթճինին քէնտի չիֆթլիյինտէ հաֆր էթտիյի Արթէսի գույուսան օ գատար ճօշղունն սու չըգտը քի, կերէք քէնտինին վէ կերէք գօմշու-լարընըն արաղսխինի սու պատը։ Պու ատէմ գույույու գա-փաթմադա չօգ չալըշտր իսէ տէ, պիր ֆա"իտէ կէօրմէտիք-տէն մա'տա, գօմշուլարընըն իսթէսիքլերի թազմինաթը էօտե-մէք իչիւն սա"իր մամլէքէթի տախի զայլ էթտի։

5. ՍէրՋէՇՄԷԼԷՐԻՆ ՄԻԻՏՏԷԹ Ի ՁԷՐԵԱՆԸ։ Լ.քսէր սեր-չէշմէլեր փա"նա ճէրեան էտիպ, իհթիմալէն վասի' պիր տա"իրէտէն սու ալտըգլարը իչիւն տիր քի գուրադ սե-նելերտէ պիլէ հէման պիր գարարտա սու վէրիրլեր։

Պա'զըլարը տախի պիր գարարտա սու վէրմէյիպ վեր-տիքլերի սույուն միգտարը տա"իրէլէրինէն եաղմուրտան ալտըղը սույուն չօգալտ եա ազալընտա միւթէնասիպ տիր։ Պէօյլէ սերչէշմէլեր պիզ գարար մէվսիմլերէ միւթապա'ատ էտիպ, գուրադ մէվսիմլերտէ քեամիլէն գուրումադա միւպթէլա տըրլար։ Պա'զը սերչէշմէլեր իսէ մու'պյէն վա-գըթլարտա ագարլար վէ մու'պյէն վագըթլարտա գու-րուրլար։

Ալմանիանըն փէտէրպօրն գասապասընտա վագի' Պիւլեր-պօրն նամ սերչէշմէ հէր կիւն միւթէմատիէն ալթը սա'ատ ագարգտան սոնկրա, հէման ալթը սա'ատ տախի քէսիլիր։

Պու քէյֆիյէթին սըրը ու սէպէպի իհթիմալէն չու-օլա քի, պու միսիլլու սերչէշմէլեր քէնտի սուլարընը եէր ալթընտա պիր մախազէնտէն սիֆօն կիպի միւնհա-նի պիր պօրու իլէ սարհ ը արզա մէյպութ պու-

Եանտաքի չէքլ՝ գայա-լարատն սը-ղըլան եաղ-մուրլար իլէ տօլու վէ 0 0 c հարֆլա-ըընըն կէօս-թէրտիքլերի

3. Արթէսի գույուլար նէ՞ տիր։
Հէր եէրտէ աչըլա պիլի՞ր մի։
Պա'զը արթէսի գույուլարը վէքր էյլե։

4. Սերչէշմէլէրտէն չըգան սու պիր միգտարտա՞ մը օլուր։
Սուն'ի սերչէշմէլէրտէն պիր գաչընը զիքր էյլե։
5 Պիր գարարտա ուգան, պիր գարարտա ագմայան, վէ պիր միւտաէթ ագըպ պիր միւտաէթ քէսիլէն սերչէշմէլեր Հոգդընտա նէ՞ տէնիլմիշ տիր։

*լունան մախզէնի իրաէ էտէր։ Մախզէնին սույու պօ-
ռունուն միւնհանի գրամինըն իւսթ թարաֆընա, եա'նի
a b խաթթընա, միւվազի օլունճայա գատար ագամազ,
ֆագաթ միւվազի օլարդատան սօնկրա սաթհ ը զէմինէ
ագըպ, c d խաթթընա էնինճէյէ գատար տէվամ է-
տէր, պա'ռէհու քէսիլիպ' թէքրար a b խաթթընա միւ-
վազի օլունճայատէք օ հալտէ գալըր։*

6. ՍԷՐՉԷՇՄԷԼԷՐԻՆ ՏԷՐԷՃԷ Ի ՀԱՐԱՐԷԹԻ։ *Սէրչէշմէ-
լերտէն չրգան սույուն տէրէճէ ի հարարէթի տէրէճէ ի
ինճիմատէն եօգարը տէրէճէ ի ղըլեանէտէք վէ տա-
հա զիյատէ օլա պիլիր։ Սէրչէշմելերին տէրէճէ ի հա-
րարէթի, սուլարընըն զիր ի զէմինէ պուլունաղը թա-
պագալարըն տէրէճէ ի հարարէթինէ միւթէննասըպ օ-
տրղընատ, թապագա նէ մէրթէպէ տէրինտէ օլա,
սու տախի օ գատար սրճագ օլուր։*

*Պու 'ուսումի գա'իտէտէն գափըճալար վէ ամէչֆի-
չան տաղլար գուրպինտէ վագի' սէրչէշմելեր միւսթէս-
նա տըր։ (29 ունճու սահիֆէյէ միւրաճա'աթ օլունա)։*

*Սէրչէշմելեր ֆահրէնհայթ միգան իւլ հարարէսինին
33—60 տէրէճէսինէտէք սօղուգ, 60—85 տէրէճէսի-
նէտէք ըղճագ, վէ 85 տէրէճէտէն եօգարը սրճագ
սայըլըպ, սրճագ օլանլարընա տախի ԳԱՓԸՃԱ տէնիլիր։*

*Իսլանատատա վագի' գափըճալարըն սույու սաթհ ը արզա
էրիշմէզտէն էվվել 'ազիմ թազեիգ ալթընատա պուլունտըղը սէ-
պէպտէն տէրէճէ ի հարարէթի 212 տէն, եա'նի ղըլեան տէրէ-
ճէսինտէն զիյատէ տիր։ Էվրօփատա Ալփ տաղլարընըն էն
եիւքսէք սէմթլերինտէ վագի' սէրչէշմելերին տէրէճէ ի հարա-
րէթի իսէ 35 օլուպ, բու ի զէմինտէ մա'լիւմ օլան պիլ ճիւմլէ
սէրչէշմելերին հարարէթի նիհայէթ տէրէճէտէ պիրպիրինէ մու-
զայիր պուլունան պու իքի սէրչէշմելերին հարարէթի արասընա-
տա տըր։*

7. ՄԱ'ՏԷՆ ՍՈՒԼԱՐԸ։ *Եաղմուր սույու եէրէ նուֆուզ
էթհալքատէն սօնկրա սէրչէշմէտէն չրգընճայատէք զիր ի
զէմինտէ ճէրեան էթհտիյի թապագալարատա էքսէրիա
թահլիլի գօլայ մատտելերէ թէսատուֆ էթմէքլէ ան-
լէրլէ գարըշըղ օլարագ ագար։ 'Ադամ գույու սույու
պիլէ քիմեաճա սաֆի օլմայըպ, ճիւզ'ի պիր միգտար
քիրէճլէ մախլութ տըր։ Միւզապ մա'տէն մատտէսի
սույա չօգճա գարըշմըշ իսէ, օ սույա մա'տէն սույու
տէնիլիր։ Մա'տէն սուլարընըն պա'զըլարընատա չիֆա-
պախշ գուվվէթ վէ խասսիյէթ պուլունտըղը հատէպիյէ,
սէրչէշմելերի խասթալարա վէ իֆագաթ պուլմագատա
օլանլարա զիյարէթկեահ տըր։*

Մա'տէն սույու շու վէճհլէ թագսիմ օլունուր։

(1) ԳԱԼԻԱ ՍՈՒՅՈՒՆ քի համիզ ի ֆահմի (գարպօնիք էսիտ) վէ միւզապ գալիայը միւշթէմիլ տիր։ Ֆրանսատա՝ Վիչի, Ալ-
մանիանըն Քարլսպատ չէհրինտէ՝ Սէլթէրս, վէ Միւճթէմի'ա ի Ա-
մէրիգատա՝ Սարաթօկա սուլարը պու նէվ'տէն տիր։ Սարա-
թօկա սույունատա այօտին, տէմիր վէ սա''իր մա'տէնլէր տախի
վար տըր։

Շու տախի պիլինմէլի տիր քի, իչինտէ թիւրլիւ թիւրլիւ
մատտելեր պուլունան հէր պիր մա'տէն սույու պիր գաչ նէվ'է
մէնսուպ սայըլա պիլիր։

(2) ԱՃԸ ՍՈՒ քի քիպրիթհյէթ ի մաղնիսիա (Ինկլիզ թուզու)
վէ քիպրիթհյէթ ի սօտա իլէ գարըշըղ տըր։ Ալմանիատա՝ Քիս-
սինկէն, Ինկլիթէրրատա Զէրբի Ռօք սուլարը վէ զայրինհիւմա
պու նէվ'տէն տիրլեր։

(3) ԹԻՐԱՊԻ ՍՈՒ քի պաչլըճա քիպրիթհյէթ ի քիս (ալէը)
վէ ֆահմիյէթ ի քիս իլէ գարըշըղ տըր։

(4) ՏԷՏԻՐ ՍՈՒՅՈՒՆ քի տէմիրի չամիլ տիր։

(5) ՔԻՒՔԻՒՐՏ ՍՈՒՅՈՒՆ քի իչինտէ քիպրիթհյէթ ի միւվէլ-
լիտ իւլ մա, եախօտ քիպրիթհյէթ ի մա'տին վար տըր։ Վիչն-
նա գուրպինտէ՝ Պատէն, Ֆրանսատա՝ Պանեէր տէ Լիւշօն,
Միւճթէմի'ա ի Ամէրիգանըն Վիրճինիա էյալէթինտէ Սըլֆըր
Սփրինկս նաման սէրչէշմելերին սույու պու նէվ'տէն տիր։

(6) ԹՈՒԶԼՈՒ ՍՈՒ քի վատաթ միգտարատա 'ատի թուզու միւշ-
թէմիլ տիր։ Ալմանիատա՝ մէչհուր Պատէն Պատէն վէ Վիզ-
պատէն, Ինկիլթէրրատա՝ Զելթընհամ սերչէշմելերին սույու
պու նէվ'տէն տիր։ Պու նէվ' սուատան, չօգ թուզլու օլտրղը հալ-
տէ զայնատըլըպ պու խարա թահվիլ եախլմէքլէ, խալիս թուզ
չրգարըլըր, վէ պու եօլ իլէ հասըլ օլան թուզուն միգտարը
զայէթ չօգ օլուր։

Ինկիլթէրրատա վագի' Նօրվիճատէ թուզլու սուատան սէնէվի
800.000 գանթար թուզ չրգարըլըր։ Նիւ եօրգատա վագի' Սիրա-
գիւս վէ Վիրճինիատա վագի' Ափինկտըն թուզլու սուլարընա-
տան տախի միգտար ը քիլլի թուզ ալընըր։

ՊԱՊ Ը ՍԱՆԻ

ՆԷՀՐ

1. *ՆԷՀՐ՝ սաթհ ը արզտա մէճրալարատա ճէրեան է-
տէն վաճիր սու տըր։*

*Սէրչէշմելերտէն չրգան սուլար՝ ուճագ չայլար, չայ-
լար տախի պիլ իճթիմա՝ նէհրլէր թէչքիլ էտէրլէր։
Նէհրլեր՝ քէնտի մէճրալարընա պաշգա սուլարըն գա-
րըշմասը իլէ պէօյիւրլեր։*

*Պէօյիւք նէհրէ, քէնտի ճիւմլէ սերչէշմելերի, չայ-
լարը վէ պէօյիւճէք չիւ'պէլերի իլէ պերապեր, ՄԱՆԶՈՒ-
ՄԷ Ի ԷՆՀԱՐ, վէ սէյլերի սուլարը պու մանզումէյէ
տէօքիւլէն արագիյէ՝ մանզումէնին ՀԱՎՈՒԶՈՒ եախօտ
ՀԱՎԶԱՍԸ թէսմիյէ օլունուր։*

*Պու արագիյէ 'ումումէն հավուզ տէնիլիր իսէ տէ, հավզա
տէնտէի տահա միւնասիպ տիր, զիրա հավուզ քէլիմէի տէ-
րինճէ կէնիչճէ պիր եէր տէմիք իքէն, հէր պիր նէհրին սէյ-
լինի սույունու ալտրղը արագի օ չէքլտէ տէյիլ տիր։ Մէսէլա,
Չինտիխանըն Ինտօս նէհրինին մէնպա'ը թիպէթ եայլասը օլ-
տրղը հալտէ, մէզքիւր նէհր եայլատան պիր գաչ պին այագ
եիւքսէք ճլան ճէսիմ Չիմալայա տաղլարը կէչիտէրինտէն կէ-
չիպ ագար։ Իմտի պու նէհրին արագիսի հավուզ չէքլինտէ օլ-
մայըպ, անճագ գատէմճ գատէմճ տիր։*

*2. Պիր նէհրին հավզասընը տիկերինքինտէն թէֆրիդ
էտէն խաթթա ԽԱԹԹ Ը ՖԱՍԼ Ը ՄԻՅԱՀ տէնիր։ Սու
տա''իմա էնկինէ ճէրեան էթհտիյի իչին խաթթ ը ֆա-
սըլ նէհրին մէճրասընատան եիւքսէք օլմայը իսէ տէ,
տա''իմա տաղ վէ պայըր օլմասը քազըմ կէլմէզ։ Պ'ագը
պէօյիւք նէհրլերին խաթթ ը ֆասըլ ը միյահը օվա-
լարատան կէչէր։ Մէսէլա, Միւճթէմի'ա ի Ամէրիգանըն
չիմալինտէ վագի' Միսիսիփփի տէրէսինի պէօյիւք կէօլ-
լեր հավզասընատան թէֆրիդ էտէն խաթթ ը ֆասըլ տէ-
նիզտէն անճագ պիր գաչ եիւղ այագ եիւքսէք տիր։*

*Խաթթ ը ֆասըլ ը միյահը չօգճա պէլլի օլմայան
պա'ը եէրլէրտէ հէման պիր նէհրին սույու պէօյիւ-*

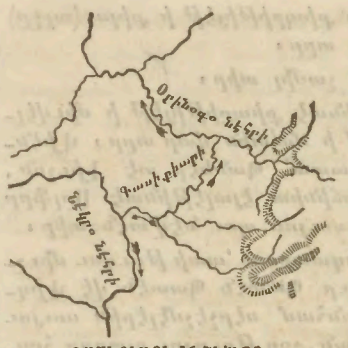
---

6. Սէրչէշմելերին տէրէճէ ի հարարէթի հագգընատա նէ՞ տէնիլիր։
Սօղուգ վէ սրճագ սերչէշմելերէ պիրեր միասլ վէր։

7. Գույու սույու խալի՞ա մի տիր։
Հա՞նկը սուլար մա'տէնի սայրլըրլար։ Նի՞ճէ թագսիմ օլունուրլար։
Գալխա սույու, ոճը սու, թիւրապի սու, տէմիր սույու, քիւքիւրթ
սույու վէ թուզլու սու նէ՞ տիր։

1. ՆԷՀՐ նէ՞ տիր. Նիճէ՞ թէչքէքքիվլ էտէր։
Մանզումէ ի էնհար նէյէ՞ տէնիլիր։
Նէհրին հավուզու եախօտ հավզասը նէ՞ տիր։
Հավզա տէմքէ հավուզ տէմքատէն նի՞չին տահա միճնասիպ սայրլըր։

2. Խաթթ ը ֆասըլ ը միյահ նէ՞ տիր։

ԴԱՍԻԷԻԱՐԻ ԻՆՇԻ'ԱՊԸ

նիւպ իրի մէճրայա ագար-նէհրլէրին պէօյլէճէ պէօլիւնմէսինէ ԻՆՇԻ'ԱՊ տէնիր։ Վէնէզուէլա-տա վագի՝ Գասկիարի նէհրի՝ իրի թարաֆա ագմասըլլէ Ա-մազօն մանզումէսինին պիր չիւ'պէսի օլան Նէկրօ նէհրի իլէ Օրինօգօ նամ մանզումէ ի էն-հարը եէքտիկէրինէ րաալթ էթ-միշ տիր։

3. ՄԻԳՏԱՐ Ը ՄԻՅԱՀ։ Միյահ ը էնհարըն միգտարը էսպաղ ը աթիկէյէ, եա'նի 1. Հավզանըն վիւս'աթը-նա, 2. Օշ Հավզատա եաղան եաղմուր վէ չիհին միգ-տարընա, 3. Նէհրին ճէրեան էթտիյի սէմթին իճապա-թընա, (մէսէյա օրմանլըդ եէրլէրտէ եաղան եաղմուր չափըճագ պուխարա թէհավվիւլ էթմէտիյինտէն սու չօգ օլուր, աղաճըդ եէրլէրտէ իսէ քէյֆիյէթ պէր 'ափս տըր,) 4. իգլիմին հարարէթի վէ հավաօրնըն գուրագ-լըդը տէրէճէսինէ կէօրէ տիր։

Միսիսիփի նէհրինտէն տէնիզ սէնէտէ 19,500,000,000,000, միւքեա'ապ այագ սու ագար, քի միգտար ը մէդքիւր հավզա-նըն եաղմուրտան ալտըդը սույուն րուպ'ը տըր։

Աֆիտէքի նէհրլէրտէն տախի, եա'նի Միսուրիտէն սէնէտէ 3,750,000,000,000, կանճտան՝ 5,500,000,000,000, Ինտոստան՝ 7,884,000,000,000, միւքեա'ապ այագ սու տէնիզէ տէօքիւ-լիւր։

ՆԷՀՐլԷՐին ՍԻՒՐ'ԱԹ Ը ՃԷՐԵԱՆԸ մէճրանըն միւնհաթթ եա միւսթէվի օլմասընա վէ սույուն տէրինլիյինէ կէօրէ տիր։ Յանիյէտէ իրիտէն տէօրթ այաղատէք օլան ճէր-եանա՝ վասաթ սիւր'աթ, տէօրթտէն ճն այաղատէք օլան ճէրեանա իսէ՝ չէտիտ սիւր'աթ տէնիր։

Պաղէլտէ րէնօ նէհրինին սիւր'աթը ճօշըդը վագրէթ-տա սանկյէտէ 7 $\frac{5}{10}$ վէ չէքիլտիյի վագրէթտա 3 $\frac{4}{10}$ ա-յագ տըր։

Միսիսիփի նէհրինին ինհիթաթը Մէմֆիս չէհրինտէն նէհրին միւնասապընատէք, սույուն չէքիլմէսի էնատ, պէհէր միլ-տէ 4 $\frac{8}{10}$. սույուն ճօշըդը էնատ իսէ՝ 5 $\frac{2}{10}$ փարմագ տըր։

4. Է.քսեր նէհրլէր իչին ԹՈՒՂԵԱՆ ՄԻՒՏՏԷԹԻ օլուպ, սէպէպ տախի եաղմուրըն եաղմասը վէ գարլարըն երի-մէսի տիր։

Մինթագա ի հարրէտէ սէնէ իրի մէվսիմ, եա'նի եաղմուրլու վէ գուրագ օլտըդընտան, օրատա պուլու-նան նէհրլէր սէնէտէ անճագ պիր տէֆ'ա ֆէվզ էլ'ա-տէ ճօշուպ թաշարլար։

Նիլ նէհրինին սէնէտէ պիր տէֆ'ա ճօշմասընըն սէպէպի եա-դըն վագրէթլարատէք անլաշըլմամըշ իտի։ Մէնպա'ը պէօյիւք կէօլէր օլան պու 'ադիմ նէհր եաղմուրսուդ սէմթլէրտէ ճեր-եանո էթտիյի հասէպիյէ տա"իմա պիր գարարտա գալմասը լա-զըմ կէլիր իտի իսէ տէ, նէհր ի մէդքիւրըն մու'այյէն վագրէթ-տա ճօշմասընըն սէպէպի Հապէշիսթանըն եիւճէ հայլասընտան կէլիպ քէնտիսի իլէ պիրլէշէն վէ օլ սէմթին եաղմուրլու մէվ-սիմինտէ ֆէվզ էլ 'ատէ գապարան Նիլ ի էդրագ վէ Աֆթարա նէհրլէրի օլտըդը չիմտի մա'լիւմ օլմուշ տըր։ Սըր Սամուէլ Պէյքր 1861 ճունիա 13 տէ Աֆթարա նէհրինէ վասըլ օլտը-ղընտա, անըն էնլի վէ տէրին մէճրասընը քեամիլէն գու-րումուշ պուլուպ, մէնպա'ընա ատղրու եիւզ սէքսէն միլ կիլոմէտրէ, նէհր ի մէդքիւրըն գուրումուշ մէճրասընը ճու-նիա 22 տէ 'ամա"իա պիր մէնզարէտէ կէօրտիւ։ Օ էտնա եաղ-մուր մէվսիմի պաչլամըշ օլտըդը էվլտէն, հիսար կիպի պիր տալղա տէհչէթլի սէտա իլէ կէլիպ, Աֆթարայը պիր գաչ տա-գիգէ զարֆընատա եիրմի պէշ այագ տէրին վէ պին պէշ եիւզ այագ էնլի պիր ազընտըյա թէպտիլ էթտի։

Միսիսիփի նէհրի սէնէտէ իրի քէրրէ ճօշար. ատն պահար վէ զըշ եաղմուրլարը ճունվարտա ճիւզ'իճէ արթմասընա սէ-պէպիյէթ վէրիրլէր իսէ տէ, նէհրին մէնպա'ը սէմթլէրինտէ է-րիյէն գարլար Մարտտան ճունիսէտէք զայէթլէ ճօշմասընը մուճիպ օլուրլար, վէ պու սըրատա նէհր ը մէդքիւր թաչըպ պիր գաչ միլ 'արզընտա օլան վասի' վատիսինի պատար։

Ֆրանթ նէհրի եալընդզ իլք պահարտա, եա'նի մէնպա'ընտա պուլունան գարլարըն էրիմէսի մէվսիմինտէ ճօշար։ Տէճլէ նէհ-րի իսէ հէմ եաղմուր վասրթատըյլէ՝ ատն պահարտա, հէմ տէ դար էրիմէսիյլէ իլք պահարտա ճօշար։

Րիւզկեարը վէ եաղմուրը մէվսիմինէզ էսիպ եաղան սէմթլէրտէ նէհրլէրին ճօշմասը պաղթէթէն եաղան եաղ-մուր սէպէպինտէն թէսատիֆի օլուր։

5. Շեւլավէ՝ պիր նէհրին 'ամուտի եախօտ'ամուտիյէ եադընճա տիք գայալըդ իւզէրինտէն տէօքիւլիւր կիպի ադտըդը եէրի տիր։ Զօգ եէրլէրտէ նէհրին մէճրասը մա"իլ թաչըդ օլտըդը սէպէպտէն, նէհր տէօքիւլիւր կիպի տէյիլ, անճագ իսըզ իլէ ադար։ Ալմանիանըն Ալվ տաղարընտա 250 պէօյիւք չէլլալէ վար տըր։

Րիւրէ ի արզտա էն պէօյիւք վէ տէհչէթլի չէլլալէ՝ Ամերիգա ի չիմալիտէ կյրի վէ Օնթէրիօ կէօլլէրի արասընտա տիւչէն Նիակարա չէլլալէսի տիր։ Մէդքիւր չէլլալէտէ սու իչ րուպ'ու միլ կէնիչ-լիքտէ օլարագ, 160 այագ եիւքսէքլիքտէն տէօքիւլիւր։

Մէրքէզ ի Ա.ֆրիգանըն քեաչիֆի Լիվինգսթընըն քէչֆ ու մու'այյէնէ էյլէտիյի Զամպէզի նէհրինին վ.իքթօրաի չէլլալէսի՝ սույունըն քէսրէթի ճիհէթիյլէ Նիակարանըն իլինճիսի սայը-լըր։ Պու չէլլալէնին եիւքսէքլիյի 360 այագ տըր։

Քէչֆ օլունան չէլլալէլէրին էն եիւքսէյի՝ Դալիֆօրնիանըն եօսէմիթէ վատիսինտէ վագի՝ չէլլալէ տիր։

Մէրսէտ նէհրինին պիր չիւ'պէսի օլան պիր քիւչիւք չայ՝ Սիէրրա Նէվատա տաղընըն 2,000 այագ եիւքսէք պիր գայա-լըդ ուչրումընտան աթըլըր։ Պու չէլլալէ ուչրումըն եիւզիւնտէ պիրի աչաղըտա, պիրի եօզարըտա, տրչարըյա չըդմըշ իրի գայա իւզէրինտէն տէօքիւլտիւյիւ իչինն իչ գըսմա թագսիմ օլունուր։ Խավիչէրատա 959 այագ եիւքսէք պիր ուչրումտան ագան Սթօք-պագ նամ չէլլալէ՝ Էվրօփանըն էն եիւքսէք չէլլալէսի տիր։

ԻՆՇԻ'ԱՊ ՆԷՀԷ ՏԷՆԻՐ։

3. Միյահ ը էնհարըն միգտարը նէհէ կէօրէ տիր։

Միսիսիփի, Միսուրի, Ղանճ վէ Ինտոս նէհրլէրի պէհէր սէնէ տէնիզէ նէ՞ գատար սու տէօքէրլէր։

ՆԷՀՐլԷՐին սիւր'աթ ը հարքէթի նէ՞յէ կէօրէ տիր։

4. Նէհրլէրին թուղեանը սէպէպի նէ՞ տիր։

Հա՞նկը նէհրլէր սէնէտէ պիր քէրրէ ճօշարլար։

Նիլ նէհրինին պէհէր սէնէ ճօշմասընըն սէպէպինի պէյան էթ։

Միսիսիփի, Ֆրանթ վէ ՏԷճլէ նէհրլէրի սէնէտէ գա՞չ տէֆ'ա ճօշար-լար, վէ նէ՞ սէպէպտէն։ Րիւզկեարը վէ եաղմուրը մէվսիմինէզ էսիպ եաղան սէմթլէրտէ նէհրլէրէ նէ՞ վագի՝ օլուր։

5. Շեւլալէլէր նի՞ճէ թէչքէքիւլ էտէրլէր։ Նիակարա վէ Վ.իքթօրիա չէլլալէլէրի նէ՞ գատար եիւքսէք տիրլէր։ Մա'լիւմ օլան էն եիւքսէք չէլ-լալէ հա՞նկըսը տըր։

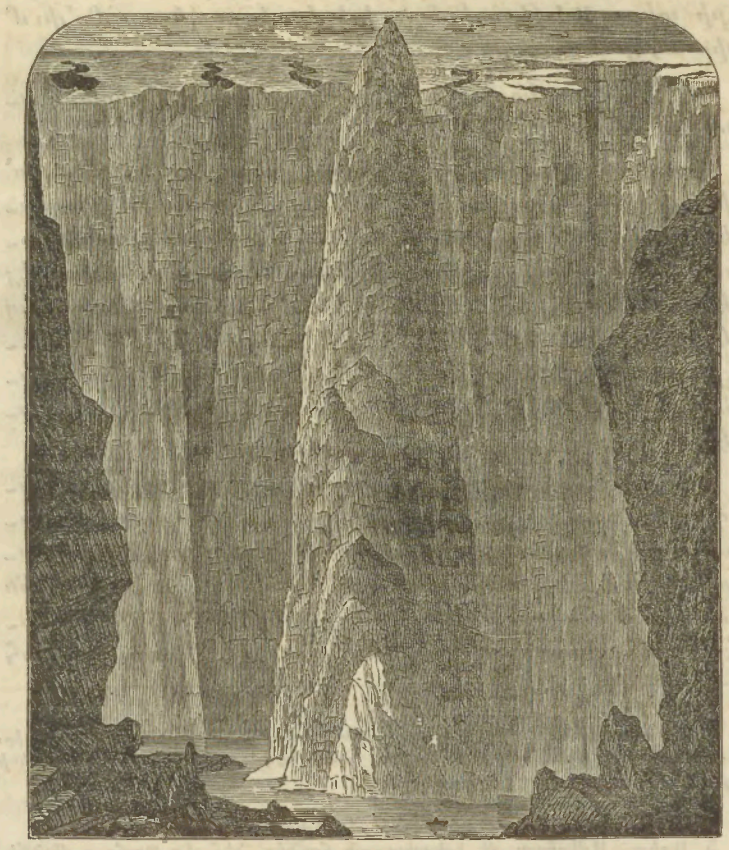
Նիւ եօրքտա պուլունան Մօհագ Նէհրինին պիր չիւ'պէնին-տէ վագի' Թրէնթօն չէլալէսի՝ 180 այագ եիւքսէք ուչրումտան տէօրթ գօլ օլարագ աթըլըր։

ԹՐԷՆԹՕՆ ՇԻԼԱԼԷՍԻ

6. ՆԷՀՐԻՆ ԱՇԸՆՏԸՐՄԱՍԸ։ Նէհր քէնտի մէճրասընը աչընտըրըպ, պու աչընտըրմագ գուվվէթի տախի ճէրեանընըն սիւր'աթը նիսպէթինտէ օլուր։

Վագըթի միւուրինտէ հէր պիր Նէհր քէնտի մէճրասընը աչընտըրմագլէ չէքիլնի Թէպոիլ էտէր. մէճրա սէրթ գայա օլտըգտա՝ Թէպէտուիւլաթ ազ, եումշագ գայա եախօտ թօփրագ օլտըգտա՝ չօգ օլուր։

ՊԻՕՑԻՒՔ ԳԱՆԻՕՆ

6. Սիւր'աթի իլէ ագան Նէհրլէր քէնտի մէճրալարընա Նէ՞ Թէ՛սիր էտէրլէր։ Պիր միասալ վէր։

Գօլօրատօ Նէհրինին մէճրասընտա պէօյիւք Գանիօն տէ-նիլէն չուգուր մէվգի՛ պու խուսուստա էն մէշհուր մի-սալ սըր։ Գանիօն ուֆուգի պիր քիրէճ Թուպագա-սընտա Նէհրին աչընտըրմասը իլէ հուսուլէ կէլիպ 3,000 տէն 6,000 այագ գատար տիք տէրին, վէ 300 միլ գա-տար միւմքէտտա պիր չուգուր եէր տիր։

Մէգքիւր Նէհրին քէշֆինէ կէօնտէրիլէն Լիւթէնէնթ Այվզ նամ սէյեահ՝ Գանիօն հագգընտա չու աթիտէքի ֆըգրայը Թահրիր էթմիշ տիր։ "Պու պիմանէնտ վէ մու-ղայիրէթլի օլան սու եօլու հիչ պիր վաֆի ու թա'րիֆ իլէ լայըգը իզրէ պէյան օլունամադ։ Նէհրին մէնզա-րէսի հէր պիր տէօնիւշտէ պաչգալաչըպ, մէճրասը ճէ-սիմ գայալարտա օյուլմուշ մանասաթըրլար, գատէմէլի Թէսաթթօլար վէ հիսարլար, վէ գուլէ, մինարէ վէ գուպ-պէլէրի չամիլ օլմուշ, ֆագաթ միրուր ի զէման իլէ Թէպէտտիւլ ի րէնք էյլէմիշ վիրանէլէր մէնզարէսինտէ կէօրիւնիւր։"

7. Էքսէրիա Նէհրին մէճրասը իւչէ, եա'նի 'ալի, միւթէվասսիթ վէ սաֆիլ գրամլարա Թագսիմ օլունա պիլիր։ 'Ալի գրամտա Նէհր տաղլըգ վէ գայալըգ եէր-լէրտէ ճէրեան էթմէյէչէ, մէճրասը մա"իլ, ճէրեանը չօգ սիր'աթլը վէ սահիլլէրի ուչրումլը օլուր։ Սու տիք գա-յալար իւզէրինտէն ագտըղը հալտէ չէլլալէ Թէչքիլ է-տէր, մա"իլ գայալար իւզէրինտէն ագտըղը հալտէ խըզ իլէ ագար։ Մէճրա պա'զէն սիվրի զավիյէլի էյրի պիւյրիւ, պա'զէն տախի միւսթագիմ պիր խաթթ իւզէրինտէ օլուր։

Միւթէվասսիթ գրամ Նէհրին կէչտիյի տաղլարըն է-Թէյինտէն պաչլար։ Պու գրամտա մէճրանըն ինհիթա-Թը ազ վէ հուտուտը պէլլի օլուպ, Թուղեանը էնա-սընտա սու տիւղ վէ ալչագ քէնարլարընը պասար, վէ մէճրանըն գումմ վէ Թօփրագ կիպի եումշագ մէվասսընը սու հուլէթլէ ալըպ կէօթիւրիւր. պու էնտատէ սույուն ճէրեանը աղըրլաչմասը իլէ մէճրատա Թէպոիլ վէ Թաղ-եիր վուգու՝ պուլուր։ Պու քէյֆիյէթլէրը սէպէպինտէն, միւթէվասսիթ գրամ սիվրի զավիյէլի 'ալի գրամտան զայէթ ֆարգը օլարագ, երլանդավի չէքիլէ Թէչէքքիւլ էտէր։ Պա'զէն սու պու երլանդավի մէճրանըն պիր գավսը ուճունտան օ պիր ուճունա տօղրու պիր եօլ աչմագլէ, տէյիրմիմնի ստալար զուհուրա կէթիրիր։

Սաֆիլ գրամ՝ Նէհրին սաթհը սայքի օգիանօսուն սաթհընա միւսավի օլտըղը նօգթատտան պաչլար։ Պու գրամտա ինհիթաթ վէք ազ իսէ տէ, եօդարըտան կէ-լէն սույուն Թաղեիդի սէպէպիյլէ եինէ օգիանօսա տօղ-րու ճէրեան վար սըր. մէճրանըն քէնարլարը տախի սուտան անճագ ճիւզ'իճէ եիւքսէք տիրլէր։

Միսխիփիփինին 'ալի մէճրասը՝ մինպա'ընատան Սանթ Անթօնի չէլալէսինէ, միւթէվասսիթ մէճրասը՝ պու չէլլալէտէն Նէհր ի Ամէրէ, վէ սաֆիլ մէճրասը պու Նէհրտէն մունտապըրնա գա-տար սըր։ Ֆրաթթ վէ Տէճլէ Նէհրլէրինին 'ալի մէճրալարը Թիւր-քիանըն չարգի չիմալի սէմմինտէ վագի' տաղլար արասընա տիւչէր. Ֆրաթթըն միւթէվասսիթ մէճրասը Տօրօս տաղլարընըն ճէնուպի էթէյինտէ վէ Ուրֆա չէհրինին չիմալինտէ վագի' Սամ-սաթ գատապասընտան պէտ իլէ Պաղտատըն զարպի չիմալինտէ տիւչէն Հիթթ չէհրինէ վարըպ 750 միլ գատար իմթիհատա էտէր. Սաֆիլ մէճրասը իսէ Հիթտէն պաչլար վէ իմթիհատը 550 միլէ պալիղ օլուր։ Տէճլէնին միւթէվասսիթ մէճրասը Քիւր-

Լիւթէնէնթ Այվզ՝ պէօյիւք Գանիօն հագգընտա նէ՞ տէր։
7. Էքսէրիա Նէհրին մէճրասը գաչա՞ Թագսիմ օլունուր։
'Ալի, միւթէվասսիթ վէ սաֆիլ մէճրալը Թա'րիֆ էյլէ։
Միսխիփիփի, Ֆրաթ վէ Տէճլէ Նէհրլէրի մէճրասընըն իւչ գրամընը Թա'-րիֆ էյլէ։

տիսթան տաղարընըն ճէնուպի էթէլինտէ վագի՝ ձէզրէ գասա-պատրաստան պէտ իլէ Պաղրանըն 50 միլ չիմալինէ տիւչէն վէ Ֆրաթ իլէ Տէճլէնին պիրլէշտիյի նոգթատա պուլունան Գուրնա չէնրինէ գատար տըր։ Գըսա՛ր սաֆիլի իսէ Գուրնատան մունա-սապընա գատար օլուպ Շաթ թէսմիյէ օլունուր։

8. Տէլթա վէ Խալիճ նէհրին իքի թիւրլիւ միւնասապընա պիրեր իսա՛ տիր։

Նէհրին էքսերիա տէնիզէ տէգթիւլմէզտէն չաթալա-ճըպ տալճաշըզը ճիհէթիլէ, միւնասապը շէպէքճէ շէ-լինտէ օլուր։ Տալարըն արատընա տիւչէն գուրու եէր-լեր տալար իլէ պէրապեր Եունանիճէ Տէլթա (Δ) հար-ֆընա միւշապիհ օլտուգլարընտան, պու միօթլիւ միւն-սապըր Տէլթա իսմիյլէ միւսէմմա տըրըր։

Տէլթա՝ նէհրին 'ալի վէ միւթէվասսիթ գըսմլարըն-տան կէթիրիպ, սիւ՛աթընըն ազալմասը սէպէպիյլէ միւնասապը եադընընտա պրագտըզը գումՙ վէ թօփ-րագ աշընթընտան թէշէքքիւլ էտեր։

Միսիսիփփի տէլթասը՝ նէհր ի Ա.Մ.Ն.ին Միսիսիփփիյէ գա-րըշտըզը եէրտէն պաշայըպ, 12,000 միւրէպա՛ միլ վիւա՛-թընտա պիր մէսաֆէ թուրթար։ Պու մէսաֆէտէ սույուն տա-՛իսա կէթիրմէքտէ օլտըզը քիւլիյէթլի աշընթատան եէնի ա-տալար վէ գումՙ սէտալէրի թէշէքքիւլ էտէյօր։

Նիլ նէհրինին տէլթասընտա՝ Նիլին իքի պէօյիւճէք վէ խայըր ուճագ տալլարը պուլունուպ, վիւա՛թը թագրիպէն 10,000 միւրէպա՛ միլ տիր։ Պու տէլթատա տէնիզ գէյտընընա եագըն պէօյիւք թուզ կէօլլէրի վար տըր։

ԴԱՆՃ ՏԷԼԹԱՍԸ

Ղանճ վէ Պրահմափութրա նէհրլէրինին տէլթասը 15,000 միւրէպա՛ միլ օլուպ՝ փէլէնք վէ սա՛իր ճանավարլար իլէ տօ-լու ճէնկէլլէր իլէ մէսթուր օ-լան խայլի չօգ ատալարընա Սընաէրպընտ տէնիլիր։ Հին-տիսթանընն փայթախթը օլան Կալկաթա չէհրի, մէգթիւր նէհ-րինն պու տէլթատան կէչէն Հուկլի նամ չիւ՛պէսի սահի-լինտէ տիր։

Էվրօփատա՝ փօ, Րէնօ, Թու-նա, Րօն վէ սա՛իրէ. Ասիատա՝ Եանկցէքեանկ, Հօանկհօ վէ Շաթ. Աֆրիգատա տախի Սէնէկալ վէ Զամպեզի նէհրլէրինին միւնասապը տէլթա տըր։

Նէհրին միւնասապը կէնիշ վէ պիր օլուրսա Խալիճ թէսմիյէ օլունուր։ Շիմալի Ամերիգատա՝ Հուտսօն, Սան Լօրանս, Գօլումպիա վէ Գօլօրատօ. Ինկիլիթէրրատա՝ Թէյմս, Հումպըր, Սէվէրն վէ սա՛իրէ, վէ Ատլանթիգ օգիանօսունա տէօքիւլէն Էվրօփա նէհրլէրինին միւն-սապը պու նէվ՛տէն տիր։

Հէր պիր նէհր տէնիզէ միւնասապ օլմայըպ՝ պա՛զը-լարը, 'ալ էլ խուսուս պէօյիւք օվալարատա օլան նէհր-լեր, գումՙարատա նագէտիտա օլուրլար, Եախօտ օգիա-նօսլա իրթիպաթը օլմայան կէօլլէրէ տէօքիւլիւրլեր։ Պու միսիլիւ պիր նէհրէ Սթէվ (գուրու օվա) նէհրի տէնիլիր։

ՊԱՊ Ը ՍԱՒԻՍ

ՆԷՀՐԼԷՐԻՆ ՃՕՂՐԱՖԻԱՃԱ ԹԱԳՈՒՄԻՄԻ

Գրթա՛աթ ը 'ադիմէտէն հէր պիրինտէ նէհրլերի օ-գիանօսա տէօքիւլմէյիպ կէօլլէրէ միւնասապ, Եա-

8. Տէլթա նէ՞ տիր։ Պու իսմ նէտէ՞ն մէ՛խուզ տըր։
Միսիսիփփի, Հնիլ վէ Ղանճ նէհրլերինին տէլթալարը նէ՞ գատար վա-սի՛ տիր։
Սա՛իր տէլթալարը զիքր Էյլէ։
Խալիճ նէ՞ տիր։

իսօտ պաթագ Եա չէօլլէրտէ նագէտիտա օլան պիր Եա իքի սէմթ վար տըր։ Մէսէլա, (1) Շիմալի Ամերիգատա Սիերրա Մատրա իլէ Մէքսիգօ Եայլասընըն չարգ հու-տուտու միյանընտա վագի՝ Պօլսօն տէ Մաճիմի, վէ Սիերրա Նէվատա իլէ վատաչ տաղլարը միյանընտա վա-գի՝ Պէօյիւք 'ամիգ օվա սէմթլէրի՝ տէնիզէ տէօքիւլ-մէյէն Հըմպօլթ, Րիյս վէ սա՛իր պիր գաչ ուճագ նէհր-լերի չամիլ տիրլեր։

(2) Ճէնուպի Ամերիգանըն Սթէվ նէհրլերինին սէմթ-լերի Ա՛նտէս սէլատիլիյէ Արճէնթին էթթիհատը միյա-նընտա վագի՝ Պօլիվիա Եայլասընտա օլուպ, չամիլ օ-տուգլարը նէհրլեր ուճագ տըրըր։

(3) Ասիա իլէ Էվրօփատա Սթէվ նէհրի պուլունան սէմթ անճագ իքիսի արատընտա միչթերէք պիր եէր տիր քի, Րուսիանըն իչէրի Թարաֆլարընտա քէա՛ին վալատի պայըրընտան Զինտէ վագի՝ պէօյիւք փինղան տաղլարընա գատար միսմթէտտ օլուպ, Րուսիա օվասը-նըն գըսմ ը՛ազամընը, Թիւրքիսթան օվասընը, Իրան Եայ-լասընը վէ Ասիա ի վուսթա Եայլասընըն, ճէնուպտա Գուէնլըն տաղլարը իլէ չիմալտա Ալթատ սիլսիլէսի միյանընտա պուլունան, գըսմընը չամիլ տիր։

Պու սէմթին պաչընճա նէհրլերի Պահր ը Հազէզ միւնասապ օլան վօլկա վէ Ուրալ, վէ Աբալ տէնիզինէ տէօքիւլէն Սիր Եախօտ Սիհոն վէ Ամու, վէ Լօփ կէօլիւնէ ագան Թարիմ Եա-խօտ Գաչղար, վէ Պալղաչ կէօլիւնէ տէօքիւլէն Իլի, վէ Իրան-տա օլան Հէլմընտ նէհրլերի տիր։

4. Աֆրիգատա, Սահրա ի քէպիրտէ սալա նէհր օլ-մայըպ, Սուտանտա վէ Աֆրիգա ի վուսթատա պուլու-նանլար իսէ ուճագ տըրըր։ Զատ կէօլիւնէ ագան Գօ-մատակու վէ Շիրվա նէհրլերի, քէզալիք, թիկ նէհրի միսիլիւ, Գալահարի չէօլիւնիւն չիմալ ճիհէթինտէ ա-գըպ նկամի կէօլիւնէ տէօքիւլէն նէհրլեր սթէվ նէհր-լերի տիր։ Ալմաթրալիանըն իչէրի օվալարընտա մա՛լիւմ պիր նէհր եօգ տըր։

5. Տէնիզէ տէօքիւլէն նէհրլեր պէօյիւք օգիանօսլա-րըն տէօրթիւնէ 'ախտ տիր։

Պահր ը միւնճէմիտ ի չիմալէ տէօքիւլէն նէհրլեր՝ Շիմալի Ամերիգատան 580,000 միւրէպա՛ միլ արագի-նէն սույունու ալան Մաքէնզի նէհրի, Ասիատան՝ Քօ-լիմա, Ինտիկիրգա, Լինա, Օլէնքս, Ա՛նատարա, Եէնիսէյ վէ Օպի նէհրլերի, վէ Էվրօփատան փէչօրա վէ Տունինա նէհրլերի տիր։ Պու նէհրլեր հէմ քէնարլէրի հէմ չիւ՛պէ-լերի պէօյիւք իսէ տէ, քիւրէ ի արզըն մունթահա ի չի-մալի ճիհէթինտէ պուլունտըգլարը էճիլտէն, թիճա-րէթճէ էչէմմիյէթլերի աղ տըր։

6. Ատլանթիգ օգիանօսունա տէօքիւլէն նէհրլեր՝ տիւն-Եանըն էն պէօյիւք նէհրլերի օլուպ, Ամերիգա, Էվրօ-փա վէ Աֆրիգա գըթ՛ալարընտան կէլիրլեր։ Ամերիգա-նըն Ատլանթիգ օգիանօսունա տէօքիւլէն նէհրլերինին հավզասընը Պահր ը մուհիթ ի քէպիրէ տէօքիւլէն նէհր-լերինին հավզասընտան այըրան խաթթ ը ֆասըլ ը միյահ

Սթէվ նէհրի նէ՞ տիր։
Օգիանօսա ճէրեան էթմէյէն նէհրլերին թագսիմի հագդընտա նէ՞ տէնիլիր։
Շիմալի վէ ճէնուպի Ամերիգատա պու նէվ՛ ըրմագլարըն սէմթլէրինի զիքր Էյլէ։
3. Ասիա վէ Էվրօփատա վէ
4. Աֆրիգատա օլան սթէվ նէհրի սէմթլէրի հա՞նկրլար տըր։
5. Ասիա, Ամերիգա վէ Էվրօփատան հա՞նկր նէհրլեր Պահր ը միւնճէ-միտ ի չիմալէ տէօքիւլիւր։
6. Ամերիգատա Պահր ը Ատլանթիգ իլէ Պահր ը մուհիթ ի քէպիր մի-յանընտա օլան խաթթ ը ֆասըլ ը միյահ նէ՞րէտէն նէրէյէ միւմթէտտ տիր։

Ա՛նտէս , Միէերրա Նէվատա վէ Գայա տաղլարընըն սըրթ-լարը տըր ։ Էվրօփատա չիմալ սէմթլերի վէ սթէփ նէհր-լերի սէմթի միւսթէնա օլարագ , սա՛իր սէմթլերին սույու , քեղալիք Ափրիգանըն պէօյիւք նէհրլերի , Ա-լանթիգ օգիանօսունա ագարլար ։

Շիմալի Ամերիգանըն Ալանթիգ ագան պէօյիւք նէհրլերի՝ Սասքաչէվան , Սան Լօրանս , Գոննէքթիքըթ , Հուտսօն , Տելավար , Սըսքուիհաննա , փօթօմագ , Ճէյմս , Րօանօք , Քէյփ Ֆիր , Սանթի , Սավանա , Ափփալաչիգօլա , Ալապամա , Միսիսիփփի , Պրազօս , Գօլօրատօ վէ Րիօ Կրանտէ տէլ Նօրթ նէհրլերի տիր ։

Մէնպա՛ը Գայա տաղլարը օլան Սասքաչէվան նէհրի չարգա տօղրու ճէրեան իլէ , վիննիփէկ կէօլիւնէն կէչիպ , Նելսօն նամի իլէ Հուտսօն քէօրֆէզինէ տէօքիւլիւր ։ Պու նէհրին հավզասը 472,000 միւրէպպա՛ միլ վիւա՛աթընատա տըր ։

Մէնպա՛ը Արզ ը Միւրթէֆի՛ նամ սըրթ օլան Սան Լօրանս նէհրի , Սուփիրիօր կէօլիւնէն կէչէզէն էվվել Սան Լուիս համիլէ եատ օլունուպ , կէօլիւ կէչտիքէն սօնկրա՝ Օմթավա վէ Սակէնէ նաման պէօյիճէք իքի նէհրլեր իլէ պիրլեշիր , հավզասը 293,000 միւրէպպա՛ միլ տիր ։

Միսիսիփփի նէհրի , սաթհը տէնիզ սաթհընատան 1,575 ա-յագ միւրթէֆի՛ օլան Իթասգա կէօլիւնէն զուհուր իլէ , ճէ-նուպէ տօղրու 2,800 միլ ճէրեան էթտիքէն սօնկրա , Մէք-սիգօ քէօրֆէզինէ տէօքիւլիւր ։ Պու նէհրին միւթէվասսիթ գըսմը , Սանթ Ա՛նթօնի չէլալէխինէն նէհր ի Ա՛մմերէ գարըշը-ղը եերէսթէք , Բըլանդավիլիի ճիհէթիլ մէչհուր տըր ։ Հավզասը Գայա տաղլարը իլէ Ալէկէնի տաղլարը արասընա տիւշէն , 1,237,311 միւրէպպա՛ միլ վիւա՛աթլը օվա տըր ։ Պէօյիւք չիւ-՛պէլերի տախի՝ 2,900 միլ Միսիսիփփի վէ Գայա տաղլարը գուր-պինտէքի Սանթ Ա՛նթօնի նամ պէօյիւք չէլալէյէտէք սէյր ի սէ-ֆայինէ միւսա՛իտ օլան Միսուրի իլէ Արքանսաս , Ա՛մմէր վէ Օհայօ նէհրլերի տիր ։ Մէնպա՛ը Ատիրօնտէք տաղլարը օլան Հուտսօն նէհրինին մէճրասը 306 միլ միւսիսիփփի , վէ միւնսապ-պընատան Ալպէնի վէ Թրոյէ չէհրլերինէտէք սէյր ի սէֆայինէ գապիլ օլուպ , պէօյիւք պիր չիւ՛պէսի Մօհագ նէհրի տիր ։

7. Ճէնուպի Ամերիգանըն Ալանթիգ տէօքիւլէն Էնհար ը ՛ազիմէսի , Մակաուլինա , Օրինօգօ , Ամազօն , Սան Ֆրանսիսքօ վէ Լա Փլաթա նէհրլերի տիր ։

Մակաուլինա իլէ պէօյիւք պիր չիւ՛պէսի օլան Գագա նէհրի Ա՛նտէս տաղլարընատան կէլիպ , արալարընա տիւշէն պիր սիլ-սիլէ տաղըն իքի ճիհէթինատէն չիմալէ տօղրու ճէրեան էտէր-լեր , հավզալարը տախի 80,000 միւրէպպա՛ միլ տիր ։

Օրինօգօ նէհրի Կիյանա եայլասընատա վագի՛ Միէրրա Փարիմա տաղընատան զուհուր էտիպ , Լա՛նսօսատան կէչէրէք Թրինիտատ ատասընըն գարշըսընատա օլան տէլթատատան տէնիզէ տէօքիւլիւր , վէ հավզասը 310,000 միւրէպպա՛ միլ տիր ։

Մէնպա՛ը Ա՛նտէս տաղլարընըն չարգի վէ ղարպի սիլսիլէ-լերի արասընա տիւշէն Գահամարգա եայլասը օլան վէ քիւ-րէ ի արզըն էն պէօյիւք նէհրի Թանըրատան Ամազօն նէհրի , չի-մալի ղարպա պիր միւտաէթի ճէրեան էթտիքատէն սօնկրա , չար-գի սիլսիլէյի պիր չօգ չէլալէլէրիլէ կէչէր , վէ Միլվաս սէմթին-տէ միւթէվասսիթ վէ ուղուն մէճրասընա կիրէր ։ Պու նէհրին իմթիտատը 3,600 միլ , հավզասընըն վիւա՛աթը 1,500,000 միւ-րէպպա՛ միլ տիր ։ Պաչըճա չիւ՛պէլերի՝ չիմալատան կէլէն Լա-փուրա իլէ Րիօ Նէկրօ , վէ ճէնուպատան կէլէն Ուգայալէ , Փու-րուս , Մաաէրա , Թափայօս , Ջինկու վէ Թօքանթինս տէնիլէն նէհրլեր տիր ։

Լա Փլաթա նէհրի մէնպա՛լարը Պրազիլիա եայլասը օլան Փա-րանա վէ Ուրուկուէյ նէհրլերինին պիրլէչմէսինէն թէչէքքիլ էտէր ։ Փարանա նէհրինէ չիմալատան՝ Փարակուէյ , վէ ղարպատան Փիլգօմայօ վէ Վէրմէյօ նէհրլերի տախիլ օլուրլար ։ Լա Փլաթա-նըն հավզասը 1,250,000 միւրէպպա՛ միլ տիր ։

8. Սապրդա դիքը օլունարդը իւգրէ , պահր ը միւն-ճէմիտէ տէօքիւլէն նէհրլերի իլէ Սթէփ նէհրլերինատէն մա՛տա , Էվրօփանըն սա՛իր ճիւմլէ նէհրլերի Ալանթի-գէ վէ անա միւթթասըլ քիւչիւք տէնիզլերէ վէ քէօր-ֆէզլերէ ագարլար ։ Պու իւչ նէվ՛ նէհրլերին հավզալա-րընը այրըան խաթթ ը ֆասըլ ը միյահ , օվալարատա վագի՛ օլմասը ճիհէթիյլէ , նատիր իւլ էմնալ տըր ։ Էվ-րօփանըն Ալանթիգ ագան նէհրլերինին պիր սըրասը՝ եա չիմալա եա ղարպա , տիկէր պիր սըրասը եա ճէ-նուպա եա չարգա ճէրեան էտէր ։

Պու իքի սըրայը այրըան խաթթ ը ֆասըլ ը միյահ ձէպէլ-թարիգտէն պէա՛ իլէ Իսփանիատան կէչիպ փիրինէ տաղլարը էթէյինտէն միւրուր , Ֆրանսատըն ճէնուպ օվասընը գաթ՛ վէ տաղլարընըն սըրթը պօյունատա իմթիտատ էթտիքատէն սօնկրա՝ ճէնուպէ ատօնկր , Ափ տաղլարընա վասըլ օլուր , օրատան տախ տէօնիւպ Րէնօ նէհրինին մէնպա՛ընը իհաթա էյլէր ։ Պա՛տէհու Սուապիա ճիւրասը , Մօրավիա պայրըլարը վէ Գարփաթ տաղ-լարընըն պիր գըսմը գուրպինտէն կէչիպ , Րուսիա օվասընատան վ ալտահ պայրըլարընա միւնթէհի օլուր ։ Պու թաֆիլաթատան էվրօփատա խաթթ ը ֆասըլ ը միյահըն եիւճէ տաղլար սըրթը օլմատըդը աչիքտար օլուր ։

Շիմալա վէ ղարպա ճէրեան էտէն պաչըճա նէհրլեր , Պահր ը Պալթիգէ ագան Տունա իլէ Վիսթուլի վէ Օտեր , չիմալ տէնի-զինէ ագան Էլպա վէ Վէզեր , Ափ տաղլարընատան զուհուր է-տիպ մէճրասընըն իմթիտատը 691 միլ , հավզասընըն վիւա՛աթը 82,000 միւրէպպա՛ միլ օլան Րէնօ , Ֆրանսատա ճէրեան էտէն Սէն , Լօար , Կարօն , Խափանիատա ճէրեան էտէն Տուէրօ , Թակօ , Կուատիանա , Կուատալքուիր նէհրլերի տիր ։

Ճէնուպէ վէ Շարգա ճէրեան էտէն պաչըճա նէհրլեր , Իսփա-նիատա՝ Էպրօ , Ֆրանսատա՝ Րօն , վէ Իթալեատա՝ փօ , իմթի-տատը 1,600 միլ , հավզասընըն վիւա՛աթը 300,000 միւրէպպա՛ միլ օլան վէ Ըշվարցվալա տաղլարընատան զուհուր իլէ ճէնու-պի Ալմանիատան վէ Մաճարիսթանատան միւրուր վէ Րումանիա իլէ Պուլղարիսթանը թէֆրիդ էթտիքատէն սօնկրա Պահր ը Սի-յահա տէօքիւլէն Թունա , Րուսիանըն ճէնուպինատէ՝ Տօն , Տընէս-թէր վէ Տընիէփէր նէհրլերի տիր ։

9. Ափրիգանըն Ալանթիգ վէ անա միւթթասըլ օ-լան Պահր ը Սէֆիտէ ագան էն պէօյիւք նէհրլերի , Մըսըրատա՝ Նիլ , Մաղրիպ իւլ ագսատէ՝ Տրա , Սէնե-կամպիատա՝ Սէնեկալ վէ Կամպիա , Ծուտանատա՝ Գարա սու , Ճէնուպի կինեէտէ՝ Գօնկօ վէ Նուբա , Իւմիա պուբ-նունըն չիմալ ճիհէթինատէ Օրէնճ նէհրլերի տիր ։

Նիլ՝ տէնիզ սաթհընատան 3,740 այագ եիւքսէք օլան Ալպերթ Նիանզա իլէ Վիքթօրիա Նիանզա կէօլլերինատէն զուհուր է-տէր , վէ չիմալէ տօղրու ճէրեան իլէ՝ միւնսապպը տէլթա օ-լարագ Պահր ը Սէֆիտէ տէօքիւլիւր ։ Նիլ նէհրի անճագ գըսմ ը ՛ազիսի սէմթինտէ չիւ՛պէսի օլուպ , Հապէչիսթանատան կէլէն Նիլ ի Էզրագ վէ Ա՛թպարա իլէ պու գըսմատա պիրլէշիր ։ Իմ-թիտատը 3,000 միլ , վէ հավզասընըն վիւա՛աթը 900,000 միւ-րէպպա՛ միլ տիր ։

Գարա սու նէհրի Քօնկ տաղլարընըն չիմալի չիվինէն զու-հուր էտիպ , Պէնին իլէ Պիաֆրա քէօրֆէզլերինի այրըան պէօ-յիւք տէլթատան կինէ քէօրֆէզինէ տէօքիւլիւր ։ Իմթիտատը 3,000 միլ վէ պաչըճա չիւ՛պէսի Պէնու նէհրի տիր ։ Օրէնճ նէհրի Տրակոն ճիպալըընըն զարպի չիվինէն զուհուր էտիպ ,

---

Էվրօփա վէ Ափրիգա նէհրլերի հագգընատա նէ՞ տէնիմիշ տիր ։ Շիմալէ Ամերիգատա Ալանթիգ օգիանօսունա տէօքիւլէն նէհրլերին էն պէօյիւք-լերինի գիքը էյլէ ։

Սապաչէվան , Սան Լօրանս , Միսիսիփփի վէ Հուտսօն նէհրլերինի թա՛րիհ էյլէ ։

7 Ճէնուպի Ամերիգատա Ալանթիգ օգիանօսունա տէօքիւլէն նէհրլերի գիքը էյլէ ։

Մակաուլինա , Օրինօգօ , Ամազօն վէ Լա Փլաթա նէհրլերինի թա՛րիհ էթ-

8. Էվրօփատա իւչ նէվ՛ նէհրլերին խաթթ ը ֆասըլ ը միյահը հագգըն-տա նէ՞ տէնիյիր ։

Էվրօփանըն շիմալէ վէ զարպա տօղրու ագան նէհրլերի հավզասընը ճէ-նուպա վէ չարգա տօղրու ագան նիհրլերի հավզասընատան այրըան խաթթ ը ֆասըլ ը միյահը թա՛րիհ էյլէ ։

Էվրօփատա հա՞նկը նէհրլեր չիմալէ վէ զարպա տօղրու ճէրեան էտէր-լեր ։

Հա՞նկըլար ճէնուպէ վէ շարգա ։

9. Ափրիգատա Ալանթիգ օգիանօսունա տէօքիւլէն նէհրլերի գիքը էյլէ ։

Նիլ , Գարա սու վէ Օրէնճ նէհրլերինի թա՛րիհ էյլէ ։

ղարպա տօղրու իմիխատը 1,000 միլ, վէ հավղասընըն վիւս-'ամր 450,000 միւրէպպա' միլ տիր։

10. Պահր ը մուհէթ ի քէպիր Ամէրիգատա օգիանօսունուն իքի պէօյիւքլիւյինաէ իսէ տէ, գըյըրընա միւչէն 'ազիմ մանղուվէ ի ճիպալըն փէք եադըն օլմասը ճիհէթիյլէ իչինէ ազ վէ քիչիւք նէհրլէր ադաըղը նօգթա ի նազարընճա' իքինճի տիր։

Մէգքիւր օգիանօսա ճէնուպի Ամէրիգատա Ընաէստէն չաղլայարագ ադան ուֆագ նէհրլէր, չիմալի Ամէրիգատա, Մէքսիգօտա վադի' Սան Եակօ, Մէմփիւք ի Միւճիթէմի'ատա՝ Գօլօրատօ, Սան Եօաքին, Սակրամէնթօ, Գօլումպիա վէ Քուիյիփաք, Պրիթանիա Ամէրիգասընատա՝ Ֆրազըր, Սիմսօն վէ Սթիքին նէհրլէրի տէօքիւլիւրլէր։

Գօլօրատօ նէհրի եէչիլ ըրմագ (կրին) իսմի իլէ վինա Րիվըր տաղլարընատան զուհուր վէ ճէնուպէ տօղրու ճէրեան էտիպ Գալիֆօրնիա քէօրֆէզինէ տէօքիւլիւր։ Պէօյիւք չիւ'պէլէրի քիչիւք Գօլօրատօ իլէ Կիլա օլան Կրանտ նէհրի Միտըլ Փարք եայլասընատան զուհուր էտիպ, իմիխատը 1,000 միլ, հավղասընըն վիւս'աթը 220,000 միւրէպպա' միլ տիր։ Սագրամէնթօ վէ Սան Եօաքին նէհրլէրի, Սիէռրա Նեվատա վէ Գօսթ սիսթէմի միյանընատա օլան Գալիֆօրնիա օվալարընատան կէչէրէք, Սան Ֆրանսիսգօ քէօրֆէզինէ տէօքիւլիւրլէր։

Գօլումպիա նէհրի Գայա տաղլարընատան չըգար, վէ պաչըրճա չիւ'պէսինին մէնպա'ր Կրին նէհրինէ եադըն օլան Մինէյք նէհրի տիր։ Իմիխատը 1,200 միլ, հավղասընըն վիւս'աթը 255,000 միւրէպպա' միլ տիր։

Պահր ը մուհիթ ի քէպիրէ ԱՍԻԱՏԱՆ տէօրթ պէօյիւք նէհր, եա'նի, Մանչուրիատա՝ Ամուր, Չինաէ՝ Հօանկհօ վէ եանքյէքեանկ, վէ Հինտ ի Չինիատ Դամ պօճ նէհրլէրի միւնասապ օլուր։

11. Պահր ը մուհիթ ի Հինցիյէ ադան պէօյիւք նէհրլէր, Ավթրալիատան՝ Մըրրէյ, Ասիատան՝ Հինտ ի Չինիատ Սալվէն, Իրավատի, վէ պիր ճէսիմ տէլթատան պէնկալ քէօրֆէզինէ ադան Պրահմափութրա վէ Ղանճ, Ատրապ տէնիզինէ ադան Ինտօս, Պասրա քէօրֆէզինէ ադան Ֆրաթ վէ Տիճլէ, Աֆրիգատան Զամպէզի վէ Լիմփօփօ նէհրլէրի տիր։

Ֆրաթ վէ Տիճլէ նէհրլէրինին հավղալարը միւչթէրէք օլուպ, վիւս'աթը 193,632 միւրէպպա' միլ տիր։ Ֆրաթըն իմիխատը 1,600, Տիճլէնին իսէ 1,150 միլ տիր։ Տիճլէտէ՝ միւնասապընատան Մուսուլատէք իքի թարաֆտան կէմի, Մուսուլատան Տիյարպէքիրէ գատար, եալընըզ Տիյարպէքիր թարաֆընատան, քէլէք իչլէր։ Ֆրաթտա տաիի միւնասապընատան Պիլէճիյէ գատար կէմի իչլէյէ պիլիր։

ՊԱՊ Ը ԲԱՊԻ'

ԿԷՕԼ

1. Գարանըն պէօյիւճէք չուգուր եէրլէրինտէ պիրիքմիշ սուլարա կէօլ թա'պիր օլունուր։ Կէօլ՝ իքիյէ, եա'նի (1) Տէնիզէ իրթիպաթը օլան, վէ (2) Իրթիպաթը օլմայան գըսմլարա թագսիմ օլունա պիլիր։ Պու իքինճի գըսմա Սթէփ կէօլու տէնիլիր։

10. Իչինէ ադան նէհրլէրէ նազարէն Պահր ը մուհիթ ի քէպիր գաչընճը' 'ատա օլունմալը։
Շիմալի Ամէրիգատան հա'նկը նէհրլէր պու պահրէ ադար։
Գօլօրատօ վէ Գօլումպիա նէհրլէրինին թա'րիֆ էյլէ։
Ասիատա հա'նկը նէհրլէրը Պահր ը մուհիթ ի քէպիրէ տէօքիւլիւր։
11. Ավթրալիա, Ասիա վէ Աֆրիգատան հա'նկը նէհրլէր Պահր ը Հինտիյէ տէօքիւլիւրլէր։
1. կէօլ նէ՞ տիր։

Տէնիզէ իրթիպաթը օլմայան կէօլլէր էքսէրիա գըթա'աթ ը 'աղիմէնին օվա սէվթլէրինտէ պուլունուպ, պիր գաչը վիւսթէնա օլարագ, ճիւմլէի թուղրու տըր, պիրա սու անճագ պուխարա թէհավվիւլ էթմէքլէ ապալարընատան, կէօլլէրէ կէթիրտիյի թուզ վէ մէվատա ը սա"իրէ' պագի' գալըր։ Պու գըսմտան օլան Պահր ը Լութըն սույընատա 100 տէ 21 $\frac{7}{10}$ մաղնիսիա, 'ատի թուզ վէ սա"իր մէվատա ը մա'տէնիյէ վար տըր։

Տէնիզէ իրթիպաթը օլան կէօլլէր էնհար մանղուվելերինէ 'ատա օլուպ, եա պէօյիւք ճիպալը միւսէլլէսէլէ միյանընատա վադի' էնկինլէրտէ, եախատ եայլա վէ օվալարատա պուլունուրլար։

Պու նէվ' կէօլլէրին եայլա վէ օվալարատա պուլունանլարը էն պէօյիւքլերի իսէ տէ, 'ալէսսէվիյէ փէք տէրին տէյիլ տիրլեր։

Ալի տաղլարընըն ճէնուպ էթէյինտէ վադի' Մաճօրէ կէօլիւնինին վիւս'աթը 77 միւրէպպա' միլ, 'ումգը 2,616 այագ տըր։ Ալի կէօլլերի քիչիւք ֆագաթ տէրին տիրլեր։

(2) Սթէփ կէօլլէրինին պէօյիւքլերի զիրտէքլիլեր տիր։

Շիմալի Ամէրիգատա, վասաչ տաղլարընըն ղարպ ճիհէթինտէ վէ սաթհը տէնիզ սաթհընատան 4,210 այագ եիւքսէք օլան Պէօյիւք 'ամիդ օվատա վադի' Պէօյիւք Թուզլու կէօլ, քի, ճօրտան նէհրի վասըթասըյլէ քէնտի ճէնուպինտէ օլան Եուրթա կէօլինինէն սույունը ալըր։ չիմալտան ճէնուպա միւմքէտատ օլան Սիերրա Նեվատանընըն չարգի էթէյինտէ վադի' սըրա կէօլլերի, քի պէօյիւքլերի փիրէմիտ, վաքըր վէ Օվէն կէօլլերի տիր։

Ճէնուպի Ամէրիգատա, Պոլիվիա եայլասընատա պուլունուպ, իրթիֆա'ը 12,846 այագ, վիւս'աթը 4,000 միւրէպպա' միլ, վէ 'ումգը 700 այագ օլան Թիթիգագա կէօլիւ, քի պու կէօլ քիւրէ ի արզատա սույու թաթլը կէօլլէրին էն միւրթէֆի'ի օլուպ, Տէսէկուատէրօ նէհրի վասըթասըյլէ Ալէկա կէօլիւնինէն սույունը ախզէտէր։

Էվրօփատա Րուսիանըն ճէնուպի չարգ ճիհէթինտէ պիր գաչ սթէփ կէօլլերի վար տըր, քի պունլարըն պիրի օլան Էլթօն կէօլիւնտէն քիւլի միգտար թուզ հոսուլէ կէլիր։

Ասիանըն գուրագ եայլալարընատա վէ Թիւրքիսթան օվասընտա տէնիզէ իրթիպաթը օլմայան կէօլլէր չօգ տըր։

Պահր ը Հազէզին վիւս'աթը 145,000 միւրէպպա' միլ, վէ 'ումգը 2,957 այագ օլուպ, սաթհը օգիանօս սաթհընատան սէքսէն տէօրթ այագ էնկին տիր։ Արալ կէօլիւնինէն վիւս'աթը 30,000 միւրէպպա' միլ տիր։ Պու իքի տէնիզին պուխարա թէհավվիւլ իլէ զայպ էթտիքլերի սու՝ նէհրլէր վասըթասըյլէ ալտըգլարը սուտան զիյատէ օլտըղընատան, տա"իմա քիւչիւլմէքտէ տիրլեր, վէ պիր թարաֆտան ախզ, տիկէր թարաֆտան զայպ էյլէտիքլերի սուլար արասընատա պիր միւվազինէ փէյտա օլմայընճա քիւչիւլմէլերի հալիյէ տէվամ էտէճէք տիր։ Պալգաչ կէօլիւ Քիրկիզ օվասընատա տըր։ Քուէնլըն վէ Ալթայ տաղլարը միյանընատա վադի' Մօնկօլիանըն պէօյիւք եայլասընատա վէ Թիպէթտէ պուլունան սթէփ կէօլլերի էտիյէ պէօյիւք տիրլեր։

Աֆրիգատա սթէփ կէօլիւ ազ օլուպ, էն պէօյիւկինինէն սաթհը օգիանօսըն սաթհընատան 830 այագ եիւքսէք,

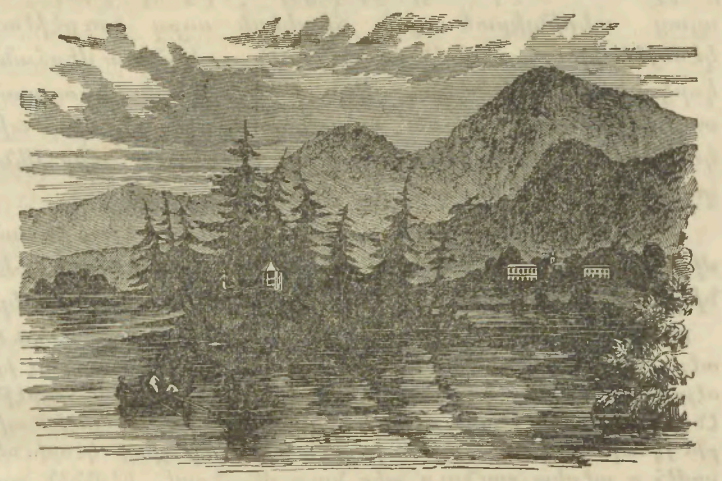
կէօլլեր գաչա՞ թագսիմ օլունա պիլիր։
Տէնիզէ իրթիպաթը օլմայան կէօլլեր հագգընատա նէ՞ տէնիլիր։
(2)։ Տէնիզէ իրթիպաթը օլանլար հագգընատա նէ՞ տէնիլիր։
Շիմալի վէ ճէնուպի Ամէրիգատա, Էվրօփատա, Ասիատա պաչըճա բսթէփ կէօլլերի հա՞նկրլարը տըր։
Պահր ը Հազէզի թա'րիֆ էյլէ։ Սաթհը օգիանօս սաթհընատան էնկի՞ն մի եիւքսէք մի։

վիս'աթը տախի թագրիպէն 14,000 միւրէպպա' միլ օլան Ջաա կէօլիւ սիր։ Պու կէօլ Սուտանատա օլուպ, եալընըզ պիր գաչ քիւչիւք նէհրաէն սու ալարզը ճի-հէթէ քիչիլմէքտէ, վէ էթրաֆը վասի' պաթագլար իլէ իհաթէ օլունմագտա տըր։ Քալահարի չէօլիւնիւն չիմալինտէ օլան Նկամի կէօլիւ ալնիզաէն 2,824 այագ գատար եիւքսէք տիր։

Ջաա վէ Նկամի կէօլլերի, գատիմտէ Աֆրիգանըն պէօյիւք եայլասընըն պիր 'ազիմ գըսմընը իսթիլա էթմիչ օլան տախիլի պէօյիւք տէնիզլեր պագիյէսի 'ատտա օլունույօրլար։

Ալվթրալիատա վագի' էյր, Թօրրէնս, Կարանէր վէ սա"իր սթէվ կէօլլերի Սիճնըը քէօրֆէզինէն չիմալ ճիհէթինտէ տիրլեր։

3. Տէնիզլէ Իրթիպաթը օլան կէօլլեր։ Պունլար իրթիպաթը օլմայանլարատան զիյատէ տիրլեր, վէ, Ալվթրալիատան մա'տա, սա"իր հէր պիր գրթ'ատա պուլունանլարընն սէմթլերի հուատուտը պիլինմիչ տիր։

ՃՕՐՃ ԿԷՕԼԻՒ

Շիմալի Ամերիգանըն չօգ կէօլլեր պուլունան սէմթի սա"իր գրթ'ալարըն կէօլ պուլունան սէմթլերինտէն վա-սի' օլուպ, Լապրատօրատան Պահր ը միւնճէմիատ ի շիմալի գրյրսընատաք Հուտսօն քէօրֆէզինի իհաթէ էյ-լէմիչ տիր։ Գանատանըն, Միւճթէմի'ա ի Ամերիգա-ատա չարգի էյալէթլերին վէ Նիւ Եօրքըն կէօլլերի իլէ, Միւճթէմի'ա ի Ամերիգանըն պէօյիւք չիմալի կէօլլերի, Մինիսօթանըն ուֆագ կէօլլերի վէ Գայա տաղլարըն չարգի ճիհէթինտէ պէօյիւք օվալարըն էքսէր իրի վէ ուֆագ կէօլլերի՝ մէգքիւր սէմթ տախիլինտէ տիրլեր։

Շամփլէյն վէ Ճօրճ, վէ սուլարը Օզարկօ նէհրինտէն Օնթէ-րիօ կէօլիւնէ տէօքիւլէն Օնայատա, Քէյուկա, Սէնէկա կէօլլերի Նիւ Եօրք վիլայէթին տախիլինէ տիւչէրլեր։

Միւճթէմի'ա ի Ամերիգանըն չիմալի պէօյիւք կէօլլերինին սույու՝ րու ի զէմինտէ պուլունան թաթլը սույուն նըսպը հի-սապ օլունմըչ տըր։

Ալթիտէքի ճէտվէլ մէչհուր կէօլլերին վիս'աթրնը, օգհանօս սաթհընատան օլան իրթիֆա'ընը վէ 'ումգընը կէօսթէրիր։

Օնթէրիօ,	վիս'աթ՝	6,900	միւրէպպա'	միլ	իրթիֆա՝	231	այագ,	'ումգ՝	636	այագ։
Իրի	,,	7,800	,,	,,	,,	565	,,	,,	204	,,
Հիւրօն	,,	23,100	,,	,,	,,	578	,,	,,	1,000	,,
Միշկան,	,,	23,150	,,	,,	,,	578	,,	,,	1,000	,,
Սիւփիրիօր	,,	31,500	,,	,,	,,	600	,,	,,	1,000	,,

Ջաա կէօլիւնիւ թա'րիֆ էյլէ։
Ալվթրալիատա օլան սթէվ կէօլլերի հա՞նկըլար տըր։
3. Տէնիզլէ իրթիպաթը օլան կէօլլեր հագգընատա նէ՞ տէնիլլեր։
Շիմալի Ամերիգանըն կէօլլեր սէմթինի թա'րիֆ էյլէ։
Միւճթէմի'ա ի Ամերիգանըն շիմալի պէօյիւք կէօլլերի հագգընատա նէ՞ տէնիլլեր։ Պունլարըն են տէրինէլերինի սէօյլէ։ Էն վիս'աթլըսընը սէօյլէ։

Իրթիֆա'ը 628 այագ, վիս'աթը 6,500 միւրէպպա' միլ օլան Ուինիփէկ կէօլիւ իլէ Մանիթօպա, Ուինիփիկուա, Վուտս վէ Րէտ կէօլլերի Սասգաչէվան նէհրինին հավզասընա'ա"իտա տիրլեր։ Աթապասգա, Կրէյթ Սլէյվ վէ Կրէյթ Պէր վէ սա"իր կէօլլեր Մաքէնզի նէհրինին հավզասընա միւթէ'ալիգ տիրլեր։ Մաքէնզի նէհրի միւնատապըզնատա Սիւփիրիօր կէօլիւնիւն զարպի ուճուա-նատէք քէչիտէ գրյընան պիր խաթթ Հուտսօն քէօրֆէզինին զարպ ճիհէթինէ սիւչէն պէօյիւք կէօլլերին քնաֆֆէսինատէն կէչէր։

Ամերիգա ի վուսթանըն չօգ կիւզել կէօլլերի վար տըր։ Նիգարակուա կէօլիւ՝ 4,000 միւրէպպա' միլ վիս-'աթընատա վէ 300 այագ 'ումգընատա, հէմ տէ աթէչ-ֆիչան տաղլար իլէ մահատուա խօշ մէնզարէլի պիր կէօլ օլուպ, Մանակուա կէօլիւնատէն ալարզը սու Ցան ճուան նէհրի վասըթատը յլէ Մէքսիգօ քէօրֆէզինէ ադար։

ՃԷնուպի Ամերիգատա պու միսիլիւ պէօյիւք վէ կիւ-զել կէօլ՝ անճագ վէհէզուէլատա Մարագապօ կէօլիւ սիր։ Արճէնթին իրթիֆատը իլէ Չիլինին ճէնուպ ճի-հէթինտէ պիր գաչ ուֆագ կէօլլեր վար տըր։

4. Էվրօփատա կէօլ սէմթի իքի օլուպ, պիր սէմթի, չիմալի Ամերիգատա վագի' կէօլլեր սէմթինին Հուտսօն քէօրֆէզինի իհաթէ էթմիչի կիպի, Պալթիք տէնիզինի վէ անա միւթէ'ալիգ Պօթնիա իլէ Ֆինլանտ քէօրֆէզ-լերինի իհաթէ էթմիչ տիր։ Ֆինլանտըն սայըլըղ կէօլ-լերի, Րուսիանըն Լատօգա վէ Օնէգա նամ պէօյիւք կէօլլերի, Ալմանիանըն՝ չիմալ, վէ Տանիմարգանըն՝ չարգ ճիհէթինտէ պուլունան վաֆիր ուֆագ կէօլլեր, վէ Իս-վէճ կէօլլերի պու սէմթէ 'ա"իտա տիրլեր։

Վիս'աթը 6,000 միւրէպպա' միլ վէ 'ումգը 1,200 այագ օ-լան Լատօգա կէօլիւնինէն Նէվա Նէհրի վասրթասրյէ Ֆինլանտա քէօրֆէզինէ իրթիպաթը վար տըր։ Օնէգա կէօլիւնինէն վիս'աթը 4,339 միւրէպպա' միլ, վէ 'ումգը 600 այագ տըր։ Վէնէր, Վէթէր վէ Մալար Խավէճին էն պէօյիւք կէօլլերի սայըլըրլար։

Իքինճի սէմթի Ալփ տաղլարընը իհաթէ էտէն սէմթ օլուպ, էն պէօյիւքլերի Ալփըն էթէքլերինտէ պուլունան 426 կէօլիւ շամիլ տիր։

Ալփ տաղլարընն չիմալի էթէյինտէ պուլունան Լէման կէօ-լիւնատէն՝ Բօն Նէհրի, վէ Ջուրիկ իլէ Գօնթանա կէօլլերինատէն՝ Բէնօ Նէհրի կէչէր։ ՃԷնուպ էթէյինտէ պուլունան Մաճօրէ, Գօսօ, Իդիօ վէ Կարտա կէօլլերի խօշ վէ ա'լա մէնզարէլերի ճիհէթիյլէ մէչհուր տըրլար։

5. Աֆրիգա ի վուսթատա, ճէտուր սէյահլարըն քէշֆիյաթ ը ճէտիտլերինատէն անկլաշըլըղը իւղրէ, խայլի կէօլլեր պուլունան վասի' պիր սէմթ վար տըր։ Զիբրի սէպգաթ էթմիչ օլան Վիգթօրիա իլէ Ալպերթ կէօլլե-րի վէ պունլարըն ճէնուպ ճիհէթինէ տիւչէն թանկան-ևիգա կէօլիւ վէ սա"իրլեր մէգքիւր սէմթ տախիլինատէ տիրլեր։

6. Ասիատա՝ Ալթաի տաղլարընն ճիհէթ ի չարգի-յէսինտէ քեա"ին Պայգալ կէօլիւ, վիս'աթը 14,000 միւրէպպա' միլ վէ սաթհընըն իրթիֆա'ը 1,280 այագ օլուպ, ենիսէյ, Նէհրինին պիր չիւպ'էսի օլան Թընկուսգա Նէհրի իլէ տէնիզէ միւրթէպէմ տիր։ Զինտէ Եանիբգէբեանկ հավզասընա միւթէ'ալիգ Թընկլինկ, վէ Քիւրտխթան

Օգհանօս սաթհընատան էն եիւքսէկլինի զէրը էյլէ։ Պունլար իլէ Պահր ը միւնճէմիատ ի շիմալի միյանընա տիւչէն պէօյիւք կէօլլեր հա՞նկըլար տըր։
Ամերիգա ի վուսթատա վէ ՃԷնուպի Ամերիգատա պուլունան կէօլլերի զէրը էյլէ։
4. Էվրօփատա կէօլ սէմթլերի գա՞չ տըր։
Պալթիգի իհաթա էտէն սէմթին պաշըճա կէօլլերինի թա'րիֆ էյլէ։
Ալփ տաղլարը էթէյինտէ գա՞չ կէօլ վար։ Պա'զլարընը զէրը էյլէ։
5 Աֆրիգատա կէօլ սէմթի հագգընատա նէ՞ տէնիլլեր։
6. Ասիատա օլան կէօլլեր հա՞նկըլար տըր։

տաղլարընըն չարգի վէ չիմալի էթէքլէրինաէ Ուրմիա վէ Վան կէօղլերի վար տըր։

7. Պաթագ։ Պաթագ սու իլէ գարըշմըշ, եախօտ սըղ օ-ղարագ սու ալթընտա գալմըշ տիւզ եէրլեր օլուպ, 'ալէս-սեվիյէ գրթա'աթ ը 'ադիմէնին օվալարընտա, պա'զէն տախի եայլալարտա վէ տաղլար արասընտա տիւշէն տիւզ եէրլէրտաէ պուլունուր։

Շիմալի Ամերիգատա պէօյիւք վէ չօդ պաթագլար վար տըր։ Ալթանթիդ օդիանօսու վէ Մէքսիգօ քէօր-ֆէզի սեվահիլինէն օվալարընտա խայլի պաթագ եէր-լեր վար տըր։ Շիմալի Գարօլինատա՝ փամիգօ վէ Ալ-պէմարլ քէօրֆէզլերի արասընտա տիւշէն Ապրիկէթօր (եէնի տիւնեա թիմտահը), վէրճինիատա պուլունան կրէյթ Տիզմալ, ձօրճիա վէ Ֆլօրիատա միյանընտա վագի' Օքէ-ֆինօգ, ճէնուպլի Ֆլօրիատատա Էվէրկլէյտ պաթագլարը կէնիշ տիրլեր։

ՁԷնուպլի Ամերիգատա Ընոէսէին չարգի էթէյինաէ, վէ Ամազօն նէհրի սահիլինտաէ, եաղմուր մէվսիմինտաէ տէնիզ կիպի կէօրիւնէն վասի' պաթագլար վար տըր։

Էվրօփատա, Րուսիանըն իչէրի թարաֆլարընտա՝ Րօ-քիմնօ, Րօմա եագրընտա՝ փանթին, Ֆլօրանս գուր-պինաէ՝ Մարամմաս պաթագլարը վար տըր քի ճիվար սէմիթլերի հավասընըն վախամէթինէ սէպէպ տիրլեր։

Շիմալի Սիպերիա իլէ Րուսիանըն չօդ եէրլէրինի թուրմուշ օլան Թընտրատա պաթագլարը՝ րու ի զէմին-տէ էն վասի' պաթագլար տըր։ Գըշըն դայէթ սէրին տօնարլար, վէ գրատա եազ մէվսիմինտաէ սաթ հլարը ճիւ"իճէ էրիտիյինտաէ իւզէրլերի սըգ եօսուն իլէ դափ-լանըր։

ՊԱՊ Ը ԽԱՄԻՍ

ՕԳԻԱՆՕՍ

1. Օգիանօս՝ սաթհ ը արլըն իւչ րուպ'ընը խաթիլա վէ գրթա'աթ ը 'ադիմէ իլէ ատալարը իհաթէ էթմիշ ղայէթ վասի' պիր պահր տըր։

Օգիանօսուն սույունատա սըգլէթճէ թագրիպէն եիւղ-տէ իւչ պուչուգ միդատարընտա, չօղու թուզ օլարագ պա'զը մէվատտը մա'ատնիյէ պուլունուղը կիպի, ճիւ"իճ միգատարտա տախի այօտին, պրօմին, քիւքիւրթ, մագ-նիգիում, փօթասիում, ֆօսֆօր, կիւմիւշ վէ ղայրիհա պուլունուր։

Պու պահրըն սույու մէզգիւր մատտէլերի հավի օլըղը իչիւն աճը վէ թուզլու օլուպ իչիլմէզ, հէմ տէ թաթլը սու-տան ազըր տըր, վէ անճագ Ֆահրէնհայթըն 28 ½ տէրէճէյին-տէ տօնար. թաթլը սու իսէ 32 տէրէճէտէ տօնար։

2. Օգիանօսուն րէնկի մուխթէլիֆ տիր։ Աղ պիր միգատար սույունը, մէսէլա, պիր քիլաւէ միգատարը-նը րէնքսիղ, տէրին եէրլէրինի՝ մավի, վէ ղրյյա եագրն սըղ եէրլէրինի եէչիլ կէօրիւրիւզ։ Օգիանօսուն սույու պա'զը եէրլէրտաէ, իհթիմալէն մախլութ օլըղը մատտէլէր սէպէպինտէն տիր քի, խուսուսի րէնքլեր-տէ, մէսէլա՝ Գալիֆօրնիա քէօրֆէզինտէ՝ գըրմըզըճա, իչէրինտէ պիթէն նէպաթաթ սէպէպինտէն Պահր ը Ա-մերտաէ վէ 'Արապ տէնիզինտէ՝ դօյու դըրմըզը, Պասրա քէօրֆէզինտաէ եէչիլ, Պօմպա չէհրի գուրպինտաէ խուր-տէպին իլէ կէօրիւլէ պիլէն հայվանճըղլար սէպէպինտէն՝ փէմիլէ կէօրիւնիւր։ Լա փլաթանըն մունատապը գուր-պինաէ, Օգիանօսուն սույու, խուրտէպինէ կէօրիւլէ պիլէն գապաղը պէօճէքլեր սէպէպինտէն, րէնք րէնք օլարագ ուղուն վէ տար չըպուղլար մէնզարէսինտաէ տիր։

3. Շէֆֆաֆէլըղը տախի մուխթէլիֆ օլուպ՝ գութ-պէյն գուրպինտաէ ղիյատէ պէրրագ կէօրիւնիւր։ Կէմի-ճիլեր Պահր ը միւնճէվիտա ի չիմալիտէ, 300 այագտան ղիյատէ տերինտաէ գապաղը վէ հայվանաթը թէֆֆրիդ էտէ պիլմիշլեր տիր։ Փիւչիւք Ընթիլ սատալարը էթ-րաֆընտա տէնիզ մավի վէ դայէթ չէֆֆաֆ օլուպ՝ 150 այագ տէրինիլիքտէ օլան ճիհազլերի աչըղ սուրէթտէ կէօսթէրիր։ Պու սէմթտէ տէնիզին գա'ըընտա մէրճան, կօրկընիա վէ սիւնկեր, վէ խաֆիֆ պիր րիւզկեարտան սալանըր կիպի խօշճա սալանան կիւղել նէպաթաթ կէմիճիլերէ միւլէվվէն չիչէքլերլէ միւզէյյէն պիր մէն-ղարէ իպրաղ էտէր։

4. Ցէնիզին ֆօսֆօրի ղիյասը՝ տէնիզտէ պուլունան միլիօնլարճա հայվանճըղլարտան, վէ իհթիմալէն տէ-նիզտէ չիւրիյէն էճսամ ը 'ուզվիյէտէն հուսուսա կէլիր։

Մր. Տարվին պու ղիյասըն լաթիֆ մէնզարէսինի չէօյլէ վասֆ է-տէր։ Լա Փլաթա նէհրինին մունատապը ճէնուպլինտաէ սէֆինէ իլէ սէյր էտէրքէն, պիր գարանլըգ կէճէտէ, սաթհ ը տէրէճա հայրէթ-էնկիզ վէ տիլքէչ պիր մէնզարէ քէսպ էթտի։ Միւյայիմ պիր րիւզկեար էտմէքտաէ, կիւնտիւզուն քէօփիւք կիպի կէօրիւնէն սաթհ ը տէրէճա տունուգ պիր նուր վէրմէքտաէ, կէմինին պաշ թարաֆրնտան իբի ճիհէթթէ պիրէր ֆօսֆօր սէյյալը կէչմէքտաէ, վէ սէֆինէնին չագգ էտիպ կէչակյի սիւտ կիպի պէյազ եօղ ուղուն պիր էթէք հէյէթինտաէ փարլամագտա իտի. կէօզ կէօ-րէ պիլակյի մէսաֆէտաէ հէր պիր տալղանըն թէփէսի փար-լար, վէ կէօք եիւղիւ տէնիզին նուրը ին'իգասընտան լէ-մա'ան էտ'ըր իտի։

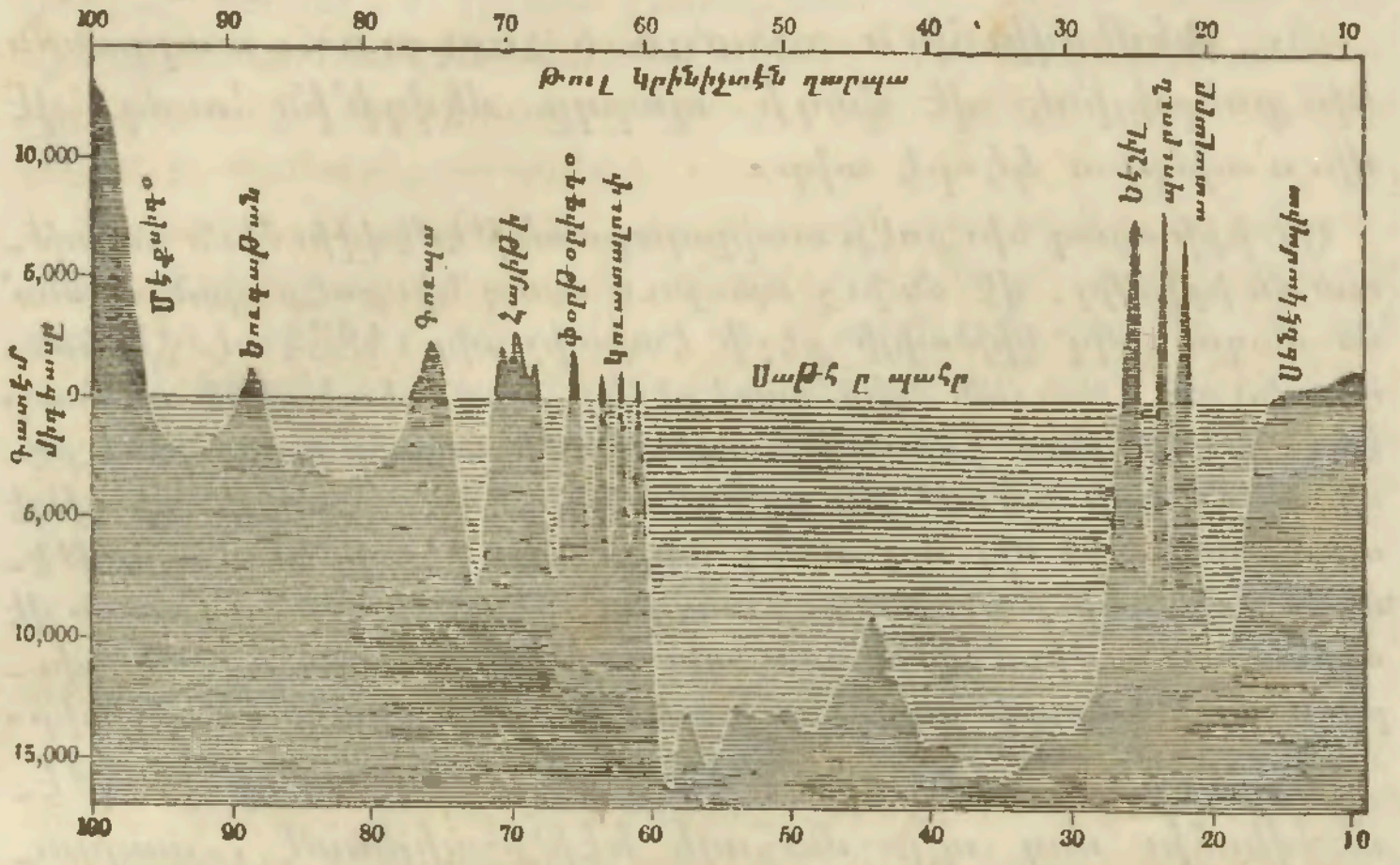
5. Օգիանօսուն 'ումգը, գարանըն տաղլար, տէրէլեր, եիւքսէք վէ էնկին օվալար սէպէպինտէն մուխթէլիֆ չէֆէլ ու վազի'յէթտաէ օլան սաթհը կիպի, մուխթէլիֆ չէֆէլ ու վազի'յէթտաէ պուլունան գա'ըընըն հէյէթինէ կէօրէ տիր։ Օգիանօսուն տէրին եէրլէրինի էօլչիւպ 'ումգընը պուլմայտա միւչքիլաթ չօդ օլարընտան, պու խու-սուստա մա'լիւմաթըմըզ ղայէթ մահտուտ տըր։

ՁԷնուպլի Ամերանթիդատ 25,000, վէ պահր ը մուհիթ ի քէպիրտաէ 43,000 այագ 'ումգ էօլչիւմիւշ խսէ տէ, վասայիթ ի իհթիմալտաէ նագս պուլունընտը ճիհէթլէ, նէթիճէ ի 'ամէլին սրհահաթընա իհթիմատա օլունմազ։ Գը-թա'աթ ը 'ադիմէ սէվահիլինտաէն եէթմիշ պէչատն եիւղ միլ գատար ուղագըղտատա Ամերանթիդ օգիանօսունըն 'ումգը 600 այագը թէճավուզ էթմէմիշ տիր։

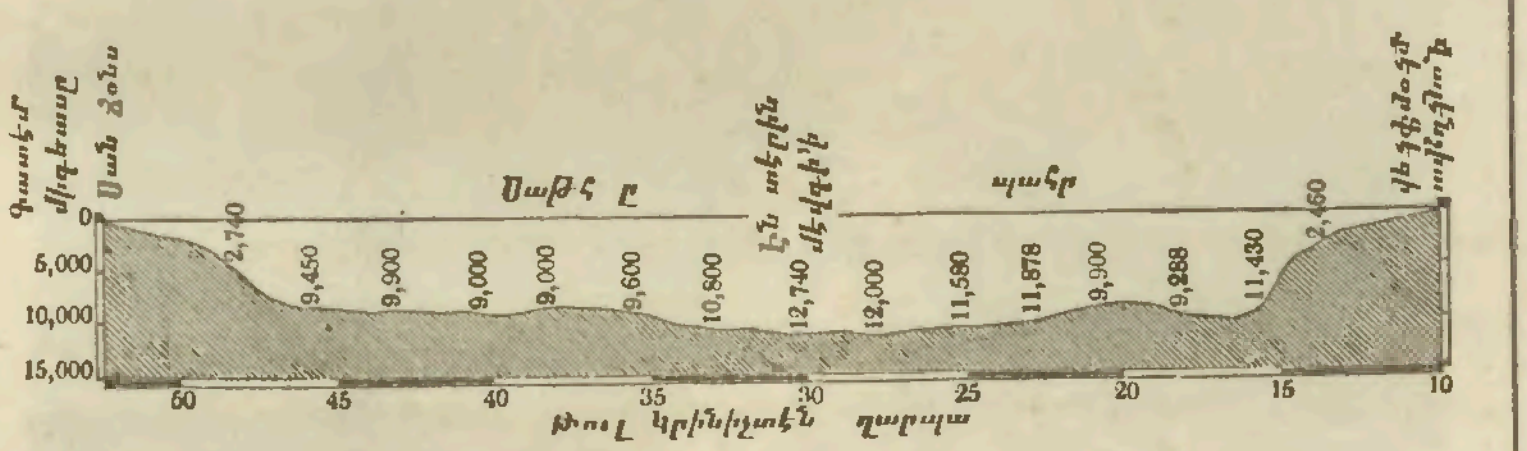
Ամիտէքի չէչ՝ չիմալի զարպտան ճէնուպլի չարդա տօղրու միւմքէտատ պիր խաթթ իւզէրինտէ, Մէքսիգոտան Ամերիգայա-տէք իհթիմատա էտէն պիր տէնիզ գրթ'ասրնըն գա'ըը րէսմի տիր։ Պու րէսմ տէնիզ սաթհ-նիհտան գարանըն պա'զը մէվգի'-

7. Պաթագ նէ՞ տիր։
Ամերիգատա վէ Էվրօփատա էն պէօյիւք պաթագլարը զիքր էյլէ։
1. Ցէնիզին սույունատա պուլունան պա'զը մա'ատնէի մատտէ եիւզտէ գա՞չ ըտը։ Օչ մա'ատնէլերին պաշլըճասընը սէօյլէ։
Պու մա'ատնէլեր սույուն տատրնտա վէ աղըրլըզընտա նէ՞ թէ'սիր էտէրլէր։
Թաթլը սու վէ տէնիզ սույու տէրէճէ ի հարարէթլերի գա՞չ օլարագ տօ-նարլար։
2. Ցէնիզ սույունըն րէնկի հագդընտա նէ՞ տէնիլլեր։
3. Ցէնիզին չէֆֆաֆլըզը հագդընտա նէ՞ տէնիլլեր։
4. Ցէնիզին ֆօսֆօրի ղիյասընտա սէպէպ նէ՞ տիր։
5. Օգիանօսուն 'ումգը նէյէ՞ կէօրէ տիր։
Պահր ը Ամերանթիդ վէ Պահր ը մուհիթ ի քէպիրտաէ էօլչիւմիւշ էն չօդ 'ումգ նէ՞ գատար տըր։

լէրի իրթիֆա'ընը, վէ տէնիզին պա'զը մէվգ'իլէրի 'ումգընը կէօսթէրիր:

Միւճթէմի'ա ի Ամէրիգանըն պահրիյէ զապիթանընտան Պէրրիման, վէ Ինկիլթէրրանըն պահրիյէ զապիթանընտան Տէյման նամ զաթլար, Աթլանթիգ օղիանոսունտա թէլէկրաֆ խաթթըը վազ' օլունմազտան ագտէմ, Օգիանոսուն Իրլանտա վէ Նիւ Ֆաունտլանտ ատալարը մէյանընտա տիւշէն գըթ'ասընը միւքէրրէրէն քէշֆ էյլէմիշ տիրլէր: Պու գըթ'անըն գա'րը Ճէնուպի Աթլանթիգտէ քէշֆ օլունան գա'րլարա նիսպէթէն սըղ վէ զայէթ տիւզ օլտըղը իչիւն "Թէլէկրաֆ օվասը" նամը իլէ խասս օլունմըշ տըր: Միւմաիլէյհ Պէրրիմանըն քէշֆիյաթընա կէօրէ պու օվատա տէնիզին էն տէրին մէվգի'ի 12,740 այագ 'ումգընտա տըր:

Պալատէքի շէքլ մէզքիւր քէշֆիյաթա կէօրէ, Իրլանտանըն Վալէնշիա քէօրֆէզի իլէ Նիւ Ֆաունտլանտըն Սան Ճօնս իսքէլէսի արասընտա տիւշէն Օգիանոս գըթ'ասընըն գա'րընը կէօսթէրիր:

6. ՕԳԻԱՆՈՍ հագիգաթ ը հալտէ զայէթ վասի' պիր ճիսմ ի սէյյալ իսէ տէ, հէմ գարանըն գըթ'աթ ը 'ազիմէսի հէմ տէ ֆարգի խաթթլար իլէ պէշ գըթ'այա, եա'նի Պահր ը միւնճէմիտ ի շիմալիյէ, Պահր ը միւնճէմիտ ի ճէնուպիյէ, Պահր ը Աթլանթիգէ, Պահր ը մուհիթ ի քէպիրէ վէ Պահր ը մուհիթ ի Հինտիյէ թագսիմ օլունմըշ տըր:

(1) ՊԱՀՐ Ը ՄԻՒՆՃԷՄԻՏ Ի ՇԻՄԱԼԻ գութպ ը շիմալիյի մուհիթ օլուպ, ճէնուպի ճիհէթլէրինտէ Ամէրիգա, Ասիա վէ Էվրօփա գըթ'ալարընըն շիմալի հուտուտլէրի իլէ հէմ տէ տա"իրէ ի գութպ ը շիմալի իլէ մահտուտ տըր: Պիր թարաֆտան Պէհրինկա պօղազը վասըթասըյլէ Պահր ը մուհիթ ի քէպիրէ, տիկէր թարաֆտան Կրուէնլանտ վէ Նօրվէճ արասընտա տիւշէն Կրուէնլանտ տէնիզի իլէ Աթլանթիգ օգիանոսունա միւթթասըլ տըր:

(2) ՊԱՀՐ Ը ՄԻՒՆՃԷՄԻՏ Ի ՃԷՆՈՒՊԻ գութպ ը ճէնուպիյի մուհիթ օլուպ, գարա գըթ'ալարը իլէ հիչ պիր թարաֆտան մահտուտ տէյիլ իսէ տէ, Պահր ը Աթլանթիգտէն, Պահր ը մուհիթ ի քէպիրտէն, վէ Պահր ը մուհիթ ի Հինտիտէն անճագ տա"իրէ ի գութպ ը ճէնուպի իլէ ֆարգէն թէֆրիգ էտիլիր:

(3) ՊԱՀՐ Ը ԱԹԼԱՆԹԻԳ Պահր ը միւնճէմիտ ի շիմալիտէն Պահր ը միւնճէմիտ ի ճէնուպիյէտէք միւմթէտտ օլուպ, ղարպտէն Շիմալի վէ Ճէնուպի Ամէրիգա, վէ շարգտէն Էվրօփա վէ Աֆրիգա իլէ մահտուտ տըր: Նէ Ճէնուպի Ամէրիգա վէ նէ տախի Աֆրիգա տա"իրէ ի գութպ ը ճէնուպիյէ վասըլ օլմատըգլարը ճիհէթլէ, Հօրն պուրնունտան վէ Իւմիտ պուրնունտան կէչէն իքի տա"իրէ ի նըսֆ իւն նիհար Աթլանթիգին ճէնուպի ղարպ վէ ճէնուպի շարգ հուտուտը սայըլըր:

Ճէնուպի Աթլանթիգին պէօյիւք քէօրֆէզի օլմամասը զիքրէ շայան տըր: Շիմալի Աթլանթիգին իսէ չօգ քէօրֆէզլէրի օլուպ, պունլարըն էն պէօյիւք վէ սայ քի քեամիլէն գարա իլէ մահտուտ օլան տէօրտիւ՝ Շիմալի Ամէրիգատա Մէքսիգօ վէ Հուտսօն քէօրֆէզլէրի, Էվրօփա վէ Աֆրիգա մէյանընտա Պահր ը սէֆիտ, վէ շիմալի Էվրօփատա Պալթիգ տէնիզի տիր: Պունլարտան մա'տա, սիլսիլէ ի ճէզա"իր իլէ օգիանոստան այրըլմըշ տահա իւչ տէնիզի վար տըր քի, պունլար Շիմալի Ամէրիգատա Անթիլ տէնիզի իլէ Սան Լօրանս քէօրֆէզի, վէ Էվրօփատա Շիմալ տէնիզի տիրլէր:

Աթլանթիգ օգիանոսու իքի եանը միւվազի զայէթ կէնիշ պիր տէրէ հիւքմիւնտէ տիր:

(4) ՊԱՀՐ Ը ՄՈՒՀԻԹ Ի ՔԷՊԻՐ Պէհրինկա պօղազընտան տա"իրէ ի գութպ ը ճէնուպիյէ գատար միւմթէտտ օլուպ, ղարպտան Ասիա վէ Ավսթրալիա, վէ շարգտան Շիմալի վէ Ճէնուպի Ամէրիգա իլէ մահտուտ տըր:

Պու պահրըն ղարպի ճիհէթտէ սիլսիլէ ի ճէզա"իր իլէ օգիանոստան այրըլմըշ պէօյիւճէք պէշ տէնիզի պուլունուպ, պիրինճիսի՝ Ալէութեան ատալարընըն այըրտըղը Պէհրինկա տէնիզի, իքինճիսի՝ Գուրիլ ատալարընըն այըրտըղը Օգհօթսք տէնիզի, իւչիւնճիւսիւ՝ Ճափօն ատալարընըն այըրտըղը Ճափօն տէնիզի, տէօրտիւնճիւսիւ՝ Լիուքիու վէ Ֆօրմօզա ատալարընըն այըրտըղը շիմալի Չին տէնիզի, պէշինճիսի՝ Ֆիլիփին վէ Մօլուգէ ատալարընըն այըրտըղը ճէնուպի Չին տէնիզի տիր: Շարգի ճիհէթինտէ իսէ՝ Գալիֆօրնիա քէօրֆէզինտէն մա'տա զիքրէ շայան պիր քէօրֆէզի եօգ տըր:

(5) ՊԱՀՐ Ը ՄՈՒՀԻԹ Ի ՀԻՆՏԻ տա"իրէ ի գութպ ը ճէնուպիտէն Ասիանըն սէվահիլ ի ճէնուպիյէսինէտէք միւմթէտտ օլարագ, ղարպ թարաֆը Աֆրիգանըն շարգի սէվահիլի վէ Իւմիտ պուրնունտան կէչէն տա"իրէ ի նըսֆ իւն նիհար իլէ, վէ շարգ թարաֆը Ավսթրալիանըն ղարպի սէվահիլի վէ Թասմանիատա Ճէնուպի պուրնունտան կէչէն տա"իրէ ի նըսֆ իւն նիհար իլէ մահտուտ տըր: Պու պահրըն էհէմմիյէթլի քէօրֆէզլէրի Պահր ը Ահմէր, 'Արապ տէնիզի, Պասրա վէ Պէնկալա քէօրֆէզլէրի տիր, քի ճիւմլէսի շիմալ ճիհէթինէ տիւշէրլէր:

6. Օգիանոս գա՞չ գըթ'այա թագսիմ օլունմըշ տըր:
Պահր ը միւնճէմիտ ի շիմալի իլէ միւնճէմիտ ի ճէնուպինին հուտուտընը սէօյլէ:

3 Պահր ը Աթլանթիգին հուտուտունը սէօյլէ:
Ճէնուպի վէ շիմալի Աթլանթիգ օգիանոսունըն քէօրֆէզլէրի հագգընտա նէ՞ տէնիլմիշ տիր:
Սիլսիլէ ի ճէզա"իր իլէ Աթլանթիգ օգիանոսունտան այրըլմըշ տէնիզլէրի զիքր էյլէ: Աթլանթիգ օգիանոսու նէյէ՞ պէնզէր:
4. Պահր ը մուհիթ ի քէպիրին հուտուտունը սէօյլէ:
Պահր ը մուհիթ ի քէպիրին սիլսիլէ ի ճէզա"իր իլէ օգիանոստան այրըլմըշ պէշ տէնիզլէրի վէ անլէրի թահտիտ էտէն ատա սիլսիլէլէրինի զիքր էյլէ:
5. Հինտ օգիանոսունը թահտիտ էյլէ:
Շիմալ ճիհէթինտէ հա՞նկը քէօրֆէզլէր վար:

6. Օգիանօսուն պէշ պէօյիւք գրի'ալարընատ հէր պիրինին վիւա'աթը, հիսապ ը թէրպի'ի իւղրէ աթխէէքի ճէտվէլտէ թախմինէն կէօսթէրիլմիշ տիր։

Պահր ը մուհիթ ի քէպիր,	74	միլիոն մուրէպպա' միլ,	եան'ի օգիանօսուն	½ ը.
Պահր ը Ա֊թլանթիգ	35	,,	,,	,,	,,	,,	¼ ը.
Պահր ը մուհիթ ի Հինտի	28	,,	,,	,,	,,	,,	⅕ ը.
Պահր ը միւնճէմիա ի ճնպի.	8 ½	,,	,,	,,	,,	,,	$\frac{1}{17}$ ի.
Պահր ը միւնճէմիա ի չիմալի	4 ¼	,,	,,	,,	,,	,,	$\frac{1}{35}$ ի.

ՊԱՊ Ը ՍԱՏԻՍ

ՕԳԻԱՆՕՍՈՒՆ ՀԱՐԷՔԵԱԹԸ

ԹԷՄԷՎՎԻՒԾ, ՃԷԶՐ ՈՒ ՄԷՏՏ ՎԷ ՃԷՐԵԱՆ

1. Օգիանօսուն թէմէվվիւճ, ճէզը ու մէտտ վէ ճէրեանտան 'իպարէթի իչ նէվ' հարէքէթի վար տըր քի, հէր պիրինին պըրը պիր սէպէպտէն հուսուլէ կէլմիյի ճիհէթլէ շայէտ ճիւմլէի հէման պիր զէման ու մէքեանտա զուհուր էթտէլէր պիլէ, եինէ պիր պիրլէրիյլէ 'ալագալարը եօգ տըր։

1. ԹԷՄԷՎՎԻՒԾ

2. Թէմէվվիւճ սույուն էնիսի գալգմասը հարէքէթի օլուպ, պաչըճա րիւզկեարըն էամէսինտէն նէչէթի էտէր։ Թէմէվվիւճ հարէքէթի ճէրեան հարէքէթինտէն փարգը տըր. չինքի ճէրեան հալինտէ սույուն զերրելէրի քէնտի եէրլէրինի թէրը լիչ նէգտիկէրինի թա'գիպ էտէրլէր. Թէմէվվիւճ հալինտէ իսէ՝ զերրելէր քէնտի եէրլէրինի թէրը էթմէյիպ, մէվգի'լէրինտէ գալգըպ էնէրլէր։

Հէնուզ պաչագ վէրմիշ պիր պուղտայ Թարլասընատան կէչէն րիւզկեարըն գուվվէթինտէն պաչագլար էյիրիպ գալգարլար, վէ պու վէճհլէ օ Թարլատա պիր նէվ' Թէմէվվիւճ հուսուլէ կէլիր։ Պէօյէճհ օգիանօսուն սաթհը էսէն րիւզկեարատան Թէմէվվիւճ էտիպ, տալղալանան սու Թարլատաքի պաչագլար կիպի իչէրի կէրի պիր ազ եէրինի տէյիշտիրիր իսէ տէ, մէվգի'ինի քիւլիհէն թէրք էթմէզ։ Պու էձլտէն տիր քի, գապարմըշ տէնհզտ սէյր էտէն սէֆինէլէրին գաթ' էթտիքլէրի մէսաֆէ փատկէթ տէնիլէն ալէթ իլէ էօլչիւլիւր։ Պու ալէթ սաթհը տէրեայա աթըլարգտա, կեահ պիր տալղանըն զերվէսինտէ, կեահ տախի իչի տալղանըն արասընատա կէօրինիւր իսէ տէ, մէվգի'ինի տէյիշտիրմէզ։

3. ՏԱԼՂԱԼԱՐԸՆ ԵԻԻՔՍԷՔԼԻՅԻ րիւզկեարըն չիտտէթինէ վէ տէրեանըն տէրինլիյինէ կէօրէ տիր։

Ս֊գօրզալ՝ Ա֊թլանթիգ ին տալղալարընը էօլչիւյիւնտէ, օթուզտան գըրգ այագ, Գափտան Ֆիթսրօյ տախի եինէ օ տէնիզտէ ալթմըշ այագ իրթիֆա'ընտա տալղա պուլմուշ իսէ տէ, րիւզկեար չէտիտ օլմատըղը զէման տալղանըն իրթիֆա'ը անճագ ալթը պյագա պալիզ օլուր։ Պիր պիրի արտը սըրա կելէն իչի տալղանըն եէքտիկէրինէ տէն ՊՈՒ'ՏԸ պիրինին իրթիֆա'ընըն ալթըտան օն միսլինէ գատար օլտըղը պիթ Թէճրիպէ անկլաչըլմըշ տըր։ Ա֊թըշար այագ իրթիֆա'ընտա օլան տալղալարըն պու'տը 60 ար այագ օլուր։

Թէմէվվիւճիւն նէ տէրէճէ ՏԷՐԻՆԼԻՅԷ ԳԱՏԱՐ Թ"ՍԻՐ էթտիյինի Թահգիգլէ օղրաշանլար անըն 450 տէն 620 այագա գատար տէրինլիյէ Թէ"սիրինի պուլմուշլար տըր։

4. Թէմէվվիւճիւն ՍԻՒ'ԱԹ Ը ՀԱՐԷՔԷԹԻ տալղանըն եիւքսէքլիյինէ վէ վագի' օլտըղը մէվգի'ին 'ումգ վէ վիւա'աթընա կէօրէ տիր։

Օն իչի այագ եիւքսէք տալղալարտա՝ Թէմէվվիւճիւն սա'աթտա օն իչի միլ, վէ օն իւչ պուչուգ այագ եիւքսէքը օլանլարտա՝ օն տօգուզ միլ կիթտիյի քէչի էտիլմիշ տիր։ 1854 տէ Ճափօնատա վուգու' պուլան պիր հարէքէթի ի արզ սէպէպիյլէ զուհուր էտէն Թէմէվվիւճ էանասընատա Թէմէվվիւճ Պահր ը մուհիթ իչքէպիրի օն իչի սա'աթ օն ալթը տագիպտէ կէչտիյի ճիհէթլէ սա'աթտա 400 միլ եօլ ալմըշ տըր։ Փրօֆէսօր Պէչ պու Թէմէվվիւճիւն սիւ'աթընատան, տալղալարընըն իրթիֆա'ընտան վէ օգիանօսուն վիւա'աթընտան պիլ իսթիֆատլալ, պահր ը մէզքիւրիւն միւԹէվասիթ 'ումգընը 22,000 այագ Թախմին էթմիշ տիր։

5. Մէվճ Ը ՄԻՒՆՔԷՍԻՐ։ Տերին պիր տէնիզին Թէմէվվիւճիւ սըղ պիր մահալէ նէթիյինտէ, տալղալարըն ալթ Թարաֆտաքի սու զերրելէրինին հարէքէթի միւմանա'աթա օղրատագլէ եալընըզ զերվելէրի իչերի կիթտիյինտէն, տալղալար միւնքէսիր օլուրլար. օ հալտէ պու միսիլիւ տալղալարա մէվճ ը միւնքէսիր տէնիլիր։

Մէվճ ը միւնքէսիր հիսար կիպի տիք կէօրիւնիւպ, պա'զը եէրտէ փէք եիւքսէք վէ ֆէվգ էլ 'ատէ գուվվէթլի օլուր։

ՄԱՑՆՕՔ ԼԻՃ ՖԻՆԷՐԻ

Պալատէքի չէրլտէ, Պօսթօնատան հիրմի միլ իրագ Մայնօթ Լիճ նամ պիր գայա իւզերինտէ գուվրու օն փարմագ վէ իրթիֆա'ը ալթմըշ այագ օլան տէմիր տիրէքլէր իլէ եափրըմըշ, վէ 1851 Նիսան այընատա վուգու' պուլան պիր ֆուրթունատա մէվճ ը միւնքէսիր սաաէմէսի իլէ եըզըլըպ խարապ էտիլմիշ ֆէնէր գուլէսի կէօսթէրիլմիշ տիր։

2. ՃԷԶՐ ՈՒ ՄԷՏՏ

6. Օգիանօսուն մու'այյէն վագԹլարտա գատարմասընա՝ ՄԷՏՏ, վէ չէքիլմէսինէ ՃԷԶՐ տէնիր։

---

6. Օգիանօսուն պէչ գրի'ասընատան հէր պիրինին վիւա'աթը Թէրպի'էն գա՞չ միլ տիր։
1. Օգիանօսուն գա՞չ հարէքէթի վար տըր։
2. Թէմէվվիւճ հարէքէթինի Թա'րիֆ էյլէ։
3. Տալղանըն եիւքսէքլիյի նէյէ՞ կէօրէ տիր։
Պիր պիրի արասընըրա կէլէն իչի տալղանըն եէքտիկէրինէտէն պու'տը նէ՞ գատար օլուր։

Թէմէվվիւճիւն Թէ"սիրի օգիանօսուն 'ումգընատա նէ՞ տէրէճէյէ գատար եէթիյինի։
4. Թէմէվվիւճիւն սիւ'աթի ը հարէքէթի նէյէ՞ կէօրէ տիր։
5. Մէվճ ը միւնքէսիր նէ՞ տիր։
6 ՃԷԶՐ ու մէտտ նէ՞ տիր։

Ճէզր ու մէտա օգիանօսա տար պօղազ իլէ իրթիպաթը օ-լան քէօրֆէզլէրտէն մա'տա օգիանօսուն ճիւմլէ սահիլլէրինտէ վուգու' պուլուր ։ Մէտա էնհասրնտա սու ալթը սա'աթ գա-պարտգան ոճնկրա ոն տագիպէտէն պէչ տագիպէյէ գատար պուլունտրզը հալ իւզրէ տուրուր , վէ պէօյլէ տուրմասընա ՄԷՏՏ Ը ՔԵԱՄԻԼ տէնիլիր ։

Պա'տէհու ճէզր վուգու' պուլուր քի , սու ալթը սա'աթ գա-տար չէքիլիպ տուրուր , վէ պէօյլէ տուրմասը հալինէ ՃԷՋՐ Ը ՔԵԱՄԻԼ տէնիր ։ Պիր ճէզր ու մէտան միւատէթի ոն իքի սա'աթ հիրմի պէչ տագիպէ տիր ։ Շէօյլէ քի այրն պիզէ կէօ-րիւնտիւյիւ իւզրէ , հարէքէթ ի եէվմիյէ ի էյնիյէսի միւատէ-թի օլան 24 սա'աթ 30 տագիպէտէ իքի ատֆ'ա ճէզր ու մէտա վուգու' պուլուր ։

7. *Ճէզր ու մէտա չէմնէն վէ գամէրին քիւրէ ի արզը ճէզպ էթմէլէրինտէն նէշէթ էտէր ։*

Ճիսմլէրին պիր պիրինի ճէզպ էթմէլէրինէ սէպէպ օլան գու-վվէթ՝ Գուվվէ ի ճազիպէ տէնիր ։ Քիւրէ ի արզ պու գուվվէ իլէ՝ գամէրի , չէմս տախի սէյյարէլէրի ճէզպ էտէր ։ Անճագ ճէզպ քէյֆիյէթի Թարաֆէյնտէն օլարզը ճիհէթլէ , գամէր տախի քիւրէ ի արզը ճէզպ էտէր ։

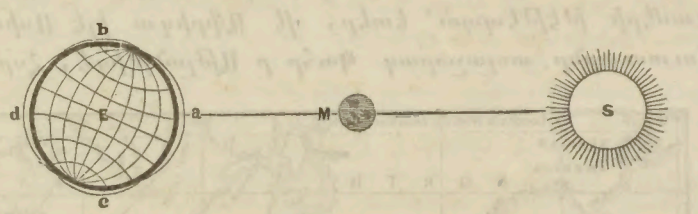
Ճէզր ու մէտանէն սէպէպ ի ա'զամը գամէր օլարզը թէճրիպէն իլէ մա'լիւմ օլմուշ տըր ։ Շէօյլէ քի տա"իմա մէտա , այրն վարիա օլարզը տա"իրէ ի նըսֆ իւն նիհար ալթընտա վուգու' պուլուր ։ Օգիանօսուն մու'այյէն պիր նօգթաար հիզատրնա տիւշէն տա"իրէ ի նըսֆ իւն նիհարը պիր սէնէտէ քիւրէ ի գամէր գաշ ատֆ'ա կէչէրսէ , օ նօգթատա սէնէտէ օլ գատար , եա'նի 697 տէֆ'ա , մէտա վագի' օլուր ։

Ճէզր ու մէտա իչինն պիր գա'իտէ արամաղա իլք տէֆ'ա չալըշան զաթ էրպաշ ը 'իլմ ի հէնատէսէն մէշհուր Ինկլիզ Սըր Իսահագ Նիւթօն իտի ։ 'Ալիմ ի միւտաքիլէյհին պու խուսուս-տա օլան պէյանաթը մէտհէ չայան իսէ տէ , արհհաթը չիւպ-հէտէն վարէսթէ տէյիլ տիր ։

8. *Նիւթօն տիւնեայը միւթէսավի տէրինլիքտէ պու-իլէ գափը պիր քիւրէ ֆարզ էտէյօր ։ Պու , սէյյալ օլարզը հասէպկյլէ , այրն գուվվէ ի ճազիպէսինէ գա-բատան զիյատէ թապի' օլուր ։ Տօղրուտան տօղրույա այրն թահլիլընա տիւշէն եէրլէրտէ սու չօգ կէնիշ վէ աղ եիւքսէք պիր տալղա հէյէթինտէ դապարըր ։ Գուվ-վէ ի ճազիպէնին գարայա թէ"սիրի գամէր ալթընա տիւշէն սույա նիսպէթլէ աղ , վէ պու սույուն միւթեգապիլ ճիհէթինտէ պուլունան սույա թէ"սիրի իսէ, էն իրագ օլարզը իչինն , գարայա նիսպէթլէ տահա աղ տըր · պի-նա"էն 'ալէյհ այ քիւրէ ի արզըն սու ալթընտա գալ-մըշ սուլպ գըսմընը տախի ճէզպ էթախյի իչինն միւթէ-գապիլ ճիհէթինտէ պու գապարըր ։*

Նիւթօնըն պու թէսավվուրը պիրի տօղրուտան տօղ-րու այրն թահլիլընա վէ սիկէրի պունուն ճիհէթ ի միւ-թէգապիլէսինէ տիւշէն , վէ հէր պիրի տախի այրնը, պիպկ կէօրիւնտիւյիւ իւզրէ , հարէքէթ ի եէվմիյէ ի էյնիյէսինէ թահլի' օլուպ հէման պիր անատ վուգու' պուլան իքի մէտանին սուրէթ ի վուգու'ընը կէօսթէրիր ։

9. *Ճէզր ու մէտա վուգու'ինտէ չէմնին տախի թէ"-սիրի վար իսէ տէ, գամէրին քիւրէ ի արզա գուրպի-յէթի սէպէպկյլէ գուվվէ ի ճազիպէսի չէմնին գուվ-վէ ի ճազիպէսինին իքի միպինտէն պիր նազ զիյատէ տիր , եա'նի գամէրին թէ"սիրինէ չէմնին թէ"սիր ի նիսպէթի 355ին 800է նիսպէթի տէրէճէսինտէ տիր ։*

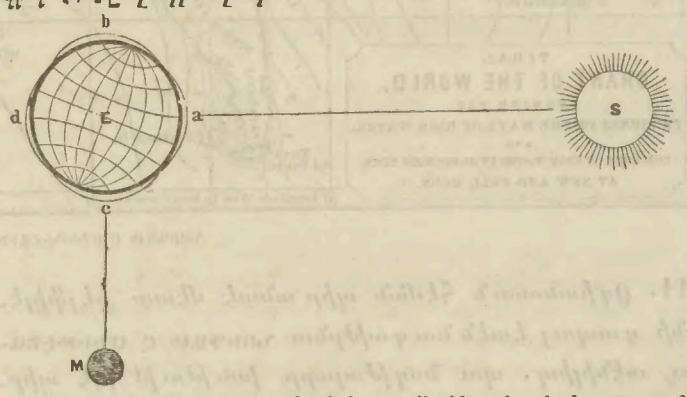
Պալատէքի չէքլ գամէր իլէ չէմնին գուվվէյէրի իթթիհատը իլէ վուգու' պուլան Ճէզր ու մէտաի կէօսթէրիր ։

E քիւրէ ի արզ , M գամէր վէ S չէմս տիր ։

a, b, c, d քիւրէ ի արզը գաիլայան սու տըր ։

Քիւրէ ի արզ իլէ գամէր վէ չէմս պիր խաթթ ը միւսթագիմ իւզէրինտէ վագի' օլարզպարընտա , a սէմթինտէքի սու գամէրին գուվվէ ի ճազիպէսինէ գապարըր , գարանըն տախի պու սէմթ-տէն ճէզպ օլուննտաը իւզէրինէ d ճիհէթինտէքի սու գա-պարմըշ գալըր ։

Պու իքի ճիրմին գուվվէ ի ճազիպէյէրի իթթիհատը իլէ a, d տէ վուգու'ա կէչէն մէտատէ , էն եիւքսէք օլարզը էճլտէն , Ճոդ է էտէլ թէտիյէ օլուննուր , b վէ c սէմթլէրինտէ իսէ՝ ճէզր է էտէլ վագի' օլուր ։

Պալատէքի չէքլտէ , չէմս իլէ գամէրին քիւրէ ի արզը մու-խալիֆ իքի ճիհէթտէ ճէզպ էյլէտիքլէրի կէօսթէրիլիր ։ Գամէ-րին c վէ b ճիհէթլէրտէ հասըլ էյլէտիյի մէտատ , չէմնին a վէ d ճիհէթլէրտէքի մուգավէմէթիյլէ մէտատ ի քնամիլ տէրէճէսինի պուլմատըղընտան , անա Ճոդ է նաքէ- թէմամիյէ գըլընըր ։ a վէ d ճիհէթլէրտէ չէմնին ճազիպէսիյէ հասըլ օլան մէտատ տախի՝ գամէրին գուվվէ ի ճազիպէսի մուգավէմէթիյլէ մէտատ ի նա-գիս տէրէճէսինտէ գալմըշ տըր ։

10. *Քիւրէ ի արզ միւթէսավի 'ումդատա սու իլէ քեա-միլէն մէսթուր պիր քիւրէ օլատա իտի , մէտատ չօգ վասի' ֆագաթ չօգ պէթթի պիր տալղա հալինտէ գամէրի թէթէպպու' էտէր իտի ։ Ֆագաթ գարանըն գըթա'աթ ը 'ազիմէսի օգիանօսու մուհէթէլիֆ պիր գաչ գըսմա թագ-սիմ էյլէսիյինտէն մէտատին իլէրիյէ հարէքէթի հէր եէրտէ պիր գարարատա օլմազ ։*

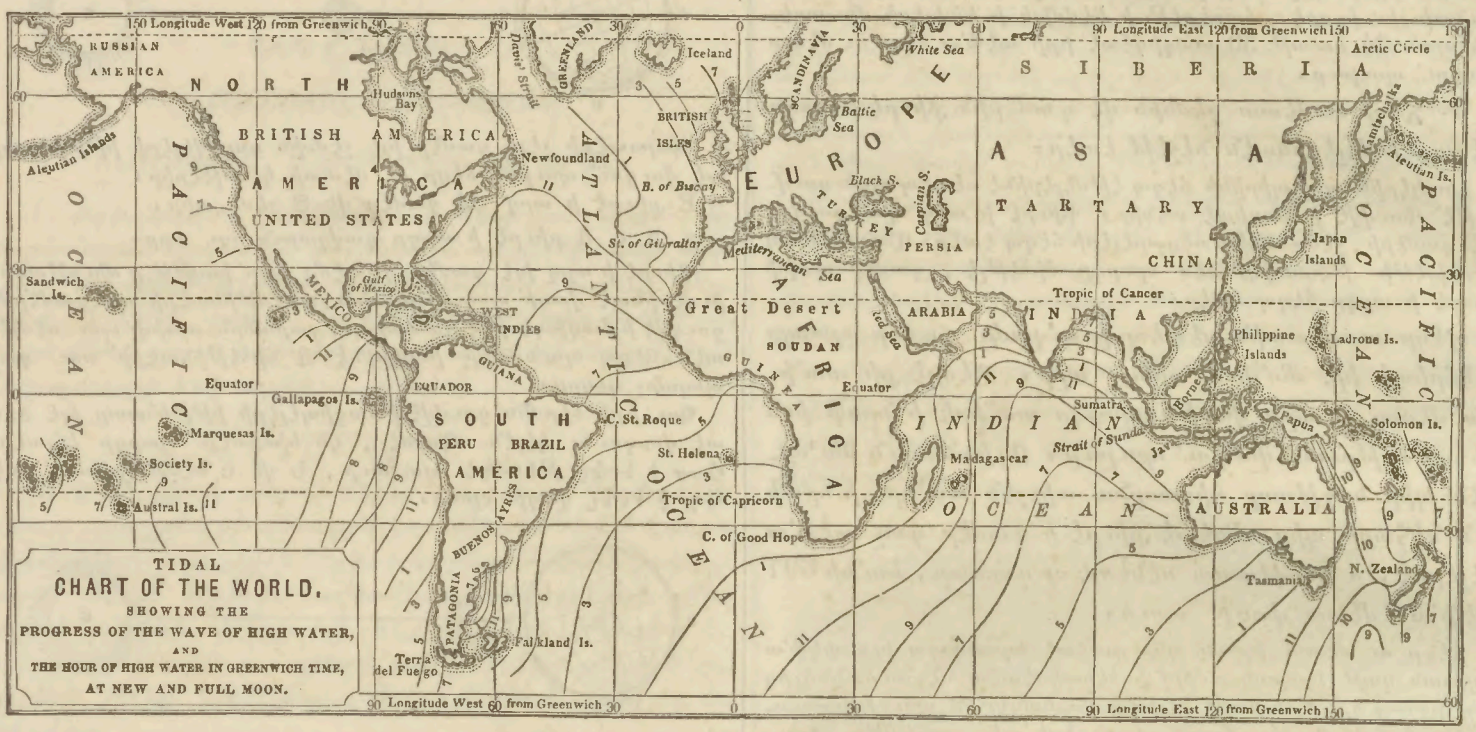
Գարա իլէ մուհաթթ օլան տէնիզլէր իլէ կէօղէրտէ հիսա օլունաճագ տէրէճէտէ ճէզր ու մէտատ հուսուլէ կէլմէզ ։ Չաթթա Պահր ը Աֆրանթիգին մէյտանը աղ օլարզընտան , օրատա վուգու' պուլան ճէզր ու մէտատ Պահր ը մուհիթ ի քէպիրին ճէզր ու մէտաի տէրէճէ-սինէ վարամազ ։

Մէտատ ը քեամիլ նէյէ° տէնիլիր ։
Ճէզր ը քեամիլ նէյէ° ։
Ճէզր ու մէտատ նէ° գատար միւրեր ։
7. Ճէզր ու մէտանին սէպէպ ի վուգու'ը նէ° տիր ։
8. Նիւթօն ճէզր ու մէտատ հագգընտա նէ° պէյանաթատա պուլունմուշ տըր ։
9. Մէտատ ի էքմել վէ մէտատ ի նագիս նիճէ հասուլէ կէլեր ։

Գարա իլէ մուհաթթ օլան տէնիզլէր իլէ կէօղէրտէ ճէզր ու մէտատ հագ-գընտա նէ° տէնիլմիշ տիր ։
Էն 'ազիմ ճէզր ու մէտատ օգիանօսուն հաճիկը սէմթինտէ վագի' օլուր ։

Պահր ը միւնճէմիա ի ճէնուպի վէ պահր ը մուհիթ ի քէպիրլէ կէլէ պահր ը մուհիթ ի Հինտիսին իւչիւ պիրլիքտէ վէք վասի' վէ 'ամիդ պիր աէնիղ հիւքմիւնտէ օլարգ լարընտան, էն 'ազիմ մէտտ մէվգի'ի սիրլէր։ Էն 'ազիմ մէտտ չարդտան զուհուր կէլ, զարպա տօղրու գամերի թէթէպպու' էտեր, վէ Ափրիգա իլէ Ասիա հուտուտլիը տօլաշարագ Պահր ը Ամէրիգայէ, Հօրն պուրնունը տախի կէչէրէք Պահր ը մուհիթ ի քէպիրլէ կէլիր։

Պու միսիլլիւ էն 'ազիմ մէտտին մէպաէ'ի իհթիմալ էն Ալեքսանդրիանըն ճէնուպի շարգի ճիհէթի սիր։ Մէտտ, սա'իր տալղալար միսիլլիւ, անճագ սըղ վէ գաբայա եագըն եէրլէրէ եէթիշակիինտէ սույուն ճէրեանը նա սեպէպ օլուր։

ՆՈՒԴԱԹ Ը ՄԻԻԹԷՇԱՐԻՔԷՆԻՆ ՄԷՏՏԻ ԽԱՐԻԹԱՍԸ

11. Օգիանօսուն հէյման պիր անտէ մէտտ քէյֆիյէթինի գապուլ էտէն նուգաթընա ՆՈՒԴԱԹ Ը ՄԻԻԹԷՇԱՐԻՔԷ տէնիլիպ, պու նօգթալարը խուրմութ իլէ պիրլէշէրմէքլէ, նուգաթ ը միւթէշարիքէ մէտտի ԽԱՐԻԹԱՍԸ եափըլըը։

Թաամանիա ճէզիրէսինին շարգ գըյըսընտա էօյլէտէն պիր սա'աթ էվվէլ պաշլայան պիր մէտտ, օն իքի սա'աթ սօնկրա Հինտիսթան Նիմճէզիրէսինին ճէնուպի ուճունա, պա'տէհու իքի սա'աթ միւրուրինտէ իւմիտ պուրնունա վարըը, վէ Ամէրիգայի 'ամիդ մահապլէրինտէն միւր'աթլէ իլերլէյէրէք օն սա'աթ սօնկրա, եա'նի թաամանիատան չգուղը վագըթտան եէրմի տէօրթ սա'աթ միւրուրինտէ, Նիւ Ֆաունտլանտ ատասընա եէթիչիր։

Պալատէքի չէքլտէ նուգաթ ը միւթէշարիքէ մէտտիններ կէօսթէրէն խարթալարըն արասընտաքի մէսաֆէ՝ մէտտին հէր իքի սա'աթտա չարդտան զարպա տօղրու դաթ' էթտիյի մէսաֆէ սիր։

12. ՄէՏՏԻՆ ԻՐԹԻՖԱ'Ը։ Մէտտին իրթիֆա'ը օգիանօսուն օրթա եէրլէրինտէ ազ տըր։ Ո սէմթլէրտէ վագի' ատալարըն սէվահիլինտէ սու անճագ պիր արշըն դատար պապարըը։ Ֆագաթ մէտտ գրթա'աթ ը 'ազիմէյէ չարփըլարընտա վէ ազգը կէնիշ քէօրֆէզլէրէ կիրաիյինտէ, զիյատէսիյէ քէսդ ի իրթիֆա' էտեր։

Շիմալի Ամէրիգատա Ֆընտի քէօրֆէզինին ազըընտա իրթիֆա'ը մէտտ օն սէքիզ այագա, պայ ուճունտա իսէ' պա'զէն եէթմիշ սէքսէն այագա պալիզ օլուր։ Միսիսիփփինին մունսաապը եագրընտա մէտտ եալընդզ պիր պուչուգ այագ, Ջէսափիք քէօրֆէզինտէ՝ օն պէչ այագ, Իւմիտ պուրնունտա՝ իւչ պուչուգ, Սէնթ էլէնատա՝ իւչ, վէ Սանտուիչ ատալարընտա իքի պուչուգ այագ եիւքսէլիր։

3. ՕԳԻԱՆՕՍՈՒՆ ԱԳԸՆԹԸԼԱՐԸ

13. Օգիանօսատա, պէօյիւք նէհրլէր կիպի, մուհթէլիֆ ճիհէթլէրէ ագան ագընթըլար վար տըր քի, սույու գութպալարատան խաթթ ը իսթիվայա, վէ խաթթ ը իսթիվատան գութպալարա նագլ էտէրլէր։

Պու ագընթըլար եա թէսատիֆի, եա Մէվսիմի վէ եա Տա"իմի սիրլէր։

14. ԹԷՍԱՏԻՖԻ ԱԳԸՆԹԸ, իսմինէն տախի մա'լում օլտըղը իւզրէ, չօգ սիւրմէյիպ, երկյէն պուղատան, 'ազիմ ֆուրթունալարտան, եախօտ ճէզր ու մէտտէն հուսուլէ կէլիր։

Մէտտ տար պօղազլարտան իչէրիյէ, եախօտ ուզուն պուսուղ պապարըը։ Ֆագաթ մէտտ գրթա'աթ ը 'ազիմէյէ չարփըլարընտա վէ ազգը կէնիշ քէօրֆէզլէրէ կիրաիյինտէ, զիյատէսիյէ քէսդ ի իրթիֆա' էտեր։

Շիմալի Ամէրիգատա Ֆընտի քէօրֆէզինին ազըընտա իրթիֆա'ը մէտտ օն սէքիզ այագա, պայ ուճունտա իսէ' պա'զէն եէթմիշ սէքսէն այագա պալիզ օլուր։ Միսիսիփփինին մունսաապը եագրընտա մէտտ եալընդզ պիր պուչուգ այագ, Ջէսափիք քէօրֆէզինտէ՝ օն պէչ այագ, Իւմիտ պուրնունտա՝ իւչ պուչուգ, Սէնթ էլէնատա՝ իւչ, վէ Սանտուիչ ատալարընտա իքի պուչուգ այագ եիւքսէլիր։

11. Նուգաթ ը միւթէշարիքէ նէյէ տէնիր։
Նուգաթ ը միւթէշարիքէնին մէտտի խարիթասընտա մէտտին չարգտան զարպա տօղրու հաբէքաաթը վագթընը թա'րիֆ էդլէ։
12. Մէտտ էնկինտէ՞ մի եօխսա սահիլտէ մի տահա եիւքսէք օլուր։

13. Օգիանօսուն ագընթըլարընը թա'րիֆ էդլէ։ Գա՞չ նէվ' տիրլէր։
14. Թէսատիֆի ագընթըլար իդահ էթ։
Փէնտի մէվգի'ինէ միւնհասիր վէ փէք գուվվէթլի ագընթըլար նէտէ՞ն նէչէթ էտերլէր։ Պիր միսալ կէօսթէր։

րունլարըն գուրպինտէն կէչտիյինտէ , օլ եէրլէրտէ հէման օ-
րալարա միւնհասըր գուվվէթլի ագրնթրլար զուհուր էտէր ։

Պիր պիրինէ գարշը կէլէն ագրնթրլար ԿԻՐՏԱՊ թէչքիլ է-
տէրլեր ։ Պու ճիւմլէտէն նօրվէճ գրյսըընտա վագի' մէչհուր
Մալսթրէօմ կիրտապը տըր քի , օ ճիվարտա պուլունան ատա-
լար սէվահիլինէ վուրան մէտտ ագրնթրլարընըն միւսաատմէ-
սինտէն նէչէթ էտէյօր ։

15. Մէվսիմի ագրնթրլար նիշամը սուրէթտէ ալա վէրէն ագրնթրլար օլուպ , մէվսիմ րիւզկեարլարընտան վէ ճէզր ու մէտտաէն հուսուլ կէլիրլեր ։ Պու ճիւմլէտէն Հինտ օգիանօսու ագրնթրլարը տըր քի , օրալարտա է-սիպ մէվսիմ տէնիլէն րիւզկեարլարընըն թէ"սիրի իլէ կեահ իլերի կեահ կերի ադարլար ։

16. Տա"իմի ագրնթրլար , տա"իմի սէպէպլէրտէն նէ-չէթ էտիպ , թէքմիլ սէնէտէ պիր ճիհէթէ տօղրու ադարլար , վէ էհէմմիյէթլէրի տա"իր ագրնթրլարտան պիյատէ տիր ։

Տա"իմի ագրնթրը իքի նէվ' օլուպ , պիրինճիսի' դուն-պի ագրնթրլար տըր քի , գուն-պտան խաթթ ը իսթի-վայտ , իքինճիսի' իսթիվաի ագրնթրլար տըր քի , խաթթ ը իսթիվա գուրպինտէ չարգտան զարպա տօղրու ա-դարլար ։

Պահր ը միւնճէմիտ ի չիմալի իլէ միւնճէմիտ ի ճէ-նուպիտէն պիրեր գուն-պի ագրնթը , պահր ը Ա-թլան-թիդ իլէ Պահր ը մուհիթ ի քէպիր վէ մուհիթ ի Հինտ տաւի պիրեր իսթիվաի ագրնթը զուհուր էտեր ։

Տա"իմի ագրնթրլարըն սէպէպի պէյանընտա չօգ թէ-սավվուրլար վար իսէ տէ , հիչ պիրիսի քեամիլէն գա-պուլ օլունմազա չայան տէյիլ տիր ։ Պունունլա պէրա-պեր , մինթագա ի հարրէտէ վէ գուն-պի սէմթլէրտէ սուլարըն տէրէճէ ի հարարէթինին էէքսիկէրինտէն ֆարգլը օլմասը տա"իմի ագրնթրլարա պայրճա պիր սէպէպ սայրլա պիլիր ։

Խաթիպէֆ ը հարարէթի տա"իմի ագրնթրլարա պայրճա սէ-պէպ 'ատտ էտինլեր տէրլեր քի , մինթագա ի հարրէտէ հարա-րէթին չիտտէթի սէպէպլիյլէ սու քէսպ ի իսպիսաթ էտէրէք սրգլէթի ազալտրզընտան , իւսթէ չրգըպ ազար , վէ մինթագա ի միւհէմիլէ վէ միւնճէմիտէնին սօղուդ վէ սագիլ սուլյու ալթտան կէլիպ անըն եէրինի տօլտուրուր ։ Օգիանօսուն խաթթ ը իսթիվա սէմթինէ տիւչէն գրամընտա սու քէսրէթ իւզրէ պուխարա թէհալիվիւլ իլէ էքսիկմէքտէ օլտրզընտան տաիի , գուն-թպարտան խաթթ ը իսթիվայտ տօղրու սու ճէրէան է-տիպ թէպախխուր իլէ էքսիկնին եէրինի տօլտուրուր ։ Պի-նա"էն 'ալէյհ գուն-թպտա տաիի սուլյուն զայ'աթը թտպի'ի օլ-տրզընտան , պու զայ'աթըն եէրինի եվնէ մինթագա ի հարրէ-տէն ագան սու տօլտուրուր ։ Իշթէ պու վէճհլէ Օգիանօստա , պիրի գուն-թպարտան խաթթ ը իսթիվայտ , վէ սիկէրի խաթթ ը իսթիվատան գուն-թպարա ագան իքի ագրնթը զուհուր էտէր ։

Քիւրէ ի արզ հարէքէթսիզ պիր քիւրէ օլտա իտի , պու ա-դրնթրլար եալընըզ չիմալէ վէ ճէնուպէ ագաճագլար իտի . լա-քին քիւրէ ի արզրն քէնտի միվէրի իւզէրինտէ զարպտան չարգա տօղրու տէվր էթմէքտէ օլմասրյլէ , գուն-թպարտան խաթթ ը իսթիվա սէմթլէրինէ ագան սուլար քիւրէ ի արզրն չարգա տօղրու օլան հարէքէթ ի սէրի'ասրնա մալիք օլտասարգ-լարընտան կերի գալմալարրյտա զարպա տօղրու պիր ագրնթը հու-

15. Մէվսիմի ագրնթրլարը թա'րիֆ էթ ։
16 Տա"իմի ագրնթրլարը թա'րիֆ էթ ։
Պունլար գա՞չ նէվ' տիր ։
Պայրճա սէպէպլերի հագգընտա նէ՞ տէնիլիր ։
Ագրնթրլարրն պայրճա պիր սէպէպի հարարէթ տիր տէյէնլերին պէյա-նաթրընը սէօյլէ ։

սուլէ կէլիր ։ Խաթթ ը իսթիվատան գուն-թպարա կիտէն ագրնթը-լար կիտէ կիտէ , քիւրէ ի արզրն սահրնտա , հարէքէթի քէնտի էվվէլքի պուլունտըզլարը մէվսիմսիզ հարէքէթլինէն ազ օլան պիր մէվսիմէ կէլիրլեր . օ զէման չիմալ վէ ճէնուպէ տօղրու ագաճագ եէրէ չարգ ճիհէթինէ իսթիթաճ էտէրլեր ։ Ֆագաթ գուն-թպար-տան խաթթ ը իսթիվայտ կէլէն ագրնթրլար , սէմթ ը ճէրնանըարը իպթիտտա չիմալ եա ճէնուպ իսէ տէ , կիտէ կիտէ իլերլէյէրէք , հարէքէթ ի վազ'իյէսի տահա սիւր'աթը օլան պիր մէվսիմ է , եա-նի խաթթ ը իսթիվա սէմթինէ , եէթիշիրլեր , վէ քէնտի հարէ-քէթ ի վազ'իյէէրի պիրտէն պիրէ օլ սիւր'աթա թէվաֆուգ էտէ-մէյինտէն կէրի գալըպ , զարպ ճիհէթինէ մա"իլ օլուրլար ։

Գարանըն չէքլի , Օգիանօսուն վազ'իյէթ ու ճէսամէթի , վէ պու քիթապտա պահրնտան սարֆ ը նազար էտիլէն էսպապը սա"իրէ , ագրնթրլարըն զիքր էթտիյիմիզ ճիհէթ ի ճէրնանընը թէպահլ էտէրլեր ։

Տա"իմի ագրնթրլըն էսպապը սա"իրէսի արասրնտա պա'զրլարրն գավի վէ պա'զրլարրն զա'իֆ 'ատտ էթ-տիքլերի իւչ սէպէպ վար տըր քի , պիրինճիսի՝ քիւրէ ի հավանըն օգիանօսուն ագսամ ը մուխթէլիֆէսի իւ-զէրինէ օլան զայրի միւթէսավի թաղեիգաթը , իքինճիսի՝ գուվվէ ի տաֆի'ա ի 'անիլմէրքէզին խաթթ ը իսթիվա սէմթլէրինտէ զայէթ չօգ պուլունտրզը ճի-հէթլէ՝ օլ սէմթլէրին գուն-թպէյն սէմթլէրի սուլյունը չէքտիքլերի , իւչինճիսի՝ պահր ը մուհիթ ի Հինտի-նին մէվսիմ րիւզկեարլարը կիպի տա"իմի րիւզկեարլա-րըն էամէսի տիր ։

Ագրնթրլարրն չիմալի վէ ճէնուպի հուտուտալարը տա"իմա սապիթ օլմայրպ , եագըն չիմալէ վէ գրշըն ճէնուպէ տօղրու կիէնէչ իլէ պէրապեր թէպտիլ ի մէվսի' էտէրլեր ։

Օգիանօսուն մէճմու' սուլյու սահրնտա վագի' օլան ագրնթը-լարա թապի' տէյիլ տիր ։

Օգիանօսուն սահրնտա ճէրէան էտէն ագրնթրլարրն ալ-թրնտա էքսէրիյա (տա"իմի տէնիլմէզսէ) 'աքիս ճիհէթէ տօղրու պայրգա ագրնթրլար ճէրէան էտիպ , պունլարա 'ափս ագրնթը թէսմիյէ օլունուր ։ Պու թա'պիր պիր ագրնթրընըն եանրնտան մուղայիր ճիհէթէ ագան ագրնթրյա տահի իթլագ օլունուր ։

Ալթ ագրնթը՝ պիրի սրճագ վէ տիկէրի սօղուդ օլան իքի ագրնթրընըն թէսատուֆինտէն նէչէթ էտէր . զիրա սուլյու սօ-զուդ օլան ագրնթը , սրգլէթի զիյատէ օլտրզը ճիհէթլէ , սրճագ ագրնթրընըն ալթրնա էնէր , վէ ալթտան քէնտի եօրնտա տէ-վամ էտէր ։ Ալթտան կիտէն սօղուդ ագրնթը , պա'զէն մինթա-գա ի հարրէտէ պիլէ , տահիլլերէ եախօտ տա"իր սրզ եէրլէրէ օղրատըզընտա սահհա չրգար ։

Օգիանօսուն մինթագա ի հարրէտէ վուգու' պուլան ագրն-թրլարը չօգ տէրին օլտուգլարը ճիհէթլէ , օ մինթագանրն 'ումգ գը ազ օլան մէվսի'լէրինտէ նատիր պուլունուրլար ։ 42 սա-հիֆէտէ զիքր օլունտրզը իւզրէ , Օգիանօսուն 'ումգը սահլի-տէն 75 միլէն 100 միլ էնկինէ գատար 600 այագատն պի-յատէ օլմազ . պինա"էն 'ալէյհ Միւճթէմի'ա ի Ա'մէրիգանըն չարգի ճիհէթինտէ ագըպ , Քէօրֆէզ ագրնթրար (կրլֆ սթրիմ) տէնիլէն ագրնթը , զայէթ տէրին մէվսի' իսթէյէն մինթա-գա ի հարրէ ագրնթրընը օլտրզը ճիհէթլէ՝ սահիլտէն ալէսէ-վիյէ 75 տէն 100 միլ գատար ուզագատն կէչէր ։

17. Թալէպէ ագրնթը խարիթասրնը նաղար ը սիգ-դաթա ալտրգլարը հալտէ , զիրաէ մուհարրեր հագի-գաթլարա քէսպ ը իթթիլա' էտէր ։

Պիրինճի՝ պահր ը միւնճէմիտ ի ճէնուպիտէն չիմալէ

Տա"իմի ագրնթրլարրն տա"իր նէ՞ սէպէպլերի վար ։
Պունլար էվվէլքի սէպէպ գատար մուհիմ՝ սայրլըրլա՞ր մը ։
Ագրնթրլարրն չիմալի վէ ճէնուպի հուտուտալարը պէրգատա՞ր մը տըր ։
'Ափս ագրնթրլը թա'րիֆ էթ ։
Ալթ ագրնթրլար նի՞ճէ հասրլ օլուր ։
Քէօրֆէզ ագրնթրար Մէճմուլք ի Միւճթէմի'ռէն չարգի սէվահիլինտէն նէ՞ գատար ուզագ կէչէր ։ Նի՞չիւն ։
17. Տա"իմի ագրնթրլար իչիւն 'ումումի էսաս օլան հագա"իգի սէօյլէ ։

վէ Պահր ը միւնճէմիա ի չիմալիտէն ճէնուպէ տօղրու պիրէր ագընթը ագտըղընը , պունըարըն սէմմ ը ճէր֊ եանըարը քիւրէ ի արղըն տէվրանը վասըթասըլէ կիտէ կիտէ մա՞իլ օլտըղընը , վէ իւչ օղիանօսուն ճէնուպի թարաֆըարը աչըգ օլտըղը էճլտէն , ճէնուպ ագընթը֊ սընըն փէք 'ազիմ իսկինի ։

Իքինճի՝ խաթթ ը իսթիվա ռէմթինտէ չարդտան ղարպա տօղրու իքի ագընթը ագտըղընը , պու ագըն֊ թըլար Ա֊թլանթիգին ղարպ սէվահիլինէ եագլաշարդ֊ լարընտա պիրի չիմալէ , տիկէր ճէնուպէ միւնա՛թիֆ օլտըղընը , վէ հէր պիրի մինթագա ի միւթէսիլէնին խաթթ ը իսթիվատան ուղագ 'արղլարընտա ղարպատան չարդա ագան ագընթըլար իլէ պիրլէշէրէք մէգքիւր օ֊ գիանօսուն չարդի սէվահիլինէ ագտըղընը , վէ թէք֊ բար խաթթ ը իսթիվայա տէօնիւպ պէյղի պիր չէ.քլտէ ճէրեան էթտիյինի ։

Իւչինճի՝ մինթագա ի միւթէսիլէնին խաթթ ը իս֊ թիվատան ուղագ 'արղլարընտա չարդա ագան սուլա֊ րըն պիրէր գըմը գումպի սէմթլէրէ կիթտիյինի կէօ֊ րիւր ։

'Ումումի էտաս օլան պու հագա՞իգի էյիճէ ղալթ էտէն չայիրա, հէր պիր օղիանօսուն մանղումէ ի ճէր֊ եանընա վագըթ օլա պիրիր ։

18. Պաէր ը աթլանթիգ ագընթըլարը ։ Պահր ը միւն֊ ճէմիա ի ճէնուպիտէն ագան սօղուգ ագընթը Ափրիգա֊ նըն ղարպ գըյըսընատան կէչիպ , կինէ քէօրֆէզինտէ ճիհէթ ի ճէրեանընը թէպտիլ իլէ խաթթ ը իսթիվա ագընթըսընա թէհվավիւլ էտէր ։ (Խարիթայա միւրա֊ ճա'աթ օլունա ։) Պու խաթթ ը իսթիվա ագընթըսը չարդատան ղարպա տօղրու կիտիպ , Սան Բօք պունտա չիմալի վէ ճէնուպի իքի չի՛պէյէ այրըլըր ։ Ճէնուպի չի՛պէ Պրազիլ գըյըսընատան ագարագ Բիօ Եանէյրօ դարչըսընա վարտընըտա թէքրար իքի չի՛պէյէ այրը֊ լըպ , պիր չի՛պէսի ճիհէթ ի ճէրեանընը տէյիչտիրմէ֊ յէրէք եինէ Ճէնուպի Ամերիգա գըյըսընատան ագար , էն պէօյիւք օլան իքինճի չի՛պէսի իսկ՝ չարդա տէօ֊ նիւպ Պահր ը միւնճէմիա ի ճէնուպիտէն կէչէն տօղուգ ագընթըյա դարըչարագ թէքրար խաթթ ը իսթիվայա տէօնմէ.քլէ պէյղի պիր չէ.քլտէ ճէրեան էտէր ։ Շիմալի չի՛պէ հալա խաթթ ը իսթիվա ագընթըսը օլարագ , Ճէ֊ նուպի Ամերիգանըն չիմալի գըյըսընատան կէչիպ , Ան֊ թիլ տէնիզինէ վէ Մէքսիգօ քէօրֆէզինէ տուխուլ է֊ տէր ։ Օրատան Գուպա վէ Ֆլօրիտա արասընտա քէօր֊ ֆէզ ագընթըսը իսմկյէ չրգըպ չիմալի չարդա տօղրու ագար ։ Նիւ Ֆաունտլանտա իլէ Էվրօփանըն սէվահիլ ի ղարպկյէսի միյանընտա իքյէ պէօլիւնիւպ , պիր գըսմը Պէօյիւք Պրիթանիա վէ Իռլանտա միյանընտան գումպա֊ լարա տօղրու տէվամ , վէ տիկէր գըսմը ճէնուպի չար֊ գա տօղրու կէրի տէօնիւպ իսթիվայի ագընթը իլէ պիրլէշմէ.քլէ պէյղի չէ.քլտէ ճէրեան էտէր ։

Սույու սօղուգ պիր ագընթը Պահր ը միւնճէմիա ի չիմալիտէն Ա֊թլանթիգ տուխուլ էտիպ Լապրատօր իլէ Նիւ Ֆաունտլանտըն սէվահիլինի կէչիքտէն սօնկրա , սույու սրճագ քէօրֆէզ ագընթըսը ալթընտան ճէրեան իլէ Եօլունտա տէվամ էտէր ։

19. Պաէր ը մօհէթ ի քէպիրին ագընթըլարընը Պահր ը միւնճէմիա ի ճէնուպիտէն կէչէն սօղուգ ագընթը Էրմէ֊ պօլթ ագընթըսը իսմիյլէ , փաթակօնիա վէ Զիլի եանըն֊ տան կէչիպ խաթթ ը իսթիվա ագընթըսը իլէ պիրլէշիր ։ պա՛տէհու պու խաթթ ը իսթիվա ագընթըսը իքյէ պէօ֊ լիւնիւպ , չիմալի չի՛պէսի օղիանօսու գաթ՛ իլէ Ֆիլի֊ փին ատալարընը կէչէրէ.ք չիմալէ տէօներ , վէ Ճափօն , Գուրիլ վէ Ալիութեան ատալարը գու բալինտէն միւրու իլէ , չիմալի Ամերիգա սէվահիլինէ 'ավտէթ էտէր , վէ խաթթ ը իսթիվա ագընթըսը յա թէ.քրար պիրլէշիպ թէ.քմիլ պիր պէյղի թէշքիլ էյլէր ։

Պու չիմալի չի՛պէ Ասիանըն չարդի գըյըսընատա ճա֊ փօն ագընթըսը թէտմիյէ օլունուպ , պահր ը Ա֊թլան֊ թիգին քէօրֆէզ ագընթըսը կիսի պէյղի չէ.քլինի քէսպ էտէր ։ Ճէնուպի չի՛պէսի իսկ , ղարպընա տիւչէն Ա֊թլան֊ թալիա իլէ կինէ ի ճէտիտէ տօղրու ագըպ եագլաշարգ֊ տան սօնկրա , իքյէ պէօլիւնիւր ։ պիր չի՛պէսի Ա֊թլան֊ թալիանըն չարդի գըյըսընատան կէչէրէ.ք ճէնուպէ տէօ֊ նէր վէ Պահր ը միւնճէմիա ի ճէնուպի ագընթըսը իլէ պիրլէշիր , տիկէր չի՛պէսի իսկ չիմալի ղարպա տօղրու պիր միւտաէթ ագտըգտան սօնկրա՝ եինէ չարդա տէօ֊ նիւպ , խաթթ ը իսթիվա ագընթըսընա՛ագիա ագընթը օլտը ։ (Խարիթայա միւրաճա'աթ օլունա ։)

Պէհրինկա պօղաղընըն 'ումգը վէ 'արղը ագ օլտըղը ճիհէթիլ Պահր ը միւնճէմիա ի չիմալիտէն կէչիպ պու պօղաղտան կէչէն սօղուգ ագընթը քիւչիւ.ք պիր ։

20. Պաէր ը մօհէթ ի չինտէ ագընթըլարը ։ Պու օ֊ գիանօստա տախ , Պահր ը մուհէթ ի քէպիրտէ օլ֊ տըղը կիպի , Պահր ը միւնճէմիա ի ճէնուպիտէն կէչէն ագընթը Ա֊վսթրալիանըն ղարպի սահիլինի կէչիքտէն սօնկրա ղարպա տէօներ , վէ խաթթ ը իսթիվա ագընթըսը իլէ պէրապէր ղարպա տօղրու ագըպ ճէնուպէ տէօ֊ նէրէ.ք Մօղամպիք պօղաղընտան կէչէր , Ափրիգանըն ճէնուպի ճիհէթինտէ Ակուլիտա ագընթըսը նամինը ա֊ լըր , վէ իւմիտա պուրնունտա չարդա տէօնիւպ , Պահր ը միւնճէմիա ի ճէնուպի ագընթըսը իլէ պիրլէշիր ։

Պահր ը Հինտիտէ տախ խաթթ ը իսթիվա ագընթը֊ սընտա պիր 'ավտա ագընթը էտէրի կէօրիւլմիւշ տիր ։ Ֆա֊ գաթ պու տէնիզտէ , չէքլինին 'ատէմ ը միւտա՛ա֊ տէսի սէպէպլինտէն , քէօրֆէզ եա Ճափօն ագընթըսը֊ նա պէնզէր պէյղի պիր ագընթը եօգ տըր ։

21. Ագընթըլարըն տէրէճէ ի հարարէթի ճիվար սու֊ լարընքրինտէն ֆարգը օլուր ։ Շիմալի վէ ճէնուպի միւն֊ ճէմիա պահրլարատան կէչէն ագընթըլար ճիվար սուլար֊ տան սօղուգ տըրլար ։ խաթթ ը իսթիվա ագընթըլարը վէ անլէրին տէօնիւպ տօլաշան գըսմլարը սրճագ տըր ։

Ագընթըլարըն հուտուտը սույուն տէրէճէ ի հարարէթինին թէպէտտիւլի իլէ մա'լիւմ օլույօր ։ Էվրօփա իլէ չիմալի Ա֊մէ֊ րիգա արասընտա իչկէյէն կէմիլէր պիթ թապի'ա քէօրֆէզ ա֊ գընթըսրնտան կէչէրլէր ։ կէմիճիլէր տէնիզին տէրէճէ ի հա֊ րարէթինին պիրտէն պիրէ արթմասընը ագընթըյա կիրիլտիյի֊ նէ 'ալամէթ պլտիքլէրինտէն , պու ագընթըյա թէգարրուպ էյլէտիքլէրինտէ , էքսէրիյա տէնիզին տէրէճէ ի հարարէթինէ տիգգաթ էտէրլէր ։ Ցէրէճէ ի հարարէթին պէօյէ եօգարը չըգ֊ մասը գըչըն գիյատէճէ , եազըն ազճա օլուր ։

22. Ագընթըլարըն մէնֆա'աթը ։ Քէօրֆէզ ագընթըսը չի֊ մալ սէմմլէրինտէ գըչըն պիլէ եազընքի հարարէթինի հրգվ

18. Պահր ը Ա֊թլանթիգին ագընթըլարընը թա'րիֆ էթ ։
19. Պահր ը մուհէթ ի քէպիրին ագընթըլարընը թա'րիֆ էթ ։
20. Պահր ը Հինտինին ագընթըլարընը խարիթա իւզերինտէ կէօսթէրիպ թա'րիֆ էյլէ ։
21. Ագընթըլարըն տէրէճէ ի հարարէթի նի՞ճէ օլուր ։ Ագընթըլարըն հուտուտլարը նի՞ճէ մա'լիւմ օլուր ։
22 Ագընթըլարըն հավա ի իդլիմ նէ՞ թէ՞սիրի վարյ Պիր դաչ միսալ կէօսթէր ։

էթ մէսիլէ, Ա.թլանթիզ օդիանօսունա վաֆիր սրճագ սու կէօ-թիւրիւպ չիմալի էվրօփանըն հավասընր միւթէհիլ վէ նէյնաք գրլար · չիմալի էվրօփա իլէ պիր տէրէճէ ի 'արզտա օլան լապ-րատօր իսէ, ևանրնտան կէչէն ստղուգ ապընթըլար սէպէպնո-տէն պուզ իլէ գափը տրր։ Պէօյլէճէ ապընթըլարըն հավա ի իզլիմ իւզէրինէ 'ապիմ թէ"սիրի վար տրր։

Պահր ը միւնճէմիտ ի ճէնուպլիտէն կէլէն ապընթը ճէնուպի Ա.մէրիգանըն ղարպ գըյրսրնա ստղուգ սուլար կէթիրմէլէ Զի-լինին հավասընա չօգ թէ"սիր էտէր։

Պահր ը միւնճէմիտ ի չիմալի ապընթլարր Միւճթէմի'ա ի Ա-մէրիգա գըյրսընտան կէչէրէք, Անթիլ տէնիզի սահիլինէ ստ-ղուգ սու կէթիրմէլէ, օրանըն հարարէթինի թա'սիլ իլէ չօգ 'իլէթլէրին զուհուրինէ մուգավէմէթ էտէր։

23. Ապընթլար պիր տիյարտան տիկեր տիյարա մէվատտ ը նէպաթիյէ վէ նէպաթաթ թօխուսընը նադլ էտէրլէր։ Մէրճան ատալարը պու եօլ իլէ նէպաթաթլա միւզէյյէն վէ ատէմլէրէ մէնքեան օլմագ տէրէճէսինէ կէլմիչլէր տիր։ Ապընթլար զութպի տէնիզլէր ատալարը սէվահիլինէ չօգ ազաճ կէօվէ-լէրի վէ տալլարը կէթիրիպ եըզմագտա տրրլար։

Պասիրէթսիզլիքէ քէնտի օրմանլարընը ազ վագրթ զարֆըն-տա տիւքէթմիչ օլան խալանտալրլար, եագաճագ իչիւն եախատ անտատ եափմագ իչիւն օգիանօս ապընթըլարը սայէսինտէ քեաֆի միգտար աղաճ պուլույօրլար։

Ապընթըլարըն ճան Մայէն ատատը սէվահիլինէ եըզտրգլարը օտունըն միատհէ ի սաթհիյէսի պա'զէն ատանըն միատհէ ի սաթ-հիյէսինէ միւսավի կէլիր։

Գօլօմպօս, Ռէօրֆէզ ապընթըսընըն Ազօր ատալարընա կէ-թիրտիյի ինսան վէ հայվանաթ լէչլէրինտէն վէ օլ վագթատէք

23. Ապընթըլար պա'զէն պիր եէրտէն ուզագ պիր եէրե նէլէ՞ը նագլ է-տէրլէր։

Գօլօմպօս ապընթըլըտան նէ՞ խոթհոթաճ էյլէտի։

նամա'լիւմ գալմըշ աղաճվարտան Պահր ը Ա.թլանթիզին զարպի սէվահիլինէ գարա պուլունտուղունը խոթհոթաճ էտիպ Ամ-րիգայը քէչիճ մուվաֆֆագ օլտու։

24. Օթ տէնիզի։ Խաթթ ը խոթիվա ապընթըլարընըն տէօնիւպ տօլաչան չիւ'պէլէրիյլէ պէյղի չէքլտէ օլարագ իհաթա օլունան տէնիզ դըթ'ալարը՝ պաչգա սէմթլէրէ նիապէթէն հարէքէթսիզ տիրլէր։ Պու հարէքէթսիզ դըթ'ալարա, օրալարտա քիւլթիյէթլէ օթ պիրիքիպ պէօյիւտիւյիւ ճինէթլէ, օթ տէնիզի տէնիր։

Սահան, թալաշ վէ սա"իր խաֆիֆ ժատէլէրի չամլ պիր գապա պիր ազ սու տօլատուրուպ, գապը՝ իչինտէքի սույուն տէվրի պիր հարէքէթի վուգու՝ պուլաճագ սուրէթտէ դըմրլ-տաթարղըմրղտա, մատէլէր սույուն հարէքէթի ազ օլան օրթասընա թօփլանրր։ Իչէթ խաթթ ը խոթիվա ապընթըլարը-նըն հարէքէթի պէօյէ տէվրի պիր հարէքէթ օլտրղընտան, օթ տէնիզինին պու մինվալ իւղրէ թէչէքքիւլինէ պա'խա օլույօր։

Քէօրֆէզ ապընթըսը իլէ խաթթ ը խոթիվա ապըն-թըսը միյանընա տիւչէն Օթ տէնիզինտէ օթ օլ գատար պիրիքիպ պէօյույօր քի, չօգ տէֆ'ա կէմիլէրին միւ-րուրինէ մանի' օլույօր։

Գօլօմպօս, խափանիալըլարըն Սարկասսօ տէնիզի թէս-միյէ էյլէսիքլէրի պու օթ տէնիզինի Ա.մէրիգայա իլգ սէֆէրինտէ միւշահէտէ էյլէմիշ տիր։

23. Ապընթըլար պա'զէն պիր եէրտէն ուզագ պիր եէրե նէլէ՞ը նագլ է-տէրլէր։

Գօլօմպօս ապընթըլըտան նէ՞ խոթհոթաճ էյլէտի։

24. Օթ տէնիզի նէ՞ տիր։

Սուրէթ ի թէչէքքիւլինիւ իշահ էյլէ։

Խափանիալըլար օթ տէնիզինէ նէ՞ տէրլէք

ԻՄԹԻՀԱՆ ՎԷ ԽԱՐԽԹԱՑԱ ՄԻԽԹԷ'ԱԼԼԻԴ ՍՈՒ"ԱԼԼԱՐ

ՍԷՐՉԷՇՄԷ

Սէրչէշմէ նիճէ թէչէքքիւլ էտէր։

Պիր սէրչէշմէնին խազինէսի սաթհ ը արզտա օլան ազընը-տան ևիւքսէ՞ք մի եօխսա էնկին մի օլմալը։

Արթէսի գույուլար 'ատի սէրչէշմէլէրտէն նէ՞ խուսուսլարտա ֆարգը տրր։

Սէրչէշմէլէրտէն չըգան սույուն միգտարը նէյէ՞ մէրպութ տրր։

Պիր գարարտա ագմայան սէրչէշմէ իլէ մու'այյէն վագըթ-տա ազըպ գուրույան սէրչէշմէ արասընտա ֆարդ նէ՞ տիր։

Գափլըճալարըն հարարէթի նէտէ՞ն նէչէթ էտէր։

Մա'տէն սուլարը նի՞ճէ հուսուլա կէլիրլեր։

Մա'տէն սուլարը գա՞չ սընըֆա թագսիմ օլունմըշ տրր։

Պա'զը սընըֆլար իչինն միսալ կէթիր։

ՆԷՀՐ

Մանզումէ ի էնհարը, նէհրին հավզասընը, խաթթ ը ֆա-սըլ ը միյահը վէ ինչի'ասլը թա'րիֆ էյլէ։

Միգտար ը միյահ նէյէ՞ միւթէվագգիֆ տրր։

Նէհրին սիր'աթ ը ճէրևանը նէյէ՞ մէրպութ տրր։

Խաթթ ը ֆասըլ ը միյահը ևիւքսէք եէրլէրտէ օլմայան պա'-զը պէօյիւք նէհրլէրի զիքր էյլէ։

Միսիսիփփի նէհրինին սույու Գօլումպիա նէհրինինքինտէն նի՞չիճն չօգ տրր։

Շէյլալէ իլէ խըզըր ագան սույուն ֆարգընը պէյան էյլէ։

Էքսէր նէհրլէրին մէճրալարը գա՞չ գըսմա թագսիմ օլունա պիլիր։

Տէլթա իլէ խալիճին ֆարգընը թա'րիֆ էյլէ։

Տէլթա նի՞ճէ թէչէքքիւլ էտէր։

Պիր միսալընը վէր։

Նէհրլէրի օգիանօսա միւնսասպ օլմայան սէմթլէր հագգըն-տա նէ՞ տէնիլիր։

Շիմալի վէ ճէնուպի Ամէրիգատա պուլունան պու միսիլլիս տէօրթ սէմթլէրի զիքր էյլէ։

Ասիանըն վէ Եվրօփանըն օգիանօսա տէօքիւմէյէն նէհրլէ-րինի սէօյլէ։

Պահր ը միւնճէմիտ ի չիմալիյէ, Պահր ը Ա.թլանթիզ, Պահր ը մուհիթ ի քէպիրէ վէ Հինտ օգիանօսունա տէօքիւլէն պաչը-ճա նէհրլէրի զիքր էյլէ։

Էն մէնքա'աթլը ըրմագլար հա՞նկը օգիանօսա տէօքիւլիւր։

Հավզալարընտա չօգ էհալի պուլունան իւչ նէհրի զիքր էյլէ։

Տիւնեանըն իւչ մէչհուր նէհրլէրինի սէօյլէ։

Պահր ը մուհիթ ի քէպիրէ տէօքիւլէն նէհրլեր Ա.թլանթիզ օ-գիանօսունա տէօքիւլէնլէրտէն պէօյի՞ւք մի, քիւչիւք մի տիր-լեր։ Վէ նի՞չիւն։

Շիմալի վէ ճէնուպի Ամէրիգա նէհրլէրինին չօղու նի՞չիւն Ա.թլանթիզ օգիանօսունա տէօքիւլիւր։

ԿԷՕԼ

Թուզլու կէօլլեր հա՞նկը սէմթլէրտէ վագի' օլուրլար։ Վէ նի՞-չիւն։

Մախրէճի օլմայան կէօլլերին վէ գարա իլէ մուհաթ տէնիզ-լերին էն մուհիմմի օլան պա'զըլարընը խարիթատա կէօսթէր։

Շիմալի Ամէրիգատա իլգի պէօյիւք կէօլ սիլսիլէսինի սէօյլէ։

Տէօքիւլոիւքլէրի օգիանօսու սէօյլէ։

Չուտսօն քէօրֆէզինին զարպ ճինէթինտէ պուլունան էքսէր կէօլլերի գաթ' էտէճէք սուրէթտէ պիր խաթթ ը միւսթագիմ նէ՞րէտէն նէրէյէ չէքիլմէլի։

ՕԳԻԱՆՕՍ

Եւզ օգդա տէնիզ սույունտա գա՞չ օգդա մէվատտ ը մա'տէ-նիյէ վար սըր։

Պու մէվատտ ը մա'տէնիյէնին պա'զըլարընը զիքր էյլէ։

Սույուն ինճիմատը խուսուսընտա պունլարըն նէ՞ թիւրլիւ թէ"սիրի վար։

Օգիանօսուն հա՞նկը գըսմարը փէք չէֆֆաֆ տըրլար։

Տէնիզին ֆօսֆօրիյէթ քէյֆիյէթինի թա'րիֆ էյլէ։

Մէքսիգօ իլէ Ա.Ֆրիգա արասընտա Ա.թլանթիգին էն տէրին եէրի թուլուն գաչընճը՞ տէրէճէսինտէ տիր։

Օ սըրատտա գարանըն էն եիւքսէք մէվգի'ինին իամի նէ՞ տիր։

Թէլէգրաֆ օվասընտա էն տէրին մէվգի'ին 'ումգը նէ՞ գա-տար սըր։

Պահր ը միւնճէմիտ ի չիմալի իլէ ճէնուպինին, Պահր ը մու-հիթ ի քէպիրին, Պահր ը Ա.թլանթիգին վէ Պահր ը մուհիթ ի Հինտինին հուտուտտունը պէյան էյլէ։

Շարգի վէ զարպի սահիլլէրի պիր պիրինէ միւվազի օլան օ-գիանօս հա՞նկըսը սըր։

Ճէնուպի սէմմէլէրի չիմալի սէմմէլէրինտէն վասի' օլան օ-գիանօսլարը սէօյլէ։

Օգիանօսուն գարա իլէ օլան իխթիլաթը գա՞չ թարզ սըր։

Սիլսիլէ ի ճէզա"իր իլէ օգիանօսատն այրըլան տէնիզին գա-րա իլէ մուհաթ տէնիզտէն ֆարգը նէ՞ տիր։

Պահր ը Ա.թլանթիգին գարա իլէ մուհաթ օլան տէնիզլէրինի, քէզալիք սիլսիլէ ի ճէզա"իր իլէ այրըլմըշ տէնիզլէրինի զիքր էյլէ։

Պահր ը մուհիթ ի քէպիրտէն սիլսիլէ ի ճէզա"իր իլէ այրը-լան պէշ պէօյիւք տէնիզլէրի զիքր էյլէ։

Պահր ը Հինտինին պաչըճա քէօրֆէզլէրինի զիքր էյլէ։

Օգիանօսուն գա'րը հա՞նկը խուսուստա սաթհ ը արզա միւ-չապիհ տիր։

ՕԳԻԱՆՕՍՈՒՆ ՀԱՐԷՔԵԱԹԸ

ԹԷՄԷՎՎԻՒՃ

Օգիանօսուն գա՞չ նէվ' հարէքէթի վար սըր։
Թէմէվվիւճ սո՞ւ ազընթըսը մը սըր։
Տալղանըն եիւքսէլըշի նէյէ՞ կէօրէ տիր։
Թէմէվվիւճինն սիւր'աթը նէյէ՞ մէրպութ սըր։
Թէմէվվիւճ նէ՞ գատար տէրինէ թէ"սիր էտէր։

ՃԷԶՐ ՈՒ ՄԷՏՏ

Ճէզր վէ մէտտի թա'րիֆ էյլէ։
Մէտտ ը էքմէլ վէ մէտտ ի նագիս նէ՞ տիր։
Նիւթօնըն ճէզր ու մէտտ հազգընտա թէսավվուրը նէ՞ տիր։
Ճէզր ու մէտտին հուսուսիյէ՞ն մի, այըն մը թէ'-սիրի չօգ սըր։ Նի՞չիւն։
Էյն 'ալիմ մէտտին մէպտէ"ի օգիանօսուն հա՞նկը թարաֆը սըր։
Նուգաթ ը միւթէչարիքէնին մէտտի խարիթասը նէ՞ կէօս-թէրիր։

Մէտտ տէնիզին էնկին եէրլէրինտէ՞ մի եօխսա տտալար վէ գըթա'աթ ը 'ալիմէ սէվահիլինտէ մի չօգ եիւճէլիր։

Էքսէրիյա մէտտ հա՞նկը սէմթէ կիտէր։

Մէտտ ը քեամիլ էվվէլա Կուէնլանտըն սահիլինտէ՞ մի եօխ-սա իսփանիանըն սահիլինտէ մի վագի' օլուր։

Ճէնուպի Ամէրիգա վէ Աֆրիգա գըյըլարընըն նէ՞ըէսինտէ հէ-ման պիր վագթտա մէտտ վուգու' պուլուր։

Մէտտին Ավթրալիասան պէօյիւք Պրիթանիայա եէթիչմէսի իչինն գա՞չ սա'աթ լազըմ կէլիր։

ՃԷՐԵԱՆ

Օգիանօստա գա՞չ նէվ' ազընթը վար։

Ազընթըլար խուսուսընտա 'ումումի էտտա օլան հագա"իգի զիքր էյլէ։

Փիւրէ ի արզըն չէքլի վէ մինվէրի իւզէրինտէ տէվրանը ճէնուպտէն վէ չիմալտան ագան ազընթըլարա նէ՞ թէ"սիր էտէր։

Ալթ ազընթընըն սէպէպի նէ՞ տիր։

Պահր ը մուհիթ ի քէպիրին, Պահր ը Ա.թլանթիգին վէ Պահր ը Հինտինին ազընթըլարընը թա'րիֆ էյլէ։

Ազընթըլարըն մէնֆա'աթընը պէյան էյլէյէն պա'զը քէյֆի-յէթլէրի զիքր էյլէ։

Ֆէօրֆէզ ազընթըսը Մէմալիք ի միւճթէմի'ատան էվրօփայա կէչէն կէմինին հարէքէթինէ սուհուլէ՞թ մի վէրիր, միւամանա'աթ մը էտէր։

Միխիխիփի նէհրինէ աթըլան պիր ադաճ ազընթը վասըթա-սըյլէ էնճամ նէ՞րէյէ վարըր։

Խաթթ ը իսթիվա ազընթըսը՞ մը եօխսա ճիվարընտագի սուլար մը սըճագ օլուր։

Օթ տէնիզինին մէվգի'ինի սէօյլէ։

ՄԻԽԹԷՆԷՎՎ'Ի ՍՈՒ"ԱԼԼԱՐ

Պաճին քէօրֆէզինէ հավա իլէ մէմու վէ գափալը պիր չիշէ ախըլըրսա, հա՞նկը թարաֆա կէօթիւրիւլիւր։

Հինտ օգիանօսունտա հա՞նկը եէր տիր քի, օրատա պրա-ղրլան պիր կէմի էվվէլա զարպա ատղրու կիթտիքտէն սօնկրա տէօնէրէք պրաղրլտըղը եէրէ կէլիր։

Պէհրինկա պօղազընտա կէմիտէն պիր տիրէք տիւշէ Պահր ը միւնճէմիտ ի չիմալիյէ՞ մի եօխսա Պահր ը մուհիթ ի քէպիրէ մի կիտէր։

Ֆէօրֆէզ ազընթըսը նէ՞ խուսուստա ճափօն ազընթըսընտա միւչապիհ տիր։

Իքիսինին տէրէճէ ի 'արզը պիր իքէն, ճէզա"իր ի Պրիթա-նիա Լապրատօրատն նի՞չիւն սըճագ սըր։

Հըմպօլթ ազընթըսը Զիլիյէ սըճագը՞դ մը, սէրինլիք մի վէ-րիր։

Սու խալանտանըն չարգի գըյըսընտա՞ մը եօխսա զարպի գը-յըսընտա մը սըճագ օլուր։

Ճափօն ազընթըսը չիմալի Ամէրիգանըն զարպի չիմալի սէ-վահիլինէ նէ՞ թէ"սիր էտէր։

ԳԸՍՄ Ը ՍԱԼԻՍ

ՔԻՒՐԷ Ի ՀԱՎԱ

Քիւրէ ի արզը իհաթէ էյլէյէն հավանըն հէյէթ ը մէճմու'ասընա քիւրէ ի հավա թէսմիյէ օլունուր։

Քիւրէ ի հավանըն, հայվանաթ վէ նէպաթաթա թէնէֆֆուս իչիւն լազըմ՝ օլան հիսսէյի վէրտիյինաէն, կիւնէչին հարարէթինի հրֆզ վէ թա'տիլ էյլէտիյինաէն վէ պուխարը ալըպ տաղրթմագլէ գարայա եաղմուր վէ դար եաղտըրըղընտան, քիւրէ ի արզ իչիւն էհէմմիյէթի չօգ տըր։ Քիւրէ ի հավա օլմասա իտի, քիւրէ ի արզ հայաթսըզ, հասըլաթսըզ օլուր իտի։

'Իլմ Ի ՀԱՎԱՏԻՍ Ի ձԷվվ՝ քիւրէ ի հավատան, անըն 'ավարիզաթընտան վէ պու 'ավարիզաթըն գավա'իտինաէն պահա էտէն 'իլմ տիր քի, մէվատտ ը միւնտէրիճէսի՝ էրթէ է հավանըն խասայէտ, հարաբէն է մահսուսէտ, բէնզիյէր, բո-ղուպէն, ահվալ ը հավա է էքսիմ, 'ալայմ է էլէքթրիքէյէ վէ հավադիս է մանըֆէյուրէն 'իպտարէթ տիր։

ՊԱՊ Ը ԷՎՎԷԼ

ՔԻՒՐԷ Ի ՀԱՎԱՆԸՆ ԽԱՍԱՁԻՍԻ

1. Հավա իչ նէվ' զազտան միւրէքքէպ օլուպ, սըզ-լէթի է թապի'էյէսինին եիւզտէ $76\frac{84}{100}$ իւ միւվէլլիտ իւլ նէթրօնա, $23\frac{10}{100}$ ը միւվէլլիտ իւլ հումուզէյէ վէ $\frac{6}{100}$ սը զազ ը համիզ է ֆալմիյէ 'ա"իտ տիր։ Պու զազլարտան մա'սա հավատա, սըզլէթի է թապի'էյէսինէ վէ 'արիզիյէսինէ նիսպէթլէ, պա'զէն եիւզտէ տէօրթ վէ նատիրէն եիւզտէ պիրտէն էքսիք աղըրլըղընտա պուխար տախի պուլունուր։ Հավանըն զազ մագուլէսինտէն օլան ճիւզլէրի էէքտիկէրի իլէ միւմթէզիճ օլմուշլար իսէ տէ, հէր պիրի այրըճա քէնտի խասսիյէթի է մախսուսէսինի հրֆզ էտէ պիլմիշ տիր։ վէ հէր պիրինին քէնտինէ մախսուս քէսաֆիէթի պուլունան պու զազլար, զազըն դանուն ը թա-պի'իսի իճապըընճա, հէր եէրտէ թէնասիւպ է մու'այյէն-

Քիւրէ ի հավա հագգընտա նէ՞ տէնիլիր։
1. Հավա նէ՞ մէվատտան 'իպտարէթ տիր։

լէրինտէ գալըրլար։

Հավանըն քիմէվի թէրքիպինտէ էն չօգ տախիլի թէ-սարրուֆը պուլունան միւվէլլիտ իւլ համուզէ տիր, զիրա պու զազ 'ալէմ է թապի'իտ (ֆլուօրինտէն պաշգա) հէր պիր 'ունսուր իլէ իթթիհատ էտէր։ Պու զազ իչթի'ալ իչիւն վէ թէնէֆֆուս ճիհէթիյլէ պագա է հայաթ իչիւն էլզէմ օլուպ՝ իթթիհատ ը քիմէվիյէ իֆրատ ատրէճէ մէյլի ճիհէթիյլէ քիւրէ է արզըն մատտէլէրինատ էհէմմիյէթլի թէպէտտիւլաթ հուսուլա կէթիրիր։

2. Հավա զայէթ էլասթիգի, եա'նի զիյատէսիյլէ գա-պիլ է ինգիլապ վէ ինգիլաթ տըր։

3. Հավանըն սըգլէթի վար։ Արաբօնըն հիսապընճա, ֆահրէնհայթըն ալթմըշ տէրէճէ է հարարէթինտէ օ-լան եիւզ միւքեա'սպ փարմագ դուրու հավանըն սըզ-լէթի օթուզ պիր պուդտայ սըզլէթտէն պիր աղ զի-յատէ տիր։

Միւվէլլիտ իւլ հումուզէ հագգընտա նէ՞ տէնիլիր։
2. Հավանըն էլասթիգի օլմասը նէ՞ տէմէք տիր։
3. Հավանըն աղըրլըղը վա՞ր մը։

Հավա Թօրրիչէլլի նամբնտա իթալիալը պիր 'ալիմին իճատա-քէրտէսի օլան միզան ը հավա իլէ վէզն օլունտրգտա, սըգիէթի անկլաշըլըր։ Թօրրիչէլլի աթիտէքի թէճրիպէյի էսաս իթթիհազ էտէրէք մէզքիւր ալէթի թէրթիպ էթմիշ տիր։ Պիր ուճու աչըգ վէ օթուղ իչ փարմագ ուզուն օլան պիր պիլուր պօրույու ճիվա իլէ տօլտուրտուգտան սօնկրա, փարմաղըյա աղըշը գափայըգ, ճիվա իլէ տօլու պիր ֆինճան իւզէրինէ չէվիրէրէք ագաը, վէ ֆինճանտաքի ճիվանըն սաթհրնտան պօրուտաքի ճիվա օթուղ փարմագ գատար եիւքսէքտէ տուրտու։ Պօրուտա օլան ճիվանըն էօյլէ 'ամուտէն սիւքսէքտէ տուրմասընըն սէպէպի հավանըն ֆինճանտաքի ճիվայա օլան թազեիդի տիր։

4. Պունտան աչքհեար օլուր քի, գա'իտէլէրի (իւզէրինէ տուրտուղը ալէթ թարաֆ) պիր պէօյիւքլիւքտէ օլան օթուղ փարմագ եիւքսէք պիր ճիվա 'ամուտը իլէ քիւրէ ի հավատան պիր 'ամուտըն աղըրըղը պիր տիր։ Գա'իտէսի պիր միւրէպպա' փարմագ, վէ իրթիֆա'ը օթուղ փարմագ օլան պիր ճիվա 'ամուտընըն սըգլէթի պէշ վէ պիր բուպ' գըյէ օլուպ, պինա"էն 'ալէյհ ադրն սաթհրնըն հէր պիր միւրէպպա' փարմագ եէրի հավանըն օ գատար թազեիդի ալթընտա տըր։ Վէ էյէր սաթհ ը արզըն հավի օլորդը միւրէպպա' փարմագլարը կէօսթէրէն բագամը պէշ վէ պիր բուպ' իլէ զարպ էտէրսէք, հասըլ ը զարպը քիւրէ ի հավանըն թէքմիլ աղըրըղընը կէօսթէրիր։

Վիճուտընըն սաթհը օն պէշ միւրէպպա' այագ ֆարղ օլունան պիր ատէմ հավանըն 11,340 օդդա աղըրընը համիլ օլուր։

5. Ցէնիղին սաթհը իւզէրինէ տիւշէն հավանըն թազեիդի հէր պիր սէմթէ պիր տէրէճէտէ տէյիլ տիր։ Խաթթ ը իսթիվատան չիմալի գութպա կիտիլտիքտէ հավանըն թազեիդի արթար, վէ 32 տէրէճէ 'արզ ը չիմալտէ քէմալ պուլուր, պա'տէհու 64 տէրէճէյէտէք պիթթէտրիճ էքսիլիպ, տէրէճէ ի մէղքիւրէտէն թէքրար արթմադա պաշլար։ Պունունլա պէրապէր 'ալարիզաթ ը եէվմիյէ իլէ թէպէտտիւլէ օղրար։

6. Քիւրէ ի հավանըն իրթիֆա' ը հադիխի չիմտիյէտէք քէչֆ օլունմամըշ տըր։ Հավանըն սաթհ ը ֆէվգանէի հէր պիր ճէվհէր ի ֆէրահին գուվվէ ի միթէնէֆֆիրէսինին գուվվէ ի ճաղիպէյէ միսավի կէլտիյի հատտ իլէ թա'յին օլունուր։ պու հատտը տէնիղին սաթհընտան պա'զըլար էլլի վէ պա'զըլար պէշ եիւզմիլ եօգաըը թահմին էթմիշլէր տիր։

7. Քիւրէ ի հավա ՇՈՒՀ Ի ՔԻՒՐԷ չէքիլմէտէ օլուպ՝ քիւրէ ի արզա նիսպէթլէ գութպէյն թարաֆը զիյատէ եատտը տըր։

8. Քիւրէ ի հավանըն աշաղը թաապագալարը, եօգաըը թաապագալարտան թազեիդ օլունաղլարը հասէպլիյէ, տահա քէսիֆ վէ սագիլ տիրլէր։ Քիւրէ ի հավանըն ճէվահիր ի ֆէրահինէն էն չօզու, քիւրէ ի արզըն սաթհը իլէ օն պէշ եա եիրմի միլ եօգաըը ֆարղ օլունան պիր սաթհ արաընա տիւշէր։

Հավանըն տէրէճէ ի քէսաֆէթի իրթիֆա' արթարգա չօգ վէ չափուք ազալըր. եիւքսէք տաղլարա չըգարղըմըզտա տահա քէսիֆ վէ սագիլ հավայը աչաղտա պրագմըշ օլուրըզ, վէ օրատա թազեիդ ի հավանըն էվէյիճէ եքսիտէյինի միզան ը հավատա ճիվա 'ամուտընըն էնմէսի իլէ միւշահէտ էտէրիզ։ Պինա"էն 'ալէյհ տաղլարըն վէ տա"իր եէրլէրին թազրիպէն իրթիֆա'ը զօլայ պիր վասթթա օլան միզան ը հավա իլէ անկլաշըլա պիլիր։

Մէսէլա խաթանպօլ ճիվարընտա տէնիղ սաթհրնտան 917 այագ իրթիֆա'ընա չըգրըսա, աչաղտա օլ գատար հավա պրաղրըմըշ օլուր քի, անրն թազեիդի գալմասը միզան ը հավատա ճիվա 'ամուտընըն պիր փարմագ էնմէսինէ աէպէպ օլուր։

Պինա"էն 'ալէյհ խաթանպօլտա ուչուրուլան պիր պալօնտա միզան ը հավանըն պիր փարմագ էնմէսի, պալօնըն տէնիղ սաթհրնտան 917 այագ եօգաըը չըգարղընը, պէշ փարմագ էնմէսի իսէ՝ 4,861 այագ տէրէճէ ի իրթիֆա'ընա վարարղընը կէօսթէրիր։ Ֆագաթ տէրէճէ ի իրթիֆա'ըն թէպէտտիւլ իլէ քէսաֆէթ ի հավանըն թէպէտտիւլ նիզամ իւզրէ օլմատըղընտան, վէ թ"սիր ի հարարէթ տախ պիր գարարտա գալմատրղընտան, միզան ը հավա իլէ իրթիֆա'ը տօղրու էօլչմէք միւշքիլ պիր իշ տիր։

ՊԱՊ Ը ՍԱՆԻ

ՀԱՐԱՐԷԹ Ի ՄԱՀՍՈՒՄԷ

1. Ճիսմանէ հիսս օլունան հարարէթէ ՀԱՐԱՐԷԹ Ի ՄԱՀՍՈՒՍԷ տէնիլիր։

Հարարէթ ի մահսուսէ միզանը հարարէթ տէնիլէն ալէթլէ վէզն օլունուր։ Մէզքիւր ալէթ փէք սատէ օլուպ, հէր պիր ճիսմին հարարէթլէ քէսպ ի ինպիսաթ վէ պուրատէթլէ քէսպ ի ինղիպազ էթմէսի էսասը իւզէրինէ եաիրլմըշ տըր։ Պու ալէթ ալթ ուճու միճէվվէֆ պիր քիւրէճիք օլան պիր պիլուր պօրու օլուպ, տէրէճէլէրլէ միւնգասիմ՝ պիր լէվհա իւզէրինէ րապթ էտիլիր։ Ալէթին ալթ ուճունատքի քիւրէճիք ճիվա իլէ տօլտուրուլուր, վէ ճիվա գըզըրըլըգտա ինպիսաթ պուլարագ պօրուտա պուլունան հավայը սիւրիւպ եօգաըը ուճատէք ուզանըը։ Ո զէման պօրունըն աղը գափատըլըպ միւնասիպ պիր լէվհա իւզէրինէ րապթ էտիլիր։ Պա'տէհու պօրունըն քիւրէվի ուճը երիմքատ օլան պուղ գըրընթըսընա պաթթըլարագ, ճիվանըն չէքիլպ տուրտուրը նօղթատա՝ սույուն ինճիմատ տէրէճէսի, վէ գայնար սույա պաթթըլարագ, ճիվանըն ուզանըպ վարտրը նօղթատա՝ սույուն ղըլեան տէրէճէսի իշարէթ էտիլիր։ Հարարէթին վէ պուրատէթին սա"իր տէրէճէլէրինի կէօսթէրմէք իչին տախ, հէմ ինճիմատ վէ ղըլեան տէրէճէյէրի ատրասընատա, հէմ տէ պունլարրն եօգաըը վէ աշաղը թատրաքլարընատա թէրթիպլէ չըղըլար չէքիլիր։

Խաթի'մալ էտիլմէքտէ օլան միզանը հարարէթ իւչ նէվ' տիր։ Պրինճի՝ Ֆահրէնհայթ միզանը հարարէթի տիր քի, 'ալէսաֆվյէ ինկիլթէրրատա վէ Միսիսիպի'ա ի Ամերիգատա միւսթ'ամէլ օլուպ, պիզ տախ պու քիթապատա անը միգեաս իրթիֆազ էտէրիզ։ Պու ալէթտէ տէրէճէ ի ինճիմատ 32, վէ տէրէճէ ի ղըլեան 212 տիր։ Իքինճի՝ Բօմիւր միզան ը հարարէթի տիր քի, Ալմանիատա 'ումումէն միսթ'ամէլ օլուպ, տէրէճէ ի ինճիմատը 0, վէ տէրէճէ ի ղըլեանը 80 տիր։ Իւչինճիսը՝ Սանթիկրատա միզան ը հարարէթի տիր քի, Ֆրանսատա վէ էքսէրիյա քիւթուպ ը 'իլմիյէտէ միգեաս իրթիֆազ էտիլիպ, տէրէճէ ի ինճիմատը 0,

Միզան ը հավայը քի՞մ իճատ էթտի։
Անը թա'րիֆ էյլէ։
4. Գա'իտէսի պիր միւրէպպա' փարմագ, վէ իրթիֆա'ը օթուղ փարմագ օլան պիր ճիվա 'ամուտընըն սըգլէթի նէ՞ գատար տըր։
Սաթհ ը արզըն հէր պիր միւրէպպա' փարմագ միգտարը քիւրէ ի հավանըն նէ՞ գատար թազեիդի ալթընտա տըր։
Քիւրէ ի հավանըն թէքմիլ սըգլէթի նէ՞ հիսապլէ պիլինիր։
Պիր ատէմ հավանըն նէ՞ գատար աղըրըղընը համիլ տիր։
5. Ցէնիղին սաթհը եօգաընընտա պուլունան հավանըն թազեիդի հագգընտա նէ՞ տէնիլիր։
6. Քիւրէ ի հավանըն իրթիֆա'ը նէ՞ գատար թահմին օլունմամըշ տըր։
7 Քիւրէ ի հավանըն չէքիլ տիր։
8. Քիւրէ ի հավանըն աշաղը թաապագալարը հագգընտա նէ՞ տէնիմիշ տիր։
Տաղլարըն թագրիպէն իրթիֆա'ը նէ՞ վասթթա իլէ անկլաշըլա պիլիր։
1. Հարարէթ ը մահսուսէ նէյէ՞ տէնիլիր։
նի՞ճէ էօչիւրիւր։
Միսթ'ամէլ օլան իւչ նէվ' միզան ը հարարէթի թա'րիֆ էյլէ։

վէ տէրէճէ ի ղրևանը 100 տիր։ Սանթիկրատըն պիր տէրէճէսի ֆահրէնհայթըն $1\frac{8}{10}$, վէ Իօմիւրին պիր տէրէճէսի՝ ֆահրէնհայթըն $2\frac{1}{4}$ տէրէճէսինէ միւսաւի տիր։ Իմտի էյէր Սանթիկրատտա հէր հանկը պիր տէրէճէնին ֆահրէնհայթտա նէ գատար օլտըղընը անկլամադ իսթէրսէք, Սանթիկրատըն օլ տէրէճէսինի $1\frac{8}{10}$ իլէ զարպ, վէ հասլը զարպա ֆահրէնհայթըն ինճիմատ տէրէճէսինի կէօսթէրէն 32յի զամմ էթմէլի իզ. վէ Իօմիւրտէ հէր հանկը տէրէճէ ի հարարէթին ֆահրէնհայթտա նէ գատար օլտըղընը անկլամադ իսթէրսէք, Իօմիւրին օլ տէրէճէսինի $2\frac{1}{4}$ իլէ զարպ, վէ հասլը զարպա 32 զամմ էթմէլի իզ։ Իմտի Իօմիւրտէ 20 տէրէճէ ֆահրէնհայթտա 77 տէրէճէյէ միւսաւի տիր (20×$2\frac{1}{4}$=45+32=77)։ Վէ Սանթիկրատտա 20 տէրէճէ ֆահրէնհայթտա 68 տէրէճէյէ միւսաւի տիր (20×$1\frac{8}{10}$=36+32=68)։

2. Սաթհ ը արզըն ախզ էթահէյի հարարէթ սայ.քի քիւչիյէն չէմտաէն օլուպ, արզըն հարարէթ ի տախիլիյէսինին իսէ, սաթհա թէ՞սիրսիզ աէնիլէճէք տէրէճէյտէ ճիւղ՞ի պիր դըսմը էրիչիր։

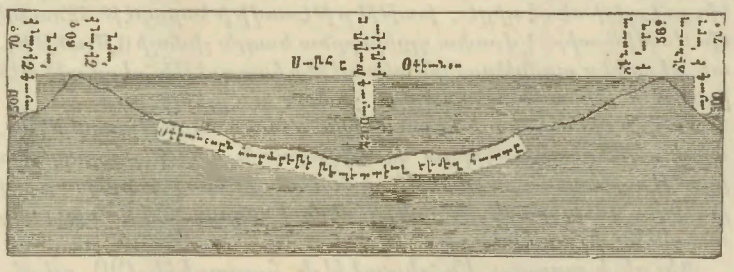
Ֆուրիյէրին գավլինճէ, արզըն սաթհա եէթիչէն հարարէթ ի տախիլիյէսի, սաթհընըն չէմտաէն ալտըղը հարարէթ ի միւթեվասիթտասընը անճագ պիր տէրէճէնինին 36 տա պիրի ($\frac{1}{36}$) միգտարընտա արթըրըր։

Շէմսին հարարէթինի պէղ՝ ու հրփզ էթմէքտաէ օգիանոս իլէ գարա արասընտա չօգ ֆարգ վար տըր։

Սաթէ ը արզըն հարարէթի մէվսիմլէրէ կէօրէ ֆարգլը օլուպ, եապտա չօգ, դըշտա ազ տըր։ Սաթհտան պիր ազ աշաղը ափուչէն պիր հատտտա տէրէճէ ի հարարէթ տա՞իմա պիր գարարտա օլուր, չու գատար քի պու հատտ մինթագա ի հարրէյէ՝ պիր այագ, մինթագա ի միւթեահիլէտէ՝ 60 վէ 60 տան 75 այագ, մինթագա ի միւնճէմիտէյէ իսէ 50 այագ տէրինլիյէ տիւշէր։

Տէրէճէսի թէպէտտիւլ էթմէզ պու հատտտան հէր 50 այագ աշաղը էնիլիքճէ հարարէթ պիր տէրէճէ արթար. պու հիսապ իւզրէ մինթագա ի միւթեահիլէտէ 7200 այագ աշաղըտտա սու գայնար։

3. Օգիանոսըն պիր սէմթինտէ թէպէտտիւլ ի հարարէթ, գարանըն օլ սէմթ իլէ հէման պիր 'արզտտա օլան սէմթինտէքի թէպէտտիւլ ի հարարէթէ նիսպէթէն աղ օլուր, եա՝նի գարատտա օլտըղը կիպի օրատտա նէ սօն տէրէճէ սօղուգ, նէ սօն տէրէճէ սըճագ օլուր։ Սաթհ ը պահրատտա սու սօղուտըգտտա, քէնարսի իլէ պիր տէրէճէ ի հարարէթտէ օլան թատպադտյա էնէր, պու էճիլտէն օգիանոստա տէրէճէ ի հարարէթի թէպէտտիւլ էթմէյէն հատտ գարատտա օլան հատտտան զիյատէ էնկինէ տիւշէր։

Պալատէքի չէքրտէ կէօսթէրիլտիյի իւզրէ, օգիանոստա հարարէթի թէպէտտիւլ էթմէյէն պու հատտ մինթագա ի հարրէտէ թագրիտյէն 7200 այագ տէրինլիքտէ

Իօմիւրտէ 37 տէրէճէ ֆահրէնհայթտա գա՞չ տէրէճէյէ միւսաւի տիր։
ֆահրէնհայթտա 79 տէրէճէ Իօմիւրտէ գա՞չ տէրէճէ տիր։
Սանթիկրատտա 25 տէրէճէ ֆահրէնհայթտա գա՞չ տէրէճէ օլուր։
ֆահրէնհայթտա 90 տէրէճէ Սանթիկրատտա գա՞չ տէրէճէ օլուր։
2. Փիւրէ ի արզըն հարարէթի նէ՞րէտէն կէլիր։

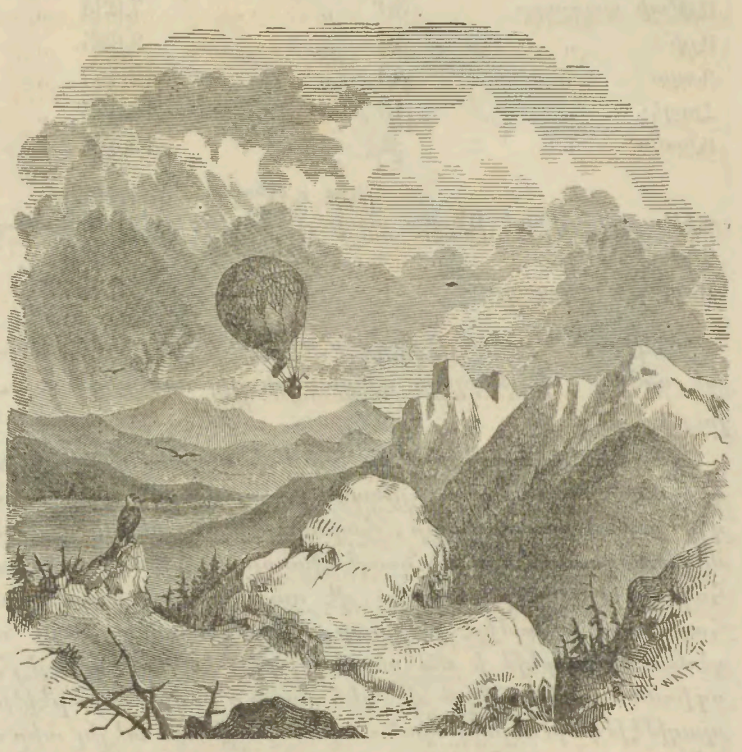
օլարտղը հալտէ, գումպարա տօղրու կիթտիքճէ եիւքսէլէրէք, չիմտալտէ 60 վէ ճէնուպտէ 56 տէրէճէ ի 'արզտտա սաթհա եէթիչիր. պա՝տէհու պու 'արզտան թէքրար տէրինէ տիւշմէյէ պաշլայըպ, 70 տէրէճէ ի 'արզտտա 4500 այագ տէրինէ վարըր։

Օգիանօստա տէրէճէսի թէպէտտիւլ էթմէզ տէտիյիմիզ հարարէթ ֆահրէնհայթ միզան իւլ հարարէթի հիսապընճա $36\frac{1}{2}$ տէրէճէ տիր։

4. Փիւրէ ի հավա իքի մէնպա՝տան հարարէթ ախզ էտէր։

Պիրինճի մէնպա՝ պիրա վաղթտա օլան չէմն տիր։ Պէրրտագ կիւնէչրտտէ փիւրէ ի հավա չէմսին 'ամուտի տիւշէն չու՝ալէրինին պիր բուպ՝ հարարէթինի պէղ՝ էտէր։

Իքինճի մէնպա՝ պիրա վաղթտա օլան արզ ազր։ Արզըն ախզ էթահէյի չու՝ա ի չէմսի 'ագա ու նէչր էթմէսիյիլէ, հէմ տահի ըսընմիշ սաթհընըն հավայա թէմասս էյիլէմէսի իլէ, փիւրէ ի հավանըն փէք պէօյիւք դըսմը ըսընըր։ Փիւրէ ի հավանըն եօգարը սէմթլէրի կիւնէչէ եագըն իսէյէր տէ, էն հարարէթի դըսմ 'ատտա օլուհամազար. փիլ վադի՝ եօգարը չըգտըգտա հավայը զիյատէ սօղուգ պուլունուր։

5. Հավա ի իզլիմին տէրէճէ ի հարարէթի ազի իւլ պէյան իւչ խաուսուտա մէրպութ տըր։

(1.) Տէրէճէ է 'ազ. Փիւրէ ի արզ քէնարի իւզէրինէ 'ամուտի տիւշէն չու՝ա ի չէմսին պէօյիւք դըսմընը պէղ՝ վէ զապթի էտէր. ալինա՞էն 'ալէյհ փիւրէ ի արզըն կիւնէչտէն էն չօգ հարարէթ ալտըղը մէվզի՝ի մինթագա ի հարրէ տիր։ Գումպալի սէմթլէրի իսէ, օրալարտա չու՝ա՝ի չէմսինն մա՞իլ տիւշմէսի ճիհէթիլէ, չէմտաէն փէք ազ հարարէթ ալըրլար. պու էճիլտէն օ սէմթլէրտէ նէպտաթտի նատիր պուլունուր։

(2) Տէրէճէ է էրինճ՝ (սաթհ ը պահրատն)։ Իրթիֆա՝

Սաթհ ը արզըն տէրէճէ ի հարարէթի հագգընտա նէ՞ տէնիլմիշ տիր։
3 Օգիանօստա թէպէտտիւլ ի հարարէթ հագգընտա նէ՞ տէնիլմիշ տիր։
4. Փիւրէ ի հավա գա՞չ մէնպա՝տան հարարէթ ախզ էտէր։
5. Պիր մահալին տէրէճէ ի հարարէթի նէ՞ խաուսուպտա մէրպութ տըր։
1. Խաթթ ը իրթիֆա սէմթլէրի նի՞չին փէք սըճագ տըր։

չօղալարգճա քիւրէ ի հավանըն հարարէթի աղալորղըն մուգատաէմա գիքը էյլէտիք։ Էէր 350 այագ իւթիճա'տա հարարէթ պիր տէրճէ էքսիլիր։ Պու խուսուս եիւճէ տաղլարա վէ պալըն իլէ քիւրէ ի հավանըն եիւքսէք մէվգի'լէրինէ չըգանլարըն թէճրիպէսի իլէ թատիգ օլունմըշ տըր։ Իմճի մինթագա ի հարրէտէ պիր եիւճէ տաղա չըգարըէն, խաթթ ը խթիվատան գուխպա տօղրու տէրճէ ի հարարէթի մուխթէլիճ օլան մինթագալարատան կէչէր կիպի, հարարէթի մուխթէլիճ օլան թագադալարատան կէչէրիզ։

Գըշտա եաղան գարլարըն եաղ մէվսիմինատ էրիմէտիքլերի պիր հատա վար տըր քի, սաթհ ը պահրտան իրթիճա'ը տէրճէճ ի 'արդա կէօրէ մուխթէլիճ օլուր։ պու հատտա ձաss ը սեկճ (գար հատտը) տէնիր։ Պու հատտա մէտարէչն արաբնատա գիյատէճճ եիւքսէք տիր։

Քիւրէ ի 'արդըն մուխթէլիճ մահալլերինատ հատտ ը սեղճին քեչճ էտիլէն իրթիճա'աթը պէր վէճհ ի աթի տիր։

	'Արզ ը չիմալէ	Իրթիճա'
Իսպիչպերկէն	78 տէրճէճ	1,000 այագ
Գահչաթգա	59½ „	5,249 „
Ալթաի տաղլարը	50 „	7,034 „
Ալփ „	46 „	8,885 „
Գայա „	43 „	12,467 „
Հապէչ „	13 „	14,065 „
Անատէս „	2¼ „	15,381 „

	'Արզ ը ճէնուպի	Իրթիճա'
Քիթօ գուբպինատ Անատէս տաղը	0 տէրճէճ	15,820 այագ
Զիլի „ „ „	42½ „	6,010 „
Մաղալլան պօղազը	53½ „	3,707 „

(3) Գոռպ է պահր։ Օգիանօս ղըշտա գարատան զիյատէ սրճագ, վէ եաղտա գարատան զիյատէ սօղուգ օ-լուր։

Կիւնէչին խուխումէ ը չու'ա'իչէի սուտա գարատան զիյատէ տէրինէ կիրտիչինատէն, հաճմը պէօյիւք պիր դրթ'ա սու իլէ գարըշըը, հարարէթինին պէօյիւք պիր միգտարը տաճի սուտա նատէտիտ օլուր, քի օ միգտարա հարարէթ ի 'աթիլէ տէնիր, վէ սու սօղուտուգտա պու հարարէթ ի 'աթիլէ թէքրար մէյտանա չըգար, վէ օ զէման հարարէթ ի մահսուսէ օլուր։ Պինա"էն 'ալէյհ օգիանօս կէճ ըսընըը վէ կէճ սօղուր, վէ հարարէթի պաղթէթէն թէպտիլ օլունմաղա միւպթէլա տէյիլ տիր։ Պի'աբա, չու'ա'ի չէմն գարանըն աղ իչէրիսինէ կիրէ պիլտիչինատէն, հաճմը աղ պիր դրթ'ա գարա իլէ գա-ըշըը, պինա"էն 'ալէյհ գարա չափուք ըսընըզ չափուք սօղուր, վէ հարարէթի պաղթէթէն թէպէտտիւլ էտէր։ Պու սէպէպտէն տիր քի օգիանօստա դրշ իլէ եաղ ա-բատընատա իխթիլաճ ը հարարէթ աղ, գարատա խսէ 120 տէրճէճ վէ տահա զիյատէ օլուր։

Սաթհ ը պահր իւզէրինատ պուլունան հավա պահ-ըրըն հարարէթինէ թէպա'իչէթ էտէր, վէ բիւգկեարըն էսմէսիչլէ սահիլէ եագըն տիչարլարա կէօթիւրիւլմի-չինտէն, սահիլէրին հարարէթի տէնիզտէն պա'իտ օլան տիչարլարընքինէ նիսպէթլէ սէնէտ պիր տիչագտա օլուր։

Աթլանթիգ օգիանօսունտա վագի' Մատէրա ատտարնըն տէ-րէճէ ի հարարէթի' գրշ մէվսիմինատ 61 վէ եազտա 70 օլմազ-լէ, արատա օլան ֆարգ 9 տէրճէճ տիր։

Սիպէրիանըն իչէրի թարաֆլարընտա վագի' եագութաք չէհ-րինատ տէրճէճ ի հարարէթ' գրշըն սրֆրրատան 38 տէրճէճ ա-չաղը, վէ եազըն սրֆրրատան 63 տէրճէճ եօգարը օլմազլէ, ա-րատա օլան ֆարգ 101 տէրճէճ տիր։

Մատէրանըն հավա ի իգլիմիսի' պահրի, եագութաքըն հավա ի իգլիմիսի իսէ պէրրի տիր։

6. ՀԱՐԱՐԷԹ Ի ՄԻԻԹԷՎԱՍՍԻԹԷ։ Պիր եէրատէ հէր կիւն մու'այյէն պիր վագըթտա միզանը հարարէթին տէրէճ-ճէլէրինի գայտ էմնէք, պու գայտլէրին հիսապ ը միւ-թէվասսիթի օլ եէրին հարարէթ ի միւթէվասսիթէսի տէրէճէսինի կէօսթէրիր։

Մէսէլա, Խաթանպօլտա պիր կիւն հէր սա'աթտա պիր մի-զան ը հարարէթին տէրէճէսինի գայտ, վէ գայտ օլունան տէ-րէճէլէրին մէճմու'ինի սա'աթլարա (24) թագսիմ էյլէսէք, խա-րիճ ի զըսմէթ օլ կիւնտէ հարարէթ ի միւթէվասսիթէ ի եէվ-միյէ տէրէճէսի օլուր։ Վէ պէօյլէճէ պիր սէնէ գատար 'ամէ-լիյաթըմըզտա տէվամ, վէ հարարէթ ի միւթէվասսիթէ ի եէվ-միյէ տէրէճէլէրինին մէճմու'ինի 365 իլէ թագսիմ էթմէյիմիզ-տէ, խարիճ ի զըսմէթ Խաթանպօլտա հարարէթ ի միւթէվասսի-թէ ի սէնէվիյէ տէրէճէսի օլուր։

Պիր մէվգի'ինի հարարէթ ի միւթէվասսիթէ ի սէնէվիյէսի տէ-րէճէսի սէնէտէն սէնէյէ անճագ ճիւզ'ի թէպէտտիւլ էտէր։ Մէ-սէլա, Իավիչլրանըն ձինէվրա չէհրինատ 1796—1815 է տէք եիրմի սէնէ զարֆընտա էն եիւքսէք հարարէթ ի միւթէվաս-սիթէ տէրէճէսի 51$\frac{6}{10}$ վէ էն աշաղըսը 46$\frac{9}{10}$ օլտըղընտան, ա-րատաքի ֆարգ եալընըզ 4$\frac{7}{10}$ տան 'իպարէթի տիր։

Ֆարիզտէ օն սէնէ զարֆընտա (1803—1813) ֆարիզին սէ-նէվի հարարէթ ի միւթէվասսիթէսի այարընտա անճագ 3$\frac{4}{10}$ թէրագդի վէ 2$\frac{8}{10}$ թէնէզզիլ կէօրիւմիշ տիր։

Մահսուլաթըն պա'ղէն չօգ վէ պա'ղէն աղ օլմասընըն սէպէ-պի' հավատա սէնէվի հարարէթ ի միւթէվասսիթէնին միգ-տարճա թէպէտտիւլի օլմայըզ, անճագ հարարէթին այարա տիւ-չէն հիսսէլէրինին միգտարճա թէղայիւրի տիր։

7. Խուխումէ ը թէսսավի ի ՀԱՐԱՐԷԹ։ (Խարիճտայա միւ-րաճա'աթ օլունա։) Սաթհ ը արզտա պիւլէրճճէ եէրլէր-տէ սէնէվի հարարէթ ի միւթէվասսիթէ տէրէճէլէրի քեչճ օլունմըշ տըր։ Էէր պիր նըսճ ը քիւրէտէ հա-րարէթ ի միւթէվասսիթէլէրի պիր օլան եէրլէրի պիր-լէչտիրճէն խաթթլարա խուխումէ ը թէսսավի ի հարա-րէթ տէնիր։ Պու խաթթլար խաթթ ը իսթիվայա միւ-վազի օլմայըզ, խարիճտատա միւչահէտէ օլունտըղը իւզրէ, էյրի պիւյրիւ տիրլէր։

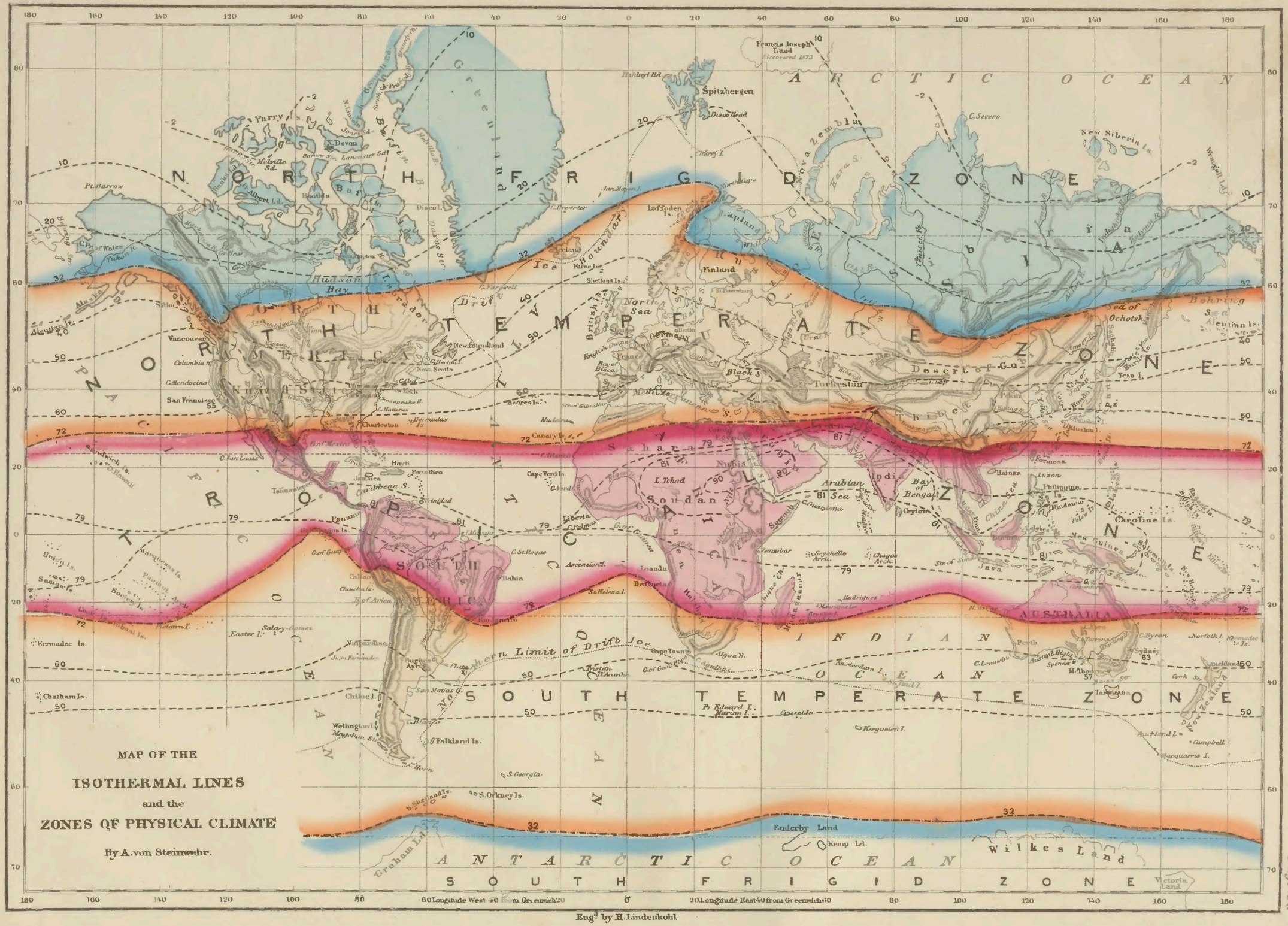
Միւճթէմի'ա ի Ամերիգանըն զարպի գըսմընտա, տաղլարընըն եիւքսէքլիյի սէպէպիյլէ, խաթթ ը թէսսավի ի հարարէթ ճէնուպէ միւն'աթիճ տիր։ Էվրօփա գըյրլարընա եագըն չիմալի Ամէրիգա-տէ քէօրֆէզ ագընթըրընըն սիրայէթ ի հարարէթի սէպէպինատէն խաթթ ը թէսսավի ի հարարէթ չիմալէ մա"իլ օլուր։

Պահր ը միւնճէմիտ ի ճէնուպինէն սօղուգ ագընթըլարը սէպէ-պիյլէ, ճէնուպի Ամերիգա վէ Աֆրիգանըն զարպ գըյրլարընտա խաթթը թէսսավի հարարէթի չիմալէ մա"իլ օլուր, քի խաթթ ը իսթիվա գուբպինատ խիլաֆ ը մէմուլ սօղուգ մէվգի' պուլունտուղունը իչ'ար էտէր։

Քիւրէ ի արզտա էն չիտտէթլի հարարէթ (90 տէրէճէ սէնէվի հարարէթ ի միւթէվասսիթէ) Պահր ը Ամեր

(2) Սաթհ ը պահրտան եօգարը չըգըլըգճա տէրէճէ ի հարարէթ նէ նիսպէթ իլէ էքսիլիր։
Հատտ ը Սէկճ նէ տիր։
Հատտ ը Սէկճ Խապիչպերկէնտէ, Ալփ վէ Գայա տաղլարընտա, Քիթօ վէ Զիլի գուբպինատէի Անատէս տաղլարընտա նէ գատար եիւքսէք օլուր։
(3) Պահրա գուբպիյէթ պիր եէրին տէրէճէ ի հարարէթինէ նէ թէ'սիր էտէր։

Միսալ կէօսթէր։
6. Պիր եէրին տէրէճէ ի հարարէթ ի միւթէվասսիթէսի նի'ճէ պուլունուր։
Պիր մէվգի'ինի սէնէվի հարարէթ ի միւթէվասսիթէսի տէրէճէսինատ թէպէտտիւլատ հադգընտա նէ տէնիլիր։
7. Խուխումէ ը թէսսավի ի հարարէթ նէ տիր։
Պու խաթթլար խաթթ ը իսթիվայա միւվազի մի տիրլէր։
Հարարէթի էն չիտտէթլի օլան սէմթ նէ'րէյէ տիւչէր։

ԽՈՒԹՈՒԹ Ը ԹԷՍԱՎԻ Ի ՀԷՐԱՐԷԹ ՎԷ ՀԷՐԱՐԷԹ ՄԻՆԹԱԳԱՂԱՐԸ ԽԱՐԻԹԱՍԸ

ՄԻՆԹԱՂ · Մինթագա ի մի՝նճէվուէ մավի , մինթագա ի վու՝թէուլ տարլինի , մինթագա ի հարրէ զերմզը ըէնգ լուէ , վէ թէսավի ի հէրարէթ խութ՝լարը չու (– – –) ՝ալամէթ լուէ կէօսթէրվիլ տէր ։

ճիվարընտա պիր գըսմը Աֆրիդայա , տիկեր գըսմը Ա-
րապիսթանա տուչեն պիր սեմթաէ օլուր ։

Նըսֆ ը քիւրէ ի զարպիտէ հարարէթ ի էն չիտուէթ-
լի օլան եէր (81 տէրէճէ հարարէթ ի միլթէվասիթէ)
վէնէզուէլա , Գօլումպիա վէ Ամէրիգա ի վուսթա տի-
յարլարը սըր ։

Խաթթ ը խաթիվա սեմթինաէ խաթթ ը խաթիվա կիպի
միւսթագիմ պիր խաթթ ը թէսաւի ի հարարէթ եօգ
սըր ։

8. ՀԱՐԱՐԷԹ ՄԻՆԹԱԳԱԼԱՐԸ ։ Սաթհ ը արդըն մին-
թադալարա միւնգասիմ օլորդընը պիրինճի պապտա
թա՛րիֆ էթմիշ իդ ։ Օրատա պէյան էտիլէյի իւդրէ , պու
մինթադալար մէտար ը սերէթան իլէ մէտար ը ճէսի ,
վէ տա՛իրէ ի գունթպ ի չիմալի իլէ տա՛իրէ ի գունթպ ի ճէ-
նուպի արասընա տիւչէրլեր ։ Էյեր քիւրէ ի արզ կա-
միլէն սու իլէ մէսաֆուր եախօտ քեամիլէն գարա օլա
իսի , վէ միւսթէվիֆ իրթիֆա՛տա եէրլերի օլմասա իսի ,
հէմ տէ պիր եէրին տերէճէ ի հարարէթի անճագ տերէճէ
ի ՛արզընա կէօրէ օլա իսի , հարարէթ մինթադալարընըն
հուտուտու ֆիլ հագիգա մէտարլարէյն իլէ մեզքիւր ի-
քի տա՛իրէ օլաճագ իսի ։ Ֆագաթ տերէճէ ի հարա-
րէթ էսպապ ը մուսթէվիֆէյէ մերպութ օլարդընաան,
հարարէթ մինթադալարընըն հուտուտ ը հագիգէյէլերի
խուրմութ ը թէսաւի ի հարարէթ օլուր ։

Մընթաքա է հըրէ , խաթթ ը խաթիվանըն իքի թարա-
ֆընտա , հարարէթի 72 տէրէճէ օլան իքի խաթթ ը
թէսաւի արասընա տիւչեր ։

Մընթաքա է դաճէֆտէ , գունթպլարտան պէտ իլէ , հա-
րարէթի 32 տէրէճէ օլան խաթթ ը թէսաւիյէ գա-
տար կէլիր ։

Մընթաքա է դ-ընէուէյէ , պիրինին տերէճէ ի հարարէթի
32, վէ տիկերինին 72 օլան իքի խաթթ ը թէսաւի ա-
րասընտա տըր ։ Խարիթաատա հարարէթ մինթադալա-
րընա հուտուտ օլան խուրմութ ը թէսաւի դալըճճա չէ-
քիմիշ օլմասըյլա տիկերլերինաէն թէֆրիգ օլունուր ։

9. Հատտլարը գունթպէյն տա՛իրէլերի իլէ մէտար ը
ճէսի վէ սերէթան օլան մինթադալարա դընթաքա է ըտպէյէ ,
հատտլարը խուրմութ ը թէսաւի ի հարարէթ օլան մին-
թադալարա իսէ մինթադա ի ընտէյէ տէնիր ։

ՊԱՊ Ը ՍԱԼԻՍ

ԲԻՒՋԿԵԱՐ

1. Բիւզկեար քիւրէ ի հավանըն թէվաղունընա պիր
վէճհլէ խալել կելմէքտէն նէչէթ էտէն հավա ճէրեանը
սըր ։ Պու խալել ը թէվաղուն իսէ քիւրէ ի հավանըն
մուխթէլիֆ մահալլերտէ մուխթէլիֆ միգտարտա հա-
րարէթ ճէզպ էթմէսինաէն իլերի կելիր ։

Հէր հանկը եէրտէ հավա էթրաֆ եէրլերտէքի հա-
վատան սըճագ օլսա , քէսպ ի ինսիսաթ իլէ խաֆիֆ-
լէչիր , վէ էթրաֆ եէրլերտէքի հավա իլէ թէվաղուն-
տերէճէսինի պուլունճայատէք , սօղուդ վէ քէսիֆ հա-
վալարըն հիւճումի իլէ եօգսըը չըգսըլըը ։

Հավա ճէրեանը օլան բիւզկեար՝ կէլտիյի ճիհէթէ ,
տէնիզ ճէրեանը իսէ՝ կիթտիյի ճիհէթէ մէնսուպ օլուր ։

Մէսելա՝ չիմալտան էսէն բիւզկեարա՝ չիմալի բիւզկեար ,
վէ չիմալէ կիտէն տէնիզ ագընթըսընա չիմալի ագընթը
տէնիր ։

2. Սագըդ տէնիլտիյի իւդրէ , էն չօդ հարարէթ ա-
լան սեմթ խաթթը խաթիվա սեմթի օլարդընտան , քիւ-
րէ ի արզ եիւղինտէ հուպուպ էտէն բիւզկեարլարըն
սեպեպինի անկլամագ իչուն էն էվվել օ սեմթէ տիգ-
գաթ էթմէմիզ իճապ էտէր ։

Օ սեմթին սըճագ , միւմպէսիթ վէ խաֆիֆ հավա-
սընը իքի թարաֆտան հիւճում էտէն սօղուդ վէ քէ-
սիֆ հավա եօգսըըյա սիւրէր · պու հալտէն պիրի
սու՛ուտի , վէ իքիսի (պիրի ճէնուպտէն , տիկերի չի-
մալտէն) ճէնպի օլարագ իւչ հուպուպ հասըլ օլուր ։
Ֆագաթ չիմալտէն վէ ճէնուպտէն հիւճում էտէն հա-
վանըն պօշ գալան եէրինի սօլտուրաճագ հավա տաիի
լազըմ սըր , եօխսա թէքմիլ քիւրէ ի հավա մինթա-
գա ի հարրէտէ ճէմ՛ օլուր իսի ։ Սու՛ուտ էտէն հավա
խուտուսի պիր տերէճէ ի իրթիֆա՛ը պուլտուդտան սոնկ-
րա , իքի թարաֆա , եա՛նի չիմալէ վէ ճէնուպէ , ագ-
մագլա , գունթպլարտան էսմիշ հավանըն եէրինի սօլ-
տուրուր ։

Իչթէ մեզքիւր հագիգաթլար բիւզկեարըն սեպեպ ի
հուպուպընը կէօսթէրիրլեր ։

3. Քիւրէ ի արզ եիւղինտէ բիւզկեարըն պաշըճա
հուպուպը իւչ նէմ՛ տիր ·

(1) Խաթթ ը խաթիվատա հոպոպ ը սու՛ոպէ ·

(2) Գունթպլարտան խաթթ ը խաթիվայէ իքի հոպոպ ը
ճէնպէ ·

(3) Խաթթ ը խաթիվատան գունթպլարա իքի հոպոպ
ը րէճի՛ ։

Էյեր քիւրէ ի արզ քէնտի միհվերի իւդերինտէ
տէվր էթմէսէ իսի , գունթպլարտան խաթթ ը խաթիվա-
յա վէ խաթթ ը խաթիվատան գունթպլարա օլան հու-
պուպ տէվա՛իր ի նըսֆ իւն նիհար խաթիգամէթի իւդ-
րէ վազի՛ օլուր իսի · Ֆագաթ քիւրէ ի արզըն հա-
րէքէթ ի վէզ՛իյէսի պու խաթիգամէթէ խալել կէթի-
րիյօր ։ Գունթպ սեմթլերինտէ պուլունան հավանըն քիւ-
րէ ի արզա թէպա՛իյէթինաէն նէչէթ էտէն հարէքէթ
ի վէզ՛իյէսի սիւր՛աթը , խաթթ ը խաթիվայա եագըն
սեմթլերին հարէքէթ ի վէզ՛իյէսի սիւր՛աթընա նիս-
պէթէն աղ օլորդը ճիհէթլէ , գունթպտան օլան հու-
պուպ (հուպուպ ը ճէնպի) խաթթ ը խաթիվա սեմթի-
նին հարէքէթ ի վէզ՛իյէսինէ եէթիչէմէյէրէք , քէնտի
եօղու օլան տա՛իրէ ի նըսֆ իւն նիհար խաթիգամէթին-
աէն սաթրըպ զարպա մէյլ էտէր · չէօյլէ քի խաթթ ը
խաթիվա սեմթլերի գունթպտան կելէն հավա ագընթըսը
ալթընտան կէչերլեր , վէ օլ զէման պու հավա ագըն-
թըսը չարգտան կելիր կիպի կէօրիւնիւպ , չիմալի նըսֆ ը
քիւրէտէ՝ չիմալի չարգ , վէ ճէնուպի նըսֆ ը քիւրէտէ
ճէնուպի չարգ բիւզկեարը օլուր ։

4. Քիւրէ ի արզըն հարէքէթ ի վէզ՛իյէսի հուպուպ ը
րիճ՛իյէ տախի պու մինվալ իւդրէ թէ՛սիր էտէր ։ Գունթպ-
տան կելէն հավա ագընթըսը խաթթ ը խաթիվայա վա-
սըլ օլունճայատէք թէսարիճլէ օրատաքի հավանըն հա-

8. Թապի'ի մինթադալարըն հուտուտու հա՞նկը խաթթլար սըր ։
1. Բիւզկեար նէ՞ տիր ։

2. Բիւզկեարըն սըրլ սեպեպի հա՞նկը մինթադատա արանըը ։
Սու՛ուտի վէ ճէնպի հուտուտալարը թա՛րիֆ էլլէ ։
3 Բիւզկեարըն պաշըճճա հուպուպը դա՞յ նէմ՛ տիր ։
Գունթպի վէ խաթիվաի հուպուպ նի՞չիւն տա՛իրէ ի նըսֆ իւն նիհար խա-
թիգամէթինտէն մէյլ էտէր ։
4. Քիւրէ ի արզըն հարէքէթ ի վէզ՛իյէսի հուպուպ ը րիճ՛իյէ նէ՞ թէ՛-
սիր էտէր ։

ըէ.քէթ ի վէղ'էյէսի սիւր'աթընա մալիք օլուր · վէ սու'ուտ էտէն հալա հալինէ կիրաիքտէ , խաթթ ը խթիխա հալասընըն սիւր'աթընը քեամիլէն խթիհնալ էտէր · վէ հուպուպ ը րիճ'ի իլէ գումպա ոօղրու կէրի տէօն֊ սիւքտէ , հարէ.քէթ ի վալ'էյէճ սիւր'աթը քէնտի մա֊լիք օլորդը օ նէվ' հարէ.քէթին սիւր'աթընատն է.քսիք օլան եէրէ կիտէր , պինա"էն 'ալէյհ պու րիւզկար օ սէմթլէրտէ.քի հալանըն հարէ.քէթ ի վալ'էյէսի սիւր'ա֊թընատն զիյատէ պիր սիւր'աթլէ չարդա ոօղրու հա֊րէ.քէթ էտէր ։

Խուլասա , խթիխաի վէ գումպի ադընթըլարըն խաթթ ը մէհապը (էսասկի եօլ) իքի գումվէթին (հա֊վանըն հարէ.քէթ ի թապի'էյէսի վէ հարէ.քէթ ի վա֊դի'յէ ի արդա թէպա'էյէթի) պիրլիքտէ օլան թէ"սիրի նէ֊թիճէսի տիր ։

Գումպի րիւզկեարլար նըսֆ ը քիւրէ ի չիմալիտէ՝ ՇԻՄԱԼԻ ՇԱՐԳ , վէ նըսֆ ը քիւրէ ի ճէնուպիտէ՝ ՃԷՆՈՒՊՈՒ ՇԱՐԳ րիւզկեարը օլարադ , խաթթ ը խթիխայա ոօղ֊րու էսիպ նագլիյաթ ը թիւճճարիյէյէ սուհուլէթ վեր֊տիքլերի իչիւն ՆԷՒ-ՅՈՐՔ , եա'նի րիյահ ը թիճճարէթ թէամիյէ օլունուրլար ։

Պու իամ է.քսէրիյա խաթթ ը խթիխանըն իքի ճիհէ֊թինտէ 30 աէրէճէ ի 'արդա գաասար քիւրէ ի արդըն սաթհընա եագըն էսէն րիւզկեարլարա վէրիլիր ։

Եիւ.քսէ.քտէ էսէն ԻՍԹԻՎԱՒ ՐԻԻՋԿԵԱՐԼԱՐ նըսֆ ը քիւ֊րէ ի չիմալիտէ ՃԷՆՈՒՊՈՒ ՂԱՐՊ րիւզկեարը , վէ նըսֆ ը քիւրէ ի ճէնուպիտէ ՇԻՄԱԼԻ ՂԱՐՊ րիւզկեարը օլուպ , մինթագա ի հարրէտէ վէ անա եագըն սէմթլէրտէ գումպլարա ոօղրու կիտէր , վէ թիճարէթ րիւզկեա֊րըն միւն'աքիսի սայըլըրլար ։ Պու վէճհ իլէ խթիխաի վէ գումպի հավա արասընատա տա"իմա պիր միւպա֊տէլէ վադի' օլույօր ։

3. Հավանըն պալատէ մուհարրէր 'ումումի հարէ֊քէթլերինին խթիդամէթինի թէպաիլ էտէն սա"իր քէյֆիյէթլեր տախի վար տըր ։ Մինթագա ի հարրէտէ գումպի րիւզկեարլարատն եիւ.քսէ.ք էսէն խաթթ ը խթիխանըն մու'ավիտ րիւզկեարլարը քիւրէ ի հավա֊նըն իւսթ սէմթլէրինտէն կէչէր իքէն սողույուպ աչաղը էնմէյէ պաչլարլար ։ Մինթագա ի հարրէտէ տէվա"իր ի 'արդ տիկեր մինթագալարըն տէվա"իր ի 'արդընատն տահա 'ազիմ օլարդը ճիհէթլէ , մու'ավիտ րիւզկեար֊լար գումպլարա ոօղրու էտիքլերինտէ իքի եանատն թագեիդ օլունմաղլէ եօգարըյա վէ աչաղըյա ոօղրու քէսպ ի ինպիսաթ էտէրլեր ։ Ոօղումագ վէ թագեիդ օլունմագտատն 'իպարէթ պու իքի գումվէթլէրին թէ"֊սիրի ալթընատա գալմըշ օլարագ գումպլարատն էվէյլի ուզագտա գումպի րիւզկեարլարա գարըշըրլար ։ Պի֊նա"էն 'ալէյհ գումպի վէ խթիխաի րիւզկեարլար մէ֊տար ը ճէտի վէ սերէթան սէմթլէրինտէ գարըշմագ իճապ էտէն սէպէպլէրտէն ազատ վէ պէրգարար էս֊տիքլերի իչիւն , անճագ օրալարատա րիյահ ը թիճարէթ վէ միւն'աքիսի սայըլըրլար ։ Մէգքիւր սէմթլեր իլէ գումպլար միյանընատա իսէ գումպի վէ խթիխաի րիւզ֊կեարլար իւնթիզամ իւզրէ էամէղլեր , վէ սաթհ ը արդ֊տա պա'ղէն պիր րիւզկեարըն վէ պա'ղէն տիկեր պիր րիւզկեարըն զալիպ կէլտիյի սէմթլէրէ միւնթագա ի էէ֊յահ ը ֆո֊էնէնճֆէ տէնիլիր ։

Գումպա եագըն 'արդարտա սաթհ ը արդ իւզերինատն էսէն գումպի րիւզկեարլար նըսֆ ը քիւրէ ի չիմալիտէ՝ չիմալի չարդ, վէ նըսֆը քիւրէ ի ճէնուպիտէ ճէնուպի չարգ րիւզկեարլարը տըրլար · անճագ րիյահ ը թիճարէթ վէ միւն'աքիսի կիպի տա"իմա պիր զարար իւզրէ էամէյօրլար ։

Շէմին պիր մէտարատն տիկեր մէտարա թահվիլ էթմէմինէ (կէչմէմինէ) կէօրէ րիւզկեարլարըն մինթագալարը կահ չիմալէ կահ ճէնուպէ ոօղրու թագեիր ի հուտուտա էտէրլեր ։

Կիւնէչ մէտար ը սէրէթանատա օլորդը հալատէ , նըսֆ ը քիւ֊րէ ի չիմալիտէ րիյահ ը սա'իէնին մինթագատր իւէ րիյահ ը թիճարէթին մինթագալարը հատտ ը չիմալիէրինին նիհայէթի֊նէ , վէ կիւնէչ մէտար ը ճէտիտէ օլորդը հալատէ , նըսֆ ը քիւրէ ի ճէնուպիտէ հատտ ը ճէնուպիէրինին նիհայէթինէ վա֊րըրլար ։

6. Մ Ի Ն Թ Ա Գ Ա Ի Ր Ի Ա Հ ։ Քիւրէ ի հավանըն իզահաթ ը ատպըդամըզտան անկլաշըլան հարէ.քեաթ ը միւթէնէվ֊վիյէտի սէպէպիյլէ սաթհ ը արդատա եէտի մինթագա ի րիյահ թէչէ.քքիւլ էտէր ։

(1) Մ Ի Ն Թ Ա Գ Ա Ի Ր Ի Ա Հ Ի Ս Ի Հ Ք Ի Հ Ն Է Թ տիր քի , սէնէվի հարա֊րէթ ի միւթէվասսէթատի էն եօգարը տէրէճէտէ օլան մինթագայա միւթաալըգ տըր · օ սէմթ , հիւքմի ալթընա պուլունտուղդը հուպուպ ը սու'ուտինին հիսս օլունմազ օլորդը ճիհէթլէ , մինթագա ի սիւքիննէթ խամինի այնըշ տըր ։ Պու մինթագանըն միւն'աթը $1\frac{1}{2}$ — 11 տէ֊րէճէ 'արդ ը չիմալիյէ դաասար տըր ։

(2) Իքի Մ Ի Ն Թ Ա Գ Ա Ի Ր Ի Ա Հ Ը Թ Ի Ձ Ա Ր Է Թ տիր քի , պի֊րինին չիմալի վէ տիկէրինին ճէնուպի նըսֆը քիւրէտէ միւն'աթը՝ մինթագա ի սիւքիննէթէն 30 աէրէճէ ի 'արդա դաասար տըր ։ Օրատա եալընըզ գումպի րիւզ֊կեարլար , սաթհ ը արդ իւզերինատն էսաիքլերի իչիւն * հիսս օլունուրլար · խաթթիխաի րիւզկեարլար իսէ՝ եիւ֊քսէքտէն էսաիքլերի իչիւն հիսս օլունմազլար ։

(3) Իքի Մ Ի Ն Թ Ա Գ Ա Ի Ր Ի Ա Հ Մ Է Տ Ա Ր տըր քի , չիմալի եա ճէ֊նուպի նըսֆ ը քիւրէտէ վադի' րիյահ ը թիճարէթ մին֊թագասընըն մէտար թարաֆընա տիւշէն գըշ վէ եագ հատտալարը միյանընատա տըր ։ Եագըն պու մինթագա րիյահ ը թիճարէթին հիւքմիւ , գըշըն իսէ , րիյահ ը թիճարէթ հուտուտընըն կէրի չէքիլմէյէճէկ , րիյահ ը մուխթէլիֆէնին հիւքմիւ ալթընա տիւշէր ։

(4) Իքի Մ Ի Ն Թ Ա Գ Ա Ի Ր Ի Ա Հ Ը Մ Ո Ւ Խ Թ Է Լ Ի Ֆ Է Ն տիր քի՝ չիմալի վէ ճէնուպի նըսֆ ը քիւրէտէ , մինթագա ի մէտար հուտուտընատն գումպլարատէ.ք թէվասսու' է֊տէր ։ Պու մինթագատա գումպի վէ խաթիխաի րիւզ֊կեարլար նէվպէթլէ էսէրլեր ։

Պու մինթագատա քիւրէ ի հավանըն եօգարը սէմթ֊լէրինտէն աշաղըյա նիւզուլ էտէն խաթիխաի րիւզկեար՝ զարպի , գումպի րիւզկեար իսէ՝ չարգի րիւզկեար օ֊լուր ։ Էն չօգ էտէն րիւզկեար զարպի տիր , չու գա֊տար քի նըսֆ ը քիւրէ ի չիմալիտէ՝ ճէնուպի զարպ , վէ նըսֆ ը քիւրէ ի ճէնուպիտէ՝ չիմալի զարպ րիւզ֊կեարը օլուր ։

Րիյահ ը թիճարէթի թա'րիֆ էյլէ ։
Րիյահ ը թիճարէթին միւն'աքիսի օլան րիւզկեարլար հաֆնկրլար տըր ։
Մինթագա ի հարրէտէ եիւ.քսէքտէ էսէն րիւզկեարլար նէ՞ իսմ'ալրըլար ։
3. Խաթթ ը խթիխանըն մու'ավիտ րիւզկեարլարը մէտարը ճէտի վէ սէ֊րէթան իլէ գումպէյն արասընա տիւշէն մէսաֆէյնին վասաթ սէմթլէրինտէ նի՞չիւն սաթհա էնէրլէր ։
Պու վասաթ սէմթլէրատ հաֆնկը րիւզկեարլար պուլունուր ։

Գումպա եագըն 'արդարտա էսէն րիւզկեարլար հաֆնկրլար տըր ։
Րիւզկեար մինթագալարըն թագեիր ի հուտուտը նէյէ կէօրէ տիր ։
6. Մինթագա ի րիյահ գա'է տըր ։
(1) Մինթագա ի սիւքիննէթ ,
(2) Մինթագա ի րիյահ ը թիճարէթ ,
(3) Մինթագա ի մէտար , վէ
(4) Մինթագա ի րիյահ ը մուխթէլիֆէյի թա'րիֆ էյլէ ։

'Ալմ ի ճօղրաֆիատա մահիր օլան պա'զը միւսաննիֆիլէր 60 տէրէճէ ի 'արզատան գումպալարատէք օլան մէսաֆէյի այրը պիր մինթագա 'ատտ իլէ, անա ինձնէֆս է բէյահ ը ֆո-ղնդէյէ թէմմույէ էթմիչլէր տիր։ Պու մինթագատա, 56նճը սահիֆէտէ զիքր օ-լունտուղը իւզրէ, գումպի բիւզկեարլար նըսֆ ը քիւրէ ի չի-մալիտէ՝ չիմալի չարգ, վէ նըսֆ ը քիւրէ ի ճէնուպտիտէ ճէ-նուպի չարգ բիւզկեարը տըրլար։

Մինթագա ի բէյահ ը թիճարէթ հուտուտը գուրպինտէ իս-թիվաի վէ գումպի բիւզկեարլարըն թէսատիւմինտէն մինթա-գա ի սիւքիւնէթ ի սէրէթան վէ մինթագա ի սիւքիւնէթ ի ճէտի նամի իլէ իքի սիւքիւնէթ աէմմէլէրի զուհուրա կէլիր ի-սէ տէ, սէնէնին անճագ ճիւզ"ի պիր զըսմընտա եալընըզ օ-զիանօստա զուհուր էթտիքլէրի իչին էհէմմույէթսիզ տիրլեր։

7. Իչթէ խաթթ ը իսթիվատան գումպալարա, վէ գումպալարտան խաթթ ը իսթիվայէ նադլ ի հավա էս-տէն մանզումէ ի բէյահըն թէրթիպի պէր վէճհ ի մէզ-քիւր տըր։ Ցաթհ ը արզըն հէր հանկը պիր նօգթա-սընտա հէր հանկը պիր բիւզկեարա թէսատիւֆ էթսէք, օլ բիւզկեար պու մանզումէ ի բէյահա մէնտուպ օլուպ, մէզքիւր հուպուպլարըն պիրինտէն նէչէթ էտէր։

Մանզումէ ի բէյահըն թէրթիպի փէք սատէ վէ լա-թիֆ իսէ տէ, պիր եէրտէ էսէն բիւզկեարըն պու թէր-թիպատէ մէվզի' ի մահսուսընը թա'յին էթմէք գօլայ վէ պա'զէն միւմքին պիլէ տէյիլ տիր։ Պու սու'ուալէթ սու իլէ գարանըն պիրի պիրինէ մէվզի'ճէ օլան վազ'էյէթ ու միւնասէպէթի, տաղլար վէ եայլալարըն իրթիֆա'ը իլէ սէմթ ը իմթիատտը վէ օվալարըն վիւ'ութը ի-ճապը իլէ խաթթ ը հուպուպըն թաղեիր ի խթիդամէթ-թէ միւպթէյա օլտըղընտան նէչէթ էտէր։

Խաթթ ը հուպուպըն թաղեիր ի խթիդամէթինէ պիր միսալ օլմագ իւզրէ, մէվսիմ բիւզկեարընը զիքր էտէ-բիլ քի, թաղեիր ի խթիդամէթի ճօղրաֆիատա էհէմմույէթլի տիր։

8. Մէվսիմ բիւզկեարլարը տէնիզին վէ գարանըն մուխալիֆ տէրէճէտէ ըսընմալարընտան նաչի թաղեիր ի խթիդամէթէ օղրամըշ բէյահ ը թիճարէթ օլուպ, եա-ընընշ մէտարէյին իլէ գուրպիների սէմթինտէ էսէրլեր։

Մէվսիմ բիւզկեարը թա'պիրի գաիմտէ եալընըզ

Հինտ օղ իանօստունտա օլարագ սէնէնին մա'-լիւմ վագըթլարընտա կեահ պիր ճիհէթ-տէն վէ կեահ անա մուխալիֆ ճիհէթ-տէն էսէն բիւզկեար-լարա մախսուս իսի իսէ տէ, չիմալի պէօյ-լէ էսէն բիւզկեար-լարըն քեաֆֆիյէսինէ տախի իթլագ օլու-նուր։

9. Մէվսիմ բիւզ-կեարլարընըն իւչ սէմթի վար։

ՄԷՎՍԻՄ ԲԻՒԶԿԵԱՐԼԱՐԸՆԸՆ ՊԻՏԱԳԷՔ Ի ՀՈՒՊՈՒՊԸ

(1) Պահր ը մուհիթ ի Հինտի։ Պուրատա մէվսիմ բիւզկեարլարը չիմալի Ավսթրալիատան, վէ ճէնուպի Ա-սիատա վագի' իքի չիսկ ի ճէգիրէ ի Հինտուէն կէչէրլեր։

Րիյահ վէ էմթար խարիթասընտա կէօրիւնէն օգլար մէվսիմ բիւզկեարլարընըն մուխալիֆ իքի ճիհէթի ի հու-պուպընը կէօսթէրիր։ Պու սէմթին չիմալի հուտուտը Հիմալայա տաղլարը տըր։

(2) Ագրիգատա չիմալի կինէնին սահիլի։ Պու սէմ-թին չիմալի հուտուտը գօնկ տաղլարը օլուպ, պիրինճի սէմթ գատար վասի' տէյիլ տիր։

(3) Անթիլ տէնիզի իլէ Մէքսիգօ քէօրֆէզի։ Շիմալի չարգտան էսէն թիճարէթ բիւզկեարը Միսիսիփի տէ-րէսինին հարարէթի ի չէտիտէսինտէն նաչի օ տէրէյէ քէսպ ի ինհիրաֆ իլէ Մէքսիգօ քէօրֆէզինտէն լուԹուպէթ կէօթիւրիւր։ Պու աերէ իլէ Թէքսաս էյալէթինտէ պա'զէն էսէն փօրեազ բիւզկեարը գըշ մէվսիմի բիւզ-կեարը 'ատտ օլունա պիլիր։

Պահր ը մուհիթ ի Հինտի սէմթինտէ մէնտուպ օլուպ, պու նէվ' բիւզկեար պաշլըճա մինթագա ի հարրէտէ վագի' օլուր։ Շէօյլէ-քի Թուլու' ի չէմտէն պիր աղ սօնկրա քէսպ ի հարարէթ էթմիչ օլան գարայա տօղրու տէնիզտէն պիր բիւզկեար էսիպ, զուրուպ տէկկին տէվամ էտէր. զուրուպ 'ա-դապինտէ գարանըն տէրէճէ ի հարարէթի տէնիզին-քինտէն աշաղը էնմէսի իւզէրինէ գարատուն կէճէլէյին տէնիզէ տօղրու պիր բիւզկեար էսիպ սապահլայըն զա"իլ օլուր։ Մինթագա ի միւԹէտիլէտէ տախի էն սըճագ մէվսիմտէ պէօյլէ նէվգէթ վէ ինթիզամ իւզրէ էսէն բիւզկեար զուհուր էտէր իսէ տէ, մինթագա ի հարրէ-նինքինտէն խաֆիֆ օլուր։

Ցաէրա Բիւզկեարը։ Պու նէվ' բիւզկեար սըճագ, բու-Թուպէթսիզ վէ չէտիտ օլուպ, սէպէպլէրինին գարըշըգ-ըշըղը հասէպիյէ լայըգը իւզրէ իպահ օլունամագ։

(1) Սէմոֆ։ Պու բիւզկեար 'Արապիսթան, Նուպիա, 'Աճէմիս-թան վէ Սիւրիա չէօլլէրինտէ զուհուր էտիպ, չիտէթ ի հարարէթինէն զէհիրլի զանն օլունարագ, իսմի 'Արապճատա զէհիր մանտարընա օլան Ցէմմ լուզէթինտէն մ"իսուզ տըր։

7. Պիր բիւզկեարըն մանզումէ ի բէյահտա մէզի'ինի թա'յին էթմէք գօ-լայ մը, կիւճ մի։ Նի՞չէն։
8. Մէվսիմ բիւզկեարընը թա'բիճ էյլէ։
9. Մէվսիմ բիւզկեարընըն իւչ սէմթինի թա'բիճ էյլէ։

10. ՑէԹԹԼԷՐԷ ՄԱԽՍՈՒՍ ԲԻՒԶԿԵԱՐԼԱՐ։ Մանզումէ ի բէյահտա խաթթ ը հուպուպըն թաղեիր ի խթիդամէ-թինէ միսալ օլմագ իւզրէ զիքր էթտիյիմիզ մէվսիմ բիւզկեարընտան մա'տա, սէմթլէրէ մախսուս սէպէպ-լէրտէն տօլայը թաղեիր ի խթիդամէթ էտէն ճիւզ"ի վէ աղ էհէմմույէթի օլան սա"իր բիւզկեարլար տախի վար տըր քի, պունլարըն մուխթասարճա զիքրի ֆա"ի-տէտէն խալի տէյիլ տիր։

Պէրրի վէ Պաէրի Բիւզկեար։ Պու նէվ' բիւզկեար պաշլըճա մինթագա ի հարրէտէ վագի' օլուր։ Շէօյլէ-քի Թուլու' ի չէմտէն պիր աղ սօնկրա քէսպ ի հարարէթ էթմիչ օլան գարայա տօղրու տէնիզտէն պիր բիւզկեար էսիպ, զուրուպ տէկկին տէվամ էտէր. զուրուպ 'ա-դապինտէ գարանըն տէրէճէ ի հարարէթի տէնիզին-քինտէն աշաղը էնմէսի իւզէրինէ գարատուն կէճէլէյին տէնիզէ տօղրու պիր բիւզկեար էսիպ սապահլայըն զա"իլ օլուր։ Մինթագա ի միւԹէտիլէտէ տախի էն սըճագ մէվսիմտէ պէօյլէ նէվգէթ վէ ինթիզամ իւզրէ էսէն բիւզկեար զուհուր էտէր իսէ տէ, մինթագա ի հարրէ-նինքինտէն խաֆիֆ օլուր։

Ցաէրա Բիւզկեարը։ Պու նէվ' բիւզկեար սըճագ, բու-Թուպէթսիզ վէ չէտիտ օլուպ, սէպէպլէրինին գարըշըգ-ըշըղը հասէպիյէ լայըգը իւզրէ իպահ օլունամագ։

(1) Սէմոֆ։ Պու բիւզկեար 'Արապիսթան, Նուպիա, 'Աճէմիս-թան վէ Սիւրիա չէօլլէրինտէ զուհուր էտիպ, չիտէթ ի հարարէթինէն զէհիրլի զանն օլունարագ, իսմի 'Արապճատա զէհիր մանտարընա օլան Ցէմմ լուզէթինտէն մ"իսուզ տըր։

Ցահրա բիւզկեարընը թա'բիճ էյլէ։

(2) Խոմ֊ն (էլլի)՝ ճէնուպաէն էսէն սրճագ պիր րիւզկեար իամի օլուպ, սէմում գաատր մուղիրը տէյիլ տիր. վէ Մըսըրտա Նիսանըն լնթիհասընտան Հազիրանէ տէք էլլի կիւն միւտաէթ֊տէ (պա'զէն էքսիք պա'զէն զիյատէ) ֆասըլէ իլէ էսէր։

(3) Հաբմ֊ն՝ փէք գուրու վէ սրճագ պիր րիւզկեար օլուպ, Սահրա ի քէպիրտէն կինէ սահիլինէ Քեանուն ի էվվէլ, Քեանունն ի սանի վէ Շուպաթ այլարընտա էսէր։

(4) Սէրօֆօ՝ Եունանիսթանտա վէ Իթալիատա, Սելինօ տաիի՝ իսփանիատա էսէն սրճագ րիւզկեարլար օլուպ, պունլարընն սէպէպ ի վուգու'ի Սահրա ի քէպիրին դուրպիյէթի 'ատտ օլունուր։

(5) Փ֊ֆէրօ՝ Անտէս գարլարը իւզէրինտէն կէլէն սօղուգ ճէնուպի զարպ րիւզկեարը օլուպ, Արճենթին իթթիհատը տիյարընտա, Բամբաս օվալարընտա չիտտէթլէ էսէր։

(6) Պօբ՝ պիր չիմալի չարգ րիւզկեարը օլուպ, էքսէրիյա վէնէտիկ քէօրֆէզինին չարգ գըյրլարընտա վագի' Տալմաչիատա էսէր, վէ պա'զէն էօյլէ չիտտէթլի օլուր քի, չիֆթճինին չիֆթէ գօշտուղու աթլարը տէվիրիր։

Գասըրղա՝ ճիհէթ ի հուպուպլէրի մուխալիֆ րիւզկեարլարըն Թէսաուիմինտէն զուհուրա կէլիպ՝ վէք ազ միւտաէթ, վէ նատիրէն պիր տագիգէտէն զիյատէ տէվամ էտէր։

ԳՈՒՄՄԱԼ ՁԷՕՂԵՐՏԷ ԳԱՍԸՐՂԱ

Գումմալ չէօղէրտէ վագի' օլարգտա պուլուէթ կիպի գում գալարըրպ տէհղէթլի պիր մէնզարէ իզհար էտէր։

11. Պուլուէթ Խօրթումտու՝ տէնիզտէ եախօտ կէօղլէրտէ զուհուր էտէն գասըրղա օլուպ, էվվէլա պիր Թաալագա սիյահ պուլուէթա մուէթթասըլ օլարագ պաշ աշաղը պիր մախրուէթի չէ.քլտէ կէօրիւնիւր։ Պու մախրուէթի իլէրի վէ կէրի սալանըպ, վէ աշաղըտա չիտտէթլէ չալգանան սույա պիհթէտրիճ ուզանըպ՝ սահհ ը պահրա եէթիշմէզտէն պահրտան 'ամուտի չէ.քլտէ մասս էթտիյի միգտար ը քիւլի քէօփիւ.քլէ պիրլէշիր, վէ խօրթում պէօյլէճէ քեամիլէն Թէշէ.քքիւլ էթտիքտէ, տէնիզտէն կէօյէ չըգմըշ պօզ րէնկլի պիր տիրէ.ք չէ.քլին֊տէ օլարագ հարէ.քէթ ի վազ'իյէ (միհվէրի իւզէրինտէ) իլէ տէվր էտէր կիպի կէօրիւնիւր։ Խօրթումտուն պու հարէ.քէթ ի վազ'իյէտէն մա'տա Թէտրիճի պիր հարէ֊քէթ ի էյնիյէսի (Եէրինի տէյիշտիրմէք հարէ.քէթի) տախի վար տըր։ Պու մախրուէթի տիրէք աղ միւտաէթ պու հալ֊տէ դալտրգտան ուօնկրա գըրըլըր, վէ մուէթթասըլ պուլուենտըղը պուլուէթտան եաղմուր էնէր։

ՊՈՒԼՈՒԹ ԽՕՐԹՈՒՄՈՒ

Պու եաղմուրըն տամլալարը Թուպու տէյիլ տիր, վէ էյէր օգիանօստան չէ.քիլմիշ սու օլսալար իտի, Թուպ֊լու օլսըլար իտի, պինա"էն'ալէյհ պու եաղմուր տախի 'ատի եաղմուրլար կիպի պուլուէթտան էնմիշ օլմալը տըր։ Պա'զէն խօրթումըն Թէշէ.ք.քիւլիւ պէր'աքս օ֊լուր, եա'նի աշաղըտան (տէնիզ եիւզիւնտէն) Թէշէ.ք֊.քիւլէ պաշլար։

Պալատէ.քի չէ.քլտէ պուլուէթ խօրթումընըն Թէտ֊րիճէն Թէշէ.քքիւլ վէ քէսպ ի ճէսամէթ էյլէմէսի, վէ սօլտան սաղա օլան Թէտրիճէն հարէ.քէթ ի էյնիյէսի կէօրիւնիւր։

Գարատա պուլուէթ խօրթումու զանն օլունան սրա'զը 'ալամէթլէր պունատան Թէֆրիդ օլունմալը տըր. չիւն֊քի անլէր անճագ եաղմուրըն մախսուս պիր մահալէ վէֆրէթլէ եաղմասը տըր։

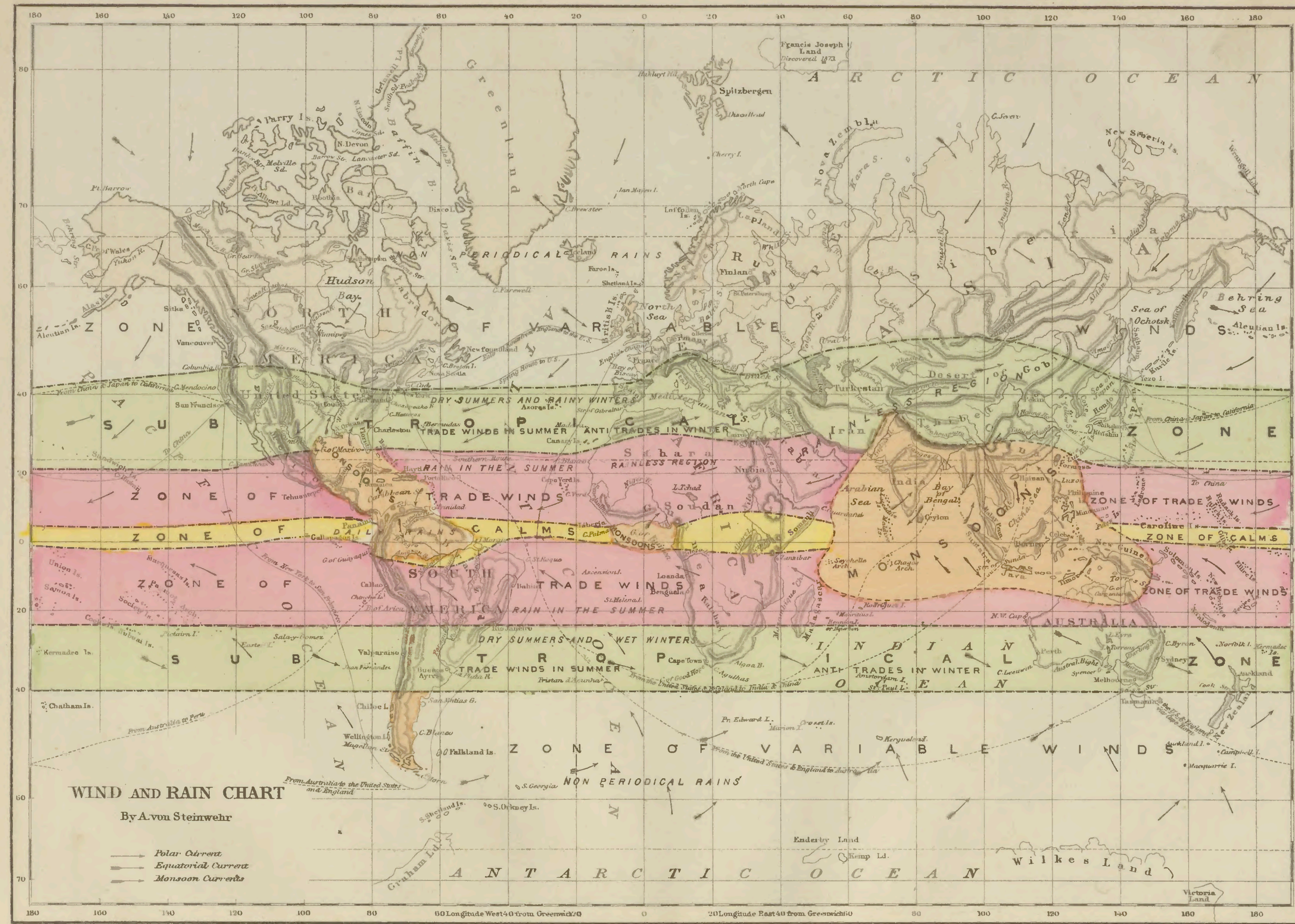
12. Սէգլօն (րիհ ի տէվվար) տէհղէթլի սուրէթտէ տէօ֊նէր պիր րիւզկեար օլուպ, հարէ.քէթ ի տէվրիյէսի ճի֊հէթիյէ պու իսմէ Թէամիյէ օլունմըշ տըր, վէ րիյահ ը Թիճարէթին խաթթ ը իսթիվա ճիհէթինէ սուշէն հու֊տուտընտա զուհուրա կէլիր։ Սէնէյտէ վագըթ վագըթ պա'զը եէրլէշտէ վուգու' պուլուպ հինանա, մէզաքանը֊նա վէ սա"իր պա'զը էմվալինէ պէօյիւ.ք պիր աֆէթ օլուր։ Պու բիւզկեարըն տա"իրէսի մէրքէզինտէ է.քսէրիյա չիմ֊չէ.ք չաղմասը վէ կէօզ կիւրէմէսի իլէ պէրապեր չօգ եաղմուր եաղար։

Րիհ ի տէվվար ասլա խաթթ ը իսթիվատան կէմէ֊յիպ անճագ նատիրէն անա 8 եա 10 աէրէճէյէտէ.ք Թէգարրուպ էտէր, վէ չիմալի իլէ ճէնուպի հատուտարը պիր գարարտա գալմազ. պա'զէն չիմալի նըսֆ ը քիւ֊րէտէ 40 եա 50 աէրէճէ ի 'արզա վարտըզը քէշֆ օ֊լունմըշ տըր։ Գրթա'աթը 'ազիմէ վէ աատալար եագը֊նընտա չիտտէթլի չօգ օլուր։

---

(1) 'Արապիսթանտա, (2) Մըսըրտա, (3) Կինէէտէ, (4) Իթալիա վէ Իս֊փանիատա պու նէվ' բիւզկեարա նէ° իսմ վէրիլիր։ (5) Փամֆէրօս վէ (6) Պօբա նէ° տիր։ Գասըրղա Թա'րիֆ էյլէ։

Պուլուէթ խօրթումընը Թա'րիֆ էյլէ։
12. Սիգլօն եախօտ րիհ ի տէվվար նէ° տիր։
Խաթթ ը իսթիվայա նէ° գատար եագըն կելիր։

Engd by H.Lindenkohl

ՐՒՒՋԿԵԱՐ ՎԷ ԵԱՂՄՈՒՐ ԽԱՐԻԹԱՍԸ

ՄԻՖԹԱՀ· Մինթագա ի սուքունեթ սարը, մինթագա ի րիյահ ի թիճարեթ փէնդէ, մինթագա ի մէտար նէ:իլ, մինթագա ի րիյահ ի մութթէլիֆէ կըւմուշ ընհիլ, վէ մէվսիմ րիւզկեարլարը սէմթի սարըյնի ընեք իլէ կեօսթէրիլմիշ տիր:

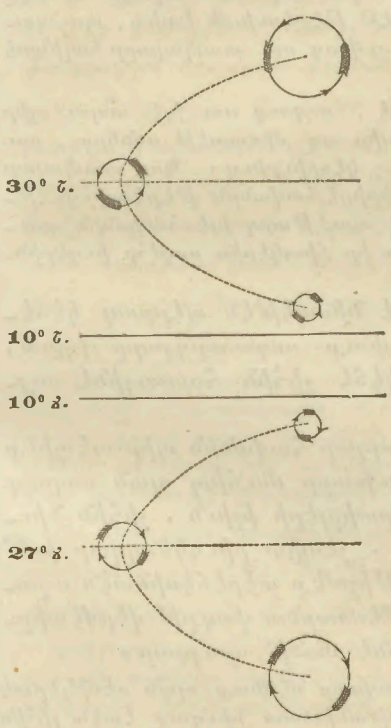
Բէտֆիլտ վէ Բիտին վէ պաչգա 'ալիմէրին թէտպիգաթընտան անկլաչըլտըղընա կէօրէ, Սիգլօն բիւզկեարը, գուվրը 100 տէն 1,000 միլէ գատար ուզուն օլան վէ մէրքեզինտէ սիւքիւնէթ պուլունան պիր տա"իրէ հէյէթինտէ տէօներ պէօյիւք պիր գասըրղա տըր։ Պու տա"իրէնին մէրքեզի սաթհ ը արզտա պիր խաթթ ը մու'այյէն իւզէրինտէն սիւր'աթ ը մուխթէլիֆէ իւչ սա'աթտա իքիտէն օթուզ կա գըրդ միլ գատար իւչրւչէր։

Պու նէվ' գասըրղանըն հարէքէթ ի վազ'իյէսինին ճիհէթի տա"իմա պիր տիր։ Նըսֆ ը քիւրէ ի չիմալիտէ հարէքէթ ի վազ'իյէսի սաղտան սօլա օլուպ սա'աթ եէլդօվանըրըն հարէքէթինէ մուխալիֆ տիր. նըսֆ ը քիւրէ ի ճէնուպիտէ իսէ, սօլտան սաղա օլմազլէ, սա'աթ եէլդօվանըրըն հարէքէթինէ մուվաֆֆըգ տըր։

Սիգլօն բիւզկեարը սիւքիւնէթ հիւքմ սիւրէն մէրքէզի գուրպինտէ փէք չէտիա օլտըղընտան, օրատա թէհլիքէ չօգ տըր. պու էճլտէն Սիգլօնըն տա"իրէսի տախիլինտէ պուլունան պիր կէմիճի միւէքին մէրթէպէ մէրքէզտէն ուզագլաշմաղա չալըշմալը տըր։

'Իլմ ի հավատիս ի ճէվվլ էրպապընըն էֆքեարը պու միւտհիշ գասըրղա հագգընտա պիր օլմայրպ, անըն սէպէպ ի զուհուրը հալա գիր ի փէրտէ ի խիֆատա գալմըշ տըր։

Սիգլօնըն, հարէքէթ ի էյնիյէ իլէ, իւզէրինտէն կէչտիյի եօլ պիր գաթ' ը միւքաֆիլ թէչքիլ էտէր։ Նըսֆ ը քիւրէ ի չիմալիտէ սիգլօն խաթթ ը միւնհանի իւզէրինտէն չիմալի զարպա տօղրու 'արզըն 30 տէրէճէսինէտէ կիտէր. օ սէմթտէ պիր աղ չիմալէ կիթթիքտէն սօնկրա չիմալի չարգա տէօնիւպ եօլունա տէվամ էտէր, լաքին սա"իրէսինին պիթթ թէտրիճ քէսպ էթմէքտէ օլտըղը վիւա'աթտան նաչի՝ նիհայէթ չիտէթինի ղայպ էտէր։ Նըսֆ ը քիւրէ ի ճէնուպիտէ իսէ, ճէնուպի զարպա, ճէնուպէ վէ ճէնուպի չարգա հարէքէթ էտիպ, ճէնուպի չարգա ինիթաֆ էթտիյի նօգթա 'արզըն 27 տէրէճէսի տիր։

Պու չէքլտէ սիգլօնըն հարէքէթ ի վազ'իյէսի՝ միւնհանի օգլար, վէ հարէքէթ ի էյնիյէսի՝ նօգթալար իլէ իչ'ար օլունմըշ, սա"իրէսինին տախի թէտրիճէն քէսպ ի վիւա'աթ էթտիյի կէօսթէրիլմիշ տիր։

13. Սիգլօնըն՝ Անթիլ տէնիզի, պահր ը մուհիթ ի Հինտի վէ Զին տէնիզինաէն 'իպարէթ մու'այյէն իւչ սէմթի վար տըր։

Անթիլ ատալարը էհալիսի պու գասըրղայա ՀՐԱՑԱՆ թէսմիյէ էտէրլէր։

Սիգլօն'ալէսսէվիյէ թէմուզտան Թըշրին ի էվվէլէտէք օլան միւտաէթտէ, խուսուսա Ազօսթօստա, չօգճա զուհուր էտէր։

Սիգլօնըն չիտէթինի պէյան էթմէք իչուն աթիտէքի հա տիսէնին նաղլ ու թա'րիֆի քեաֆի տիր։ 1831 Ազօսթօս 10 տա Պարպատօզ ատասընտա զուհուր էտէն հըրագան՝ աղաճլարը գըրտը, էվլէրի եըգտը, 2,300 ատմ թէլէֆ էթտի վէ 5,000 նուֆուս սագաթ էյլէտի։ 140 օգդա աղբրլըղընտա պիր գըթ'ա գուրչունու տախի 1,800 այագ ուզագա աթմըշ տըր։ Պահր ը մուհիթ ի Հինտիտէ պաչլըճա Թըշրին ի սանիսէն Հազիրանա գատար օլան միւտաէթտէ վուգու' պուլուր իսէ տէ, Քհանտըն ի սանի վէ Մարթ այլարընտա տահա չօգ զուհուր էտէր։ Պէնկալա քէօրֆէզինտէ պա'զէն Մայիս, վէ էքսէրիյա Թըշրին ի էվվէլ վէ Թըշրին ի սանի այլարընտա սըգ սըգ վագի' օլուր։

Պու գասըրղա Զին տէնիզի թարաֆլարընտա ԹԱՅՖՈՒՆ թէսմիյէ օլունուպ, օլալարտա Անթիլ ատալարընտա վուգու' պուլտուղու մէվսիմտէ զուհուր էտէր։

Սօգագլարտա վէ Թարլալարտա արա սըրա զուհուր էտէն վէ անճագ պիր գաչ սանիյէ սիւրէն աէօներ բիւզկեար տախի գասըրղա նէվ'ինտէն տիր։

ՍԷՑՐ Ի ՍԷՖԱ"ԻՆ

ԳԱՎԱ'ԻՏ Ի 'ՈՒՄՈՒՄԻՅԷՍԻ

Կէմիճիլիք սէնա'աթը իչիւն բիւզկեարլարըն վէ ագընթըլարըն սէմթինի վէ ճիհէթինի պիլմէք էլղէմ տիր։

Եագընլարտա Ամէրիգանըն պահրիյէ զապըթանըն տան Մօրի նամ զաթըն նագարէթիյլէ չօգ տիգգաթը քէչիքիյաթլար իճրա օլունուպ, հավա վէ տէնիզ ագընթըլարը հագգընտա էփէյի մա'լիւմաթ ը սահիհէ խաթիհսալ, վէ նէթիճէսի խարիթա իւզէրինտէ կէմիճիլէրէ իթթա գըլընմըշ տըր։

Մուգատտէմա Ինկիլթէրրատան Միւճթէմի'ա ի Ամէրիգայա եէլքէն կէմիսի իլէ հիսապ ը միւթէվասսիթ իւզրէ ալթմըշ կիւնտէ կիտիլիր խոր. չիմալ խէ մէղքիւր խարիթալարըն տէլալէթի իլէ օթուզ կիւնտէ կիտիլիյօր։ Միւճթէմի'ա ի Ամէրիգատա Ամէրիգայա Ատլանթիգ օգիանօսու լիմանլարընտան Սան Ֆրանսիսգոյա (Պահր ը մուհիթ ի քէպիր սահիլինտէ վագի' տիր) 180 կիւնտէ միւվասէլէթ օլունուր իքէն, չիմալի մէղքիւր խարիթալարը բահպէր էտէն կէմիճիլէր 107, 97, 96, 91 վէ պա'զէն տախի 90 կիւնտէ վասըլ օլույօրլար։ Վէ գափտանլար՝ պու մուվաֆֆագիյէթին պիր զըմմընը կէմիլէրին իսլահ ը չէքլինէ համլ էտէրլէր իսէ տէ, եինէ մէղքիւր խարիթալարըն տէլալէթինի պու պապտէ էն պէօյիւք սէպէպ 'ատտա էտէրլէր։

ԹԱՐԻԳ Ի ՍԷՖԱ"ԻՆ։ Պէօյիւք օգիանօսլարտա եէլքէնլի սէֆինէլէր իլէ չարգտան զարպա կիտիլմիյի հալտէ՝ թիճարէթ բիւզկեարլարը մինթագասը տախիլինտէ, վէ զարպտան չարգա կիտիլմիյի հալտէ՝ մէղքիւր մինթագանըն խարիճինտէ պուլունմազա միւմքին մէրթէպէ սայ' էթմէք պիր 'ումումի գա'իտէ տիր։

1. Ինկիլթէրրատան Միւճթէմի'ա ի Ամէրիգայա կիտէն թարիգ ի սէֆա"ինտէ միւտաէթճէ սա"իր բիւզկեարըն իքի միլի գատար էտէն զարպի բիւզկեար Ամէրիգայա կիտէն կէմիլէրին հարէքէթինէ էքսէրիյա սէքթէ վէրիր։ Քէօրֆէզ ագընթըսը տախի իքինճի պիր ման'ի օլաըղընտան, կէմիլէր մէղքիւր ագընթըրընըն չիմալ ճիհէթինտէն կէչմէյի տիրլէր։ Նիւ Ֆաունտլանտ Պանք տէնիզէն սըզ եէր կէչիլտիքտէն սօնկրա, Պահր ը միւնճէմիա ի չիմալըն ճէնուպի զարպա կիտէն ագընթըսը սէֆինէլէրէ մա'ավէնէթ էտէր։

Պա'զը էրպապ ը վուգուճ ճէնուպի թարիգի թէրճիհ էտէրլէր, չինքի օրատա րիյահ ը թիճարէթ մինթագասընա վասըլ օլմագլա, չարգի բիւզկեարլարտան իմտատ այլընըր։

2. Միւճթէմի'ա ի Ամէրիգատան Էվրօփայա 'ավտէթ էտիլտիքտէ, կէմիլէր քէօրֆէզ ագընթըսը իլէ չօգճա էտէր տէտիյիմիզ զարպի բիւզկեարըն մու'ավէնէթինէ մազհար օլուրլար. պինա"էն 'ալէյհ եէլքէն կէմիլէրի վասաթ հիսապ իւզրէ Նիւ Եօրգտան Ինկիլթէրրայա՝ եիրմի իքի, Ինկիլթէրրատան Նիւ Եօրգա իսէ՝ օթուզ պէչ կիւնտէ էրիչիրլէր։

Սիգլօն հագգընտա պա'զը 'իւլէմանըն նէթիճէ ի թահդիգաթընը սէօյլէ։

Սիգլօնըն նըսֆ ը քիւրէ ի չիմալը վէ ճէնուպիտէ հարէքէթ ի էյնիյէսինին ճիհէթի նէ° տիր։

Բիւզկեարլարը սէմթինի վէ ճիհէթինի պիլմէք կէմիճիլէր իչուն նէ° ֆա'իտէ էտէր։

Պէօյիւք օգիանօսլարտա սէյր ի սէֆա'ինի իչուն գա'իտէ ի 'ումումիյէ նէ° տիր։

1. Էվրօփատան Ամէրիգայա,

2. Մէմալիք ի միւճթէմի'ա ի Ամէրիգատան Էվրօփայա, վէ

Ղարպտան չարգա կիտէն կէմինէն ան իւչ կիւնտէ եէթիչ-մէսի վագի' օլմուչ տըր։

3. Նիւ Եօրքտան Սան Ֆրանսիսգոյա կիթմէք իսթէնիլտիքտէ, հէման ճէնուպէ կիտիլմէքտէն իսէ իպթիտա չարգա տօղրու կիտիլմէլի, չիւնքի Նիւ Եօրքտան Սան Րօգ պուրնունա պիր տօղրու եօլ թուրմուլա, չիմալի չարգտան էպէն րիյահ ը թիճարէթին թէ"սիրիյլէ սէֆինէ զարպա, եաՙնի Պրազիլին չիմալի սահիլլէրինէ տիւչէճէյինտէն Սան Րօգ պուրնունը կէճ վէ կիւճ կէչէ պիլիր։

32 տէրէճէ թուլ ը զարպիտէ Սան Րօգ պուրնու կէչիլտիք-տէն ասնկրա, տօղրու եօլ Ֆալքլանտ ատալարը իլէ սահիլ արասընտան կէչիպ Հօրն պուրնունա կիտէր։

Հօրն պուրնու էթրաֆընտա չիտտէիլի ֆուրթունալար չը-գարան զարպի բիւզկեարլար էամէքտէ օլտըղընտան, պու թա-րիպտէ էն պէօյիւք միւչքիլտի մէզքիւր պուրնու կէչմէքտէ տիր։

Հօրն պուրնունը կէչտիքտէն ասնկրա, րիյահ ը թիճարէթին գըյրտան ուզագ օլան սէմթինէ կիթմէք իչիւն զարպա տօղ-րու աչըլմալը տըր, զիրա րիյահ ը թիճարէթ գըյրտան ուզագ սէմթլէրտէ ինթիզամ ը հուպուպընա գարանըն խալել վէրէն թէ"սիրինտէն ազատ օլուպ, ինթիզամ վէ գուվվէթլէ էպէր։

4. Կէրէք Միճթէմի'ա ի Ամէրիգատան վէ կէրէք Էվրօփա-տան Զինէ, Հինտոսթանա վէ Ավսթրալիայա կիտիլիքտէ, սէֆինէլէր 'ալէքսէվիյէ Հօրն պուրնունա կիտիչճէք կիպի Սան Րօգ պուրնունա միէթէվճճիհ օլուրլար։ Րիօ Եանէյրօ գարշըսընտա վագի' Թրինիտատ ատասը իլէ սահիլ արասըն-տան կէչտիքտէն ասնկրա, Իւմիւտ պուրնունա կիթմէք իւզրէ զարպի բիւզկեարլարտան վէ խաթթ ը իսթիխա ադընթըսընդն 48 ինճի սահիֆէտէ 18 ինճի պէնտատէ իզահ օլունան ճէնուպլի չիւ'պէսինտէն մու'ավէնէթ պուլուրլար։

Իւմիտ պուրնունտան Հինտէ վէ Զինէ կիթմէք իչիւն, մէվ-սիմլէրէ վէ անլէր իլէ իրթիպաթը օլան բիւզկեարլարդն ճիհէ-թի հուպուպընա կէօրէ պիր զաչ եօլ վար իսէ տէ, թաֆսիլ ու թաթվիլի մուճիպ օլարգլարընտան, պու քիթապտա օ եօլ-լարդն իզահ ու պէյանընտան սարֆ ը նազար էտիլմիչ տիր։

Նըսֆ ը քիւրէ ի ճէնուպլիտէ զարպի բիւզկեարդն մինթագա ի րիյահ ը մուխթէլիֆէտէ էփէյի նիզամլըճա էտիլի էճլտէն, Էվրօփատան եա Ամէրիգատան Ավսթրալիայա Իւմիտ պուրնու եօլունատան 'ազիմէթ, վէ Ավսթրալիատան Էվրօփայա եա Ամէ-րիգայա Հօրն պուրնու եօլունտան 'ալտէթ էթմէք էյի տիր։

ՊԱՊ Ը ՐԱՊԻ'

ՔԻՒՐԷ Ի ՀԱՎԱՆԸՆ ՐՈՒԹՈՒՊԷԹԻ

ԶԻՀՂ, ՓՈՒՏ, ՊՈՒԼՈՒԹ, ԵԱՂՄՈՒՐ, ԳԱՐ, ՏՕԼՈՒ

1. Սու իլէ տօլու պիր դապ աչըդ պրաղըլսա, իչիւն-տէքի սու հէման ազալմազա պաչլար, վէ պիր միւտտէթ ասնկրա քեամիլէն մահվ օլուր։ Եաղըն եաղմուրլա ըսլան-մըշ թաշլար վէ սապահըն չիհ տանէլէրի իլէ տօնանմըշ ֆիտանլար թէզ դուրուրլար։ Տէմէք քի սու պուխա-րա թէհլավվիւլ իլէ հավատա տաղըլըպ կէօրիւնմէզ օ-լուր։ Օդիանօսլարտա, կէօլլէրտէ, նէհրլէրտէ վէ քիւրէ ի արզըն քեաֆֆէ ի րուԹուպէթլի եէրլէրինտէ սույուն պուխարա թէհլավվիւլիւ տա"իմի պիր վագը'տ տըր։

2. Հավանըն նէ միգտարտա պուխար դապուլ էթ-մէսի քէնտի տէրէճէ ի հարարէթինէ կէօրէ օլուպ, սըճադ օլտըղը վագըթ չօգ, վէ սօղուդ օլտըղը վա-դըթ աղ պուխար ալըր։ Հավա տէրէճէ ի հարարէ-թինին միւտտա'ատէսինէ կէօրէ պուխար գապուլ էթ-մէսի հալտէ, րուԹուպէթլէ մէմլու եախօտ չիհ հուսուլէ կէթիրմէք տէրէճէսինի պուլմուչ սայրլըր։ ՐուԹու-պէթլէ մէմլու օլան հավանըն տէրէճէ ի հարարէթի թէնէզզիլ էթմէքտէ, հավատա պուլունան ֆագաթ կէօրինմէյէն րուԹուպէթ, փուտ, եաղմուր, դար վէ տօղու հալինտէ եէրէ նիւզուլ էտէր։

3. Զուչ կէճէլէյին հավատաքի րուԹուպէթտէն հու-սուլէ կէլէն վէ ֆիտանլար իլէ սա"իր ճիսմլէր իւզէրինէ տիւչէն ուֆագ ուֆագ սու տամլալարը տըր։ Զիհ, հա-վասը պէրրագ վէ սիւքունէթլի օլան կէճէտէ, սաթհը միւլասդ օլտըղը հավանըն չիհ հուսուլէ կէթիրմէք տէրէճէ ի հարարէթինտէն ասղուդ օլան ճիսմ իւզէրի-նէ տիւչէր։

Պու քէյֆիյէթին իզահը գօլայ տըր։ Պիր ադ եվվել դիքր օ-լունտըղը իւզրէ, հավանըն չիհ հուսուլէ կէթիրմէք տէրէճէսի հավանըն հարարէթինին օ տէրէճէսի տիր քի, օ տէրէճէ ի հարարէթին ճիւզ"ի պիր թէնէզզիւլի վուգու'ընտա հավատա-քի րուԹուպէթտէն չիհ հասը օլուր։ Կիւնէչ պաթտգա-տան ասնկրա, աչըգտա պուլունան էքսէր վէ պէլքի ճիւմէ ճիսմլէր հավատան տահա չափուք ասղուրլար։ Պու ճիսմլէրին տէրէճէ ի հարարէթի միւլասդ օլտըղըը հավանըն չիհ հու-սուլէ կէթիրմէք տէրէճէ ի հարարէթինտէն աչադը օլտըղը հալտէ, հավատաքի րուԹուպէթ թէքէսիւք էտիպ, պունլա-րըն սաթհը իւզէրինէ ուֆագ ուֆագ սու տամլալարը հալինտէ էնէր։

Եաղըն, սըճադ պիր կիւնտէ, ասղուդ սու իլէ տօղու պիր իպրըղըն տըշ թարաֆընը, պիր ադ միւտտէթ ասնկրա, սու տամլալարը իլէ մուհաթ օլմուչ կէօրիւրիւզ։ Պու տամլալար իպրըղըն ասղուդ սաթհը թէ"սիրիյլէ հավանըն թէքէսիւք էթ-միչ րուԹուպէթի տիր։ Եիհէ պու թարդ իլէ հավանըն րու-Թուպէթի ֆիտանլարըն վէ սա"իր ճիսմլէրին սաթհը իւզէրին-տէ չիհ տամլալարը օլուր։

4. ՊուլուԹլու կէճէլէրէ նիսպէթէն պէրրագ կէճէ-լէրտէ ճիսմլէր տահա չափուք ասղուտըգլարը իչիւն, հավասը պէրրագ օլան կէճէ չիհին հուսուլինէ ույ-ղուն կէլիր։

Միւլայիմ էպէն բիւզկեարլար հավանըն պիր պէօյիւք գըսմընը թէքէսիւք ի պուխարը մուճիպ օլան ասղուդ սաթհլարա թէմսիլ էթտիրտիքլէրի իչիւն, չիհին նիւ-զուլինէ միւսա'իտ տիրլէր. չէտիտ բիւզկեարլար իսէ հավանըն չիհ հուսուլէ կէթիրմէք տէրէճէսինտէն աչա-ղը ասղույաճագ դատար թէմսիլընա վագըթ վէրմէտիք-լէրինէն, չիհին հուսուլինէ մանի' օլուրլար։

Տէնիզ սէվահիլինտէ վէ հավասը նէմնաք օլան սէմթլէրտէ չիհ պօլ օլուր։ Պէօյիւք Պրիթանիատա նիւզուլ էտէն չիհին սէնէվի'վասաթ միգտարը պէչ փարմագ գալընըզդատա'ատա օ-լունուր։

Մինթագա ի հարրէտէ հավա պէրրագ վէ սույուն պուխա-րա թէհլավվիւլիւ չօգ օլտըղը իչիւն չիհ օ տէրէճէ վաֆիր օլուր քի, հէման միւլայիմ եաղան եաղմուր գատար թէ"սիր էտէր։

Գըրադը ասնկրուչ չիհ տիր։ Պուխարը քէսիֆլէնտի-րէն ճիսմ ինճիսատա նօգթասընտան (32^0 տէն) աչադը ասղուտուգտա, թէքէսիւք էթմիչ օլան պուխար ար-թըդ սու տամլալարը հալինտէ դալմայըպ, Գըրադը թէս-միյէ օլունան ինճէ ուֆագ պուդ փարչալարը օլուր։

5. Փուս քիւրէ ի արզըն սաթհընտա քէսրէթլէ տու-

3. Նիւ Եօրքտան Սան Ֆրանսիսգոյա կիւճճէք թարիգ ի սէֆա'ինի թա'-րիֆ էյլէ։
4. Մէմալիք ի միւճթէմի'ատան, եախօտ Եվրօփատան, Զինէ, Հինտէ վէ Ավսթրալիայա նի՞ճէ կիտիլիր։
1. Սու աչըգտա պրաղըլտըգտա նիհայէթ նի՞չիւն մահվ օլուր։
2. Հավանըն դապուլ էտէ պիլտիյի պուխարըն միգտարը նէյի՞ կէօրէ տիր։

3. Զիհ նէ՞ տիր։
Սևպեպ ի հուսուլինի թա'րիֆ էյլէ։
Զիհին էնմէսինէ եարտմ էտէնի զիքր էյլէ։
Գըրադը նէ՞ տիր։

րան պուխար տըր։ Պա'ղըլար՝ փուս ուֆագ վէ միւ֊ ճէվվէֆ սու տամլալարընտան, պա'ղըլար տախի կէօղէ կէօրիւնմէզ տէրէճէ քիւչիւք վէ մուսմիթ տամլալար֊ տան թէչէք.քիւլ էտէր զանընտա տըրլար։

Փուս 'ալէսսէվիյէ նէմնաք թօփրաղըն ետա պէօյիւճէք պիր սու դրթ'ասընըն հարարէթի րուխուպէթէ տօլու հավանըքինտէն զիյատէ օլտըղը հալտէ զուհուր էտէր։ Եօղարը սէմթլէրտէ պուլունան սօղուգ հավա սաթհ ը արզա միւլասըգ վէ պին նիսպէ սրճագ օլան հավայա գարըշմագլէ՝ անըն րուխուպէթինի կէօրիւնիւր տէրէ֊ ճէտէ քէսիֆլէնտիրիր։

Նիւ Ֆաունտանտ ատասը գուրպինտէ զուհուր էթմէքտէ օլան քէսիֆ փուալար քիւրէ ի հավա իլէ Ֆէօրֆէզ ագընթը֊ սընըն տէրէճէ ի հարարէթի արասընտա օլան 'ազիմ ֆարգտան նէչէթ էտէրլէր։

Մինթագա ի հարրէնին պա'ղը սէմթլէրինտէ փուս սէնէնին պէօյիւք զբսմընտա տէվամ էտէր։ Ճէնուալի Ամերիգանըն նա֊ տիրէն եաղմուր եաղտըղը փէրու նէվահինտէ փուս եաղմուր եէրինի թուխար։ Հըմպօլթ՝ Լիմա չէհրի ալթը այ պախուսուս սապահ վէ ախշամ֊ըրը փուս իլէ մէսթուր տըր տէր։

Կիւղ մէվսիմինտէ պէրրագ պիր կիւնտէ կիւնէչին զուրուպընտան պիր ազ սօնկրա ֆեալընըզ նէհրլէր վէ կէօլլէր իւղերինտէ կէօրիւպ, գարատա կէօրմէտիկիմիզ փուալարըն սէպէպի գարանըն սուտան զիյատէ չափուք սօղումասը տըր։ Գարայա միւլասըգ հավա սույա միւ֊ լասըգ հավատան զիյատէ սօղուգ օլտըղը հալտէ, սույա միւլասըգ հավա եավաշճա քէսպ ի ինպիսաթ էտէր, վէ պունուն եէրինի տօլտուրմագ իչիւն գարա֊ տան հուպուպ էտէն սօղուգ հավա պու սրճագ հավա֊ տա պուլունան պուխարը քէսիֆլէնտիրմէքլէ անճագ սույուն սաթհընտա օլարագ փուս հուսուլա կէթիրիր։

Քէսաֆէթի խաֆիֆ օլան փուսը գուվվէթլի պիր բիւզկեար տաղըտըր, սապահլային չէմսին զիյասը տախի անը մահվ ու նապէիտա էյլէր։ Գուվվէթլի բիւզկեար՝ հավայը սիւրմէքլէ, չէմսին փէրթէվի խէ՝ պուխարը քէսիֆլէնտիրէն սօղուգ հա֊ վայը ըսըթմագլէ փուսը ատֆ՝ էտէր։

6. Պուլուխ կէօրիւնիւր պուխարլար օլուպ, փուս֊ տան անճագ մէվգի'ճէ ֆարդը վար տըր։ Պուլուխըն մէվգի'ի փուսըն մէվգի'ինտէն եօղարըյա տիւշէր։

Տաղլարըն զէրվէսինէ չըզան սէյտահար պա'զէն, փուս սէպէ֊ պինտէն աշաղըյը կէօրէմմիյ իվ տէրլէր, հալ պու քի պու սէյ֊ ետհարըն „փուս" ատիքլէրի չէյէ տէրէլէրտէ սաքին օլանլար պուլուխ տէրլէր։

7. Պուլուխ քէնտի էչքեալ ը մուխթէլիֆէսինէ կէօրէ, տէօրտու պիրինճի վէ իւչիւ խրինճի սընըֆ օլարագ, եէտի դրսմա թագսիմ օլունուր։

Պիրինճի սընըֆտան օլան տէօրխ դրսմըն խամէրի չունլար տըր։ Սահապ ը դ֊ճէղղէչ (թիխաֆ), Սահապ ը դ֊էվվէչ (տիճնէ), Սահապ ը դ֊էֆֆահ ('արիզ), Սահապ ը ֆռնուխ (պի'ագ)։

(1) Սահապ ը դ֊ճէղղէչ քիւրէ ի հավանըն էն եիւքսէք ատմթինտէ պուլունուպ, միվալի պէյագ թէլլէր իլէ թանզիմ օլունմըշ պէյագ թիւյլէր եախօտ սաչ թուխամլարը չէքլինտէ կէօրիւնիւր։

Պու սահապ, մէվգի'ինէն եիւքսէքլէյինէ պագըլարագ, ուֆագ պուզ փարչալարը եախօտ գար տանէլէրինտէն 'իպարէթ օլմալը տըր։ Պու նէվ' պուլուխ հավանըն թէպէտտիւլինէ ամարէ սայըլըր, վէ պիր իքի սա'աթ պա'զէն տախի անճագ պիր գաչ տապէզ տէվամ էտէր, վէ եօզարըտա էսէն բիւզկեարլարըն հուպուպը֊ նա թաալի' տիր։

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԸՆԸՖ ՊՈՒԼՈՒԹԼԱՐ

1. Սահապ ը միւճէղղէղ, 2. Սահապ ը միւքէվվէմ, 3. Սահապ ը միւսէֆֆահ, 4. Սահապ ը մաթարի։

(2) Սահապ ը դ֊էվվէմ 'ալէսսէվիյէ պիր ուֆուգի տապան իւ֊ զերինտէ նըսֆ ը քիւրէ չէքլինտէ եըղըլմըշ, վէ պիր գար ճէ֊ պէլի կիպի չէմսին զիյասը իլէ չէօլէ'լէնմիյ վաֆիր պուս֊ խար եըղընթըսը տըր։ Պու նէվ' պուլուխ էքսէրիյա մէվսիմի սէյֆտէ թէչէքքիւլ էթտիյինտէն, անա Սահապ ը սէյֆէ տախի թէմամյէ օլունա պիլիր։ Սապահլային երքէն թէչէքքիւլէ պաշ֊ լար, կիւնիւն էն հարարէթլի գրամընտա քէսպ ի ճէսամէթ է֊ տէր, վէ կիւնէչին զուրուպ էթմէսիյէ տաղըլըր։ Սու'ուտա էտէն րիւզկեարլարըն թէ"սիրիյէ նըսֆ ը քիւրէ չէքլինի պա֊ տըղը կիպի, թէսարիճէն չէօքմէսիյէ տախի տապանը ուֆուգի հէյէթ քէսպ էտէր։ Սու'ուտա էտէն րիւզկեարլարըն գուվվէթի սախամ իւսթիւ էքսիլտիյինտէն, ախշամյայըն Սահապ ը միւ֊ քէվվէմ եա քւամիլէն մահվ օլուր, եախօտ Սահապ ը միւսէֆ֊ ֆահա թէհավվիւլ էտէր։

(3) Սահապ ը դ֊էֆֆահ քիւրէ ի արզըն սաթհընա եաղըն թէ֊ չէքքիւլ էտէն ուֆուգի թապագալարտան 'իպարէթ օլուպ, զու֊ րուպ ի չէմս 'ազապինտէ թէչէքքիւլ իլէ թուլու'ի չէմսէ տա֊ ղըլտըղընտան, կէճէյէ միւթէ'ալլիգ տիր։

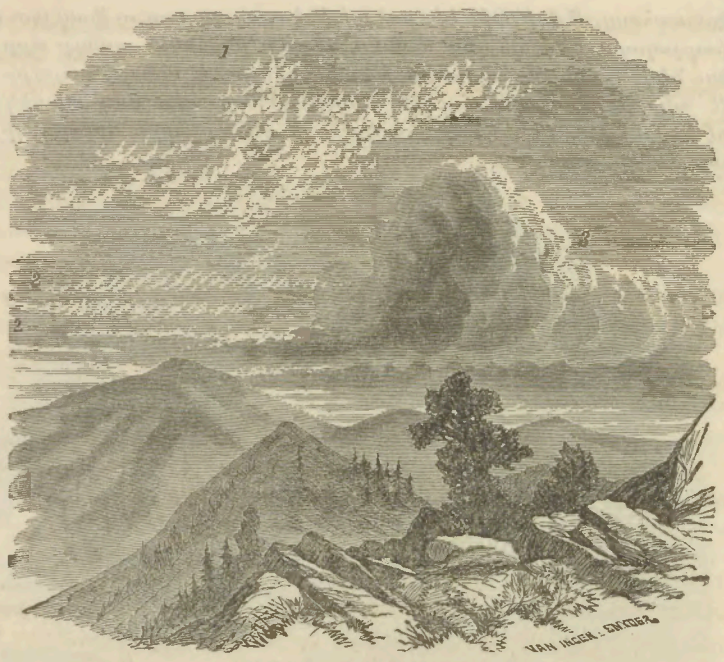
(4) Սահապ ը մռնուխ (եաղմուր պուլուխը) տիկէրլէրտէն քէսիֆ վէ սագիլ, քէնարլարը սաչագլը վէ բէնկի պօզ տըր։ Տիկէր նէվ' պուլուխլարըն պու նէվ' պուլուխա թէհավվիւլիւ վուգու' պուլույօր։

Իքինճի սընըֆ պուլուխլար չունլար տըր։

Մ֊ճէղղէչ ի դ֊էվվէմ, դ֊ճէղղէչ ի դ֊էֆֆահ վէ դ֊էվվէմ ի դ֊էֆֆահ։

Յ. փուս նէ° տիր։
Սէպէպի նէ° տիր։
փուս նէ°բէտէ չօգ վագի' օլուր։
6. Պուլուխ նէ° տիր։
(1) Սահապ ը միւճէղղէղ,

(2) Սահապ ը միւքէվվէմ, վէ
(3) Սահապ ը միւսէֆֆահը թա'րիֆ էթ։
(4) Եաղմուր պուլուխընա նէ° թէհամյէ օլունուր։
Իքինճի սընըֆ պուլուխլար հա՞նկիլար տըր։

ԻՓԻՆՃԻ ՍԸՆԸՓ ՊՈՒԼՈՒԹԼԱՐ

1. Միւճէզղէզ ի միւքէվվէմ, 2. Միւճէզղէզ ի միւսէֆֆահ, 3. Միւքէվվէմ ի միւսէֆֆահ։

(1) Մէ-ճէզղէզ է Ֆա-էվվէմ՝ պիր պիրինէ եագըն տէյիրմիմի ուֆագ պուլուԹ վարչալարընտան 'իպարէԹ օլուպ, հէյէԹ ի մէճմու'աընճա՝ Սահապ ը միւքէվվէմէ, վէ գըԹ'ալարընըն չէքի ու ԹէրԹիպինճէ՝ Սահապ ը միւճէզղէզէ պէնզէր։ Էքսէրիյա հարարէԹլի վէ գուրագ կիւնլէրտէ Թէչէքքիւլ էտէր։

(2) Մէ-ճէզղէզ է Ֆա-սէֆֆահ՝ Թապագալարը Սահապ ը միւճէզղէզ միսլիւ ինճէ Թէլլէր չէքլինտէ կէօրիւնտիւյիւ ճիհէԹլէ, 'ատի միւսէֆֆահտան Ֆարգը տըր։ Թապագալարը պա'զէն ուզուն վէ տար, պա'զէն տախի էնլի վէ գըսսա պուլուԹ գըԹ'ալարընտան միւրէքքէպ կէօրիւնիւր։ Պու պուլուԹ էքսէրիյա սգումրի պալըզընըն սըրԹը կիպի պէնէքլի վէ եաղմուրա 'ալամէԹ օլուր։

(3) Մէ-էվվէմ է Ֆա-էֆֆահ՝ իւսԹ Թարաֆը պիր պիրի իւզէրինէ եըզըլմըշ միւքէվվէմ պուլուԹլարտան, վէ ալԹ Թարաֆը քէսիֆ պիր միւսէֆֆահ պուլուԹտան 'իպարէԹ տիր։ Պա'զէն, Սահապ ը միւքէվվէմ ի միւսէֆֆահը Սահապ ը մաԹարիտէն Ֆարգ էՖմէք կիւճ օլուր։

8. 'Իւլուվվ ի սաէապ։ ՊուլուԹլարընը 'իւլուվվը (եիւքսէքլիյի) սընըֆլարընա կէօրէ Ֆարգը տըր։ Սահապ ը միւսէֆֆահ պա'զէն սաԹհ ը արզա էնմէքլէ փուս օլուր։ Սահապ ը միւքէվվէմ պէրրագ հավատա իւչ բուպ'տան պիր միլէ տէք, սահապ ը միւճէզղէզ իսէ՝ էքսէրիյա պէշ միլ եիւքսէքտէ պուլունուր։

ՊուլուԹլարընը գալընլըզը քէնարէրինի հուսուլէ կէՖիրէն սէպէպին տէրէճէ ի գուվվէԹինէ կէօրէ ժուԹէլիֆ օլուպ, եարըմ միլէն զիյատէ օլմասը նատիր տիր։ Պա'զէն պուլուԹընը գալընլըզը իֆլի վէ իւչ միլ Թախմին օլունմըշ տըր։ ՊուլուԹ քիւրէ ի հավատան զիյատէ սագիլ իսէ տէ, սըճագ հավատան հասըլ օլան սու'ուտի բիւզկեար վէ սա''իր բիւզկեարլար գուվվէԹիյլէ, քէօփիւք գապարճըզլարը եախօտ Թօզ կիպի, եօգարըյա գալըրրըլըպ ուզագա կէօՖիւրիւլիւր։

9. Եաղմուր՝ հավատա սույա Թէհվիվիւլ էտիպ եէրէ էնէն պուխար տըր։ Հավանըն տէրէճէ ի հարարէԹինի չիհ հուսուլէ կէՖիրմէք տէրէճէսինտէն աշագը էնտիրէն հէր պիր սէպէպ պուխարը եաղմուրա Թահվիվլ էտէր։

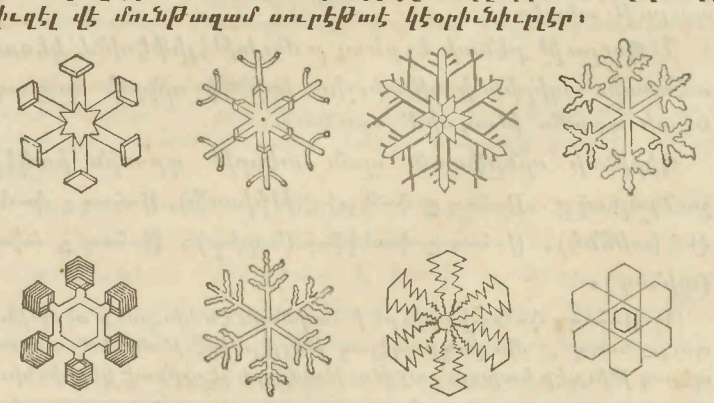
Հավանըն սօղուգ սէմԹինէ էսէն սըճագ պիր բիւզկեար համիլ օլարըզը բուԹուպէԹի հըԹզ էՖմէք գապլիյէՖինի զայագ էՖմէսիյլէ, քէզալիք սօղուգ պիր բիւզկեար պուխար իլէ մէմլու սըճագ հավայա հիւճում էյլէմէսիյլէ, վէ հաքէդա սու'ուտա էտէն բիւզկեար աշաղը Թապագալարըն պօլ բուԹուպէԹինի քիւրէ ի հավանըն եօգարը Թապագալարընա կէօՖիւրմէսիյլէ, եաղմուրըն հուսուլինէ սէպէպ օլուրլար։ Սըճագ, սօղուգ, իքի նէվ' հավանըն պիրէր միզտար ը 'ազիմինի սիւր'աԹլէ պիր պիրինէ գարըշարըմագ կիւճ օլարընտան, իլէ իքի սէպէպ վաՖիր եաղմուր հուսուլէ կէՖիրէմէզլէր։ ՎաՖիր եաղմուրըն պաչլըճա սէպէպի սու'ուտա էտէն բիւզկեար արը, չիւնքի սու'ուտա էտէն բիւզկեարըն եօգարըյա կէօՖիւրուիյիւ բուԹուպէԹլի հավա համիլ օլարընը բուԹուպէԹի հըԹզ էՖմէք իգՖիարընը եօգարքի սօղուգ սէմԹլէրտէ Թէզ զայագ էտէր։ Խմոի եաղմուրըն հուսուլինէ պաչլըճա սէպէպ բիւզկեար օլարընը մա'լիւմ օլուր։

ԵԱՂՄԱԴՅԱ ՕԼԱՆ ԴԱՐ

10. Գար տօնմուշ բուԹուպէԹ օլուպ, սուրէԹ ի հուսուլի եաղմուրընքինէ միւմասիլ տիր. վէ անճագ տէրէճէ ի պուրուտէԹի նօգԹա ի ինճիմատ եախօտ անտէն աշաղը օլան սէմԹլէրտէ նիւզուլ էտէր։ Գարըն նիւզուլի մինԹագա ի միւնճէմիտէ վէ միւԹէհիլէտէ 'ումումի օլուպ, մինԹագա ի հարրէտէ իսէ անճագ եիւքսէք տաղլարա մախսուս տըր։

Գարըն գուչ պաչը տէնիլէն տանէլէրի գօյու բէնքլի պիր նէտնէ իւզէրինտէ ճէմ' ու ԹէՖՖիչ էտիլտէ, աթիտէքի կիւզել վէ մունԹազամ սուրէԹտէ կէօրիւնիւրլէր։

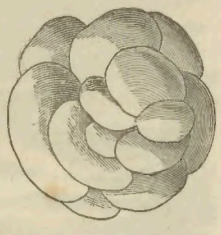

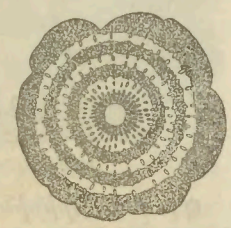
11. Տօլու տօնմուշ եաղմուր տըր քի, 'ալէսսէվիյէ քիւրէ ի հավանըն եիւքսէք սէմԹլէրինտէ, հարարէԹ-

Իքինճի սընըՖ պուլուԹլարը Թա'րիՖ էյլէ։
8. Սահապ ը միւքէվվէմ պէրրագ հավատա նէ՞ գատար եիւճէլլէր։ Էն եիւքսէք պուլուԹլար հաՖնիլլարը տըր։ ՊուլուԹլարըն 'իւլուվվը սէզլէ։ Եաղմուր նէ՞ տիր, վէ նէ՞ սէպէպլէրտէն հուսուլէ կէլիր։ Եաղմուրու հասըլ էտէն բիւզկեարլարըն հարէքէԹլէրինի Թա'րիՖ էյլէ։

10. Գար նէ՞ տիր։
11. Տօլու նէ՞ տիր։

լերի մուխթէլիճ տերէճէտէ օլան բիւզկեարլարըն թէ-
սատիւմիւ սեպէպինտէն պուխարըն անորզըն թէքես-
սիճ ու ինճիմատը իլէ թէչէքքիւլ էտեր։ Տօլու չօգ
տէճ'ա կէօգ կիւրլեմէսի վէ չիհէք չադմատը իլէ նիւ-
զուլ, վէ էքսերիյա պէօյիւք մազարրաթ իրատ էտեր։
Տօլու տանէլերի պա'զէն թաւուդ եումուրթատը պէօ-
յիւքլիւինտէ օլուրլար։

ՏՕԼՈՒ ՏԱՆԷԼԷՐԻ

Տօլու տանէլերինին միւտէվվեր օլմատը-
նա սեպեպ, ուճուգի պիր միվէր իւզերին-
տէ տէօնէն բիւզկեարըն տօլու տանէլերի-
նէ էտատ օլաճագ ուճաճըդ գար տանէլերինի
տօղուդ վէ արճագ պուլուխլարատ պիր գազ
քէրրէ կէօթիւրիւպ կէթիրմէքլէ անդեր իւ-
զերինէ նէվպէթլէ գար վէ պուդ գաթլա-
րը 'իլավէ էթմէսի տիր. չէօյլէ քի իպ-
թիտա տօղուդ պուլուխտա տօլու տանէ-
լերինէ էտատ օլաճագ ուճաճըդ քիւրէլէր
չէքլինտէ գար տանէլերի թէչէքքիւլ էտեր,
պա'տէհու պու քիւրէճիքլէր ուճուգի միւ-
վէր իւզերինտէ աէօնէն պիր բիւզկեարըն
սէվգի իլէ եաղմուրլը վէ արճագ պուլուխտա
տախիլ օլտըգլարընտատ պիրեր գաթ սու
ախազ էտերլեր վէ թէքքար տօղուդ պուլու-
խտա կիրախքլէրինտէ պու սու տօնուդ պու-
զա թէհավվիւլ էտեր։ Իչթէ տօլու տանէ-
լերի պու միվազ իւզրէ գաթ գաթ պուդ ախազ էտերէք սիւ-
բ'ադէլէ պէօյիւյիւդ աչազը ադթըլըրլար։ Պու զանն պիրի պիր
իւքթիւնտէ գար վէ պուդ գաթլարընտատ միւրէթթէպ տօլու
տանէլերինին սուրէթ ի թէրքիպլինէ մուխտազդ կէլիր։

12. Եաղմուր վէ գար քիւրէ ի արզըն մուխթէլիճ
սէվթլէրինտէ մուխթէլիճ վագըթլարատ վէ միդտարատ
եաղարլար։

Եաղմուր պա'զը էրլէրատ նիզամ իւզրէ, եա'նի մէ-
վաճիմ ի մու'այյէնէտէ նիւզուլ էտեր, պա'զը էրլէրատ
իսէ մու'այյէն մէվճիմի օլմայարագ նիզամընզճա եաղար։

Պա'զը էրլէրատ ասլա եաղմուր եաղմազ, պա'զը մա-
հալլէրատ իսէ քէսրէթլէ եաղար։ Եաղմուրըն մու'այ-
յէն վագըթատա եաղմատը վէ միդտարը բիւզկեարլարըն
ճիհէթինէ վէ սըճաթընտա մէրպութ տըր։

Եաղմուր վէ էմնալինտէն իբի խուսուսատա, եա'նի
ՄԷՎՍԻՄ Ի ՆԻԻԶՈՒԼ ՎԷ ՄԻԳՏԱՐ Ը ՆԻԻԶՈՒԼ խուսուսընտա
պահս էտերիվ։

Պիր հագիգաթ ը մուսպէթէ տիր քի, քիւրէ ի հա-
վանըն գուխպի բիւզկեարլարը տօղուդ սէմթլերտէն սը-
ճագ սէմթլերէ էտահքլերի իչինէ՝ եաղմուր կէթիրմէղ-
լեր, զիրա իլերի կիթտիքճէ ըսընլըգ բուխտուպէթ ախազ
էթմէք գապիլիյէթլերի իզաիյատ պուլուր։ Խաթթ ը
խաթիվա բիւզկեարլարը պուխար չօգ օլան միննթագա ի
հարրէտէն տօղուդ սէմթլերէ էտահքլերի իչինէ եաղ-
մուր վէրիրլեր. չինքի իլերի կիթտիքճէ տօղուրտուգ
բուխտուպէթ հրֆզ էթմէք գապիլիյէթլերի ինգիրազ
պուլուր։

13. Մէվճիմ ի նիւզուլ ի'թիպարը իլէ սաթհ ը արզը,
սէմթ ը ՆԻԻԶՈՒԼ Ը ՄՈՒ'ԱՅՅԷՆ, վէ սէմթ ը ՆԻԻԶՈՒԼ Ը ՂԱՅ-
ՐԻ ՄՈՒ'ԱՅՅԷՆ օլարագ, իբի սէմթէ թագճիմ էտէ պի-
լիրիզ։ Սէմթ ը նիւզուլ ը մու'այյէն միննթագա ի միւ-
քիւնէթի, միննթագա ի րիյահ ը թիճարէթի վէ միննթագա ի մէտարը չամիլ տիր։

(1) Միննթագա ի սիւքիւնէթի հէր կիւն եաղմուր եաղար։ Հարարէթի վէ բուխտուպէթլէ մէմլու սու'ուտ էտէն բիւզկեար հավանըն կիւքսէք սէմթլերինէ վասըլ օլտուգտատ սօղուր, վէ 'ալէսսէվիյէ էօյլէտէն սօնկրա սահապը միւքէվվէմ միչահէտէ օլունուպ կէօգ կիւրլեմէսի վէ չիհէք չադմատը իլէ չէտիա եաղմուր նիւզուլ էտեր։

(2) Րիյահ ը թիճարէթի միննթագասընատա էքսերիյա հավա ֆուրթունասըդ վէ կէօգ աչըգ մավի րէնգուտէ տիր։ Լաքին եազ մէվճիմինին պիր գըսմընտատ, չէմսին թամամ սէմթ իւլ բատատ կէլտիյի սըրատատ, պու միննթագա՝ միննթագա ի սիւքիւնէթ հալինի քէսպ էտեր, եա'նի եազտատ պիր գըսատ եաղմուր մէվճիմի իլէ նիզամ ը 'ումումիսինէ խալէլ կէլիր։ Գըչ մէվճիմինտէ իսէ, մէզ-քիւր միննթագանըն օ սէմթինտէ գուրադըդ օլուր։

(3) Միննթագա ի մէտար եազտատ գուրագ վէ գըչտատ եաղմուրը օլուր, զիրա եաղըն օրատատ էսէն րիյահ ը թիճարէթ համիլ օլտըգլարը բուխտուպէթի վէրմէքտէն իսէ տահա զիյատէսինի ճէզպ էտերլեր։ Գըչ մէվճիմինտէ իսէ, րիյահ ը մուխթէլիճէ էսիպ, միննթագա ի միւթէահիլէտէ օլտըգը կիպի, օլատատ մուխթէլիճ վագըթլարատ եաղմուր եաղմատընը մուճիպ օլուրլար։

Միւճթէհիտ'ա ի Ամերիգանըն պէօյիւք պիր գըսմը միննթագա ի մէտար տախիլինտէ օլտըգընտատ, էկեր մէվճիմ բիւզկեարլա-րը Մէքսիգօ քէօրֆէզինտէն օրատատ պա'զէն եաղմուր, պա'զէն տախի կէօգ կիւրլեմէսի իլէ պէրապեր ֆուրթունա կէթիրմէսէ իտի, եաղըն գուրագ օլուր իտի։

(4) Ըեմմ ը նիւզուլ ը զայրի մու'այյէն՝ րիյահ ը մուխ-թէլիճ միննթագասընը, եա'նի միննթագա ի միւթէահի-լէնին վէ միննթագա ի միւնճէմիտէնին պիրեր գըսմընը չամիլ օլուպ, սէնէնին հէր մէվճիմինտէ մուխթէլիճ վագըթլարատ եաղան գար վէ եաղմուր մէզգի'ի տիր։

14. Միգտար ը նիւզուլ ը զայրի մու'այյէն՝ րիյահ ը մուխ-թէլիճ միննթագասընը, եա'նի միննթագա ի միւթէահի-լէնին վէ միննթագա ի միւնճէմիտէնին պիրեր գըսմընը չամիլ օլուպ, սէնէնին հէր մէվճիմինտէ մուխթէլիճ վագըթլարատ եաղան գար վէ եաղմուր մէզգի'ի տիր։

14. Միգտար ը նիւզուլ մուխթէլիճ մահալլերատ զա-յէթ մուխթէլիճ օլուր, վէ եաղմուրըն գաչ փարմագ նիւզուլ էթմիչ օլտըգը մա'քիւս մախրութի չէքլինտէ օլան միզան իւլ մաթար ալէթիյլէ անկլաչըլըգ։

Եաղմուրըն էն պէօյիւք միգտարը միննթագա ի հար-բէտէ վէ բուխտուպէթլէ մէմլու բիւզկեարլարըն էտահքի սահիլերատ նիւզուլ էտեր։ Միննթագա ի հարբէտէն գուխպուլարատ, եախօտ սէվահիլտէն գարանըն իչ թա-բաճլարընտա տօղրու կիթտիքճէ եաղմուրըն միգտարը աղալըգ։

Տաղըգ մահալլերին եաղմուրը օվալարընքինտէն չօգ օլուր, չինքի բիւզկեար տաղլարատ էթիչտիքատէ, պիլ մէճպուրիյէ սու'ուտ էտիպ տօղուր, վէ բուխտուպէթինի եիճճ էրլերէ տէօգեր։ Օվալարատ նիսպէթէն եայլա-լարատ ազ եաղմուր եաղար, զիրա եայլալարը էքսերիյա թահտիտատ էթմիչ օլան սիպսիլէ ի ճիպալ, պուլուխըն եայլալարատ կէչմէսինտէն էվվէլ, բուխտուպէթինին պէօ-յիւք պիր գըսմընը չէքեր։

Նըսֆ ը քիւրէ ի չարդինին միննթագա ի հարրէսինտէ եաղան սէնէվվի եաղմուր թէսրիճէ ազըպ կիթմէսէ իտի, օ միննթագանըն սաթհ ը իւզերինտէ սու 77 վարա-մագ, նըսֆ ը քիւրէ ի զարպինին միննթագա ի հարրէ-

---

նէ՞տէն թէչէքքիւլ էտեր։ Միւտէվվեր օլմատըրըն սէպեպի նէ՞ տիր։

12. Եաղմուրըն վէ գարըն մուխթէլիճ նէրլերատ եաղմատը հագգընտատ նէ՞ տէհնիլըր։

Եաղմուր կէթիրէն բիւզկեարլար հա՞նգըլար տըր։ Գուխպի՞ մի եօխատ խաթիվա՞ մի։ Նի՞չէն։

13. Եաղմուրլարըն մէվճիմ ի նիւզուլը ի'թիպարը իլէ սաթհ ը արզ գաչա՞ թագաճիմ օլունուր։

(1) Միննթագա ի սիւքիւնէթի,
(2) Րիյահ ը թիճարէթ միննթագասընը, վէ
(3) Միննթագա ի մէտարը թա'րիֆ էդիլ։
(4) Նիւզուլ ը զայրի մու'այյէն սէմթինի սէօյլէ։
14. Եաղմուրըն միգտարը նի՞ճէ էօչիւլուր։
Իչ չօգ եաղմուր նէ՞րէտէ եաղար։
Շարգի վէ զարպի նըսֆ ը քիւրէնին միննթագա ի հարրէսինտէ վէ միւթէ-
տիլէսինտէ նէ՞ գատար եաղմուր եաղար։

սինտէ եաղան եաղմուր իսէ՝ 115 փարմագ պէրիքիր իտի ։

Նըսֆ ը քիւրէ ի չարդինին մինթագա ի միւթէտիլէ-սինէ օթուզ տէօրթ, վէ նըսֆ ը քիւրէ ի ղարպինին մինթագա ի միւթէտիլէսինէ օթուզ պէշ փարմագ եաղ-մուր եաղար ։ Տէմէք քի նըսֆ ը քիւրէ ի ղարպիյէ նըսֆ ը քիւրէ ի չարդիտէն զիյատէ եաղմուր եաղար ։

Պիրմատա, պէնկալա քէօրֆէզինէ նազիր օլան խազիա թէ-փէլէրինէ, քիւլլի միգտար պուխարը չամիլ օլարագ Պահր ը մուհիթ ի Հինտիտէն կէլէն ըիւզկեարլար սէպէպինտէն, սէնէ-տէ 600 փարմագ եախօտ 50 այագ եաղմուր էնէր ։ Խազիա թէփէլէրի սաթհ ը արզտա եաղմուրու էն չօգ օլան մէվզի' սայըլըր ։

15. ԵԱՂՄՈՒՐՍԸՋ ՍԷՏԹԼԷՐ՝ չարդի վէ ղարպի իբի նըսֆ ը քիւրէնին մինթագա ի ըիյահ ը թիճարէթինտէ տիր ։

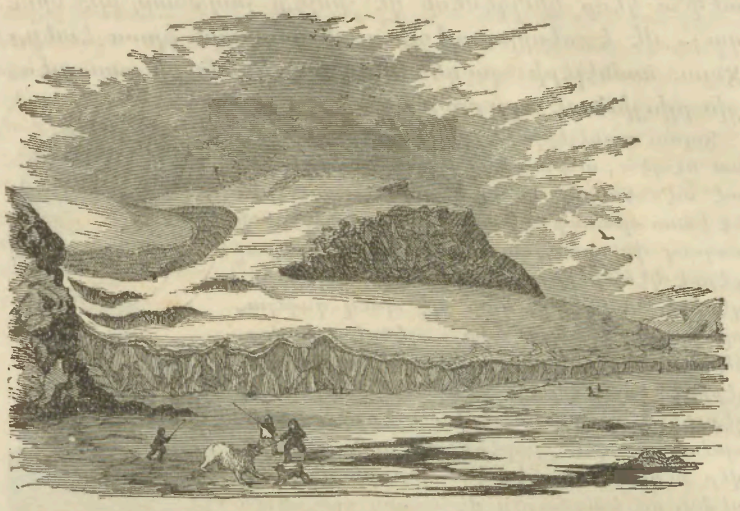
Ձէնուպի Ամերիգատա վագի' փէրու վէ Պոլիվիա սէվահիլինտէ պիր եաղմուրսըզ սէմթ վար տըր ։ Ձէ-նուպի Ամերիգա դըթ'ասը իւղէրինտէ չարդատան էսէն ըիյահ ը թիճարէթ Ընտէս սիսիլէ ի ճիպալընա վար-տըգտա տաղըն զէրվէսինտէն կէչմէ.ք իչին հուպուպ ը սու'ուտիյէ մէճպուր օլուր ։ Օլ էնտատէ սօղուդ հավա-յա գարըշմասը իլէ համիլ օլտըղը րութուպէթի տաղըն չարդի եիւղինտէ եաղմուր հալինտէ պրագտըղընտան, տաղըն զէրվէսինտէն կէչիպ ղարպի եիւղինէ վատըլ օլ-տըգտա րութուպէթի գալմազ, պու էճիլտէն օ սէմթ-տէ եաղմուր օլմազ ։

Շիմալի Ամերիգատա տախի Մէքսիգօնուն ղարպի սա-հիլինտէ օլարագ եաղմուրսըզ պիր սէմթ վար տըր ։ Ընտահուագ եայլասը պու սէմթի թիճարէթ ըիւզկեա-ըրընըն րութուպէթինտէն մահրում էտէյօր ։

Քիւրէ ի արզտա էն պէօյիք օլան եաղմուրսըզ սէմթ, արայա տիւշէն պա'ղը մահալլէր միւսթէհնա օլա-րագ, Աֆրիգատա Ընահրա ի քեպիրտէն Մօնկոլիատա կօպի սահրաընատէք իսմիխատա էտէն սահրա սէմթ-լէրի տիր ։ պու եաղմուրսըզ սէմթտէ ըիյահ ը թիճա-րէթ էտէր իսէ տէ, րութուպէթինի տահա եվվել իւ-զէրլէրինտէն կէչտիյի եայլալարտա վէ խուսուսա Հի-մալայա տաղլարընտա պրագըր ։

16. Պա'ղը եէրլէրտէ քիւլլիյէթլի գար եաղմաընտան նաչի՝ ՊՈՒՋ ՆԷՀՐԻ վէ ՋԸՂ հուսուլէ կէլիր ։

Պուձ Նէհրի Ամի տաղլարընտա օլտըղը միսիլիւ՝ տաղ-լարըն չիվ տէրէլէրինտէ, վէ կրուէնտանտըն սահիլինտէ օլտըղը կիմի՝ եայլալարըն չիվ քէնարլարընտա հասըլ օ-լուր ։ Եիւքսէք մէվգի'լէրտէ պուլունան գար եըղընը՝ եիւք-սէքլիյի վէ սօղուդըղը տահա աղ օլան մահալլէրէ եա-վաչ եավաչ էնէր, վէ օրալարտա հէմ սաթհընըն էրի-մէսի, հէմ տէ իւղէրինէ եաղմուր եաղմասը սէպէպինե-տէն սու իլէ տօլար, վէ մու"ախսարէն 'արիզ օլան պուրուտէթ սէպէպիյլէ իչինտէքի սու տօնար ։ Իչթէ եիւքսէք սէմթլէրտէն եավաչ եավաչ էնէն գար եըղընը պու վէճնէլէ մէսամաթլը պուղտան 'իսպարէթ պիր պուղ Նէհրի օլուր ։ Պու պուղ Նէհրի եանլարը գավի գայա-տան օլան տօլաշըղ տէրէլէրտէն էնմէյէ մէճպուր օլուպ, եօգարը ուճունըն պուլունտըղը մահալտէն պիր գաչ պին այագ աշաղը օլան մահալտէ ուչրումը պիր ուճա խթամ պուլուր, վէ կիւնէչին հարարէթինտէն էրի-մէքտէ օլտըղը ճիհէթլէ քիչիւք պիր ըրմագ սէրչէշ-մէսի օլուր ։

ԿՐՈՒԷՆԼԱՆԴՑՆ ՇՒՄԱԼԻ ՍԱՀԻԼԻՆՏԷ ՊԻՐ ՊՈՒՋ ՆԻՀՐԻ

Պուղ Նէհրինին հարէքէթի փէք ադրը տըր · կիւնտէ 12 եա 14 փարմագ պա'ղէն տահա էքսիք կիտէր ։

Պուղ Նէհրի էնտիյի տօլաշըղ տէրէյի զիյատէ պիր թազէիդլէ կէչտիյինտէն, տէրէնին եանլարընտան վէ տիպինտէն գայալարը գըրըպ կէօթիւրտիւյիւ ճիհէթլէ, իբի ճանիպինտէ թաշ վէ թօփրադտան պէօյիւք եըղըն-թըլար պրագըր ։

Էվրօփատա՝ Ալփ տաղլարը իլէ Նօրվէճ վէ Իսլանտա տաղլարընտա, Ասիատա՝ Հիմալայա տաղլարընտա, քէ-զալիք կրուէնտլանտտա վէ սա՛իր չիմալի սէմթլէրտէ, չօգ պուղ Նէհրլերի վար տըր ։ Ընտէս տաղլարընտա վէ Գալիֆօրնիանըն Սիէրրա Նէվատա տաղլարընտա տախի պուղ Նէհրի վար տըր ։

Շամունիյէ եազըն Պօսօն նամ պուղ Նէհրի Մօն Պլան տաղլընըն թէփէսինտէն խաթթ ը սէլճտէն 3,500 այագ աշաղտտա կիւզել օրմանլար իլէ մուհաթ վէ թար-լալարա եագըն պուլունան պիր մահալէտէք միւմթէտա տիր ։

17. ԶըՂ՝ եիւքսէք տաղլարըն չիվ եանլարընտան գուվվէթլէ աշաղա էնէն, վէ էքսէրիյա 'աղիմ խարապի-յէթի մուճիպ օլան քիւլլիյէթլի գար եըղընը տըր ։ Իլք պահարտա գար էրիմէքտէ, թօփրադ տախի կէվզէք վէ գայիպագ օլտըղընտան, չըղ էքսէրիյա օ մէվսիմտէ հուսուլէ կէլիր, վէ աղըրտըղը սէպէպիյլէ աշաղը էնտի-յինտէ, բասթ կէլտիյի աղաճլարը վէ գայալարը պէ-բապէր կէօթիւրիւպ, էօնիւնէ կէլէն գարիյէլերի քեա-միլէն խարապ էտէր ։

Զըղ Ալփ տաղլարընտա զայէթ չօգ օլույօր ։

18. ՊՈՒՋ ԱՏԱԼԱՐԸ, գարատան Պահր ը միւնճէմիտ ի չիմալի իլէ Պահր ը միւնճէմիտ ը ճէնուպիյէ էնէն պուղ Նէհրլերինտէն տաղլալարըն դօփարտըղը թաթթը սու պու-ղըն գըթ'ալարը օլուպ, գուբրլարը պիր գաչ արչընատան պիր գաչ միլ միդտարընտա, վէ զէրվէլէրի սուտան եիւզ-լէրճէ այագ տրշարըյա չըգմիշ օլարագ մուխթէլիֆ ճէսա-մէթտէ սաթհ ը պահր իւզէրինտէ եիւզլըլեր ։ Թէպէչիր-տէն տաղլար միսիլիւ վարլարլար, վէ զարիպ պիչիմլի դուլլելեր կիպի հայրէթպախշ մէնզարէ իպրաղ էտէրլեր ։

Քիւրէ ի արզըն եաղմուրսըզ եէրլերինի զիքր էդիէ ։
Փերու իլէ Պոլիվիա վէ Մէքսիգօնըն ղարպի սահիլը, Սահրա ի քեպիր վէ նօպի չէօլու նի՞չինէ եաղմուրսըզ տըրլար ։
Պուղ Նէհրի նէ՞ տիր ։
Նէ՞ րելէրտէ վագի՝ օլուր ։

17. Զըղ նէ՞ տիր ։
18. Պուղ ատալարը նէ՞ տիր ։

ՊԱՊԸ ԽԱՄԻՍ

ԱՀՎԱԼ Ը ՀՈՎԱ Ի ԻԳԼԻՄ

1. Քիւրէ ի արգըն մուխթէլիֆ իգլիմէրինաէ հավանըն հարարէթի վէ րուխթուպէթճէ օլան մուխթէլիֆ ահվալինէ ահվալ ը հավա է իգլիմ տէնիր։ Հավա ի իգլիմ հարը եա պարիտ, րաթպ (եաչ) եա եապիս (գուրու) տէյիւ թէվսիֆ օլունուր։

Հէր իգլիմին ահվալ ը հավասը պայըճա օ իգլիմին աերբէճէ ի 'արգընա մէրպութի տըր։ Հարարէթ չէմնին խութութի ը չու'ա'իյէսինի 'ամուտէն ալան իգլիմնէ էն ղիյասէ օլուպ, խաթիթ ը իսթիվասան գուխպալարա կիւիտիքճէ ազալըր։

Քիւրէ ի արգըն սաթհը 'արըզասըզ վէ պիր մասատէտէն, եա'նի՝ գարա եա սուսան, օլսա իսի, պի-նա"էն 'ալէյհ պիր գարարատա հարարէթի ախզ էտիպ 'աքս էթմիրսէ իսի, խաթիթ ը իսթիվասան գուխպալարա կիւիտիքճէ սէնէվի հարարէթի ի միւթէվասսիթէնինն էքսիլմէսի պիր գարարատա, վէ մինթագա ի բիտղիյէ իլէ մինթագա ի թապի'իյէ պիր պիրինէ միւթապըզ օլուր իսի։

Հարարէթին սաթհ ը արգատա պիր գարար իւղրէ թէվղի' օլունմամասընըն սեպեպլերինի մուդաատէմա զիքր էթմիշ իսէք տէ, պուրատա անլերի եինէ մուխթասարէն մէվղի' ի պէյանէ վալ' էտերիզ։

1. Պիրինճի սեպեպ սաթհ ը արգըն ամիտէքի խուսուսլատան նէշէթ էտէն թէնէվվիհի տիր։

(1) Պիր սէմթէտ սաթհ ը պահրատան հէր 350 այագ իրթիֆա'ա չըդըլտըդատա, հարարէթին պիր տերբէճէ ի Ֆահրէնհայթ էքսիլիր օլտըղը ճիհէթլէ, (սա"իր թէ"սիրաթատան սարիճ ը նազար։) հէման միւսավի 'արգատա պուլունան, Ֆագաթ պիրի եիւքսէք պիրի ալչագ օլան իկի սէմթին եիւքսէյինին հարարէթի ի միւթէվասսիթէսի ալչաղընըճինտէն աշաղը օլաճաղը իսթինթաճ օլունուր։

Մինթագա ի հարրէ ճիպալընըն էթէքլերի նէպաթաթ իլէ միզէյյէն վէ մէսթուր օլտըղը հալտէ, թէփէլերինտէ, գուխպի սէմթլերտէ օլտըղը կիսլի, նէպաթաթ վէք ազ օլմասը պուգա'իէնին հիւքմի իճապընատան տըր։

Եիւքսէք վէ կէնիշ եայլալարտա վագի' պիր մահալին հարարէթի, հալ ը ինֆիրատա օլան պիր տաղրն հէման օ իրթիֆա'ատա պիր մահալինին հարարէթինտէն չօգ օլուր, չինքի հավանրն քէնտի հարարէթինի պայըճա եէրտէն ախզ էթմիյի ճիհէթլէ, սահրը կիւնէչրն էօնիւնէ աչըգ օլան վասի' եայլանրն հավասը թէք տաղրն օ եայլա իլէ միւսավի իրթիֆա'ատա օլան պիր մահալի հավասընատան զիյատէ ըսընըր։

Իմամ եիւճէ եայլալարտա վագի' Մէքսիզօ վէ Քիթօ նամ չէհրլէր, եինէ չիմալիքի իրթիֆա'ատա օլարագ միւնֆէրիտ տաղլարատա օլսալար իտի, պուս գատար սրճագ օլամազլար իտի։

(2) Տաղըն վէ օվանըն ղըֆա էսէն բիւգյնէրլըրա նէպէնլիք ղալ' ա-ռէքէ'է։ Հէր իգլիմին հավասընատա միգտատը հարարէթի վէ րուխթուպէթի պայըճա բիւգկեարլարա 'ա"իտ օլտըղընատան, հավա ի իգլիմին ահվալը օ իգլիմին բիւգկեարա նիսպէթլէ վալ' ու մէվղի'ինէ կէօրէ օլուր։

Ձէնուպի Ամերիգանըն չարգի ճիհէթինտէ անճագ օվալար վէ ուֆագ ուֆագ տաղլար պուլունարղընատան, օ գըթ'անըն պէօյիւք գրամընատա էսէն բիւգկեարլար Ամերանթիզ օգիանօսուս իւղերինտէն կէչիպ րուխթուպէթլէ մէմիու օլան չարգի բիւգկեարլար տըր։ Պու բիւգկեարլարըն հուպուպրնա մանի' պուլունմատըղը իչինն, մէգքիւր գրթ'անըն գրամ ը ա'զամընատա վաֆիր նաղմուրլար վասրթասը իլէ մահասուլաթ չօղալըր վէ հարարէթ միւ'թէտիլ օլուր։

Պահր ը մուհիթ ի քէպիր Թարաֆընա տիւչէն սէվահիլի իսէ, Անտէս տաղլարընըն միւմանա'աթընատան նաչի չարգի բիւգկեարլարա նա"իլ օլամայըպ, սայքի մահասուլըզ գալմըչ տըր։

Անտէս տաղլարը չարգի սէվահիլտէ, օվալար իսէ զարպատա օլսա իսի, չիմտի ահունեատա էն զիյատէ մահասուլատա օլան ձէնուպի Ամերիգանըն միւնսիթի օվալարը չէօլ կիպի օլուր իսի։

Ասիա վէ Էվրօփանրն չիմալի օվալարընատա ասողուգ օլան գուխպալ բիւգկեարլարըն պիրա միւմանա'աթ էամիլերի օ սեմթլերին հավա ի իգլիմինէ պէօյիւք թէ"սիր էտէր։ Օրալարըն չիմալի սէվահիլինտէ պիր սիլսիլէ ի ճիպալ օլսա իսի, հավասը օ գատար ասողուգ օլմազ իսի։

(3) Պէր ահմէտին սաթհը ն"իլ օվսաը։ Սաթհըն մէյլի չէմլսին խութութի ը չու'ա'իյէսինի 'ամուտէն ախզ էտիճէք վազ'իյէթտէ օլուրսա, օ սաթհատա հարարէթ չօգ օլուր· պինա"էն 'ալէյհ պիր տերբէճէ տաղ եանլարընըն իսթիլսաֆ ը մէյլի իսթիլսաֆ ը նէպաթաթը մուճիպ օլույօր։

2. Իքինճի սեպեպ ՊԱՀՐԱ ԳՈՒՐՊԻՅԷԹ տիր։ Հարարէթի ի մահասէ պահրնատա օգիանօսուն թէ"սիրի թահթընատա օլան մահալլերին օգիանօսատան բուխթուպէթ վէ միւսայիմ հավայա նա"իլ օլտուգլարընը սէօյլէմիշ իզ։ Պու թէ"սիրտէն խարիճ օլան մահալ իսէ էքսերիյա գուրագ օլուր, վէ հարարէթի իլէ պուրուտէթի հատա ը ի'թիատալընը թէճավուզ էտեր։ Պինա"էն 'ալէյհ, սէնէվի հարարէթի ի միւթէվասսիթէլերի պիր օլան մահալլերին հավա ի իգլիմիլերինէ ֆարգը հալլեր 'արիզ օլա պիլիր։

Սապգ զիքր օլունտըղը իւղրէ, տէնիզէ եագրն օլան սէմթլերին հավա ի իգլիմինէ ՀԱՎԱ Ի ՊԱՀՐԻ, վէ գարանրն իչէրի Թարաֆլարընատա օլան սէմթլերին հավա ի իգլիմինէ ՀԱՎԱ Ի ՊԵՐԻ տէնիր։ Եագրն սէրին վէ գըչրն միւ'թէտիլ օլմազ՝ հավա ի պահրինին, գըչրն ասողուգ վէ եագրն սըճագ օլմագ ի-սէ՝ հավա ի պէրրինին խասսաիսինտէն տիր։

Զիյատէ չիմալի օլան սէմթլերտէ հավա ի պէրրի հավա ի պահրիտէն մէնֆա'աթը տըր։

Զէմպալա ի ճէհիտ իլէ եագութաքրն սէնէվի հարարէթ ի միւթէվասսիթէլերի պիր իսէ տէ, Զէմպալա ի ճէհիտ ատասընատա եագրն հավա ասողուգ օլտըղընատան ինատն վէ նէպաթաթ եօգ սրը։ Եագութաքատա իսէ եագ գըսսա՝ Ֆագաթ սրճագ օլտըղընատան, պօլճա պուղտայ վէ արիճա մահասուլը նէթիյիր։

3. Իչինճի սեպեպ ԹՕՓՐԱՂԸՆ ՆԵՎ'Ի տիր։ Ղայրի միւնպէթի վէ գուսմու թօփրաղլա մէսթուր օլան տիյաըրըն հավա ի իգլիմիսի, թօփրաղընըն չափու ը ըսընըզ չափու ը ասողուտուղը իչինն, սէրի' իւլթ թէպէտտիւլ օլուր։

Պաթագլըգ վէ չօգճա էշճար վէ սա"իր նէպաթաթ պուլունան եէրլէրին հավա ի իգլիմիսի սա"իր եէրլէրէ գըյատէն միւ'թէտիլ օլուր, չինքի պու միսիլլու մահալլերտէ հարարէթի եավաշ եավաշ ախզ վէ 'աքս էտիլտիյի կիպի, սու տահի եավաշ եավաշ պուխարատա թէհավվիւլ էտեր։

---

1. Ահվալ ը հավա ի իգլիմ նէ՞ տիր։
Իգլիմին ահվալը հավասը պայըճա նէյէ՞ մէրպութի տըր։
Խաթիթ ը իսթիվասան գուխպալարա ասողուս կիտիլտիրտէ տէրբէճէ ի հարարէթի պիր գարար իւղրէ՞ մի էքսիլիր։

(1) Պիր սէմթէտ սաթհ ը պահրատան տէրբէճէ ի իրթիֆա'ը հավա ի իգլիմինէ նէ՞ թէ՞սիր էտեր։

(2) (3) Տաղլարըն վէ օվալարըն վազ'իյէթի ու մէվղի'ի վէ պիր սէմթին սաթհընըն մա'իլ օլմասը հավա ի իգլիմէ նէ՞ թէ՞սիր էտեր։

2. Տէնիզին գուրպիյէթի նէ՞ թէ՞սիր էտեր։

3, 4, 5 թօփրաղըն նէվ'ի, օգիանօսուն ագընթըլարը, վէ եաղմուրըն միգտարը հավա ի իգլիմէ նէ՞ թէ՞սիր էտեր։

4. ՑԷօրաւունճիւ սէպէպ ՕԳՒԱՆՕՍ ԱԳԸՆԹԸԼԱՐԸ ՄԸՐ ։ Ագընթը խաթթ ը իսթիվանըն հարարէթի վէ գումթպի սէմմէլէրին պուրուտէթի արասընտա միապատէլէ վասը- թաստ օլուպ , ագալիմ ի հարրէյէ պուրուտէթ , վէ ագալիմ ի պարիսէյէ հարարէթ կէօթիւրմէքլէ հէր գղրաատղը սէմմին հավասընը մի'թէսիլ գըլար ։

Գէօրճէզ , Հըմալէթ վէ Ճափօն ագընթըլարընըն օղրաատ- լարը մէմալիք իւզէրինէ օլան թէ"սիրլէրինտէն սապգա պահս օլունմըշ ՄՐԸ ։

5. Պէշինճի սէպէպ ԵԱՂՄՈՒՐԸՆ ՄԻԳՏԱՐԸ ՄՐԸ ։ Ծու- յուն պուխարա թէհավվիւլիւ էնտասընտա հարարէթ ի մահտուսէօնին պիր պէօյիւք գըսմը նապէտիտ եա'նի հարարէթ ի'ամիլէ օլուր , վէ մեղքիւր պուխար եաղմուր հալինտէ թէքրար էնտիքաէ՝ հարարէթ ի'ամիլէ թէքրար հարարէթ ի մահտուսէ օլուր ։ Իչթէ պու հէնկեամտա հա- վանըն տէրէճէ ի հարարէթի պիր ազ եիւքսէլիր ։ Հա- վանըն պու թէպէտիւլ ի հարարէթի սօղուգ իգլիմ- լէրտէ քէսրէթլէ եաղմուր եաղըղը պըրաատա էյիճէ հիտա օլունուր ։

Պիր մահալին հավասը պա'ղէն թէպէտիւլ էտէրսէ տէ , էքսէր վագըթլարտա նապարէն սէնէվի հարարէթ ի միւթէվասսիթէսի տէրէճէսի տապիթ սայըլա պիլիր ։

Թալէպէ անիճ իւլ պէյան հադա"իգ ի էտասիյէյի փիշ ի նաղարտա թուխտուղը հալտէ , վագըճ օլըղը տիյարըն հավա ի իգլիմիսինին սըճաթ ը մահտուսէսինի անկըյա պիլիր ։

Ցէրէճէ ի հարարէթ իլէ բիւգկեար վէ բուխտուպէթ հադգընտաքի հադա"իգ ի էտասիյէյէ կէօրէ , Գալի- ֆօրնիանըն հավա ի իգլիմի նասըլ օլմադ կէրէք իտի- յինի հադիգաթ ը հալ իլէ թաթպիգ էտէլիմ ։

Շէֆալ Գալիֆօրնիանըն հավասը ։ Պահր ը մուհիթ ի քէպիր գըյըսընտա վագի' չիմալի Գալիֆօրնիա 50 իլէ 60 տէ- րէճէլի իչի խաթթ ը թէտավի ի հարարէթ արասընա տիւչտիւյունտէն , սէնէվի հարարէթ ի միւթէվասսիթէսի 50 տէն եօգարը վէ 60 տան աշաղը տերէճէտէ օլմա- սը լազըմ կելիր ։ Հադիգաթ ը հալ տախի պէօյլէ տիր ։ Զիրա Սան Ֆրանսիսգօ չէհրինին հարարէթ ի միւթէվաս- սիթէսի 54 , վէ Սէպթեմվրիանթօնընի 59 տերէճէ տիր ։ Սիերրա Նեվատա տաղլարը եիւքսէք օլտուգլարընտան տահա սօղուգ օլմալարը լազըմ կելիր · Ֆիլհագիգա պունլարտա հատտ ը սէլճ 9,000 այագ եիւքսէքտէ տիր ։

Սէպթեմվրիթօ վէ Սան Եօաքին նէհրլերի գըյըսընտա վագի' օվալար օգիանօստան տաղլար իլէ պյրըլմըշ օ- տուգլարընտան , օրալարտա եազ վէ գըշ տէնիզ սեվա- հիլինտէն զիյատէ սըճագ վէ սօղուգ օլմասը լազըմ կելիր , հեմ տէ էօյլէ տիր ։ Չիւնքի Սան Ֆրանսիսգօտա էն զիյատէ սօղուգ վէ էն զիյատէ սըճագ այլարըն հարա- բէթճէ ֆարգը 8, Սէպթեմվրիանթօտա իսէ՝ 28 տերէճէ տիր ։

Գալիֆօրնիատա , մէտարա եագըն օլըղը ճիհէթլէ , եագըն բիյահ ը թիճարէթին վէ գըշըն բիյահ ը թի- ճարէթ միւն'ազիսի իլէ բիյահ ը մուխթէլիֆէնին էս- մէսի լազըմ կելիր · հադիգաթ ը հալ տախի պէօյլէ տիր , չիւնքի օրատա՝ եազտա չարդի , վէ գըշտա զար- պի բիւգկեարլար էտախյի խասպեր վերիլիյօր ։ Շարդի եախօտ թիճարէթ բիւգկեարլարը Գայա վէ Սիերրա Նեվատա տաղլարընը հավի Շիմալի Ամերիգա գըթա' ի 'ազիմէսի իւզերինտէն կէչտիքլերի ճիհէթլէ , Գալիֆօր- նիայա վասըլ օլունճայա տէկին բուխտուպէթլերինի զայպ էթմէլերի , զարպի բիւգկեար իսէ՝ պահր ը մուհիթ ի քէպիր իւզերինտէն կէչտիյի իչուն , օրայա բուխտու- պէթլի օլարադ եէթիշմէսի իճապ էտեր ։ Հէմ տէ ֆիլ- վագի' պէօյլէ տիր · զիրա սէօյլէնիյօր քի օրատա Մայիս իլէ Թըշրին ի սանի արասընա տիւշիւպ գուբադ տէնի- լէն միւտտէթտէ եաղմուր նատիր իւլ նիւզուլ , ֆէտա- նէն ի էվվլտէն նիսանտանէք օլան միւտտէթտէ իսէ՝ եաղմուր քէսիր իւլ նիւզուլ ՄՐԸ ։

ՊԱՊ Ը ՍԱՏԻՍ

'ԱԼԱ"ԻՄ Ի ԷԼԷՔԹՐԻԳԻՅԷ ՎԷ ՀԱՎԱՏԻՍ Ի ՄԱՆՉԱՐԻՅԷ

1. Ճօղրաֆիա ի թապի'իտէ պու 'ալէի խուսուստան պահս էթմէք տտէթ օլմամըշ իսէ տէ,'իլմ ի հա- վատա ի ճէվվ իլէ 'ալագալարը պուլունարղընտան , պուբատա անլերտէն մուխթասարճա պահս էթմէք միւնասիպէթտէն'արի տէ- յիլ տիր ։

2. 'Ալա"իմ ի է- լէքթրիգիյէ ։ Էյֆէք- թրիգին մահիյէթի հադգընտա օլան ճիւմլէ մա'լիւմաթը- մըզ, անըն մէճազէն սէյյալէ թա'պիր օ- լունան չէտտա պիր գուվվէթ օլաղընը պիլմէքտէն'իպարէթ տիր ։ Պու գուվվէթ սուլպ ու սէյյալ պիլ- ճիւմլէ էճսամ ը թա- պի'իյէտէ մէվճուտ օլուպ , էնվա' ի վասայիթ , եա'նի տէլգ , հարարէթ վէ 'ամիլիյաթ ը քիմէեվիյէ իլէ թահ- րիք օլունուր ։ Ֆագաթ պու վասայիթին էլէքթրիգին թահրիքինի նէտտէն մուճիպ օլաղընը պիլմէյիզ ։

Գուվվէ ի էլէքթրիգիյէ թահրիք օլունտուգտա' ա- սարը րէյ իւլ 'այն միւշահէտէ օլունուր , վէ պա'ղէն չօգ գուվվէթլի , պա'ղէն տախի մագարրաթը օլուր ։

Գուվվէ ի էլէքթրիգիյէ մուճիպէ (մուապէթէ) վէ սա- լիպէ (մէնֆիէ) օլարադ իչի նէվ' տիր ։

Պիրինտէ մուճիպէ վէ տիկերինտէ սալիպէ պուլունան իչի ճիսմ նէքտիկերինի ճէզպ էտերլէր , վէ պիր պիրլերինէ եագըն կէթիրտիճքլերինտէ , համիլ օլտուգլարը էլէքթրիգ չօգ օլար- ղը հալտէ հէր պիրի քէնտի հավի օլաղը նէվ' էլէքթրիգտէն տիկերինէ վէրիր ։ Պու միւպատէլէ պիր սիւր'աթ ը ֆէվգ էլ 'ատէ իլէ վուգու' պուլուպ՝ չէրարէ վէ փաթլայըշ հուսուսէ կէթիրիր ։

Էլէքթրիգ՝ պա'ղը մատտէլէրտէն , մէսէլա՝ մա'տէնպէրտէն , սուտան , ազաճլարտան , ֆիտանյարտան վէ աատմին վիւճու- տինէն , 'ազիմ սուհուլէթլէ կէչէր , վէ պու մատտէլէրէ ՄՈՒ-

Պիր մահալին սէնէվի հարարէթ ի միւթէվասսիթէսի տերէճէսինին սա- պիթ գալմասը հագգընտա նէ՞ տէնիլմիշ տիր ։

Գալիֆօրնիանըն հավա ի իգլիմի հագգընտա նէ՞ տէնիլիր ։
2. Ակյայէ ի էլէքթրիգ հագգընտա նէ՞ տերէճէ մա'լիւմաթըմըզ վար տըր ։
Գա՞չ նէվ' էլէքթրիգ վար տըր ։
Մուսիլ վէ զայրի մուսիլ ճիսմիերի սեօյլէ ։

ՍԻՀ Ի ԷԼԷՓԹՐԻԳ ևախօտ ՆԱԳԻՀ Ի ԷԼԷՓԹՐԻԳ տէնիր , պա'ղը մատաէլէրաէն տախի մէսէլա , պիլլուր , իփէք վէ հավաստան սու'ուպէթ ի 'ազիմ իլէ կէչէր . պունլարա տա ՂԱՅՐԻ ՄՈՒՍԻՀ Ի ԷԼԷՓԹՐԻԳ ևախօտ ՂԱՅՐԻ ՆԱԳԻՀ Ի ԷԼԷՓԹՐԻԳ տէնիր : էն զիյատէ զայրի մուսիլ մատաէ գուրագ հավա տըր :

3. ՓԻՒՐԷ Ի ՀԱՎԱՏԱ ԷԼԷՓԹՐԻԳ : *Փիւրէ ի հավատա հալ ի սիւքիւնէթաէ պուլունան էլէքթրիդ ի թապի'իաէն մա'տա , է.քսէրիյա մուճիպէ օլուպ , անճագ եաղմուր ևաղմօտ դար նիւզուլինաէ , սալիպէյէ թէհավվիւլ էտէն պիր միդտաը էլէքթրիդ տախի մէվճուտ տըր քի , անա էլէքթրիդ ի մուԹլագ թէհամիյէ օլունուր : Էլէքթրիդ ի մուԹլագըն չիտաէԹի կիւնիւն վագԹընա վէ սէնէնին էյամընա կէօրէ մուևթէլիֆ տիր : Եիւքսէքտէ իզտիյատ պուլուր իսէ տէ , աչաղրտա , սաԹհ ը արզտան պիր գաչ այագ իրԹիֆա'ա գատտար , հիչ զուհուր էԹմէզ :*

Փիւրէ ի հավատա էլէքթրիդ ի մուԹլագ զուհուր էԹմէսինին սէպէպի էյիճ մա'լիւմ օլմամըշ իսէ տէ , զանն օլունան պիր չօգ սէպէպլէր արասընտա աԹհէթքի սէպէպլէր , ևա'նի հավանըն իքի զըմը արասընտա ևախօտ պիր զըմը իլէ սաԹհ ը արզ արասընտա տէլք վուգու' պուլմասը , փիւրէ ի արզըն մուևթէլիֆ զըմմարընտա տէրէճէ ի հարարէԹին զայրի միւսավի օլմասը վէ բուԹուպէթին Թէքէսիւքի վէ պուևարա Թէհավվիւլ էթմէսի զիքրէ չայան տըրլար :

4. *ՍԱՀԱՊՏԱ ԷԼԷՓԹՐԻԳ : Հավա պէրրագ վէ գուրագ օլտուգտա զայրի մուսիլ օլտրըղընտան , էլէքթրիդ ի մուԹլագ պէօյիւք չիտաէԹ քէսպ էտէճէք տէրէճէտաէ Թէճէմմիւ' էտէր :*

5. ԲԱ'Տ ՈՒ ՊԱՐԳ (կէօք կիւրէմէսի վէ չիմզէք) : *Հէր պիրինաէ այըբ պիր նէվ' էլէքթրիդ պուլունան իքի պուլուԹըն պիր պիրինէ Թէգալրուպի էանասընտա , հէր պուլուԹտաքի էլէքթրիդ պուլուԹլարըն պիրի պիրինէ էն եաղըն թարաֆլարընա թօփլանըբ , վէ արատա պուլունան զայրի մուսիլ հավանըն միւմանա'աԹընա զալիպ կէլէճէք տէրէճէտաէ Թէճէմմիւ' էթտիքլէրինտէ , իքի նէվ' արասընտա պիր միւպատէէ վուգու' պուլմագէ , բա'տ վէ պարգ տէտիյիմիզ կիւրէյիչ վէ փալայըշ հուսուսէ կէլիբ :*

Պա'զէն պուլուԹ իլէ հէր արասընտա էլէքթրիդ միւպատէէտի վուգու' պուլուբ քի , էլէքթրիդ սա'իգ է (ևըլտըրըմ') հալինաէ պուլուԹտան հէրէ էնէբ , վէ հէրտէն պուլուԹտա չըգար :

Բա'տ , ևա'նի կէօք կիւրէմէսի , պարգըն հավայը փէվգ էյ'ատ սիւր'աԹէ չագգ էթմէսիյէ հավատա հասրլ օլան պօչ հէրի տօլտուրմագ իչինն հէր Թարաֆտան փէվգ էյ'ատէ սիւր'աԹէ հիճմամ էտէն հավանըն Թէսատիւմի սէտի տիր : Զիյա իհԹիզագ ը հավատան (սէտէն) զիյատէ սէրի' իւլ վիւսուլ օլտրըղընտան , բա'տտան էվվէլ պարգ հէսս օլունուբ : Էն չիտաէԹլի բա'տ անճագ օն մէլ մէսաֆէյէտէ էրիչտիյինտէն , պէօյիւք Թօփլարըն սէվնտէն ազ մէսաֆէ զաԹ' էտէր :

3. Փիւրէ ի հավանըն էլէքթրիգինի Թա'րիֆ էլլէ :
4. ՊուլուԹլարտա էլէքթրիգ Թօփլանմասընը Թա'րիֆ էթ :
5. Բա'տ ու պարգըն սէպէպի նէ՞ տիր :
6. Գա՞չ նէվ' չիմզէք վար :
Պարգ ը զէնճիրի նէտէ՞ն նէչէԹ էտէր :
Պարգ ը սաֆհավլի , պարգ ը քիւրէվլի վէ պարգ ը նարի նէ՞ տիր :

6. *Արակօնուն գավլինճէ , պարգ ՊԱՐԳ Ը ԶԷՆՃԻՐԻ , ՊԱՐԳ Ը ՍԱՖՀԱՎԻ վէ ՊԱՐԳ Ը ՓԻՒՐԷՎԻ օլարագ իւչ նէվ' տիր : 'Ասրըմըղտա պու իւչ նէվ'է տահա իքի նէվ' , ևա'նի ՊԱՐԳ Ը ՆԱՐԻ , վէ ՊԱՐԳ Ը ՎՈՒԼԳԱՆԻ 'իլավէ օ.լունմըշ տըր :*

Պարգ , փէվգ էլ 'ատէ սիւր'աԹ ը հարէքէԹի ճիհէԹիյլէ Թա.րիգի իւզէրինէ տիւշէն հավայը սրգըշորրըպ քէսիճ գրլտրըը հալտէ , իսԹիդամէԹ իւզրէ կիԹմէյէ պէօյիւք միւսանա'աԹ պուլուբ , վէ պու սէպէպլէ ևանտան ևանա կիԹտիյինտէն , ա.նա ՊԱՐԳ Ը ԶԷՆՃԻՐԻ տէնիր :

Պարգ ը սաֆհավլի պարգըն էքսէր վուգու' պուլան նէվ'ի օ.լուպ , կէնիչ պիր զըԹա' պուլուԹըն չէքլ ու հէյէԹինի կէօս.Թէրէճէք տէրէճէտէ եայըլմըշ պիր սաֆհա նուր հալինաէ կէօ.բիւնուիյինտէն , անա ՊԱՐԳ Ը ՍԱՖՀԱՎԻ տէնիրմիշ տիր :

Պարգ ը քիւրէվլի սաԹէչէն կիւլլէ չէքլինտէ օլուպ չօգ տէ.ֆ'ա միւչահէտէ օլունմըշ տըր : Մր . Զալմըրա 1749 , Թըշրին ի սանի 4 տէ ՄօնԹէկիւ նամ սէֆինէտէն իւչ միլ ուզագ օ.լարագ սուլան սաֆհը իւզէրինտէ 'արապա Թէքէրլէյի կի.պի կիաչէն , տէյիրմէն Թաչը ճէսամիԹինտէ մավի պիր աԹէչ կիւլլէսինի կէօրմիւչ քի , կէմիյէ էլլի արշըն եագլաշորգտա 'ամուտէն նիւճէլիպ տէհչէրլի պիր Թարզտա փաթլամըշ վէ կէմինին զապտյէ տիրէյինի փարչա փարչա էթմիչ տիր :

ՊԱՐԳ Ը ՆԱՐԻ (բա'տտըզ չիմչէք) : Պու նէվ' պարգ հալանըն մուսիլ ի էլէքթրիդ օլմասընա սէպէպ օլան բուԹուպէթին սէյյալէ ի էլէքթրիկյէյի պուլուԹտան Թէզ Թէզ ֆագաթ խաֆիֆճէ չըգարտրըղընա համլ օլունուբ . ֆագաթ պա'զըլարըն զանընճագ պու նէվ' պարգ փէք ուզագտա վուգու' պուլան պարգըն հա.վատա ին'իքասը տըր :

ՊԱՐԳ Ը ՎՈՒԼԳԱՆԻ : *Աթէչֆիչան պիր տաղըն փիւսքիւրմէսի սըրալարտա պէրքէտանը գուրպինտէ հէյպէԹի չիմչէք չագմասը իլէ կէօք կիւրէմէսի վագի' օլուր քի , պու նէվ' չիմչէքլէրէ պարգ ը վուլգանի տէնիլիր : Աթէչֆիչան տաղտան չը.գան պուխարըն սիւր'աթլէ ԹէքէսիւՔ էթմէսի պու 'ալամԹին սէպէպ ի զուհուրի զանն օլունուբ :*

Պարգ պա'զէն Թուրունճի , պա'զէն պէյազ վէ պա'զէն մավի րէնկտէ օլուր , վէ պու իսԹիլաֆ ը րէնկ սէպէպի հավանըն իսԹիլաֆ ը բուԹուպէթ վէ քէսաֆէԹի տիր :

Էլէքթրիդ , երլտրըմ հալինտէ միւրուր էթտիյի զէման , իւ.զէրինտէն կէչմէք իչինն էն զիյատէ մուսիլ օլան մատտէյի , մէ.սէլա՝ մա'տէնէլէրի , վէ պունլար պուլունմատըգտա՝ նէճինաք ճիհամլերի սէչէր : Երլտրըմ տօղրուտան տօղրույա եէրէ կէչմէ.սինէ հօլ օլա պիլէն ազ մուսիլ մատտէյի տախի սէչէր : Իսկի սաԹհ ը արզտա էթրաֆինա նիսպէԹէն եիւքսէք օլան ճիհամ մուսիլլիյի հէր նէ սէրէճէտէ օլուբտա օլսուն , մէսէլա՝ քիլիճէ դուլլէսի , պինա , աղաճ (պախուսուս ԹէՔ աղաճ) , կէմինին զա.պիչէ չըպուղտու , օվա՛ըն օրԹասընտա պուլունան հայվան վէ գարանըն պիր եիւքսէք նօղԹասընտա պուլունան ատէմ , երլ.տրըմըն իտապէթինէ միւպէյէա տըր : Պու ճիւմլէ իլէ զայրի մուսիլ պիր ճիհամ սաԹհընտա պուլունմագ՝ մուսիլ պիր ճիհամ սաԹհընտա տուբմագտան էվվա տըր :

Երլտրըմ իտապէթինէ պա'զը ճիհամլեր զիյատէ միւպէյէա տըրլար : Մէսէլա վէնէտիկէ վագի' Սան Մարգօ գուլլէսինէ տօղուզ տէֆ'ա երլտրըմ իտապէթ էթմիչ տիր քի , պիր տէ.ֆ'ասընտա մէզգիբիր գուլլէ քեամիլէն ևանրպ խարապ օլմուչ տըր . ֆագաթ 1766 տա պու գուլլէ , իւզէրինէ ճաղիպ ի պարգ Թէճամիյէ գըլընան տէմիր չըպուգլար վագ' օլունտուգ.տան սօնկրա , երլտրըմտան մահֆուզ գալմըշ տըր :

7. ՃաղիպՔ ի պարգ : Շիմշէյին սէյյալէ ի էլէքթրիւ.գիյէ օլտրըղընը իւլք էվվէլ քէշֆ էտէն Ֆրանքլին նամ մէշհուր Ա.մէրիգալը 'ալիմ , սա'իգանըն գուվվէ ի մուս.խարրիպէսինի տէֆ' էթմէք վէսաէԹինի տախի իսԹի.բա' էյլէմիշ տիր :

7. Ճօլկ ի պարգ նէ՞ տիր :

ճու եէրէ կէօմիւլիւր , վէ ափլրի պիր գաչ թէլաէն 'իպարէթ օլան եօգարը ուճու թէզ փասլանմազ մա'աէնատէն եափըլըր ։

Պինայա վազ՝ օլունմըշ էյի պիր ճագիպ ի պարգ , նըսֆ ը գումթրը պինատան եօգարը ուզանմըշ գըսմընըն իչի գամը օ-լան պիր տա"իրէյի երլտրրըմտան մուհաֆազա էտէր ։

Պու ալէթ էպնիյէնին քէրէսթէսինտէն զիյատէ մուսիլ օլտը-ղը իչին պարգը ճէզպ իլէ եէրէ կէչիրիր ։

Պալատէքի թասվիր չիմէյին սէյյալէ ի էլէքթրիգիյէ օլուպ օլմատըղընը թահդիգ էթմէք իչին Ֆրանքլին նամ զաթըն իճրա էթտիյի թէճրիպէնին սուրէթինի կէօսթէրիր ։ Ֆրանքլին հա-վատա կէօրիւլէն պիր պուլութա ատղրու ճանգիէատէն մա'մուլ պիր ուչուրթմա ուչուրտու , վէ ուչուրթմանըն ահճիմինի եէր-տէ քէնտինէ եագըն օլան վէ էլէքթրիգ ճէմ' էտէն պիր գապա բապի էթտի ։ Գապը պուլութատան կէլէն էլէքթրիգ իլէ տօլ-տուրտուգատան սօնկրա , պու էլէքթրիգ վասթասըյլէ 'ատի է-լէքթրիգ իլէ իճրա էտիլէն 'ամէլլէրի իճրա էտէ պիլտի ։

8. *Հավատա մէվճուտ սէյյալէ ի էլէքթրիգիյէնին միդտարը , խաթթ ը իսթիվատան գումթպլարա կիլթ-տիքճէ , հարաբէթ վէ զիյա միսիլիւ , թէնագիւս , վէ սաթհ ը արզտան եիւքսէլտիքճէ թէզայիւտ պուլուր ։*

Իմտի բա'տ ու պարգ հէր եէրտէն զիյատէ մինթագա ի հար-րէտէ չէտիտ վէ չօգ օլուր ։ Ֆագաթ փէրու սէվտիլի միւս-թէնա օլուպ , օրատա բա'տ ու պարգ ասլա վուգու' պուլմազ ։

Մինթագա ի հարրէտէն գումպա կիտիլտիքճէ պու հատի-սէլէր հէմ ազայրլար հէմ խաֆիֆլէչիրլէր , հաթթա գումպէ եագըն պա'զր սէմթլէրտէ ասլա վուգու' պուլմազլար ։ Ֆարօ ատալարընատա բա'տ ու պարգ նատիր վուգու' պուլուպ , երլ-տրրըմըն պիր կէօնէ խատարը մուճիպ օլտրզը իչիտիլմէմիչ տիր ։

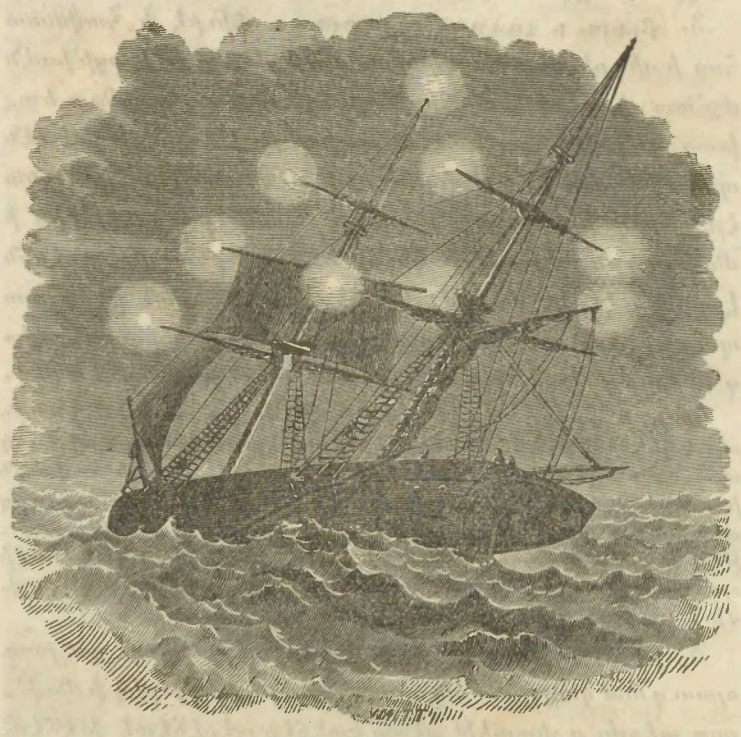
9. *Հավատա էլէքթրիգ դուվվէթլի օլտրզը հալտէ , զարարը տօգանմազ պա'զը 'ալա"իմ ի էլէքթրիգիյէ մի չահէտէ օլունուր , մէսէլա , եաղմուր վէ գար եաղ-տրզը վագըթլատատա օլտրզը կիպի հավա էլէքթրիգլէ մէմլու օլտրզը հալտէ , զայրի մուսիլ ճիամլէրին , եա-իսօտ պու միսիլիւ ճիամ իլէ իհաթէ օլունան մուսիլ ճիամլէրին , ու ճունտատա էլէքթրիգ սարը պիր 'ալէվ չէք-լինտէ կէօրիւնիւր ։*

8. Խաթթ ը իսթիվատան գումպլարա տօգրու էլէքթրիգին միդտարը արթա՞ր մը էքսիլիր մի ։

Բա'տ ու պարգ մինթագա ի հարրէտէ՞ մի , եօխսա մինթագա ի միւնճէ-միտէտ մի չօգ վագի' օլուր ։

9 Կէմիճիլէր նուրտունը Թա'րիհ էյլէ ։

Զէզար Ավրիգա մուհարէպէսի էտնասընատա Շուպաթ այընատա կէճէյնին նըսֆ ը սանիսինտէ պիր տօլու ֆուրթունասը զու-հուր էթտիյինի , վէ օլ էտնատէ Րօմա օրտուսունտան պէչլինճի ալայըն մըզրագլարը ուճլարը ափէչ կիպի եանար կէօրիւնտիք-լէրինի նազլ էտէր ։

ՍԱՆԹ ԷԼՄՕ 'ԱԼԷՎԻ

Կէմիճիլէր նուրտու , եախօտ Սանթ Էլմօ 'ալէվի տէնիլէն 'ալամէթ պու նէվ' պիր 'ալամէթ օլուպ , պա'զը կէմիճիլէր ա-նը պախթ ու իգպալ նիչանը 'ատտ էտէրլէր ։

Գօլօմպօ վէ Մագալլան պա'զը սէյր ու սէֆէրլէրինատ Սանթ Էլմօ 'ալամէթինի կէօրմիչլէր ։ Մր ։ Ֆօրպին 1696 տա միւշա-հէտ էյլէտիյի մէգքիւբ 'ալամէթի չէօյլէ վասֆ էտէր ։

"Կէօք պիրտէն պիրէ քէսիֆ պուլութլար իլէ սէթր օլունը-տրգտա , պօրա չըգար խէվֆինատէն ճիւմլէ եէլքէնլերի պաղ-լամթըմ ։ Կէմինին տիրէքլերի վէ չըպուգլարը ուճունտա օ-թուզտան զիյատէ Սանթ Էլմօ 'ալէվլերի կէօրինմէյէ պաչլատը ։ պիրիսի , օն տօգուզ փարմագ ուզունլըղընտա օլարագ , զապի-յէ չըպուղրնըն պատնիւմասընտա գօնմուչ իտի ։ Անը կէմիրմէք իչինն կէօնտէրատիյիմ կէմիճի եօգարը չըգարըղընտա , բուն-պէթլի պարուքըն եանտարըղընտա իչիտինէն սէս կիպի պիր սէս իչիմմիչ տիր ։ Պատնիւմանըն չըգարրլմասընը էմր էթտիյիմ-տէ , մէրգում էմրիմի իճրա էտէր էթմէզ , ափէչ պատնիւմա-տէն զապիյէ չըպուղրնըն պաչընտա չըգտը ։ արթըզ օրատան գալտրրրլմասը միւքրնն տէյիլ իտի ։"

Ամիրալ Սմիթ տախ 1807 տէ փանամա քէօրֆէզինատ Գօրնվալիս նամ կէմիտէ միւշահէտէ էյլէտիյի Սանթ Էլմօ 'ա-լէվի հագգընտա , "Օլ գատար փարլար իտի քի , կէօվէրթէտ պիր պիրիմիզին եիւզինիւ կէօրէ պիլիր իտիք ," տէր ։

10. *Շաֆագ ը շիմալի ։ Պու 'ալամէթ , մուխթէլիֆ տէրէճէտտ կէճէյէյին չիմալտէն սէմթ իւր րէսէ տօգ-րու չըգան վէ սէօնիւպ փարլամագտատ օլան նուր տըր-քի , չօգ տէֆ'ա փարլագ վէ էլվանըը 'ալէվ կիպի ճի-հէթի ի չիմալիյէտէ կէօք եիւզինիւ միւնէվվէր գրլար ։*

Պու հատիսէ ճէնուպի նըսֆ ը քիւրէտէ տախի վա-գի' օլուպ , շաֆագ ը ձէնուպի թէմիյէ օլունուր ։

Պու չաֆագլար պա'զէն ֆէճր այտրնըլըր կիպի սէօնիւք վէ եայրլմրշ պիր զիյա կէօրիւնիւչիւնտէ , պա'զէն տախի նուր-տան պիր քէմէր իւզէրինտէ չու'ա'տան 'ամուտլար չէքլինտէ միւշահէտէ օլունուրլար ։

Պա'զէն տախի չաֆագրն չու'ա'լարը չիմալի ուֆուգըն հէր

10 Շաֆագ ը չիմալիյի թա'րիֆ էյլէ ։

Շիմալի վէ ձէնուպի չաֆագլարըը էլէքթրիգ 'ալամէթի օլտուգլարընա տէլիլ նէ՞ տիր ։

պիր նօգթասընտան չրգըպ կէօքաէ պիր նօգթատա թօփլանըր կիպի եւ-քաէլտիքճէ պիր պիրլերինէ թէգարրուպ էտերլեր, վէ պէօյլ թէգարրուպ էթմէքլէ նուբրտան պիր թաճ հէյէթինի քէսպ էտերլեր։

Շիմալի վէ ճէնուպի չաֆագլարըն էլէքթրիդ 'ալամէթի օլըրգլարը զանն ը զալիպ տիր։ Պունլարըն զուհուրի իլէ թէլէկրաֆ խաթթլալընտա պա'զէն խութութ ը թէլէկրաֆիչէյի պաթարիասըդ օլարագ իշլէթմէյէ քեա-ֆի պիր գուվվէթլի էլէքթրիդ սէյլանը զուհուրա կէ-լիր։ Պա'զէն տախի պու սէյյալէ թէլէկրաֆ չէքէն մէ"մուրը սարսարը տէրէճէտե գուվվէթլի օլուր։

Շաֆագ ը չիմալի պիզիմ իչիւն անճագ ճալիպ ի նազարը թէ-'աճճիւզ իսէ տէ, չիմալի տէրէճաթ ը 'արզտա պուլունանլար իչիւն գըշըն ուզուն կէճէլէրինտէ կինէչ եէրինի թուրթարդը ճիհէթլէ, փէք ֆա"իէլի տիր։ Պու չաֆագ մինթագա ի հարրէ սէմթլէրինտէ նատիրէն միւշահէտէ օլունուր։ Լումիսին գավլին-ճէ՝ չաֆագ ը չիմալի Շիմալի Ամերիգատա Ուաշինկթօն չէհրինին նրսթ իւն նիհարը գուրպինտէ էքսէրիյա չիմալի 'արզըն 50 իլէ 62 տէրէճէլերի արասընտագ, փէթրապուրկըն նրսթ իւն նիհա-րը գուրպինտէ իսէ՝ 60 իլէ 75 չիմալի տէրէճէ ի 'արզ արա-սընտա չօգ կէօրիւնիւր։

11. Հավատիս ի մանզարիյէ։ Պունլար զիյանըն քիւ-րէ ի հավատան կէչմէսինտէն հուսուլէ կէլէն 'աճա"իպ կէօրիւնիւչլեր տիր։

'Իչմ ի րույէթ՝ նուր վէ պասարատան պահս էտէր։ Խոհագ Նիւթօն զիյանըն էլվան ը մուխթէլիֆէյտէն միւրէքքէպ օլը-զընը քէշֆ էյլէտի։ Գարանլըգ պիր օտանըն գափալը վէ էօր-թիւլիւ փէնճէրէսինտէ աչտըգը պիր տէլիյէ ծէնը-ը տէնիլէն ալէթի (իւչ սաթհը պիր պիւտուր տըր) գօյմագլէ չէմսին չու'ա-'ընը օտանըն իչէրիսինէ ալտը։ Շու'ա' մէնչուրտան միւնքէսիր օլարագ կէչիպ, էլվան ի սէպա' տէնիլէն աթիտէքի ևէտի րէն-կի կէօսթէրտի. պէնէֆշէ, նիլի, մավի, եէչիլ, սարը, թու-րունճի վէ գըրմըզը։

Սըր Տաուա Պրուսթըր՝ եէտի րէնկէրտէն իւչիւ, հա'նի, գըր-մըզը, սարը վէ մավի րէնկէր էսասի օլուպ, տիկերլերի անէր-տէն նէչէթ էյլէտիյինի քէշֆ ու իսպաթ էթմիշ տիր։

Կէօյիւն, չիչէքլերին, ասն պահարտա տիլրուպա րէնկլի եավ-րադար իլէ միւզէյյէն օրմանլարըն, ապալիմ ի հարրէ գուշ-լարընըն փարլագ թիւյլերինին, վէլհասըլ ճիւմլէ էճասընն էլ-վան ը մուխթէլիֆէ վէ միւմթէզիճէսի՝ օ ճիւմլերին շու'ա'աթ ը զիյայէնին պա'զը ճիւզլերինի պէլ՝ վէ պա'զըլարընը 'աքս էթ-մէլերինտէն նէչէթ էտէր։ Պիր ճիւմ շու'ա' ի զիյայինին հէփ ճիւզլերինի 'աքս էտէրսէ՝ պէյազ, վէ ճիւմլեսինի պէլ՝ էտէրսէ, սէյահ րէնկտէ կէօրիւնիւր։

12. Հավատիս ի մանզարիյէ շու'ա'ըն ինի'քեասըն-տան, իչ էսասի էլվանա ինգիսամընտան վէ ինքիսա-րընտան նէչէթ էտէր։

Խաթթ ը շու'ա'ինին ինքիսարը՝ օ խաթթըն քէսիֆ պիր ճիսմ-տէն կէչմէսիյլէ թէպտիլ ի խաթիգամէթ էթմէսի տիր. մէսէլա, շու'ա'ըն սուտան հավայա, եահսոտ կինէչ պաթարքէն գուրու հավատան սաթհ ը արզա եազըն բուլճուպէթլի հավայա կէչ-մէսիյլէ զըրըլմասը կիպի։

13. Գավս ու գուզահ (էլէյհ սալա)։ Պու հատիսէյի, պուխարըն թէքքեսիճ իլէ թէհավվիւլ էթտիյի գաթ-րաճըգլարը հավի օլան պուլուտ եիւզիւմիւզէ, վէ կինէչ արզամըզա տիւշէր պիր վազ'իյէթտէ ճուլուն-սըզըմըզ հալտէ կէօրիւրիւզ։

Խութութ ը չու'ա'իյէ գաթրաճըգլարա տախիլ օլ-մալարը իլէ, պիր մէնշուրտան կէչէր կիպի էլվան ը սէ-պա'յէ միւնգասիմ օլուրլար, վէ պու րէնկլեր եաղմուր տամլաճըգլարընըն արա եիւզիւնտէն կէօզիւմիւզէ 'աքս էտէրլեր։

Եաղմուր չօգ վէ չէմս զայէթ փարլագ օլտուգտա, սըզ գավս ու գուզահըն տըշ թարաֆընտա խաֆիֆ րէնկլի վէ միւն'աքիս թէրթիպլի իքինճի պիր գավս ու գուզահ տախի կէօրիւնիւր։ Պիր չէլալէտէն եահսոտ ֆըսգիյէտէն էնէն սու տամլաճըգլա-րընտա տախի չօգ տէֆ'ա մէզգիւր հատիսէ կէօրիւնիւր։

Կինէչ ուֆուգտա եազըն օլտուգտա օվատա տուրան քիմ-սէյէ գավս ու գուզահ նրսթ ը տա"իրէ չէքլինտէ, վէ կինէչ ուֆուգտան չօգճա եօգարը օլտուգտա պիր գավս չէքլինտէ, եա'նի նրսթ ը տա"իրէտէն էքսիք կէօրիւնիւր։ Պիզիմ տէ-րէճէ ի 'արզտա եազ մէվխիմինտէ էօյլէ վազթընտա էլէյհիմ սաղ-մա կէօրիւնմէզ։

Գավս ու գուզահ պա'զէն գամէրին չու'ա'ը իլէ տախի վու-գու' պուլուր իսէ տէ, չու'ա'ը մէզգիւրըն զա'իֆլիյի էճիլտէն վուգու'ի նատիր, հէմ տէ րէնկի պէյազ եահսոտ սարրճա օլուր։

14. Ղուրպան վաճիպտա րէնկ ի պէմա։

Շէմսին զուրուպինտէ ուֆուգա եազըն օլան հավա րուխթուպէթինին թէքքեսիճ էթմէսի իլէ տահա քէ-սիֆ օլուր։ Շու'ա'աթ ը չէմս պու քէսիֆ հավատան միւրուր էթտիքտէ էլվան ի սէպա'յէ միւնգասիմ օլուր-լար։ Ֆադաթ պէնէֆշէ, նիլի վէ մավի ճիւզլերին խու-թութը չօգճա միւնքէսիր օլտուգլարընտան, էվվէլքի խա-թիգամէթլերինի օլ գատար թէպտիլ եէտիլեր քի, քիւրէ ի արզա եէթիչէմեյերէք ճէվվլ ի հավատա սայքի քեամի-լէն պէլ՝ օլունուրլար։ Գըրմըզը վէ թուրունճի ճիւզլեր խութութը իսէ, սէմթ ը խաթիգամէթլերինի աղ թէպ-տիլ էթտիքլերինտէն, հավատան սայքի էսքի խաթի-գամէթլերի իլէ կէչմէպ կէօք եիւզիւնէ զուրուպտա կէօրիւլէն մախսուս րէնկի վէրիրլեր։

15. Կէօյիւն մավի րէնկի։ Փիւրէ ի հավանըն ճիւմլէ թապադալարը պիր քէսաֆէթտէ տէյլի տիր։ Խութութ ը չու'ա'իյէ մուխթէլիֆ թապադալարտան կէչէրքէն, աղ պիր միգտարը միւնգասիմ օլուր։ Պէնէֆշէ, նիլի վէ մավի խաթթլար չօգ ինքիսար իլէ, խաթիգամէթլերինի թէպ-տիլ էտիպ հավատա միւնթէչիր օլտուգլարը ճիհէթլէ, հավանըն էճզալարընտա 'աքսիէթիր օլուրլար։ Շու'ա'ըն պու միւնգասիմ խաթթլարը զայրի միւնգասիմ խաթթ-լարընա նիսպէթլէն աղ օլուպ, խայլի հավատան կէչ-մէլերիյլէ կէօյե մավի րէնկի վէրիրլեր։

16. Հալէ ի սուդրա։ Հալէ կինէչին վէ այըն էթրա-ֆընտա պա'զէն միւշահէտէ օլունան միւէվվէլ տա"իր-էյէ տէնիր։ Հալէ ի սուդրա խութութ ը չու'ա'իյէնին պուլութտա պուլունան տամլաճըգլար միյանընտան միւ-րուր էթմէսինտէն նէչէթ էտէր։ Խութութ ը չու'ա'ի-յէնին պիր գրամը տամլաճըգլար արասընտան կէչմէք-լէ, պիր գրամը տախի անէրին սաթհընտան ին'իքեաս էթմէքլէ պիր պիրինէ գարըշմալարը սէպէպինտէն, մուխթէլիֆ րէնկլեր նէչէթ էտէրլեր։ Հալէ ի սուդրա

Շաֆագ ը չիմալի հա՞նկը սէմթլերտէ չօգ կէօրիւնիւր։
11. Հավատիս ի մանզարիյէ նէ՞ տիր։
Սըր Իսհագ Նիւթօնըն թահգիգինէ կէօրէ զիյա նէտէ՞ն միւրէքքէպ տիր։
Սըր Տաուա Պրուսթըր րէնկլեր հագգընտա նէ՞ տեմիշ տիր։
12. Հավատիս ի մանզարիյէ նէտէ՞ն նէչէթ էտէր։
Խութութ ը շու'ա'իյէնին ինքիսարը նէ՞ տիր։
13. Գավս ու գուզահ նի՞ճէ թէչէքքիւլ էտեր։
Գամէր գավս ու գուզահը հագգընտա նէ՞ տէնիլիր։
14 Ղուրպտա կէօյիւն րէնկ ի մախսուսը նէտէ՞ն նէչէթ էտէր։
15. կէօյիւն մավի րէնկի նէտէ՞ն տիր։
16 Հալէ ի սուդրա նէ՞ տիր։

տա"իրէսի ուֆագ վէ աչիքեար օլտուգտա, քիւրէ ի հա-վանըն 'ատէթատէն զիյատէ րուէթուպէթլէ մէմլու օլտը-ղընը իչ'ար էթախիյնատէն, եաղմուրա 'ալամէթ սայըլըը։

17. Հավէ Ի ՓԻՊՐԱ։ Պու հալէ պէօյիւքլիւյիւ վէ գարըշըգլըղը ճիհէթլէ հալէ ի սուղրատան թէֆքրիդ օ-լունուպ, քիւրէ ի հավանըն եօգարը սէմթլէրինատէ ու-ֆաճըգ պուղ տանէլերի իլէ տօլու օլան պուլութատան կէչէն չու'ա'լէրին ինքիսարընատան նէչէթ էտէր։

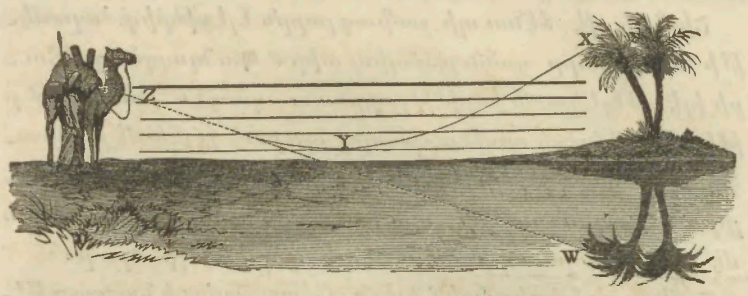
18. ՇէՄՍ Ի ՓԵԱԶԻՊ վէ ՄԱՀ Ը ՓԵԱԶԻՊ։ Հավատա տօլաչան ուֆաճըգ գար վէ պուղ տանէլերինատէն կիւ-նէչին եա այըն ինի'իքեաս ը սուրէթի չիմալի սէմթ-լերտէ չօգ տէֆ'ա միւշահէտէ օլունուր։ Պու միւշահէ-տէ օլունան սուրէթ, չէմնին եա գամէրին մէզքիւր պուղ տանէճիքլերինատէն ինի'իքեաս էտէն չու'ա'լէրինին պիր հալէ տա"իրէսինի գաթ' էթախիլերի եէրտէ կէօ-րիւնիւպ, չէմ ի քեազիպ, եա մահ ը քեազիպ թէմամիյէ օլունուր։ Գափուտան փէրրի գըշ մէվսիմինտէ Մէվլիվլ ատասընատա էօյլէտէն պաշըայրպ ալթը սա'աթ տէվամ էտէն պիր չէմ ի քեազիպ կէօրմիշ տիւր։

19. ՀԱՏԻՍԷ Ի ՍԷՐԱՊԻՅԷ (էլղամ սալղամ) սաթհ ը արզուա վագի' էճասէն խայալընատան 'իպարէթ պիր հատիսէ ի հավաիյէ օլուպ, չօգճա սրճագ վէ գումՀ սալ չէօլլերտէ վէ օգիանօսատա վագի' օլուր։ Ճիմէն մէզքիւր խայալը պա'զէն օ ճիմէն մէվգի' ի ասլիսինատէն եա աշաղը եա եօգարը, պա'զէն տահի եա մունդա-լիպ վազ'իյէթատէ եա ասլի վազ'իյէթատէ կէօրիւնիւր։

Տօգթօր Լուսիա պու հատիսէ հագգընատա չէօյլէ եազար. "Պիր վահի' գումսալ օվատան 'իպարէթ օլան ճէնուպի Մըսրրըն ու-ֆագ թէփէլեր իւզերինտէքի քէօյլերինէ ուզագատան էօյլէ վագ-թը պագըլտըգտա, պու քէօյլերին էվլերի վէ աղաճլարը մունդա-լիպ վազ'իյէթատէ օլարագ պիր կէօլ իչինտէ կիպի կէօրիւնիւր-լէր։ Պու մէնզարէ ի խայալիյէ փէք ատ սաքին վէ զահիր օլ-մայըպ, միւթէլաթիմ սու իչինտէ կիպի թէլաթիւմատէ պուլու-նուր։ Ո սէմթէ թէգարրուպ էտիլտիքճէ, կէօլ կէօրիւնէն չէյ կէրի չէքիլմիշ կիպի կէօրիւնիւպ, եինէ օ մէնզարէ թէքքար ուզագտա միւշահէտէ օլունուր։"

Ամիրալ Սմիթ Պահր ը Սէֆիտէ տա"իր օլան քիթապընատա տէր քի, "Պիր քէրրէ չօգ սուսամըշ պիր արգատաշըմը, կէօլ զանն էթախյի սույուն պիզ թէգարրուպ էյլէտիքճէ թէպա'իւտ էթախյինէ, 'Արապ գրլաղուզըմըզըն կէչէրքէն կէօլ կէօրմէտի-յիմիզ եէրտէ եինէ պիր կէօլ կէօրիւնիւյօր օլուղընը կէօսթէր-մէյինճէ, իսքեաթ էտէմէտիմ։"

Հատիսէ ի սէրապիյէ տէտիյիմիզ մէնզարէ ի խայալիյէ քիւ-րէ ի հավա թապագալարընըն մուխթէլիֆ քէսաֆէթատէ օլմա-լարընատան նէչէթ էտէր։ Հավանըն աչըգ պիր կիւնտէ պիր օ-վանըն զիյատէ ըսընմըշ գումսալ սաթհընա եազըն թապագա-լարը պին նիսպէտ ուզագ պուլունան թապագալարընատան զի-յատէ ըսընտըղընատան, թապագաթ ը հավատէ եէրտէն պիր ազ պիւէ եօգարը չըգրյտըգտա քէսաֆէթի ի հավա սիւրաթլէ թէ-զայիւա էտէր։ Պէօյլէ պիր զէման ու մէքեանտէ եէրտէն ազ եիւքեք ճիմանէն աշաղը ճիհէթէ ինիթիյար էտէն չու'ա'աթ ը զիյայիյէ քէնտի խաթթ ը միւրուրլէրինէ միւվազի ֆագաթ կէ-չէմէյէճէքլերի պիր թապագա ի հավայա էրիշինճէյէտէք պէր-տէվամ ինքիսար էտէրլէր, վէ հէման օ թապագատան եօգարը ճիհէթէ ին'իքեաս իլէ եէրտէն կէլիր կիպի կէօզիւմիւզէ վասլ օլուրլար։ Հէր կէօրտիյիմիւզ ճիմ օ ճիմանէն կէօզիւ-միւզէ վասլ օլան խաթթ ը չու'ա'լինին սոն խաթիգամէթի ճի-հէթինատէ կէօրիւնատիյիւ իչիւն, սաիթ իւզ զիքր հալ վէ մէվ-գի'ատէ օլան ճիմէն սուրէթի մէվգի' ի ասլիսինին աշաղըսընա-տա կէօրիւնիւր։ Պու սուրէթի կէօրէն քիւսէ խսէ, սաքին պիր սույուն սահիլինատէ վագի' էճասէն սուրէթինի աշաղը ճիհէթատէ հա'նի սու տէրուննինատէ կէօրիւնմէյէ ալըշմըշ օլտը-ղընատան, խայալընը կէօրմիշ մէզքիւր ճիմի սու իլէ մու-համմէտ զանն էտէր։

Պալատէքի չէքլատէ չու'ա'լի զիյահնին Xտէ պիր ճիմանէն կէ-լիպ, պիր ազատան ինքիսարա պաչատըղը վէ սօնկրա y տա z է տօղրու ինի'քեաս իլէ W տա մէզքիւր ճիմանին սուրէթինի միւն'աքիս վագ'իյէթատէ կէօսթէրտիյի կէօրիւնիւր։

20. Մէսինա պօղազընատա պա'զէն միւշահէտէ օլու-նուպ ՖԱԹԱ ՄՕՐԿԱՆԱ տէնիլէն մէնզարէ ի խայալիյէ խութութ ը չու'ա'լէնին զայրի միւնթազամ' ինքիսա-րընատան նէչէթ էտէն պիր նէմ' էլղամ սալղամ սըր։

Պու մէնզարէ սրճագ վէ սիւքիւնէթլի հավատա մէտտ ի էք-մէլ էտնասընատա վուգուտ պուլուր քի, պօղազըն իչի սահիլինատէ վագի' ճիւմէ էճասէն, մէսելա գալէլերին, քէմէրլերին, գուլ-լէլերին, էվլերին, աղաճլարըն, հայվանլարըն վէ տաղլարըն' միւթէ'ատտիտ սուրէթլերի, հավատա վէ սուտա ասըլլերինէ միւթապէզ թարզուա կէօրիւնիւրլեր։

21. Հավատա կէօրիւնիւպ' խարիք իւլ 'ատէ ճիմանէր 'ատտա օլունան 'ադա"իպ սուրէթլեր խուսուսի պիր ին-'իքեաս իլէ պէօյիւմիւշ վէ թէնատիւպ ի ասլիսինի զայպ էթմիշ թապի'ի ճիմանէր խայալի տիր։ Պուլութատա պա'-զէն միշահէտէ օլունան ադի սիւրիւսիւ վէ'ատքեր թա-պուրու, պուլութա մուգապիլ տիշէն պիր թէփէտէ օթլանան հայվանլարըն վէ քէնտի եօլլարընատա տէվամ էտէն եօլճուլարըն սուվէր ի միւն'աքիսլերի տիր։

Խքի սէյհահ Սզօյիատա պէն Լօմընա տաղը թէփէտնտէ սուրուպ, չէմնին զուրուպ էթմէսինի սէյր էտէրլերքէն, պիրի չարգ թարաֆընատա պուլութատա պիր քիւրսիւ իւզերինտէ իչի պէօյիւք չէքլ կէօրիւպ անլերի արգատաշընա կէօսթէրմիշ, վէ կէօսթէրիրքէն, սուրէթլերին պիրինի տիկերինին ումուզունա ուրուպ, փարմաղլա սէյհահլարը կէօսթէրմիշ տիր։ Պունլար չափգալարընը սալլատրգտա սուրէթլէր տահի անլերէ միշահի հարէքէթ էթմիշլեր. նիհայէթ հէր հարաքէթլերինին թազիտինի եաիմըշլար։ Պու մէնզարէ պիր չէրեկ սա'աթ սիւրմիշ տիւր։

22. Հավա չու'ա'աթ ը զիյահիյէնին ինքիսարընա վէք չօգ միւսա'իտ պիր հալատէ պուլունուգտա, սէյիրճի տիւրպինլէ պագար կիպի մէսաֆէ ի պա'իտէյի կէօրէ պիլիր։

Պաշգա վագըթ ուզագըգտան կէօրիւնմէյէն տաղլար կէօ-րինիւրլեր. վէ էնկին սահիլեր եիւքեք մէվգի'լեր կիպի միւ-շահէտէ օլունուրլար։ Հիմալայա սիլսիլէսի, Պենկալա օվա-սընին պիր մէվգի'ինատէն սա"իր վագրիլատա հիչ կէօրիւլմէզ իքէն, հավանըն ինքիսար ը չու'ա'է միւսա'իտ վագըընատա միւ-շահէտէ օլունմըշ տըր։

23. Գուխպի սէմթլէրտէ հավա ֆէվգ էլ 'ատէ չօգ վէ մուխթէլիֆ ինքիսարա միւսա'իտ օլըղը սըրատա, սաթհ ը արզուա վագի' ճիմանէրին 'ադա ու խայալընը 'ա-ճիպ ու զարիպ թարզլարատա կէօսթէրիր։

Գափուտան Սզօյզպի պու խուսուսատա աթիճէքի թաֆսի-լաթը վէրիր։

---

17. Հալէ ի քիւպրա նէ° տիր։

18. Շէմն ի քեազիպ վէ մահ ը քեազիպ չօգճա նէ°ըտէ միշահէտէ օլունուրլար։

19. Հատիսէ ի սէրապիյէ նէ° տիր։

Ամիրալ Սմիթ պու հատիսէ հագգընատա նէ° տէր։
Անըն թէչէգքիւլիւնիւ թա'րիֆ էյլէ։
20. Ֆաթա մօրկանա տէնիլէն մէնզարէ ի խայալիյէյի թա'րիֆ էյլէ։
21. Պէն Լօմընա տաղընատա կէօրիւնէն 'ադա"իպ չէքլերի թա'րիֆ էյլէ։

"Սկսնէ 1822 Հազիրան 19 տա, չէմ ֆէվգ էլ'ատէ հարարէթ-լի իսի։ Էօնիւմիզէ տիւշէն ուզագ սահիլէր մէվազի' ի ասլի-յէէրինատէն պիրտէն պիրէ օն տէօրթ եա օն սէքիզ միլ պիղէ եագըն կէօրիւնտիւլէր։

Ուզագտա օլան կէմիլէրին իւղէրինտէ պէօյիւմիւշ վէ միւն-գալիպ պիր վազ'իյէթ քէսպ էթմիշ սուրէթլէրի միւշահէտէ օլունտու։ Պա'զէն տախի պու սուրէթլէր կէմիլէրատէն փէք եօգարը, վէ քիւշիւք կէօրիւնիւրլէր իսի։ Ուֆուգ ը րույէթ-տէն աշադը օլան պիր կէմինին սուրէթի պիր գաչ տագիղէ կէօրիւնտիւ։

Պիր կէմինին իւղէրինտէ, պիրի միւնպալիպ վէ տիկէրի ասլի վազ'իյէթտէ օլարագ, իքի սուրէթի վար իսի։ Պիր գաչ կիւն սոնգրա տախի ուֆուգ ը րույէթտէն աշադը օլան պիր կէմինին թէքմիլ սուրէթինի միւնգալիպ վազ'իյէթտէ կէօրտիւք։ Տահա էվվէլի պունա պէնզեր խայալի մէնզարէ կէօրմիշ իսէք տէ, պու տէֆ'աքի մէնզարէ սուրէթին վազիհիյէթի վէ մեսաֆէնին պու'ոը ճիհէթիյէ քէսպ ի թէմէյիւզ էտէր իսի։ Սուրէթ օլ տէրէճէ վազիհ իսի քի, տիւրպին իլէ պագտըղըմտա, եէլքէն տիրէյինին միւֆրէտաթընը թէֆրիզ վէ փէտէրիմին կէմիսի օլտըղընը թէչխիս էյլէտիմ։ Թագվիմիմիզ մուգայէսէ օլունտուգտա սուրէթի կէօրիւնէն կէմինին պիղատէն 30 միլ ուզագտա, եա'նի հատտ ը րույէթ խարիճլինտէ պուլունտուղը անկ-լաշըլմըշ տըր։"

24. Նար ը ֆեազիպ պիր նէվ'ալէվ օլուպ, չիւրիւ-միւշ ճիամիէրին չօգ պուլունտուղը եէրլէրտէ, մէսէլա պաթագլարտա վէ մուհարէպէ վուգու' պուլմուշ մա-հալլէրտէ, զուհուր էտէր։ Եէրտէն պիր իքի արշըն եօ-գարըտա փարլայըպ վէ ինթիզամսըզ պիր թարզտա հարէքէթ էտիպ, սէրի'ան նապէտիտ օլուր։

Պու 'ալէվ չիւրիյէն նէպաթի եա հայվանի ճիամիէը-

23. Գումպի սէմթլէրտէ Գափուտան Ագօրզպինին կէօրտիւյիւ խայալի մէնզարէէրի զէքր էյլէ։

տէն հասըլ օլան զաղլարըն թուրթուչմասընտան նէշէթ էտէր զանն օլունուր։

ՆԱՐ Ը ՖԵԱԶԻՊ

Նար ը քեազիպ տէնիլէն պու հատիսէ ի թասի'իյէնին կիւղել պիր նիւմունէսի, 12 այագ պօյունտա էհրամ չէքլինտէ վէ փէմ-պէ րէնգտէ օլարագ, 1821 տէ, Մայիս այընտա, Ֆրանսացին-ըն Շափել օ փլանչ նամ մահալինին պաթագլըղընտա կէօրիւլմիւշ տիւր։ Պու 'ալէվ սըճագ տէյիլ իմիշ իսէ տէ, օլ տէրէճէ փար-լագ իմիշ քի անըն զիյասը իլէ քիթապ օգունա պիւիր իմիշ։

24. Նար ը քեազիպ նէ՞ տիր, վէ նէտէն նէշէթ էտէր։

ԻՄԹԻՀԱՆ ՎԷ ԽԱՐԻԹԱՑԱ· ՄԻԽԹԻ'ԱԼԼԻԳ ՍՈՒ"ԱԼԼԱՐ

ՔԻՒՐԷ Ի ՀԱՎԱ

Քիւրէ ի հավանըն էհէմմիյէթի նէ՞ խուսուսլարտա տըր։

Հավանըն պա'զը խասա"իսինի սէօյլէ։

Միզան ը հավա հավանըն թազեիգինի նէ՞ թարզ իլէ կէօս-թէրիր։

Միզան ը հավա իլէ տաղլարըն եիւքսէքլիյի նա՞սըլ անկլա-ջըլըր։

Քիւրէ ի հավանըն սաթհ ը պահրտան տէրէճէ ի իրթիֆա'ը քեամիլէն մա'լո՞ւմ մի տիր։

ՀԱՐԱՐԷԹ Ի ՄԱՀՍՈՒՍԷ

Հարարէթ ի մահսուսէ նէ՞ տիր։

Միզան ը հարարէթի թա'րիֆ էյլէ։

Սանթիկրատտէն գա՞չ տէրէճէ Ֆահրէնհայթըն 90 տէրէճէ-սինէ միւսավի տիր։

Գա՞չ 212 տէրէճէսինէ։

Ֆահրէնհայթտան գա՞չ տէրէճէ Սանթիկրատըն 10 տէրէճէ-սինէ միւսավի տիր։ 32 է՛. 60 ա՞։

Սաթհ ը արզ գա՞չ մէնզա'տան հարարէթ ախզ էտէր։ Պու մէնզա'լարը զիքր էթ։

Էն զիյատէ հարարէթ ախզ էթտիյի մէնզա' հա՞նկրսը տըր։

Մինթաղա ի հարրէտէ, գարատա, տէրէճէ ի հարարէթի թէպէտտիւլ էթմէյէն հատտ օգիանօստա օլանքինտէն նի՞չիւն զիյատէ սաթհա եագըն տըր։

Քիւրէ ի հավա գա՞չ մէնզա'տան հարարէթ ախզ էտէր։ Պու մէնզա'լարը սէօյլէ։

Պիր մէվգի'ին տէրէճէ ի հարարէթի նի՞չիւն տէրէճէ ի 'արզա, տէրէճէ ի իրթիֆա'ա վէ գուբպիյէթ ի պահրա մէրպութ տըր։

Հարարէթ ի միւթէվասսիթէ նէ՞ տէմէք տիր։

Խուլութ ը թէսավի ի հարարէթ նէ՞ տիր։

Էն չիտտէթլի հարարէթ քիւրէ ի 'արզըն հա՞նկը ճիհէթլէ-րինտէ պուլունուր։

Թապի'ի մինթաղալար բիաղի մինթաղալարա նի՞չիւն միւ-թաղըգ տէյիլ տիրլէր։

ԲԻԻԶԿԵԱՐԼԱՐ

Բիւզկեարըն պայրճա սէպէպի նէ՞ տիր։

Սաթհ ը արզըն մուխթէլիֆ մահալլէրինին մուխթէլիֆ տե-րէճէլէրտէ հարարէթ ալմասը քիւրէ ի հավայա նէ՞ թէ"սիր է-տէր։

Քիւրէ ի հավատա պայրճա գա՞չ ճէրեան վար տըր։

Շիմալի նըսֆ ը քիւրէտէ գումպատան խաթթ ը իսթիվայա էսէն բիւզկեար նի՞չիւն տօղրու չիմալտան էսթյիպ, չիմալի չարգտան էսէյօր։

Քիւրէ ի արզըն հարէքէթ ի վազ'իյէսի մու'ավիտ բիւզկեար-լարըն ճիհէթ ի հուպուզընա նէ՞ թէ"սիր էտէր։

Գումպի վէ իսթիվաի բիւզկեարլարըն ճիհէթ ի հուպուզ-լարընը սէօյլէ։

Բիյահ ը թիճարէթի թա'րիֆ էյլէ։

Նէ՞րէտէ էսէրլէր։

Նի՞չիւն պէրտեվամ էսէրլէր։

Բիյահ ը թիճարէթին միւն'աքիսինի պէյան էյլէ։

Պու միւն'աքիա բիւզկեար տէվամլը՞ մը տըր։ Նի՞չիւն։
Սաթհ ը արզ գա՞չ մինթագա ի բիյահա թագախմ օլունա պիլիր։
Մինթագա ի բիյահ ը թիճարէթի, մինթագա ի մէտարը վէ մինթագա ի բիյահ ը մուխթէլիֆէյի թա'րիֆ էյլէ։
Մինթագա ի բիյահ ը մուխթէլիֆէտէ բիւզկեարըն ինթիզամ իւզրէ եամէմէի նէտիճն տիր։

ՄԷՎԱԽՄ ԲԻՒԶԿԵԱՐԸ

Մէվախմ բիւզկեարը նէ՞ տիր, վէ նէտի՞ն նէյէթ էտէր։
Նէ՞րէտէ էտէր։
Պահր ը Հինատէ մէվախմ բիւզկեարընըն եամէնինէ սէպէպ նէ՞ տիր։
Պահր ը Հինատէ խաթթ ը իսթիվանըն չիմալ թարաֆընտա մէվախմ բիւզկեարը հա՞նկը ճիհէթտէն էտէր։
Խաթթ ը իսթիվանըն ճէնուպ թարաֆընտա հա՞նկը ճիհէթտէն։
Պէրրի վէ պահրի բիւզկեարը թա'րիֆ էյլէ։
Կիւնտիւզիւն տէնիզ սահիլինտէ տուրուպ սէնիղէ ծօղրու պագտրղընն հալտէ, բիւզկեար ևիւզիւնէ՞ մի, եօխսա արգանա մը վուրուր։
Սահրա բիւզկեարլարընըն պաշլըճալարընը զիբր էյլէ։
Գասբրղա վէ պուլութ խօրթումը նէ՞ տիր։
Պուլութ խօրթումընը թէչքիլ էտէն սու թաթլը՞ մը թուզլը մը տըր։

ՐԻՀ Ի ՏԷՎՎԱՐ

Սիպլօն նէ՞ տիր։
Բէտֆիլա վէ Բիտին գավլինճէ Սիպլօն նէ՞ 'ատտա օլունա պիլիր։
Սիպլօնուն հէր պիր նըսֆ ը քիւրէտէ հարէքէթի վազ'իյէսի հէյման պիր ճիհէթ՞ մի տիր։
Շիմալի նըսֆ ը քիւրէտէ պու հարէքէթինին ճիհէթինի սէօյլէ։ Ճէնուպի նըսֆ ը քիւրէտէ ճիհէթինի։
Բիհ ի տէվվար մէվզի'ինի տէյիշտիրմէ՞զ մի։
Սիպլօնուն հարէքէթի էյնիյէ իլէ գամ' էթտիյի հօլ նէ՞ չէքյտէ տիր։
Սիպլօնուն գուէթրու հա՞նկը սէմթտէ ուզուն օլուր. խաթթ ը իսթիվանըն գուրպինտէ՞ մի, եօխսա մինթագա ի հարրէնին խարիճինտէ մի։
Սիպլօնա նէ՞րէտէ հըրագան վէ նէ՞րէտէ թայճուն թէսմիյէ օլունուր։
Պուլունտրղրմըզ սէմթտէ Սիպլօն նէվինտէն բիւզկեար զուհուր էտէ՞ր մի։

ՍԷՅՐ Ի ՍԷՖԱ՞ՒՆ

Կէմինին իսլահ ը չէքինտէն գամ' ը նազար, չիմի սէյր ի սէֆա՞ին նի՞չիւն սիւրա՛թլը օլույոր։
Ամերիգատան Էվրօփատան կիլոմէ՞ք մի, եօխսա Էվրօփատան Ամերիգայա կիլոմէ՞ք մի ուզուն սիւրէր։ Վէ նի՞չիւն։
Էվրօփատան Ամերիգայա, վէ Ամերիգատան Էվրօփայա կիւտիպ կէլէն կէմիլէրին եօլլարընը թա'րիֆ էյլէ։
Նիւ եօրգատան Սան Ֆրանսիսգօյա սէֆէր էտէն կէմի նի՞չիւն ճէնուպէ սիւթէվէճճիհ օլմազատան էվվէլ չարգա տօղրու կիտէր։
Ամերիգատան Հինտիսթանա կիտէն կէմինին եօլունու թա'րիֆ էյլէ։
Ճէնուպի Աֆրիգանդիգ օգիանուսունտա ճէնուպէ տօղրու կիտէն պիր կէմի Աֆրիգանդըն գուրպինտէ՞ մի, եօխսա ճէնուպի Ամերիգանդըն եագընընտա մը սուհուվէթ պուլուր։

ՓԻՒՐԷ Ի ՀԱՎԱՆԸՆ ՐՈՒԹՈՒՊԷԹԻ

Պուխար նէ՞ տիր, վէ նէ՞ վագըթ կէօրիւնիւր։
Հավա նէ՞ վագըթ Հիհ հուսուլէ կէթիրէճէք տէրէճէյի պուլուր։
Հավանըն րութուպէթ գապուվ էթմէք իդթիտարը՝ տէրէճէ ի հարարէթ արթըզգա թէնէզզիւ՞լ մի պզվուր, թէրագդի մի էտէր։
Զիհին նասըլ հուսուլէ կէլտիյինի թա'րիֆ էյլէ։

Պուլութը կէճէլէրտէն զիյատէ պէրրազ կէճէլէրտէ չիհին չօղ օլմասը նէտի՞ն տիր։
Փուսըն զէրրէլէրի հագգընտա նա՞սըլ ֆիքրէր վար։

ԵԱՂՄՈՒՐ

Պուլութ փուսատան նէ՞ խուսուստա ֆարգը տըր։
Եէտի գըսմ պուլութլարը թա'րիֆ էյլէ։
Եիւքսէքլիք վէ գալընըզդ ճիհէթի իլէ պուլութլարըն պիրի պիրինտէն ֆարգը նէ՞ տիր։
Եաղմուրը հուսուլէ կէթիրէն իւչ սէպէպի թա'րիֆ էյլէ։
Պունըարտան հա՞նկըսը չօղ եաղմուրա սէպէպ օլուր։
Գար իլէ եաղմուրըն ֆարգը նէ՞ տիր։
Տօլու նէ՞ տիր։
Սէմթ ի նիւզուլ ը մու'այյէնին չամիլ օլտըղը իւչ մինթագայը թա'րիֆ էյլէ։
Գրթա'աթ ը 'ազիմէնին հա՞նկը սէվահիլինտէ չօղ եաղմուր եաղար։
Եաղմուրսըզ սէմթլէրի զիբր էյլէ. պու սէմթլէր նի՞չիւն եաղմուրսըզ տըրլար։
Պուզ նէհրի նի՞ճէ թէչէքքիլ էտէր։
Զըղ նէ՞ տիր։ Պուզ աատալարը նէ՞ տիր։

ՀԱՎԱ Ի ԻԳԼԻՄ

Հավա ի իգլիմ նէ՞ տիր։ Անըն իւթիտալ եա 'աատէմ ը իւթիտալը նէյէ՞ մէրպութ տըր։
Հարարէթ սաթհ ը արզտա նի՞չիւն պիր գարար իւզրէ թէվզի՞ օլունմայօր։
Տէրէճէ ի իրթիֆա', տէնիզէ գուրպիյէթ, օգիանօսուն սագընթրլարը, թօփրաղըն նէվ'ի վէ եաղմուրըն միգտարը պիր մէվզի'ինի հավա ի իգլիմինէ նէ՞ թէ՞սիր էտէր։

'ԱԼԱ՞ԻՄ Ի ԷԼԷՓԹՐԻԳԻՅԷ ՎԷ ՀԱՎԱՅԻՍ Ի ՄԱՆՁԱՐԻՅԷ

Էլէքթրիգ նէ՞ տիր։
Պուլութլար նէ՞ վէճհ իլէ էլէքթրիգլէ տօլարլար։
Կէօզ կիւրլէմէի նէտի՞ն նէյէթ էտէր։
Գա՞չ նէվ' չիմիչէք վար։
Շաֆագ ը չիմալի իլէ չաֆագ ը ճէնուպիյի թա'րիֆ էյլէ։
Կէօյիւն մավի րէնկինին սէպէպի նէ՞ տիր։
Շէմսին դուրուպլինտէ կէօյիւն մուխթէլիֆ րէնկտէ օլմասը նէտի՞ն տիր։
Էլղամ սալղամ գա՞չ նէվ' օլուր. անլէրի թա'րիֆ էյլէ։

ՄԻԻԹԷՆԷՎՎԻ' ՍՈՒ՞ԱԼԼԱՐ

Թապի'ի մինթագալարընն հուտուտլարընը խարիթա իւզէրինտէ կէօսթէր։
Խութուբ ը թէսավի ի հարարէթին տէվա՞իր ի 'արզտան էն չօղ այրըլտըղը եէրլէրի կէօսթէրիպ՝ սէպէպինի պէյան էյլէ։
Խաթթ ը թէսավի ի հարարէթ հա՞նկը նըսֆը քիւրէտէ էն չօղ էյրի պիւյրիւ օլուր։ Նի՞չիւն։
Վիկթօրիա կէօլիւ, Աաազօն իլէ Նիլ նէհրլէրինին մունտազապլարը, Սան Լուիս, Նիւ եօրգ, փարիզ վէ փէքին չէհրլէրի հա՞նկը մինթագա ի բիյահ տահիլինտէ տիրլէր։
Պիր սէյյահ պահրի բիւզկեարը իսլանտա աատասընտա՞ մը, եօխսա Հայիթի աատասընտա մը չօգճա պուլաճագ։
Պէօյիւք չէօլլէրին չօղու հա՞նկը բիւզկեար մինթագասընտա տըր։
Պու չէօլլէր նի՞չիւն եաղմուրսըզ տըրլար։
Փանտամա պէրզախը եօղու իլէ Նիւ եօրգատան Գալիֆօրնիայա կիտէն պիր սէյյահ հէր կիւն եաղմուր եաղտըղը սէմթէ նէ՞րէտէ վասըլ օլուր։
Նիւ եօրգատան Ինկիլթէրրայա կիտէն պիր կէմի եօղուն հա՞նկը գըսմընտա պուզ աատալարընա չարփմադա միւսթէէլա օլուր։
Տէրէճէ ի 'արզ վէ իրթիֆա'լարը միւսավի օլուպ, պիրի սահիտ վէ սիկէրի սահիլտէն ուզագ օլան իչի մէվզի'տէն հա՞նկըսը գըչըն տահա սըճագ օլուր։

ԳԸՍՄ Ը ՐԱՊԻ՚

ԷՃՍԱՄ Ը ՆԱՄԻՑԷ , ԵԱԽՕՏ ՓԵԱ՞ԻՆԱԹ Ը՚ՈՒԶՎԻՑԷ

Ճօղրաֆիա է Թապի՚ինին պահս էթախյի մէվատաըն պիր գըսմը մէվլուտ է նէպաթի իլէ մէվլուտ է հայվա֊նէյի չամիլ օյան ձիմ է նամի եախօտ փեա՞ինաթ ը ՚ուզվիյէ տիր ։ Ճօղրաֆիանըն պու գըսմը նէպաթամ ։ հայվանաթ վէ թէվա՞ֆ է պէչէրիյէտէն պահս էթախյի ճիհէթէլ Ճօղրաֆիա է նէպաթի , Ճօղրաֆիա է հայվանի վէ Ճօղրաֆիա է պէչէրի գըսմլարընա միւնդասիմ տիր ։

Տիւնեա՝ էճսամ ը նամիյէ իլէ տօղու տըր ։ Թէննէֆֆիւս էյլէտիյիմիզ հավա , իւղէրինէ պաստըղմըզ Թօփրադ , վէ իչտիյիմիզ սու՝ նէպաթի եախօտ հայվանի հայաթա մալիք ճիսմիլէր իլէ մէմլու տըր ։ Գարատա վէ տէ֊նիզտէ , էն սըճադ վէ էն սօղուդ իդլիմլէրտէ , էն եիւքսէք տաղլար Թէվէկքինտէ վէ եէր ալթընտա պուլու֊նան էն տէրին վէ գարանլըգ չուգուրլար տիպինտէ հայաթա մալիք ճիսմիլէր մէվճուտ տըր ։ վէլէհասըլ չիմիյէ գատար քիւրէ է արզուտա հայվանի եախօտ նէպաթի հայաթ պուլունմայան պիր մահալ կէօրիւլմէմիշ տիր ։

ՊԱՊ Ը ԷՎՎԷԼ

ՃՕՂՐԱՖԻԱ Ի ՆԷՊԱԹԻ

1. *Ճօղրաֆիա է Թապի՚ինին ՚ինվէյի՚նէ նէպաթտան , եա՚֊նի եա սէմթէ մախսուս եա ինանա՞ֆա՚իսէլի օյան նէպաթըն հանկը նէմլինին հանկը սէմթտէ նէյվ ու նիւմա պուլորզընտան պահս էտէն գըսմընա ՃՕՂՐԱ֊ՖԻԱ Ի ՆԷՊԱԹԻ տէնիյիր քի ՚ինվէյֆ — ՚նանիֆ ճիհէթիյլէ նէպաթտան պահս էտէն ՚իմ է նէպաթըն զայրի օյուր ։*

Պիր մէմլէքէթտէ պուլունան նէպաթաթըն մէճմու՚ընա մա֊ղո՞մ է նէպաթ տէնիյիր ։

Նէպաթամ՝ մէրթէպէճէ մէ՚ատին իլէ հայվանաթ արաըընտա պիր եէր թուխար ։ Նէպաթամ՝ հայվանաթ իչուն ճիսմիէրինի թէրքիպ էտէն ՚անասրըը թօփրագտան ճէզպ էթմէքլէ նաֆագա օյուր ։ Հայվան գըսմը՝ պու ՚անասրըը թօփրագտան պիզպաթ ճէզպէ մուգթէտիր օլմատըզը իչուն , նէպաթ օլմատա իտի , եաչայամազ իտի ։

2. *Նէպաթըն նէյվ ու նիւմասը թօփրագ վէ չավա Ը ԻԳԼԻՄԷ մէրպութ տըր ։ Նէպաթըն նապիթ օյտըզը թօփրագտա անը թէրքիպ էտէն ՚անասրըրն մէմճուտ օլմասը լազըմ օյտըզը կիպի , իդլիմին հէրարէթ ու բուխուպէթի տախի թապի՚աթ ը նէպաթըն իդթիզա էթախյի տէրճէտէ օլմայը տըր ։*

Տէրէճէ Ի ՀԷՐԱՐԷԹ ։ Նէպաթաթըն հէր նէվ՚ի իչուն իւքի հատտ ը մու՚այէն արաըընա տիւշէն պիր հէրա֊րէթ է մախսուսէ լազըմ օյուպ , հէրարէթի օլ հու֊տուտան խարիճ օյան եէրլէրտէ , օ նէվ՚ նէպաթ կէ֊լիշէմէզ ։

Պիր գաչ նէվ՚ նէպաթըն հէրարէթ է մախսուսէսի հուտուտը մա՚լիւմ տիր ։ Մէսէլա , ատմա՝ հէրարէթ է Ֆահրէնհայթըն — 11 (սըֆըրտան 11 տէրէճէ աչաղը) տէրէճէտէն աչաղը , եախօտ

Գըսմ ը բապի՚ նէտէն պահս էտէր ։

1. Ճօղրաֆիա է նէպաթի նէ՞ տիր ։
՚ԻՄ է նէպաթաթտան հա՞նկը խուսուսատա ֆարգլը տըր ։
Հայվանլար նէպաթ օլմագտըզըն նի՞չիւն եաչայամազլար ։

2. Նէպաթաթըն նէյվ ու նիւմասընա լազըմ օյան հէրարէթին իւքի հատտընը տէօյլէ ։

400 տէրէճէաէն եօղարը օլան եէրլէրտէ նէչվ ու նիւմա պուլամազ։

3. Բուխուպէթ։ Հայաթ ը նէպաթիյէ՝ եաղմուր նա չիհ հալինաէ օլարագ բուխուպէթէ վիւթէվազդըֆ սըր։ Սաթհ ը արզըն եաղմուր վէ չիհաէն մահրում օլան դուրագ եէրլէրինաէ նէպաթ օլմազ։

Պէօյիւք գաֆրլար, նա'նի Ա.թաատա կօպի իլէ 'Ա.րապիթան չէօլլէրի, Ա.ֆրիգաատա Սահրա ի քէպիր, վէ Ա.մէրիգաատա Անատոլին զարպ ճիհէթինէ տիւշէն Ա.թազամա չէօլիւ բուխուպէթսիզ օլարդըլարը իչիւն նէպաթարզ սըրլար։

Նէպաթաթա լազըմ օլան բուխուպէթին միգտարը նէվ' ի նէպաթա կէօրէ ֆարգլը սըր։

Նէպաթաթըն միյահիյէ թազրմր (Մսէլա՝ Տէնիզ օթը վէ Նիլուֆէր) տու իչինաէ, պաչկա թազրմը պաթագտա, տիկէր պիր թազրմը տաթի աղ բուխուպէթլի վէ գուամալ թօփրագտա կէվրիլիրլէր։

4. Պիր գաչ մահալ միւաթէնաա օլարագ, սաթհ ը արզըն հէր թարաֆը նէպաթաթ իլէ միւղէյյէն տիր։ Ֆագաթ հէրտաէթի, բուխուպէթի, վէ պալըզը գիյա իլէ թօփրադը ֆարգլը օլան հէր պիր եէրտէ օ-րտայա մահտաւս պիր մանզումէ ի նէպաթաթ վար սըր։

5. Էնվա' ի նէպաթ։ Բու ի զէմինաէ թազրիպէն 250,000 նէվ' նէպաթ պուլունըզը թախմին օլունուր իսէ ատ, նէպաթիուն էնվա' ի մէզքիւրէնին չիմինիյէ գատար անճագ նիսպէթը քէչֆ ու թա'րիֆ էտէ պիլմիշ-լէր սիր։

6. Քէչֆ օլունան նէպաթաթըն անճագ ճէտաւիէթ եափօտ քէսրէթ ճիհէթիյլէ պիր սէմթէ խուսուսի պիր մէնզարէ պախչ էաէն նէվ'լերի (նէխիլիյէլեր վէ Միպէ-րիտ Թաունտարալարընտաքի եօսունըար կիպի) ճօղրաֆիա-ճա մահհիմ սայըլըրլար։

Ճօղրաֆիա ի նէպաթիաէն իլգ էվվէլ պահս էաէն Հըմայօլթ նամ զաթ ճօղրաֆիաճա մահհիմ սայըլան նէպաթաթը, իխթիլաֆ ի մէնզարէ ու չէքլ նօղթա ը նազարիյլէ, օն պէրը չ+է թագսիմ էթմիշ սիր։ Ոօնկրա տաթի Հըմայօլթըն թագսիմ էթաիյի էչքէտէլ պաչղա չէքլեր 'իլավէ էտիլմիշ սիր։

Պիգ նէպաթաթը պէր վէճճ ի աթի ևիրմի պիր չէքլ իլէ թագսիմ ու թա'րիֆ էտէճէյիզ.

1. Էն պէսիթ նէպաթ օլան եօսունըգ վէ գէնիզ օթլուգ (Յունիյէ վ Շեյդիյէ) չէքլի։
2. Էյրիմէ օթը (Ա.բուհիյէ) չէքլի։
3. Խուրմա պաղաճը (Նէխիյէ) չէքլի։
4. Ֆըսընճ պաղաճը (Ա.ընէվտէրիյէ) չէքլի։
5. Մէրսին պաղաճը (Ա.հիյէ) չէքլի։
6. Ֆունդա ընդը (Խուրմէնիյէ) չէքլի։
7. Տէֆնէ (Ղ.ուրիյէ) չէքլի։
8. Բիղ-ֆուր չէքլի։
9. Սէօյէգ (Ա.ֆունֆիյէ) չէքլի։
10. Իրէ գաւաճ պաղճըգ չէքլի։
11. Սէնի պաղաճը (Մըսրհիյէ) չէքլի։
12. Էպէ կէօզճի (Խոճապաղիյէ) չէքլի։
13. Զայէ օթը (Նէճիմիյէ) չէքլի։
14. Զանգաէ (Զանգաէիյէ) չէքլի։
15. Մէվզ պաղճը (Մէվզիյէ) չէքլի։
16. Պէօճէյա չէքլի։
17. Ա.ղավ չէքլի։
18. Ֆըճճա էնճիրէ (Միգդատիյէ) չէքլի։
19. Ս-ալկ նէգրճը (Ս-հալգդիյէ) չէքլի։
20. Ս-ըրմաչըէ (Լէգլագիյէ) չէքլի։
21. Տանա պյուչ (Գուէտուիյէ) չէքլի։

Ղաֆլէթ օլունմամալը քի նէպաթաթըն ճօղրաֆիաճա օլան թագսիմլէրի՝ 'իլմ ի նէպաթաթճա օլան թագսիմլէրինէ միւթա-պէգ ատիյլ սիր։ զիրա նէպաթիուն՝ նէպաթըն չէքլ ու մէնզա-րէսինէ պագմայրալ, անճագ 'ազաբընըն թանզիմ վէ թէ'սիսատ-սինի վէ սա'իր խասուսիյէթլէրինի նազար ը տիգգաթա ալարագ նէպաթաթը թագսիմ էտէրլէր։ Մէսէլա, պալատէքի օնրնճը վէ ևիրմինճի չէքլէրին հէր պիրի 'իլմ ի նէպաթաթճա այրը այրը ֆասիլէրէ տաթիլ օլան պիր գաչ նէվ' նէպաթը հավի սիրլեր։ Նէպաթաթըն պալատա մէզքիւր չէքլերի նօգթա ի նազար իթթիթազ էտիլէրէք, սաթհ ը արզ՝ իլէրիտէ թա'րիֆ օլունճաղը վէճհ իւղրէ, պո-ֆա' ը նէպոն տէնիլէն զրթ'ալարա թագսիմ օլունմըշ սըր։

(1.) Եօսունըար։ Պու չէքլէ պուլունան նէպաթըն խիզգաթը զայէթ սուսէ սիր։

Գոյա եօսունըզը՝ (Շեյդէ) էն զիյատէ միւնթէշիր օլան նէպաթ օլուգ, միւնթագա ի հարբէնին դուամալ եէրլէ-րինաէ վէ միւնթագա ի պարիսէտէ չօղ պուլունուր-լար։ Ս-օղուգ սեմթլէրտէ պունլարըն եէնիր նէվ'լերի տաթի պուլունուր։ Տէնիզ օթըզը (Ի-ընէյէ) տէնիզին վէ թաթլը սույուն տիպինաէ նէչվ ու նիւմա պուլուգ, մա խաթէյիֆ չէքլ վէ բէնգաէ օլուրլար։ Պունլարըն պա'-ղըլարը զայէթ ճէսիմ օլուր։ Ֆագլէնա աատալարը դուր-պինաէ վէ Մ.ալալըն պօղազընտա՝ տէնիզ օթլարըն-տան Մ.էդիօթէռնէ էէրաֆէբա տէնիզէն նէվ' 400 այագ դա-տար ուզուն օլուր։ Գոյա եօսոնը հէր պիր միւնթագա-նըն բուխուպէթի չօղ օլան սեմթլէրինաէ պուլունուր։ Պու նէվ' եօսուն հէր օրմանտա քիւլխէթլէ պուլուն-տըղը կիպի, Ա.սիա իլէ Էվրօփանըն շիմալի Ընդօբա տէ-նիզէն օվալարընը էօրթմիւշ սիր։

(2.) Էյրիւթի օթը (Ա.բուհիյէ) չէքլի միւնթագա ի միւ'-թէսիլէ վէ հարբէտէ պուլունուր։ Պու չէքլէ մէնտուպ օլան նէպաթլար միւնթագա ի միւ'թէսիլէտէ ուֆագ օլուգ, միւնթագա ի հարբէտէ իսէ իրի վէ կիւղել ա-ղաճ օլուրլար։

(3.) Խուրմա ադաճը (Նէխիյէ) չէքլի։ Պու չէքլէ մէնտուպ ադաճլար՝ նէպաթաթի արատընտա էն զիյատէ կիւղել կէօսթէրիշլի օլուգ, տալարը՝ եալընըզ թէվէսիսնաէ թօվ պուլունուրդը լինճէ վէ ուզուն պէսէնինէ զուամուրբէտա պիր թաճ զիյնէթինի վէրիրլեր։ Պու չէքլտէքի ադաճլա-րըն պա'զրար 190 այագա գատար ևիւքսէլիր։ Նէխիլիյէ թագրմը՝ սէնէվի հէրարէթի միւթէվասսիթէսի Ֆահ-րէնհայթըն 78 էէն 82 տէրէճէսինտէ օլան եէրլէրտէ նէչվ ու նիւմա պուլուրզընտան, պուդ'աար պաշըրճա միւնթագա ի հարբէնին էն արճագ սեմթլէրինաէ սիր։ Մէմալիք ի 'Օսմանիյէնին ճիհէթ ի ճէնուպիյէ վէ ճէ-նուպ ի շարգիյէսինտէ խուրմա ադաճլարը քէսրէթլէ պուլունուր։ Էվրօփանըն ճէնուպ ճիհէթլէրինաէ նէխ-

3. Բուխուպէթի ադ օլուրզը իլէն նէպաթաթը ադ օլան սեմթլէրի սեվիլէ։

4. Հէր պիր սեմթին խուսուսի պիր մանզումէ ի նէպաթը օլմասը նեաէն սիր։

5. Նէպաթաթըն գա՞չ նէվ'ի քէչֆ ու թա'րիֆ օլունմըշ սըր։ Ճօղրաֆիաճա չէքլ ի նէպաթ նէ՞ սեմթէ սիր։ Գա՞չ չէքլ վար։ Անլերի զիքր էյլէ։

(1) Եօսունըարը թա'րիֆ էյլէ։ (2) Սարախսիյէ չէքլինի թա'րիֆ էյլէ։ 3. Նէխիլիյէ չէքլինի թա'րիֆ էյլէ։ Մէնֆա'աթլը օլունըրընտան իւչ նէվ'ի զիքր ու թա'րիֆ էյլէ։

լեյե չէքլինաէն եալընդղ ուֆագ վէ մէյվէսիզ պիր նէվ' աղաճ պուլունուր։

Նէվիյէ չէքլինին էքսէր նէմ'էրի ինանա մէնֆա'աթը որր։ Նէվիյէաէն օլան պէօյիւք Հինտիսթան ճէվիզի աղաճր՝ Անթիլ վէ Պահր ը մուհիթ ի քէպիր իլէ Պահր ը Հինտինին արճագ աատալարընաա քէսրէթլէ պուլունուր։ Մէյվէսինին լիֆինաէն պէզ ատգունուր, գապուզրնաան գապար եաիլըը, վէ եէնիր իչինաէն պիր նէվ' եազ չրգարրըը, հէմ տէ պու իչ աէրունինաէ սիւտէ պէնդէր մագպուլ պիր մաատէ պուլունուր։ Աղաճրն կէօյտէսի օտուն վէ քէրէսթէ օլուր, վէ ան պէշ, ևիր-մի այագ ուզունըզընաա օլան եափրագյարրնաան սէրէա էօ-բիւլիւր. թազէ եափրագլարը տաիի փիշիրիլիճաէ եէնիր։

ԽՈՒՐՄԱ ԱՂԱՃԸ

Խուրմա աղաճրնըն լէգիզ մէյվէսի մէչնուր որր։ Պու աղաճրն ասըլ մէնպէթի Աֆրիգա օլուգ, Սահրա ի քէպիր իլէ Աթլաս տաղլարը արասընաա տիւշէն սէմթլէրտէ օլ գատար քէսրէթլէ պուլունուր քի 'Արապլար օ սէմթլէրէ Պիլատ իւլ ճիրիա (խուրմա տալլարը մէմալիքի) տէրլէր։

Մօլուգ տատալարը օրմանլարընաա պուլունան պիր գաչ նէվ' Նէվիյէ աղաճլարը էօզիւնտէն ապո տէնիլէն կիւզել պիր եէյճէք եափրլըը։ Սաղօ աղաճը պուլունան եէրլէրտէ էհալինին քէնտի նաֆագալարրնր նէ գատար սուհուլէթլէ թէատիք էթ-տիքլէրի՝ Շիւ նամ զաթրն աֆիտէքի րիվայէթինտէն անկա-չլրըը։ "Նէրիյէր' աղաճը պուրկու իլէ տէլէրէք մուխխրնըն մամլուպ տէրէճէտէ օլարզընը անկատարդլարը հալտէ, քէսիպ պիր գաչ փարչա էտէրլէր, վէ մուխխը չրգարրըպ տու իլէ գա-րըշտրարգաան ասնկրա սիւգէրլէր, վէ պէօյլճէ սաղօ ու-նու հաղրր էափիմիշ օլուր։ Պիր աղաճաան 100 տէն 175 գրյէ գատար սաղօ չրգարըլրը։ Իչմէ պիպ օրմանա օտուն քէս-մէք իչիւն կիմ տիչիմիշ հալտէ, Մօլուգէլիլէր էքմէք քէսմէք իչիւն կիտէրլէր։"

Նէվիյէ գրամրնըն 583 նէմի քէշճ օլունմըշ իսկ տէ, քէշճ օլունամըշ նէմ'էլէրի տաիի հէման օլ գատարա վարաճաղը թան-միև օլունուր։

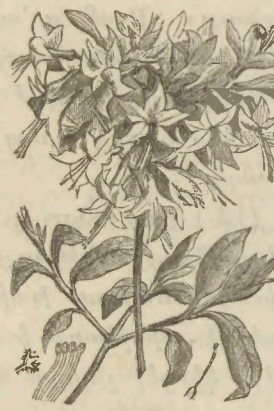
(4.) ՖԸՍԹԸՉԳ ԱՂԱՃԸ (Մընեվէրէյէ) *չէքլի մէվլուա ի նէպա-թի գրամրնըն էն ճէսիմ աղաճլարընը չամիլ տիր։ Պու չէքլէ մէնտուպ աղաճլարրն եափրագը իչինէ պիչիմինտէ մէչյէսի տաիի մախրութի օլուգ, սայքի հէր պիր նէմ'իւ-նեև ախշագը իչէ եարար։ Պու նէվ' աղաճլարտան 'իւ-պարէթ օլան օրմանլարտաա զուլմէթ վէ հէյսիէթ հիւքմ սիւրէր։*

4. Սընեվէրէյէ չէքլինի թա'րիֆ էյլէ. վէ պա'զը միսալլարընը վէր։

Զամ', ֆըսթըգ, արաիճ, էրզ, փուրսուգ վէ սէրվի աղաճլարը պու չէքլէ մէնտուպ աըրլար։

Գալիֆօրնիատա պու չէքլէն օլարագ Մոնթէ տէնիլէն պիր նէվ' աղաճ վար քի 300 այագտան զիյատէ եիւքսէլիր։ Սէրվի աղաճրնըն գամէթի ի զիպատը չարգտա չա'իրլէրէ սէրմայէ ի թէչպիհ օլմուշ որր։ Հիւսն ի էնտամ ճիհէթի իլէ միւմթազ օլան Աւրէֆէյէ աղաճր Զիլիտէ պէօյիւք օրմանլար թէչքիլ էտէր։

(5.) ՄԷՐՍԻՆ ԱՂԱՃԸ (Ա-ինէ) *չէքլի մինթագա ի գուրպ ի մէտարատա պուլունուր։*

ԱԶԱԼԻԱ

Մէրսին աղաճը իւչտէն սէքիզ ա-յագ գատար եիւքսէլիպ, չօգճա Պահր ը Սէֆիտ սէվահիրինտէ կէյիշիր։ Պու չէքլէ մէնտուպ օլուպ, Ավոմթրալիա-տա պուլունան Ե-ֆլէՓՏ իլէ Մէ-ըը-ֆ տէնիլէն աղաճլարրն եափ-րագլարը անճագ քէնարը կիւնէչէ կէ-յիր վազիյէթտէ օլմաղլա, սրգ վէ կէօլկէսիզ օրմանլար թէչքիլ էտէրլէր։

(6.) ՖՈՒՆՏԱ ԶԱԼԸՍԸ (Խուընֆէյէ) *չէքլի ուֆագ վէ եափրագլարը տար նէպաթլար օլուպ՝ սայքի ճիւմլէսի տէ նըսֆ ը քիւրէ ի շարգիյէ մախտուս տըր, վէ վէֆրէթլէ նէչվ ու նիւանա պուլարդը ձէնուպի Աֆրի-գայա խուտուսի պիր մէնզարէ պախչ էտէր։*

Թիւրքիատա պու չէքլէն օլարագ Գօճա եէմիչի աղաճը, եա-պան մէրսինի վէ Բոտուէնտրօն իլէ Ազալիա թէատիյէ օլունան նէպաթլար պուլունուր. վէ չան չէքլինտէ կիւզել չիչէյի օլ-տըզը իչինն պաղ էլէրատ տիդգաթ վէ իհթիմամլա պէօյիւսիւ-լէն է-ֆէնտի նէվ'ի Ավոմթրալիատա պայըրլարը տօնատրյօր։ Էվրօպատա խուրմանիյէ չէքլինին փէք աղ նէվ'ի վար որր։

(7.) ՏԷՓՆԷ (Ղ-ուէյէ) *չէքլի եափրագլարը սէրթ վէ վարլագ վէ խալ (եա'նի գըշրն տէօքիւլմէզ) օլան ա-ղաճլարը շամիլ օլուպ, սրճագ իդդիսմտէ կէլիշիր։ Պու չէքլին եալընդղ ձէնուպի Ամէրիդատա պուլունան նէվ'լէրի 1,000 է պալիզ օլուր։*

Ամատատա տարչին վէ քեֆիուր աղաճլարը, Ամէրիդատա սա-ատֆրատա աղաճը ՏէՓՆԷ չէքլինէ մէնտուպ տըրլար։

(8.) ՄԱՆԴՐԼ ԱՂԱՃԸ (Բնը-ֆ-ուէյէ) *չէքլի։ Պու նէվ' աղաճ մինթագա ի հարրէնին էնկին վէ պաթագ սէվա-հիլինտէ, մէսէլա, Միւմբէմ'ա ի Ամէրիդանըն Ձնօրլի-տատա էյայէթի գուրպինտէ վաղը՝ տատալարտատա պուլու-նուպ, թա հավատաքի տալլարընտան քէօք չրգարրը։ Պու քէօքլէր ուզանտա ուզանտա եէրէ եէմիչիպ եէրլէ-չիրլէր. վէ հէր պիր քէօքտէն պիրէր աղաճ պիթագիյի իչիւն, մանդրլ աղաճը պուլունան սահիլ՝ կէչիլմէսի գայրի միւմքին պիր զապէ օլուր։*

(9.) ՍԷՕՅԻՏ ԱՂԱՃԸ (Ս-ֆ-ֆէյէ) *չէքլի իրմագ քէնա-րընտա պուլունուր։ Պու չէքլէն օլանքար պաչրճա մին-թագա ի միւ'թէահիլէտէ կէլիշիրլէր իսկ տէ, մինթա-գա ի հարրէ վէ միւնճէմիատէ տախի պիր զապէ նէվ'ի պուլունուր։*

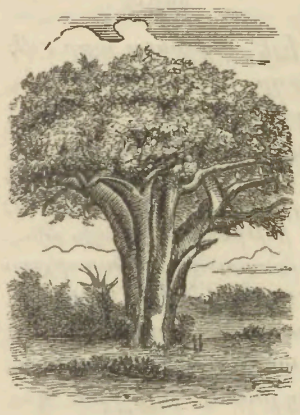
(10.) ԻՐԻ ՏԱԼԼԸ ԱՂԱՃԼԱՐ *չէքլի։ Պու չէքլէ մէնտուպ աղաճլար, մէսէլա՝ մէշէ, կէօլկէն, ճէվիզ, ըլղամուր, չինար, տիշ պուտագ, գավագ վէ զայրիհա՝ մինթագա ի միւ'թէահիլէնին միւնպէթի տէմիրլէրինտէ 'ազիմ օրման-լար թէչքիլ էտէրլէր։*

5. Աախյէ չէքլի հա՞նկը մինթագատա պուլունուր։
6. Խրլընճիյէ չէքլինի թա'րիֆ էյլէ։
Հա՞նկը նըսֆ ը քիւրէյէ մախտուս տըր։
7. Ղ-ար'յէ չէքլի թա'րիֆ էյլէ։
8. 9. Իինդ-ֆ-ուրիյէ վէ Սաֆսաֆիյէ չէքլէրինի թա'րիֆ էյլէ։
10. Իրի տալլը աղաճլար չէքլի հա՞նկը աղաճլարը շամիլ տիր։

Իրի տալը աղաճլարըն եափրաղլարը գըշըն տէօքիւլիւր։ Ֆագաթ մինթագա ի միւ'թէօհիլէնին սրճաղ պուղ'ալարընտա պու չէքլէ մէնաուլ պա'զը նէվլէրին (Մաինօլիա, վէ պիր դաչ նէվ' մէչէ կիպի) եափրաղլարը գըշըն տախի իւզէրլէրինաէ գալըր։

(11.) Սընթ ագաճը (Մըրթահիյէ) չէքլինաէն Յալգըմ իլէ խոնինուլ աղաճլարը մինթագա ի միւ'թէօհիլէտէ պուլունուլ։ Յամղ ը 'արապի պու չէքլէ մէնաուլ պիր նէվ' աղաճաան հասըլ օլուր։ Պու չէքլաէն ձէնուպի Ամերիդաատա նապիթ օլան Դուզդուն օթրընըն եափրաղը վէք նազիք օլուլ, պիր չէյէ տօգունուրդտա գափանըր։

(12.) Էպէ կիհէմէճի (Խոպպոպիյէ) չէքլինէ մէնաուլ օլան նէպալէլար՝ մինթագա ի միւ'թէօհիլէտէ անճագ էպէկլիւմէճի եափաօտ խոթմի պէօյիւքլիյինաէ օլուրլար իսէ տէ, մինթագա ի հարրէտէ իրի եափրաղը վէ գաչէթ կիւղել չիչէքլի ճէսիմ աղաճլար օլուրլար։

ՊԱՕՊԱՊ

Պու չէքլաէն Անթիլ ատալարընտա վէ ճէնուպի Ամերիդաատա պուլունան Պօմպօս (ելուն աղաճը) ալթմըշատան եիւզ այագ իրթիֆա'ընա վարըը, վէ պու նէվ' աղաճըն կէօյտէսի օրթատան ֆրըչը կիպի գապարմըշ օլուպ, եէրլիլէր անը պիչիպ օյմագլա գայրգ եափարլար, քի պու գայրգլարըն պա'զըսը 180 ատէմ ալըր։

Պու չէքլաէն Ափրիգաատա մինթագա ի հարրէ սէմթինաէ կէլիչէն Պօմպօ աղաճրընըն եալընըզ պէտէնի էլ լիսէն ալթմըշ այագ ուզուն, վէ պա'զէն ելրմիտէն եէրմի պէշ այագ էնալի օլարըզ կիպի տալարը իլէ պէրապէր հէյէթի մէճմու'ասընըն գուրթրու պա'զէն 150 այագ օլուր։

(13.) Զաձիր օթը (Նէճիլիյէ) չէքլի էն մուհիմմ նէպալթաթը չամիլ օլուպ, չիմիկյէ գաատար 4,000 նէվլի քէչի օլունմըշ տըր։ Պուղտայ, Արթա, Եուլաֆ, Զավտար, Տարը, Մըսըր պուղտայ միսիլլու զախիրէ նէպալթաթը, վէ եայլալար իլէ օվալարը թէղելին էտէն չայիր օթը, պու չէքլէ մէնաուլ տըրլար։

Զայիր օթը նէվլինաէն օլուպ, օն ալթը այագ եիւքսէքլիյի օլան ձինէբյա՝ լափլաթա նէհրի սէվահիլինաէ վագը՝ փոչա օվալարընը էօրթէր։

Պու չէքլին, Հինտ գամըշը (պոմպո) կիպի, էն եիւքսէք նէվլէրի Ասիանըն պիլատ ը հարրէսինաէ կէլիչիր։ Պամպուճըն եիւքսէքլիյի 'ատէթ իւզրէ օթուզ, գրրգ այագ իսէ տէ, ձավատա 130 այագա վարըը, վէ ալթը փարմագ գալընըզրընտա օլան ուզուն պօզումլարը՝ Զինտէ էպնիյէ քէրէսթէի էտիլիր։

(14.) Զանպագ (ընպոթիյէ) չէքլինէ մէնաուլ օլանլար պաչըճա ճէնուպի Ափրիգաատա պուլունուլ, եափրագլարընն 'ուսէյպաթը (եա'նի տամարճըգլարը) միւթէվազիյէ, չիչէքլէրի տէ զայէթ կիւղել տիրլէր։

Զանպագ, Մավի սուսէն, Սիճնաիւլ, Լալէ, Սօզան, վէ Սարմրսագ պու չէքլաէն տիրլէր։

Ափրիգաատա զանպագիյէ նէպալթլարը օլ գաատար չօգ տըր քի, եաղմուր մէվսիմինաէ կէնիշ պուդ'ալարը էօրթէրլէր։

(15.) Մէվզ ագաճը (Մէվզիյէ) չէքլինէ մէնաուլ օլանլար մինթագա ի հարրէ նէպալթը օլուպ, սագլարը եումշաղ, եափրագլարը պէօյիւք վէ իփէք գումաշը կիպի փարլագ տըր։ Մէվզ ագաճը րուխսէթլի սէմթլէրին պաղչէլէրինի թէզելին էտէր, վէ լէզիզ մեյվէսի՝ պուլունտըղը ալյար էհալիսինին պաչըճա նաճագասը օլուր։

(16.) Պրօսթելիյա (Աբնոսիյէ) չէքլինէ մէնաուլ նէպալթաթի մինթագա ի հարրէտէ, է.քսէրիա ագաճ իւզէրինաէ պիթիպ, օրմանի աղաճլարընը գափլարճաարնա տօնաաըր։

Լէզզէթի վէ 'աթրի ճիհէթիլէ մէչնուր օլան Անանաս՝ պու չէքլէտէն պիր նէվ' ագաճըն մեյվէսի տիր։

Միւճթէմիա' ի Ամերիգանըն ճէնուպի էյալէթլէրինտէ օրմանի ագաճլարընը պօզ սաչագլարը իլէ էօրթէն, վէ զըլ եէրինտէ գուլլանըլան խոխանեալ եօսունը պու չէքլէ մէնաուլ տըր։

(17.) Ագավ չէքլինաէն օլանլար, Ալոնսոփիյէ չէքլինէ եագըն օլուպ, վագար ու թէմքին սաթար կիպի հարէքէթլի տուրլար։ Ուզուն, քէօրփէ վէ գալըն եափրագլարը հէվի պիր մերքէզաէն զուհուր էտիպ, գէրվէյերի սէրթ պիր ալքէնէլ միսէլլհ տիր։ Մերքէզաէն, եա'նի եափրագլարըն թա օրթասընտան, սաիր եէրմիտէն օթուզ պէշ ագայադ ուզուն պիր սէմէթ չիչէք չըդար։

ագօ

Ա.ւէ Նէպոն թագըմընտան Ա.ֆրիքէ սուէ նէպոնը պու չէքլաէն օլուպ էվրօփանըն ճէնուպ վէ Ափրիգանըն չիմալ ճիհէթլէրինաէ վէ Մէքսիգոտա պուլունուր։

Ճէնուպի Ամերիգաատա Զանպագիյէ ֆասիլէսինտաէն օլան Եոֆէֆ, վէ Ափրիգաատա Ագ (Սապր չըդան նէպալթ) պու չէքլէ մէնաուլ տըրլար։

(18.) Ֆրէնչ Ինճիրի (Մէպուէյէ) չէքլինէն տըր վալթանը Ամերիգա տըր։ Պու չէքլըտէն 'իլմ ի նէպալթաթճէճ Սիպաէրիյէ ֆասիլէսի Մէքսիգօ իլէ Ամերիգա ի վուսթաատա, վէ Անաէս տաղլարընըն գուրագ վէ սրճաղ հայլալաընտա քէսրէթլէ պուլունուլ, նէվ'լէրի 400 է պալիզ տիր։

Պու նէվ'լէրին պա'զըսը օթուզ այագտան զիյատէ եիւքսէք պիր 'ամուտա, վէ պա'զըսը տախի, նէնի Մէքսիգոտա պուլունան տէօրթ այագ եիւքսէք վէ իւչ այագ էնալի պիր նէվ'ի կիպի, քիւրէ չէքլինատէ տիր. պա'զլարընըն տա Ֆրէնչ ինճիրի կիպի, գալըն վէ էնալի եափրագլարը վար տըր։ Պու ֆասիլէնին հէր պիր նէվ'ի տիրքէնալի օլուպ, փարլագ չիչէքլէրի վար տըր։ Նէպալթաթըն հիչ պիր ֆասիլէսինտէ պունուն գաատար մուխթէլիֆ վէ թուհաֆ նէվ'լէր հօպ տըր։

Ափրիգա վէ Ասիատա Ֆարալիյօնիյէ ֆասիլէսի Սիպարիյէ ֆասիլէսի եէրինի թուխուսօր։ Պու ֆասիլէ Սիպարիյէյէ չօգ պէնզեր իսէ տէ, սիւա կիպի պէյազ էօղ իլէ մէմու պուլունմասըյլա քէպ ի թէմէյյիւզ էտէր։ Պու ֆասիլէտէն նիչատէ, պա'զը եաղլար, վէ գումլասթիք եափրլար։

---

11. 12. 13. Մըրթահիյէ, Խոպպոպիյէ վէ Նէճիլիյէ չէքլէրինի թա'րիֆ էյլէ։

Նէճիլիյէ չէքլինաէն գա՞չ նէվ' քէչի օլունմըշ տըր։

Զայիր օթը նէվլինէն էն պէօյիւքլինիւ թա'րիֆ էյլէ։

14. 15. 16. Զանպագիյէ, Մէվզիյէ, Ալոնսիյէ չէքլէրինի թա'րիֆ էթ։

17. Ագավ չէքլինի թա'րիֆ էյլէ։

18. Սիպարիյէ չէքլի նէ՞րէյէ մնսուպ տըր։

Գա՞չ նէվլի չամիլ տիր։

ՍԱՀԱՊԻՅԼ ՇԵՓԼԻ

(19.) Սալէպ օթը (Սոլոպէյէ) չէքլի՝ պաշլըճա մինթադա ի հարրէնին էն սըճադ եէրլէրինէ պուլունան օրմանլարտա կէլիշիպ, 2,000 նէմլի մա'լըմ ատր։ Պու չէքլէ մէնսուպ նէպաթլար, մինթադա ի միւ'թէտիլէնին ադաճ լուզէրինէ պիթէն եօսունլարը միսիլլիւ, Ամէրիգա ի վուսթատա, ճէնուպի Ամէրիգատա, Աֆրիգատա, վէ Հինտիսթան-տա օրման ադաճլարընէն տալլա-րընը գափլարլար։ Նէպաթըն հիչ պիր ֆասիլէսինէ պունուն գա-տար մուխթէլիֆ վէ 'ամա"իպ չիչէքլեր եօգ ատր։ Վանիլլէ 'ամրի՝ Մէքսիգօտա պիթէն պիր նէվ' սահ-լապիչէտէն հասըլ օլուր։

(20.) Սարմաշըգ չէքլի՝ 'իլմ ի նէպաթաթճա այրը այրը ֆասիլէլէրտէն այրըլան խայլը նէպաթաթը հավի ատր։

Մինթադա ի միւ'թէտիլէտէ նէչվ ու նիւմա պուլան Ասա, Սարմաշըգ, Հանդմ էլի, վէ 'էօմր օթը պու չէքլտէն ատրէր։ Պու չէքլին էնվա' ի քէսիրէսի մինթադա ի հարրէ օրմանլա-րընտա պուլունուպ, խայլը իրի վէ ուզուն օլուրլար, վէ պու-լունարզլարը օրմանը, ադաճտան ադաճա աթըլըպ սարըլմըշլա, գալըն իփլէրտէն էօրմէ պիր աղ հալինէ գօրլար։ Պօրու չի-չէյի իլէ Զարխ չիչէյի պու չէքլէ մէնսուպ ատրլար։

ԳՐԼԳԱՍԻՅԼ ՇԵՓԼԻ

(21)· Տանա ացաղը (Գըէօսէյէ) չէքլինին պուգ'ասը մինթադա ի հարրէ ատր։ Եափրաղլարը իրի վէ ադաճլարը քէօրփէ ատր։ Զիչէքլերի պօյալը փարմադ չէքլինտէ օլարադ գըլըճի եչինտէն չըգարլար։ Պու չէք-լին պա'զըսը պաթադլարտա, պա'-զըսը տափի, Պրօմէլիյալար կիպի, ադաճլար իւզէրինտէ պիթէր։

7. Էչքեալ ի մէգքիւրէյէ մէնսուպ նէպաթաթ տա"իմա միւթէֆէրրիդ պիթմէյիպ, պա'զէն պիր եավսօտ պիր գաչ նէվ'ի պիրլիգտէ վէֆ-րէթլէ կէլիշմէսի իլէ վասի' պու-գ'ալար խթիլա էտէրլէր։ Պուգ'ալար՝ խթիլա օ-լունարզլարը նէպաթաթըն նէվ'ինէ կէօրէ մուխթէլիֆ իսմլեր ալարագ, Գոֆէ, ՄՈէ, Բավը (չայիր, չէմէն) վէ Էյէ (օրման) թա'պիր օլունուրլար։

Գաֆր՝ լուզումի տէրէճէտէ բուխթուպէթի օլմամասը իլէ նէպաթըզ գալմըշ եէրլէրէ տէնիր։

Աֆրիգատա Սահրա ի քէպիր, Ասիատա կօպի, Իրան, 'Ա-րապիսթան վէ Թիւրքիսթան չէօլլերի, ճէնուպի Ամէրիգատա Աթազամա սահրասը, վէ Շիմալի Ամէրիգատա Մօյավ 'նէէրի չէօլիւ, վէ Ավսթրալիա մէրքէզի սահրասը գաֆր ատրլար։

Սթէֆ լուզէթի բուսճա օլուպ բուխթուպէթի ազ օլան օվալարա խթիլադ օլունուր։ Պէօյիւք գըլթ'ալարտա պու-լունան սթէփլէր՝ հէր պիրինին հավի օլարդը նէպա-թաթըն ճինս ու քէսրէթինճէ, վէ խուսուսի մէնզարէ-սինճէ եէբաիկէրինտէն ֆարդը օլուրլար։

ճէնուպի Ամէրիգատա Օրինօգօ նէհրինին հուզէսինտէ Լաճօս-ըր, Լափլաթա հուզէսինտէ փամփաս-ըր, Շիմալի Ամէրիգանըն

19. Սահրապիչէ գա՞չ նէվ'ինէն 'իպաբէթ ատր։
Զիչէքլերի նէ՞ ճիհէթէ մէշհուր տըր։
Վանիլլիա 'ամրի հա՞նկը ֆասիլէնին հասըլաթը տըր։
(20), (21) Սարմաշըգ վէ Գրլդասիչկի Թա'րիֆ եդիր։
7. Գաֆր, Սթէֆ, Բավը վէ Էյէքէյի Թա'րիֆ կաին։

զարպ ճիհէթինտէ օլան Պէօյիւք օվալար, Աֆրիգատա Սվան-նէ-ըր, Ավսթրալիա, Բուսիա, վէ Ասիատա Սընէֆլէր, Մաճարիս-թանտա փո-շընէէր վէ Ավանիթատա Զարըրգ օվալար, ճիւմիէսի սիճէփ օլարդլարը հալտէ պիրիպիրինտէն չօգ ֆարդը տըրլար։

Էքսէր սթէփլէր սէնէտէ իքի մէվսիմ, ևա'նի եազմուր վէ գուրադ մէվսիմլերի, հիւքմիւ ալթընտա սիւչիւքլէրինտէն, սէնէնէն պիր գըսմընտա բավգա վէ պիր գըսմընտա գաֆր օ-լուրլար։

Բավզա, զաճիր ևա զէմէճ՝ օթլար իլէ մէնթուր պուգ'ա օլուպ, պաշլըճա մինթադա ի միւ'թէտիլէտէ պուլուն-մասըլլէ օ մինթադայա խուսուսի պիր մէնզարէ պաիչ էտէր։

Էյճէ եախօտ օրմանՆ՝ աղաճլար իլէ մէնթուր պուգ'ա' օլուպ, պէյատէ վէ միւթէմատտի բուխթուպէթ իպթի-զա էթտիլինտէն, մինթադա ի միւ'թէտիլէնին էքսէր սէմթլէրինտէ վէ մինթադա ի հարրէնին բուխթուպէթի չօգ եէրլէրինտէ պուլունուր։

Խաթթ ը իսթիվատան էն ուզադ սիւչէն օրմանլար, Զամ աղաճը միսիլլիւ եափրաղլարը սիվրի աղաճլար-տան վէ Գայն աղաճընտան 'իպարէթ ատրլեր։ Մին-թադա ի միւ'թէտիլէնին պարիտէ սէմթլէրինտէքի օր-մանլար եափրաղը տէօքէն աղաճլարտան, հարրէ սէմթ-լեր իսէ տա"իմա եէչիլ (Խուխ) աղաճլարտան 'իպա-րէթ ատրլեր։

Մինթադա ի հարրէ օրմանլարը Նէհլիյէ, Պօմպաքս, Բիզուֆուր, վէ ատկեր պիր գաչ նէվ' աղաճլարտան թէչէ-քքիւլ էտէր։

(Գ) ԹԷՎԶԻ' Ի ՆԷՊԱԹ

8. Բու ի ղէմինտէ պուլունան նէպաթաթ պիր գաչ գա'իտէ ի մա'լըմէ իլէ թէվզի' օլունուր։

Նէպաթաթըն հէր պիր նէվ'ի քէնտիսինէ վաթան սայըլան պիր եէրտէ խալդ օլունուպ, ասնկրատան աղ չօգ պաչգա եէրլէրէ հիճրէթ էթմիչ ատր։

Սաթհ ը արդըն մուխթէլիֆ պուգ'ալարընտա թօփրա-ղըն վէ հավա ի իգլիմին նէպաթաթա մուխթէլիֆ սու-րէթտէ թէ"սիրլերի օլարդը ճիհէթլէ, հէր պիր պու-գ'ատա խուսուսի պիր մանզումէ ի նէպաթաթ պուլուն-նուր։

Հէր պիր սէմթին խուսուսի մէնզարէսի՝ օ սէմթին մանզումէ ի նէպաթաթընա կէօրէ ատր։ Արզ ը պա'իտէ պուլունան հիւքն էնսիզ թընարալար իլէ տէհզիթամիզ չամ օրմանլարընտան, վէ Քիւրտիսթանըն նիչանթ էֆգա չէմէնիսթանլարը իլէ Քիչմիրին ճէննէթատա օրմանլարընտան էրպադը սէյր ու թէ-մաչա այրը այրը թէ"սիր ալերլար։

9. Պիլատ ը հարրէտէ նէպաթաթ հէմ վաֆիր հէմ մուխթէլիֆ օլար։ Օրալարտա եէթիչէն նէպաթաթըն հէյէթլէրի տահա պէօյիւք, չիչէքլերի տահա փարլադ վէ տահա բա"իհալը, մէյվէլէրի տաիսի զիյատէ լաթիֆ վէ լէզիզ ատր։

Խաթթ ը իսթիվատան ուզադլաչտըդճա նէպաթա-թըն ազալմադտա օլտըդը կէօրիւլիւր։ Կիլիմտիքճէ մին-թադա ի հարրէյէ մախսուս նէվ'լէր նապէտիտա օլմադա, վէ մինթադա ի միւ'թէտիլէյէ մախսուս օլանլար կէօ-րիւնմէյէ պաչլար։ Եափրաղլարը տէօքէն ադաճլարը չամիլ օրմանլար վէ եէչիլ չայիր չէմէնլեր, պու թէպտա-սիւլաթը աչիքտար կէօրաթէրիր։

8. Հէր եէրին քէնտինէ մախսուս պիր մանզումէ ի նէպաթաթը օլմասը նէտէ՞ն նէչէթ էտէր։

9. Նէպաթաթ սիւնեանըն հա՞նկը պէլտէյէրինտէ զիյատէ դոնի օլուր։ Խաթթ ը իսթիվատան գութպալարա կիլիմտիքճէ նէպաթաթ նի՞ճէ թէպտիլ օլուր։

Գումպլարա եագլաշորգճա, նէպաթաթ քիչիւլիւր։ Ուլու աղաճլար քիչիւլէ քիչիւլէ չալը պոյընա էն֊տիքտէն սօնկրա նապէտիա օլուրլար · օթլարըն նէրինի հօսունլար զապթ էտէրլեր։

10. Պու թէարիճի թէպէտուիւլաթ ՏԵՐԵՁԷ Ի ՀԷՐԱ֊ՐԵԹԻՆ ԱԶԱԼՄԱՍԸՆՏԱՆ ՆԷՀԷԹ ԷՏԷՐ։

Իչպու թէպէտուիւլաթ կիպի պիր թէպէտուիւլաթ տախի մինթագա ի հարրէնին եիւճճ տաղլարը չիվէ֊րինէ միչահէտէ օլունուր։ Ձիրա տէրեճճ ի հերա֊րեթ խաթթ ը իսթիվատան գումպլարա տօղրու կի֊տիլտիքճճ էքսիլտիյի կիպի, տէնիղ սաթհընատան եօ֊զարը տօղրու չըգըլտըգճա տախի էքսիլիր։

Չըմպօթթ տէր քի, "Մինթագա ի հարրէտէ վախ' սէմ֊լէրին եիւքտէր պիր տէրեճճ ի իրթիճա՚ա վարմըշ օլմալարը ճիհէթիյլէ հավասը քէսպ ի պէրուտէթ էտէր. էհալիսի տախի ՚ատիպ ու զարիպ մինզարէլէրտէն հիսսէեապ օլուր, զիրա օ մինթագատա քէնտինէ մախսուս աղաճլարտան մա՚սա միւ'թէ֊տիլէ վէ պարիտէ մինթագալարա մախսուս նէպաթաթ տախի կէլիչիր։ Մէսէլա, Մէքսիգոնըն ճէննուպի եայլալարը վէ խաթթ ը իսթիվա թահթընա տիչէն Անատս տաղլարը՝ տէրվի, չամ, մէչէ, վէ գրդրլ աղաճլարը իչէ մէթռուր տրր։ Մինթագա ի հարրէ տէքէնէսի քէնտի իգլիմիէրինտէն խարիճէ չըզմադըզդըն հէր պիր իգլիմին նէպաթաթընը սէյր ու թէմաչա էթմէյէ նա"լիյէթ չէրէֆիյլէ միւթագ տրրլար։"

Նէպաթաթ հագդընատա մա՚լիւմաթ ը ճիւզիյէնին թէզեիա ու իքմալը՝ հէր պիր գըթ՚անըն նէպաթաթ մանղուժէլէրինի թէհարրի ու թէտգիյէ միւթէվագդըճ պուլունտուղընա պինա"էն, գարա գըթ՚ալարընը պու֊դ՚ա ի նէպաթ իսմիյլէ պիր գաչ գըսմլարա թագսիմ էտէրիլ։

(Գ) ՊՈՒԳ՚Ա Ի ՆԷՊԱԹ

(ա.) Նըֆ ը էւ֊րէ է ղըրպէ պո֊ճ՚ալըրը

Շիմալի վէ ճէննուպի Ամերիգա օն իչ պուդ՚ույա միւնգասիբ տիր։

1. Մ֊Ռնճէդո պո֊ճ՚ա
2. Էյէ պո֊ճ՚ասը
3. Բավզ պո֊ճ՚ասը
4. Միճէ պո֊ճ՚ասը
5. Գուլֆօրնիա պո֊ճ՚ասը
6. Մէ֊սիճէօ վը Ամերիճա է վո֊ռիա պո֊ճ՚ասը
7. Ամինէլ պաալըրը պո֊ճ՚ասը
8. Օբինօճօ պո֊ճ՚ասը
9. Ամաղն պո֊ճ՚ասը
10. Պրազիլ պո֊ճ՚ասը
11. Անդէսին հարբէ պո֊ճ՚ասը
12. Անդէսին ճէննուպի պո֊ճ՚ասը
13. Փամֆաս պո֊ճ՚ասը

1. ՄԻՒՆՃԷՄԻՏ ՊՈՒԳ՚Ա Պահր ը միւնճէմիտ ի չիմալըն սէվահիվի իլէ էյդէ պուդ՚ասընըն չիմալի հուտուտը արասընատա տրր։ Պու պուդ՚ատա երը ատ"իմա տօն֊մուշ օլուպ եէրին սաթհը խաֆիֆճէ չէօղուլտույի պըս֊տա պիր եազ մէվսիմինտէ խիղմաթը էն տատէ օլան (դայա պընատը, գարա հօսունլարը կիպի) նէպաթլար հուտուրա կէլիրլէր։

2. Էյճէյ ՊՈՒԳ՚ԱՍԸ կրէյթ Պէյր կէօղունտէն Մէքսի֊գօ քէօրֆէզինէտէ միւմքէտտա տիր։ Էն չիմալի ճի֊հէթինտէ դըտատճզդ Սէօղուտ վէ Դայն ադաճլարը, պու֊ճիհէթին ճէննուպինտէ Գօլումպիա նէհրի իլէ պէօղուբ

10. Մինթագա ի հարրէտէ եիւճճ տաղլարա չըգտրգտա նէպաթաթ նի՞ճ թէպտիլ օլունըր։
Նըսֆ ը քիւրէ է զարպիտէ գա՞չ պուդ՚ա վար։

կէօղէրին չիմալ թարաֆընա վարան սէմթտէ Զամ֊ադաճը օրմանլարը, պու սէմթին ճէննուպինտէ տախի եափրագլարընը տէօքէն ադաճլար, վէ էն ճէննուպի ճի֊հէթի օլան Մէքսիգօ քէօրֆէզի գըլյարընա եազըն եէր֊լէրտէ, եափրագլարընը տէօքմէյէն Մանիօլիա վէ Մէչէ ադաճլարը պուլունուր։

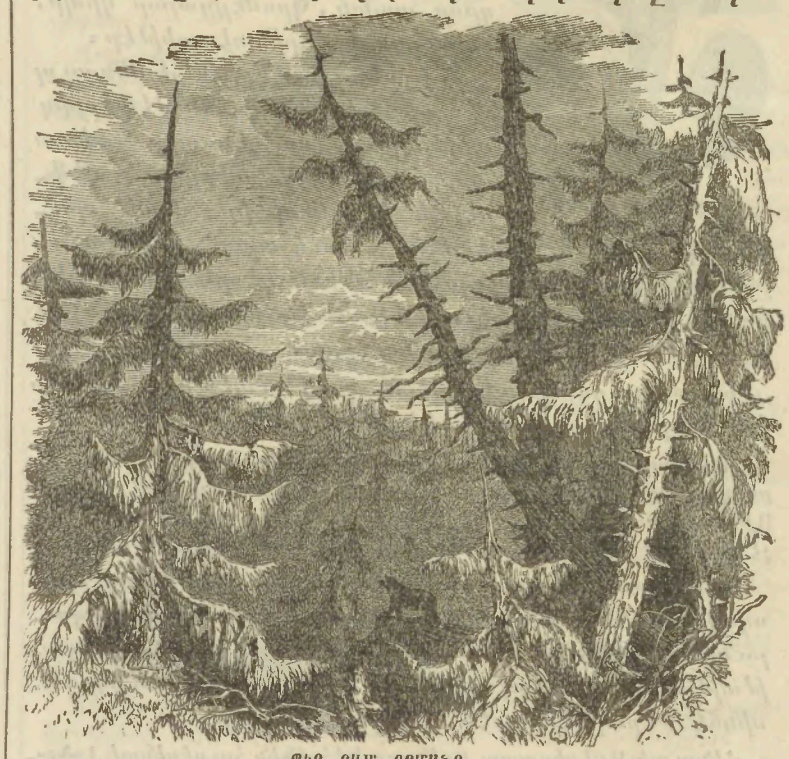
Պու պուդ՚անըն չարգի ճիհէթի՝ Ամերիգանըն սէքէ֊նէսի էն չօդ օլան մէմլէքէթի օլուպ, սապրգա պէօյիւք մէսաֆէլէր թունթմուշ օրմանլարը չիմի մէզրու՚ թալ֊լալարա թահվիլ էտիլմիյլէր տիր։

3. ԲԱՎԶԱ ՊՈՒԳ՚ԱՍԸ Աթապասգա նէհրինէն Մէքսիգօ քէօրֆէզինէ, վէ չարգտա օրման պուդ՚ասընատն ղարպտա Պէօյիւք օվալարատէք իմթիտատ էտէր։

Պու պուդ՚ատա բունթուպէթինին պէօյիւք գըտընը Գայա տաղլարընտա պրագտն ղարպի բիւզկեար էտէր։ Իչթէ պու կէնիչ պուդ՚անըն բայզա օլմասը չիպհէ֊սիղ չօգճա բունթուպէթէ նա"իլ օլմատընտան տրր։

Պու պուդ՚անըն չարգի գըսմը ապա պրրա Մէքսիգօ քէօրֆէզինտէն վէ Ամերիգա օգիանոսընատն էսէն եագմուրը բիւզկեարլարա նա"իլ օլտրղը իչիւն, ղարպի գըսմընատն ղիյատէ բունթուպէթի ախղ էթմէքլէ, խու֊սուսա նէհր վատիլէրինտէ չիմէն իլէ մունթէզիթ օր֊մանը վար տրր։

4. Սթէփ ՊՈՒԳ՚ԱՍԸ Շիմալի Ամերիգանըն մէր֊քէզինտէ պուլունան եայլա իլէ Պէօյիւք օվալարը չամիլ տիր։ Պու պուդ՚ատա էսէն բիւզկեարլար՝ Գայա վէ Սիէրրա Նէվատա վէ Գասգէյտ տաղլարընատն կէչմէքլէ, համիլ օլարդլարը բունթուպէթի պրագտրգլարընատն, մէդքիւր պուդ՚անըն եաղմուրը փէք ազ, վէ կէնիչ մէսաֆէլէրի փէվնն նէվ՚ինտէն Աբնէֆէ տէնիլէն պիր չալը իլէ գափը տրր։ Ձէննուպ ճիհէթինտէ եուդգա վէ Սիսա֊բույէ ֆասիլէսինտէն իմէք թունք նէպաթ պուլունուր։

ՊԻՐ ՁԱՄ ՕՐՄԱՆԸ

5. ԳԱԼԻՖՕՐՆԻԱ ՊՈՒԳ՚ԱՍԸ Գօլումպիա նէհրինին ճէ֊նուպ ճիհէթինէ տիչէն չիմալի վէ ճէննուպի Գալիֆօր֊

3 Բավզ պուդ՚ասընը Թա՚րիֆ էյլէ։ Պու պուդ՚անըն բավզ օլմասընա սեպէպ նէ՞ տիր։

4. Սթէփ վէ Գալիֆօրնիա պուդ՚ալարընը Թա՚րիֆ էյլէ։ Անէրթ խարիմա իօզէրինատ կէօսթէր։

նիայը միչթէմիլ օլուպ , Սթէփ պուգ'ասընտան Միէրրա Նէվատա վէ Գասդէյտ տաղլարը իլէ այրըլըր ։ Բու-թուպէթի վաֆիր վէ նէպաթաթը չօգ վէ միւթէնէվվի' տիր ։

Պու պուգ'ատա չամ օրմանյարը եիւճէ Սիէրրանըն չիվէ-բինի վէ Գօսթ սիրիլէսինի ասէր էտիյօր ։

Եիւքսէքլիյի 300 , վէ կէօվէսինին մուհիթի 100 այագա պալիզ օլուպ , տիւնեատա էն ճէսիմ ադաճ օլան Մամոթ ա-ղաճը Սիէրրա Նէվատանըն պա'զը եէրլէրինէ պուլունուր ։ Պու պուգ'անըն եայյա օլան տաղլարը զէրվէսինէ արա սրրա մէչէ ադաճլարը , տէրէլերի իլէ պայրյարըընտա չիմինդէր , վէ նէհրլերի սէվահիլինէ խօշ մինդարէլի ադաճլարտան միւթէ-չէքքիլ օրմանլար պուլունուր ։

Պալատա զիյր օլունան տէօրթ պուգ'ա հէյնան պիր մին-թաղատա , չիմյատան ճէնուպէ միւմթէտա օրմալարը իլէ հավա ի իգլիմճէ եէքսիկէրլերինէ միւշապիհ օլուպ , խէտա"իս ի թապի'ի-յէճէ օլան իխթիլաֆիարը անճաղ բուխուպէթին չօգլըզընտան վէ ազլըզընտան նէչէթ էտէր ։

6· Մէքսիգօ վէ Ամէրիգա ի վուխութա Պուգ'ասը Շիմալի Ամէրիգանըն ճէնուպ գըսմընը չամիլ տիր ։ Պու պուգ'ա մինթաղա ի հարբէ տախլինտէ իսէ տէ , հէր սէմթին-տէ իրթիֆա' պիր օլմատըզընտան մուխթէլիֆ մինթա-դալար նէպաթաթընա մալիք օլուպ , էհալիսի լիսա-նընտա չօգտան պէրու հարը , միւթէմիլ, վէ պարիտ սէմթլերի իամիլէ , իւչ սէմթէ թագսիմ օլունմըշտը ։

Հ-ըը ֊էմ ։ Պու պուգ'անըն կէրէք չարգի կէրէք ղարպի սէվահիլինտէն պաշկայըպ 2,000 այագ իրթիֆա'ընա վարան հարը սէմթին էնկին վէ սրճագ օվալարընտա Մէվզ ադաճը Շէքեր, գամրը , Վանիլիա , Գագաօ , վէ Նէհլիյէ իլէ Սիպարիյէ ֆա-սիլէերինտէն պա'զը ադաճլար կէլիշիր ։ Պու բատա սէնէվի հէ-բարէթի ի միւթէվասիթէ Ֆահրէնհայթըն 77 տէրէճէսի տիր ։

Մէ-'ընէոլէ ֊էմ ։ 1,800 տէն 6,000 այագ իրթիֆա'ընա վարան միւ'թէմիլ սէմթատ , Ինճիր , Մէրսին , ադաճ հալինտէ օլարագ Սարախս , պիր նէվ' ցէֆինէ , վէ սիկէր պա'զը խալիս ադաճ-լար վար տըր ։

Պու սէմթատ սէնէվի հէրարէթի ի միւթէվասիթէ Ֆահրէն-հայթըն 68 տէն 70 տէրէճէսինէ դատար տըր ։

Պ֊ըէօ ֊էմ ։ 6,000 տէն 14,000 այագ իրթիֆա'ընա վարան պարիս սէմթատ խալիս օլմայան ադաճլարդա Ջամ , Եուգդա , վէ Ադամ պուլունուր ։

7· Անթիլ պուգ'ասը Անթիլ ատալարը , Եուգաթանը վէ ճէնուպի Ֆլօրիտայը չամիլ օլուպ , հավասը նէճիսաբ վէ սրճագ տըր ։ Մանղուսմ ի նէպաթաթը մէվզ վէ նէհլիյէ ադաճլարը իլէ քէսգի ի թէմէյյիւզ էտէր , վէ գահ-վէ , շէքեր գամըշը , ասֆանտաս , գագաօ , Թիւթիւն , վէ միննթաղա ի հարբէյէ մախսուս սա"իր մէյվիլի ա-ղաճլարը չամիլ տիր ։

Անթիլ իւզ պիրը սւէթը պուգ'ա ճէնուպի Ամէրիգա-տա տըր ։

8· Օրինօգօ պուգ'ասը ճէնուպի Ամէրիգանըն չիմալի գըսմընը չամիլ տիր ։ Պու պուգ'ատա վէնէզուէլանըն դըյըսընտա օլան տաղլար՝ կէյանա եայլասը՝ վէ պահրը մուհիթ ի քէպիրին սէվահիլի՝ պիլատը հարբէյէ մախ-սուս ճէսիմ ադաճլարտան 'իպարէթի օրմանլար իլէ մէս-թուր տըր ։ Օրինօգօ նէհրինին հուզէսի տախլինտէ օլան ջանօ օվալարը սթէփ օլուպ՝ եաղմուր մէվսիմինտէ բավշա , վէ գուրագ մէվսիմինտէ գաֆիր հալինէ կէրէր ։

9· Ամազօն պուգ'ասը Անտէս տաղլարը էթէյինտէն Աթլանթիգ օգիանօսընտաէք միւմթէտա օլուպ՝ սիւվաս իամի իլէ եատա օլունան , վէ էն էպի հալինտէ գալմըշ օլան վախի' օրմանլարլա մէսթուր տըր ։ Պու օրմանլար նէվ' նէվ' սարմաշըգ իլէ արալարը էօրիւլմիւշ , տալ-լարը տախի ադաճտա պիթէն սահլապիյէ , գըլդասիյէ , պրօմէդյա չիչէքլերի իլէ տօնանմըշ ուլու ադաճլարտան , վէ նէհլիյէ իլէ սարախախյէտէն , միւթէչէքքիլ տիրլեր ։ Տիւնեատըն հիչ պիր թարաֆընտա պու պուգ'ատա կէօրիւլմեմիշ գատար թապի'աթըն ասար ը սէխավէթի կէօրիւլմէմիշ տիր ։ Զիրա պու բատա նէպաթըզ պիր տարմ եէր եօգ տըր ։

10· Պրազիլ պուգ'ասը էվվէլքինին ճէնուպ ճիհէթինտէ օլուպ , Օրկան տաղլարընա գատար սահիլ սէմթլերի՝ պիլատ ը հարբէյէ մախսուս ադաճլարտան 'իպարէթի օր-մանլար իլէ մօլու տըր ։ Գամիօս տէնիլիպ Օրկան տաղլարը էօթէսինէ տիչէն վախի' եայլա՝ արա սրրա քիչիւք օրմանլարը չամիլ կէնիշ պիր բավգա տըր ։ Պու օրմանլարըն էքսէր ադաճլարը եիւն ադաճը կիպի պիլատ ը հարբէյէ մախսուս ադաճլար տըր ։

11· Անտիսին Հարբէ պուգ'ասը ։ Անտէսին պու պուգ'այա տիչէն ղարպի չիվիլերի 'ումմանէն ադաճըզ վէ պա'զէն գաֆիր տըր ։ Սիլսիլէլերի արասընտա վագը' եայլալար վէ տէրէլեր՝ տաղա մախսուս չալը վէ օթլարլա մէս-թուր տըր ։ Շարգի չիվիլերինտէ իսէ խայյը բուխուպէթի համիլ բիյահ ը թիճարէթ էտտիյի իչուն , 'ադիմ օր-մանլար պուլունուր ։ Գապուդընտան զիպըյմէթ գը-նադընա չըգարըլան ֊էնգօնա ադաճը պուբատա կէլիշիր ։

12· Անտիսին ճէնուպ պուգ'ասը ղարպի բիւզկեարլար-տան վաֆիր բուխուպէթի ալարըզ իչուն , Ազօգարիա նէվ'ինտէն չամ՝ ադաճըյյա եափրագլարընը տէզգէն աղաճլարտան միւթէչէքքիլ օրմանլարը համիլ տիր ։

13· Փատփաս պուգ'ասը էվվէլքի պուգ'անըն չարգ իյլէ պրազիլ պուգ'ասընըն ճէնուպինէ տիչէն վախ' պիր սթէփ օլուպ , օրատա միւթէմմատիյէն էսէն վէ բու-թուպէթինի Անտէս տաղընտա պրազիլ չօլան ղարպի բիւզկեարլարտան , ադաճ եէթիշիրմէյէ քիտաֆի տէ-րէճէտէ բուխուպէթի ալամատըզը ճիհէթլէ , ադաճարզ վէ օթլը օվալարը համիլ տիր ։

(բ·) Նըֆ ը ֊ըբ ի ղուրէյ պո֊բ'ատըբ

Նըսֆ ը քիւրե ի չարգի , Հա'նի Էվրօփա , Ասիա , Աֆրիգա վէ Ավթրալիա դըթ'ալարը օն պիր պուգ'այա միւնդասիմ' տիր ։

1. Մ֊ը-ձէ֊ի պո֊բ'ա
2. Էյ֊է պո֊բ'ատ
3. Պահր ը ֊էֆֆ պո֊բ'ատ
4. Սընէ պո֊բ'ատ
5. Զէն պո֊բ'ատ
6. Գ֊ոֆր պո֊բ'ատ
7. Մէվզիմ բ֊ը-պիբ֊ըբ պո֊բ'ատ
8. Սո֊պան պո֊բ'ատ
9. Գ֊ալահաբ պո֊բ'ատ
10. Ի֊ո֊ի պո֊բո֊ան պո֊բ'ատ
11. Ավթրալիա պո֊բ'ատ

Պու տէօրթ պուգ'ալարըն հավասը պիր օլարագ հալտէ նի'չիւն պիրի-պիրինտէն փարգը տըրըլար ։

6· Մէքսիգօ վէ Ամէրիգա ի վուխութա պուգ'ասընըն նէպաթաթը նի'չիւն փէք միւթէնէվվի' տիր ։

Անդն հարբ , միւթէխխի , վէ պարիտ սէմթլերինի խարիթատա կէօս-թէրիլ թա'րիֆ էտին ։

7—13· Անթիլ , Օրինօգօ , Ամազօն , Պրազիլ , Անտէսին հարբէ վէ ճէ-

Նուպ պուգ'ալարընը վէ փամիասս պուգ'ասընը խարիթա իւզէրինտէ կէօս-թէրիլ թա'րիֆ էյլէ ։

Շարգի նըսֆ ը քիւրետէ գա՞չ պուգ'ա ի նէպաթ վար տըր ։

1. ՄԻՆՃԷՄԻՏ ՊՈՒԳ'ԱՍ *չիմալի Ամէրիգանըն Միւնճէմիա պուգ'ասընա հէմհալ ուրը։*

2. ԷՅՓԷ ՊՈՒԳ'ԱՍԸ *սայքի պիւթիւն Լվրօիա վէ Սիպերիայը չամիլ օլուպ, չիմալի ռէմմէնտէ չամ վէ գայն աղաճլարը՝ վէ ճէնուպի ռէմմէնտէ եաիրադլարընը ռէօքէն աղաճլար կէլիչիր։ Պու Էյքէ պուգ'ասընաա նէչվ ու նիւմա պուլան նէպաթաթընն էնվա'ը՝ Ամէրիգանըն Էյքէ պուգ'ասընաա պուլունանլարաան աղ ուրը։ Իսնո կէօրիւիւր քի քիւրէ ի արզ մինթագա ի մի'թէսիլէ տախիլինտէ օլարագ պիր օրման մինթագասը յլա գուշաասըզ ուրը։ Պու օրման մինթագասը քիւրէ ի արզըն մաղհար ը լութֆ ը Խիւտա, վէ միւթէմէտտին միլլէթլէրէ մա"վա օլմուշ ուրը։*

3. ՊԱՀՐ Ը ՍԷՖԻՏ ՊՈՒԳ'ԱՍԸ *Պահր ը Սէֆիա ռէվահիլինտէն 'իպարէթ օլուպ, եաղ մէվսիմի գուրագ կէչէր իսէ տէ, եաղմուր մէվսիմիէրի ուզուն օլորզլունտան նէպաթաթը կիւզէլ կէլիչիր։ Պու պուգ'ատա խալիա աղաճլարտան մէրսին, տէֆնէ, փօրթուգալ վէ զէյթուն իլէ ինճիր չօգ ճա պուլունուր։*

4. Սթէփ ՊՈՒԳ'ԱՍԸ *Ասիանըն պէօյիւք եայլալարընը, վէ Պահր ը Հազէզ իլէ Պահր ը Սհյահըն չիմալի սթէփ-լէրինի չամիլ ուրը։ Գրչը զայէթ սօղուգ, վէ ըհյահ ը Թիճարէթ Թէ"սիրի սէպէպիլէ եաղը գուրագ օլուպ, եալընզլ գրստա պիր միւտաէթտէ, եա'նի իլք պահար մէվսիմինտէ նէպաթաթա էլլէրէճէք տէրէճէտէ բուԹապէթի օլուր։ Պու սէպէպտէն օրմանը եօգ ուրը։ կօպի վէ 'Ա՛ճէմիսթանըն պէօյիւք գրսմը գաֆր կիալի օլմաղլէ Սահրա ի քէպիրէ պէնզէրլէր։*

5. ՉԻՆ ՊՈՒԳ'ԱՍԸ *Չին վէ ճափօնը չամիլ վէ սթէփ պուգ'ասընաան ֆինիկեան ագաչլարը իլէ այրըլմըշ ուրը։ Իգլիմի բաթպ ու հարը, նէպաթաթը վաֆիր վէ միւթէնէվվի' ուր։ Չայ չալըսը իլէ Պամպու (Հինա դամըշը) պու պուգ'այա խուսուսի պիր մէնզարէ պախչ էտէրլէր։*

6. ԳԱՖՐ ՊՈՒԳ'ԱՍԸ՝ *Սահրա ի քէպիր, 'Արապիսթանընն չիմալի սէմթի, վէ Հինտիսթանտա Սինա մէմ-լէքէթինի չամիլ ուր։*

Պու պուգ'ատա ըհյահ ը Թիճարէթ բուԹուպէթինի Ափատա պրագարագ էտիյի իչուն, եաղմուր վէ նէպաթ նատիր ուր։ Խայլի եէրլէրի եա գայալըդ վէ սրճագ եայլա, եախօտ գումսալ օվալար ուրը։ Ադրա սըրա պուլունան բավզալարընտա, աղ պիր էհալինին մա'իչէթէ մէտար օլաճագ աէրէճէտէ խուրմա, մըսրը պուղատայ, վէ սա"իր հուպուպաթի զէրը' օլունուր։

7. ՄԷՎՍԻՄ ԲԻՒԶԿԵԱՐԸ ՊՈՒԳ'ԱՍԸ *Հինտիսթանը, Հինտ ի Զինկի, վէ խաթթ ը խթիվայէ եաղընն օլան պէօյիւք ճէզա"իր սիլսիլէլէրինի հավի օլուպ, սէմթլէրի հավաճա պիր պիրինէ զայէթ մուխալիֆ ուրլէր։ Սէվահիլ սէմթլէրինտէ բուԹուպէթի վաֆիր իսէ տէ, Տէքքէն եայլասը միսլլու, իչ Թարաֆլարընտա ազ ուրը։ Օվալարը միւնպէթի վէ չօգ բուԹուպէթի ալմադտա օլարընտան, մինթագա ի հարրէյէ մախսուս օլան նէխլէյէ, Սարախէյէ, Սարմաշըդ, Պրօմէլիյա վէ Սահլա-պիյէ աղաճլարընտան միւթէչէքքիլ օրմանլար եէթիշ-ուրլր։ Ինճիր ֆասիլէսինտէն Պաէա ոէնիլէն պիր նէվ' աղաճ եալընզլ պու պուգ'այա մախսուս ուրը։*

Պու աղաճ Թա հավատաքի տալլարընտան պիր Թա-զըմ ֆիլիալէր սարգըսըր. ֆիլիալէր եէրէ եէրլէշմէլէ եէնիսաէն պիթէր եէնի աղաճ քէօքիւ օլուրլար։ Պէօյ-լէճէ պիր Թէք պանեան աղաճը պիր օրման Թէշքիլ էտէր։ 7,000 նէֆէրաէն 'իպարէթ պիր օրաու պիր պանեան աղաճը կէօլկէսինտէ գօնտրդը մէրվի ուր։ Հինտիսթանտա Նարպուտտա նէհրի գուրպինտէ պիր պանեան աղաճը՝ մուհիթի 2,000 այագ օլան պիր մէ-սաֆէյի էօրթմիշ ուր։

Պու պուգ'ա տախիլինտէ Սէյլան վէ ձավա տատար-ընտա տարչին աղաճը, ձավատա գահվէ, վէ ճիւմլէ սէմթլէրինտէ փիրինճ, մէվզ վէ մինթագա ի հարրէյէ մախսուս մէյվէլէր պուլունուր։

ՊԱՆԵԱՆ ԱՂԱՃԸ

Մօլուգէ տատալարընտա՝ գարա պիպէր, քիւչիւք ճէվզի հինտի վէ գարանֆիլ միսլլու պահարաթ չօգ ուրը։

8. Սուտան ՊՈՒԳ'ԱՍԸ *Ափրիգա ի վուսթա վէ ճէնուպի 'Արապիսթանը չամիլ օլուպ հավասը բաթպ ու հարը, վէ թօփրաղը միւնպէթի տիր։ Մինթագա ի հարրէյէ մախսուս օրմանլար, վէ Ցավանտա աէնիլէն կէնիշ օ-վալար վար ուրը։ Պու պուգ'անըն մանդրում ի նէպաթը պաօպապ աղաճը, վէ խըլընճիյէ վէ ֆօրպիյօնիյէ ֆա-սիլէլէրիյլէ թէմէյլուշ էտէր։*

9. Ափրիգատա վագը' Գալագաաբի ՊՈՒԳ'ԱՍԸ *բուԹու-պէթսիզ օլուպ, Գաֆր չէօհրէթինի ալմըշ իսէ տէ, չիմիսյէ գատար լա"իգըյլէ քէչի օլունմամըշ ուրը։*

10. Իհտիս ՊՈՒՐՈՒՆ ՊՈՒԳ'ԱՍԸ՝ *Օրէնճ նէհրինին ճէ-նուպ Թարաֆընտա Ափրիգանըն ճէնուպի ուճընը չա-միլ օլուպ՝ գրչը եաղմուրը վէ եաղը գուրագ ուրը։ Պուրատա խըլընճիյէ ֆասիլէսինտէն նէպաթլար վէ պա'-ղը քէօրփէ եավրագը օթլար պուլունուր։*

11. Ավսթրալիա ՊՈՒԳ'ԱՍԸ *Ավսթրալիանըն իչ Թա-րաֆը քէչի օլունտրդը մըդաարը դաֆր ուրը։ ֆագաթ կէրէչ ղարպի կէրէչ չարդի սէվահիլինտէ պուլունան*

1—11. *Միւնճէմիտ, Էյքէ, Պահր ը Սէֆիա, Սթէփ, Չին, Գաֆր, մէվսիմ բիւզկեարըրը,*

Սուտան, Գալահարի, Իհտիս պուրնը, վէ Ավսթրալիա պուգ'ալարընը խարիթա իւզէրինտէ կէօսթէրիլմիչ Թա'րիֆ էտին։

տաղլարըն վէ տաղլար արասընատա վագը' տէրէլէրին վէ օվալարըն 'աճա"իպ պիր մանզումէ ի նէպաթաթը վար տըր ։ Պու պուդ'աատա բավզալար , կէնիչ կէնիչ չալը-ըգվար վէ Եուգալիպթօս ագաճը իլէ ագաճ տէրէճէ-սինի պուլմըշ գուզըն օթընատան 'իպարէթ կէօկէպիլ օրմանլար պուլունուր ։ Եաղմուրըն աղըզը իլէ պէրա-պէր վագթ ը մու'այյէնի օլմամասը քէյֆիյէթի պու պուդ'այա մանսուս տըր ։

(Ե.) ՆԷՊԱԹ Ը ՊՈՒՍԹԱՆԻ

1. Ինանա գէր' ու զարս էթմէգըճէ գիա"ի-տէսի օլան պիր չօգ նէպաթը հէմ քէսրէթէլ հէմ տէ լիւզումը վագթընատա եէթիշթիրիր ։

Պու միսիլիւ նէպաթաթըն պա'զրլարը ղրտա , պա'զրլարը էլպիսէ , պա'զրլարը 'իլաճ , պա'զրլարը տաքի պօյա իչինն իս-թի'մալ օլունուր ։

Պուսթանի նէպաթըն պա'զրլարը գայէթ մահտուտ վէ պա'զրլարը , խուսուսա հուպուպաթ , գայէթ վասի' մէվգի'լէրտէ նէշվ ու նիւմա պուլուր ։

ՄԷՎԶ ԱՂԱՃԸ

2. Չէր' ու զարս օլունմադտա օլան նէպաթաթ թագ-րիպէն 2,500 նէվ' տիր ։ Պունլարըն էհէմմ ու էլզէմ-լերի պէր վէճհի ամէի մուխթասարէն թա'րիֆ օլունուր ։

3. Մինթագա ի հարրէտէ վէ ճիվարի սէմմէլէրտէ պաշլըճա հասըլ օլան Ղ.ԸՏԱ ՆԷՊԱԹԸ փիրինճ , մէվզ , էքմէք աղաճը , խուրմա , պէօյիւք Հինտիսթան ճէվիզի , եամ , գասավա վէ սակօ տըր ։

(1) Փէրինճ թագրիպէն Հինտլարըն իչտէ պիրինին պաշ-լըճա թա'մամ օլուպ' նէշվ ու նիւմասընա գիյատէճէ հէրարէթ ու բուխթուպէթ էլզէմ օլտըղնատան մինթագա ի հարրէտէ վէֆ-րէթէլէ նէթիշտիրիլիր իսէ տէ , օ մինթագանըն ճիվարի սէմմէ-լէրտէ տաքի գէր' օլունուր ։

Փիրինճին ասլ զուհուր էթմէյի մէմլէքէթ պէլլի տէյիլ իսէ տէ , Ասիանըն ճէնուպի ճիհէթի օլտըղը իհթիմալ տըր ։

(2) Մէվզ՝ իքի նըսֆ ը քիւրէնին տաքի պիլատ ը հարրէ-սինտէ զարս օլունուր ։ Պու նէպաթըն չօգ նէվլէրի օլուպ՝ մէյվէ վէրմէք իչլուն հէր նէվլին իգթիդա էթմէյի տէրէճէ ի հէրարէթ լազըմ տըր ։

Հըմպօլթըն հիսապընճա , պիր մէվզ պաղէսի՝ հէման օլ վիւ'սաթատա օլան պիր պուդատայ թարլասընըն վէրմէյի մըգ-տարատան 133 գաթ զէյատէ մէվատա ը զրտա"իյէ վէրիր ։

(3) Է+ճէ+ աղաճը՝ զըրպ այագ գատար նիւքսէք օլուպ՝ հափ-րաղտրը իմճիր հափրաղընա պէնկզէր ։ Մէյվէմի նուվարլագ վէ պէօյիւք օլուպ , փիշիրիլմիքատ լէզզէթի էքմէք կիպի օլտըղը սէօյլէնիյօր ։ Պու մէյվէ սէնէտէ մէվսիմի օլան սէքիզ տօգուզ այ գատար թագէ եէնիր , գալան միւտտէթէ տաքի էզմէ-սինտէն էքմէք հափրըր ։ Հէր իւչ աղաճըն մէյվէմի պիր ատէ-մին րըզգընա քիֆայէթ էտճէյի թահմին էտիլմիշ տիր ։ Էքմէք աղաճը մինթագա ի հարրէյէ մախսուս օլմադտա պէրատէր , օ մինթագանըն նուզ իյէ գրչ մէվսիմլէրինին տէրէճէ ի հէրա-րէթճէ ֆարգը 10 նա 12 տէրէճէտէն զիյատէ օլան մէյվէքէթ-լէրինտէ կէվիշմէզ ։

(4) Ե՞ր հէր էրմասը չէքլ ու իգթիդասընատա իսէ տէ , իքի-տէն իւչ այագ թուրընատա վէ օնատան օն պէչ օգդա սըպէյնի-տէ օլուր ։ Աֆրիգատա , Հինտիսթանատա վէ Անթիլ ատալա-րընատա չօգ եէնիր ։

(5) Գաուվէ՝ Պրազիլ , Գօնկօ վէ Կիյանատա Մանդիօք թէսմիյէ օլունան պիր չալընըն քէօքհունտէն եափրլան պիր նէվ' ուն տըր ։ Պու քէօք փիշմէզտէն զէհիրլի իսէ տէ , փիշտիքատէն սօնկրա զէհրի կիսէր ։ Գասավատան թափիօգա տէնիլէն չօր-պալըգ տաքի եափրլըր ։

4. Մինթագա ի միւ'թէտիլէնին պաշլըճա ՂԸՏԱ ՆԷՊԱԹԸ՝ պուդատայ , սարփա , եուլաֆ , չավտար , վէ վաթաթէս տիր ։ Մըսըր պուդատայ պու մինթագանըն փէք մուհիմմ պիր մահտուլը իսէ տէ , մինթագա ի հարրէտէ տաքի գէր' օլունուր ։

(1) Պուդատայ՝ մինթագա ի միւ'թէտիլէ վէ մինթագա ի հար-րէնին չիմալի ճիհէթլէրինտէ գէր' օլունուր ։ Ինթիչար պուդ-ատըզը մէմլէքէթի մա'լիւմ տէյիլ իսէ տէ , թահարիսթան եա-խօտ էաքի Իրանատան զուհուր էթմէյի զամն ը զալիպ տիր ։

Ամէրիպատա իլգ էքիլէն պուդատայ՝ Խափանէօլարըն իսթի-ատը զէմանընատա Քօրթէզ նամ ճէնէրալըն պիր քէօլէնին 'ա-ատաքիր զաներէսի օլան փիրինճ իչինտէ պուլուպ էքտէյի պիր գաչ պուդատայ ատնէսի տիր ։

(2) Պուդատայատան զիյատէ պուբուտէթէ տայանտըգլարը ի-չինն չավտար , արփա , վէ եուլաֆ պուդ'ալարընըն չիմալի հու-տուզ տատա չիմալա տիւչէր ։ Արփա՝ Լափլանտանըն չիմալ ճիհէթինտէ 70 տէրէճէ ի 'արզա գատար գէր' օլունուր ։ Մու-գատէմա չիմալի Լիւրօփանըն պաշլըճա զաներէսի եուլաֆ , պիր միւտտէթ սօնկրա չավտար իսի , չիմալի իսէ , էվվէլտէ եալընըզ զինկինէրտէ պուլունա պիլտիյի պուդատայ հէր սը-նըֆ էհալինին բըզգը օլմուշ տըր ։

(3) Փ-ՊՈՒԵ ։ Պու նէպաթըն մահալ ի զուհուր ու ինթիչարը փէրու վէ Չիլի զանն օլունույօր ։ չիլնբի օրալարտա հալա եապանի հալաէ տիր ։ Հըմպօլթըն պէյանընճա Աֆրիդանըն ճէ-նուպի ուճընատան Լաթիանատայա գատար փաթաթէս զէր' օլուն-մագտա տըր ։ չու գատար քի մինթագա ի միւ'թէտիլէյէ մախ-սուս ոա"իր նէպաթլար միսիլլիս , մինթագա ի հարրէտէ ան-ճագ հավաճա մինթագա ի միւ'թէտիլէյէ միւտավի պուլունան եիքսէք հէրլէրտէ կէլիչէ պիլիր ։ Պուգ'ատընըն չիմալի հու-տուզ արփանընգիլնտէն տատա չիմալա տիւչիյինտէն արփա կէլիչէմէտիյի Խալատատա ատասընատա փաթաթէս կէլիչիր ։

---

1. Պա'զը նէպաթաթլար նի՞չին գէր' ու զարս օլունուր ։
Չէր' ու զարս օլունան նէպաթաթլարըն Հա՞նկըսը փէք միւնթէչիր տիր ։
2 Չէր' ու զարս օլունան նէպաթաթըն սայըսը գա՞չ տըր ։
3. Մինթագա ի հարրէտէ պաշլըճա հասըլ օլան զրտա նէպաթաթը Հա՞նկըլըզ տըր ։
Ինտանըտրն գաչատ՞ պիրինին պաշլըճա թա'մըր փիրինճ տիր ։
Մէվզ նէ՞րէտէ թիմար օլունուր ։ Հըմպօլթ անըն Հազգընատա նէ՞ հիք-սապ էթմիշ տիր ։
(3) Էքմէք աղաճընը վէ մէյվէսինի թա'րիֆ էյլէյին ։
(4) Եամ նէ՞ տիր ։
(5) Գատավա նի՞մէ հափրըր ։
4. Մինթագա ի միւ'թէտիլէնին պաշլըճա զրտա նէպաթը Հա՞նկըլըզ տըր ։
(1.) (2.) Պուդատայ , չավտար , արփա , վէ եուլաֆ նէ՞րէլէրտէ եէթիշէ-բիլիր ։
(3.) (4.) փաթաթէս վէ Մըսըր պուդատայըն վէթանը զ տալիսի նէ՞րէսինի՞ տէրիր , նէ՞րէլէրտէ գէր' օլունուրլար ։

(4) Մբ՚ըր պ՚ը՚ը՚ոյ պաչլըճա մինթադա ի մի՚թէոփէտէ զէր՚ օլունուր իսէ ատ, մինթադա ի հարրէսէ տախի կէլիչիր, վ՚աթանը ասիխի, փաթաթէսինքի կիպի Ամէրիգա օլուզ, օ-բատան հէր թարաճա միւնթէչիր օլմուշ ըրր։

Վ՚ագթի իլէ ճէնուզպի Ամէրիգատա տէնիզ սաթհընատան 12,795 այագ հիւքսէք օլան թիթիգագա կէօլիւնտէ վադը՚ ատատաքի չէմո հէյքէլի էթրաֆընտա քեահինէր փէք չօգ միչքիլտթ իլէ մըսրր պուղատայր եէթիչտիրիլէր իսի։ վէ մահատլընդն պիր զրոմընը չէմսէ թագսիմ էթտիքատէն սօնկրա, պագըյյէօնի, պիր ատանէսի պիւէ 'ազիմ պէրէքէթ կէթիրիր իթի՚գատըլյա, էհալիյէ տաղըտրըլար իսի։

5. Հավասը պարիտ պա՚ղը վասի՚ պուդ՚ալատա էքմէք եափըլըը հիչ պիր նէպաթ կէլիչէմէսինէն էհալի եա սա՚իր եէրլէրտէն էքմէք թէտարիք էթմէյէ, եախօտ էքմէքսիզ եաշատադա մէճպուր ոըրլար։ Մէսէլա, Սիպէրիանդն վէ Ամէրիգանդն մինթադա ի միւնճէմիաէյէ տիւչէն սէմթլէրինատ էհալի պալըդ գուրուսը իլէ կէչինիր։

Լապրատոր, իսանատա վէ Կրուէնլանտատա զախիրէ նէպաթը նէչվ ու նիւմա պուլատազ։ Ֆարօ ատալարընատա արփա զէր՚ օլունուր իսէ ատ, փէք աղ մահատլ վէրիր։

6. Զախիրէ նէպաթը կէլիչէն պա՚ղը մէմլէքէթլէրատ սէքէնէսի չօգ օլարդը ճիհէթիչլէ, զախիրէ նէպաթա-թընդն պիր նէվինտէն մահատլ ալընմատարդը սէնէսէ գահթ վուգու՚ պուլուր։ Մէսէլա Անաթօլյատա պուղ-ատայ, Հինտխաթանատա փիրինճ, աղ ալընատդը վագըթ եա տարլըգ եա 'ուսուսի պիր գահթ օլուր։

1847 սէնէսինատ փաթաթէստէն մահատլ ալընմա-մատը իւղերինէ իրլանտատա պինկերճէ քիմնէլէր գահթ էլինատէն ճամ ը էճել նուշ էթտիլեր։

7. Էլպիսէ թէտարիքի իչիւն հինատնա փէք միւֆիա օլան նէպաթլար ՓԱՄՈՒԳ, ՔԷՆՏԻՐ, վէ ՔԷԹԷՆ տիր։

(1) Փոռ՚ը՚՝ վաթան ը ասիխի Հինտխաթան զանն օլունուր իսէ ատ, պու 'ատատա հէր եէրատէն զիյատէ Միւճթէմի՚ա ի Ամէրիգատա եէթիչտիրիլիր։ Ասիանդն, վէ Էվրօփանդն ճիհաթ ը ճէնուպիյէսինատ, Մբսրրատ, Մէքսիգատա վէ ճէնուպի Ամէրիգանդն պիւատ ը հարրէսինատ տախի զէր՚ օլունուր։

(2) ՔԵՆՈՒԷՐ վէ էՔՒԷՆ՝ մինթադա ի միւ՚թէոիլէյէ մախսուս տըրլար։ Պէօյիւք Պրիթանիատա, Պալթիգ աէնիզինէն ճէնուպի սէվտիլինատ, Իռլանդն վատ՚ օվալարընատա վէ Ամէրիգատա վէֆրէթլէ զէր՚ օլունուրլար։

8. ԶԱՅ ՁԱԼԸՍԸ, ՇԵՓԷՐ ԳԱՄԸՇԸ, ԳԱՀՎԷ, վէ ԳԱԳԱՕ Ա-ՂԱՃԸ պաչլըճա մինթադա ի հարրէ վէ ճիվարի մէմ-լէքէթլէրինատ կէլիչիրլեր։

(1) Զա՚՝ իսալիտ պիր նէպաթ եափրադը օլուզ վաթանը ասիխի Զին իլէ Ասատըն չիմալ ճիհէթի տիր։ Կէլիչտիյէ իպլի-մին ճէնուպի հուատուտը 25, վէ չիմալի հուատուտը 33 ատրէ-ճէ ի 'արզ, վէ զարպի հուատուտը թիպէթ օլուզ, պու հու-տուտ իսարիճինատ պա՚ղէն եէթիչտիրիլէ պիւիր իսէ ատ, մաթ-լուզ ատրէճէատ կէլիչմէզ։ Պու նէպաթ թապի՚ի հալինատ օն օն իքի այագ հիւքսէլիր իսէ ատ, թարլատա անճագ պէչ ալ-ըը այագ գատար հիւքսէլմէսինէ մէյատան վէրիրլեր։ Տիքլտի-յինատէն իւչ սէնէ ոօնկրա եափրազլարը տէվշիրիլիպ գուլա-նըլա պիլիր։ Էքսէրիա պոլ մահատլ ալընմագ իւզրէ, եէսի սէ-նէյէ վարան ազաճդն եէրինի թուրմագ իչիւն թազէ ֆիտան եէթիչտիրիլիր։ Զին վէ ձափօնատա ագալլի պին սէնէտէն պէ-րու պիւթիւն էհալի կէրէք թա՚ամէ պէրապէր վէ կէրէք սա՚իր վագըթլարատա պուտսիւզ վէ չէքէրսիզ չայ իչերլեր։

Մ՚ընէ՝ եախօտ փոբաչօ-չայը՝ փարակուանդն չարդ վէ չի-մալ սէմթլէրինատ վագը՚ սըգ օրմանլարատա պուլունան վէ սա՚իսա եէչիլ օլան պիր ազաճդն եափրադը տըր։ Ճէնուպի Ամէրիգանդն չարդ վէ ճէնուպ ճիհէթլէրինատ չօգ իսթի՚մալ օլունուր։

ՇԵՓԷՐ ԳԱՄԸՇԸ

(2) Շեփեր ֆ՚ըշը՚ մինթադա ի հարրէյէ մախսուս իսէ ատ, օ մինթադանդն իարիճինատ տախի եէթիչտիրիլիր։ Ֆրանթ նէհրի քէնարլարընատա, Ամէրիգանդն պիւատ ը հարրէսինատ վէ Պահր ը մուհիթ ի քէպիրին պա՚ղը ատալարընատա եապանի հալտէ պուլունուր։ Մբսրրատա, Հինտխաթան իլէ ճիվարընատաքի ա-տալարատա, Միւճթէմի՚ա ի Ամէրիգանդն ճէնուպ ճիհէթինատէ, Անթիլ ատալարընատա, վէ Պրազիլտէ չօգնա զէր՚ օլունուր։ Շե-քէր գամըշը՝ Հինտխաթանատա գատիմատէն պէրու եէթիչտիրիլիր իսի։ Էսքի եունանիլեր վէ Րօմալըլար չէքէրի 'իլաճատ գուլ-լանմագ իչիւն ճէլպ էտերլեր իսի։

(3) Գահվէ ազաճդնըն մէվգի՚ի ասիխի ճէնուպի Հապէշխաթան եայլալարը օլուզ, օն պէչինճի 'ասրտէ 'Արապիստանդն ճէնուպ ճիհէթլէրինէ նազլ օլունուր։ Շիմալ եէմէնտէ, Պրազիլտէ, Ճա-վա, Սէյլան վէ Անթիլ ատալարընատա վէ սա՚իր պիւատ ը հար-րէտէ չօգ էքիլիր։ Հէրարէթ ի միւթէվասիթէսի եէթմիշ տէ-րէճէ օլան օթուզ ալթընճը աէրէճէ ի 'արզատէք կէլիչիր։ Էն մագպուլ գահվէ մահատլը վէրէն 'Արապիստան վէ Ճավատա գահ-վէ ազաճը օն պէչ եափօտ ևիրմի այագ հիւքսէքլիյինէ վարըր։ Անթիլ ատալարընատա տալլարը չօզալմագ վէ զիյատէ մահատլ վէրմէք իչիւն ազաճդն թէփէսինի քէսէրլեր։ Գահվէ ազաճը տա՚իսա եէչիլ օլուզ, պէյագ վէ իսօչ բա՚իհալը չիչէքլերի մէվսիմինատ տալլարը զար իլէ էօրթիւլմիւչ կիպի կէօրիւ-նիր։

(4) Գաֆա ազաճդնըն ասրլ վաթանը Ամէրիգա իսէ ատ, Հին-տխաթանա, Ճափօնա, Հինտ օգիանօսը ատալարընատ վէ սա՚իր պա՚ղը եէրլէրէ տախի նազլ էտիլէրէք, եէթիչտիրիլմէքտէ տիր։ Խրյար չէքլինատ օլան մէյվէսինին Շամ ֆըստաըղընատ պէնկղէ-յէն չէքիրտէյինատէն չըդօլաթօ եափրլըը։

9. Պահարաթատան հէր եէրատէ միւսթա՚մէլ օլան ԳԱՐԱ ՊԻՊԷՐ, ՏԱՐՃԻՆ, ԳԱՐԱՆՖԻԼ, ՔԻՒՉԻՒՔ ՀԻՆՏ ՃԷՎԻՉԻ վէ ՎԱՆԻԼԻԱ մինթադա ի հարրէ մահատլը տըրլար։

(1) Գ՚ըբա պիպէր՝ սարրլըր պիր նէմ՚ նէպաթդն գուրումրչ մէյվէսի տիր։ Պու ազաճ իչիւնճիւ սէնէսինատէն ևիրմինճի սէնէսինէտէք սէնէատ իքի քէրրէ մէյվէ վէրիր։ Մէյվէսի եաչ իքէն զըրմըզը վէ եուվարլագ օլուզ, ուֆաճըգ պիր չէքիր-տէյի հավի տիր։ Գարա պիպէր ազաճը եապանի օլարագ իւք էվվէլ Հինտխաթանդն Մալապար գըյըսընատա պուլունմրչ օ-լուպ, չիմոի Սումաթրա, Սիամ վէ Մալագգատա տախի եէ-թիչտիրիլիր։

Գըրմըզը պիպէրին ֆայն տէնիլէն նէվի թէհամմիւլ օլուն-մագ տէրէճէատ քէսքին տիր։ Մէնչէ՚ի՚ ճէնուպի Ամէրիգանդն

5. Էքմէք վէրէն նէպաթաթ հէր իգլամատ պիթէ՚ր մի՝ Էքմէք օլմատըղը եէրլէրատ էհալի նո՚որ կէչինիր։

7. Էլպիսէ իչիւն էն միւֆիա նէպաթաթ հա՚ոնկրլար տըր։

8. Զա՚յ, չէքեր գամըշը, գահվէ վէ գագաօ ազաճլարը չօգճա նէ՚րէատ հասըլ օլուրլար։

Զա՚յ ազաճը, չէքեր գամըշը, գահվէ վէ գագաօ ազաճլարընը, վէ անքե-րին նասըլ թիմար օլունմալարընը թա՚րիֆ էտին։

9. Պաչլըճա պահարաթ հա՚ոնկրլար տըր, վէ նէ՚րէյէ մախսուս տըրլար։
(1) Գարա պիպէր վէ գայէն պիպէլի թա՚րիֆ էվլէ։

կիանա էյալէթի զանն օլուհուր իսկ ատ, չարդի նրսաք ը քիւ-
բէնին պիւատ ը հարրէսինտէ տախի եէթիշտիրիլիր։

(2) Տ-ուէն Սէյլան ատասընատա պուլունան պիր նէվ' ադաճըն
իչ գապուղը սըր։

(3) Գաբանֆիլ հէր տէմ եէյլի պիր նէվ' ադաճըն զօնչէսի տիր։
Պու ադաճ օթուղ զըրդ այագ հիւքսէլիպ, եալընըզ Մօլուզէ
ատալարընըն Ամպոյնա ատասընատա նէյվ ու նիւմա պուլուր։

(4) Քիւ-վէ-ֆ Հինդ ճէվիզ Պանատա ատալարրնատա կէլիչիպ օ-
թուղ սյագ հիւքսէքլիկինէ վարան պիր ադաճըն թօխուսը սըր։
Պու թօխուսըն գապուղը տախի խօշ լա'ինալը օլմազէ պա-
հարաթատան սայըլըր։

(5) Վանիլա Ամերիգա ի վուսթատա, Մէքսիգօտա վէ Պրա-
զիլտէ նէյվ ու նիւմա պուլան պիր նէպաթըն աթրի սիր։

10. Տիւնեատընըն մուխթէլիֆ ճիհէթլէրինտէ իսթի'մալ
օլունան միւխէտտիր եա'նի ույուշաբրըլըճը նէպաթա-
թըն պայըճասը Թիւթիւն, Ացիօն, Թանպուիլ վէ Հա-
շիշ սիր։

(1) Թ-ըթ-ունէ մինչէ'ի զուհուրը Ամերիգա օլուպ, միլատըն
1539 թարիխինտէ 'իլան իչինն Եվրօպայա կէօթիւրիւլմիս։ Պիր
գաչ սէնէ ատնկրա թիւթիւն իչմէք 'ատէթի պիր գաչ ինկիլիզ
կէնճլէրին ալըշմասը իլէ սիւնեատընըն հէր թարաֆընա սիւր'աթլէ
սիրայէթ էթտի։ 'Ատր ի հազրրատա թիւթիւնիւն էն չօղը մէ-
մալիք ի 'Օսմանիյէտտ վէ Ամերիգատա հասըլ օլուր։

(2) Ացէճ՝ խալխաչ տէնիլէն նէպաթըն պիր նէվինտէն ա-
լընան սամղ օլուպ, Հինտիսթանատա, Իրանատա վէ Անատօլըտա
զէր' օլունուր։

(3) Թանպո-լ՝ ատրմաչըղ նէվինտէն Հինտիսթանատա վէ Հինտ
օգիանօսը ատալարընատա պուլունան պիր նէպաթ օլուպ, քէյֆ
վէրմէք իչին եաիրաղլարընը ֆուքթուլ ճէվիզի իլէ չինկէրլէր։

(4) Հաշիշ՝ (էսրար) զիյատէտի իլէ միւխէտտիր օլուպ, Հին-
տիսթանատա զուհուր էթմիչ պիր նէվ' քէնտիր օթը սըր։

11. Պօյա, ԵԱՂ վէ ՍԱՄՂ չըղան մուհիմմ նէպաթ-
լար տախի վար սըր։

(1) Զէվճ՝ մավի պիր պօյա օլուպ, մինթաղա ի հարրէկնին
հէր ճիհէթինտէ կէլիչէն պիր գաչ նէվ' նէպաթըն ատի վէ
եաիրաղլարընըն սու իչինտէ էզմէսինտէն հասըլ օլուր։ Զիվի-
տին ախզ ու իթատա էն մի'թէպէրի Հինտիսթանատան կէլիր։

(2) Պյոճը էօ-էւ- գըրմըզը րէնք իչինն գուլլանըլըպ, Ֆրան-
սա, Ֆլէմինք վէ Անատօլըտա քէսրէթլէ պուլունուր։

(3) Պըռնէլ օռոնը իլէ Նէֆթալուռա օռոնը գըրմըզը պօյա ի-
չինն գուլլանըլըրլար։

(4) Պաֆամ աղաճը Գամիէչի քէօրֆէզի սէվանիլինտէ պուլ-
լունուր։

(5) Օր-էյլ (րոգէլլա) աէնիլէն պիր նէվ' տէնիզ օթընատան
գըրմըզը, վօ աէնիլէն պիր նէվ նէպաթատան տախի մավի, վէ
պօյա դէչէթ օտունընատան սարը պօյա չըգարըլըր։

(6) Զէյթուն աղաճը, Պահր ը սէֆիտ սէվանիլինտէ վէ Աֆա-
նէն հարրէ սէմթլէրինտէ պուլունուր։

(7) Թըրֆէնթին (նէֆթ եաղը) վէ ըռնինճ չամ աղաճը եարա-
սընատան չըգան մատաէտէն օլուր. եարալարատան չըգան մատ-
տէյէ խամ թըրմէնթի տէնիլիր քի Թապիր էտիլտիքտէն
սօնկրա, սաֆիտի թըրմէնթի, եա'նի նէֆթ եաղը, վէ թօրթը-
սը բահինճ օլուր։

(8) Գօճէլ-ռինճ եախօտ ֆա-ը-ճ մինթաղա ի հարրիյէ մախ-
սուս պիր գաչ նէվ' նէպաթ սիւսինտէն եաիրըլը։ Պու սիւտ
այըղա գօնուլըպ հալա տօգունատըգճա փէքլէչիր։ Գօմէլաս-
թիկ չօղ իչէ եարար։ Լօգման բուհու իլէ հալլ էտիլտիք-
տէ պիր ճիլա օլուր։ Քիւքիւրթ իլէ գարրչըլըպ գայնատըլ-
մըգտա սէրթլէչիր, վէ անտէն չօղ չէնէր եաիրըլը։

(9) Պէօյիւք Հինտիսթան ճէվիզի աղաճընատան չըգան էօէ
եաղը, Սիյանա նէխլի աղաճընատան չըգան Նէխլ եաղը, քէֆէն
թօխուսընատան չըգան դէնիզ եաղը վէ փամուգ թօխուսընատան
չըգան ֆաֆ-ը եաղը թիճարէթտէ մուհիմմ պիր մէվկի' թուխ-
մուչար սըր։

(2)–(3) Տարչին, գարանֆիլ, քիւչիւք Հինտ ճէվիզի վէ վանիլյայը թա'-
բիֆ էյլէ։

10. Միւխէտտիր նէպաթատըն պայըճալարը հա'նկըլար սըր։

(1.)—(4.) Թիւթիւն, աֆիօն, Թանպուլ վէ Հաշիշ հագգընատա նէ'
տէնիմիշ սիր։

11. Պօյա, եաղ, վէ սամղ վէրէն պա'զը նէպաթլարը զիքր էյլէ։

ՊԱՊ Ը ՍԱՆԻ

ՃՕՂՐԱՖԻԱ Ի ՀԱՅՎԱՆԻ

(Ա) ՀԱՅՎԱՆԱԹԸՆ ԻՆԹԻՇԱՐԸ

1. Ճօղրաֆիա ի հայվանի մէվլուա ի հայվանէնէն թագ-
սիմ ու իննթիշարընատան պահս էտէր։ Հայվանաթ, նէ-
պաթաթ կիսի, իպթիտա խուսուսի մէվգի'լերաէ խալդ
օլունուպ, սօնկրատան էթրաֆիա աղ չօղ միւնթէշիր
օլմուշ սըր։

Պա'զը հայվանաթ խուսուսի մէվգի'լերինտէ գալ-
մըշլար սըր։ Մէսէլա գանկուրօս տէնիլէն հայվան եա-
լընըզ Ավսթրալիա ատալարընատա պուլունուր։ քէգա-
լիք ճէննէթ գուշու եալընըզ կինէ ի ճէտիտա իլէ ճիվա-
րընատաքի ատալարատա պուլունուր։

Բիւզկեար վէ ագընտը պա'զը հայվանաթըն իննթիշա-
րընա վասըթա օլմուշլար սըր։

Պէօճէլըլեր բիւզկեար վասըթասը յլա գարալարատան
եագըն ատալարա կիսէրլէր։ Պէյազ այը, գուրթ
վէ թիլքի չօղ տէֆ'ա գարատան փէք ուզադ տէ-
նիլ ագընտրալարընատա եիւղէն պուզ 'փարչալարը իս-
զերինտէ կէօրիւմիշ օլդըգլարը իչէն, պու թարզ
իլէ պիր սէյարատան ախէր պիր սէյարա կէօթիս-
բիւլտիքլերի իհթիմալ սըր։ Ղայէթ պէօյիւք պիր
եըլան պիր արաճ աղաճընա սարըլմըշ օլդըգը հալաէ
Անթիլ ատալարընատան պիրի գըյրընատա տէնիզտէ
կէօրիւմիշ սիր։ Մէզգիւր եըլան իլէ աղաճը ճէ-
նուպի Ամերիգա տաղլարընատան տէնիզէ պիր ըրմադ,
վէ օրատան Անթիլ ատալարընա տախի պիր տէնիզ
ագընտրալը կէթիրմիշ օլդըգը զանն օլունուր։

Ինսան տախի կեահ դատէն կեահ թէսատիֆէն
հայվանաթըն իննթիշարընա սէպէպ օլմուշ սըր։

Ինսան՝ իչէ եարայան հայվանլարը պիր դրի'ատան տի-
կէր պիր դրի'այա, եախօտ տէնիզէր օրթասընատաքի ա-
տալարա կէօթիսբիւլ եէրլէշթիրիր։ Ճէնուպի Ամերիգա-
նըն փամիսա տէնիզէն օվալարընատա սիւրիւ սիւրիւ կէզէն
եապան էօքիւզլերի վէ Մէքսիգօնըն չիմնի օվալարընատա
պուլունան եապանի սիվրի վագթըլլա իսփանեօլ-
լարըն օրալարա կէօթիսբիւքլերի հայվանլատան թիւ-
բէմիշլեր սիր։

Ինսան վահչի հայվանաթըն, վէ խուսուսա մուզիր
օլանլարընըն եօրթ ու մա"վալարընը տարկաշթըրմըշ
սըր։ Մէսէլա, գատիմաէ արզան Անթոլյը եօրթ
իթթիհատ էթմիշ իքէն, չիմնի Պահր ի Հազէզ քէ-
նարընատաքի օրմանլարատա վէ Իրագ ի 'Արապն պա'զը
սաղլըգ եէրլէրինտէ մահսուր գալմըշ սըր։ Օր-էւ տէ-
նիլէն եապան սըղըրը տախի գատիմաէ պիւթիւն էվ-
րօվայը մա"վա իթթիհատ էթմիշ իքէն, չիմնի Էհհիա-
թան օրմանլարընա չէքիլմիշ սիր։

(Բ) ԹԱԳՍԻՄ Ի ՀԱՅՎԱՆԱԹ

2. Հիքմէթ ի թագսի'իէ մէշահիրինտէն քիւվիէր
նամ Ֆրանսալը զաթ սիւնեատա պուլունան հայվա-
նաթը ատթիտէքի տէօրթ գրսմա թագսիմ էթմիշ սիր։

1. Ճօղրաֆիա ի հայվանի նէտէ'ն պահս էտէր։
Պա'զը հայվանլարըն իննթիշարընա նէչէ'ր սէպէպ օլմուշ սըր։

2. Հայվանաթըն թագսիմլերինի զիքր էյլէ։

ՊԻՐԻՆՃԻ ԳԸՍՄ. ՀԱՅՎԱՆԱԹ Ը ՖԸԳՐԻՅԷ։ Պու գըամ օնուրկայա մերպուԹ պիը հէյքել ի ազիսի պուլունան պիլ ճիւմլէ հայվանաթը չամիլ օլուպ՝ տէօրԹ ֆասիլէյէ միւնդասիմ տիր։ 1. Ջամ իւս սէտի (մէմէլու հայվան) քի քէտի, քէօփէք վէ արսլան կիպի, եավրուլարընը տիրի տօղուրուպ պիր միւտաէԹ էմկիրլիլէր. 2. Թուլուր, (եա'նի գուչլար). 3. Ջահիֆ (եա'նի սիւրԹինէնլէր). 4. Ըսմադ (պալըղլար)։

ԻՔԻՆՃԻ ԳԸՍՄ. ՀԱՅՎԱՆԱԹ Ը ՆԱ'ԻՄԷ (եօ֊ճըֆ հայվանլար)։ Պունլարընը իչ Թարաֆլարընտա քէմիք օլմայըպ, սԹրիֆտա վէ սալիանդօս կիպի էքսէրիա սրչ Թարաֆլարընտա գապուդլարը վար տըր։

ԻՒՉԻՒՆՃԻ ԳԸՍՄ. ՀԱՅՎԱՆԱԹ Ը ՄԷՖՍԷԼԻՅԷ (եա'նի պօղմաֆլը հայվանլար)։ Պունլարտա քէմիք եէրինէ պա'ղէն սէրԹ վէ պա'ղէն եումշադ օլարադ պօղում պօղում պիր չօգ օյնադ ա'ղալարը պուլունուր, իսԹագօզ, էօրիւմճէք, պէօճէքլէր, վէ պա'ղը դուրսլար կիպի։

ՏԷՕՐՏԻՒՆՃԻԻ ԳԸՍՄ. ՀԱՅՎԱՆԱԹ Ը ՇՈՒ'Ա'ԻՅԷ։ Պունլար չու'ա' վէ եախօտ ԹէՔէրլէք փարմադլարը կիպի, պիր մերքէզ էՔրաֆընտա նիզամ իւղրէ սիղիմիչ օլարադ ըսրընտան հայվանաԹ ը չու'ա'լայէ Թէմամիյէ օլունուրլար։

Մէրճան պէօճէյի վէ անճադ խօրտէպին իլէ կէօրիւլէն հայվանճըդլար պու գըամանտան տըրլար։

3. Հայվանաթըն խիղաֆճա էն միւքէմմէլի ՋԱԹ ԻՒՍ ՍԷՏԻ ֆասիլէսի տիր։ Պու ֆասիլէնին նէվ'լէրի հէյէթճէ վէ մուգԹադա ի Թապի'աԹճա նէՔտիկէրինտէն չօգ ֆարգը խսէլէր տէ եավրուլարընը էմկիրմէՔ խուսուսընտա պիր տիրլեր։ Պու ֆասիլէնին հավի օլարադ 3,000 նէվ'լեր ամիտէքի սէՔիզ չիւ'պէ ալԹընա ալընմըշլար տըր։

1. Ջաֆ է֊լ եյաո է֊լ էրպա' (տէօրԹ էլլէ). չիւ'պէսի. մայմուն կիպի։
2. Ա֊էլ է֊լ լեհմ (էՔ եէյէն). այը, քէտի, քէօփէք կիպի։
3. Ջաֆ է֊լ ֊էօ (ըօրպալը). դանկօրօս, օփօսըմ կիպի։
4. Գ֊ազիմ (կէֆըլէն). դուննուզ, սընճապ, ֆարէ կիպի։
5. Ա֊իֆէՔ է֊լ Ճէնան (ֆէլէՔէլ). քէսլան, Թաֆու, արմատիլօ կիպի։
6. Ջաֆ է֊լ ճիլա է ֊էֆէն (ֆալըն ֆէրէլէ). ֆիլ, աֆ, տօնուզ կիպի։
7. Մ֊էֆրէյրէ (կէվէՀ կէՔրէՔէն). տէվէ, էօքիւզ, դօյուն կիպի։
8. Գ֊այՔըմէյէ (տէնէղէն ֆէֆելը֊ հայվանտընը). ատա պալըղը, եօնուզ պալըղը վէ այը պալըղը կիպի։

(1) ՋԱԹ ԻՒԼ ԷՅԱՏ ԻՒԼ ԷՐՊԱ' (տէօրԹ էլլէ)։ Պու չիւ'պէ էվրօփատա եալընըզ ձէպէլ Թարիգ գայասընտա պուլունուր. Ասիանըն ճէնուպ ճիհէթինտէ, Աֆրիգանըն հէր Թարաֆընտա վէ Հինտ ատալարընտա քէսրէթլէ պուլունուր։ Ամէրիգա դրԹ'ասընտա իսէ մա"վասը Պուէնօս Այրէս օվալարընտան Ամէրիգա ի վուսԹայա գատար օլան սէմմէլէր տիր։

Մայմուն նէվ'լէրինէն հարըսը Ամէրիգայա մախսուս տըր։ Նսաքի տիւնեայա մախսուս մայմունլարտա գույրուգը վէ գույրուգսըզ սօյլարը վար տըր. Մալաքքա, Պօրնէօ վէ Ջէյլ ի Հինտիտէ Օբան տէնիլէն պիր նէվ' իրի մայմուն վար քի եէրլիլէր անա "օրման ատըմի" տէրլէր։ Աֆրիգատա պուլունան Շէմֆանզէ նէվ'լի հայվանաԹըն ինսանա էն չօգ պէնիկղէյէնի տիր։

Ամէրիգատա պուլունան նէվ'լէր ուֆագ վէ միւա"իմ օլմալարը իլէ պէրապէր ինսանա փէք ազ պէնիկղէմէլէրի ճիհէթի իլէ էսքի տիւնեատաքիլէրուէն ԹէՔրիգ օլունուպ, էն չօգ պուլունաըրգլարը եէր Պրազիլ իլէ Կիյանա օրմանլարը տըր։

(2) Ա֊ԲԻԼ ԻԻԼ ԼԷՀՄ (էՔ եէյէն) չիւ'պէսի գատայա մախսուս զաԹ իւս սէտի հայվանաԹըն էՔԹ եէյէն նէվ'լէրինէն 'իպարէՔԹ օլուպ, չօգ նէվ'լէրի չամիլ տէօրԹ ֆըրգայա, եա'նի Թ֊ֆէլաշ (եէրտա եախօտ ֆանաուլը), ա֊էլ է֊լ հաշէրտն (պէօճէ֊ եէյէն), մաչ'ալ էլ է֊ատ' (ֆըրմաֆլարը է֊գէրինօտ եէ֊ըյէյէն) վէ մաչ' ալ էլ ա֊էֆա (գապանլարը է֊գէրինօտ եէ֊ըյէյէն) ֆըրգալարընա միւնդասիմ տիր։ Պու չիւ'պէ

ԱՐՍԼԱՆ

հէր եէրտէ ըրզղընը պուլա պիլտիյի իչինն տիւնեանըն հէր Թարաֆընա եայլըմըշ տըր. չու գատար քի պա'ղը նէվ'լէրինէն մա"վասը զայէԹ մահտուտ տըր։

ԹՈՒՖՖԱՀ (ֆանաուլը հայվան). Եէրտա՝ չօգ նէվ'ի օլուպ, նըսաֆ ը քիւրէ ի չարգիտէ տա"իրէ ի գուԹպատան Ա֊լաֆրա֊լիանըն ճէնուպի ուճքնա գատար, վէ նըսաֆ ը քիւրէ ի զարպիտէ հէր պիր ա֊մմինտէ պուլունուր։ Եէրտա կէճկէլէյին օրԹայա չըգար, վէ մինԹագա ի մու'Թէմիլէտէ զրչըն ույուչուգ պիր հալտէ գալըր։ Պու գապիլէնին էն'ադայիլ նէվ'ի ճէնուպի Ամէրիգատա պուլունան վամֆէր նէվ'ի տիր, քի հալընըզ տա"իր հայվանլարըն գանընը էմնիէքլէ կէչինտիյի իչինն, ադրգարզընտա պէօյիւք հայվանլարա վէ ինսանտա պիլէ հիւճում էտէր։

Ա֊ՖԻԼ Ի ՀԱՇԷՐԱՔ (պէօճէ֊ եէյէն) իսմինտէն անկաչըրտըր կիպի պէօճէքլէրին հատտէն զիյատէ ԹէՔէտտիւր էմմէ֊լէրինի մէն' էտէր։ Պու չիւ'պէնին էն իրի նէվ'ի քիրփի օլուպ էվրօփատա վէ Ասիատա պուլունուր։

ՄԱՇԻ'Ա֊Լ ԷԼ ԷՍԱՊԻ' (ֆըրմաֆլարը է֊գէրինօտ եէ֊ըյէյէնլէր) ֆըրգատընտան, քէտի վէ քէօփէք գապիլէլերի տիգգաֆա չայան սըրլար։ Ա֊լաֆրալիա, Ֆիլիփին ատալարը, Ճափօն վէ Պահր ը մուհիթ ի քէպիր ատալարը միւԹէֆնա օլարադ տիւնեանըն հէր Թարաֆընտա քէտի գապիլէսինին հիչ տէյիլ իսէ պիր իքի նէվ'ի պուլունուր։ Էվրօփատա պու գապիլէնին եապանի նէվ'լէրինէն եալընըզ իքի նէվ' ատ'նի քէտի վէ վաչագ պուլունուր։ Պու գապիլէնին ֆո֊ֆա (եախօտ Ամէրիգա արսլանը) վէ Ճախտաբ (գապլան նէվ'ինատէն տիր) ատէնիլէն նէվ'լէրի Ամէրիգատա մախսուս սըրլար։ Նըսաֆ ը քիւրէ ի չարգինէն պիլատ ը հարրէ սինտէ պու գապիլէնին փէք չօգ նէվ'լէրի պուլունուր։ ԵըրԹըճը հայվանլարըն էն գուվվէթլիտ օլան ա֊բ֊լան Աֆրիգատա վէ Ասիանըն ճիհէթի ի ճէնուպպիյէսինտէ. վէ էն զատատրը օլան պէպ֊ Ասիանըն ճէնուպի ճիհէթի իլէ օ ամմինտէքի ատալարտա, ֆափ֊լըն վէ ֆա֊ իսէ Աֆրիգանըն հէր սէմմինտէ, վէ Ասիանըն հարրէ սէմմէլէրինտէ, ԹէՔ ԹուՔ տախի Հինտ ատալարընտա պուլունուր։

Չօգ սօյլարը պուլունան ֊էօֆէ֊, ինսանա էմին տօսԹ վէ արգատաչ օլարընը իչինն, տիւնեանըն հէր ճիհէթինտէ էվրէբատ պէպէնիր։ Քէօփէյին եապանի իքի նէվ'ի օլուպ, պիրի ֆօլ տէնիլէն տիր քի, Հինտոխոճանա, իքինճիսի պինկ տըր քի Ա֊վրոպատա պուլունան վամֆէր նէվ'ի տիր, քի եալընըզ ատ'իր հայվանլարըն գանընը էմնիէքլէ կէչինտիյի իչինն, ադրգարզընտա պէօյիւք հայվանլարա վէ ինսանտա պիլէ հիւճում էտէր։

Ծուրղա քէմիյի օլան, եումշագ, պօղմադլը վէ ԹէՔէրլէք կիպի հայվանլար Հո"նկրլար տըր։

3. Հայվանաթ ը զաթ իւս սէտիյի Թա'րիֆ էյլէ։ Թագոսիէրինի զիքր էյլէ։

(1) ՏէօրԹ էլլիէր նէ՞ տիր, վէ նէ՞րէտէ պուլունուրլար։

Գանատալը հայվանլարատան նէ՞ տէնիլիվէ տիր։

Պէօճէք հէյէնլէրին էն պէօյիւյիւ նէ՞ տիր։

Քէտի գապիլէսինտէն օլուպ Ամէրիգա, Եվրօփա, Ասիա վէ Աֆրիգատա պուլունան պիր գաչ հայվանլարը աեօյլէ։

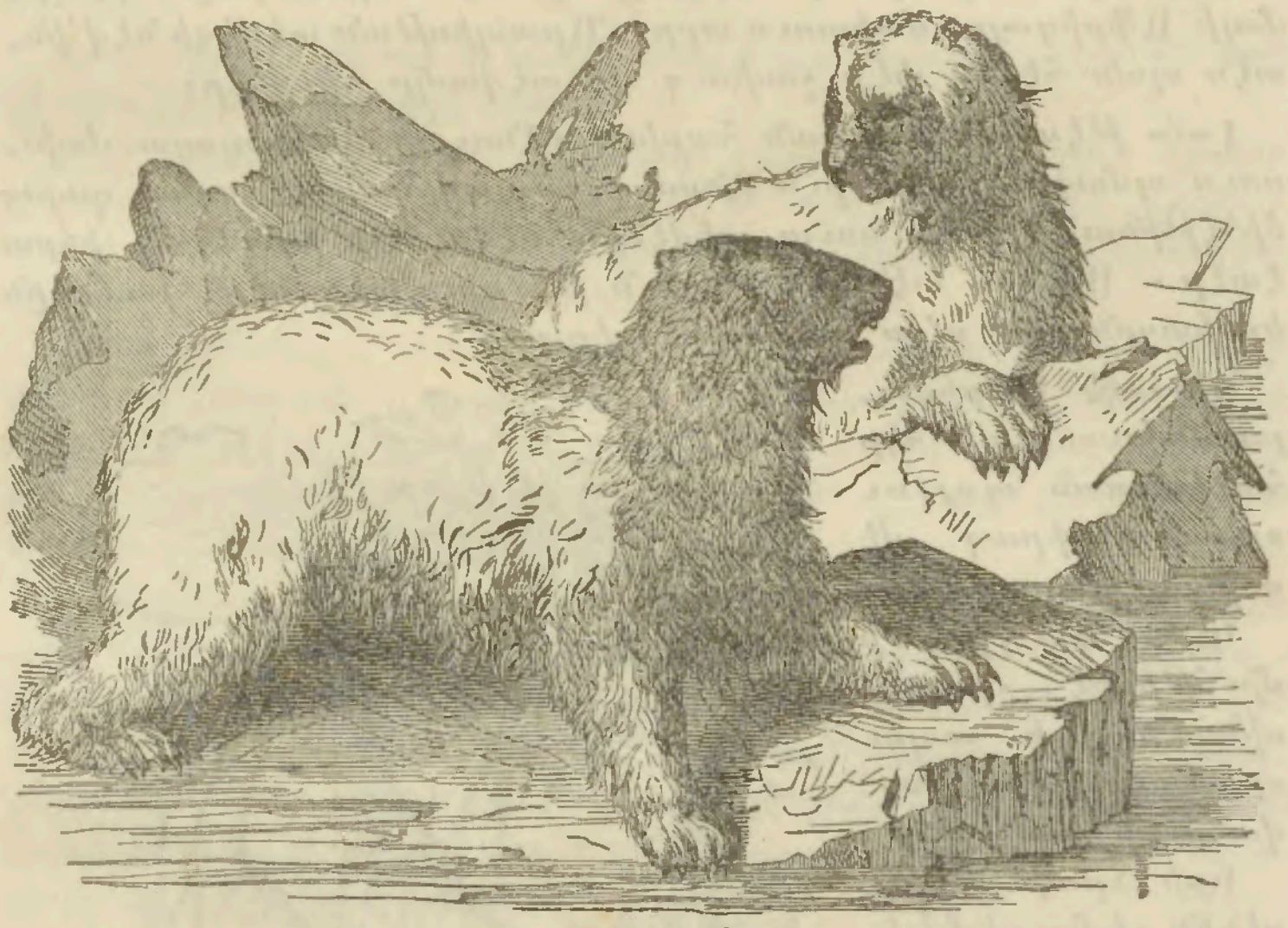
Բէօփէք գապլըճանըտէն օլան եապանի հայվանլարըն պաշլըճա նէվ'ի Լուփուս տըր քի Հինտիսթանտան վէ Պանր ի Հաջէզտէն կինէ ի ճէտիտէ գատար, վէ պախուսուս Աֆրիգանըն շիմալ թարաֆընտա փէք չօգ պուլունուր։

Գուրթ Ամէրիգատա տա'իրէ ի գութպիյան փանասնա պէրգախընտա գատար, նըսֆ ը քիւրէ ի շարգիտէ իսէ, եինէ տա'իրէ ի գութպիյան 'Արապիսթան վէ Հինտիսթանտա գատար վէ Եվրօփանըն զարպ գըյըընտան Ասիանըն շարգ գըյըընա գատար պուլունուր. շու գատար քի Հինտիսթանտա Ղանճ նէհրինի կէչմէմիշ տիր։

Քէօփէք մուսթէմնա օլարագ, քէօփէք գապլըճանըն էն չօգ մունթէշիր նէվ'ի օլան Բէլէճ Ամէրիգանըն, Եվրօփանըն, Ասիանըն վէ Աֆրիգանըն էքսէր սէմթլէրինտէ պուլունուր։ Գըրմըզը Թիլքի Եվրօփա վէ Ամէրիգայը, սիյահ Թիլքի Սիպէրիայը մա'վա էտինմիշ տիր։ Մինթագա ի մունճէմիտէտէ պուլունան պէյազ Թիլքի դըշ մէվսիմինտէ եէյէճէք արամագ իչիւն պա'զէն 50 ինճի տէրէճէ ի 'արզա գատար էնէր։

Փարմագլարը ուզէրինտէ եուրույէնլէր Ֆըրգասընտան սըրթլան վէ զէրտէվա վէ սու քէօփէյի նէվ'լէրի տախի զիքրէ շայան տըրլար։ Սըրթլան Աֆրիգատա վէ Ասիանըն ճէնուպ ճիհէթինտէ պուլունուպ, էքսէրիա մազարլարտա սաքին օլուր։ Պու հայվան կէճէլէյին բըզգըյը արամագա չըգար վէ լէշ եէր։

Սամուր վէ Գագում զէրտէվա գապլըճանտէն իքի նէվ' օլուպ, մինթագա ի մունճէմիտէտէ պուլունուրլար. տէրիլէրի փէք մագպուլ վէ գըյմէթլի տիր։ Տէրիսինտէն էն մու'թէպէր քիւրք եափըլան իքի նէվ' ---- ---- Պէհրինկա պօղազը սէվահիլիյլէ Ալուշեան ատալարընա մախսուս տըրլար։

ՊԷՅԱԶ ԱՅԸ

ՄԱՇԻ 'ԱԼ ԷԼ ԱԽՄԷՍ (------ ------- -------) Ֆըրգասընըն էն մուհիմ գապլըճանը այը տըր։ Պու գապլըճանըն էն տէհշէթլի նէվ'ի Կրիզլի (պօզ այը) տէնիլէն գույրուգսըզ այը շիմալի Ամէրիգատա վագը' Գայա տաղլարընըն վասի' օրմանլարընտա, վէ զայէթ օպուր օլան պէյազ այը' իքի նըսֆ ը քիւրէնին մինթագա ի մունճէմիտէսինտէ պուլունուր։ Հապէշիսթանտա, Թիպէթ, Սիպէրիա վէ Սումաթրայա մախսուս պիրէր նէվ' այը վար տըր։

(3) ՋԱԹ ԻՒԼ ՔԻՍ (-------) չիւ'պէսի' տիշիլէրինին գարնը եուզինտէ պիր թօրպա պուլունմասըյլա քէսպ ի թէմէյյուզ էտէր։ Պու հայվանլար եավրուլարընը փէք ուֆագ վէ փէք նօգսան պիր հալտէ տօղուրուպ, մէզ-

քիւր թօրպատա իքի իւչ այ սագլամագլա պէօյիւտիւրլէր։ Ամէրիգատա պու չիւ'պէնին եալընըզ օփօսում տէնիլէն պիր նէվ'ի պուլունուր։ Նըսֆ ը քիւրէ ի շարգիտէ իսէ պէօյիւք գըթ'ալարընտա հիչ պիր նէվ'ի պուլունմատըղը հալտէ, Ավուսթրալիա, Մօլուքքէ ատալարը, վէ կինէ ի ճէտիտէ չօգ նէվ'լէրի վար տըր։

Պու չիւ'պէնին պաշլըճա նէվ'ի սայըլըպ, Ավուսթրալիանըն էն պէօյիւք հայվանը օլան ----- իլք տէֆ'ա օլարագ 1779տա Ինկլիզ գափուտանլարընտան Գուք նամ մէշհուր զաթ թարաֆընտան քէշֆ օլունմըշ տըր։ Պու հայվան Ավուսթրալիանըն, Թասմանիանըն վէ կինէ ի ճէտիտին հէր թարաֆընտա պուլունուր։

(4) ԳԱՋԻՄԷ (-----) չիւ'պէսի, չօգ նէվ'ի օլուպ, էօն տիշլէրի իլէ կէմիրտիքլէրի իչիւն պու իսմի ալմըշլար տըր։ Գունտուզ, ֆարէ, միսք քէտիսի, սընճապ վէ օգլը քիրփի պու չիւ'պէտէն տիրլէր։ Պու չիւ'պէնին եէնի տիւնեատա պուլունան նէվ'լէրին էքսի տիւնեատա պուլունանլարընտան ֆարգը իսէ տէ, ֆըսարգ սըչանը շիմալի Ամէրիգա իլէ Եվրօփանըն հէր եէրինտէ պուլունուր, վէ պէօյիւք ֆարէլէր կէմիլէրէ սիվիշէրէք տիւնեանըն հէր թարաֆընա եայըլմըշ տըր։

Շիմալի Ամէրիգատա պուլունան ------- եազըն թէք թէք կէզիպ կէշինիր իսէ տէ, գըշըն սիւրիւ սիւրիւ թօփլանըպ ագան սուլար սըթընտա փէք մահիրանէ պիր թարզտա ինշա էթտիքլէրի էվճիքլէրինտէ իգամէթ էտէրլէր։ Պունլարըն մա'վասը մինթագա ի մու'թէտիլէնին պարիտէ սէմթլէրի տախիլինտէ օլուր։

(5) 'ԱՏԻՄ ԻՒԼ ԷՍՆԱՆ (------) չիւ'պէսի իքի չէնէսինտէ էօն տիշլէրի պուլունմայան հայվանլարը շամիլ տիր։ Պու չիւ'պէ, նէվ'լէրի ազ օլուպ, մէրքէզի վէ ճէնուպի Ամէրիգա, վէ նըսֆ ը քիւրէ ի շարգինին ճիհէթ ի ճէնուպիյէսինէ մախսուս տըր։ -----, ------ վէ ------- ----- պու չիւ'պէյէ մէնսուպ տըրլար։

----- (եա'նի ------) փէք ազըր տէփրէնէն պիր հայվան օլուպ, Պրազիլին սըգ օրմանլարընտա պուլունուր, վէ եէրէ էնմէքսիզին աղաճտան աղաճա կէչմէքլէ խայլը մէսաֆէ կիտէր։ Տա'իմա աղաճա ասըլը գալըպ, աղաճըն տալլարընը պիր էլի իլէ ապըրնա չէքէրէք եափրագլարընը եէր, վէ չըգտըղը աղաճըն եափրագլարընը տիւքէթմէյինճէ պաշգա աղաճա կէչմէզ։

------ (--------, եա'նի զըրխլը) սըրթընտա պալըգ փուլլարը պիչիմինտէ ֆագաթ գավիճէ զըրխը պուլունան հայվան օլուպ, էթի չօգ լէզէթլի օլտըղը սէօյլէնիյօր։

------ -----, փէք ուզուն օլան տիլի իլէ պէօճէք վէ պախուսուս գարընճալարը թութուպ եէր։

(6) ՋԱԹ Ի ՃԻԼՏ ԷՍ ՍԱԽԻՆ (------ -----) չիւ'պէսի նէվ'լէրի ազ իսէ տէ, էն ճէսիմ վէ գուվվէթլի հայվանլարը շամիլ տիր։ Պա'զը նէվ'լէրի էհասնա չօգ մէնֆա'աթլը տըրլար։ Պու չիւ'պէնին պաշլըճա գապիլէլէրի ֆիլ, կէրկէտան, սու այղըրը, աթ, վէ տօնուզ տըր։

Քէօփէք գապլըճանտէն պիր գաչ եապանի հայվան վէ պուլունտուգլարը եէրլէրի զիքր էյլէ։

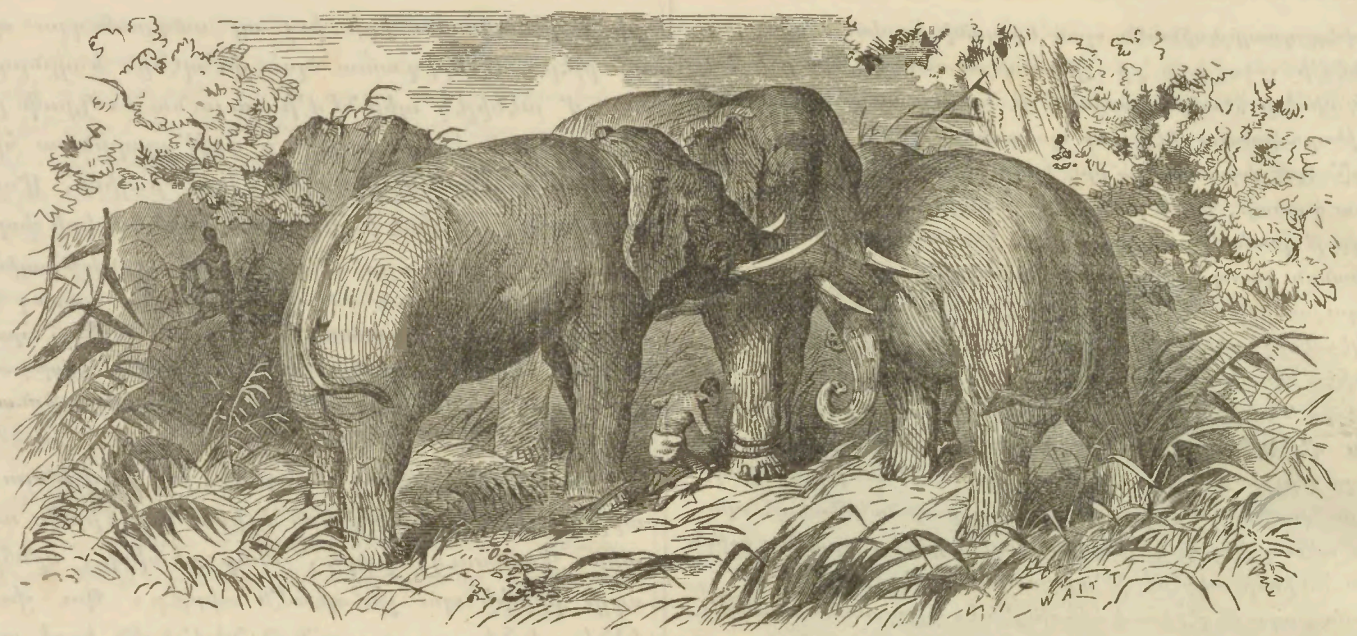
(3) Թօրպալը հայվանլար նէ' տիր. նէ'րէտէ պուլունուր։ Էն պէօյիւյիւ նէ' տիր։

(4) Կէմիրէն հայվանլար նէ' տիր։ Պաշլըճալարընը զիքր էյլէ։

(5) Տիշսիզ հայվանլարըն խասսիյէթ ի մախսուսէլէրի նէ' տիր, վէ նէ'րէտէ պուլունուր։

Քէսլան վէ Թաթույը թա'րիֆ էտին։

(6) Տէրիսի գալըն հայվանլար հա'նկըլար տըր։

ՓԻԼ ԱՎԸ

Ֆիլ գապիլէսի իքի նէվ՝ օլուպ, պիրինին մա՞վասը Ասիատա Հինտիսթան իլէ Մալաքքա, Զինին ճէնուպ սէմթլէրի, Սումաթրա վէ Սէյլան ատալարը տըր. տիկէրինին իսէ Իմիտ Պուրուն մէմլէքէթինին չիմալի հուտուտրնտան 15 ինճի տիրէճէ ի 'արզա գատար տըր։ Աֆրիգա ֆիլլերի հէմ վիճուտճէ հէմ ֆիրասէթճէ Ասիանընքիլէրտէն աչաղը օլուպ, Թապ'ան մուղիրը վէ միւթէվահհիճ տիրլէր։

Կէրկէդանըն մա՞վասը հէման ֆիլինքի իլէ պիր տիր. չուգատար քի ֆիլ պուլունմայան ճավա ատասընտա կէրկէտան պուլունուր։ Ս՚ա՚ այդըճընըն հալընըզ պիր նէվ'ի մա'լիւմ օլուպ՝ մէրքէզի վէ ճէնուպի Աֆրիգանըն նէհրլէրինէ վէ կէօլլէրինէ մախսուս տըր։ Պու իքի գապիլէնին իտրագըզըղը վէ վահչիլիկի ճալիպ ի տիգգաթ տըր։

Ան։ Աթրն վաթան ի ասլիսի մա'լիւմ տէյիլ տիր։ Ասիանըն վէ Ամէրիգանըն օվալարընտա եապանի աթլար վար իսէ տէ, պունլարըն թէքրար վահչի օլմուչ էհլի աթլար նէպլի օլարգլարը զանն օլունուր։ Միւթէմէտին միլլէթլէր պուլունտուղը հէր մէմլէքէթտէ էհլի աթ պուլունուր իսէ տէ, էն կիւզել օայլարը հարրէ վէ միւ'թէճիլէ իդլիմլէրտէ կէօրինիւր. գիրա աթ էգալիմ ի պարիտէտ քէմալ ի թապի'իճինէ վարմազ։ Սիր'աթտէ տէվամ վէ հիւսն ի էնտամ ճիհէթիլլէ 'արապ աթը սա՞իր տիյարլարընքինի կէչմիչ տիր։

Մէբէճ, իհթիմալէն աթտան էվվէլ թասիիր էտրմիչ տիր։ Մէրքէզի Ասիատա եապանի հալտէ պուլունուզ՝ պէօյիք պէօյիք սիւրիւլէրէլ մէվճմէ կէօրէ կհան չիմալէ կհան ճէնուպէ կիտէր. վէ իհթիմալ տըր քի մէրքէզինն ասըլ մէնչա'ր օբասը օլսուն։ Աֆրիգատա պիրի հօլ հօլ թիւյիւ, տիկէրի տիւզ սարըմսի օլարագ կիւզել պիչիմլի իքի նէվ' եապան էչէյի վար տըր քի ինսանա ասլա իթա'աթ էթմէզլէր։

Տաճուչ՝ եապանի հալտէ Իսփանիա վէ Իթալիատան 60 աէրէճէ ի 'արզ ի չիմալիկ գատար Էվրօփանըն վէ Ասիանըն հէր թարաֆընտա պուլունուր։ Էհլի տօնուզ տիւնեանըն էքսէր սէմթլէրինէ եայըլմըչ տըր։

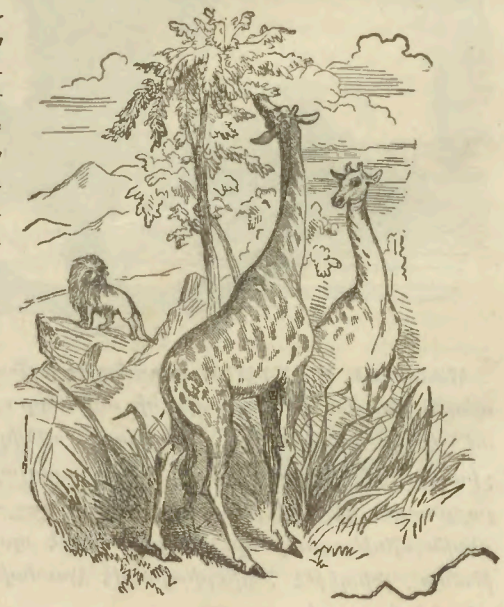
(7) ՄԻԱՃԻՐԲ (ԿՎՃ ԿԷՒԷԲ) չիւ'պէսի եագըշըղը վէ մէնճա'աթը հայվանլարը չամիլ օրնագ ճիհէթիլլէ միւմթազ տըր։ Պու չիւ'պէ՝ ինսանա եէչէճէք, կիյինէճէք, վէ քէմիք պուչնուզ կիսլի իչէ եարար սա՞իր էլղմ չէյլեր վէրտիքտէն մա'տա, ինսանըն աղըր աղըր նիւքլէրինի թաշըր։ Ցէվէ, լամա, զիւրաֆէ, կէյիք, ճէյրան, քէչի, գօյուն, վէ էզճիւզ պու չիւ'պէնին մուհիմմ նէվ'լէրի տիրլեր։

Ֆիլ, կէրկէտան, ոու պղըրը վէ աթր թա'բիճ էտին։
Էչէչին ասըլ մէնչա'ր նէ՞րէտէ տիր։ Տաճուզ նէ՞րէտէ պուլունուր։
(7) Կէվիշ կէթիրէն հայվանաթըն պաշըճա նէվ'լէրի նէ՞ տիր։

Կէվիշ կէթիրէն հայվանըն ատօրթ մի'ատի օլուպ պունլարըն իչիւճ հազմ օլունմամըշ եէմ եէրի տիր։ Իչքէմպէ տէտիքլէրի պիրինճի մի'ատ իյք մազղ իլէ ազ էղիլմիշ օլան եէմի աըլպ իքինճիյէ կէչիրիր. իքինճի մի'ատէ եէմ թօփաճ թօփաճ օյարգտան ոճնկրա թէքրար մազղ օլունմազ իւզրէ ազղա կէթիրիլիր։ Պա'ատնու գըրդ պայըր տէնիլէն իչիւնճիւ մի'ատյէ, վէ օյատան ասըլ հազմ եէրի օլուպ չէրճան տէնիլէն վէ սա՞իր հայվանլարըն մի'ատնէնէ միւչապիհ օլան տէօրտիւնճիյէ կիտէր։

Ցէվէ՝ իքի նէվ՝ օլուպ՝ մէրքէզի վէ ճէնուպի Ասիայա վէ չիմալի Աֆրիգայա մախսուս տըր։ Արապիսթան տէվէսի նէվ'ինէն օլան հէճին փէք չափուզ վէ տէվամը եիւրիւր։

Լամա թէամիյէ օլունան հայվան ճէնուպի Ամէրիգայա մախսուս օլմազլա, պիւթիւն Անատօս տաղլարընտա վէ չօղճա զարպ ճիհէթլինտէ պուլունուպ տէվէնին կէօրէճէյի խըզմէթի իճրա էտէր։ Ալըշճա տէնիլէն ուզուն թիյլիւ պիր նէվ' լամանըն եապաղընտան ա'լա գումաչ եափըլըր։

ԶԻՐԱՖԷ

Զի-րաֆէ Աֆրիգայա մախսուս վէ հէր հայվանտան պօյլու օլուպ եափրագ վէ ուճթագ տալլար եէր։

Կէչէ գապիլէսի միւճթիրէչ չիւ'պէսինէն իչի տօլու պուչնուզը օլան հայվանլարը չամիլ տիր։

Իքի նըօճ ը քիւրէնին չիմալ սէմթլէրինտէ աթ պէօյիքլիչիյնտէ դայէթ իրի պուչնուզը ճաա եախօտա էչ տէնիլէն պիր նէվ' կէյիք վար տըր։

Լէչլաա կէյիչ պէրաւէթէ տահա գիյատէ տայանա պիլտիչինտէն, չարգի վէ զարպի նըօճ ը քիւրէչլէրին մինթագա ի միւնճէմիաէ սինտէ պուլունուր։ Լափանտա էհալիսինին պաչըճա սէրվէթի պու նէվ' կէյիք սիւրիւսիւ տիր։ Պու հայվանտա եիւք թաշըտրըլար վէ գըղագ չէքսիրիրլէր. էթինի վէ սիւտինիւ եէրլէր, տէրիսինտէն չտաըր, գունտուզա, եամագ վէ էլպիսէ եափըլար։

Կէվիշ կէթիրէնլէրին մի'տէլէրինի թա'բիճ էտին։
Ցէվէ, լամա, ալպագա, վէ զիւրաֆէ նէ՞րէտէ պուլունուր։
Կէյիք գապիլէսի վէ չիմալի կէյիք հագգընտա նէ՞ տէնիլմիչ տիր։

Մէ՛ս ՝ նէյնէ Ասիա ի վուսթայա մախաուս տըր ։
Ասֆրիգա գրի՛ասը սա՛իր գրի՛ալար արասընտա ճէյրան մա՛վասը իամինի ալմալա մինաճպէթի վար տըր ։

ԼԱՓԼԱՆՏԱ ԿԷՑԻՅ

Ձէյրա՛ գապիլէսի միւճթիրրէ գապիլէլերինին էն չօգ միւթէնէվվի՛ օլանը տըր ։ Պուննուն նէվ՛լերի պէօյիւքլիւք, րէնք, թապի՛աթ վէ մա՛վա խուսուսընտա պիրպիրինաէն չօգ ֆարգլը տըրլար։ Պա՛ղըլարը օրմանլարատա, պա՛ղըլարը հայլալարատա, ֆագամ էն չօգ նէվ՛լէրի օվալարտա սիւրիւ սիւրիւ կէզէրլէր ։

Սիւրիա, Իրագ ի 'Արապ, Մըսըր վէ Ֆատտա պուլունան ճէյրան սիյահ վէ պէօյիւք կէօզլէրի իչինն մէչհուր տըր ։ Եվրօփատտա իւքի նէվ՛ ճէյրան մէվճուտ օլուպ, շատ թէմիյէ օլունան նէվ՛ի Ալի վէ սա՛իր տաղլարընն էն եիւքսէք մէվզի՛լէրինտէ պուլունուպ, ֆէվգ իւլ ատէ չափուք տըր ։

Քէչի ։ Քէչինին մինչա՛ ի ասլիսի նամա՛լում տիր ։ Քիչմիր քէչիսի Հիմալայա տաղլարը էթէյինտէ վէ Թիպէթ եայլասընտա պուլունուպ, իփէք կևսլի օլան գըլընտան մէչհուր Քիչմիր չալը եափրլըր ։

Միւճթիրրէ չի՛պէսի գապիլէլերի արասընտա ՝ըղըր էն իրի վէ գուվվէթլի գապիլէ տիր ։

Էչլի սըղըրըն վաթան ը ասլիսի էսքի տիւնեա տըր ։ Սըղըր չիմոի Լափլանտատա 70 տէրէճէ ի 'արզ ը չիմալիչէ գատար պուլունուր իսէ տէ, մինչա՛ի մինթագա ի միւ՛թէտիլինին հարրէ սէմթլերի օլտըղը զանն օլունուր ։

Հինտոսթանատա մուգատաէա 'ատտ օլունան ղէղո եա՛նի Հինտ սըղըրը օմուզընտա էօրիիճ օլմադը ճինէթիյէ խուսուսի պիր նէվ՛ թէչքիլ էտէր ։ Էթինտէն պիր նէվ՛ գոգու կէլսիյի իչին ֆո՛ ՝ըղըրը թէսմիյէ օլունան նէվ՛ չիմալի Ամէրիգանըն պիլատ ը պարիտսինէ մախաուս տըր ։

Գատիմտէ Ամանիայը քէնտինէ մա՛վա էտիպ, օբօ՛ս տէնիլէն պիր նէվ՛ եապան սըղըրը չիմոի եալընըզ Լէհիսթանատա պուլունուր ։ Պու հայվան էվրօփատտան զուհուր էթմիշ տէօրթ այագը հայվանլարըն էն իրիսի տիր ։ Ամէրիգատա Գայա տաղլարընըն չարդ ճինէթինտէ վազը՛ պէօյիւք օվալարտա պայըն տէնիլէն եէլէլի պիր նէվ՛ եապան սըղըրը պուլունուր քի պէօյիւք պէօյիւք սիւրիւլէրլէ կէզեր ։

Ձէնուպի Աֆրիգանըն օրմանլարընտա փէք վահչի վէ միւտհիշ պիր նէվ՛ եապան ճամուսը պուլունուր ։ Սըղըրըն պու եապան նէվ՛լերի գուվվէթ, ճէսարէթ, վէ վահչէթ ճինէթինէ օլ տէրէճէյէ վարմըչլար տըր քի ինսանտա իթա՛աթ էտիպ էչլի օլմալարը թէսավվուր օլունմազ ։ Ասիա ի վուսթատտա պուլունուպ, եափ տէնիլէն պիր նէվ՛ տաղ սըղըրը պու գապիլէնին էն եիւքսէք եէրլէրտէ կէզինէն նէվ՛ի տիր քի տէրէճէ ի հէրարէթի նօգթա ի ինճինատտէն աչաղը օլան նէրլէրի մա՛վա իթթիհազ էտէր ։ Եագ նէվ՛ի 15,000 այագ եիւքսէք օլան վէ պա՛ չ պ՛նէնա տէնիլէն փամիր եայլասընտա տա՛իմի գար գրի՛ասը էթէքլէրինտէ կէզինիր ։ Գույրուղընըն ուզուն վէ ինճէ գըլլարը Զին վէ Հինտտէ թիճարէթճէ մուհիմմ այրլըր ։ Փամիր եայլասընտա ճիւար մէմլէքէթլէրտէ եագ էչլի օլուպ՝ սա՛իր սըղըրլար կիպի գուլլանըլըր ։

(8.) ԳԱՅԹՈՒՍԻՅԷ չի՛պէսի տէնիզտէ եաշայըպ եավրուլարընը էմզիրէն հայվանլարը չամիլ տիր ։ Պիր գաչ նէվ՛ի պալըգլարա պէնկզէճիյինաէն պէյն իւն նաս պալըգ ՝ատտ օլունուր ։

ԱՅԸ ՊԱԼԸԳԸ ԱՎԸ

Պու չիւ՛պէ իւքի գապիլէյէ, եա՛նի ֆայՐըէյէ է ըՐէ մա՛էլԷՒէյն եա՛նի հէմ սուատա հէմ գարատտա եաշայան, վէ ֆայՐըէյէ է ուվյէ գապիլէլէրինէ միւնգամիմ տիր ։

Զաթ իւլ մա՛իչէթէյն գապիէսինին պաչըճա հայվանլարը ՝այը պալըգը, վէ ՝ըղ (տէնիզ այղըրը) տըր ։ Պունլար իւքի նըսֆ ը քիւրէնին մինթագա ի միւնճէմիաէսինատ պուլունուրլար ։

Մ՛ը, (աչնիզ այղըրը) էն պէօյիւք պուզատան ճէսիմ օլուպ, կէօրիւնիւշիւ փէք տէհչէթլի տիր ։ Պու հայվան՝ իչ եաղընըն վէ ֆիլ տիշլերի կիպի իւքի տիշինին թիճարէթտէ մուհիմմ պիր մէվզի՛ թուքտըղը իչինն, կէմիլէրլէ ավճըլարը դուխպի տէնիզլերէ ճէլպ էտէյօր ։

Գայթըսիյէ ի ասլիյէ գապիլէսինատէն ՝ոա պալըգը (պալենա) հէր եէրտէ քէսրէթլէ պուլունուր իտի իսէ տէ, սա՛իմա արանըլըպ ավլանմագատա օլտըղընտան Ամէրանթիգ օգիանօսընտա չօգ գալմամըշ վէ Պահր ը միւնճէմիտա ի չիմալ իլէ Պահր ը մուհիթ ի քէպիրտէ տախի ազալմագատա տըր ։ Ֆագաթ Պահր ը միւնճէմիտա ի ճէնուպիտէ, ինսանըն օրտայա չօգ օղրամատըղընտան, քէսրէթլէ պուլունուր ։

Սէպտէմպէր պալենատը պօյը պա՛զէն 75 այագ ուզուն օլան պիր նէվ՛ ատտ պալըգը օլուպ, մինթագա ի միւնճէմիտէսինէն մա՛տտ օգիանօսըն սա՛իր սէմթլերինտէ պուլունուր ։ Պու պալըգ՝ պաշրնատտան ալընան սիտարմաչէթ եաղը իչինն ավլանըպ, իւզերինէ հիւճում էտէն ավճըլարա չիտտէթլէ մուգավէմէթ էթմիյինտէն, գույրուղը իւլ կէմիլերի չարփըպ պաթըրտըղը վուգու՝ պուլմուշ տըր ։ Սէյհ պալենա չօգճա Պահր ը մուհիթ ի քէպիր, Ամէրանթիգ վէ Պահր ը միւնճէմիտա ի չիմալին ճինէթ ի չիմալիչէսինատ պուլունուպ, եաղը վէ չէնէհինատէն չրգան պիր նէվ՛ քէմիք իչինն ավլանըր ։ Ամէրանթիգին չիմալ ճինէթինտէ հայվանլարրն էն պէօյիւչիւ օլուպ պա՛զէն 100 այագ թուլընա վարան սա՛իր պիր նէվ՛ ատտ պալըգը վար տըր ։

Եճոսա պալըգը օգիանօսըն հէր սէմթինտէ պուլունուպ, սիւրը՛աթլէ եիւրիւմէսի վէ չօգ եէմէսի իչինն մէչհուր տըր ։

Պունլար սիւրիւ սիւրիւ կէզիպ քիւչիւք պալըգլարը գօվալայարագ եուսուարլար, վէ քէֆֆ իչինն տախի եարըչ էտէրէք քեամըլէն հավայա չըղարճասընտա ախըրմագլա օֆնարլար ։

Գայթըսիյէ ի ասլիյէ գապիլէսինատէն ճանհըը վէ պոկնկ եաիսօտ տէնիզ ինէյի տէնիլէն իւքի նէվ՛ վար տըր քի տէնիզ տիպինտէ եաիսօտ փէք եագըն քէնարատա պուլունան օթլար իլէ թէ՛այիչչ էտէրլեր։ Մանաթըս նէվ՛ի ախլանթիգին հարրէ սէմթլերինտէ վէ խուսուսա ճէնուպի Ամէրիգանըն վէ զարպի Աֆրիգանըն ըրմադլարը մունտէպալինտէ, տուկօնկ նէվ՛ի իսէ պահր ի մուհիթ ի Հինտտինին սըղ եէրլերինտէ պուլունուր ։ Տուկօնկ՝ եավրուսընը էմզիրտայի վազթէ վիճուտինին եարըսը հավատտա զալաճագ տէրէճէտէ տիր տուրտըղը իչինն օլմալը տըր քի էսքի միլէթլերտէ տէնիզ զըղը հիքեայէլերի տէսթան օլմուչ տըր ։

4. Ֆըդրիյէ գըսմընըն լքինճի ֆասիլէսի օլան ԹՈՒՅՈՒՐ (գուշլար) սա՛իր հայվանլարատան զիյատէ նադլ էթմէք վասըթալարընա մալիք օլմասը յլա պէրաբեր էքսէր նէվ՛լերի զաթ իւս սէտտ նէվ՛լերի կիպի թապի՛աթլարընա ույղուն մա՛վալարա միւնհասը տըրլար ։ Թույուր

ձէյրան վէ քէչիլէր հագգընտա նէ՞ տէյէ պիլիրսին ։
Նէվճչ կէթիրէնէրէրին էն գուվվէթլիսի նէ՞ տիր ։
Պիր գաչ եապանի նէվ՛լերի թա՛իֆի էտին ։
(8) Պահրի մէմլուլէր գա՞չ գապիլէ տիր ։

Հէմ սուատա հէմ գարատտա եաշայան պա՛զը հայվանլարը զիքր էտին ։
Տիւնեատտա էն պէօյիւք հայվան նէ՞ տիր ։
4. Գուշլարըն էն կիւզէլլերի նէ՞րէտէ պուլունուր ։

ֆասիլէսինին էն կիւզէլ րէնգլի նէվ՛լէրի մինթագա ի հարրէյէ մախսուս օլուպ, իքի չիւ՛պէսինտէն մա՛սա սա՛իր չիւ՛պէլէրինին հէմ էնվա՛ի հէմ էֆրատը մին-թագա ի մէգքիւրէտէ պաշգա մինթագալարա նիսպէ-թէն քէսրէթլէ պուլունուր ։

Թույուր ֆասիլէսի աթիտէքի ալթը չիւ՛պէյէ միւնգասիմ տիր։

(1) ՃԱՐՒՀԷ (ալճը գուշլար) գարթալ, ագ պապա վէ աթմա-ճա կիպի ։

(2) ՄԻՒԹԷՍԷԼԻԳԷ (Թըրմանարագ աղաճա չըգան) փափաղան գու-շու վէ աղաճ գագան կիպի ։

(3) ՏԷՎՐԻՑԷ (տօլաշան եախօտ էօթէն գուշլար) սագսաղան, պիւլպիւլ, սէրչէ գուշու վէ արը գուշու կիպի ։

(4) ՏԻՒՃԱՃԻՑԷ (Բալըգճըլար) թավուգ, քէքլիք, վէ պըլտըր-ճըն կիպի ։

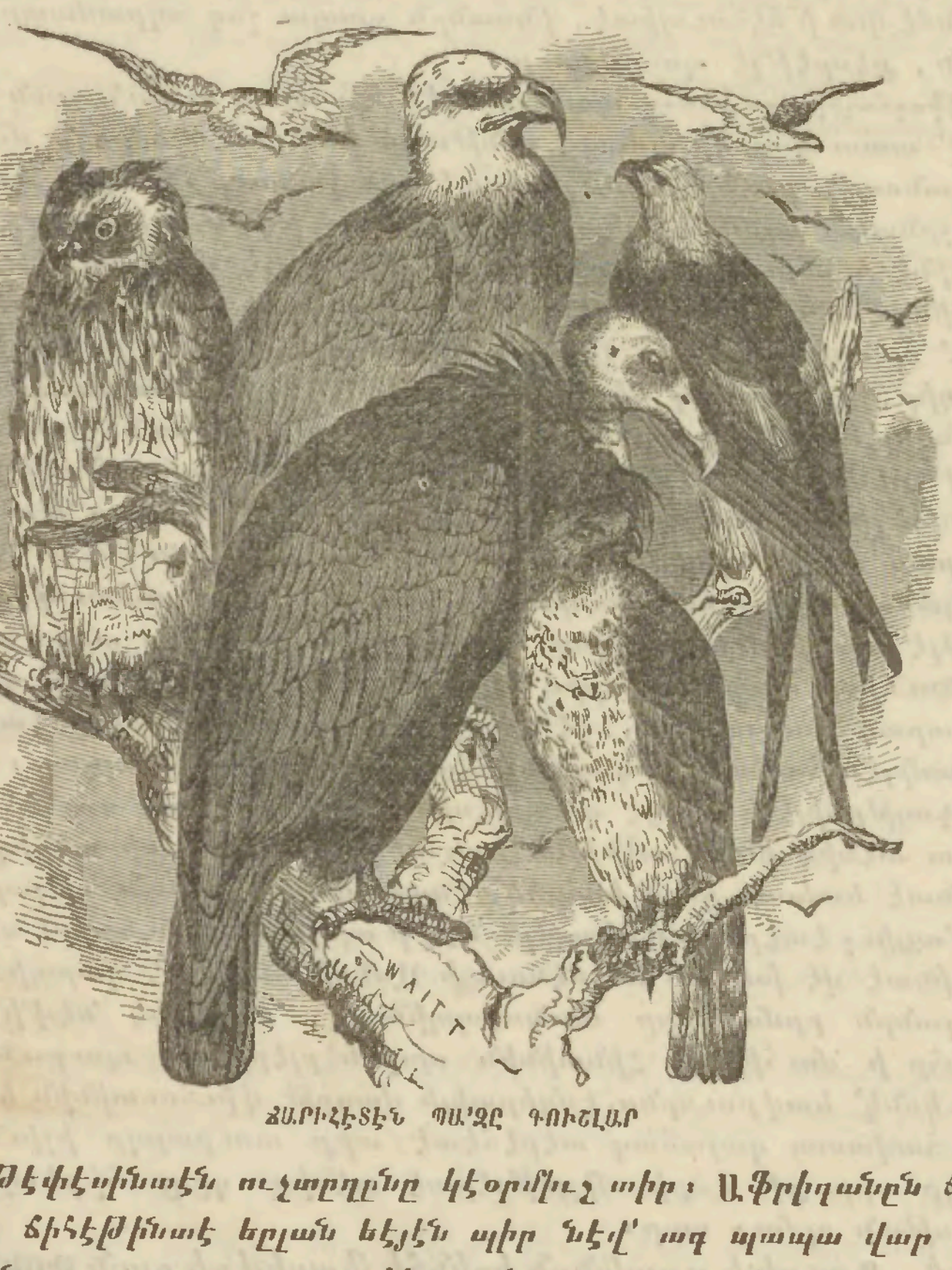
(5) ՇԱԹԻՑԷ (սու քէնարընտա կէզէն ուզուն պաճագլը գուշլար)․ պալընկչի, լէյլէք, թուրնա վէ սու թավուղը կիպի ։

(6) ՍԱԳԻՀԷ (եիւզէն գուշլար) գազ, էօրտէք, վէ տէնիզ գուշ-լարը կիպի ։

Թույուր ֆասիլէսինին օն պինտէն զիյատէ նէվ՛ի մա՛լիւմ տիր ։

(1) ՃԱՐՒՀԷ (ալճը գուշլար) չիւ՛պէսինին պաշլըճա նէվ՛-լէրի ագ պապա, գարթալ, աթմաճա վէ պայգուշ տըր ։

Ագ պապա գապիլէսինտէն քօնտօր տէնիլէն գուշ՝ ճիւմլէ ու-չան գուշլարըն պէօյիւյիւ օլուպ, պա՛զէն գանատլարընըն իքի ուճը արասը օն պէչ այագա վարըր ։ Հըմպօլթ պիր տէֆ՛ա պու գուշըն 22,000 այագ եիւքսէք օլան Չիմպօրազօ տաղը-

ՃԱՐՒՀԷՏԷՆ ՊԱ՛ՋԸ ԳՈՒՇԼԱՐ

նըն թէփէսինտէն ուչտըղընը կէօրմիւշ տիր ։ Աֆրիգանըն ճէ-նուպ ճիհէթինտէ եըլան եէյէն պիր նէվ՛ ագ պապա վար քի պաշընտա, գուլագլարը հիզասընտա, ուզուն թիւյ պու-լունմաղլա, գալէմին գուլաղը արտընա գօմուշ ֆրէնկ քեա-թիպինէ թէշպիհէն քեաթիպ գուշը թէսմիյէ օլունուր ։

(2) ՄԻՒԹԷՍԷԼԻԳԷ (Թըրմանարագ աղաճա չըգան) չիւ՛պէսի

փափաղան, թուղան, աղաճ գագան, վէ ղուղուգ գու-շու գապիլէլէրինի հավի տիր ։

Փափաղան գապիլէսի թիւյլէրինին կիւզէլ րէնգլի օլմասը վէ ինսան սէսինի թագլիտէ մուգթէտիր պուլունմասը ճիհէթիյլէ մուՄթազ օլուպ, մա՛վասը մինթագա ի հարրէ տախիլինտէ տիր ։ Թուղան Ամէրիգանըն պիլատ ը հարրէսինտէ, աղաճ գագան գուշու տախի Ավսթրալիատան մա՛ադա տիւնեանըն հէր թարաֆընտա պուլունուր ։

(3) ՏԷՎՐԻՑԷ (էօթէն գուշլար) չիւ՛պէսի սա՛իր գուշ չիւ՛-պէլէրինտէն քէսրէթլի օլուպ, մինթագա ի միւ՛թէ-տիլէ գուշլարընըն գըսմ ը ա՛զամընը շամիլ տիր ։

Ֆլօրիա, պիւլպիւլ, թարլա գուշու, գըրլանղըճ, չալը գու-շու վէ սէրչէ գուշու պու չիւ՛պէյէ մէնսուպ տըրլար ։

(4) ՏԻՒՃԱՃԻՑԷ (Բալըգճըլար) չիւ՛պէսի էւքի տիւնեատա, ՛ալէլ խուսուս Ասիանըն պիլատ ը հարրէսինտէ քէս-րէթլէ պուլունուր․ թավուգ, պըլտըրճըն, քէքլիք վէ կէօյէրճին պու չիւ՛պէյէ մէնսուպ տըր ։

Հինտ Բալըգճըսը վաթան ը ասլիսի օլան Ամէրիգատան օն ալ-թընճը ՛ասրտա Էվրօփայա կէօթիւրիւլիւպ, շիմտի նըսֆ ը քիւրէ ի շարգինին հէր թարաֆընտա միւնթէշիր տիր ։ Գօքնէզ խախօտ պէչ Բալըգճընըն մա՛վա ի ասլիսի Աֆրիգա օլուպ՝ հէ-նուզ օրատա եապանի հալտէ պուլունուր ։ Վաթանը Հինտիս-թան օլան Բալըգ գուշու թիւյլէրինին կիւզէլլիյի իյլէ մէշ-հուր տըր ։

(5) ՇԱԹԻՑԷ վէ ՍԱԳԻՀԷ (սուտա կէզէն վէ եիւզէն) չիւ՛-պէլէրինին էքսէր նէվ՛լէրի մինթագա ի պարիտէտէ պուլունուրլար իսէ տէ, շաթիյէ չիւ՛պէսինին էն մու-հիմմ նէվ՛լէրի մինթագա ի հարրէտէ պուլունուրլար ։ Պունլարըն էն ՛աճա՛իպ վէ ա՛զամը տէվէ գուշու, գաս-վար, վէ էմու տըր ։

Եիւզէնլէրին (ասլընէ) պաշլըճա նէվ՛լէրի էօրտէք, գուղու, գազ, պէօյիւք սագա գուշու (քէօլկէն մարթիսի) փէնկէն վէ մարթի գուշու տըր․ պունլարըն քէսրէթլէ պուլունտուգլարը եէր մինթագա ի միւ՛թէտիլէ տիր ։ Պահր ը միւնճէմիտ ի շի-մալ սէվահիլինտէ էյտէր տէնիլէն պիր նէվ՛ էօրտէք պուլունուր քի եումուրթասը իլէ ինճէ թիւյիւ իյլէ մէշհուր տըր ։

Փէնկէն փաթակօնիա սէվահիլինտէ պուլունուր ։ Ավսթրա-լիատա սիյահ գուղու նէվ՛ի վար տըր ։

Գուշլարտա թէպտիլ ի մա՛վա ՛ատէթի թարիխ ի թապի՛իտէ ճալիպ ի տիգգաթ պիր խուսուս տըր ։ Պա՛զը գուշլար ֆէրտ ֆէրտ, պա՛զըլարը պէօլիւք պէօլիւք, պա՛զըլարը տախի ՛ալիմ օրտու կիպի սիւրիւ սիւրիւ կէօչէրլէր ։

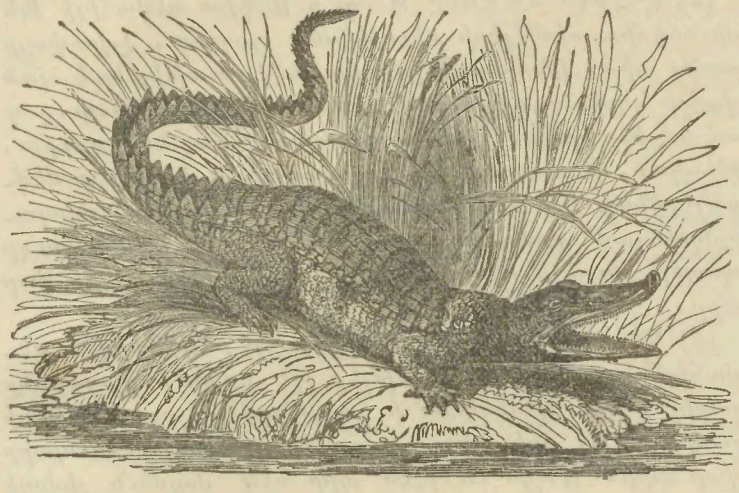
Գանատտա թէքմիլ պիր կիւնտէ կէօչմէքտէ օլմուշ պիր սիւրիւ կէօյէրճինի կէօրմիւշ օլան պիր զաթ մէգքիւր սիւրիւ-նիւն ՛արզըն պիր վէ թուլըն 240 միլ մէսաֆէյի թութարղընը հիսապ էթմիշ տիր ։ Պու մէսաֆէնին հէր պիր միւրէպպա՛ մէթ-րօսընտա իւչ կէօյէրճին իսապէթ էթմէսի հիսապընտա կէօրէ, օ սիւրիւտէ 2,230,272,000 կէօյէրճին պուլունմուշ օլմասը լազըմ կէլիր ։

Գուշլարըն պիր չօգ նէվ՛լէրի պիրպիրինտէն ուզագ օլան իքի մա՛վատա կէչինիպ, մէվսիմին թէպէտտիւլիւնէ կէօրէ պիրին-տէն տիկէրինէ կէօչէրլէր ։

Թագսիմլէրինի զիքր էյլէ ։
Ավճը գուշլարըն պաշլըճա նէվ՛լէրի նէ՞ տիր ։
(2) Թըրմանարագ աղաճա չըգանլարտան պա՛զըլարընը զիքր էյլէ ։

(3) Էօթէն գուշլար հա՞նկըլար տըր ։
(4) Տիւճաճիյէ հա՞նկը գուշլարը շամիլ տիր ։
(5) Եիւզէն վէ սուտա կէզէն գուշլար հագգընտա նէ՞ տէնիլմիշ տիր ։ Գուշլարըն ինթիգալը խուսուսընտա պա՛զը ՛աճա՛իպ քէյֆիյէթլէր զիքր էյլէ ։

5. ՋԱՀԻՖԷ (ՈՒ-ՐԻՒ-ՆԷՆԳԷ) *ֆասիլէսինին պիր գաչ պլին նէվ'ի մա'լիմ օլուպ խաթի ը խաթիվատէն գուխպ-լարա կիթահիքճէ, 'ատէա, ճէսամէթ վէ մազարրաթ-լարը ազալըր։ Թիմսահ վէ երլան պու ֆասիլէնին պաշ-լըճա գապիլելերի տիր։*

ԹԻՄՍԱՀ

Թիմսահ իւչ նէվ' օլուպ՝ ասրլ Թիմսահ նէվ'ի Աֆրիգանըն պիլատ ը հարրէսինէ վագը' նէհրլերինէ, եէնի տիւնեա Թիմ-սահր եալընրզ Ամերիգատա, վէ զավկյալ տէնիլէն իւչիւնճիւ նէվ'ի Ասիանըն կանճ վէ սա"լըր պէօյիւք ըրմազլարընատա պու-լունուր։

Ջէհիրսիզ երլանլար նէվ'ճէ զէհիրլի երլանլարըն իւչ գաթը վէ էֆրատճա եիրմի գաթը սրր։

Գուլրուզրնըն սէս չրգարմասը ճիհէթիյլէ չընզըրագը երլան տէնիլէն նէվ' փէք զէհիրլի օլուպ Ամերիգայա մախսուս սրր։ Հինախաթանատա էրօճալ տէնիլէն վէ հօգպասազլարրն գավալ չալարագ օյնամըրգլարը փէք զէհիրլի պիր երլան վար։ Ճէ-նուպի Ամերիգա օրմանլարընատա պու-լունուպ պյս տէնիլէն պիր նէվ' զէհիրսիզ երլան վար սրր քի օնատն եիրմի այագա գա-տար ուզուն օլուր։ Պու երլան օրմանատա աղաճ տալլարընա ասըլարագ չիքէսրը օրատան կէչմիյի զէման իւզէրինէ աթը-լըր։ Նրսփ ը քիւրէ ի չարգիսէ պօա ճէսամէթինատէ պիր նէվ' երլան վար սրր քի չէրճօն եախօտ էֆֆէրէհա Թէսմիյէ օլունուր։

Էն զիյատէ սօզուղա տայանա պիլէն ֆո-ըպպալ վէ էվճէնուէ՝ զահիֆէ ֆասիլէսինին մինթագա ի միւնճէմիտէյէ էն զիյատէ եագլաշան նէվ'լերի տիր։

Էգալիմ ի պարիսէ վէ միւ'թէհիլէտէ գըչ մէվսիմլերի, զա-հիֆէ հայվանլարը թօփրաղա կէօմիւլիւպ ույուշուգ պիր հալտէ գալըրլար։ Մինթագա ի հարրէսէ տախի գուրագ մէվսիմլէրտէ պու հալտէ օլուրլար։

6. ԷՍՏԱԳ (պալէֆլըր) հայվանաթ ը ֆըգրիյէնին տէօր-տիւնճիւ ֆասիլէսի օլուպ՝ պիր գաչ նէվ'լերի զայէթլէ միւնթէչիր, պա'զրլարը իսէ խուսուսի մա"վալարա միւն-հասըր տրրլար։ Պու ֆասիլէնին նէվ'լերի 12,000է վա-րըր զանն օլունուր։

Ինսանա նէյէճէք օլան պալըգլարրն էքսէրիսի՝ տէնիլին տէ-րին նէրլերինէ նիսպէթէն սըզ սուլարատա պու-լունուրլար, խա-գումրու վէ վալամաթ կիպի։

Քէօփէ պալըզը՝ էգալիմ ի հարրէսէ օպիանօսըն 'ամիդ նէր-լերինատէ տօլաշըր։ Ո-ըշն պալըֆ պիլատ ը հարրէ սուլարընա մախսուս օլուպ 40 ընճը տէրէճէ ի'արզը կէչմէզ։ Եօնուս պա-լըզը նէվ'ինատէն օլուպ ուչան պալըզըն խասմի օլան ալնուռա պաշ պալըզը տախի հէման պու հուսուսա տախիլինատէ պու-լունուր։

Պալըզրն պիր գաչ գապիլէսի՝ սիւրիւ իլէ տօլաշըպ մա"վա-

5. Ջահիֆէնին պիր գաչ նէվ'ինի զէքր էտին։
Թիմսահ նէ՞րէտէ պու-լունուր։
Երլանլարըն հա՞նկըզը չօգ սրր, զարարըզ մը զարարըզ մը։
Գուրպաղա վէ սէվէնատէր հագգընատա նէ՞ տէնիլմիշ տիր։
6. Ֆըգրիյէն գըմընըն տէօրտիւնճիւ ֆասիլէսի նէ՞ տիր։

տան մա"վայա կէօչ էտէրլէր։ Թըխ՝օշ պալըզը պէօյիւք պէօյիւք սիւրիւլէր իլէ պահր ը միւնճէմիտ ի չիմաղտէն չըգըպ, վէ էվ-րօպա, Ամերիգա, վէ Քամչաթգա սէվահիլինէ, օրաղարատան տա-խի եինէ չիմալէ, մէվսիմնէ կէօրէ կէօչ էտէրլէր։ Մ՝օրնա պալըզը տախի հէր սէնէ Նիւֆաունտլանատ սէվահիլինէ կէլիպ՝ օրաղարատա վէք չօգ ավլանըր։

Թաթլը սու պալըգլարընատան Ամերիգա իլէ էվրօպանրն ի-քիսինատէ պու-լունան նէվ'լերի անճագ ասլմն վէ ֆայէ տէնիլէն նէվ'լէր տիր։ Սալմն պալըզը տէնիլ պալըզր իսէ տէ եուսուրթ-լամագ իչին ըրմագլարրն մէնպա'ը եագընընա զատար կիտէր։ Պու սէյր ու սէֆէրի էտնասընատա բասթ կէլտիյի ուչրում եէր-լերի աչաղրատան եօզարրյա աթլամագլա կէչէր։

7. Մէվլուա ի հայվանինին էտնա գըսմլարը (ՆԱ'ԻՄԷ, ՄԷՖՍՈՒԼԻՅԷ վէ ՇՈՒ'Ա'ԻՅԷ գըսմլարը) *Թա'րիֆ ու պէյանը սէպգաթ էտէն ֆըզրիյէ գըսմընատան էֆրատճա վէ էն-վա'ճա վէք զիյատէ տիր։*

Ն-ա'ԻՄԷ գըսմը իսթրիտեա, միտեա, վէ պունլար կիպի գա-պուգը սա"իր տէնիլ հայվանլարընը չամիլ տիր։ Մինթագա ի հարրէսէ պու-լունան նէվ'լերի պէօյիւքլիւք վէ կիւզէլլիք ճի-հէթիյլէ մէչնուր տրրլար, լինճու չըգան իսթրիտեա կիպի։

Մէֆ-ուլէյէ հայվանլարընատան պա'զրլարը տօզրուտան (արը, ի-փէք պէօճէյի վէ գրրմըզ պէօճէյի կիպի), չօգլարը տախի տօլայրատան (չիւրիւնթիւ եախօտ մուզիրր հայվանճըզլարը եէ-յէնլէր կիպի) լինատա մէնֆա'աթլը տրրլար։

Շո-ա'էյէ հայվանլարընատան խուրտէպին իլէ կէօրիւնէնլէր հէր եէրտէ մէվճուտ, վէ սայրատա խայալ էտէ պիլտիյիմիզէն զի-յատէ չօգ տրրլար։ Փուտատա, եաղմուրատա, զարատա, պու-զատա, օպիանօսատա, բաքիտ սուտա, զավլրճա սուլարընատա, մինթա-գա ի միւնճէմիտէ գարլարը տաֆհընատա, վէլհասըլ տաֆէչ ֆի-չան տաղլարատան չրգան քիւլտէ պիրէ պու-լունուրլար։ Խուր-տէպին իլէ պագրլան հէր պիր տատիա սու պու հայվանճըզլար իլէ տօփ տօլու կէօրիւլիւր։

Սըր ձէյմս Բօս՝ ճէնուպի մինթագա ի միւնճէմիտէէ վագը' էրէպուս տաղընըն գուրպինտէ բասթ կէլտիյի տարրմանի էսմէր րընքլի պու-լունան պիր փարչայը խուրտէպին իլէ իչ կէօրմէք խուսուսընատա մահիր օլան Փրուսիալը Մ. էֆրենպէրկէ կէօն-տէրմիչ իտի։

Սըր ձէյմս՝ պու-զըն րընկինի պիր եանար տաղընն փիւաքիւր-տիյի քիւլլերէ իսնատա էթմիչ իտի իսէ տէ, էֆրենպէրկին թէֆթի-չի իւզէրինէ պու-զըն օ րընքատէ կէօրիւլմէսի՝ տէրուննինատէ պու-լունան էսմեր պէօճէքլեր սէպեպինատէն օլարզը մէյտանա չըգտը։ Պու հայվանճըզլար պէրլինէ տէօրթ սէնէ միւրուրինատէ եէ-թիչմիչլեր իքէն հալա պէր հայաթ իտիլէր։ Խուրտէպին իլէ կէօրիւլէն հայվանլարըն հայաթա օլ գատար գավի իրթիպա-թը վար սրր քի հարարէթին 248 տէրէճէսինէ տայանմալարը վէ եիրմի սէքիզ կիւն հատարզ մահալատէ գալմալարընատան սօնկրա տիրիլմէլերի կէօրիւլմիւչ տիր։

Գ. ՀԱՅՎԱՆԱԹԸՆ ՃՕՂՐԱՖԻԱՃԱ ԹԷՎԶԻ'Ի։

8. *Պիր մահալատէ պու-լունան մուխթէլիֆ հայվան-լարըն մէճմու'ընա օ մահալըն ՄԱՆԶՈՒՄԷ Ի ՀԱՅՎԱՆԱԹԸ տէնիլիր։*

Սաթհ ը արզը՝ պիրէր մանղումէ ի հայվանաթը հավի ՕՆ ՍԷՔԻԶ ՄԱ"ՎԱՅԱ Թագսիմ էտէ պիլիրիզ։

9. *Նըսփ ը քիւրէ ի զարպլի ԵԷՏԻ ՄԱ"ՎԱՅԱ միւնգա-սիմ տիր։*

(1) *Մ՝ԻՒՆՃԷՄԻՏ ՄԱ"ՎԱ նէպաթաթըն միւնճէմիտ պու-գա'սընա միւթաալըգ օլուպ՝ մանղումէ ի հայվանա-*

7. Հայվանաթըն իւչ էտնա գըսմլարը զիքր էտին։
Նա'իմէ գըսմընը Թա'րիֆ էտին։
Իննատա մէնֆա'աթլը պա'զը մէֆսէլիյէլերի զիքր էտին։
Խուրտէպին իլէ կէօրիւնէն հայվանաթըն ա'տատը հագգընատա նէ՞ տէ-նիլիր։
8. Սաթհ ը արզ գա՞չ մա'վայա Թագսիմ օլունմըշ տրր։
9. Պունլարըն գա՞չը՞ զարպի նըսփ ը քիւրէտէ տիր։
(1) Միւնճէմիտ մա'վայը խարիթատա կէօրթէր, վէ հայվանաթընը սէօյլէ։

Թը սա"իր մա"վալարտա պուլունմայան պա'ղը հայվանաթը չամիլ տիր։ Պէյաղ այը վէ պէյաղ Թիլքի կուէնտանըն մէրքէպինաէ քէսրէթլէ պուլունուպ, էսքիմօլարըն ավամագտա օլորգլարը Լափլանտա կէյկի, վէ նըսֆ ը քիւրէ ի ղարպինին էն սօղուդ սեմթի օլան Մէվիլ ատասընտաքի միսք էօքիւզիւ պու մա"վանըն մանղումէ ի հայվանաթընտան ատրլար։ Տէնիղ գուչ-լարը պու մա"վանըն գայալղ սահիլլէրինի չէնկէնաիրիր-լէր։ Կէօչէր գուչլարըն պիր գաչ նէվ'ի տախի դլստա եաղ մէվսիմինաէ ճէնուպտէն պու մա"վայա կէլիպ եավ-լու չդարդրլար։

(2) Շիմալի Ամէրիգա մա"վասը Ամէրիգատաքի ինկ-լիզ միսթէմիլէքեաթընըն պէօյիւք գլսմընը, Մէմալիք ի միսթէմի'այը վէ Մ'էքսիգօյը չամիլ տիր։ Ալէկէնի տաղլարընա մախսուս էամէր այը, Գայա տաղլարընա մախսուս պօղ այը, պիր գաչ նէվ' կէյկը, Ամէրիգա գուրտու, վաշագ, գուղար աէնիլէն պիր նէվ' գավլան, բադօն, եէր քէօվէյի, հայվանաթ ը զաթ իւլ քիս չիւ'պէսինաէն օփօսում, Պէօյիւք Գայա տաղլարը իւլ պէօյիւք օվալարտա պուլունուպ պայըն աէնիլէն եէ-լէյի սըղըր, զարպի եայլալարընտա եապանի գօյուն, պիր գաչ նէվ' ճէյրան, եապանի հինա թաւղը, գարթալ, վէ կէօյերճին պու մա"վանըն մանղումէ ի հայ-վանաթընտան ատրլար։

(3) Ամէրիգա ի վՈՒՍԹԱ վէ ԱՆԹԻԼ ԱՏԱԼԱՐԸ մա"վա-սընտա մայմունէ, գօյօթ գուրտու, չահրին վէ տուտու գուշու պուլունուր։

(4) Անտէս մա"վասընըն մանղումէ ի հայվանաթը գօն-տօր աէնիլէն վէ գար իւլ մէսթուր եիւքսէք տաղլար իւսթիւնաէ ուչուպ տէվր էտէն պիր նէվ պէօյիւք ագ պապայը, էհլի էտիլիպ տէվէ կիպի գուլլանըլան լա-մայը, վէ եիւնիւ իչիւն մէչհուր ալպադայը հավի տիր։

(5) Պրազիլ մա"վասը Ամազօն վէ Օրինօգօ նէհրլէ-րինին հավղէլէրիյլէ ճիվար մէմլէքէթլերի չամիլ տիր։ Պու մա"վանըն մանղումէ ի հայվանաթը պիր չօգ նէվ' մայմունն, վէ քէսլան կիպի տիշսիզ հայվանաթըն պա'ղը նէվ'լերինի հավի օլմադլա քէսպ ի թէմէյյիւզ էտէր։ Սըգ վէ գատիմ օրմանլարընտա քէտի գապլէնինտէն Ամէրիգա արսլանը, գուկար, վէ պիր նէվ' փարս, պիր տէ գարընճա եէյէն իւլ թաթու, գալըն տէրիլի ֆասի-լէսինտէն նէհրլէրտէ եաշայան թաւիր, վէ սիւրիւ իւլ կէզէն միսք տօնուղը տախի վար տըր։ Պիր չօգ նէվ' գուշլար վէ խուսուսա փափաղան, տուղան, վէ աղաճ գագան գուշլարը պու մա"վանըն օրմանլարընը տօնա-տըյօրլար։

(6) ՓԱՓԱՍ մա"վասընտա եէրլի սայրլաճագ հայվան աղ տըր։ Եէրլի հայվանլարը եէր քէօվէյի, փամփա քէտիսի, պիր նէվ' թաթու, վէ Չ՝օ՜ա տէնիլէն պիր նէվ' քէրթէնքէյէտէն 'իպարէթ տիր։ Պու մա"վանըն վասի' օվալարընտա եապանի աթ վէ եապանի սըղըր պէօյիւք պէօյիւք սիւրիւյլեր իւլ կէզէրլեր։

(7) ՓԱԹԱԿՕՆԻԱ մա"վասը գըթ'անըն ճէնուպի ու-ճընը չամիլ օլուպ, մանղումէ ի հայվանաթը լամա գա-պիլէսինտէն օլան Կ՜օ՜անտօ, պիր նէվ' տէվէ գուշու, էօրտէք, փէնկին, վէ գարա պաթագ կիպի քէսրէթլէ պուլունան սու գուշլարընտան 'իպարէթ տիր։

(2) Շիմալի Ամէրիգա, (3) Ամէրիգա ի վՈՒԹԱ, (4) Անտէս, (5) Պրա-զիլ, (6) Փամփաս վէ (7) Փաթակօնիա մա"վալարընը խաբիթատա կէօս-թէր, վէ հայվանլարընը սեցյէ։

10. Նըսֆ ը քիւրէ ի չարդի օՆ ՊԻՐ մա"վայա միւն-գասիմ տիր։

(1) Միհի ճէՄԻՏ մա"վա նըսֆ ը քիւրէ ի ղարպինին-քինէ միւմասիլ տիր · պուրատա Լափլանտա կէյկի էհլի վէ էհալինին պաշղճա սէրվէթի օլմուշ տըր։

(2) Էվրօփա մա"վասը՝ Պահր ը Սէֆիա սէվահիլի իւլէ միւնճէմիա սեմթլերի միւսթէնտա օլարագ, Էվրօփայը չամիլ տիր։ Մանղումէ ի հայվանաթը տախիլինաէ օլան վահշի հայվանլար իւրի նէվ'տէն օլմատըգլարը կիպի, չօգ ատ տէյիլ տիրլեր։ Օրմանլարընտա պիր գաչ նէվ' գուրտ, Թավշան, վէ տօնուղ, Ափի տաղլարընըն էհւ-քսէք մէվ-գի'լերինաէ իւրի նէվ' տաղ քէչիսի, վէ Րուսիա օվալա-րընըն չամ օրմանլարընտա էչ աէնիլիպ, պույնուղը պաղճը քիւրէյի պիչիմինաէ օլան պիր նէվ' կէյիք վար տըր։

(3) Պաէր ը սէՖԻՏ մա"վասը Պահր ը Սէֆիտին սէ-վահիլինէ տիւչէն մէմլէքէթլէր իւլէ Իրան եայլալարընը չամիլ տիր։ Մանղումէ ի հայվանաթը չօգ նէվ'լերի չամիլ տէյիլ իսէ տէ, տիգդաթա չայան խուսուսլարը վար տըր։ Մաղօ աէնիլէն պիր նէվ' մայմուն չիմալի Ամերիգատա վէ ձէպել Թարիդաէ · չագալ, վէ սըրթը եօլ եօլ պիր նէվ' սրրթլան Ամերիգայա տիւչէն գըյը-լարընտա · ավճըլարըն գուլլանտըգլարը Եւ՜ւ 'Ամէմիա-Թանտա, գըրմըզը Թուրնա, գարթալ, վէ պազ տախի պա'ղը եէրլէրինաէ պուլունուրլար։

(4) Սաէրա մա"վասընտա հայվանլարըն փէք ազ պու-լունմասը Թապի'ի տիր։ Արսլան, չագալ, սրրթլան վէ սա"իրէ բավզալարտա եախօտա կէօլինն քէնար սեմթլերինաէ պուլունուրլար։

(5) Ամերիգա ի ձէնՈՒՊի վէ շարգի մա"վասը Ամերիգա գըթ'ասընըն պէօյիւք գլսմընը չամիլ օլուպ, հայվանա-թընըն քէսրէթի վէ ճէսամէթի ճիհէթի իւլէ միւմթազ տըր։ Գալըն տէրիլի հայվանլարտան կէրկէտան, ֆիլ, սու այղրը · էթի եէյնիլերտէն՝ արսլան, փարս, գավ-լան, վէ պիրի եօլ եօլ տիկերի պէնէքլի իւրի նէվ' սրրթ-լան · մայմունլարտան կօրիլ իւլէ չիմփանզի · կէվիշ կէ-Թիրէնլէրտէն միւթէնէվվի' ճէյրանլար, զիւրաֆէ · զա-հիֆէտէն Թիմսահ, վէ ճէսիմ վէ հէյվէթլի պիր նէվ' եըլան · գուշլարտան տախի տէվէ գուշու պուլունուր։

(6) Պաէր ը ՀԱԶԷԶ մա"վասը վասի' վէ աղաճսըզ սԹէփ-լերտէն 'իպարէթ օլմադլէ հայվանաթը ազ տըր · մանղումէ ի հայվանաթընտա պիր գաչ նէվ' ֆարէ, քիր-փի, կէյիք, վէ Թավշան պուլունուր։ Ադա սըրա պու մա"վայա ճիվար տաղլարտան եապանի աթ վէ էչէք էնէրլէր։ Սայը աէնիլէն պիր նէվ' ճէյրան պինէրճէսի պիրլիքտէ օլարագ սԹէփլերտէ տօլաչըր։

(7) Ասիա ի վՈՒՍԹԱ մա"վասը ԱլԹայի տաղլարընա-տէք հէփ եայլալարը վէ Թիպէթի չամիլ օլուպ՝ աթ գա-պիլէսինին, վէ իչի էօրկիւճլիւ տէվէնին մէնչէ"ը տըր։ Պուրատա եապանի աթ, եապանի էչէք չօգ պուլունուր։ Գավկան վէ փարս տախի պուլունուր իսէ տէ, ազ տըր։ Սիպէրիատան Հիմալայատէք օլան սեմթլերտէ միսք կէյիյի պուլունուր։

(8) Զին մա"վասը Զին, Մանչուրիա, վէ ձաւոնը չամիլ օլուպ՝ հայվանաթ ը մախսուսէսի՝ սէօլիւն (Ռնէ-

10. Նըսֆ ը քիւրէ ի չարգիտէ գա՞չ մա"վա վար տըր։
(1) Միհնճէմիա. (2) Էվրօփա. (3) Պահր ը Սէֆիա, (4) Սահրա, (5) Ամ-ֆրիգանըն ճէնուպի վէ չարգի, (6) Պահր ը Հալէզ, (7) Ասիա ի վուսթա, վէ (8) Զին մա"վալարընը կէօսթէրիպ, հայվանլարընը սէօյլէ։

ւէ-), վէ իւչ պյագ ուղուն օլան պէօյիւք սէմէնտեր տիր ։ Էթ եէյէն հայվանլարը նատիր պուլունուր ։

(9) ՀԻՆՏԻՍԹԱՆ ՄԱ"ՎԱՍԸ Հինա ի Զինիյի վէ Հինտիս-թանը վէ Հինա ի Զինինին չարդ վէ ճէնուպի չարդ գը-յըլարընտա պուլունան ատալարը չամիլ տիր · մանդու-մէ ի հայվանաթընտա էթ եէյէն պիր չօդ հայվանլար վար տըր ։ Պու մա"վա պէնկալ պէպրի իլէ փարսըն մէնչէ"ը տըր ։ Էհլի վէ եապանի ֆիլ, Թավիր, զայէթ չօդ նէվ' մայմուն, Պօրնէօյա մախսուս օլան ուրանկ մայմունը տախի պու մա"վաստա պուլունուր ։

(10) Ավսթրալիա ՄԱ"ՎԱՍԸ՝ Ավսթրալիա գըթ'ասընը վէ կինէ ի ճէտիտ ատասընը հալի օլուպ, մանդուպ ի հայվանաթը Թօրպալը հայվանլարըն չօդ լըդը իլէ քէսպ ի Թէմէյյիւզ էտեր ։ Պէօյիւք գանկարօս, Թօրպալը պիր նէվ' ֆարէ, վէ սա"իր պիր գաչ նէվ' Թօրպալը հայվանլար պու մա"վաստա պուլունուր ։ Զաթ իւս սէտի ճինսինտէն օլուպ աղդը էօրտէք զաղասընտա պէն-ղեր օլան վէ Օրնիթօրինքըս տէնիլէն հայվան եալընըզ պու մա"վաստա պուլունուր ։ Ճէննէթթ գուշու կինէ ի ճէտիտէ մախսուս տըր ։

(11) ՓՕԼԻՆԷՋԻԱ ՄԱ"ՎԱՍԸ Պահր ը մուհիթ ի քէպիր ատալարընը չամիլ օլուպ, մանդուպ ի հայվանաթը փէք ճիւզ"ի պիր չէյ տիր ։ Զաթ իւս սէտի ճինսինտէն եէրլի օլարագ անճագ պա'ղը եարտասալար իլէ պիր նէվ' ֆըն-տըդ սըչանը պուլունուր ։ Նիւ Զէլանտէ պիր նէվ' գարթալ վէ Օքլանտ իլէ Գամպել ատալարընտա զայէթ պէօյիւք տէնիզ գուշլարը պուլունուր ։ Իյպու մա"վա-տա քերթէնքէլէ տախի վար իսէ տէ եըլան եօզ տըր ։

ՊԱՊ Ը ՍԱԼԻՍ

ՃՕՂՐԱՖԻԱ Ի ՊԷՇԷՐԻ

'ԻԼՄ Ի ՍԷԼԱՍԻԼ Ի ՊԷՇԷՐ

'Իլմ է սէլասիլ է պէշէր՝ պէնի պէշէրին նէվ'լէրինի Թա'րիֆ էտէն պիր 'իլմ տիր ։

Ինսան՝ տիւնեատա եաշայան ճիւմլէ մախլուգաթ ա-րասընտա խիղաթճա էն միւքէմմէլ վէ էվսաֆճա էն միւմթազ օլմապլա հէյփսինին սերվէրի տիր ։

Ինսան՝ վիւճուտճէ զաթ իւս սէտինին սա"իր նէվ'-լէրինէ միւշապիհ իսէ տէ, խէսապս ի բուհանիյէտի ճի-հէթիյլէ անլէրտէն այրը պիր մէվզի' ԹուԹար ։

Ինսանտան պահս էտէն այրը այրը 'իլմլէր վար տըր ։ 'Իլմ է ֆէզիկ վէ 'նէմ է հայդ Ինսանըն վիւճուտընը Թէր-քիպ էտէն ա'զատան վէ ա'զանըն մէնաֆի'Ինտէն · 'նէմ է բո-հ Ինսան բուհընըն էվսաֆ վէ խէսապսինտէն պահս էտէր ։ 'Իլմ է ֆէզիկ դատիմտէն չիմիյէտէ պէնի ատէմին Թէրաղդի վէ Թէմէտտիւնինտէն պահս էտէր ։

Ճ։ղաֆէ է պէշէրէ նէվ' ի Ինսանըն միւնդասիմ պու-լունընը պիլսիլէյէրատէն, վէ հէր պիլսիլէնին ճիհամնի վէ 'աղլի խասիյէթլէրինտէն, հէմ ատ պէնի պէշէրին սաթհ ը արզտա սուրէթ ի Թէվզի'Ինտէն պահս էտէր ։

(9) Հինտիսթան, (10) Ավսթրալիա, (11) վէ փօլինէզիա մա'վալարընը վէ անլէրէ մախսուս հայվանաթը Թա'րիֆ էտին ։

'Իլմ է սէլասիլ է պէշէր նէ՞ տիր ։

Պէնի պէշէրին զուհուրը հադգընտա գա՞չ էֆքիար վար ։

Ա· ՋՈՒՀՈՒՐ Ը ՊԷՇԷՐ

Պէնի պէշէրին մուխթէլիֆ պիլսիլէյէրի՝ լիսան, մէտէ-նիյէթ, գուվվէ ի 'ադլիյէ, վէ խիղաթ ի ա'զա խու-սուսընտա եէքսիկէրինտէն փէք ֆարղը օլարդլարը իչին, պա'զը քիմսէյէր հէր պիր պիլսիլէնին ճէտտի այրը պիր եէրտէ խալդ օլունուրղընը · պա'զըլար իսէ Ինսանըն էտնա հայվանաթ հալ ու հէյէթինտէն Թէտ-րիճէն Ինսան հալ ու հէյէթինէ Թէհավվիլ էյլէսի-յինի, վէ պիլսիյէյէրատէ կէօրիլէն իսթիղաֆ տախի օ Թէհավվիլիին տէրէճէ ի քէմալ ու նօգսանընը իչ'ար էթտիյինի խայալ էթմիչէր տիր ։ Պա'զըլար տախի Թարիխ ի մուգատտէսին իֆատէսինէ մուվաֆֆըգ օ-լարագ տէմիչէր տիր քի Ինսանըն մուխթէլիֆ պիլ-սիյէտերի եալընըզ պիր ճէտտին նէգլերի օլուպ, պու պիլսիյէտերին արատընտաքի ֆարղլար իսէ Թա'մամ, հա-վա, մէքսան, վէ սուրէթ ի Թէ'այյիւշ ֆարգընտան նէ-չէթ էթմիչ տիր ։

Բ· ԹԱԳՍԻՄ Ի ԷՊՆԱ Ի ՊԷՇԷՐ

1. Պէնի պէշէրին Թագսիմինտէն մագսէտ, տիւնեատա պուլունան գապիլէ վէ Թա"իֆէյէրին եէքսիկէրինէ օլան տէրէճէ ի գարապէթինի, եա'նի եագրն խրսըմ օլուպ օլմատըդլարընը, վէ խուսուսի ճէտտէյէրէ ինթիսապլա-րընը կէօսթէրմէք տիր ։

Շիմալյէ դատար քէսպ օլունան մա'լիմաթ իլէ պէնի պէ-շէր պիլսիյէյէրինին նէրէտէ, նէ զէման, վէ նիճէ զուհուրա կէլտիքլէրինի պէյան էթմէք զայրի միւմքին տիր ։ Պաշգա պիր պիլսիյէյէ զարըչմարչ սայքի պիր պիլսիյէ գալմատընը վէք իհթիմալ տըր ։ Պալատա պէյան էթմիյիմիզ իւզրէ 'ա-լիմլէր արատընտա զուհուր ի պէշէրէ տա"իր իսթիղաֆ ի էֆ-քար վար իսէ տէ, պէնի պէշէր պիլսիյէյէրինին խէսապս ի պէշէրիյէճէ պիր օլարդլարը խուսուսընտա իհթիֆագ ը Թամմ վար տըր ։

2. Գավմ ու գաբիլէյէրին պիրի պիրինտէն ֆարգ ու Թէմէյյիւզինէ սէպէպ օլաճագ խէսապսի քէշֆ, վէ պիր եա պիր գաչ խասսիյէթտէ իհթիրազը օլանլարը պիր պիլսիյէյէ իլհագ էյլէմէքլէ իքթիֆայա մէճպուր իզ ։ Պու քէշֆ ու իլհագ խուսուսընտա աթիտէքի խէսապս նազար ը միւԹալա'այա ալընըր ։

(1) ՃԻՍՄԱՆԻ ԽԱՍՍԷԼԷՐ, մէսէլա տէրինին բէնկի, սա-չըն հէյէթի, վէ պէտէնին պօյը վէ էնտամը կիպի ։

(2) ԼԻՍԱՆ· Ա.յրը այրը պիր գաչ գավմըն լիսանլա-րընտա քէլիմէլէրին պիր պիրինէ պէնկզէմէսի, վէ էճ-զա ի քէլամըն Թէրքիպ ճինէթիյլէ միւշապեհաթը օ գավմլարըն գարապէթինէ տէլալէթ էտէր · զիրա գավ-միյէթ հիսսի գալմըգճա հիչ պիր գավմ, 'ադիմ 'ադիմ ինզիլապաթա օդրատա պիլէ, քէնտի լիսանը եէրինէ էճնէպի պիր լիսան դապուլ էթմէզ ։

(3) ԳՕՃԱ ԳԱՐԸ ՄԱՍԱԼԼԱՐԸ Վէ ԷՍՓԻ ՐԻՎԱՅԷԹԼԷՐ· Մուխթէլիֆ գավմլարըն մատալ ու րիվայէթլերի արա-սընտա միւԹապըգաթ եահուտ միւշապեհաթ՝ օ գավմ-լարըն պիր ասլտան օլմըգլարընա 'ալամէթ տիր ։

(4) Օյմա Թաշլար, հէյքէլ վէ էպինյէ խարապէլերի, դապը, սիլահ վէ գապ գաճագ կիպի 'ԱԹԻԳ ԷՍԷՐԼԷՐ գավմլարըն իրթիպաթընը Թա'յին էտէրլէր ։

3. Էն գատիմ միւԹէմէտտին գավմլարըն Թարիխի զայպ օլմըգը, էլիմիզէքի մուհարրէրաթ ը Թարիխ-

4. Պէնի պէշէրին Թագսիմինտէն մագսէտ նէ՞ տիր ։

(1)—(4) Պու քէշֆատ հա՞նկը խասսիյէթլերէ տիգգաթ օլաճուր ։

խիյե տախի անճադ սօն 'ասրլարա, վե օ 'ասրլարտա մէտէնիյէթ ճիհէթիլե էն իլերի վարմըշ գավմլարա 'ա"իտ օլըղը իչիւն, պէնի պէշերին թագսիմինէ մուհարրէրաթըն վէք աղ եարտըմը օլըղը անկլաշըլը։

(Գ) ՍԷԼԱՍԻԼ Ի ՊԷՇԵՐ

1. Էպնա ի պէշեր պիր գաչ սիլսիլէյէ այրըլմըշ տըր։ Թարիխ ի թաալի'ի 'ուլէմասը պու սիլսիլէլերին 'ատէտի հադդընատ իխթիլաֆ իւղրէ օլուպ, Պուֆֆօն ալթը սիլսիլե, Գանթ տէօրթ, Նօրթօն եիրմի իքի, Փիքերինկ օն պիր վե Լաթամ իւչ, Պլումենպախ պէշ թա'յին էթմիշ տիր։ ՊԼՈՄԵՆՊԱԽԸՆ ԹԱԳՍԻՄԻ Նագսան 'արի տէնիլմէղ իսէ տէ, էքսէրիյէթլէ գապուլ օլունըղըն-տան պու քիթապտա տախի էսաս իթթիխաղ էտիլմիշ տիր։

2. Պլումենպախըն թագսիմի մուխթէլիֆ գավմլարըն ճիհանի խէսաիսինէ կէօրէ տիր։ Մուհայիլէյհին թա'յին էթմիյի սիլսիլէլեր աթխէքիլեր տիր։

(ա) Գաֆգասիյէ (բ) Մօղուլիյէ (գ) Ջէնճիյէ (դ) Մալայիյէ վէ (ե) Ամերիգիյէ։

(ա) ԳԱՖԳԱՍԻՅԷ ՍԻԼՍԻԼԷՍԻ։ Պու սիլսիլէ տէրինին պէյազլըղը, սաչըն տուղ եա պիւքիւլիւ օլմասը, չէհրէնին պէյգիլիյի, տիշլէրին 'ամուտիլիյի, գամէթին հիւան ի էնատմը վէ սիւրա'աթ ի հարէքէթ ճիհէթիյլէ քէսպ ի թէմէյյիւզ էտեր։

Պու սիլսիլէ Ասիանըն ճէնուպի զարպ ճիհէթինատ, Աֆրիգանըն չիմալընատա, ապչքի պիւթիւն էվրօփատա, եագըն վագըթլարատա տախի չիմալի վէ ճէնուպի Ամերիգանըն պէօյիւք պիր զըմրնատա վէ Ավսթրալիանըն խայլը եէրլէրինատ թէվաթթուն էթմիշ տիր։ Պու սիլսիլէ տա"իրէ ի թարիխին մէրքէզի վէ րու ի զէմինին հագիգի սահիալի տէնիզէյէ չայան տըր։ Ցիւնեատա էն միւթէմէտատին օլուպ մուհիմմ թարիխ սահիպի օլան գավմլար պու սիլսիլէյէ մէնսուպ տըրլար։

Պու էճիլտէն պու սիլսիլէյէ ֆո'ւլ (զիյատէսիյլէ իշլէյիճի) վէ տիկէրլէրինէ, եա'նի հալա վահդի եախօտ նիմ մէտէնի գալմըշ սիլսիլէլերէ խուհդ (իհմալ էտիճի) տէնիլմիշ տիր։

Գաֆգասիյէ սիլսիլէսինին վաթան ը ասլիսի իհթիմալէն Ասիանըն էն եիւքսէք տաղլըդ եէրլէրինին զարպ սէմթինատ (պէլքի Հինատուդուշ տաղլարընա եագըն) պիր եէր իտի։ Մէգքիւր սիլսիլէնին չի'պէ չի'պէ օ-ղարագ օրատան ճիվար օվալարա էնիպ հիճրէթ էթմէսի միլլէթլէրին թարիխինէ պիր մուգաատէմէ օլմուշ տըր։

Իլգ հիճրէթ էտէն չի'պէ չիմալի Աֆրիգա եախօտ Համի չի'պէսի տիր, քի պիթթէտրիճ 'Արապախթանա, Ասիանըն ճէնուպ սէվահիլինէ, Հապէշխթանա, Նիլ նէհրինին միւնպէթի վատախինէ վէ նիհայէթ Աֆրիգանըն պահր ը Մէֆիտէ սէվահիլ օլան եէրլէրինէ եա-յըլմըշ տըր։

ԻֆԻՆձԻ չի'պէ՝ Սամի չի'պէսի տիր, քի տաղլարատան էնիալ՝ Ասիանըն զարպ ճիհէթինէ, Ֆրանթ վէ Տճլէ վատախինէ, Սիւրիա վէ 'Արապախթանա տաղլըտը։ 'Արապլար վէ Ալլահըն ինթիխապ էյլէտիյի գավմ եա'նի իսրայէլիլեր պու նէսլատէն տիրլեր։

Իիձիհնձիհ չի'պէ Արեան չի'պէսի տիր, քի գաֆգասիյէ սիլսիլէսինին էն սօնկրա հիճրէթ էտէն չի'պէսի օլմուշ տըր։ Էվրօփանըն պայըճա գավմլարը վէ պու գավմլարըն սա"իր գրի'ալարտա պուլունան չի'պէլերի պու չի'պէտէն տիր։

Գաֆգասիյէ սիլսիլէսինէ մէնսուպ գավմլար վարտըգ-լարը եէրլէրտէ մուհիմ սիլսիլէլերինէ մէնսուպ գավմ-լարա բաաթ կէլիպ, անլերի եա թարա ու թէպ'իա էյ-լէմիշլեր, եա էսիր էթմիշլեր, վէ եախօտ քէնատ սա"իրէ ի գավմիյէթլերինէ ալմըշլար տըր։

ԳԱՖԳԱՍԻՅԷ

1. Էվրօփացը
2. Ջերմէղ
3. Կուրդ տէր եէղ
4. 'Արապ
5. Պրահման (Հինդու)
6. Ամերիգացու վէճը

ԹԷՇԵ'ՈՒՊԱԹ. — ԻԻԶ ՇԻԻ'ՊԷ

(1) ՀԱՄԻ եախօտ չիմալի Աֆրիգա չի'պէսինին չամիլ օլ-մըղը գավմլար։

Նուպի գավմը գոյու էամէր րէնգլի, խօշ չէհրէլի վէ չէվիք օլուպ, Նուպատա ասրլ 'Արապլար իլէ պէրապէր միւթէվաթ-թին տիրլեր։ Գրպթ տէնիլէն էպքի Մըսրիլերին նէսլի օլան Ֆելլահ գավմը, տարը էամէր րէնգլի, վէ սիյահ վէ պիւքիւլիւ սաչլը տըր։

Հաուէշ գավմը գոյու էամէր տիրլեր։ տէօրտիւնճիւ 'ասրատան պէրու Քրիսթիյան իսէլեր ատ, մէզհէպլերի պիր թագըմ պօչ այն ու 'ատէթլէրատէն 'իպարէթ գալմըշ տըր։

Պէրպէր գավմը Պահր ը Մէֆիտէն ճէնուպի սէվահիլինատ սա-քին օլուպ, րէնգտէ աչըգ էամէր, սիմաճա Էվրօփալըլարա միւշապիհ վէ թասվի'աթճա ճէտուր վէ մաղրուր տըրլար։

Մ"ազէպէ գավմը 'Արապ վէ Պէրպէր գավմլարընատան թէնէս-սիլ էթմիշ պիր գավմ օլուպ, չիմտի Պէրպէրիսթանըն չէհր է-հալիսինատէն 'իպարէթ տիր։

(2) ՍԱՄԻ չի'պէսինէ մէնսուպ գավմլար.

Եէհուտէ եախօտ 'Իպրանի գավմը էպքի Քէն'ան էհալիսինին նէսլի օլուպ, չիմտի ճիւմիէ միւթէմէտատին գավմլար արատընատա տաղընըգ պիր հալտէ սաքին տիրլեր։

'Աբաղ գավմը՝ աչըգ էամէր րէնգլի, ինճէ ուզուն պօյլու, չէվիք, վէ թասվ'ատ չա'իր օլուպ՝ 'Արապիսթանատա, Մըսըրատա,

1. Պլումենպախ՝ պէշեր գա"չ սիլսիլէյէ թագսիմ էթմիշ տիր։
2. Այլերի զիքր էտին։ (ա) Գաֆգասիյէ սիլսիլէսինին թա'րիֆ էյլէ։
Հա"նկը գավմլար պու սիլսիլէտէն տիրլեր։
Այլ վաթանլարը նէ՞րէտէ իտի։
Հա"նկը սիլսիլէսի իլք եվվել հիճրէթ էթտի։

Իքինճի մուհաճիր քի՞մ իտի։ Իւչիհնճիւ քի՞մ։
(1) Շիմալի Աֆրիգա չի'պէսինին չամիլ օլորղը գավմլարը զիքր էյլէ։
(2) Սամի չի'պէսինին չամիլ օլորղը միլլէթլերի զիքր էտին։

պէրպէրիսթանտա վէ Սահրա ի քեպիրտէ սաքին փէք չօգ գա-պիլէլերի հավի տիր։

Ասֆ գավմը՝ Ասիանըն զարպ ճիհէթինտէ պուլունան Սիւբ-հանի իլէ Քիլոտանիլէրի չամիլ տիր։

(3) ԱՐԵԱՆ ՇԻՒՊԷՍԻ Է՛վրօփատա միւթէվաթթին Ալաման, Լաթին, Սլավ վէ Քէլթ գավմլարընը, Ամէրիգա, Աֆրիգա վէ Ավսթրալիայա հիճրէթ էթմիչ Է՛վրօփալըլարը, Ասիանըն զարպ ճիհէթինտէ միւթէմէդքին Ֆարա, Քիւրտ, վէ Էրմէնի գավմ-լարընը վէ Հինտսթանտա սաքին Հինտի գավմլարընը չամիլ տիր։ Իլերիտէ պու չիւ'պէտէն մուֆասսալէն պահս օլունաճագ տըր։

Գաֆգաս տաղլարընտա սաքին Զէրքէս վէ Ապազէ միսիլիւ գավլիէլէր Գաֆգասկէ սիլսիլէսինէ մէնսուպ իսէլէր տէ, պա-լաստա զիքր օլունան իւչ չիւ'պէլէրտէն հիչ պիրինէ մէնսու-պիկէթինի թա'յին էտէր 'ալամէթ կէօրիւմէյօր։ Փիրէնէ տաղ-լարընտա սաքին վէ 'ատէտի 650,000 նուֆուսա պայիդ օլան Պաֆ գավմընըն մա'րուֆ ու մա'լիւմ հիչ պիր գավմ իլէ իր-թիպաթր եօգ տըր։

(բ) ՄՕՂՈՒԼԻՅԷ ՍԻԼՍԻԼԷՍԻ աէրինին սարը, սաչըն տիւզ, գալըն վէ սիյահ, դուլաղըն իրի, կէօզիւն քիւ-չիւք վէ էյրի, ալնըն տար, վէ եանագ քէմիքլէրինին չըդըդ օլմասըյլա քէսպ ի թէմէյյիւզ էտէր։

Պու սիլսիլէ չիմալի վէ չարդի Ասիատա միւթէվաթ-թին օլուպ, վաթանլարընը զարպատան Պահր ը Հազէդ օվալարը իլէ Ուրալ տաղլարը, ճէնուպտէն Հիմալայա տաղլարը իլէ Մալագգա չիսկ ի ճէզիրէսի թահտիա էտէր։

ՄՕՂՈՒԼԻՅԷ

1. Թէպէնէ ֆ-ռ ւեհինէ
2. Զէռե ուէ վէլ
3. Թ-ռ-ռ
4. Լ-ուէլ-ռ-ռ-ռը ֆ-ռը
5. Գ-ռ-ռլ-ռ-ռը
6. Է-ուէռ

ԹԷՇԷ'ՈՒՊԱԹ — ԻՒԶ ՖԸՐԳԱ

(1) ՄՕՂՈՒԼ ՖԸՐԳԱՍԸ՝ Զին, Մանչուրիա, Հինտ ի Զինի, վէ Ճափոն էհալիսինի չամիլ տիր։

(2) ՄԻՆԹԱԳԱ Ի ՄԻՒՆՃԷՄԻՏԷ ֆըրգասը՝ Սիպէրիա գավի-լէլէրինի վէ Կրուէնլանտա իլէ Ամէրիգանըն միւնճէմիա ա'մմէլէ-րինտէ միւթէվաթթին Էսքիմոլարը չամիլ տիր։

(3) ԹԻՒՐԱՆ ՖԸՐԳԱՍԸ Ասիատա վէ Է՛վրօփատա միւթէ-վաթթին Մաճար, Թիւրք, Թիւրքմէն, Քըրղիզ, Լափլանտա վէ Ֆինլանտա էհալիսինի չամիլ տիր։

(3) Արեան սիլսիլէսի հա՞նկը միլիէթլէրի չամիլ տիր։
(բ) Մօղուլկէ սիլսիլէսինին խասսկիէթլէրի նէվ՞ը տիր, նէ՞րեսէ իսքան էտէրլէր։
Գո՞չ ֆըրգասը վար։
Պիրի պիրինտէն հա՞նկը խուսուսալարտա փէք ֆարգլը տըրլար։

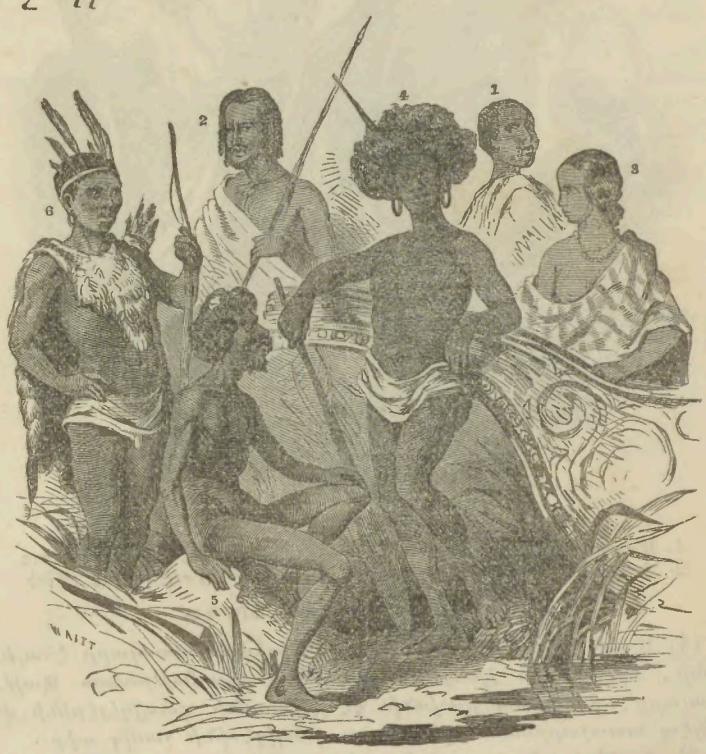
Պու սիլսիլէյէ մէնսուպ ֆըրգալար պոյ վէ հէյէթ ճիհէթիյլէ պիրի պիրինտէն չօգ ֆարգլը տըրլար, Էսքիմո, Ֆինլանտա, Լափլանտա վէ Սիպէրիա էհալիսի գըսա պոյլու, չիրքին եիւ-լիւ վէ պէտ էնտամ տըրլար։ Ասիա ի վուսթատա ավ վէ գավդա իլէ մէչդուլ օլան Գալմըդ կիպի պա'զը գապիլէլէր էփ-էյի էնտամը վէ կիւզել տիրլէր, վէ պուննլարըն գուվվէ ի պա-տիրէ վէ սամի'էլէրի՝ սա"իր վահշի վէ կէօչպէ գապիլէլէրինքի կիպի զիյատճէէ տիր։

Զին վէ Ճափօն էհալիսի՝ մէսէնիյէթ վէ ա'էնա'թատա էփէյի թէգատաիմ էթմիլլէր տիր։ Գաստիմէն պէրու ինթիզամ վէ գանունլարա մալիք օլմուչլար իսէ ա'ֆգասկէ սիլսիլէսին-տէն կէրի գալմըչլար։

'Օսմանլը թիւրքլէր տալէն Մօղուլկէ սիլսիլէսինտէն իսէլէր տէ, պաշդա սիլսիլէյէ մէնսուպ գավմլար իլէ չօգճա միւսահէրէթ էթմիքլէրի իչինն Մօղուլլըգ 'ալամէթլէրինի զայդ իլէ, կիւ-զել վէ եագըշդըգը պիր գավմ օլմուչլար տըր։

(բ) Զէնճիյէ ՍԻԼՍԻԼԷՍԻ աէրինին սիյահ եախօտ գօ-յու էսմէր, սաչըն սիյահ, գըսա, վէ չօգ գըվըրճըգ, պուրունըն էնլի վէ եասաը, աուտագլարըն գալըն, ալնըն կէրիյէ չէքիլմիչ, վէ այագ աեասընըն եասաը օլմասը իլէ քէսպ ի թէմէյյիւզ էտէր։ Պունլար տախի չէվիք վէ գավի աղալէլի տիրլէր։

Պու սիլսիլէ Աֆրիգա ի վուսթա իլէ Աֆրիգա ի ճէ-նուպիտէ թէվաթթիուն էտիպ, էֆրատը տախի օրատան քէօրէթլէ Ամէրիգայա վէ սա"իր եէրլէրէ կէօթիւրիւլ-միւշ տիր։

ՋԷՆՃԻՅԷ

1. Մանդինկօ
2. Կուլ
3. Ֆ-ռլնի ֆ-ռը
4. Փ-ֆ-ռ-ռլը
5. Ավէրլ-ռլը
6. Պէյքն

ԹԷՇԷ'ՈՒՊԱԹ — ԻՒԶ ՖԸՐԳԱ

(1) ՋԷՆՃԻ ՖԸՐԳԱՍԸ՝ Աֆրիգանըն պիլատ ը հարրէսինտէ սաքին սիյահլարը չամիլ տիր, մէսէլա Կինէ ի ճէնուպիտէ Գօնկօ սիյահ-լարը, Սէնէկամպիատա՝ Ճալօֆ վէ Մանտինկօ գապիլէլէրի, Աուտանլըլար, Ֆուլանիլէր, չարգ տահիլինտէ օլան Սավահիլիէր, վէ Զամպէզի նէհրինին զրյրսընտա մէսքուն գապիլէլէր։

Հավէչինթանըն ճէնուպ թարաֆընտա տիւշէն կալլա գապի-լէսի պա'զէն սիյահ պա'զէն գօյու էսմէր րէնգլի, կիւզել սի-մալը, ճէսուր, լաքին զատատար օլուպ, պա'զլարըն զանընճա գաֆգասկէ սիլսիլէսինէ մէնսուպ տըրլար։

(բ) Զէնճիյէ սիլսիլէսի նի՞ճէ թէֆրիգ օլունուր։
Նէ՞րեսէ սաքին օլուր։
(1)—(3) Իւչ սիլսիլէսինի թա'րիֆ էվլէ։

(2) ՃԷՆՈՒՊԻ ՖԸՐԳԱ Օթէնթօթ, Պըշմէն, Պէչուան վէ Գաֆիր գապիլէլերինի չամիլ տիր։

(3) ՇԻՄԱԼԻ ՖԸՐԳԱ 'Արապ սոյու իլէ չօգ գարըշմըշ օլուպ Սահրա ի քէպիրին չարդ ճիհէթինէ տիւշէն Թիպպօ վէ Սօմալի կիպի պէօյիւք գապիլէլերի չամիլ տիր։

Պու սիլսիլէնին կէրէք գապիլէլերի կէրէք է Ֆրաա ի նասի ևէքտիկէրինատէն չօգ ֆարգը տըրլար։ Սահրա ի քէպիր ճէնուպինէ տիւշէն պա'զը գապիլէլէր՝ հիւսիւնիւ վէ զիհնի, Ափրիգանըն ճէնուպինատ օլան Օթէնթօթլար իսէ պէնի պէչէրին էն չիրքինինատէն սայըլըրլար։

(ր) ՄԱԼԱՅԻՅԷ ՍԻԼՍԻԼԷՍԻ՝ տէրինին գօյու, օրթա, նա աչըգ էամէր. չէհրէնին եասըլ. եանագ քէմիքլէրինին չըգըգ. սաչըն սիյահ վէ պիւքիւլիւ օլմասըյլա քէսպ ի թէմէէյիւզ էտէր։ Պու սիլսիլէ պիրիպիրինէ խիզմաթճա էն մուղայիր օլան գապիլէլէրի չամիլ տիր։

Պահր ը մուհիթ ի քէպիր իլէ Հինտ օգիանօսը ատալարը, Ավսթրալիա, Մալագգա նիմճէզիրէսինին ճէնուպ ճիհէթի, վէ Մատակասգար էհալիսի պու սիլսիլէտէն սայըլըրլար։

ՄԱԼԱՅԻՅԷ

1. Մ–ըտէ–ը
2. Ճ–ընէ
3. Մ–ուսխ–ուրը
4. Գանա–ա
5. Փօլինեզ–ը պէր ֆ–րը
6. Մ–օրի –ւրեր բէնէ

ԹԷՇԷ'ՈՒՊԱԹ — ԻՒԶ ՖԸՐԳԱ

(1) Մ–ըշ ֆըրֆ–ը Ֆօրմօզա իլէ Ֆիլիփին ատալարը էհալիսինի, Պօրնէօատա Տիաք գապիլէսինի, Սումաթրատա Պաթթաղարը, Ճավատա Ճավանի վէ Սըլտանի գապիլէլէրինի վէ Սէլէպ ատալարընատա Ալֆուրոս գապիլէսինի չամիլ տիր։

(2) Փօլինեզիա ֆըրֆ–ը՝ Նիւ Զէլանտատա Մաօրի գապիլէսինի, Սանտուիչ ատալարընատա Գանագա գապիլէսինի, Ֆիճի ատալարը էհալիսինի վէ Փօլինէզիանըն սա'իր ատալար էհալիսինի չամիլ–տիր։

(3) Նեկրէն– եա'նի նէգ–էյտ ֆըրֆ–ը Ավսթրալիա եէրլիլէրինի, փափուա գապիլէսինի վէ Մատակասգարլըլարը չամիլ տիր։

Մալայ ֆըրգասընըն պէօյիւք պիր զըմմը Խալամ օլուպ, պիր թաղըմը մէհէնիյէթաէ իլէրի կիմմիչ, պա'զըլարը տախի վահշիլիք վէ զատտարլըգտա գալմըչ տըրլար։

Փօլինէզիա ֆըրգասը էքսէրիյա միւլայիմ թապի'աթլը վէ չօգլարը տախի Քրիսթիյանլըզը գապուլ էթմիչլէր տիր։ Սանտուիչ ատալարընատա վապը՝ օլտըզը միսիլիւ, Էվրօփալըլարըն իգամէթ էթմիչլերի հէր պիր ատատա եէրլի էհալի ազալմազ–

(ր) Մալայիյէ սիլսիլէսինի թա'րիֆ էյլէ։
Հա՞նկը գապիլէլէր պու սիլսիլէէն սայըլըր։
(1)—(3) Իւչ ֆըրգասընը թա'րիֆ էյլէ։
Փօլինեզիալըլար վէ փափուալար հագդընատա նէ՞ տեղիմիչ տիր։

տա տըր։ Պէօյլէ կիտէրսէ չօգ կէչմէզտէն պու ֆըրգա տիւքէնէճէք տիր։

Ավսթրալիա իլէ կինէ ի ճէտիատէ Նէկրիթօ ֆըրգասընա մէնսուպ փափուա գապիլէլերի էտնա ի պէչերին էն ալչագ վէ րէզիլ կիւրուհը տըրլար։ Պու ֆըրգատատն օյան Մատատկասգարլըլար իսէ հիւան ի ախլագ վէ տիրայէթ սահիպի տիրլէր։

(է) ԱՄԷՐԻԳԱՅԷ ՍԻԼՍԻԼԷՍԻ՝ տէրինին պագըր րէնկին–տէ, կէօղիւն սիյահ վէ ույգուլը. պուրունըն իրի վէ ղաղա պիչիմի. աղղըն պէօյիւք. եիւղիւն Թիյսիւզ. սաչըն սիյահ, գալըն վէ տիւզ Թէլլի, վէ էնատէն արըդ վէ գավի սինիրլի օլմասըյլա քէսպ ի թէմէէյիւզ էտէր։

Պու սիլսիլէ 350 սէնէ էվվէլինէ կէլինճէյէ գատար, էսքիմօ գավմընըն սաքին օլարզը չիմալի սէվիլէրատէն մա'տա, պիւթիւն Ամէրիգա գըթ'ասընա սահիպ իտի իսէ տէ, մէղքիւր Թարիխաչէն, եա'նի Էվրօփալըլարըն Ամէրիգայա հիճրէթ էթմիլքէրինատէն սօնկրա ազալմազ պաշկայըզ, պէօյլէ կիլմահյի հալտէ պիր կիւն կէլիր քի մահվ ու վինգարիզ օլաճագ տըր։

ԱՄԷՐԻԳԱՅԷ

1. Փ–ոխ րե'էտ
2. Գօմանչ
3. Քէօտ եէյեն
4. Ճէնո–ուխ Ափրէփօտ Աւօփ–ոլը
5. Փ–ռ–ւթ–ոլը
6. Ֆ–ուհօ տա–ը Եէրլե–ի

Շիմալի Ամէրիգատա՝ պա'զը գապիլէլէր՝ Զէրօքի վէ Զապթա գապիլէլերի պէտէվիլիք հալինի էփէյի Թէրք էտիպ, քէօյլէր գատապալար Թէչքիլ էտէրէք, զըրա'աթլա մէշղուլ, վէ մունթա–զամ մէքթէպլէր իլէ քիլիսէլէրէ մալիք տիրլէր։ Սա'իր խայլի գապիլէլերի իսէ վահշիլիք հալինատէ գալըպ, օվալարտա օր–մանլարտա կէզիպ տօլաշարագ, ճէնկ, սըրդաթ, վէ չիքաար իլէ մէշղուլ օլուրլար։

Ճէնուպի Ամէրիգա վէ Մէքսիգատա եէրլի գապիլէլեր էս–քիտէն պէրու Խափանեզ մուհաճիրլերի իլէ չօգ իւլֆէթ վէ իխթիլաթ էթմիչ օլարզըզըրընատան Թէրպիյէ ի քեամիլէյէ մա–լիք օլմամըշլար իսէ տէ, վահշիլիք հալինատէն չըլըպ՝ քէօյլէրատէ իաքեան վէ զըրա'աթլա իշթիղալ էտէրլէր։ Խաթթ ը իսթիվա գուրպինատէ սաքին օլան գապիլէլէր՝ հէփսինատէն քիւչիւք պօյ–լու վէ ալչագ Թապի'աթլը տըրլար։ Վհնէզուէլատա Գարիպ գապիլէսի, վէ փաթագօնիատաքի գապիլէլէր զայէթ իրի վէ ուզուն պօյլու տըրլար։ Պու սիլսիլէյէ մէնսուպ գապիլէլէր պիրի պիրինատէն պօյ վէ խույճա չօգ ֆարգը իսէլէր տէ խէ–սաիա ի խիզմէտլերի պիր Թարզատա տըր։

(է) Ամէրիգայէ սիլսիլէսինի թա'րիֆ էյլէ։
Նէ՞րէատէ սաքին օլուրլար, վէ հէրլերինի քիմնի՞ր ԹուԹօյրլոր։
Հա՞նկը գապիլէլէր միւԹէֆէտատին տիրլէր։

(Դ) ՀԵՐ ՍԻԼՍԻԼԵՆԻՆ ՄԸԳՏԱՐ Ը ՆՈՒՖՈՒՍԸ

Տիւնեատա պէնի պէչէրին մըգտար ը նուֆուսը սահիհէն վէ քեամիլէն պիլինմիշ ոէյիլ իսէ ոէ եինէ 1,432,000,000 գաուար օլաըը թահմին օլունմիշ ուրը։ 'Իլմ ի ճողրաֆիա 'ուլէմասընատան պէհմ նամ զաթ մէգթիւր մըգտարը սիլսիլէլերէ պէր վէճմ ի աթի թէվզի' էթմիշ ուիր։ (Բագամլարը միլիոն օգուսալը)

	Դաֆգասկէ	Մօղուլկէ	Զէնճկէ	Մալտսկէ	Ամերիգկէ	Եէքիւն
Էվրօփա	320	7 ½	—	—	—	327 ½
Ասիա	223	525	—	47	—	795
Աֆրիգա	19	—	179 ½	6	—	204 ½
Շիմալի Ամերիգա	59 ½*	—	7 †	—	6	72 ½
Ջէնուպի Ամերիգա	11	—	8	—	9	28
Աւսթրալիա	2	—	—	2 ½	—	4 ½
Եէքիւն	531 ½	532 ½	194 ½	55 ½	15	1432

* Մէքսիգօտա պուլունան Մէսթիզօլարը եա'նի Գաֆգասկէ վէ Ամերիգկէ սիլսիլէլերինին իսթիւաթընատան նէշէթ էաէնլերի շամիլ ուիր։

† Մէկզիգէրի եա'նի Գաֆգասկէ վէ Զէնճկէ սիլսիլէլերինին իսթիւաթընատան նէշէթ էաէնլերի շամիլ ուիր։

(Ե) ԳԱՖԳԱՍԻՅԷ ՍԻԼՍԻԼԷՍԻՆԻՆ ԱՐԵԱՆ ՇԻՒ'ՊԷՍԻ

1. Գաֆգասկէ սիլսիլէսինին Արեան, եասօտա Էվրօփա իսթիւահրնճա ինչօ ձէրճանէ+ շիւ'պէսի, Էվրօփատա, Մօղուլկէ սիլսիլէսինէ մէնսուպ օլան գապլիլէլերի իսթինա օլարագ, պիւթիւն սէքէնէլի վէ պու սէքէնէ-նին Ամերիգատա վէ սա"իր եէրլէրտէ միւթէվաթթին մուհաճիրլէրինի, իրան եայլասը էհալիսինի, վէ հինաի-լէրի շամիլ ուիր։

2. Պու շիւ'պէնին միւթէվաթթին օլաըը ևէրլէր նըսֆ ը քիւրէ ի շարգտաէ Պէնկալա քէօրֆէզինատէն Ամըլանթիդ օգիանօսընա վէ Պահր ը Սէֆիատէն վէ իրան քէօրֆէզինատէն Պահր ը միւնճէմիա ի չիմալէտէ միւմթէտ օլան սէմթլէր, սա"իր գըթ'ալարտա իսէ էվրօփա մուհաճիրլէրինին սաբին օլաըդլարը եէրլէր ուիր։

3. Արեան շիւ'պէսինէ մէնսուպ դաւմլար Հինտուգուշ վէ ճիվարը տաղլարընատա իսքեան էթնիկի զանն օլունան դատիմ Աբէա գաւմինին նէտլի ուիրլէր։

4. Գատիմ Արեա գաւմի իլէ վաթանը հագգընատա նէ էաթիր ի էվվէլինտէ, նէ տախի թէվարիխ ի գա-սիմէտէ պիր իգահ պուլունմայօր իսէ տէ, Ալաման, Քելթ, Սլավ, Հինտի, վէ Իրանի գաւմիարընին Արեա նէտլերի օլաըը հագիգաթը գատար գաւիէն իսպաթ օլունմըշ հագիգաթ թարիխ ի պէչերտէ նատիր պու-լունուբ։

5. Պու հագիգաթ լիսանլարընին չէհատէթի իլէ իս-պաթ օլունուբ. մէգթիւր միլլէթլէրտէ լիսանլարընին չիվէսի մուգայէսէ էաիլտիգտէ, աթիտէքի ֆիհրիսթէ կէօսթէրիլտիկի իւգրէ, էսքի վէ սատէլիք զէմանընա 'ա"իտ օլան քէլիմէլէրին, պու դաւմիարընին ճիւմլէսինտէ, եա պիր օլաըդը եա պիր ասլտան իսկի մէյսատա չըգար։

Մա'նա	Սանսքրիտ	Ֆարսի	Էյմէնիճէ	Քուրտճա	Բուժա	Լաթինճէ	Ալամանճա	Անգլիզճէ
պապա	փաթրի	փետէր	Հայր		փաթիր	փաթէր	վաթըր	Ֆատհըր
անա	Մաթրի	Մատէր	Մայր		Միթէր	Մաթէր	Մութըր	Մըտհըր
գարնատաշ	Պրաթար	Պիրատէր	Եղբայր	Պրա	Ֆրաթէր	Ֆրաթէր	Պրուաըր	Պրըտհըր
գըղ գարնատաշ	Սվաչար	Խօահար	Քոյր	Խօար		Սօրօր	Շուհոջր	Սիսթըր
գըղ	Տուհիթրի	Տուխթէր	Դուստր	Տէօթ	Տիղադիր		Թօխթըր	Տօթըր
գարը	Կանի	Ջէն	Կին	ծրն Քէնի	Եինի			Քուին
գավու	Տվար	Տէր	Դուռ	Տէրքե	Թիրա		Թօր	Տօր
ինէք	Կօ	Կեավ	Կով	Կա	Վ՚ուս	Քէվա		Քաուս
սըչան	Մուշիգա	Մուշ	Մուկ	Մուշ Մըշք	Միս	Մըս		Մաուս
եէնի	Նավաս	Նէվ	Նոր	Նիւվէ Նու	Նէօս	Նօվըս	Նպէ	Նիւ
սու	Ոատա	Ապ		Ավ	Խօր	Ոատըս	Ոատսըր	Ոատըր
սէքիզ	Աշթօ	Հէշթ	Ութը	Հէշթ	Օգթօ	Օգթօ	Ա.հթ	Էյթ
տիզ	Ճանիւ	Զանու		ժնօ	Ղօնի	Կէնաւ	Գնի	Գնի
տիէ	Տանիթաս	Տէնտան		Տըտան	Օատուս Օատնթօս	Տէնա	Զահն	Թուէթ

Հա"նկը սիլսիլէնին նուֆուսը չօգ ուրը։
Իքինճի, իւչիւնճիւ, տէօրտիւնճիւ վէ պէշինճիսի հա"նկըը ուրը։
1. Արեան շիւ'պէսի հա"նկը գաւմիարը շամիլ ուիր։
4. 5. Ալաման, Քելթ, Սլավ, Հինտի վէ Իրանի գաւմիարըն Արեա նէս-լի օլաըդընա նէ՞ իսպաթ վար։

Պու գավմլար՝ պիրպիրինտէն զայէթ ուղագ օլորգ-
լարը, արալարընտա տախ նէ թիճարէթճէ նէ ատ
մուհարէպէճէ պիր կէօնէ 'ալագա օլմատրդը ճիհէթլէ
պու միսիլու միւլթերէք քէլիմէլերի սօնկրատան եէք-
տիկերինտէն ալմըշ տէյիլ տիրլեր։ Պինա"էն 'ալէյհ պուն-
լարտա կէօրիւլէն լիտան եագրնըլդը մանթրագա անճագ
աթիտէքի հալ ու քէյֆիյէթտէն զուհուր էթմիշ օլուր,
չէօյլե քի մէդքիւր գավմլարըն էճատատը պիր վագըթ թէք
պիր գավմ օլուպ, սօնկրատան պու գավմըն չուրայա պու-
րայա կիտէն ֆըրդալարը այրը այրը գավմլար օլմուշ տըր։
Իչթէ լիսանլարընտա լաֆզ ու մա'նաճա եագրնըլդը օլան
քէլիմէլեր՝ ճէատէլերի օլան Ադեա գավմրնըն լիտանը է-
սէրի տիր քի ճիւմլէսինին թէք պիր գավմ նէտլերի օլ-
մըդրնը կէօսթէրէն միրաս հիսսէլերի տիր։

6. Պու գավմլարըն հեր պիրինին լիսանը՝ ճէատէլերինին
հէմ չօպան հէմ չիֆթճի կէօչպէ օլորդրնը կէօսթերիր։
Պու կէօչպելեր չիֆթէ սիւրմէք, եօլ աչմադ, խանէ վէ
գայըդ ինչա էթմէք, վէ պէդ տօգումադ սէնա'աթլա-
րընա ակեահ խոլեր։ Ինէք, ատ, դօյուն վէ քէօփէյի
էհլի էթմիշլեր խոտ։ Մա'տէնլերին էն միւֆիտլերինի
դուլանըրլար, վէ տէմիր պալթալար իլէ սիլահլանըր-
լար խոտ։ Իզահիճաճ վէ ագրասալդրդը թանըրլար, բէ"խա-
լերէ, սէրատարլարա թատալ՝ օլուրլար խոտ. նիզամ ու
'ատէթլէ հադգ ու նահադգը թէֆրիդ էտերլեր խոտ։
Հէմ ատ 'ադիմ վէ գաւտրէթլի պիր Զաթ ը վաքին վար
օլորդրնա ինանըպ, անա 'արդ ը նիյադ էտերլեր խոտ։

7. Ադեա գավմրնըն նէ զէման վէ նէ սէպէպլէ ֆըր-
դալարա այրըլորդրնը վէ պա'զրլարրնըն էվրօփայա,
պա'զրլարրնըն տախ Իրան վէ Հինտսթանտա հիճրէթ
էթտիկինի հիչ քիմսէ թա'ենին էտէմէդ խոտ ատ, ֆըր-
դալարըն հիճրէթի աթիտէքի սըրա իւզրէ օլորդը իհ-
թիմալ տըր։

(1) Իլք հիճրէթ էտէն ֆըրդա՝ իրլանտալըլարըն,
վէյլս (Ո.Ս) էհալիսինին, վէ Ֆրանսատա Պրէթօնլարրնը
էճատատը օլան ՔԷԼԹԼԷՐ օլուպ, Պահր ը Հաղեգին շար-
դի դըյըսընտան չիմալէ, օրատան տախ զարպա տօղ-
բու կիտէրէք էվրօփա ի վուսթայա վարմըշլար։

(2) Իքինճի ֆըրդա Գաֆգաս սիլսիլէ ի ճիպալրնըն
ճէնուպ ճիհէթինտէն կէչիպ՝ Գարա տէնիզին վէ վէ-
նէտիք քէօֆէզինին սէվահիլինտէ խայը վագըթ տօ-
ղալարդատան սօնկրա, Եունան վէ Իթալիա նիմճէզիրէ-
լերինտէ թէվաթթուն էթմիշ տիր։ Պու ֆըրդա գատիմ
ԵՈՒՆԱՆԻԼԷՐԻ վէ ՐՕՄԱԼԸԼԱՐԸ թէչքիլ էթմէքլէ իքյէ
այրըլմըշ, վէ չիմալ Բ՞ռանէ տէնիլէն ճիւմլէ գավմլարըն,
եա'նի Ֆրանսըզ, Իթալիան, Իսպանեօլ կիպի գավմ-
լարրն էճատատը իլէ գարըշպ եէք խամուր օլմուշ տըր։

(3) Իչիւնճիւ ֆըրդա ԱԼԱՄԱՆԼԱՐ օլուպ՝ ֆէլթլէրին
եօլընտան կիտէրէք, անլերի թէմէքքիւն էյլէտիքլերի
մէրքէզի վէ չիմալի Էվրօփատան Էվրօփանըն զարպի
սէվահիլինէ, վէ Ալթանթիք օգիանօսը ատալարընա
թարտա էթմիշ տիր։ Շիմոհքի Ալամանլար, Ինկլիզլեր,
Տանիմարգալըլար, Ֆիլէմէնգլիլէր, Նօրվէճլիլեր վէ
Իսվէճլիլեր Արեան շի'պէսինտէն պու իչիւնճիւ ֆըր-
դանըն նէսլի օլորգլարը իչիւն ձէրմանէ գավմլարը
թէսմիյէ օլունուրլար։ Միլատըն պէչինճի վէ ալ-

(1) Իլք տէֆ'ա թէրգ ի վաթան էտէն ֆըրդա հա՞նկրը իտի. վէ հա՞ն-
կը միլլէթլեր անտէն նէչէթ էթտի։

(2) վէ (3) Իքինճի վէ իւչիւնճիւ ֆըրդալար վէ անլերտէն նէչէթ էտէն
միլլէթլերի զէքր էյլէ։

թընճը 'ասրընտան սօնկրա պա'զը Ալատան գապիլելէ-
րի Բօմա իմփէրաթօրլըզը մէմալիքինէ կիրիպ Բօմալը-
լար վէ Գէլթլերէ դարըշմադլա Բ՞ռանէ գավմլարընըն
էճատատը սըրասընա կէչտիլեր։

(4) Ադեա գավմրնըն հիճրէթի էտէն տէօրտիւնճիւ
ֆըրդատը ՍԼԱՎ գավմը տըր։ Պու գավմ Էվրօփանըն
չարգի պէօյիւք օվալարընտա եէրլեշտի։ Բուլարը, Լէհ-
լեր, Պօհէմիատա միւթեվաթթին Չէխլեր վէ Թունա
նէհրինին ճէնուպինէ տիւշէն չիպհ ի ճէզիրէ սէքէ-
նէսինին պէօյիւք գըսմը Սլավ գավմրնատան սայրըրլար։

(5) Պէչինճի ֆըրդա ՋԷՆՏ ես'նի գատիմ Իրանի
գավմը օլուպ ճէնուպի զարպա տօղրու հիճրէթի էտէ-
րէք Իրան եայլասրնտա եէրլեշտի. Ֆարսլար, Քիւրա-
լեր, Էրմէնիլեր, Աֆղանլար վէ Պելուճիլեր Ջէնտ գավ-
մլրնըն նէսլի տիրլեր։

(6) Ադեա գավմրնըն ասըլ վաթանըրնատա գալմըշ օ-
լանլարը տախ էն նիհայէ հիճրէթի էտերէք Ինտօս
նէհրինի թէչքիլ էտէն պէշ չայլարըն կէչտիկի փէնճապ
մէմլէքէթինտէ եէրլեշտիլեր։ Սօնկրա տախ կանճ նէհ-
րինին միւնտէթի օվասրնա տագրլըպ պու կիւնէ գա-
տար օրատա (Հինտսթանտա վէ Պէնկալատա) գալա-
րադ, ՀԻՆՏԻ նամրնը ալտրլար։ Մուհմիլ սիլսիլէլերին-
տէն պա'զը սիյահ գապիլելեր պու գավմրն իլերուլէ-
մէսինէ միւսանա'աթ էթտիլեր խոտ ատ, մուվաֆֆադ
օլամայրպ Տէքքան եայլասրնա սիւրիւլիւպ չիմտիկ
գատար օրատա գալմըշլար տըր։ Հինտի գավմրնըն
պու սիյահ գապիլելեր իլէ օլան մուհարէպաթը թա-
րիխի՝ Սանսքրիթի լիսանրնատա նէզմ օլտրադ եագրնըմրշ
Մահապհարաթա վէ Բ՞ռանատա քիթաապլարրնատա պուլունտ։

(7) Աթիտէքի ճէտվէլտէ Ադեան շի'պէսինին ֆըր-
դալարը վէ պու ֆըրդալարրն նէսլի օլան գավմլար
կէօսթէրիլմիշ տիր։

Ֆըրդ-լար . Գ-վմ-լար

- Քէլթ
  - Իրլանտալըլար
  - Վէյլս Էհալիսի
  - Սկօչիա տաղլըլարը
  - Պրէթօն Էհալիսի (Ֆրանսատա)
  - → Քէլթ գավմլարը
- Գատիմ Եունանի . . Շիմոհքի Եունանիլեր (Ալավլարա փէք ՋԷՆ գարըշմիշ)
- Գատիմ Բօմալըլար
  - Իթալիալըլար (Ալամանլար իլէ գարըշմիշ)
  - Իսփանիալըլար ,, ,, ,,
  - Փօրթուկէզլեր ,, ,, ,,
  - Ֆրանսըզլար (Ալաման վէ Գէլթլեր իլէ ,,)
  - → Բօմանիք գավմլարը
- Ադեան շի'պէսի
  - Ալաման
    - Ինկլիզ (Անկլօ - Սաքսոն)
    - Ֆիլէմէնգ (Պէլճիգատա)
    - Տանիմարգալըլար
    - Իսվէճ
    - Նօրվէճ
    - → Ալաման (ձերմանիք) գավմլարը
  - Սլավ
    - Բուլ
    - Լէհ
    - Զէչ
    - Խըրվաթ
    - Պուլգար
    - Սըրպալըլար
    - Գարա տաղլըլար
    - Պօշնագ
    - → Սլավ գավմլարը
  - Ջէնտ
    - Էրմէնիլեր
    - Քիւրտլեր
    - Ֆարսլեր
    - Պելուճիլեր
    - Աֆղանլար
    - → Սամիյէ վէ Մօղուլիյէ սիլսիլէլերի իլէ գա-ըրշմըշլար տըր։
- Պրահմա Հինտիլերի . . . . Հինտիլեր։

(4) Տէօրտիւնճիւ ֆըրդատան Հա՞նկը միլլէթլեր զուհուր էթտի։
(5) (6) Պէչինճիյի վէ ալթընճըլը զէքր էտին։
Սօնկրադի ֆըրդա նէ՞րէտէ ատքին օլտու։
(7) Ադեան շի'պէսինէ մէնսուպ ֆըրդա վէ գավմլարրնը սէօյլե, վէ խա-
րիթա իւզէրինատ հեր գավմըն իսքան էթտիյի հէրի կէօսթէր։

(Զ) ՄԷՏԷՆԻՅԷԹ

1. Մէտէնիյէթ՝ պէնի պէշէրին ումուր ը իւնախյէ, ումուր ը զիհնիյէ, վէ ումուր ը ախլագիյէճէ քէսպ ի թէրադդի էյլէմէի տիր։

2. Ինսան փէք գաւիմ 'ասրլարը էանասընտա զայէթ սատէ պիր թարդ իլէ թէ'սյիւշ էտէր իտի։ Օլ վա֊զրթլարտա իհթիյաճը աղ, եա'նի սըզընաճագ եէր, եէյէճէք, վէ էօրթիւնէճէքտաէն մա'տա պիր չէյ արա֊մազ իտի. պունլարը տաիսի հագրը պուլուր իտի։ Եէյէճէյի մէյվէ եախօտ էթ, էօրթիւնէճէյի հայվան տէրիսի վէ էմնալի չէյլէր, վէ սըզընաճագ եէրի իսէ մադարալար վէ օրմանլար իտի։

Ինսանըն պու թարդ թէ'սյիւշինէ չԱԼ Ի ԹԱՊԻ'Ի տէնիլիր։ 'Ասր ը հաղրտա օ հալտէ եաշայան պիր գավմ պուլունադդը իհթիմալ տէյիլ իսէ տէ, հէր պիր գավմ ու գապիլէնին էճատաը եագրն եա֊խօտ գաւիմ պիր զէմանտէ հալ ը թապի'իտէ եա֊չամլը օլտըգլարը չիւպհէսիզ տիր։

3. Մէյտան ի թէրադդիտէ սէթըլան իլգ ատըմ՝ իհ֊թիմալ քի ավ իչիւն լազըմ օլան ալաթը թէտարիգ էթմէգ, վէ ագաճը օլմագ իսիզ. Ամերիգայէ, Մօղու֊լիյէ, Մալայիյէ վէ Զէնճիյէ սիլսիլէլէրինէ մէնսուպ պիր չօգ գապիլէլէր չիմսիյէ գաատար պու հալտէ գալ֊մըշլար տըր։

4. Իգինճի ատըմ՝ ալ, ինէք, գօյուն վէ տէվէ մի֊սիլի պա'զը հայվանլարը էհլի էթմէգ, վէ սիւրիւ սահիպլի օլմագ իսիզ։ Սիւրիւ սահիպլերի չայըր ատա֊յըզ պուլմադա մէճպուր օլարգլարընտան՝ կէօձէպէ օլարլար։ Ասիա ի վուսթա եայլալարընտա կէզինէն Մօղուլիյէ գապիլէլէր չիմսիյէ տէկին պու հալտէ պագի տիրլեր։

5. Ինսանըն ձիֆԹձի օլմադա պաշլամասը՝ մէյտան ը թէրադդիտէ մուհիմմ պիր ատըմ օլտու. գիրա գրա'ալ֊լա մէշգուլ օլմագ ինսան իչիւն իսլահ ը հալ սէպէպի օլտու։ Զիֆթճի՝ քէնտի իչինտէ 'ալէմ ի թապի'ի դուվ֊վէթլէրինի գուլլանամադ իսէ տէ, եինէ, ավճը վէ կէօչէպէ կիպի 'ալէմ ի թապի'իյէ էսիր տէ տէյիլ տիր։

6. Զրա'ալ ինսանըն լէվազիմաթ ը մատախյէսինի թէ'մին էթամ. գիրա վիճդուտըն մուհթաճ օլարդը նէտնէլէրի հին ի հաճէթտէ վէ քէսֆի մըդատրտա պուլունմասընա վասրթա օլտու։ Զրա'ալ ինսան ի֊չինն թէրպիյէ ի գիհնիյէյէ տօզրու պիրինճի ատըմ ատյըլա պիրիր իսէ տէ, հալընըդ դալարդճա մէտէնի֊յէթ ատյըլամագ։

7. Եազմագ ֆէննի իճատա օլունմագտան էվվել, պէնի պէշէր թէրպիյէ ի գիհնիյէ թարիգինտէ թէգատտում էտէմէգ իտի։ Եազմագ ֆէննինի էլտէ էթմիշ հէր պիր գավմ, էֆրատըն ճէվահիր ի մա'լումաթընը վու֊գու' ը վէֆաթլէրիյլէ ֆէվրի օլմագտան հըֆզ էտէ պիլսինի իչիւն, նէտիճնի էճատատըն պիրիգմիշ թէճ֊րիպէ վէ մա'լումաթի իտաղինէլէրիյլէ գէնիկին էտէր։

8. Մէտէնիյէթտէ էն իլէրիլէմիշ պիր գավմտա ու֊մուր ը գիհնիյէճէ 'ադիմ հարէքէթլէր կէօրիւլիւր։ ԷՏԷՊԻՅԱԹԸ, ետա'նի նէգմ, նէտը, վէ հէր նէվ' 'ուլումա ու ֆիւնունէ տա"իր քիթապլարը օլուր, սէնա"ի 'ի զարիֆէսի տաիսի օլուր քի նէֆիս մա'մուլաթտա, վաթա֊նը վէ 'ումումըն 'էօմրիւնիւ թէզելին էտէր։

9. Հէր պիր գավմ թապի'ի հալտէն պաշլայըպ տէ֊րէճէ պէ տէրէճէ իլէրի կիթմիշ տիր։ Թէրպիյէ ի գիհ֊նիյէյէ մադիք օլմուշ գավմիտտա ՄԻԻԹԷՄԷՏՏԻՆ, վէ ավճը, կէօչէպէ, եախօտ չիֆթճի օլանլարտա, ետա'նի ու֊մուր ը մատախյէ իլէ քիւլլի իհթիյաճը օլուպ, ումուր ը գիհնիյէ իլէ հիչ իհթիյաճը օլմայանլարտա ՂԱՅՐ Ի ՄԻԻ֊ԹԷՄԷՏՏԻՆ տէնիր։ Պու իքի սընըֆընը հէր պիրինտէ մուխթէլիֆ տէրէճէտէ օլանլար վար տըր. միւթէմէտտին սայըլան գավմլարըն պա'զըսը թէրադդի ի տա"իմի թա֊րիգինտէ փէք չօգ իլէրի կիթմիշ, պա'զըսը տաիսի փէք չօգ կէրիտէ գալմըշ տըր. ղայր ի միւթէմէտտին գավմ֊լարտան տաիսի պա'զըլար թէրադդի թարիգինէ ազ չօգ եագլաշմըշլար տըր։

10. Մէլաիլ ի էպնա ի պէշէրտէ տէրէճէ ի մէտէ֊նիյէթի թէֆթիհ էթաիյիմիզտէ աթիտէքի հադիգաթ֊լարը կէօրիւրիւղ.

(1) ԷՆ միւթէմէտտին գավմլար Էվրօփանըն ձէրմանէ վէ Իթալիանէ գավմլարը տըր. Ինգիլիզ, Ալաման, Ֆրանսըզ վէ Ամ֊րիգալըլար կիպի։

ՓԷԼՖ վէ Սըվ գավմլարը քէնտիլէրինէ մահսուս պիր մէ֊տէնիյէթ մէյտանա կէթիրէմիյիլ, պաշատէ զիքր օլունան գավմլարըն մէտէնիյէթինի բաղպէթլէ դապուլ էթմիշլեր տիր։

Արեա նէպոլինտէն Հէնորէլէրէ փէք գաւիմ պիր մէտէնիյէթի վար իսէ տէ, չօգ ատհրլէրտէն պէրու թէրադդիտէն տիւշմիշ տիր։

Սոֆ գավմլարընըն մէտէնիյէթի 'Արապ խալիֆէլէր էյամընա Շամ, Պաղտատ, վէ իսփանիատա էվճ ի ա'լասընա վարտը իսէ տէ, փէք աղ վազրթ ատվամ էթտի. իսէ 'ասրտան պէրու Սամի գավմլարը կէրիյէ ատօճէ տօճէ չիմտի նիմ մէ֊տէնի հալինէ վարմըշ տըրլար։

(2) Մուհմիլ օլան տէօրթ սիլսիլէլէրէ մէնսուպ գավմլարըն (ճիւզ"իճէ իսթիհսաը պուլունուր իսէ տէ,) քեաֆֆէսի զայր ի միւթէմէտտին տիրլեր։

ԶԷՆճիյէ սիլսիլէսինտէն միւթէմէտտին պիր գավմ չիմտիյէ գաատար զուհուր էթմէմիշ տիր։

Մոլայիյէ սիլսիլէսինտէն միւթէմէտտին օլարագ անճագ ճա֊վանի գավմը վար տըր։

Անդէնիյէ սիլսիլէսի իչինտէ իքի գավմ եա'նի չիմալի Ամ֊րիգատա Մէքսիգօ էհալիսի վէ ճէնուպի Ամերիգատա փէրու֊սէքէնէսի միւթէմէտտին իսիլէր. ֆագաթ խափանիալըլարըն իսթիլատը զէմանընտատա մահվ ու մինդարիզ օլարլար։

Մօղոլիյէ սիլսիլէսինտէն անճագ Զինդի վէ ճափօնը գավմ֊լար միւթէմէտտին 'ատտ օլունա պիլիր։

Էվրօփա վէ Ամերիգանըն մէտէնիյէթի ի հազըրլամընէ նիսա֊պէթէն մուհմիլ սիլսիլէլէրին մէտէնիյէթի հօգ հիւքմիւտատ տիր։

(Է) ՎԷՍԱԻԹ Ի ՋՈՒՀՈՒՐ Ը ՄԷՏԷՆԻՅԷԹ

1. Պէնի պէշէրին ճիւմլէ գավմլարը հէման պիր պա֊պա պիր անա էվլատը օլարգլարը իչիւն մահիյէթճէ, եա'նի հագիգաթի ը զաթիյէճէ, պիրի տիկէրինտէն ա֊

1. Մէտէնիյէթ նէ՞ տիր։
2. Ինսանըն գաւիմ հալը նի՞ճէ իտի։
3. 4. Իլէրի կիթմէգտէ անըն իլգ վէ իքինճի ատըմը նէ՞ իտի։
5. Հա՞նկըսը մուհիմմ պիր ատըմ ատյըլմալը։
6. Զրա'ալ մէտէնիյէ՞թ մի տիր։
7. 8. Անտէն սոնկրա նէ՞ իճատա օլունտու, վէ նէյէ՞ վասրթա օլտու։

9. Հա՞նկը միլլեթլեր մէտէնի վէ հա՞նկըլար ղայր ի մէտէնի ատյըլը։

(1) Էվրօփատա վէ Ամերիգատա հա՞նկը միլլեթլեր մէտէնիյէթտէ իլէրի տիրլեր։

Փէլթ վէ Սըվ միլլեթլերի հագգընտա նէ՞ տէնիլմիշ տիր։

Սամի միլլեթլերին մէտէնիյէթի հագգընտա նէ՞ տէնիլմիշ տիր։

Հա՞նկը սիլսիլէլէր ղայր ի միւթէմէտտին տիրլեր։

Զին վէ ճափօնլըլարըն մէտէնիյէթի հագգընտա նէ՞ տէնիլմիշ տիր

յըրտան պիր ֆասլ եօգ իքէն, պա'ղրլարընըն սա'յ ու ղայրէթլէ չալըշարագ մէտէնիյէթին փէք եիւքսէք տէ-րէճէսինէ վարմըշ օլմասը, սա"իրլէրինին իսէ թէնպէլ-լիքլէ տավրանարագ 'ալէմ ի վահշիյէթտէ գալմըշ օլ-մասը նէ" սէպէպտէն տիր սու"ալը՝ Թապի'ի պիր սու"ալ տըր։

2. Պու սու"ալէ ճէվապ վէրէ պիլմէք իչին էվվէլա ինսանըն հալ ի Թապի'իսինէ սա"իր մուֆասալ մա'-լիւմաթ ալմալը իլ։

ԳԱՏԻՄ ԻՆՍԱՆԼԱՐ ասլա թէճրիւպէ կէօրմէմիշ, թա'-լիմ ու 'իպրէթտէն պիր հիսսէ ալմամըշ, խայր ու շէրը հաղգընտա տախի մա'լիւմաթը վէք նօգսան իտի։ Ինսան հալ ը Թապի'իտէ օլտըղը վագըթ Թապի'ա-Թըն 'աթիյէսինէ հէր վէճհ իլէ էսիր իտի։ Գէնահինէ հազըրլանմըշ ղըտայը, ղըտայը էլէ կէթիրմէք Թար-ղընը, հավանըն չիտէթ ի Թէ"սիրինտէն դուրթուլ-մագ չարէսինի, վէլհասըլ իհթիյաճաթընըն տէֆ'ի իչինն լազըմ օլան հէր պիր Թէտպիրի անճագ էթրա-ֆընըն ահվալ ու վուգու'աթը վասըթտսը իլէ պուլա պիլիր իտի։

3. Իմտի պիր գավմընն հալ ի Թապի'իտէն չըղմասընա պիրինճի սէպէպ՝ օ գավմըն սաքին օլտըղը տիյարըն հավասը, նէպաթտըը, մա'տէնիյաթը, վազ'ի, վէ սաթ-հընըն Թէրքիպի կիպի ԹԱՊԻ'Ի ԽՈՒՍՈՒՍԻԱՐԸ տըր։

(1) Հավանըն հէրարէթի՝ հէմ վիճճուտըն վէ գիհնին չա-լըշմասընը կիճճէչտիրմէյի, հէմ տէ պոլ մահսուլաթ եէթիշ-տիրմէքի՛ չալըշմագա իհթիյաճ պրագմայարագ գիհնի տուր-ղունն պիր հալէ կէթիրմէյի իչին, մինթագա ի հարրէ՝ մէտէ-նիյէթճէ Թէգաուտիւմէ միւսա'իտ տէյիլ տիր։ Մինթագա ի պա-րիտէ տախի՝ ինսանը իրզգընը Թէտարիքէ էթմէք խուսուսըն-տա չօգ միւքիլաթա օղրաթտըղը իչին միւսա'իտ տէյիլ տիր։

Ֆագաթ մինթագա ի միւ'Թէտիլէտէ հավա ինսանը մէչղու-լյէթէ Թէչվիգ էթթիքտէն մա'տա վիճճուտինէ վէ գիհնինէ գուվվէթ վէրիր։ Պու մինթագատա իրզգընը Թէտարիքի միւք-քիլ օլմասընը իչին ինսան Թէրպիյէ ի գիհնիյէյէ ֆուրսաթ պուլուր։

(2) Ինսանընը՝ վէ խուսուսա հալ ի Թապի'իտէ գալմըշ օլան-լարընն Թարիգ ի Թէա'յիւճինէ պօլօնիզդընը Ռէյհ'ին մահսուլընը պիր տէրէճէյէ գատար Թա'յինն էտէր. մէսէլա, ինսան՝ չօգճա ավ պուլունան եէրլէրտէ ավճը. տէնիզ սէվահիլինտէ պարգ-ճը. չայըրլըգ չիմէնլիք եէրլէրտէ չօպան, կէօչէպէ վէ չիֆթ-ճի օլուր։

(3) Պիր տիյարընը վազ'իյէթի վէ Թէրքիպ ի սաթընը (մէսէլա տէնիզէ գուրպիյէթի, քէօրֆէզլէրի վէ նէհրլէրի պուլունմասը) էհալիյի սէյր ու սէֆէրէ Թէչվիգ էտէր. սէյր ու սէֆէր իսէ ինսանը եէնի եէնի հալլէրէ վասըլ էթմէքլէ եէնի եէնի միւքի-լաթա օղրատըր. միւքիլաթընն տէֆ'ի իչինն տախի ճէհա էթ-մէք վէ չարէ արամագ լազըմ կէլտիյինտէն, ուսուլ ը Թէ'այ-յիւճինն Թա էսաստան տէյիլիլճէյի կիպի, գիհնին տա"իրէ ի ճէվէլանը տախի եէնի եէնի մէչղուլիյէթլէր սէպէպլինտէն կիթ-տիքճէ կէնիչէնիր։

4. Հալ ի Թապի'ինին Թէրքինի մուճիպ էն մուհիմ սէպէպլէր ԻՐԹԻՊԱԹ ՈՒ ԻՍԹԻՆԱՍՏԱՆ ԹԷՐԷԹՈՒՊ ԷՏԷՆ ՎՈՒԳՈՒ'ԱԹ սէմէրէսի տիրլէր։ Մէսէլա ճէնք վագա'ասը վահչի տաէմլերի իհմալ վէ զաճլէթտէն ույանարլրրպ պիրլիքտէ չալըշմագա մէճպուր էթմէքլէ Թէրագդիյէ էլղէմ օլան իհթիճագը հուսուլէ կէթիրիր։

2. Ինսանըն հալ ը գատիմի նէ" իտի։

(1) Պու ճիհէթլէ եգալիմ ի հարրէ, պարիտէ վէ միւ'Թէսիլէնին ին-սանա օլան Թէ'սիրլերի պի'ր մի տիր։

(2) (3) Պիր տիյարըն մէվգի'ի մէտէնիյէթ խուսուսընտա էհալիսինէ նէ" Թէ'սիր էտէր։

4. Ինսանըն հալ ի Թապի'իյի Թէրք էթմէսինէ 'ալէմ սէպէպ նէտէ"ն հասըլ օլուր։

5. Ֆագաթ պիր գավմըն տա"իրէ ի մէտէնիյէթէ կիրմէսի՝ մալիք օլտըղը ԶԻՀՆ ՈՒ ԻՏՐԱՓԸՆ ԳՈՒՎՎԱԹ ՈՒ ՄԷԹԱՆԷԹԻՆԷ միւԹէվագդըվ տըր։

Վաթան իհթիյաճ օլունան տիյարըն Թապի'ի խուս-սուսաթը, վէ իհթիսասան Թէրէթթուպ էտէն վուգու'աթ՝ Թէրագդի ու Թէմէտտիւնի եա Թէսրի՝ եա Թէ"խիր վէ եախսօտ մէն' էտէ պիլիրլէր իսէ տէ, զիհն ու իտրաքըն տախի օլմատըղը հալտէ, եա'նի մէղքիւր խուսուսաթ ու վուգու'աթ եալընղը գալտրգլարը հալ-տէ, նէ Թէմէտտիւնիւ հուսուլա կէթիրէ պիլիրլէր, նէ տէ օ Թէմէտտիւնէ Թէմէյյիւզ վէրէն լսէսահսի Թա'յին էտէ պիլիրլէր։

Սահրա ի քէպիրին ֆէվգ իլ 'ատէ հէրարէթի վէ մահսուլըղ-ւընըղ իհթիմալ քի օրատաքի էհալիյի մէտէնիյէթին 'այի տէ-րէճէսինէ վարմադտան էպէտէն մէն' էտէճէք տիր։ Այնինըն գուրագ օվալարը օրատաքի գասիլէյէրին կէօչէպէ օլմալարընը իգթիզա էտիյօր։ Ֆագաթ պու գասիլէյէր, վազ'ի մէտէնի-յէթէ միւսա'իտ պիր մէվգի'ե տիւշսէյէր պիլէ, միւԹէմէտտին օլաճաղլարը զայր ի միւմքին ոլնիլմէզսէ չիւպհէյի տէնիլիր։ Պիլ 'աքս Արեան գավմլարը կէրէք Իլմրօփատա կէրէք Իրանըն գուրագ հայալարընտա կէրէք կանճ նէհրինին հարր օվալա-րընտա, եա'նի հէր իսքեան էթտիքլերի եէրտէ իալահ ը հալ իլէ Թէրագդի էթմիյէր տիր։ Հալ պու քի կիրտիքլէրի հէր պիր տիյարտա հէման քէնտի օղրատըղլարը Թապի'ի խուս-սուսալարա օղրայրպ տա ասլա Թէգատտիմ էթմէմիշ մուհ-միլ սիյասիյէյէրինտէն գավմլար պուլմուշլար տըր։ Պինա"էն 'ալէյհ Արեան գավմլարընըն 'այի պիր մէվգիպէ ի զիհնիյէյէ նա"իլ պուլունմըղլարընը իսթինթաճ էտէ պիլիրիզ։ Զիրա պիր վայիտէնին էվլատլարը արասընտա 'ազլ ու զիհն ճիհէթիյէ այիքեար ֆարգ պուլունուր իքէն, գավմլար արասընտա տախի պէօյլէ պիր ֆարգ պուլունմասը 'աճա"իսլ սայըլմազ։

6. Մէտէնիյէթճէ Թէգատտիւմ ու Թէրագդի ՍԱ'Յ ՈՒ ՃԷՀՏ իլէ, եա'նի հէր պիր ֆէրտին ճէմ'իյէթ ի պէշէ-րիյէ մէնճա'աթընտա՝ ճէմ'իյէթին տախի հէր պիր ֆէր-տին ճա"իսէսինէ չալըշմասը իլէ հասըլ օլուր։ Պու-քէչֆիյէթ փիշ ի նազար էտիլճէքտէ իլէրիտէ սէլասիլ ի պէշէրին քեաճֆէսի տախի միւԹէմէտտին օլաճաղը հիւքմ օլունա պիլիր իսէ տէ, մահալլին խուսուսաթ ի Թապի'իյէսինճէ վէ զիհնին տէրէճէ ի գուվվէթ ու զա'ա-ֆընտա տա"իմա պէօյիւք ֆարգ պուլունճաղընտան մուԹէվէլիֆ սիյասիյէյէրէ մինսուպ գավմլարըն տէրէճէ ի մէտէնիյէթի պիր օլմայաճագ տըր։ Զիրա հէր պիր գավմ անճագ քէնտի մէվհիսէ ի զիհնիյէսի իլէ խէ-սահս ի մահալլինին միւսա'իտ պուլունաղըղլարը տէրէ-ճէ ի մէտէնիյէթէ վարա պիլիր։ Պէնի պէչէրին մուխ-ԹէլիֆԹ գավմլարը արասընտա մէտէնիյէթ տա"իմա մուխ-ԹէլիֆԹ տէրէճէյէրտէ կէօրիւլէճէք տիր. պու իհթիյաճի տախի՝ պիր գավմընն էֆրատը եա պիր 'ա"իլէնին ա'-զասը արասընտա նէհրիճէ ի Թէրպիյէնին մուխթէլիֆ տէրէճէյտէ օլմասը կիպի տիր։ Ֆէրսլէր այըր այըր իշ-լեր կէօրմէլերի իլէ գավմընն լէվազիմաթընը Թէտարիք էթտիքլերի կիպի, գավմլար տախի 'ումում ճէմիյէթի ի պէշէրին լէվազիմաթընը Թէտարիք էթմէք իչին գասիլիյէթլէրինէ կէօրէ պիրեր իսըղմէթ տէր'էօհտէ էտէճէքլեր տիր։

7. Թէրագդի ու Թէմէտտիւնինին մէշրու' ու միւա-Թագիմ եօլտա տէվամ ու պրգասը անճագ ԷՎԱՄԻՐ Ի ԻԼԱՀԻՅՅԷՑԷ իհթա'ալէ իլէ Թէ"մին օլունուր։

5. Պիր գավմընն Թէգատտիւմի նէյէ մէրպութ տըր։
Արեան գավմլարընն հալ ը հաղըրը իլէ պու մնատէյի իսպաթ էյլէ։

6. Մէտէնիյէթճէ Թէգատտիւմ նէ" վասըթա իլէ օլուր։

7. Թէրագդիյի Թէ"մին էտէն վասըթա նէ" տիր։

Մուխթէլիֆ վագրթլարտա սուտուր էթմիշ էվամիր ի իլահիյէնին ճիւմլէսի ամիտէքի իքի 'իպարէլէր իլէ, եա'նի "Ալլահըն օյան Բապպը պիւթիւն գալպինտէն վէ պիւթիւն ճանընտան վէ պիւթիւն ֆիքրինտէն աէվէսին." վէ, "Գօնչընը քէնտին կիպի սէվէսին" քէլամիարը իլէ մուխթասարէն պէյան օյունա պիլիր։ Ալլահը սէվմէյէ տա"իր օյան քէլամա իթա'աթ էթմէք՝ իլահ ի հալ արզուսընը, գուվվէ ի ղինիյէ ու ճիսմանինիյէնին զայրէթլէ իչէսիվիմլէնի, վէ թէրպիյէ ի ղինիյէնին պիրինճի չարթը օյան զապթ ի նէֆս խըսլէթինի մունթիճ վէ մուճիպ օյուր։ Գօնչըյը սէվմէյէ տա"իր օյան քէլամա իթա'աթ էթմէք իսէ՝ ֆէրալէրին պիրի պիրինէ էլէմ ու 'ամէլտէ չէրիք օլմագ արզուսընը հուսուլա կէթիրիր, էֆրատ ի նասը հազգընզիրգ, զուլմ, վէ զատրանի գուրթարըր, վէ թէրագգիյէ էլզէմ օյան ասայիշ վէ էմնիյէթի հրիգ ու հիմայէ էտէր։

8. 'Ասր ը հաղըրտա Արեան չիւ'պէսինտէն ձէրմանէ գավմիարը տիյանէթ ի Մէսիհիյէնին հուսուլա կէթիրմէյի թէրպիյէյէ փիշրէվ օլմաղլա, մէտէնիյէթ 'ալէմինաէ իրտէ" ի թարիգ էտէյօրլար։ Պունլարա քէնտի թէրպիյէլէրինին աէմէրէսինտէն մուհմիլ սիլսիլէլէրէ մէնսուպ վահշի եահօա ղաֆիլ գավմիարը հիսսէմէնտ էթմէք, վէ ճիւմլէլէրինի մէյտան ի թէրագգիյէ էմէքտաշ էյլէմէք մէ"մուրիյէթի հավալէ օլունմուշ կէօրիւնիւր։ Մաահէմ քի պու վազիֆէնին իճրասը պաշլանմըշ ըր, 'ումում էպնա ի պէշէրին չալըշմասը իլէ մէյտանա կէլէճէք մէտէնիյէթ ի 'ումումիյէյի հուսուլա կէթիրմէք իչիւն հէր պիր գավմին քէնտի հիսսէսինէ սիւչէճէք խըզմէթի իճրա էտէճէյի կիւն փէք ուզագ տէյիլ տիր, տէնիլէ պիլիր։

8. 'Ասր ը հաղըրտա հա'նկը փիլէթլէր ճիւմլէսինտէն իլէրի տիրլեր։

ԻՄԹԻՀԱՆ ՎԷ ԽԱՐԻԹԱՑԱ ՄԻԻԹԷ'ԱԼԼԻԴ ՍՈՒ"ԱԼԼԱՐ

ՁՕՂՐԱՖԻԱ Ի ՆԷՊԱԹԻ

Ձօղըաֆիա ի նէպաթի նէ՞ տիր. վէ 'իլմ ի նէպաթաթտան նէ՞ խուսուսէ ֆարգը տըր։

Նէպաթաթ՝ մա'տէն վէ հայվանլարա նիսպէթէն նէ՞ մէզգի'տէ տիր։

Նէպաթաթըն նէչվ ու նիւմա պուլմասը նէչ՞ մէրպութ տըր։

Նէպաթաթըն չէքլէրէ թագսիմի նէ՞ տէմէք տիր։

Եօսուն վէ տէնիզ օթլարընը վէ մէզգի'լէրինի պէյան էյլէ։

ՊաՀլարըն հա՞նկըսընըն էնիր նէվ'լէրի վար։

Նէխլիչէ նէպաթաթը չօգճա հա՞նկը սէմթլէրտէ պուլունուր։

Նէխլիչէտէն ինանմա ֆա'իտէլի օլանլարը զնքը, վէ մուխթասարէն թա'րիֆ էյլէ։

Եափրագլարը իչինէ կիպի օյան ադաճլար հա՞նկըլար տըր։

Ավաթալանըն պա'զը օրմանլարընըն խուսուսի պիր քէչֆիչէթի նէ՞ տիր։

Տարչին ադաճը հա՞նկը չէքլէ մէնսուպ տըր։

Մինթագա ի միւ'թէտիլէտէ սըճագ իլէ սօղուգ սէմթլէրին իրի տօլըը ադաճլարը արասընտա նէ՞ ֆարգ վար։

Օրմանըն պուլունմասը նէչ՞ մէրպութ տըր։

Սթէփ օրմանտան հա՞նկը խուսուսատա ֆար լը տըր։

Նէպաթաթ պիր ևերին մէնզարէսինէ նէ՞ թէ'պիր էտէր։

Խաթթ ը իսթիվատան գուռպալարա կիմիտիքճէ նէպաթաթ նի՞չիւն էքսիլիր։

Ձնանաս, 'էօմր օթը, վէ չամ ադաճը հա՞նկը չէքլէրէ մէնսուպ տըրլար։

Ասիայա մնսուս օյան պիր չէքլի զնքը էյլէ։

ՊՈՒԳ'Ա Ի ՆԷՊԱԹ

Նըսֆ ը քիւրէ ի զարպիտէ օյան պուգ'ա ի նէպաթը զնքը էյլէ։

Միւնճէմիտ պուգ'այը թա'րիֆ էյլէ։

Օրման պուգ'ատընտա պուլունան նէպաթաթ հա՞նկըլար տըր։

Շիմալը Ամերիգատա բովզա պուգ'ատընըն պուլունմասը նէչ՞ մէրպութ տըր։

Մէքսիգօ՝ հավաճա գա՞չ սէմթէ թագսիմ օլունուր։

Ճէնուսպի Ամերիգատա գա՞չ պուգ'ա վար։

Ճէնուսպի Ամերիգատա լուԹուպէթի չօգ օլմաղլա օրմանլար պուլունան իքի պուգ'այը զնքը էյլէ։

Նըսֆ ը քիւրէ ի շարգիտէ գա՞չ պուգ'ա վար։

Նըսֆ ը քիւրէ ի շարգիտէ միւնճէմիտ, օրման, սթէփ, գաֆր վէ Ավաթալանա պուգ'ալարընըն հուսուսընը կէօսթէրիպ նէպաթաթընը սէյլէ։

Գահվէ, գընա գընա, գաբէնֆիլ, վէ Հինտ ճէվիզի պաչըճա հա՞նկը պուգ'ատա պուլունուր։

ՆԷՊԱԹԱԹ Ի ՊՈՒՍԹԱՆԻ

Գա՞չ նէվ' ղըտա նէպաթաթը զէր' ու ղարս օլունմագտա տըր։

Մինթագա ի հարրէնին պաչըճա զըտա նէպաթը հա՞նկըլար տըր։

Փիրինճ, մէվզ, էքմէք աղաճը, եամ, վէ գաամավա նէ՞րէտէ զէր' ու ղարս օլունուր։ Հէր պիրինի մուխթասարէն թա'րիֆ էյլէ։

Մինթագա ի միւ'թէտիլէնին պաչըճա զըտա նէպաթը հա՞նկըլար տըր։

Պուղտաֆ մը եօխսա արիսի՞ մը տահա ուզագ տէրէճէ ի 'ե րզ ը չիմլէյէտ նէչվ ու նիւմա պուլուր։ Փաթաթէս չօգ միւնթէչիֆ մի։

Էլպիսե թէտարիքի իչիւն էլզէմ օյան իւչ նէվ' նէպաթ զնքը էյլէ։

Զայ աղաճը, չէքէր գամընը, գահվէ, վէ գագաօ աղաճլարը նէ՞րէտէ ղարս օլունուր։ Հէր պիրինի մուխթասարէն թա'րիֆ էյլէ։

Զայ աղաճընըն էյի նէչվ ու նիւմա պուլարընը եէրին հուսուսընը սէյլէ։

Պահարաթ նէ՞րէտէ զէր' օլունուր։

Պաչըճա մուխետիրաթ հա՞նկըլար տըր։

Զիվիա, զէյթին եաղը, թերմինթի, բաթինճ, գօմկաստիգ, պէզիր եաղը վէ գօգօ եաղը հա՞նկը նէվ' նէպաթ լատտան հուսուսա կէլիր։

ՁՕՂՐԱՖԻԱ Ի ՀԱՅՎԱՆԻ

Ձօղրաֆիա ի հայվանի նէտէ՞ն պահս էտէր։

Իւզկար վէ ագընտըլար հայվանլարըն ինթիչարընա նի՞ճէ եարտըմ էտէրլեր։

Ինսան պու ինթիչարա նի՞ճէ վասիթա օլմուշ տըր։

Հայվանաթըն տէօրթ գըսմլարընը զնքը էյլէ։

Հայվանաթ ը ֆէգրիյէ գա՞չ ֆասիլէյէ թագսիմ օլունուր։

Զաթ իւս սէտի ֆասիլէսինի թա'րիֆ էյլէ։

Պու ֆասիլէ գա՞չ չիւ'պէյէ թագսիմ օլունուր։

Զաթ իւլ էյատ իւլ էրպա' չիւ'պէսինէ մէնսուպ հայվանլարընը թա'րիֆ վէ պուլունմուգլարը մէզգի'լէրինի զնքը էյլէ։

Հայվանաթ ը աքիլ իւլ լէհմի թա'րիֆ էյլէ։

Գա՞չ ֆըրգայա միւնգասիմ տիրլեր։

Եարասա, գուրա, չագալ, տիլքի, գափլան, այը, վէ սըրթլան պու ֆըրգալարըն հա՞նկըլարընա մէնսուպ տըրլար։

Զաթ իւլ քիս, գազիմ, տաիմ իւլ էհնան վէ զաթ ի ճիլա ի սախին չիւ'պէլէրինէ մէնսուպ օլանլար նէ՞ կիպի հայվանլար տըրլար։

Զաթ ի ճիլա ի սախին չիւ'պէսինէ մէնսուպ պէչ նէվ' հայվան զնքը էյլէ։

Գաէնտուզ, գանկարօս, ֆիլ, աթ, վէ կէրկէտան զաթ իւս սէտինին հա՞նկը չիւ'պէլէրինէ մէնսուպ տըրլար։

Միւճթիրէ հայվանաթընըն հավմ ալաթընը թա'րիֆ էյլէ։

Աչը պալըղը, տատ պալըղը, վէ եօնուզ պալըղընը թա'րիֆ էյլէ։

Գուշլար եէրտէն եէրէ փէք գօլայ նագլ էտէրլէր. անլէրէ մա'վա ի'թիպար օլունո՞ւր մը։

Գուշլար գա՞չ չիւ'պէյէ թագսիմ օլունուրլար։

Ագ պապա, տուտու գուշու, սէրչէ, գարթալ, գըրլանղըճ, կէօյէրճին վէ աճմաճա հա՞նկը չիւ'պէլէրտէն տիրլեր։

Ֆէգրիյէ հայվանաթընըն իւչիւնճիւ վէ տէօրտիւնճիւ ֆասիլէլէրի նէ՞ տիր։

Նա'իմ հայվանաթըն ճիւմլէսի տէնիզէ՞ մի 'ա՞իտ տիր։

Մէքսէլէյէ հայվանաթըն մէնձա'սթը պա'զը նէվ'լէրինի զնքը էյլէ։

Շու'ա'իյէ հայվանաթը չօգ եայըմ՞ը մը տըր։

ԹԷՎԶԻ' Ի ՀԱՅՎԱՆ

Մանզուսմ ի հայվանաթ նէ՞ տէմէք տիր։

Մախսուս մանզուսմ ի հայվանաթը օյան գա՞չ մա'վա վար տըր։

Ղարպի նըսֆ ը քիւրէտէ գա՞չ մա'վա վար տըր։

Պուէնլարտան իւչ մա'վանըն հուատուտունը վէ մանզուամէ ի հայվանաթընը մուխթասարէն Թա'րիֆ էյլէ։
Շարգի նըսաֆ ը քիւրեսէ գա՞չ մա'վա վար ատը։
Պուէնլարտան իւչ մա'վանըն հուատուտը իլէ մանզուամէ ի հայվանաթընը Թա'րիֆ էյլէ։

ՀՕԳՐԱՖԻԱ Ի ՊԷՇԷՐԻ

Հօղրաֆիա ի պէշէրի նէ՞ տիր։
Պլըմէնալախ պէհի պէշէրի գա՞չ սիլսիլէյէ թագսիմ էթմիշ տիր։
Գաֆգասիյէ սիլսիլէսինի Թա'րիֆ էյլէ։
Գա՞չ շէհ'պէյէ սյորըլմըշ ատը։
Պու շէհ'պէյէրին հէր պիրի նէ՞րէյէ նէ՞րէյէ հիճրէթ էթտի։
Պու շէհ'պէյէրին պա'զը գավմլարընը սեօյլէ։
Մօղուլիյէ սիլսիլէսինի Թա'րիֆ էյլէ։
Պու սիլսիլէնին ֆըրգալարընը վէ պա'զը գապիլէրինի զիքը՞ էյլէ։
Զէնճիյէ սիլսիլէսինի վէ պա'զը գապիլէրինի Թա'րիֆ էյլէ։
Մալայիյէ սիլսիլէսի գա՞չ ֆըրգասյա թագսիմ օլունմըշ ատը։
Ալճերիգիյէ սիլսիլէսինի Թա'րիֆ էյլէ։

Պէհմին հիսապընա կէօրէ պէհի պէշէրին մէճմու' ի նուֆուսը նէ՞ գատար ատը։
Ալաման, ֆրէնճ, Ալավ, Հինտ վէ Իրանի գավմլարընըն Արեա գավմընատան նէշէթ էթտիյինէ նէ՞ տէլիլ վար։
Արեա գավմընըն ֆըրգալարընը վէ հիճրէթէլէրինին սըրասընը սեօյլէ։
Արեան շէհ'պէսինէ մէնսուպ գավմլարը զիքը էյլէ։
Հալ ի թապի'իյէն թէմէտտիւն Հալինէ վասըլ օլմագ իչուն կէչիլէճէք տէրէճէլէրի պէյան էյլէ։

ԷՍԻԼԷ Ի ՄՈՒԽԹԷԼԻՖ

Պա'զը էէրլէրաէ խուսուսի մանզուամ ի նէպաթ վէ խուսուսի մանզուամ ի հայվանաթ նի՞չիւն օլուր։
Ղրտա նէպաթաթընըն չօղը հա՞նգը նըսաֆ ը քիւրեսէն նէշէթ էթմիշ տիր։
Զամ օրմանլարը օլան պիր պուզ'անըն մէնզարեսի ֆէրահպա՞խշ մը հիւզն էնգի՞զ մի օլուր։
Պէհի պէշէրին սիլսիլէլէրէ թագսիմի նէ՞ խուսուսիյարա միւպթէնի տիր։
Պիր գավմըն մէտէնիյէթի մէվզի'ինէ 'ալագասը վա՞ր մը ատը։
Մուխթէլիֆ գավմլարըն մէտէնիյէթ ճիհէթիյէ ֆարգլարը նէ՞ տիր։

ՀՕԳՐԱՖԻԱ Ի ԹԱՊԻ'ԻՑԷ ՏԱ՞ԻՐ ՃԷՏՎԷԼԼԷՐ

(Ա) ՊԷՕՅԻՒՔ ՏԱՂԼԱՐԸՆ ԵԻԻՔՍԷՔՋԼԻՑԻՆԻ ԿԷՕՍԹԷՐԷՆ ՃԷՏՎԷԼԷ

ՍԻԼՍԻԼԷ ԻՄՄԻ	ՋԷՐՎԷ ԻՄՄԻ		ԱԾԱՔ
ՇԻՄԱԼԻ ԱՄԷՐԻԳԱ			
Գայա տաղլարը	Մաունթ Պրաըն		16,000
	,, Հուգր		15,700
Գօսթ ,,	,, Սան Էլէա	(հանաար)	17,900
	,, ֆէյրուէթըր		14,706
Գասքէյտ ,,	,, Հուա		14,000
Սիէրրա Նէվատա ,,	,, Շասթաս		15,500
Մէքսիգօ եայլասը ,,	Օրիզապա	,,	17,374
	փօփօգաթափէթէլ	,,	17,717
	Թօլուգա	,,	14,920
Ամէրիգա ի վօլքանա ,,	Ֆուէկօ	,,	13,000
	Ակուա	,,	13,000
ՃԷՆՈՒՊԻ ԱՄԷՐԻԳԱ			
Անտէս տաղլարը Զիլիտէ	Թըփըռկաթօ		22,016
Անտէս—տէվամը Զիլիտէ	Ագօնգակուա	,,	23,910
,, Պօլիվիա վէ փէրուատա	կուալտաթէյրի		21,960
,, ,,	Սահամա		22,350
,, ,,	Իլիմանի		21,140
,, ,,	Սօրատօ		21,286
,, Էգուատօր վէ Գօլում պիատա	Զիմպօրազօ		21,424
	Գայամպէ	,,	19,535
	Գօթօփաքսի	,,	18,875
	Անթքանա	,,	19,137
Պրազիլ տաղլարը	Իթագօլումի		5,968
Կիյանա եայլասընատա	Մավրագա		10,443
ԷՎՐՕՓԱ			
Ալփ սիլսիլէսի	Մօն պլան		15,668
	Մօնթէ Րօսա		15,174
	Մաթթէրհօրն		14,836
Գարփաթ սիլսիլէսի	Կէրլատօրֆ		8,664
Իսփանիատաֆիրէնէ տաղլարը	Մալատէթթա		10,866
,, Գանթապրեան ,,	փէնճա		10,999
,, Սիէրրա Նէվատա ,,	Գրմնզրէ տէ մուլահասէն		11,362
Իթալիատա Նափօլի գուբպինտէ	Վէսուվ	,,	3,948

ՍԻԼՍԻԼԷ ԻՄՄԻ	ՋԷՐՎԷ ԻՄՄԻ		ԱԾԱՔ
Սիչելիատա	Էթնա	(հանաար)	10,874
Թիւրքիա նիմ ճէզիրէսինտէ Զար տաղլարըն պիր գաչ Թէփէլէրի			8,500
Թէք տուբան տաղ	Օլիմփըս		9,948
Իսվէճ վէ Նորվէճ նիմ ճէզիրէսինտէ տաղլարը	Խանէհաթթան		7,620
	Խէս ֆիէլտ		8,547
Ուրալ տաղլարը	Թօքէլ պօղազը		5,540
ԱՍԻԱ			
Հիմալայա տաղլարը	Գըչինճինկա		28,179
,, ,,	Սինաըր		27,799
,, ,,	Էվերէսթ		29,100
,, ,,	Տավալագիրի		26,862
,, ,,	Նանտա Տէվի		25,747
Գարագօրում ,,	Տափսանկ		28,278
Թհան Շան ,,	Զանթէնկրի		21,315
Ալթայ ,,	Պիէլուչա		11,063
Հինտու գուշ ,,	Էն ելիքսէք թէփէսի		20,000
'Ալճէմիթանատա էլպրուս	Տէմավէնտ (հանաար)		18,500
Էրմէնիթանատա	Ալթաթի		17,216
Տօրօս տաղլարը	Էրճիյաս		13,100
Լիպանան ,,	Ճէպլ էլ Թօթիպ		10,745
Սիւլէյմանի ,,	Սիւլէյմանի տաղը		12,150
Գաֆգաս ,,	Էլպրուս ,,		18,500
Սինա ,,	Թուր ը Սինա		8,525
Սումաթրա ,,	Կնարաֆուբա (հանաար)		12,500
ԱՖՐԻԳԱ			
Հապէշիսթան եայլասընատա	Ապպա Եարէտ		15,200
Գամէր տաղլարը	Ֆիլիմանճէրօ		20,000
,, ,,	փէնիա		18,000
Տրակօն ,,	Գօմիաս		10,000
Ալթլաս ,,	Մէլթսին		11,400
Գամէրուն ,,	Ալպէրթ տաղը		13,000
Թէնէրիֆ ատասընատա	Թէյտ Թէփէսի		12,182
Ֆէրնանտօփօ ,,	Գլարէնա ,,		10,655
ԱՎՍԹՐԱԼԻԱ			
Ավսթրալիա Ալփ տաղլարը	Մաունթ Ուէլլինկթօն		6,510
Զէլանտա ի ճէհաթատէ	Էֆգօմ	(հանաար)	10,000
Սանտվիչ ատասլարընատա	Մաընա փէա	,,	13,950
,, ,,	,, Լօա	,,	14,000

(Բ) ՓԻԻՐԵ Ի ԱՐԱԶԸՆ ՊԱՇԼԸՃԱ ՆԷՀՐԼԷՐԻՆԻՆ ՈՒԱՈՒՆԼԸՂԸ ԻԼԷ ՀԱՎԱՉԵՆԻՆ ՎԻՒՄ'ԱԹ Ը ՍԱԹՀԸՆԸ ԿԷՕՍԹԷՐԷՆ ՁԷՏՎԷԼ

ՆԷՀՐԻՆ ԻՄՄԻ	ՎԻՒՄ'ԱԹ Ը ՍԱԹՀԸ *	ԻՄԹԻՏԱՏԸ†
Պահր ը միւնճէմիաէ միւնասպ նէհրլէր		
Օպլի	1,233,000	2,500
Եէնիսէյ	1,045,000	2,300
Լէնա	792,300	2,600
Գօլիմա	143,000	930
Տուինա	142,000	700
փէչօրա	65,000	600
Մ'ազէնզի	580,000	2,500
Պազ	45,000	600
Ալթլանթիգ օգիանօազնա միւնասպ նէհրլէր		
Նիլ Թահմինէն	900,000	3,000
Նեկէր Թահմինէն	600,000	2,600
Զամպեզի		1,800
Սէնեկալ		1,200
Օրէնճ	450,000	1,000
Թունա	300,000	1,600
Տընէփէր	226,240	1,000
Տօն	196,500	1,000
Րէնօ	82 000	950
Էլպէ	49,000	600
Իօն	33,000	450
Ամազօն	1,500,000	3,600
Միսուրի Միսիսիփի իլէ պիրլէշէնէ գատար		2,900
Միսիսիփի վէ Միսուրի	1,237,311	4,100
Միսիսիփի		2,800
Լաւրէնթա վէ փարանա	1,230,000	2,250
Նէլսըն վէ Սասգաթչէվան	480,000	1,600
Սան Լօրանս	295,000	2,200
Թօգանթինա վէ Ամազօնէյ	388,000	1,100
Օրինօգօ	310,000	1,500
Սան Ֆրանսիսգօ	249,600	1,300
Բիօ Կրանտէ	240,000	1,800
Պահր ը մէհթիթ ի քէպիրէ միւնասպ նէհրլէր		
Ամազ	777,200	2,200
Եանկցէքեանկ	730,400	2,800
Հօանկհօ	716,300	2,500
Գամպօտեա	270,000	2,000
Գօլոմպիա	253,000	1,200
Գօլօրատօ (Գալիֆօրնիատա)	220,000	1,100
Պահր ը Հինտէ միւնասպ նէհրլէր		
Կանճ իլէ Պրահմափութրա	576,640	1,600
Իրրավատի	441,600	1,700
Ինտօս Թահմինէն	416,000	1,700
Ֆրաթ	275,000	1,760
Կօտէվէրի	123,750	900
Զամպեզի	250,000	1,800
Մըրմէյ	500,000	1,500
Ամէֆ նէհրլէրի (եա'նի օգիանօսա տէօքիւլմէ-յէնլէր)		
Վօլգա	530,000	2,000
Սինօն Թահմինէն (Պու Թիւրքիսթանատա օլուպ Ամպալ տէնիզինէ տէօքիւլիւր)	317,200	850
Ամու եախօտ Օգուզ (Պու տաճի Ամպալ տէնիզինէ տէօքիւլիւր)	258,000	900
Ուրալ	410,000	1,000

* Մէթրէ՝ ֆէ † Մէ

(Գ) ՄՈՒՀԻՄ ԿԷՕԼԷՐԻՆ ՎԻՒՄ'ԱԹ Ը ՍԱԹՀԸ, 'ՈՒՄԳԸ ՎԷ ՕԳԻԱՆՕՍ ՍԱԹՀԸՆՏԱՆ ԻՐԹԻՖԱ'ԸՆԸ ԿԷՕՍԹԷՐԷՆ ՁԷՏՎԷԼ

ԿԷՕԼԻՒՆ ԻՄՄԻ	ՎԻՒՄ'ԱԹ Ը ՍԱԹՀԸ *	'ԸՄԳ†	ՕԳԻԱՆՕՍ ՍԱԹՀԸՆՏԱՆ ԻՐԹԻՖԱ'†	ՏԷՆԻՋ ՍԱԹՀԸՆՏԱՆ ԻՆԽԻԹԱԹ †
Պահր ը Հազէզ	145,000	250		83 4
,, ,, Ամպալ	30,000	100		26.
,, ,, Լութ	300	200		1,312.
Պայգալ կէօլիւ	14,000		1,280	
Սիւփիւրիօր ,,	31,500	1,000	600	
Մէյիկան ,,	23,150	1,000	578	
Հուրօն ,,	23,100	1,000	578	

ԿԷՕԼԻՒՆ ԻՄՄԻ	ՎԻՒՄ'ԱԹ Ը ՍԱԹՀԸ *	'ԸՄԳ†	ՕԳԻԱՆՕՍ ՍԱԹՀԸՆՏԱՆ ԻՐԹԻՖԱ'†	ՏԷՆԻՋ ՍԱԹՀԸՆՏԱՆ ԻՆԽԻԹԱԹ†
Իրի կէօլիւ	7,800	204	565	
Օհրիտ Էրիւ ,,	6,900	636	231	
Նիգարակուա ,,	4,000	300	300	
Թիթիգագա ,,	4,000	700	12,846	
Կրէյտ սալթ ,,	1,875	----	4,210	
Զութ ,,	14,000	—	830	
Լասոկա ,,	6,190	1,200	—	

* Մէթրէ՝ ֆէ † Այ-է

ԶԷՅԼ

ՄԷՄԱԼԻՔ Ի ՝ՕՍՄԱՆԻՅԷՆԻՆ ՃՕՂՐԱՖԻԱ Ի ԹԱՊԻ՝ԻՍԻ

ՊԱՊ Ը ԻՎՎԷԼ

ՎԱՋ՝ ՈՒ ՎԻՒՍ՝ԱԹ

1. *Մէմալիք ի ՝Օսմանիյէնին մէվգի՝ի ճօղրաֆիաճա ղայէթ մուհիմմ ատը։ Դըթա՝ար ը ՝ազիմէնին իւչիւ պու մէմալիքաէ պիրլեշիրլեր։ Ասիանըն ղարպ ճիհէթի, Էվրոփանըն ճէնուպի շարդ ճիհէթի, վէ Ափրիկանըն չիմալի շարդ ճիհէթի մէմալիք ի ՝Օսմանիյէ էճզաընատան տըրըլար։ Մէմալիք ի ՝Օսմանիյէնին սէվահիլի՝ Աարիաթիք աէնիպի, Պահր ը Սէյահ, Պահր ը Սէֆիա, Պահր ը Ահմէր վէ Պասրա քէօրֆէզի իլէ Թահաիա օ-լունուր։*

Մէմալիք ի ՝Օսմանիյէ ՝արզէն 35 աէրէճէ, եա՝նի Պօսնանըն չիմալի հուտուտը օլան 45. 10՝ տան պաշլայարագ Սուտանըն ճէնուպի հուտուտը օլան ՝արդ ը չիմալի 10 աէրէճէյէ գա-տար, վէ Թունէն 28 աէրէճէ, եա՝նի Կրիմիչ մէպաէ ի Թուլ Իթթիխաղ օլունարագ 20 աէրէճէյէն 48 աէրէճէյէ մումթէաա ատը։ Պօսնա չիմալի հուտուտընատան պաշլայարագ Պասրա քէօր-ֆէզինատէ Շաամ նէհրինին միճնաէպոլինէ գատար պիր խաթթ չէքիլէ, Թաղրիպէն 2,100 միլ ուղունըզգաա օլուր։ Պուլկա-րիսթան վէ Ափրիգա Էյալէթլէրի տաիի հիսապ տախլինաէ օլարագ մէմալիք ի մահրուաէնին մէսաճէ ի սաթհիյէի ճէման 2,000,000 միւրէպպա՝ միլէ հապլաչըր։ Թարիխ ի ՝ալէմաէ էն մուհիմմ վազա՝ի՝ն չօզը, վէ ՝ալէմ ի մէսէնիյէթին պիրինճի ասարը պու մէմալիքաէ զուհուր էթմիչ ատը։

2. *Մէմալիք ի ՝Օսմանիյէնին ԽԱԹԹ Ը ՍԱՀԻԼԻ չօզճա էյրի պիւյրիւ ատը։ Կէրէք Բումէլի վէ կէրէք Ընատօլու զըթա՝ալարը պիրէր շիպհ ի ճէզիրէ օլմազլա, պուռնալարը թահաիա էաէն տէնիպլէր սէվահիլին հէր ճիհէթինաէ պիր չօզ ուղուն քէօրֆէզլէր վէ էմին լիմանլար թէշ-քիլ էաէրլէր։*

Մէմալիք ի ՝Օսմանիյէ Էվրօփա իլէ Ասիա արաբնատա թա-պի՝ի պիր թարիգ ի թիճարէթ օլարաղ վէ վասի՝ սէվահիլինաէ կիւղել կիւղել լիմանլար պուլունտաղը իչիւն թիճարէթճէ պի-րինճի մէվգի՝ թուխաճաղ խաթի՝ատտա մալիք պիր մէմլէքէթ ատը։ Պու մէմլէքէթաէ սէվահիլին խաթիատաը թահմինէն պէր վէճ ի աթի ատը։

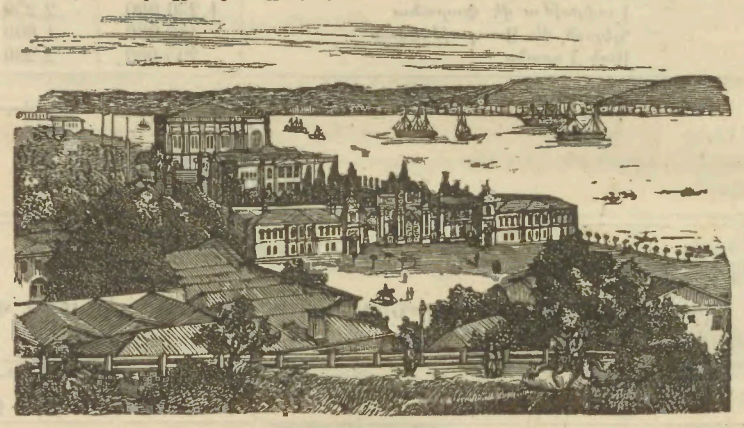
Աարիաթիք տէնիպի սէվահիլի	290	միլ
Աատլար աէնիպի, Մարմարա վէ Պահր ը Սէյահ սէ-վահիլի	1,920	„
Պահր ը Սէֆիա սէվահիլի	3,750	„
Պահր ը Ահմէր սէվահիլի	1,250	„
Պասրա քէօրֆէզի սէվահիլի	150	„
ճէման	7,360	„

Պու հիսապ իւզրէ զարաատան հէր 258 միլէ սահիլէն պիր միլ սիւչիւօր։

Թիւրքիայա մահասուս աէնիպին մուհիմմ զըսըմլէրի՝ Մարմա-րա տէնիպի վասրթասըյլէ նէքաիկէրինէ մէրպուճ օլուպ Էվ-րօփայը Ասիատան այրըան խաթանպոլ վէ Զանագ զալէ՝ պօ-ղազլարը տըրլար։

Պու իքի պօղազ աէրինպիք վէ սիւքիւնէթճ ճիհէթիյէ օրա-տան կէչէն էն պէօյիւք սէֆինէլէրէ պիլէ լիման օլուրլար։ Թիճարէթճէ էհէմմիյէթ ի ՝ազիմէնի պուլունան Սուէյշ գանալը տաիի մէմալիք ի ՝Օսմանիյէ տախլինաէ տիր։ Տէնիպին մէզ-քիւր չիճ՝պէէրինաէն մա՝տա Թիւրքիանըն Բումէլի զրի՝աըն-տա Աարնա քէօրֆէզի, Սէլանիք, Սարօս, վէ Պուրկազ քէօր-ֆէզլէրի. Ընատօլը զրի՝աըսընատա Իզմիտիա, Մուտանիա, Էարէ-միտ, Իզմիր, Խոճանքէօյ, Աատալա, վէ Իաքէնտէրուն քէօր-ֆէզլէրի. Ափրիկա սէվահիլինաէ Սիրա քէօրֆէզի զիբրէ չա-յան տըրլար։

Գարանըն տէնիզ իչինէ ուզանմըշ պաչը ճիւզ՝լէրի Սէլանիք վէ Գալալա արաբնատ տիւչէն վէ ճէնուպի ուճր ուզուն իւչ պուռունատ այրըմըշ օլան Գաամանտրա չիպհ ի ճէզիրէճի, Սարօս քէօրֆէզի իլէ Գա՝ա ի Սուլթանիյէ արաբնա տիւչէն կէլիպօլու չիպհ ի ճէզիրէճի, Իզմիր քէօրֆէզի ճիհէթ ի ճէնու-պիյէճինէ տիւ չէն Սուզա չիպհ ի ճէզիրէճի, Պօտրում իլէ Մէր-մէրիաա չիպհ ի ճէզիրէճիրի, վէ Մարմարա իլէ Գարա տէնիզ արաբնա տիւչիւպ, պիրինճի Բումէլի տիկէրի Ընատօլը գրի՝ա-

ԻՍԹԱՆՊՕԼ ՊՕՂԱԶԸ

սընատան օլարագ պիրլիգաէ խաթանպոլ մէվգի՝ ի պինագիրինի թէշքիլ էյլէյէն իքի չիպհ ի ճէզիրէճէր ատը։ Խաթանպոլ մէվ-գի՝ինի թէշքիլ էաէն մէզքիւր իքի չիպհ ի ճէզիրէճ վաղթիյլէ եէքտիարչա օլաըզլարը փագաթ չէտիտ պիր հատիսէ ի ար-զիյէ գուվվէթիյլէ սօնկրատան այրըլաըզլարը պա՝զը ՝ալամէթ-լէրաէն խաթինաճ օլունույօր։

3. *Գարանըն տէնիզէ ուզանմըշ տահա ուճագ ճիւզ՝-լէրի ՊՈՒՐՈՒՆ տէնիպիպ եա պիր քէօրֆէզին մէտախէ-լինի թահաիա, եաիսօտ պիր գարանըն սիվրի օլարագ ուճրնը թէշքիլ էաէրլէր։*

Սէտտ իլ Պահր վէ Գում գալէ՝ պուռունլարը Զանագ գալէ՝-սի պօղազընըն զարպի մէտախէլինի, Ահէօլու վէ Միդէպօլու պուռունլարը Պուրկազ քէօրֆէզինին մէտախէլինի, Գարամաչ իլէ Րէա էլ խընդրը Իաքէնտէրուն քէօրֆէզի մէտախէլինի թահ-տիտա էաէրլէր։ Պօզ պուռուն Մուտանիա քէօրֆէզի մէտախէ-լինին չիմալ ճիհէթինի վէ Իզմիտիա քէօրֆէզի մէտախէլինին ճէնուպ ճիհէթինի թահտիտա էաէր։ Ընատօլիընըն էն զիյատէ չիմալի օլան նօղթասը, Սինօպ ճիվարընատա վազը՝ ինճէ պու-րուն, էն զիյատէ զարպի նօղթասը, Պապա պուրնու, վէ էն զիյատէ ճէնուպի նօղթասը, Գարա կէմիք տաղլարընըն Պահր ը Սէֆիատէ տօղրու ուզանտրգլարը Ընատուր պուրնու օլուպ, մէմալիք ի ՝Օսմանիյէնին էն զիյատէ զարպի նօղթասը տաիի Արնաուտլըգատա վազը՝ կլօսա պուրնու տրր։

4. *Թիւրքիանըն մուխթէլիֆ սահիլլէրի պօյունատա*

---

1. Մէմալիք ի ՝Օսմանիյէտէ հա՞նկը զրթ՝ատար պիրլէշիր։ Սէվահիլի հա՞նկը աէնիպլէրէ թահտիտա օլունուր։ Մէսաճէ ի տահիհիյէի նէ՞ գա-տար տրր։ 2. Խաթթ ը սահիլի հագգընատա նէ՞ տէնիպիճ տիր։— Թիճա-րէթճէ իսթի՝ատար նէ՞ ճիհէթլէ տիր։— Սէվահիլի գա՞չ միլ տիր։ Պօ-ղազ վէ քէօրֆէզլէրինատէն պա՝զլարընը զէքր էյլէ։

Շիպհ ի ճէզիրէլէրինատէն պա՝զլարընը զէքր էյլէ։

3. Պուռունլարընատան պա՝զլարընը զէքր էյլէ։

4. Աատլարը հագգընատա նէ՞ տէնիճ տիր։ Էն մուհիմմ ատատլարը հա՞ն-կըլար տրր։

պիր չօգ առալար պուլունուպ, գարա գրե'ասընտա վագը' տաղլար սիլսիլելերինէ միլե'ալիդ օլմալարը մէվգի'լերինաէն վէ թէշէգիւլ էթահիքլերի մեվասանան անկլաշըլըը։ Պու առալարըն էն մուհիմմ օլանլարը Պահր ը Սէֆիասէ վագը' տըրլար։ Պունլարըն էքսէ-րիսի տաղլըդ օլուպ, ղերվելելրի 4,000 տէն 8,000 գառեմ իրթիֆա'ընա վարըը։ Տաղլարընէն պա'ղրլարը սէօնմիւշ հառար տաղլար տըրլար, սիկերլերի էն չօղ մերմերաէն 'իպարեթ սիրլեր։

Պահր ը Սէֆիա առալարընտան էն մուհիմմ օլանլարր' տաե'ի 4,000 միւրեպա' մել վիւա'թընտա, ղերվեսի իսէ 9,000 գառեմ իրթիֆա'ընա օլան Դրալրը առառը, վէ իւչ սիլսիլէ ի ճիպալը պուլունան կիրիա առառը արրլար։ Բատօս, Սիամ, Միտիլլի, Լիմնի, Իմպրօս, Սագրզ, վէ 3,240 գառեմ հիւքսէքթիսէ պիր թէք տաղտան 'իպարեթ օլան Սէմինարեք չայան ի էհմմիյեթ առալար տըրլար։

ՊԱՊ Ը ՍԱՆԻ

ԹԷՐԹԻՊ Ի ՍԱԹՀ

Մէմալիք ի 'Օսմանիյեսե սե'իսէքի սէօրե մեվգի' ի Թապի'ի վար տըր։

(Ա) Էվրօփա մանզումէ ի ճեպելիյէսինին ճէնուպի շարգի գըսմը։

(Բ) Ասիա մանզումէ ի ճեպելիյէսինին զարպի ուճը։

(Գ) Ֆրանթ վէ Տճէզէ օվալարը։

(Դ) Աֆրիգա մանզումէ ի ճեպելիյէսինին չիմալի շարգի գըսմը։

(Ա) ԷՎՐՕՓԱ ՄԱՆԶՈՒՄԷ Ի ՃԷՊԵԼԻՑԷՍԻ

1. Էվրօփա մանզումէ ի ճեպելիյէսինտէն պա'զը սիլ-սիլելեր Պօսնանըն չիմալի զարպ ճիհէթինտէն մէմալիք ի 'Օսմանիյեյէ կելիպ, Բուսֆէի գրե'ասընը տաղլար վէ եայլալար իլէ ասլասուրուլար։ Պու սիլսիլելեր Ասրիա-թիք սիլսիլելերի վէ Պալղան սիլսիլելերի եսմի իլէ իքի գրսմա այրըլըը։

2. Աստրիաթիք սիլսիլելերի սէմթ ի իմթիտատճա վէնեսիք քէօրֆեզի սահիլինէ թագրիպէն միլեվապի տիւշերեք եունանիսթանըն ճէնուպի սահիլինէ վարըը-լար։ Տրին նէհրի պու սիլսիլելերի Պօսնա վէ Հերսէ-նիա եահուտ չիմալի վէ ճէնուպի տաղլարա պէօլեր։

(1) Պօսնա տաղլարը սահիլէ եագըն վէ միլեվասիթ իրթիֆա'ը 5,000 գառեմ օլան իքի սիլսիլէ իլէ պունլարա միլեվափրգ իմթիտատա ֆապաթ տահա աղ իրթիֆա'տա պուլունան պիր գաչ սիլսիլեսէնէ 'իպա-րեթ տիր։

Պօսնա գրե'ասը չարգա տօղրու կիթաիքճե էնկինէնէն պիր եայլա տըր։ Պու եայլա սէմթ ի իմթիտատը պիր օլան պիր գաչ սիլսիլէ իլէ տար տար վասիլերէ պէօլունմիւշ տիր։ Սիլ-սիլելեր, խուսուսա չիմալի չիվելերի աղաճլար վէ մէր'ալար իլէ էօրթիւլմիւշ, վասիլեր տահի միւնտիթ մէզրա'ա տըրլար։ Պու վասիլերին էն պէօյիւկ գույալդ բէեվելեր իլէ տօլու Հերսէք ասնճաղը տըր։ Հերսէքին չիմալի չարգինաէ վագը' Գուփրիս եայլասը 5,000 գառեմ իրթիֆա'ընտա տըր։

Պօսնա տաղլարընէն պէօյիք սիլսիլելերինէ Գարատաղ մէմ-լէքէթի բաղիթա ի ճիպալ օղոպ զերվելելրինտէն պա'զրսը 8,000 վէ 9,000 գառեմ իրթիֆա'ընտա արրլար։ Պու բաղիթատան Պալղանըն պա'զը սիլսիլելերի զուհուր էտէր։

(2) Ալպանիա, (Արնաուտլըգ) տաղլարը։ Պունլարըն պայը սիլսիլեսի, սահիլտէն ուզագ տիւշիպ Աստալար սէնիզի իլէ Ասրիաթիք սէնիզի արասընտա վագը' չիպ ի ճէզիրէնէն օրթասընը Թուրմուշ տըր։ Պու տաղ-լարըն սէմթ ի իմթիտատը ճէնուպի, իրթիֆա' ի միւ-թէվասիթի 4,500 գառեմ օլուպ, զերվելելրինտէն պա'ղրլարը 9,000 գառեմ իրթիֆա'ընա վարըը։ Ճէնու-պէ կիսիլիքտէ պու տաղլարըն իրթիֆա'ը ազալըպ եունանիսթանըն ճէնուպի ուճընտա անճաղ 1,500 գա-սեմինէն 'իպարեթ գալըը։ Ալպանիա տաղլարընէն սը-ֆէթէ ի մահտասէսինտէն պիրի' սարփ վէ գայալդ սըրմիլարը արասընտա սիւշէն տարաճըդ վասիլերին զի-յասէսի իլէ միւնազիթ օլմալարը տըր։

Ասրիաթիք սէնիզինէ տօղրու Ալպանիա տաղլարընտան իքի տալ ուզանմըշ տըր։ Ճէնուպէ սիւշէն տալ Գուսմարա տէ-նիզիպ, Ծանհա չիմալինտէն կէչեր, վէ Ավլօնա քէօրֆեզի-նի թանտիա էտէրէք 3 003 գառեմ իրթիֆա'ընտա օլան կլօսա պատրնու իլէ խիմամ պուլուր։

Ասատար սէնիզինէ տօղրու տահի իքի տալ ուզանմըշ տըր քի ճէնուպէ սիւշէնի Սէլանիք քէօրֆէզի սահիլինտէ 9,000 գառեմ նիւքսէք Օլիմիթոս տաղրնտաա խիմամ պուլուր։ Տի-կերլի Մանասթըրընն ճէնուպ ճիհէթինտէ պաչայըպ Ասատար սէնիզինէն չիմալի սահիլի պօյընտաա իմմիտատաա էտէրէք Մար-մարա գրյըընտաա Թէքիրտաղընտաա նիհայէթ պուլուր։

Պիւթիւն պու չիպ'ի ճէզիրէ, Պօսնա կիպի, պիր չօգ տաղ-լար իլէ պէօլունմիւշ պիր եայլա օլուպ, էն էնկին եերլերի չարգ ճիհէթինէ սիւշէր։ Արնաուտլուգա սիւշէն տաղլարընն խամթ ը իմմիտատը արգուրի սիւշափիւնտէն սիլսիլելերին մինվերի վէ սերելելերին իմթիզամը թա'յին էտիլմէգ։ Ասրիաթիք սէնիզի սահիլինտէ տաղլար էմէյինտէ պա'զէն էնսիպ վէ ալչագ օվալար պուլունուպ, պունլարընն Տրին նէհրի ազը իլէ Պէրաթ օվասը արասընտա սիւշէն գըսմը պամագլըգ տըր։

Մանասթըր իլէ Եանհա արասընտաքի սիլսիլէ տաղլարտա Օխրիտա, Փրէզրա վէ Գաստորիա նամ իւչ մինպիթ օվալար վար տըր։ Պու օվալարըն հէր պիրինինէ 6,000—8,000 գա-սեմ նիւքսէք տաղլար իլէ մուհաճ վէ սահհ ի պահրտան Թագրիպէն 2,000 գառեմ նիւքսէք պիրեր կէօլ պուլունուր։

3. Պալգան սիլսիլելերի իսքեր նէհրինին մէճրասը իլէ էագ'ըպի վէ չարգի օլարագ իքի գըսմա այրըլըպ Գարա տաղ բաղիթա ի ճիպալինտէն Գարա սէնիզէ գատար իմթիտատա էտէրլեր։ Պունլարտան, պիրի իս-թանպօլ պօղազընա պիրի տէ ատալար սէնիզինէ տօղ-րու իքի տալ ուզանմըշ տըր։

(1) Ղարպի Պալգան տաղլարը Ասրիաթիք տաղլարընն-տան Թէշէ"ուպ էտէն պիր Թագրմ սիլսիլելեր տիր քի ինհիթաժը չիմալ ճիհէթինէ օլան եիւզ միլեն գիյա-տէ կէնիշ պիր եիւքսէք եերի էօրթմիւշլեր տիր։ Պու սիլսիլելերին էն եիւքսէյի ճէնուպի օլան Զար տաղ սիլսիլեսի տիր։ Մէզգիւր սիլսիլէ Տիպրէ ճիվարընտա Տրին նէհրի քէնարընտան պայըպ չիմալի չարգա իմ-թիտատա էտէր, վէ չարգի ուճը Սամագով ճէնուպինտէ իսքեր նէհրինէ մէնպա' օլար։

Զար տաղ սիլսիլեսինին վատաթ իրթիֆա'ը 6,500 գառեմ գատար տըր։ Թունա հավզեսի իլէ Ասատար սէնիզի հավզեսի արասընտա խամթ ը ֆարլ ի միյան պու սիլսիլեսինին սըրմը տըր։ Պու սիլսիլէ մուխթէլիֆ եերլերատէ մուխթէլիֆ իսիմլերլե

Մէմալիք ի 'Օսմանիյեսինին սէօրթ մեվգի' ի Թապի'իսինի զքր էյլէ։

1. Բուսֆէի գրե'ասընտա տաղլար գա՞չ գըսմ տըր։

2. Ասրիաթիք սիլսիլելերինին սէմթ ի իմթիտատը իլէ մեվգի' ի խիմա-մը նէ տիր։ (1) Պօսնա տաղլարընը Թա'րիհ էյլէ։ Գարատաղ հագգընտա նէ՞ սէնիմիշ տիր։ (2) Ալպանիա տաղլարընը Թա'րիհ էյլէ։ Ասրիաթիք սէնիզինէ տօղրու իմթիտատա էտէն տաղլարը զիքր էյլէ։ Թէքիրտաղ հա՞նկը սիլսիլեյէ մէնսուպ տըր։ Օխրիտա, Փրէզրա վէ Գաստորիա կէօլլերինի Թա'րիհ էյլէ։

3. Պալգան սիլսիլելերինի Թա'րիհ էյլէ։ (1) Ղարպի Պալգան տաղլա-րընը Թա'րիհ էյլէ։ Զար տաղ սիլսիլեսի հա՞նկը սուար հավզեսի արասըն-

եաու օլուհուր , իւոքիւպլէն չիմալինուէ Գարա տաղ, տահա պէրիաէ Գուրպէչգա տէնիվիր : Էն նիւքսէք զերվէնի 10,000 գաուէմ իրթիֆա'ընաա օլուպ զարպի ուճընաա տրր : Շարգի ուճընաա Բիլօ զերվէնինին իրթիֆա'ը իսէ 8,000 գաուէմէ պալիզ օլուր : Ասրլ Զար տաղ ասլըլան զարպի ուճընըն չիմալի չիվինտէն Մօրավա նէհրի, ճէնուպի չիվինտէն վարտար նէհրի զուհար էտէր : Պիր գաչ տէֆ'ա 'ազիմ մուհարէպէէր մէյտանը օլմուչ Գօսօվա օվասը՝ Զար տաղըն չիմալինուէ վազը' վէ տաղլար իլէ մուհաթթ պիր եայլա արր : Զարպի Պայգան տաղլարընըն չիմալի սիլսիլէսի թագրիպէն 3,000 գաուէմ իրթիֆա'ընաա օլուպ Սըրպիա հուտուտընա տիւշէր :

Բիլօ տաղընաան միւնէ'ինպ օլան ՃՀսիօթ տաղը 7,000 գաուէմէն զիյատէ նիւքսէք զերվէէրի օլուպ , զրամէն Մարիչա նէհրինէն հավզէսինի թահսիատ էտէրէք Կէլիպօլուսընըն չիմալինէ տիւշէն Սարօս քէօրֆէզինէ միւնհէհի օլուր :

(2) Շարգի Պայգան տաղլարը իւքէր նէհրի մէնպա'ընաան պայլայըպ չարդա տօզրու Գարա տէնիզէ տէք միւմքէտաս օլուրլար : Պայգան տաղլարընըն պու զրամրինաա միւթէվասիթ իրթիֆա' 4,000 գաուէմ , էն նիւքսէք զերվէէրէրին իրթիֆա'ը 6,000 գաուէմ օլուպ , Գարա տէնիզէ հազլաչուրգա իրթիֆա' ազալըր :

Պու զրամրին պէօյիք սիլսիլէսի Գօճա Պայգան թէսմիյէ օլունան սիլսիլէ օլուպ Պուլղարիսթան իլէ Մարիչա օվալարը արասընաա սիվար կիպի պիր սէտա տիր : Պու սիլսիլէյէ միւհազ օլան տիկէր սիլսիլէլէր չիմալէ տիւշիւպ ալչագ տրրլար :

Քիւչիւք Պայգան տէնիզէն տաղ Գօճա Պայգանտան իսլիմիյէ ճիվարընաա այրըլան վէ Շումնուլա տօզրու իմմիատաա էտէն պիր սիլսիլէ տիր : Իսմրանճա տաղլարը տահի Գարա տէնիզին տահիլի պէյընաա ճէնուպա տօզրու ուզանմրչ պիր սիլսիլէ տիր քի Իսմրանպոլ պօզազը ճիվարընաա տիւշէն ճէնուպի ուճը Պէլղրատ օրմանը թէփէճիքլէրինատէն 'իպարէթ զալըր :

Պիր թագրամ նէհրէէր իլէ իսգա օլունան Պուլղարիսթան գրի'ասը՝ Պայգանըն չիմալինէ տիւշէն վէ սէմթ ի լինիմանը Թունայա տօզրու օլան պիր օվա տրր :

Մարիչա նէհրի օվասը չիմալ ճիհէթինատէն Գօճա Պայգան, զարպ վէ ճէնուպի ճիհէթլէրինատէն Տէսիօթ տաղլարը, վէ չարգ ճիհէթինատէն Իսմրանճա տաղլարը իլէ Թահսիա օլունմըչ վասի' վէ միւնպիթ պիր օվա տրր :

Կիւլ եաղր ճիհէթիլէ մէչհուր օլան Գըզանլըգ օվասը Գօճա Պայգանըն ճէնուպի էթէյինէ տիւշիւպ Գարաճա տաղ իլէ Մարիչա օվասընաան այրըլըչ տրր :

(Բ) ԱՍԻԱ ՄԱՆԶՈՒՄԷ Ի ՀԷՊԷԼԻՅԷՍԻ

1. Ասիա մանզումէ ի ճէպէլիյէսինին զարպի ուճը Ֆրանի վէ Տէճէ օվասընաան մա'տա պիւթիւն Ասիա ի 'Օսմանիյէյի սիլսիլէլէր վէ եայլալար իլէ տօլդուրմուչ տրր : Մանզումէնին պու զարպի ուճը իքինճի տէրէճէէ օլարադ իւչ մանզումէ ի'թիպար օլունա պիլիր .

(1) Աբարաթ մանզումէ ի ճէպէլիյէսի (2) Տօրօս մանզումէ ի ճէպէլիյէսի (3) Սիւրիա մանզումէ ի ճէպէլիյէսի :

Ասիա մանզումէ ի ճէպէլիյէսինին զարպի զրսը 100 տէն 150 միլ գատար վիւա'ախը օլան, վէ զարպա տօզրու կիմիաիք-ճէ իրթիֆա'ը էքսիլէն, վէ պիր չօգ սիլսիլէ ի ճիպալ իլէ միւնգասիմ պիր եայլա տրր քի Աֆղանիսթանը վէ չարգի 'Աճէմիսթանը կէչմիքճէն ասնկրա 'Ասիսպիսթան տէնիզի տահիլի պէյընաա չիմալի զարպա տօզրու իմմիատաա էտէր . պա'տէհու զարպա տէօնէրէք Ասիա ի սուզրա (Ասնաթօլր) չիսկ ի ճէզիրէսի սէվահիլինատէ նէհայէթ պուլուր : Թիւրքիա վէ 'Աճէմիսթանըն իսթիթ ը հուտուտը պու մանզումէ ի ճէպէլիյէ-

տաա հատատ ը ֆասիլ տիր : Սըրպիա հուտուտը օլան սիլսիլէնին իրթիֆա'ը-նը սէօյլէ : Բիլօ տաղընաան զուհուր էտէն տաղը հագգընաա նէ՞ տէնիլմիշ տիր : (2) Շարգի Պայգանըրը թա'րիֆ էյլէ : Իքի ճիհէթինատէ պուլունան օվալարը զիքր էյլէ : Գօճա Պայգանատան այրըլան սիլսիլէլէրի սէօյլէ : Պէկիբաա օրմանը հա՞նկը սիլսիլէյէ մէնհուպ տրր :

1. Ասիա մանզումէ ի ճէպէլիյէսի Թիւրքիանըն հա՞նկը սէմթինատէ պու-

տէն պիր չօգ սիլսիլէլէրին իսթիթ ը իմմիատաըը գա'թ' էտէր վազիյէթատէ տիւշէր :

(1) Աբարաթ մանզումէ ի ճէպէլիյէսի Գարա տէնիզտէն հուտուտ պայընաա ճէնուպէ տօզրու 500 միլ մէսաֆէ իչինատէն մէմալիք ի 'Օսմանիյէյէ կիրէն սիլսիլէլէր տիր քի սէմթի իմմիատաըրը 40ընճը տէրէճէ ի Թուրա գատար չիմալի զարպի՝ անատէն ասնկրա ճէնուպ ի զարպի օլարադ , Պահր ը Մէֆիա սահիլինատէ Տօրօս տաղլարընըն սէմթ ի իմմիատաընա թէպէտտիւլ էտէր : Աբարաթ սիլսիլէլէրինին միւթէվասիթ իրթիֆա'ը 7,500 գաուէմի կէչէր : Պու սիլսիլէլէր պիր չօգ վատիլէր չիւ'պէլէր իլէ արգադրի գա'թ' օլունաըղընաան միհվերլէրինին թա'յինի միւչքիլ տիր : Մէյհան նէհրինին մէճըսրը Ալա տաղ սէմթինատէ Աբարաթ մանզումէ ի ճէպէլիյէսինի Տօրօս մանզումէ ի ճէպէլիյէսինատէն այրըլը :

Աբարաթ մանզումէնի գարըչդ կէօրինիւբ իսէ տէ , պայլրճա իւչ սիլսիլէսի թա'յինի օլունա պիլիր . (ա) Քի-բրի-քան-էլէ-է տիր քի Զաղրօս (Շահօ) տաղընաան 'Օսմանըղը հուտուտընա տահիլ օլուպ , չիմալի զարպա իմմիատաա իլէ Տիյարպէքիր օվասը չիմալինատէն կէչմիքճէն ասնկրա ճէնուպի զարպա ուզանարագ իսքէնտէրուն քէօրֆէզի չարղընաա Սիւրիա մանզումէ ի ճէպէլիյէսի իլէ պիրլէչիր : Պու սիլսիլէյի Սօրան տաղլարը , Պօհման տաղլարը , Սասօն տաղլարը , Մէհրապ տաղը , Գարլը տաղ , Քէօսթէն տաղը վէ զայրինա թէչքիլ էտէրլէր : Ֆրաթ նէհրի պու սիլսիլէյի Մալաթիա ճէնուպընաա գա'թ' էտէր :

(բ) Պինկէօլ գոլ-էլէյէ Ալաշկերտ օվասընը իհաթէ էտէն բապիթա ի ճիպալատան պայլայարագ , զարպա վէ ճէնուպի զարպա իմմիատաա իլէ Իսքէնտէրուն քէօրֆէզի չիմալինատէ Գարաթաշ պուրնընաա նիհայէթ պուլուր : Պու սիլսիլէյի Ագ տաղ, Պինկէօլ տաղ, Մանատր տաղը , Սարը չիչէք տաղը, Լէյլէք տաղը , Պէյ տաղը , Գանը տաղ վէ զայրինա թէչքիլ էտէրլէր :

(ք) Գէֆ գոլը էլէյէ տահի մէզքիւր բապիթա ի ճիպալատան զուհուր իլէ, Էրզրում վէ Պայպուրթ արասընաան կէչէրլէք ճէնուպի զարպա ուզանըր վէ Պահր ը Սէֆիա սահիլինատէ Տօրօս տաղլարը իլէ պիրլէչիր : Պու սիլսիլէյի Կէօք տաղ, Գօփ տաղը, Տէրսիմ տաղը, Գարա պէլ տաղը, Խընզըր տաղը վէ զայրինա թէչքիլ էտէրլէր :

Պունլարատան Քիւրտիսթանի սիլսիլէսի՝ Տէճլէ իլէ Ֆրաթ մէնպա'լարը արասընաա, Պին կէօլ տաղը սիլսիլէսի՝ պիրլէչէրէք Ֆրաթը թէչքիլ էյլէյէն Մուրատ չայ իլէ Գարա սու մէնպա'լարը արասընաա, Գօփ տաղը սիլսիլէսի տահի Ֆրաթ հավզէսի իլէ Գարա տէնիզ հավզէսի արասընաա խաթթ ը ֆասլ ը միյահ օլուր :

Պօհատան տաղլարը իլէ Գօփ տաղ արասընաա Ասիա ի 'Օսմանիյէյինին էն եիւքսէք սէմթի օլան եայլալար տիւշէրր քի իրթիֆա'լարը 5,000 իլէ 6,500 գաուէմ արասընաա տրր : Իչթէ Ասիա ի 'Օսմանիյէյինին պէօյիք նէհրլէրի քեաֆիֆէլէյէն պու եիւքսէք սէմթինէն զուհուր էտէրլէր : Պահր ը Հաղէղէ տէօքիւլէյն Աբաս նէհրինին մէնպա'ը տահի պու սէմթէ տիւշէր :

Քիւրտիսթան սիլսիլէսինին չիմալ ի չարգ էթէյինէ տէնիզ իլէ իրթիսթարը օլմայան վան կէօլիսինին 5,500 գաուէմ եիւքսէք հավզէսի , վէ ճէնուպի էթէյինէ 2,000 գաուէմ եիւքսէք Տիյարպէքիր եայլասը վար տրր :

Աբարաթ մանզումէ ի ճէպէլիյէսինէ էն եիւքսէք տաղլար միւնհէֆի եանար տաղլար տրր , Աբարաթ տաղը (17,000 գաուէմ) Սիւրիան տաղ (12,000 գաուէմ) Նէմրուտ տաղը (11,000 գաուէմ) Պին կէօլ տաղը (11,000 գաուէմ) կիպի :

Աբարաթ մանզումէ ի ճէպէլիյէսինէէն Գարա տէնիզին տահիլի պէյընաա իմմիատաա էտէն ՍԱՀԻԼԻ ՍԻԼՍԻ-

լունուր : Թագահմ օլունարդը իւչ մանզումէյի սէօյլէ : Ասիա մանզումէսի հագգընաա նէ՞ տէնիլմիշ տիր : Աբարաթ մանզումէսինի թա'րիֆ էյլէ , իւչ մահիմմ սիլսիլէլէրինի , վէ հէր սիլսիլէնին պիր գաչ տաղընը սէօյլէ :

Գարա տէնիզ հավզէսի իլէ Ֆրաթ նէհրի հավզէսի արասընաա խաթթ ը

ԼԷՆԻՆ միւթէվասիթի իրթիֆա'ը 4,500 գատէմ տիր։ Պու սիլսիլէյէ միւշհադ տաղլար Գօփ տաղ իլէ Թրաքզօն արասընա տիւշէն ևէրլէրի տօղտուրըրլար, վէ տահա իլէրիտէ Անատօլը եայլալարընը չիմալտէն Թահտիտ էտէրլէր։

Մէզքիւր սիլսիլէյի Թէչքիլ էտէն տաղլարտան Թրապզօն ճիվարընտա վագը' Գօլաթ տաղը 9,500, Քէրասօն ճիվարընտա կրմզէթ տաղը 9,000, վէ Պրուսա ճիվարընտա Քէչիւ տաղը 8,000 գատէմ եիւքսէք տիր։

(2) Տօրօս Մանզումէ ի ձէպէլիյէսի Սէյհան նէհրի քէնարընտա Ալա տաղտան պաշլայարագ Պահր ը Սէֆիտ սահիլի պօյընտա զարպա տօղրու իմթիտատ էտէր։ Ղարպի ուճը՝ աչըլընչ եէլփազէ չէքիլինի անտըրան վէ Ատալար տէնիզի սահիլինտէ պուրունէլարլա նիհայէթ պուլան պիր գաչ տալա միւնգասիպ տիր։ Պու մանզումէտէ պաշլը սիլսիլէնին վասաթ իրթիֆա'ը 6,000, պա'զը զէրվէզլէրին իրթիֆա'ը տախի 11,000 գատէմ տիր։

Տօրօս սիլսիլէսի իլէ Գարա տէնիզ սահիլինէ տիւշէն սիլսիլէ արասընտա, ճէնուպտէ վէ չարգտա օլանլարը 4,000, չիմալտա վէ զարպտաքիլերի 1,500 եախօտ 2,000 գատէմ եիւքսէք պիր Թագըմ վասի' եայլալար վար տըր։ Խիւտավէնտիկեար վիլայէթի ճէնուպրընտա Տէմիրճի տաղլարը, Գասթամունի ճէնուպտէ Ալա տաղ, վէ Գօնիտտա էմիր տաղ Սուլթան տաղ կիպի պիր չօգ տաղ սիլսիլէլէր պու եայլալարը այրրտըյօրլար։ Պու եայլալար զարպէն էնէ էնէ տէնիզ սահիլինէ, ճէնուպէն վէ չիմալէն իտէ, պունլար իլէ տէնիզ արասընտա սէտտ վազ'իյէթինտէ պուլունան տաղլար էթէյինէ վարըրլար։

Շիմալտէ Աֆիօն գարա հիսարընտան Գօչ հիսար ճիվարընա գատար, վէ ճէնուպտէ Տէնիզլի ճիվարընտան Պուլղար տաղրընա գատար միւմթէտտա իլքի հատտար արասընա տիւշէն 40,000 միւրէպպա' միլ վիւ'աթլը սէմմէնի սուլտա տէնիզէ տէօքիւլմէսիյի իչին, բրմպզարը պիր Թագըմ կէօլլէր Թէչքիլ էտէրլէր։ Պու սէմմի' կէօլ-էմրէ, եախօտ (պէօյիւք գրսմը Գօնիա վիլայէթինէ տիւշտիւիւնտէն) Գէնէ հավզէ Թա'պիրի իլէ եատ օլունուր։

Տօրօս սիլսիլէսի տալլարընդն Գօնիա, Աֆիօն Գարա հիսար, վէ Քէօթահիա հանլարընտան Քէչիւ տաղընա գատար իմթիտատ էմմիչ օլանը՝ ճէնուպ ի զարպտան էտէն սըճագ բիւզկեարլարա սէտտ օլմասըյա չարգինէ տիւշէն սէմմլէրին հավասընա պէօյիւք Թէ"սիր էտէր։

Անատօլը եայլալարընդն ճէնուպլինտէ վագը' էրճիյաս տաղը (13,000 գատէմ եիւքսէք), Հասան տաղը (8,000 գատէմ), Գարաճա տաղ (5,000 գատէմ), Գարա տաղ (8,000 գատէմ), վէ Գուլա ճիվարընտա Գարա սիվրի իլէ Գափլան ալան տաղլարը միւնթէֆի եանար տաղլար տրրլար։ Պունլարտան էրճիյաս տաղը Միլասըն 300 ինճի սէնէօնէ գատար եանմադտա իտի։

(3) Սիւրիա Մանզումէ ի ձէպէլիյէսի իսքէնտէրուն քէօրֆէզի ճիվարընտա վագը' Ադմա տաղտան պաշլայարագ Պահր ը Սէֆիտ սահիլի պօյընտա ճէնուպէ տօղրու Պահր ը Ասմէրէ գատար իմթիտատ էտէն իքի սիլսիլէտէն 'իսպարէթ տիր։

Լիմնան սիլսիլէսի սէնիլէն զարպի սիլսիլէնին վասաթ իրթիֆա'ը Թագրիպէն 3,000 գատէմ տիր։

Լիմնան սիլսիլէսինէն չիմալի գրսընա ձէպէլ իւլ էքրատ վէ ձէպէլ Նուսայրի սէնիլիր։ Ձէպէլ ի Լիմնան Սայտա ճէնուպինտէ ևէհտսիյա Թէփէլէրինէ Թէհավվիւլ էտէր, վէ ևէրուչալիմ ճէնուպինտէ Թէքքար տաղ հէյէթինէ կիրիպ, Սուէյիշ իլէ Ադապա քէօրֆէզլէրինի այրրտան տաղլարտա նիհայէթ պուլուր։ Պու սիլսիլէնին էն ևիւքսէք դէրվէսի Թարա-

Ֆտսիլ ի միյահ հա'նկը սիլսիլէ տիր։ Ասիա ի 'Օսմանիյէնին էն ևիւքսէք սէմմի նէ°ըէսի տիր։ Գարա տէնիզ սահիլինտէքի սիլսիլէյի Թա'րիֆ էյլէ։

(2) Տօրօս մանզումէ ի ձէպէլիյէսինի Թա'րիֆ էյլէ։ Անատօլը եայլալարը նէ°ըէյէ տիւշէր։ կէօլլէր սէմմէնի Թա'րիֆ էյլէ։ Գօնիտտան Քէչիշ տաղընա տօղրու իմթիտատա էտէն սիլսիլէ նէ° սէպէպտէն հավայա Թէ'սիր էտէր։ (3) Սիւրիա մանզումէսինի իքի սիլսիլէսի իլէ Թա'րիֆ էյլէ։ Իրթիֆա'լարընը սէօյլէ։ Իքի սիլսիլէլէրի արասընա տիւշէն վասիլէրի սէօյլէ։

պուլուս գուրպինտէ պուլունուպ Ասի նէհրինէ մէնպա' օլան ձէպէլ էլ խօթիպ տիր։

Շարգի սիլսիլէ իսէ ձէպէլ 'Ակիա, ձէպէլ Րիհա, ձէպէլ էշ Շարգի վէ ձէպէլ էշ Շերա' տաղլարընտան 'իպարէթ օլուպ, քէսիք քէսիք օլարագ ճէնուպա տօղրու իմթիտատա իլէ ևէմէն տաղլարը իլէ նիհայէթ պուլուր։ Պու սիլսիլէնին տալլարը Պէրը էշ Շամ վէ 'Ակրապիսթան սահրասընտա եայլըպ, պիրիսի Պասրա քէօրֆէզինէ դատար վարըր։

Սիւրիա մանզումէ ի ձէպէլիյէսինին իքի սիլսիլէսի արասընտա ձէպէլ էս Շեյխսաէք միւմթէտտա օլուպ Թագրիպէն 100 միլ Թուլընտա, էլ Պուգա' տէնիզէն զայէթ միւնասիպ պիր վասի պուլունուր քի տէնիզինն սաթհընտան 2,500 գատէմ իրթիֆա'ընտա տըր։ էլ Պուգա'նդն չիմալտէսէ Ասի նէհրի վասիսի, վէ ճէնուպտէսէ տէնիզ սաթհընտան 1,300 գատէմ էնկէն Պահր ը Լութա ագան եօրտան նէհրի վասիսի, վէ տահա ճէնուպտէ Ադապա քէօրֆէզինէսէք իմթիտատա էտէն էլ Ղավր վասիսի պիրի պիր արտը որրա կէլմէլէրի իլէ Սիւրիա գրթ'ասընը չիմալտան ճէնուպա իքիյէ պէօլմիւչ 500 միլ ուզուն պիր վասի Թէչքիլ էտէրլէր։

'Ակրապիսթան եայլասը քեամիլէն քէչֆ էտիլմէմիչ տիր 5,000 գատէմ իրթիֆա'ընտա օլան ձէպէլ էշ Շերա սիլսիլէսի Պահր ը Ասմէր սէվահիլինտէն Հիճազ վէ ևէմէն իչէրիլէրինէ իմթիտատա էտէր։ Պու սիլսիլէնին պիր տալը օլուպ Նէճատէ վագը' ձէպէլ ի Թիվէյք Պահր ը Ասմ.ը իլէ Իրան քէօրֆէզի արասընտա խաթթ ը ֆասըլ ը միյան տըր։

(Գ) ՖՐԱԹ Վէ ՏԷՁԼԷ ՕՎԱՍԸՍ

1. Պու կէնիչ վէ ալչագ օվա չիմալտէ Ակրապիսթան մանզումէ ի ճէպէլիյէսինէ միւշհադ էն ճէնուպլի սիլսիլէ էթէյինտէն ճէնուպտէ Պասրա քէօրֆէզինէ գատար, վէ չարգտէ Զաղրօս տաղլարընտան զարպտէ 'Ակրապիսթան եայլասընա գատար միւմթէտտա օլարագ, Թուլը 600, 'արզը 200 միլ, մէսահէ ի սաթհիյէսի իսէ 120,000 միւրէպպա' միլ գատար տըր։ Պու օվանդն պէօյիւք դրսմը միւնպիսիթ օլուպ, եաղմուր մէվսիմինտէ կիւզէլ բավզա օլուր։

2. Ակրա սըրա Թէփէճիքլէր պուլունան պու վասի' մէվգի'ին ճիհէթի ի ֆնհիթաթը՝ տալարընդն սէմմի ի ճէրիյանընտան իսթիտալ օլունտրդը իւզրէ, ճէնուպի չարգ օլուպ, էն ալչագ եէրի Ֆրաթ մէճրասը տըր։

3. Պու օվատա պուլունան նէհրլէր միւրուր ի ղէման իլէ գայալարտա պիրեր մէճրա աչընտրըմիչ օլմազլա, հէր պիր նէհրին մէճրասը պէյլի իքի հատտա ասրասընա տիւշէր։ Պու իքի հատտա պա'զէն պիր պիրինէ եագըն իսէ տէ էքսերիա պիր իքի միլ վէ տահա դիյատէ ուզագ, վէ արա եէրլէրի զայէթ միւնպիսիթ արա պի տիր քի նէհրին ճօշտրդը մէվսիմտէ տու ալթընտա գալըր։ Նէհրին տույու քէնարընտան մէճրանըն մէզքիւր իքի հատտընա պադըլտրգտա Թէփէ կիպի կէօրիւնիւրլէր։

Ֆրաթ նէհրինին տաֆիլ զրսմընտա, եա'նի, Հիթտէն, Հիլէ ճիվարընտաքի Թաչլրգ Թէփէլէր միւտթէտտա ԹուԹուլարագ, տէնիզէ գատարքի գրսմընտա գայա տէյիլ չադըլ Թաշ պիրէ պուլունմազ։ Օվանդն Հիլէյէն Գուրնայա գատար Ֆրաթա ճիվար սէմմլէրինտէ տուլագ սաղլրգ ևէրլր չօգ տըր։

Գատիմտէ փէք չօգ տու ձէտվէլլէրի Ֆրաթ վէ Տէճլէ արասընտա աչըլմըչ իտի, չիմի իսէ պունլարդն չօղու Թօփրագ իլէ տօլմըչ օլմազլա գատիմտէ պադչէ սայըլմըչ փէք վասի' սէմմլէր գաֆր հալինէ կիրմիչլր։

'Ակրապիսթան եայլասը հա'նկը սիլսիլէյէ մէնսուպ տըր։ Պահր ը Ասմէր իլէ Պասրա քէօրֆէզի արասընտա հա'նկը տաղ խաթթ ը ֆասըլ ը միյան տըր։

1. Ֆրաթ վէ Տէճլէ օվասընդն հուտուտտրդը վէ մեսահէ ի սաթհիյէսինի սէօյլէ։ 2 Սաթհը նէ° հէյէթտէ տիր։ 3 Նէհրլէրի մէճրասը հագդընտա նէ° տէնիլմիշտիր։

Թաշ, տուլագ եէրլէրի, վէ տու ճէտվէլլէրի հագդընտա նէ° տէնիլմիշտիր։

(Դ) ԱՖՐԻԳԱ ՄԱՆՉՈՒՄԷ Ի ՀԷՊԷԼԻՅԷՍԻ

1. Աֆրիգա մանղումէ ի ճէպէլիյէսինէն անճադ շարդէ վէ չիմալի ուճլարը մէմալիք ի 'Օսմանիյէ տա-խիլինաէ տիր։ Շիմալի ուճ Հապէշիսթան բաղիթա ի ճիալինաէն կէլէն սիլսիլէլերուէն 'իպարէթ տիր։ Պու սիլսիլէլերին չիմալէ ասղրու իմփիրաթոր Պահր ը Ահմէր պոյընա տիւչիւպ Սիւէյիշ պէրզախընաա միւնթէհի օ-լուր։ իրթիֆա'լարը տախի ճէնուպաէ 3,000 այագ օլ-ուրը հալտէ չիմալէ կիլոմէթրճէ ազալարադ պին գա-տէմաէն աշաղըյա էնէր։

2. Շարդի ուճ Ամլա սիլսիլէ ի ճիպալինէն շարդի տաղլարը ուր քի պունլարըն իմփիրաթոր Պահր ը Սէֆիթ տահիլի պոյընա տիւչիւպ Թունուս վէ Թարապլուստան կէչէրէք Նիլին միւնասպոլ գուրպինաէ նիհայէթ պու-լուր։ Պու տաղլարըն իրթիֆա'ը Թունուստա 3,500, Թարապլուստա 2,300 գաաէմ օլուպ շարդա կիլոմէթր-ճէ ազալըը։

Նիլ մէճրաաը շարդի վէ չիմալի աէսկիսիդ պու-իքի սիլսիլէ ուճլարը արասընտա հատա ը ֆասիլ օլմուշ ուրը։

Թարապլուսըն ճէնուպինաէ վագը' Ֆէզզան բավզաս 1,800 գաաէմ իրթիֆա'ընտա պիր եայլա օլուպ 3,000 այագ ելի-սէք տաղլար իլէ իչ սէմթէ միւնգասիմ տիր։

Թարապլուս չարգինաէ վագր' Պէնղազի տահճաղը, 1,800 գաաէմ իրթիֆա'ընտա պիր եայլա ուրը։

ՊԱՊ Ը ՍԱԼԻՍ

ՆԷՀՐ ՎԷ ԿԷՕԼ

1. Մէմալիք ի 'Օսմանիյէտէ սէվահիլ գիյատէ իսէ տէ սէյր ի սէֆա"ինէ միւսա'իր նէհրլէր աղ ուրը։ Պու մէմլէքէթին մուխթէլիֆ եէրլէրինաէ պուլունան մանղումէ ի էնհարըն խէսա"իսի աթիտէքիլէր տիր։ (-) Մէճրանըն 'ալի գրամը չօդ միւմթէտա, գիյատէ մա"իլ վէ սիվրի զավիյէլի օլմասը, (բ) Մէճրանըն միւթէվասիթ գրամը գայէթ գրասա օլմասը։ Պինա"էն 'ալէյհ սույըն գուտ վէ թօփրադ կիպի կէթիրաիլի մէվասա՝ մէճրանըն գրամ ը սաֆիլինէ քիւլիյէթլէ նէթիջիպ մեղ-քիւր գրամը սըղ գրլար, վէ մունասպոլինաէ սէռուլէր թէչքիլ էտեր։

Նէհրլէրի աթիտէքի թագսիմ իւղրէ թա'րիֆ էտէ-ճէյիզ։

Պասրա քէօրֆէզինէ տէօքիւլէն նէհրլէր։

Պահր ը Սէֆիտէ վէ Ատալար տէնիզինէ տէօքիւլէն նէհրլէր։

Գարա տէնիզէ տէօքիւլէն նէհրլէր։

Ադրիաթիք տէնիզինէ տէօքիւլէն նէհրլէր։

Սիթէփ նէհրլէրի։

ՊԱՍՐԱ ՔԷՕՐՖԷԶԻՆԷ ՏԷՕՔԻՒԼԷՆ ՆԷՀՐԼԷՐ

2. Թիւրքիա նէհրլէրինաէն անճադ Շաթթ էլ 'Ադրապ Պասրա քէօրֆէզինէ տէօքիւլիւր։ Շաթթ նէհրի Ֆրանթ մանղումէ ի էնհարը մէճրաասընըն գրամ ը սաֆիլինաէն օլմասը հասէպի իլէ իլէրիսէ եալընըզ Ֆրանթ մանղում է ի էնհարընտան պահս օլունուր։

Աֆրիգա մանղումէ ի ճէպէլիյէսինին չիմալի ուճը նէ՞րէյէ գաաար իմ-թիտաա էտէր։ Իրթիֆա'ընը սեզլէ։ Շարդի գրամընը թա'րիֆ էլլէ։ Պու իքի սիլսիլէ արասընտա հա՞նկը ըրմագ տիւչէր։ Ֆէզզան վէ Պէնղազի հագ-գընտա նէ՞ տէնիվիչ տիր։

1. Մէմալիք ի 'Օսմանիյէնին նէհրլէրինին խէսա'իսինի սեզլէ։ Նէհրլէ-րին թագսիմինի սեզլէ։ 2. Պասրա քէօրֆէզինէ հա՞նկը նէհր տէօքիւլիւր։

3. Ֆրանթ մանղումէ ի էնհարընըն հավզէսի թահ-մինէն 275,000 միւրէպպա' միլ վիւա'աթընտա օլուպ, 235,000 միլ գաաարը հուտուտա ը 'Օսմանիյէ տախի-լինաէ տիր։ Շաթթ էլ 'Ադրապ պէրապէր սայրլարըը հալտէ Ֆրանթըն թուլը 1,760 միլ օլուպ, 1,250 միլի սէյր ի սէֆա"ինէ միւսա'իտ տէնիզէ պիլիր։

Ֆրանթ մէճրաաընըն 500 միլ միւմթէտա օլան 'ալի գրամընտա ինհիթաթ 4,300 գաաէմ օլմաղտա իմփիրաթոր Պահր ը Սէֆիտէ տահիլի պոյընա տիւչիւպ Թունուս վէ Թարապլուստան կէչէրէք Նիլին միւնասպոլ գուրպինաէ նիհայէթ պուլուր։ Պու տաղլարըն իրթիֆա'ընտա 3,500, Թարապլուստա 2,300 գաաէմ օլուպ շարդա կիլոմէթրճէ ազալըը։

Նիլ մէճրաաը շարդի վէ չիմալի աէսկիսիդ պու-իքի սիլսիլէ ուճլարը արասընտա հատա ը ֆասիլ օլմուշ ուրը։

Թարապլուսըն ճէնուպինաէ վագը' Ֆէզզան բավզաս 1,800 գաաէմ իրթիֆա'ընտա պիր եայլա օլուպ 3,000 այագ ելի-սէք տաղլար իլէ իչ սէմթէ միւնգասիմ տիր։

Թարապլուս չարգինաէ վագր' Պէնղազի տահճաղը, 1,800 գաաէմ իրթիֆա'ընտա պիր եայլա ուրը։

ՊԱՍՐԱ Ը ՍԷՖԻՏԷ ՏԷՕՔԻՒԼԷՆ ՆԷՀՐԼԷՐ

5. Պունլարըն էն մուհիմմի Աֆրիգա ի վուսթաաան ղու-հուր էտիպ Մըսըր տիյարընա հայաթ ը նէպաթի վէ-րէն Նիլ նէհրի տիր քի Ալպերթ Նիյանզաաան պաշ-լայարադ միւնասպոլինէ գաաար 3,000 միլ իմփիրաա էտէր։

Նիլ նէհրի Ալթպարա ըրմաղընըն սույընը ալարդաան ոօնկրա գուրադ վէ գումաղ եէրլէրաէն կէչմիյի ի-չիւն 1,300 միլ իմփիրաաոր մէսաֆէսինաէ հիչ սու ալմադ։ Նիլին սաֆիլ գրամընտա ինհիթաթը միլտէ անճադ իքի փարմադ ուրը։

Նիլին էն մուհիմմ սրֆէթի հէր սէնէ մու'այէն պիր մէվ-սիմտէ ճօչմասը ուրը։ Պու ճօչմադ քէյֆիյէթի Խարթումտա Մայիս այընտա պաչլար, վէ Գահրիյէտէ Ագոսթօս այընտա էն եիւքսէք տէրէճէսինէ վարըը։ Մըսըրն արագիսինին մահսուլ վէրմէսի Նէհրին ճօչմասընտա մէրպութ ուրը։ Նիլին ճօչմասը Գահրիյէտէ 25 գաաէմէ վարըը իսէ մահլուպ տէրէճէտէ սա-յուրը, 20 գաաէմտէն աչաղը օլուրը հալտէ գահր վուգու' պուլուր, 27 գաաէմտէն գիյատէ օլուրը հալտէ էքսինէր սու-սաա թէչէֆ օլուր։ Նիլին ճօչմադ մէվսիմի կէչմէքէն սուլարը չէքիլտիքտէն ոօնկրա Տէլթանըն վասի' արագիսի իւղէրինտէ պիր իքի փարմադ գայընպղընտա պիր թապագա չամուր գա-լըր։ Պու չամուր էքին իչինի կիւպրե իչինի կէօրիյօր։

Սիւրիա սահիլինտէ էն մուհիմմ նէհր Ասի նէհրի

3 Ֆրանթ հավզէսի գա՞չ միլ տիր։ Ֆրանթըն թուլըը սեզլէ։ 'Ալի գրամընըն ինհիթաթը գա՞չ գաաէմ տիր։ Վափօր իշչէմէսինէ մանի' նէ՞ տիր։

4. Ֆրանթըն չու'պէլերինի թա'րիֆ էլլէ։ Մարտին իլէ Սընճար տաղլարը արասընտա եաղմուրլար հա՞նկը ըրմաղա տէօքիւլիւր։ 5. Պահր ը Սէֆիտէ տէօքիւլէն ըրմագլարըն էն մուհիմմի հա՞նկըսը ուրը։ Նիլ նէհրինի թա'րիֆ էլլէ։

աիր քի էլ Պուդա՝ աէնիլէն Եայլանըն չիմալինաէն զուհուր իլէ Անթաքիա ճիվարընաա Սայէյաիյէաէ աէ-նիղէ աէօքիւլիւր։ Ուզունըզը 240 միլտիր։ Անթաքիա չիմալինաէ վադը՝ Ադ աէնիլ աէնիլէն կէօլիւն սուլարը պու նէհրէ աէօքիւլիւր։

Իսքէնտէրուն քէօրֆէզի զարալինաէ՝ պին պօղա տաղ իլէ Պէհէնէ արաբընա տիւշէն սէմմին սուլարընը ալան ձիհան չայ, վէ մէնապա՛լարը Ադրաաթ մանդումէ ի ճէ-պէլիյէսինին զարալի սիլսիլէլերի արաբընա տիւշէն Սէյ-հան չայ՝ տաղլարտան կէթիրաիքլերի թօփրադլար իլէ Թարտուս օվալարընը թէշքիլ էթմիշլեր։ Պունլար սէյր ի սէֆա՛լինէ միւթէհամմիլ աէյիլ տիրլեր։

Անատօլընէն զարալի սահիլինաէ մուհիմմ նէհր-լեր Աֆիօն Գարա հիսար սէմմինաէն զուհուր էաէն Մէնաէրէս սույր, վէ քէօթահյա ճէնուպինաէ վադը՝ Միւրատ տաղընն զարալի էթէքլերինաէն զուհուր էափ, կէօթիւրթիյիւ գումլար իլէ Իշմիր քէօրֆէզինի տօլ-տուրմուգտա օլան կէափա նէհրի տիրլեր։

Բումէլինին ճէնուպի սահիլինաէ էն մուհիմմ նէհր-լեր՝ Պալգանլարտան զուհուր էափ, Ֆիլիպէյէ գա-տար դայըդլա սէյր ու սէֆերէ միւսա՛իա օլան Մա-րիչա նէհրի, վէ Ցէոփօթ տաղլարը իլէ Զար տաղ ա-բարընտաքի մէնէքէթլերինին սուլարընը ալան Գարա սու, Սթրումա, վէ Վարտար նէհրլերի տիրլեր։

ԳԱՐԱ ՏԷՆԻԶ ՎԷ ՄԱՐՄԱՐԱ ՏԷՆԻԶԻՆԷ ՏԷՕՓԻՒԼԷՆ ՆԷՀՐԼԵՐ

6. Թունա նէհրի՝ միւնէպպի մէմալիք ի 'Օսմանլիյէ տա-խլինաէ տէյիլ իսէ աէ Թիւրքիայա էհէմմիյէթի ճիհէ-թիյէ դիքքէ չայան տըր։ Թունանընն սէյր ի սէֆա՛լինէ միւսա՛իա պիր չի'պէսի օլան Սավ նէհրի՝ վէ պու նէհրի թէշքիլ էաէն Պօյնա վէ Ցրինա նէհրլերի՝ չի-մալ ի Պօյնատա նագլիյաթի իչինն չօգ սուհուլէթի մուճիպ օլմուշլար տըր։ Պուլղարիսթանն օվալարընը սու-լայան իրքէր, վիա, Եանթրա, վէ Լօմ նէհրլերի Թու-նանընն Պալգան էթէլինաէ զուհուր էաէն չի'պէլերի տիրլեր։

Անատօլը սահիլինաէ Սամսօն չարգինաէ Գարա տէ-նիղ աէօքիւլէն եէչիլ ըրմադ՝ 200 միլ իմմիաատընա տա օլուպ, Ադրաաթ սիլսիլէլերինաէն կէթիրաիյի մէվատա ը Թիւրապիյէ իլէ Զարշամպա օվալարընը թէշքիլ էթմիշ վէ հէր սէնէ տափի պիր գաչ գաունմ 'իլավէ էթմէքտաէ տիր։

Եէչիլ ըրմադն միւնէպպինաէն զարալէն 40 միլ ու-զագ պիր եէրաէ Գարա աէնիղէ աէօքիւլէն Գըզըլ ըր-մադ՝ 360 միլ իմմիաատա էաէր իսէ աէ, միւնէպպի իաթթ ը միւթագիմ իւզրէ մէնապա՛ընատն անճագ 180 միլ ուզագ տըր։ Զարշամպա օվասը եէչիլ ըրմա-դըն էսէրի օլըդը կիսի Պաֆրա օվասը տա Գըզըլ ըր-մադըն իչի տիր։

Իսթամպօլ պօղազընատն չարգէն 80 միլ ուզագ պիր եէրաէ Գարա աէնիղէ աէօքիւլէն Սադդարիա նէհրի՝ 320 միլ իմմիաատա էաէր, վէ մէճրասընն 100 միլ մըդտարը պիր աղ Թաթհիր իլէ սէյր ի սէֆա՛լինէ գադիլ գըլընա պիլիր։

25 էր միլ Թուլը օլան Մանիսա վէ Ադալիօն կէօլ-լէրինի Մարմարա աէնիղինէ բաղլի էաէն Մըհալիչ չայը Մարմարա աէնիղինէ աէօքիւլէն էն մուհիմմ ըր-մադ տըր։ Քիչիք վափօրլար վէ դայըդլար պու ըր-մադատա իչլէր։

ԱՏՐԻԱԹԻՔ ՏԷՆԻԶԻՆԷ ՏԷՕՓԻՒԼԷՆ ՆԷՀՐԼԵՐ

7. Պունլարտան էն մուհիմմ օլանլարը Տրին իլէ Պօյա-նա նէհրլերի տիր։ Տրին նէհրի ճէնուպէ ադան Գարա Տրին վէ չիմալէ ադան Ադ Տրին նէհրլերինին պիրլէշ-մէսինաէն թէշքէք-փիլ էափ, զարալա ասղրու իմմիա-տատա իլէ, լէշ ճիվարընատա աէնիղէ աէօքիւլիւր։ Սա-ֆիլ դըսմը սէյր ի սէֆա՛լինէ միւսա՛իա վէ միւնէպպի աէյիթա տըր։

Պօյանա նէհրի 30 միլ Թուլընատա օլան Ըշգօարա կէօ-լինաէն աէնիղէ իմմիատատա էափ, քիչիք կէմիլեր պըր։

ՍԹԷՓ ՆԷՀՐԼԵՐԻ

8. Սթէփ նէհրլերի, աէնիղէ աէօքիւլմէյէն նէհրլեր պիր քի էքսէրիա աճը եա Թուղը կէօղեր թէշքիլ է-աէրլեր։ Մէմալիք ի 'Օսմանլիյէնին, Գօնիա վան վէ Միւրթա սէմմիլերինաէ օլարագ, իւչ հավզէաէ Սթէփ նէհրլերի պուլունուր։ Պու նէհրլեր քիչիք օլտուգ-լարը իչին անճագ թէշքիլ էթմիքլերի կէօղէրտաէն պահա օլունուր։

(1) Գէնէ հավզէաէ Ցօրօս տաղլարը չիմալինէ տիւ-չիւպ եիրմի պէշ գատար կէօլիւ հավի տիր։

Պու կէօղէրին պէօյիւճէք օլանպրընատն Թուզ կէօլիւ (50 միլ Թուլընատա), Զարտագ (25 միլ Թուլընատա), վէ Գարա փու-նար կէօղէրի Թուղը տըր։ Պա'զըլարընատա Թուզ օ գատար չօգ օլուր քի կէօլիւն սահիրնատա գալըն պիր Թապագա պազ-լար։ Պուլտուր կէօլիւ (20 միլ Թուլընատա) աճը տըր։ Ադ չէ-հիր կէօլիւ (15 միլ Թուլընատա), Էրկէաիր կէօլիւ (40 միլ Թուլընատա), Պեյ չէհիր կէօլիւ (40 միլ) վէ պունուն սուլընը ալան Սուղլա կէօլիւ (10 միլ Թուլընատա) Թաիլը օլըդղըրը իչին տաղլար ալթընատն հէր պիրինին պիրէր մահարաճը օլմասը իհթիմալ տըր։ Պեյ չէհիր կէօլիւնուն սահիր 3 600 գատէմ իրթիֆա'ընատա տըր։ Պու կէօղէրին տաղ իլէ մուհաթթ օլմա-յանլարը՝ գրչըն պէօյիւրէր, վէ հաղըն նա քիչիւլիւրլեր, նա-իսա քեամիլէն մահվ օլուրլար։

(2) Վան հավզէնուն օն գատար ուճագ չայլար 80 միլ Թուլընատա վէ 1,200 միւրեպպա՝ միլ վիւա՛աթընատա օլան վան կէօլիւնէ աէօքիւլիւր։ Պու կէօլ ճաը օլուպ, չարփադը դայալար իւղերինէ նահրան աէնիղէն պիր նէվ՝ ասատա հասըլ էաէր։

(3) Սիւրէնէն իքի հավզէսինաէն պիրի՝ Ֆրաթ օ-վասը իլէ Միւրատ տաղլարը արաբընա տիւշէր։ Պու հավզէաէ պիր գաչ չայ զուհուր էափ Պերր էշ Շամ գումլարընատա ղայդ օլուրլար։

Մէսէլա Հալէպպէն կէչէն Գուէյդ չայր, վէ Շամըն միւնէպիթ արագիսինէ տու վէրլէն Պարատա նէհրի։

Ցիկեր հավզէ Լիսինան իլէ ձէպէլ էշ Շարգի սիլսի-լելերի արաբընա տիւշէն վէ աէնիղ սահիրնատան էնկինն օլան Եօրատան հավզէսի տիր։

Եօրատան նէհրի Հուէյ նամ կէօլճիքաէն չըգարըր եէրաէ 41 գատէմ, տատա ճէնուպաէ 13 միլ Թուլրնատա Թիպէրիա կէօ-լինէ ավօքիւլտիւյիւ եէրաէ 368 գատէմ, վէ տատա 60 միլ ճէնուպաէ, Պահր ը Լութէ տէօքիւլտիւյիւ եէրաէ 1,300 գա-

Պահր ը Սէֆիաէ վէ Ատապար աէնիղինէ տէօքիւլէն մուհիմմ նէհրլերի զէքր էլէ։

6 Թունա նէհրինին մէմալիք ի 'Օսմանլիյէյէ միհնուպ շի'պէլերինի սէօյլէ։ Անատօլընէն Համինը նէհրլերի Գարա աէնիղէ տէօքիւլիւր։ Զար-շամպա վէ Պաֆրա օվալարը հագգընատա նէ՞ աէնիղիշ տիր։ Մարմարա աէնիղինէ տէօքիւլէն պիր ըրմադը Թա'րիֆ էլէ։

7. Ադրիաթիք աէնիղինէ տէօքիւլէն իքի ըրմադ զէքր էլէ։

8. Սթէփ նէհրլերի հավզէլերինի վէ կէօղէրինի Թա'րիֆ էլէ։

տէմ էնկին տիր։ Ղայէթ թուզը օլան պահր ը լուքըն թուզը 40 միլ, 'արզը 9 միլ, 'ուսգը՝ չինալ ճինէրլինաէ 1,300, ճէնուապին նըսֆընտա 6—12 գաաէմ տիր։

ՊԱՊ Ը ԲԱՊԻ'

ՀԱՎԱ Ը ԻԳԼԻՄ

1. *Մէմալիք ի 'Օսմանկյէ հալաճա իւչ վինթագա, եա'նի մինթագա ի հարրէ, մինթագա ի գուրպ ի հարրէ վէ մինթագա ի մև'թէտիլէ տախիլինաէ տիր։*

2. *ՄինՃագա ի հարրէ՝ հէրարէթի 72 տէրէճէ օլան խաթթ ը թէհաւլի ճէնուապինէ տիւչէն սէմթի հավի տիր։ Պու սէմթ (պահր ը Սէֆիատէն սահիլի մևսթէհնա օլարագ) Թարապլուս, Մըսըր, 'Աբապհանի վիլայէթ-լէրի, վէ Ֆրանթ վէ Ցէճլէ օվասընըն ճէնուապի ուճրնսան 'իապարէթ տիր։*

Պու մինթագայա տիւչէն Հիճազ իլէ Նուպանըն հէրարէթ ի միթէվասիթէ ի սէնէվիյէսի 90 տէրէճէ օլուպ, տիւնեանըն պաչգա պիր սէմթինաէ պուրատա օլորդը գաաար հէրարէթ կէօրիւլմէզ։ Եէմէն վէ Սուտան խաթթ ը խթիվայա տահա եապըն տիւչէրլէր իսէ տէ, վաֆիր եաղմուրլարը սէպէպինաէն Հիճազ գաաար սրճագ օլմազլար։

3. *ՄինԹագա ի Գուրպ ի հարրէ հէրարէթի 72 իլէ 60 տէրէճէ օլան իքի խաթթ ի թէհաւլի արատընա տիւչէն սէմթի հավի տիր։ Պու սէմթ Աբնաուտլըդը, Աատալարընը, Տօրօս տաղլարընըն ճէնուապինէ տիւչէն տահիլ օվալարընը, Ֆրանթ վէ Ցէճլէ օվասընըն չինալի դրամընը վէ Անատօլլուս Գոնեատան Զանագ գա'ա պօղազընա իմթիտաա էտէն սիլսիլէ ի ճիպալընն զարպինէ տիւչէն սէմթլէրի հավի տիր։*

Անատօլընըն զարպի սէմթլէրի՝ տաղլար վասրթաաը իլէ փօրնազա գափալը վէ Պահր ը Սէֆիատէն էտէն սրճագ բիւզկեարլարա աչըգ գալմըշ օլորդլարը իչինն չարպի սէմթլէր գաաար իմթիլաճ ը հէրարէթէ տիւչար տէյիլ տիրլեր։ Տօրօս ճէնուապինէ տիւչէն տահիլ օվալարընտա հէրարէթ չօգճա տրը։ Պու մինթագայա տիւչէն պա'զը նօգթալարընը հէրարէթ ի միթէվասիթէի պէր վէճճ ի աթի տիր։

Իզմիր 61 տէրէճէ, Թարսուս 69 տէրէճէ, Մուսուլ 68 տէրէճէ։ Մուսուլտա եաղ փէք չէփտա (պա'զէն 128 տէրէճէ ի հէրարէթ օլուր) գըշ սօղուգճա օլորդընտան միթէվասիթ հէրարէթի Թարսուս գաաար տէյիլ տիր։

4. *Հէրարէթի 60 տէրէճէ օլան խաթթ ը թէհաւլինէն չինալինէ տիւչէն սէմթլէր, եա'նի Պօսնա, Պուլղարիսթան, Բումէլինին Սէլանիք չարգինէ տիւչէն դրամը, վէ Ադհա ի 'Օսմանկյէնին եօզարտա գիքր օլունան սէմթլէրինաէն մա'տասը ՄԻՆԹԱԳԱ Ի ՄԻՒ'ԹԷՏԻԼԷ տախիլինաէ տիր։*

Պու մինթագայա տիւչէն սէմթլէրաէ հավա ի իգլիմ իւզերինէ բիւզկեարընն եախօտ իրթիֆա'րն Թ"սիրի միլյոլէրի չօգ տրը։ Գաֆգաս սիլսիլէ ի ճիպալընըն զարպի ուճը իլէ Էվրօպա մանզումէ ի ճէպէկյէսինին չարգի ուճը արատընտա Բուսիա սթէփերի իլէ Գարա տէնիզ կիպի տաղըդ 'արիզսիզ եէրլեր պուլունարդընտան, չինալ ի չարգտան էտէն րիյահ ի Թիճարէթ (ֆօրեաշ) պու աչըգ գափուտան Անատօլընըն չինալի զարպ սէմթլէրինէ վուրմաղա հավա ի իգլիմէ պէրուտէթ վէրիր։ Պու սէպէպէ մէպնի տիր քի Գարա տէնիզին Սինօպ զարպինէ տիւչէն սէվահիլի, (խաթանպօլ տախիլ օլարագ) եաղըն սէրին, գըշըն պա'զէն զայէթ սօղուգ օլուր իքէն, Գարա տէնիզին Սինօպտան չարգա տիւչէն սէվահիլի օլ գատար սօղուգ օլմագ, զիրա Գաֆգաս տաղլարը պու չարգի սէվահիլէ սիրէր օլմուշ տըր։

Ասիա ի 'Օսմանկյէնին չարգի զրամընտա, իրթիֆա' չօգ օլարդը իչին, գըշ մէվսիմի' 'արզը չօգ օլան Մօսգօվա եախօտա փէթէրսպուրկ գաաար սօղուգ օլուր։ Պու գրամտա պուլունուպ չինալի տաղլար սիրէրինէ տիւչէն եայլալար՝ չէմնին չու'ալարընա ուճուգի պիր սաթհ աչարգլարընտան եաղըն 90 վէ 100 տէրէճէ ի հէրարէթէ օղրարլար։ Հէրարէթ ու պէրուտէթին պու գաաար ֆահիչ իրթիլաճը Թիւրքիանըն տաղըդ սէմթլէրինէ մահտուտ տրը։ Խաթթ ը սէլճ (գար էրիհտիյի իրթիֆա') Բումէլիաէ 10,500, Տօրօս տաղլարընտա 11,000 վէ Աբարատ տաղլարընտա 12,000 գաաէմ տիր։

Պու մինթագատա պուլունան պա'զը մէվգի'լէրին միթէվասիթի հէրարէթի պէր վէճճ ի աթի տիր.

Խաթանպօլ, 57½ տէրէճէ, Թրապզօն, 59 տէրէճէ, Գայսէրի (3,800 գաաէմ իրթիֆա'ընտա), 54 տէրէճէ, Էրզրում (6,000 գաաէմ իրթիֆա'ընտա), 43 տէրէճէ։

5. *Րիյահ ու Ըմթար (բիւզկեար վէ եաղմուր) ՄԻՆԹԱԳԱԼԸՐԸ։ Մէմալիք ի 'Օսմանկյէնին 30ընճը տէրէճէ ի 'արզըն ճէնուապինէ տիւչէն գըամը՝ մէսէլա 'Աբապիսթան չիպճ ի ճէղիրէպի իլէ Մըսըրն գրամ ը ա'զամը մինթագա ի րիյահ ի Թիճարէթ տախիլինէ, մէգքիւր տէրէճէնին չիմալինաէքի սա'իր մէսիէքէթլէր իսէ մինթագա ի մէտար տախիլինէ տիւչէր։*

6. *ՄինԹագա ի Րիյահ ի Թիճարէթ տախիլինէ տիւչէն մէմալիքտէն 'Աբապիսթան իլէ Պահր ը Ա՛նմէրին 18ինճի տէրէճէ ի 'արզ չիմալինաէ վագը' տէվահիլի՝ եաղմուրսըզ սէմթտէն օլուպ, եաղմուրլարը նաահր վէ Թօփրագլարը մահտուտլարզ տըր։ Եէմէնտէ, Պահր ի Հինտտէն րուԹուպէթի բիւզկեարլար էտախի իչինն, վէ խարթում սէմթինաէ, հէր կիւն եաղմուր եաղան մինթագա ի սիւքիւնէթէ եաղըն օլորդը իչինն վաֆիր եաղմուր հէր մէվսիմտէ եաղար։ Պու մինթագատա չարգի բիւզկեար էսէր, ֆագաթ իլք պահարտա ճէնուպ ի զարպտէն տաղտի խաֆէն տէնիլէն բիւզկեար արա սըրա էսիպ, սրճագ օլորդընտան էհալիյէ չօգ սըղընթը վէրիր։*

7. *ՄինԹագա ի Մէտարտա եաղըն րիյահ ը Թիճարէթի, դրշըն իսէ րիյահ ը մուխթէլիֆէ էտախի իչինն, Թիւրքիյանըն պու մինթագայա տիւչէն դրամընտա եաղըն չիմալի չարգտան րուԹուպէթսիզ բիւզկեար էսմէսի լազըմ կէլիր իսի, ֆագաթ քէսրէթլէ պուլունան սիլսիլէ տաղլար բիւզկեարընն սէմթ ի հուտուպընը տէյիլթիրիր, տէնիպլէրին գուրպիյէթի տախի հալանըն լուԹուպէթինի արԹըրըր։ Պունուն իլէ պէրաբար պու մինթագանըն գրամը ա'զամընտա եաղմուր մէվսիմի գրշ վէ իլք պահար տըր։*

8. *Պահիլ՝ մէմլէքէթին իչէրի Թարաֆընտան, տաղ վէ տաղ էթէքլէրի՝ տաղլար իլէ մուհաթթ եայլալարտան, վէ իքի սիլսիլէ ի ճիպալա զավիյէ տիւչմիւշ պիր սահիլ՝ պաչգա սահիլտէն գիյատէ եաղմուրը օլուր։ ՄինԹագա ի մէտար տախիլինաէ եաղմուրընն միգտարը՝ միթէվասիթի հիսապ իւզրէ տէնէտէ 30 փարմագ դատար օլուր, ֆագաթ պա'զը սէմթլէրինաէ տահա աղ, պա'զը սէմթլէրինաէ տախի տահա չօգ եաղար։*

Ատրիանթիք սահիլինաէ, Թրապզօնտա, Թարսուս սէմթինաէ վէ Սիւրիանըն չիմալի սահիլինաէ եաղմուր չօգ (40 փարմագ) վէ Ֆրանթ օվասը (8—10 փարմագ) իլէ Անատօլընըն տաղ-

---

1. *Մէմալիք ի 'Օսմանկյէ հաճնկը մինթագալար տախիլինաէ տիր։* 2. *Մինթագա ի Հարրէյէ տիւչէն գըամընը սէօյլէ։ Պու մինթագայա տիւչէն սէմթին հէրարէթի հագգընտա նէ՞ սէնիլմիշ տիր։* 3. *Մինթագա ի գուրպ ի հարրէյէ տիւչէն սէմթլէրի սէօյլէ։ Անատօլընըն զարպի սէմթլէրի հավաճա նէ՞ ճինէթի իլէ չարգի գրամընտան ֆարգլը տրը։* 4. *Մինթագա ի միւ'թէհիրկյէ տիւչէն սէմթլէրի վէ հուտուտընը սէօյլէ։ Րիյահերըն հավա ի իգլիմ իւզերինէ Թ"սիրինաէն միտալ կէթիր։ Խրթիֆա'ըն Թ"սիրինաէն, Թիւրքիա տաղլըգ սէմթլէրինին հավալընա տա'իր նէ՞ խուսուս գիքր օլունմուշ տըր։*

5. *Մէմալիք ի 'Օսմանկյէ հաճնկը րիյահ սէմթլէրինէ տիւչէր։* 6. *Մինթագա ի րիյահ ի Թիճարէթէ տիւչէն գըամընը սէօյլէ։ Պու սէմթլէրաէ եաղմուր հագգընտա նէ՞ սէնիլմիշ տիր։ Պաչլըճա էսէն րիյահեար նէ՞ տիր։* 7. *Մինթագա ի մէտարտա էսէն բիւզկեարլարը Թա'րիֆ էյլէ։* 8. *Եաղմուրըն միգտարը նէ՞յէ կէօրէ օլուր։ Եաղմուրըն միգտար ը նիսպը գա՞չ փարմագ տրը։ Եաղմուրը չօգճա օլան պա'զը սէմթլէրի գիքր էյլէ։*

լար իլէ մուհաթ իչ եայլալարընտա ազ (10—20 փարմագ) օլուր։ Մէսէլա եօզղաթ (իրթիֆա'ը 4,000 գաէմ պիր) ճիվարընտա իւչ այ, եա'նի եազ մէվսիմի գուրագ կէչէր։ Պազտատտա սէնէէ եաղմուր եաղտըղը կլինղէր հիսապ էտիլսէ 20 կիւնիւ նատիր կէչէր։ Գօնիա օվալարընտա տախի եաղմուր էքսիք պիր։ Խաթանպօլտա սէնէէ 66 կիւն, վէ Թրապզօնտա սէնէէ 96 կիւն եաղմուրը օլուր։ Ադրաթի մանզումէ ի ճէպէլիյէսինին չարգի գըսմընտա եաղմուր ղիյատճէ օլտըղընտան օ սէմթլէր մէնպա' օլտըղարը պիր չօգ ըրմագլարա վաճիր սու վէրիլէր։

ՊԱՊ Ը ԽԱՄԻՍ

ՆԷՊԱԹԱԹ ՎԷ ՀԱՅՎԱՆԱԹ

1. *Մէմալիք ի 'Օսմանիյէէ պահր ը Սէֆիա պուդ'ասը, Սթէվ պուդ'ասը, Գաֆր պուդ'ասը, վէ Սուտան պուդ'ասընտան 'իպարէթ աէօրթ պուդ'ա ի նէպաթ վար տըր։*

2. Պաէր Ը ՍԷՖԻՏ ՊՈՒԴ'ԱՍԸ՝ *Ֆրանթ օվասընտան վէ Սիւրիանըն ճէնուպի դըսմը իլէ 'Ադրապիթանտան մա'տա պիւթիւն Ադիա ի 'Օսմանիյէի, Մըսըր իլէ Թարապլուսըն սէվահիլինի, քէզալիք Բումէլի դրթ'ասընը հավի տիր։* Պու պուդ'անըն սահիլ սէմթլէրինէէ էքսէրիա՝ *վէ իչէրի սէմթլէրինէէ պա'զէն տաղ սիլահլէլէրի օրմանլար իլէ էօրթիւլմիւչ տիր։*

Պու օրմանլարատա 2,300 գաէմ իրթիֆա'րնա գատար քէսթանէ, Բումէլիէէ 3,500, Անատօլըտա 5,000 գաէմմէ գատար մէչէ, տիչ պուտագ, գավագ, վէ (Տօրօս տաղընտա) չինար ագաճլարը, տահա եիւքսէքէէ եախօտա տահա եիւքսէք օլմայրագ տահա սօղուգ օլան եէրլէրէէ կէօլկէն վէ չամ ագաճլարը զալէպէ էտէր։ Գատիմէէ Գօնիա օվալարընտան մա'տա պիւթիւն Անատօլը վասի' պիր օրման իտի։

3. Սթէֆ ՊՈՒԴ'ԱՍԸ, *Ֆրանթ վէ Տճէյէ օվասընը վէ Սիւրիա տաղլարը չարգինէէ տիւչէն սէմթլէրի հավի տիր։* Պու եէրլէրէէ եաղմուր սէնէէ անճագ պիր գաչ կիւնտէ եաղմուրը վէ բուխուպէթ ազ օլմուրը իչինն նէպաթ պիր գաչ նէվ'է միւնհասը ըտր։

4. Գաֆր ՊՈՒԴ'ԱՍԸ *Սիւրիանըն էն ճէնուպի սէմթի, Թարապլուսըն պէօյիւք դըսմընը, Մըսըրը, Հիճազը, Նէճտի, վէ Թրհամայը հավի տիր։* Պու պուդ'ատա բավզա խարիճինէէ թէք Թուք պիթէն նէպաթ եէչիլ բէնգիլ օլմայրագ, կէօվտէնին վէ սաիրն գալըն օլմասը վէ պէյազ ղրմնի թիւյլերի հէմ տէ տիքէնլերի պուլունմասը յլա քէսագ ի թէմէյիւգ էտէր։ պա'զը նէվ'լերինին սաիր տախի ղամղ տամլարը իլէ էօրթիւլիւր։ Գաֆր պուդ'ասընըն Ֆէզզան, Նիլ վատիսի, Հիճազտա վատի Ֆամմա իլէ Թա''իֆ կիպի բավզալարընտա խուրմա աղաճը, իւզիւմ վէ սա''իր մէյվէլէր, պուղտայ, փամպուգ, վէ չիվիա զէր' օլունուր։

5. Սուտան ՊՈՒԴ'ԱՍԸ *Մըսըրն 20 ինճի տէրէճէ ի 'արզ ճէնուպինէէ տիւչէն գըսմընը, վէ 'Ադրապիթանըն հէմ ճէնուպի հէմ չարգի սէվահիլինի չամիլ տիր։* Պու պուդ'ատա եաղմուրլար պօլ օլըղընտան, սադզը, գավադ, խուրմա, վէ մէվզ աղաճլարը վէ մինթագա ի հարրէ նէպաթաթը պուլունուր։

6. *'Օսմանլը Թօփրաղընտա ՋՐԱ'ԱԹԸՆ 'ալի պիր տէ-*

րճէյէ վարմասընտա միւսա'իտ խուսուսլար միքէմմէլ տիր։ Պահր ը Սէֆիտ պուդ'ասը իլէ Սուտան պուդ'ասընտա իգթիզա էտէն բուխուպէթ վէ գուվվէթ մանթըղ տէրէճէէտէ օլմայրագ ճիւզի'' պիր գաչ սէմթ միւսթէնա օլարագ սա''իր եէրլէրի ֆէվգ էլ'ատէ պէրքէթլէ մահսուլ վէրիր։ Պու միսիլլիւ պիր մէմլէքէթտէ ղրա'աթ եիւզիւնէէն հասըլ օլաճագ սէրվէթ ու սամանն՝ ղրա'աթճա կէօսթէրիլէճէք մէհարէթէ պաղը ըտր։

Սթէֆ վէ գաֆր պուդ'ալարընտա ղրա'աթ՝ սու ճէտվէլէրի աչըլա պիլիր սէմթլէրէէ միւնհասը ըտր։

7. *'Օսմանլը մէմալիքինին էն մուհիմմ ՄԱՀՄՈՒԼԱԹ Ը ՋԷՐ'ԻՅԷՍԻ ամիտէքիլէր տիր։*

(1) Ղըտա Նէպաթաթը։ Պ—ղ—յ Ադրաթի մանզումէ ի ճէպէլիյէսինին էն եիւքսէք վէ աչըգ եայլալարընտան մա'տա սա''իր հէր սէմթլէրտէ, հաթթա, վազի միւսա'ատէսի իլէ, իրթիֆա'ը 7,000 գաէմ օլան պա'զը եէրլէրտէ պիլէ էքիլյօր։

Ադէթ՝ Պահր ը Սէֆիտ պուդ'ասընըն հէր ճիհէթինէէ պուլունուր։

Փէրէճ՝ հէմ հէրաբէթ հէմ տէ նէվ'ու նիւմասընըն պիր միւսաէթինէէ վաֆիր սու իգթիզա էթտիյի իչին, մէհէքէթին ճէնուպի օվալարընտա վէ տաղլըգ սէմթլէրինին սըճագ վասիլէրինէէ պօնտասան Սուտանա գատար զէր' օլունուր։

Մըսըր պ—ղ—յը փէք եիւքսէք սէմթլէրտէ մաթլուպ տէրէճէէ եէթիշմէզ իսէ տէ, օլ գատար սօղուգ օլմայան պա'զը տաղլըգ եէրլէրինէէ չօգճա եէթիշիրլիյօր։

Ե—ճֆ իլէ Լվ—ր՝ հէրաբէթի չօգ օլմայան սէմթլէրէէ վէ խուսուսա Բումէլի դրթ'ասընտա զէր' օլունուր։

Փաֆրնէ՝ էն զիյատէ Բումէլինին զարպի սէմթլէրինէէ զէր' օլունմագտա ըտր։

(2) ՓԱՏՊՈՒԴ՝ *Ադիա ի 'Օսմանիյէնին պիր չօգ սըճագ վասիլէրինէէ, ճէնուպի սէվահիլինէէ, Մըսըրտա վէ եէմէնէէ էքիլիր։*

(3) Շէֆէր՝ *Մըսըրն մուհիմմ պիր մահսուլ ըտր։*

(4) Գաէվէ՝ *եէմէնին միւնպիթի եայլալարընտա եէթիշիր։*

(5) Թուրթուրին՝ *Պահր ը Սէֆիտ պուդ'ասընըն հէր ճիհէթինէէ վէ Մուշ օվասը կիպի եիւքսէք սէմթլէրինէէ պիլէ մուխթէլիֆ նէվ'լերի օլարագ քէսրէթլէ զէր' օլունուր։* Էն ա'լասը Սիւրիատա վէ Սէլանիք չիմալինէէ եէթիշէթիրիր։

(6) Իֆէֆ իչին եէթիշէթիրլէն տուէթ աղաճը՝ *Պահր ը Սէֆիտ պուդ'ասընըն հէր ճիհէթինէէ կէլիչէ պիլուիչինէէն, իւիւք պու մէմլէքէթին փէք մուհիմմ պիր մահսուլը սայըլըր։*

(7) *Մէմալիք ի 'Օսմանիյէէ* ՄԷՅՎԷ *փէք ա'լա օլտըղը կիպի էնվա'ի տէ չօգ ըտր։* Մինթագա ի միւթէաիլէյէ մախսուս էն մէրզուլ մէյվէ աղաճլարընըն պիր չօղը Ադիա ի 'Օսմանիյէէն զուհուր էթմիշ զանն օլունուր։

Էֆէի եունանիլէր Անատօլյա կէչմիքլէրի զէման ասմա վէ ինճիր աղաճընը եապանի հալտէ կէօրմիչլէր տիր վէ ինճիր հալա Տօրօս տաղլարը իլէ Քիւրթիսթան տաղլարընտա օրմանլար թէչքիլ էտէր։ Նար՝ Սիւրիանըն տահիլի սէմթլէրինտէն զուհուր էթմիշ։ Քէսթանէնին վէ գայսինին ասըլ վաթանը Ադրաթի մանզումէ ի ճէպէլիյէսինին հարր սէմթլէրի տիր։ Էրիք, արմուտ վէ քիրազ ճանիքտէն զուհուր էթտի. այվանըն վաթանը Կիրիտ, զէյթին վէ տուրընը վաթանը տախի Ադիա ի 'Օսմանիյէնին պիր սէմթի տիր։

(8) 'Իլաճ, ՋԱՄՂ, վէ ՊՕՅԱ նէպաթաթը տախի Թիւրքիատա մուհիմմ պիր մէվզի' թուլթմուշ ըտր։

Քէֆիյէէ Ադրաթի մանզումէ ի ճէպէլիյէսինին ճէնուպի սիւ-

Ադրաթի մանզումէսի' ըրմագլարա նէ' մուհիմմ խըզմէթ էտէր։

1. Մէմալիք ի 'Օսմանիյէնին աէօրթ պուդ'ա ի նէպաթընը սէյլէ։ 2. Պահր ը Սէֆիտ պուդ'ասընը թա'րիֆ էյլէ։ Օրտուգի օրմանլարըն ադաճլարընտան պա'զըլարընը սէյլէ։ 3. Սթէֆ պուդ'ասընը թա'րիֆ էյլէ։ 4. Գաֆր պուդ'ասընը թա'րիֆ էյլէ։ Պունուն նէպաթաթը նէ' ճիհէթի իլէ քէսագ ի թէմէյիւգ էտէր։ 5. Սուտան պուդ'ասընըն սէմթլէրինին սէյլէ։ 6. Մէմալիք ի 'Օսմանիյէնին զրա'աթճա իսթի'մալը հագգընտա նէ' տէնիլմիշ տիր։

(1) Ղըտա նէպաթաթընը թա'րիֆ էյլէ։

(7) Մէմալիք ի 'Օսմանիյէէ մէյվէ խուսուսընտա նէ' տէնիլմիշ տիր։ Անատօլըտա զուհուր էթմիշ պիր գաչ մէյվէ աղաճլարընը սէյլէ։

սիլէլերինտէ Գայսէրիէն վան վէ Սիւլէյմանիյէյէ գատար նէյվ ու նիւմա պուլան պիր տիքէնին զամը տըր ։

Պօյաճը *Թեօէ*, ճէհրէ, վէ Խալֆոլը Րումէլիտէ վէ Անատօլը-նըն զարպի գըսմընտա քէսրէթլէ նէյվ ու նիւմա պուլուր ։

Մ՚ոդ՝ մէյէ ճինախնտէն պիր նէվ՝ աղաճտա չրղըպ (պիր պէօճէք եուվասը օլարագ) Ասրիախիք մանգուսէ ի ճէպէլիյէ-սինտէ, Տօրօս տաղլարընտա, վէ գիյատէսիյէ Փիւրահոթան տաղլարընտա հասըլ օլուր ։

Աֆիօն՝ Սէլանիք վիլայէթինտէ, վէ էն ա՚լասը էնկիւրիւ, Ա-ֆիօն Գարա հիսար վէ Ուշագ ճիվարընտա ղէր՝ օլունան պիր նէվ՝ խաչխաչ զամը տըր ։

Զո՚ղ ը *Աբդոդ*՝ *Արապիսթանտա* նէյվ ու նիւմա պուլան փէք նագիք պիր նէվ՝ սընթ աղաճընդն զամը տըր ։

7. ՊԷՅԻՒ-ԱՔ ՍԱՅԸԼԱՆ ՎԱՀԷԻ ՀԱՅՎԱՆԼԱՐՏԱՆ այը, գուրթ, վէ եապանի խընգըը հէմ Րումէլիտէ հէմ Ասիա ի՚Օսմանիյէտէ · սըրթլան Ասիա ի՚Օսմանիյէտէ, Սիւրիատա, *Արապիսթանտա* վէ Թարապլուստա · գարա գուլագ վէ վարա Ասիա ի՚Օսմանիյէնին չարդի սէմթլէրինտէ · կէյիք, եապան քէչիսի իլէ գոյուն ճին-սինտէն եապանի իքի նէվ՝ Պահր ը Սէֆիա մա՚վասը-նըն տաղլարընտա · ճէյլան պու մա՚վանըն օվալարընտա վէ տաղ էթէքլէրինտէ · չագալ Ասիա ի՚Օսմանիյէտէ · արսան վէ եապան էշէյի Ֆրանթ օվասընըն տաղլըդ սէմթ-լէրինտէ վէ *Արապիսթան* իլէ Աֆրիդանըն գաֆը սէմթ-լէրինտէ պուլունուր ։ Պունլարատան մա՚տա, Նիլ նէհ-րինտէ Թիմսահ, վէ Սուտանտա սու այղըը, վէ Նա-տիրէն գիւրաճէ վէ ֆիլ պուլունուր ։

8. Թիւրքիա սէվահիլինտէ պայըդ քէսրէթլի տիր ։ Խոթանպօլ պօղազընտա եէթմիչ նէվ՚տէն դիյատէ եէ-նիր պայըդ ավանը ։ Ըրմադլարտա ալա պայըդ կիալի փէք լէղիդ պիր գաչ նէվ՝ պայըդ պուլունուր խոթ տէ, էհալի պունլարատան խոթիֆատէ էթմէք եօլընը պիլմէյօր ։

ՊԱՊ Ը ՍԱՏԻՍ

ՄԱ՚ՏԷՆԻՅԱԹ

1. Հէր պիր մէմլէքէթին սերվէթի՝ օ մէմլէքէթին մա՚տէնլէրի հասըլտիը իլէ գավի *՚ալագասը* վար տըր ։ Մէմալիք ի՚Օսմանիյէ՝ մա՚տէնճէ պիրինճի տէրէճէտէ սայըլա պիլիր · զիրա մա՚տէնլէրի լայըզըյլա թէհարրի օլունմամըդ իքէն քէսրէթլէ կէօրիւլմիւդ տիր ։

Պուրատա ալթընէքի թագսիմ իւզրէ մա՚տէնկյաթ-տան պահս օլունուր ։

Նէֆիս թաշլար վէ նէֆիս մա՚տէնլէր ։

Րէխիս մա՚տէնլէր (մա՚տէն քէօմիւրիւ, թուզ, վէ փէթրօլ եախօտ սուլու զաղ տախիլ օլարագ) ։

Էպնիյէ թաշլարը ։

2. ՆԷՖԻՍ ԹԱՇԼԱՐՏԱՆ զիւմրուտ միւսթէհնա օլարագ չիմտիյէ գատար անճագ էհէմմիյէթլի աղ օլանլար պուլունմուդ տըր ։

Զէ-*մբ*-ո *Արապիսթանտա* վէ Մըսըրտա ճէպէլ Զապարա մա՚տէնլէրինտէ պուլունուր ։

Սիւլէյմանի թաշը պալղամի թաշը կիպի *՚ափֆլէր* Գարա տէնիզ սահիլի պոյընտա տիւչէն տաղլար սիպսիլէսինտէ արա սըրա, վէ փէք կիւզել նէվ՚էլէրի եէմէնտէ պուլունուր ։

3. Թիւրքիատա ՆԷՖԻՍ ՄԱ՚ՏԷՆԼԷՐՏԷՆ ալթունը, կիւ-միւշ վէ փլաթին պուլունուր ։

Աֆիօն նէ՞րէտէ վէր՝ օլունուր ։ Զամ ը *՚Արապի* նէ՞ աղաճըն զամը տըր · նէ՞րէտէ կէլիշիր ։

7. Պէյիւ-ք Հայվանլարատան պիր գաչընը սէօյլէ ։ Սըրթլան նէ՞րէտէ պուլունուր, Արապան նէ՞րէտէ, կէյիք նէ՞րէտէ, Թիմսահ նէ՞րէտէ, Ֆիլ նէ՞րէտէ ։ 8. Պալըդ Թիւրքիատա պուլունո՞ւր մը ։

1. Մէմալիք ի՚Օսմանիյէտէ պուլունմուշ նէֆիս թաշլարը զիքր կ՚ըլէ ։

Ալֆոն, էքսէրիա ֆոռօս տէնիլիպ մէրմէրէ պէնղէյէն պիր նէվ՝ չաղմագ թաշը իչինտէ խալիս օլարագ պու-լունուր ։ Ըրմադ մէճրասընըն վէ տէրէլէրին գումլարը արասընտա փուլ փուլ պուլունան ալթուն՝ մէղքիւր թաշըն չիւրիւմէսի իւզէրինէ չէլին տաղտան կէթիր-սիյի ալթուն տըր ։

Թիւրքիատա ալթուն՝ Պօնտատա, չարդի Պալղանլարտա, Սէլանիք չիմալինտէ վաղը՝ վարսար նէհրինէն վէ մէղքիւր նէհր չարգինտէ տիւչէն Ըմթրուտա վէ Գարա սու նէհրէրինէն գում-լարընտա, վէ Փիւրահոթան տաղլարը էթէյինտէ էրպիլ չար-գինէ տիւչէն տէրէլէր գումլարընտա պուլունուր ։

Փըռնէն (*Հանկրէզ* օլարագ պէյազ ալթուն տէնիլիր)՝ սա՚ղէն եալընըզ պուլունուր խոթ տէ, էքսէրիա սա՚իր նատիր մա՚տէնլէր իլէ պիրլիքտէ պուլունուր ։

Գատթամունինէն Գրօմ մա՚տէնինտէ ազար ազար փլաթին պուլունույօր ։

Խալիս փլաթին րէնքճէ կիւմիւշ պէնկգիր · սըգէթի սուտան ելրմի պիր պուչուգ քէրրէ պէյտէ օլարըը իչինէն էն ադըր ճիսիյէտէն սայըլըր ։ Հէրարէյէ վէ համիդիէրէ մուգավէմէթ էթտիյի իչինէն փիմիայա սա՚իր ալէթլէր եափըլմագ իւզրէ գայէթ մագսուդ տըր ։

Կէ-*ֆ*-ը՝ պու մէմալիքտէ գուրշուն իլէ միւմթէղիճ պիր հալտէ պուլունուգ, սէնէտէ 1,200 օղգա գա-տար չըղարըլըր ։

Պօնտատա, չարդի Պալղան իլէ Ատալար տէնիզի արասընտա տիւչէն սէմմէտ, Խմպրօս ատասընտա, Անատօլընըն չիմալի տահիլի պոյընտա իմթիտատ էտէն սիլսիլէ տաղլար իչինտէ (Սիւմիչխանէտէն պաշլայարագ էնկիւրիւ ճիվարընտա գա-տար), Քէպան մա՚տէնտէ, Պուլղար տաղտա, Գօզան տաղըն-տա, Հէքքեարիտէ, վէ Տիարպէքիր ճիվարընտա կիւմիւշ մա՚-տէնլէրի պուլունուր խոթ տէ, լայըզը իլէ իչէտիմէյօրլար ։

ՐԷԽԻՍ ՄԱ՚ՏԷՆԼԷՐ

3. Տէմիր սայ.քի հէր եէրտէ վար տըր, դիւրա իչինտէ տէմիր պուլունմայան թաշ նատիր պուլունուր ։ Տէմիր չօդ իչէ եարասըղը իչիւն մա՚լիւմ մա՚տէնլէրին էն գա՚իտէլիսի օլուպ, խալիս օլարագ պուլունմասը նատիր տիր ։ Իչէ եարայան տէմիր մա՚տէնլէրի եա տէմիր հում-ղը (տէմիրրէն մուէլլիս իւլ հումուզէ իլէ մումթէզիճի), եա տէմիր գահվիյէթի (տէմիր հումղը իլէ համիզ ի գահվինէն մումթէզիճի) տիրլէր ։

Մէղքիւր մա՚տէնլէրտէ պուլունան տէմիրի գալ էթ-մէք իչիւն քէօմիւր վէ քէսրէթլէ քիրէճ թաշա իհ-թիյաճ պուլունարընտան, պիր տէմիր մա՚տէնինին ի՚թիպարը՝ եադընտա օրման եախօտ մա՚տէն քէօմիւ-րիւ վէ քիրէճ թաշը պուլունմասընա մէնութ տըր ։

Պօնտատա, Պալղանլար արասընտա վաղը՝ Սամա-դօվատա, Գարա տէնիզին սահիլի տաղլարընտա վէ խուտուտա էրէքլի չարգինտէ, վէ Տօրօս սիլսիլէսինին պէչ փարմագ տաղ, Գօճա տաղ, Պօզ տաղ կիպի զարպի տաղլարընտա տէմիրին ա՚լա նէվ՚ինտէն մա՚-տէնլէր պուլունուր ։

Պ-ֆըր էքսէրիա քիւքիւրթ, մուէլլիս իւլ հումուզէ վէ պա՚զը համիզ իլէ միւրէքքէպ օլարագ պուլունույօր ։ Պիր մի՚թէպէր մա՚տէնի՝ թէրքիպինտէ համիզ ի գահվի պուլունան տըր քի նէչիլ րէնքտէ կիւզել պիր թաշ տըր, գաղաթ պագըր չըղարմագ իչիւն էն գա՚իտէլի մա՚տէնի քիւքիւրթ իլէ միւմթէղիճ օլանը տըր ։

Նէֆիս մա՚տէնլէրտէն հա՞նկրլարը պու մէմլէքէթտէ պուլունուր ։

Ալթունն պուլունան սէմթլէրի սէօյլէ ։ Փլաթինն նէ՞րէտէ պուլունուր, նէ՞ իչլէրէ եարար ։ Նիւմուշ պուլունան սէմթլէրի սէօյլէ ։

3. Տէմիրին պուլունտըղը թաշլարա տա՚իր նէ՞ տէնիլմիշ տիր ։ Ա՚լա մա՚տէնլէրինի սէօյլէ ։

Պագըր պուլունան եէրլէրի զիքր կ՚ըլէ ։

Պագրր՝ Արարաթ մանզումէ ի ճէպելիյէ սինին խայը սէմ-
լէրինաէ, 'Արապիսթանաա, չարգի Պալգան տաղլարընաա,
Պօանաաա վէ Խաթանպօլ ճիվարընաա պուլունուր։

Իչլէնիլմէքաէ օլան էն գէնկին մա'ատն Արզանա մա'ատնի տիր։
Գարա տէնիզ սահիլի եագրընաա Պայպուրթաան Գասթամո-
նիյէ գաաար պիր չօղ ևէրաէ պագրր ա'լամէթի կէօրիլմիւշ տիր։

Գ-ըշը-ն՝ տա"իմա քիւքիւրթ վէ մուէյյիտ իւլ հու-
մուղ իւլէ, վէ պա'զէն համիղ ի ֆօսֆօրի եաԽաօտ
համիղ ի ֆահմի իւլէ միւմթէզիճ պիր հալաէ պուլու-
նուր։ Էն չօղ գուլչուն չըղան եէր Պէրէքէթլի մա'-
ատն տիր։ Շարգի Պալգանպարաա վէ 'Արապիսթանաա,
հէմ տէ պալաաա գիւր օլունան կիւմիւշ մա'ատնէլէ-
րինաէ գուլչուն պուլունուր։

Գ-օ-ֆչ-ա՝ սէմիրին եաԽաօտ պագրրըն հումղը իւլէ միւմ-
թէզիճ պուլունուր։ Պու մա'ատն էքսէրիաա պօյա ի-
չինն գուլլանըլըր։ Ա-յտըն վիլայէթինաէ վագր' Պէչ
վարմաղ տաղլնաա, վէ Գասթամունի ճիվարընաա
քէչճ օլունմաւչ տըր։

Ձ-ի՝ քիւքիւրթ իւլէ միւրէքքէպ օլարաղ զինճէֆիրէ
տէնիլէն գըրմըզը րէնգլի մա'ատնի թէչքիլ էտէր։

Զինճէֆիրէ Պօանաաա ինաչ ճիվարընաա պուլունուր։

Ա-ըն-ի-ա (ֆարէ օ-ը) պա'զէն քիւքիւրթ պուլունան
մա'ատնէլէրաէ խալիս պիր հալաէ պուլունուր։ քիւ-
քիւրթ իւլէ իւմթիղաճ էթաիյինաէ զէրնիկս տէնիլէն
սարը թաչը թէչքիլ էակպ, պօյա իչինն գուլ-
լանըլըր։ Զէրնիկս ֆիւրահաթան տաղլարընաա քէս-
րէթ իւլէ պուլունուր։

Սըֆաաէ եագուրթ ճինսինաէն պիր սիյահ թօզ տըր։
Զէրելերի փէք սէրթ օլուպ, մա'տէնլերէ ճիլա վէրմէք
վէ պիլեյիճի չարխլարը թէչքիլ էթմէք իչինն գուլա-
նըլըր։ Պրուտա իւլէ Ա-յտըն արաբընաա տիւչէն տաղ-
լարտա, քէօթահեա ճիվարընաա, վէ զարպի Ա-նա-
տօլընըն պաչգա պիր գաչ սէմթլերինաէ պուլունուր։

Մ-ի՝պէն էօմ-ըչ՝ մէվատտ ը նէպաթիյէնին տու ալ-
թընաա թէհվիւլ վէ թէհավիւլ իւլէ հասըլ օլմուչ
տըր։

Գատիմէրաէ Գարա զրթ'ադարը նէպաթաթ իւլէ էօրթիւլմուչ
ալչագ վէ տալագ եէրլէր իսիլէր։ Պու քիւլլիյէթլի նէպաթա-
թրն եզղըլըպ չիւրիւմէսի իւլէ, խաֆիֆ եա'նի զազատան'իպա-
րէթ ունտուրլարը տէֆ' օլտըղը կիպի, սագիլ ունտուրը,
եա'նի գարպօն, եէրինաէ գալաը։ Պու գարպօն ունտուրը՝ հէ-
բարէթին վէ ուղուն միւտաէթ տէվամ էտէն զայէֆ չէտիտ
պիր թազիվիդին թէ"սիրինաէն մա'ատն քէօմիւրիւնէ թէհավիւլ
էթտի։

Մէճմալիք ի'Օսմանիյէաէ պուլունան մա'ատն քէօմիւրիւ-
Զիֆթի վէ Նիմ գիֆթի օլարաղ իքի նէվ'ատն 'իպարէթ
տիր։Պօանաա նէհրինին վաահիի, Գարա տէնիզ էրէքլիսի
ճիվարընաա 80 միլ թուլունաա պիր սէմի, վէ Ա-յտըն
վիլայէթինաէ Նագիլի իւլէ Դըրդ աղաճ արաբընաա տիւ-
չէն սէմի թիւրքիանըն քէչճ օլունմուչ արագի ի ֆահ-
միյէսինին (քէօմիւր սէմիլէրինին) էն մուհիմմի տիրլեր։

Պու սէմիլեր խարիճինաէ օլարաղ Հէքքեարի վէ Վան վի-
լայէթլերինաէ, էրզրում գուրպինաէ վագր' Փասին օվասընաա,
Տիարպէքիր օվասընըն ճէնուպի գրամընաա, Պէյրութ ճիվա-
րընաա տահի մա'ատն քէօմիւրիւ կէօրիլմիւշ տիր։

Փէ՛ր-ը-ղ եաԽաօտ ա-ը-ը- ղ-ղ։ փէթրօղ քէլիմէսի Թաշ
եաղը մա'նասընաա օլուպ պու մատուէնին Թաչլար ի-
չինաէն զուհուր էթմէյինի իչ'ար էտէր։ փէթրօղ պու-
լունան դայա էքսէրիաա եաղը Թաչընըն եուշմագ նէմ'ին-
տէն Թաչլարաան եաԽաօտ գումմ Թաչընաան օլուր։

փէթրօղ եա ուսըն նիւղիւնաէ եաԽաօտ գայալար իչինաէն
ագան փունար հալինաէ կէօրիլիւր։ փէթրօղ էսէրի կէօա-
Թէրէն գայալարտա տէրին տէչիքլեր աչրլարգտա վագիր փէթ-
րօղ հուսուլէ կէմիրիլիւր։ Պու բատտա գուլլանըլան փէթրօղ խա-
րիճաէն կէմիրիլիյօր իսէ ա-ն, էՀալինն իչինիյաճաթընաա քի-
ֆայէթ էտէճէք տէրէճէտէ եէրլի փէթրօղ չըգարըլա պիլիր։

փէթրօղ ատարը կէօրիլմիւշ օլան եէրլեր էքսէրիաա ֆըրաթ
վէ Տճճլ օվասը ատահիլինէ տիւչէր։ Գէրդուգ ճիվարընաա նէր
նիւգինէ չըգար։ Մ-ուսուլ իւլէ Պաղտատ արաբընաա պա'զը
տուրդուն սուլար եիւգինաէ, Հիթտէ, Հալէպ ճիվարընաա
Թօփրաղ իչինաէ կէօրիլիյօր։ Շարգի Րումէլիտէ վէ Պահր ը
Լութ ճիվարընաա տահի պուլունուր զանն օլունույօր։

Թ-ը՝ էքսէրիաա ալչը Թաչը եաԽաօտ պալչըդ վէ գումմ
Թաչը իւլէ պէրաաէր պուլունուր։ Խալիս օլարաղ գայա
Թուղը Զէրքէչաէ, ֆըրաթ օվասընըն չարգինաէ, վէ
Պօանաաա պուլունուր։

Թիւրքիաա գուլլանըլան Թուղըն չօղը Գօնիա հավզէսինին
կէօղլերի կիպի Թուղը կէօղլէրաէն, եաԽաօտ Պօանաաա վէ
Սրվաա վիլայէթինաէ պուլունան փունարլար կիպի Թուղը
փունարաան եաԽաօտ գուլյուարաան հասրլ օլուր։ Պահր ը Լութըն
ճէնուպի գրըսընաա եէտի միլ Թուլընաա պիր սիլսիլէ Թուղ
Թէփէլերի վար տըր։

4. Պու մէմալիքաէ պուլունան էն մուհիմմ էՊՆԻՅէ
ԹԱՇԼԱՐԸ՝ զրանիթ, կնայա, միքաշխաթ, գումմ Թաչը,
մէրմէր, վէ քիրէչ Թաչը տըրլար։

Ղ-ըանէր վէ Կ-ա-ա, չօղ տայանըդը օլարգլարընաան
էպնիյէ իչինն փէք մուհիմմ Թաչլար տըրլար։ Պունլա-
րըն իքիսի այնի մէվատտը հավի իսէ տէ, կնայա Թա-
պագալը իքէն զրանիթ Թաւլագալըդ հէյէթինի տէյիչ-
միչ պիր գայա տըր։

Մ-ի-ա-չ-ը ունտուրճա պունլար իւլէ պիր իսէ տէ, կնայա-
տէն տահա զիյաաէ միքտյը, վէ տահա ազ ֆէլսխաթը
հավի տիր։

Պու իւչ նէվ' Թաչ Թիւրքիա տաղ սիլսիլէլերինաէ
չօղ պուլունուպ, ճէնուպի Ա-րիսխաթիք սիլսիլէլերինին
էքսէր գրամընը Ա-րարաթ մանզումէսինին չարգի վէ չի-
մալի գրամընը վէ 'Արապիսթան տաղլարընըն պէյիւք
գրամընը Թէչքիլ էտէրլեր։ Մրսըրտա փէք մագպուլ
գըրմըզը զրանիթ պուլունուր։

Գ-օ-մ Ն-ըշը տայանմագ ճիհէթիյլէ միւԹէնէվի' տիր։
Պա'զը նէվ'լերի տայանըդը օլմագլա էպնիյէյէ եարար
իսէ տէ, պա'զլարը իսէ չափուդ տաղլըը։

Մէրմէր վէ Քիրէչ Ն-ըշը պու մէմալիքին փէք չօղ սէմի-
լէրինաէ պուլունուր։ Մէրմէր՝ ունտուրճա քիրէչ Թա-
չընաան ֆարգը օլմայրպ, անճագ ճիլա դագուլ էթ-
տիյի իչինն Թէֆրիղ օլունմուչ տըր։ Քիրէչ Թաչը հէմ
Թաչ օլարաղ տիվարտա դուլլանըլըր, հէմ տէ եագը-
լարագ քիրէչ եաՀիլըր։

Քիրէչ Թաչը՝ Նարի գայանըն զուհուրընաան էվվէլ Անատօ-
լընըն սաֆհընը գափլար բար։ Տօրօս վէ ձէպէկ ի Լիսինան տաղ-
լարը քիրէչ Թաչընաան 'իպարէթ տիրլեր։ Անատօլընըն զար-
պի գրամընաա վէ Պահր ը Սէֆիհին պա'զը տտալարընաա
մէրմէրին էն ա'լա ճինսի պուլունուր։ ՄալԹա Թաչը Թէսմիյէ
օլունուպ, Անատօլըտա վէ խուսուսա Տօրօս տաղլարը ճէնու-
պինաէ պուլունան եուշմագ վէ սարբմսը պիր նէվ' քիրէչ
Թաչը էպնիյէ իչինն չօղ գուլլանըլըր։

Գուրչուն նէ՞բէտէ պուլունուր։

Գրօմիյիւմ՝ նէյէ՞ եարար։ Նէ՞բէտէ պուլունուր։ Ճիվանըն մա'ատնի նէ՞
բէնգատ տիր։ Նէ՞բէտէ պուլունուր։ Աբսենիք նէ՞ իւլէ իմթիղաճաա պու-
լունուր, վէ պու իմթիղաճաան հասրլ օլան մա'ատնէ նէ՞ տէնիլըր։
Սըմֆատէ նէյէ՞ եարար։

Մա'ատն քէօմիւրիւ նէտէ՞ն 'իպարէթ տիր։ Թիւրքիաա պուլունան
իքի նէվ'ինի սէյրլէ։ Էն մուհիմմ արագի ի ֆահմիյէյի սէյրլէ։ փէթրօղ
հագգընաա նէ՞ մա'լումաթ վէրէ պիլերսին։

փէթրօղ ասարը նէ՞բէտէ կէօրիլմիւշ տիր։ Թուղ նէ՞բէտէ պուլունուր։
4. Էպնիյէ Թաչլարընը սէյրլէ։ Տայանըդը օլանլարը հա՞նկիսար տըր։ փի-
րէճ Թաչը իւլէ մէրմէր արաբընաա նէ՞ ֆարգ վար տըր։

ԻՄԹԻՀԱՆ ԻԶԻԻՆ ՍՈՒԱՎԱՂԱՐ

ՎԱԶ'ԻՅԷԹ ՎԷ ՎԻԻՍ'ԱԹ

Պասրա քէօրֆէզլինտէն պաշլայարագ մէմալիք ի 'Օսմանիյէ տախիլինտէ չիմալի չարգա տօղրու գա՞չ միլ կիտիլիր ։

Մէմալիք ի 'Օսմանիյէնէն խաթթ ը սահիլի էն չօգ հա՞նկը տէնիզ գըյըսընա տիւշէր ։

Թիւրքիանըն էն զարպի նօգթասը նէ՞րէսի տիր ։

Պահր ը Սէֆիտ ատալարը սաթհընա տա՞իր նէ՞ տէյէ պիլիրսին ։ Էն պէօյիւյիւ հա՞նկըսը տըր ։

ԹԷՐԹԻՊ Ի ՍԱԹԱ

Թիւրքիանըն սաթհ ը արզըն պէօյիւք գըսմը նէտէ՞ն 'իպարըթթ տիր ։

Թիւրքիատա էն եիւքսէք տաղլար հա՞նկը թարաֆա տիւշէր ։

Ատալար տէնիզի սահիլինտէ խիթամ պուլան սիլսիլէլէր հա՞նկը մանզումէ ի ճէպէլիյէյէ մէնսուպ տըրլար ։

Րումէլի մանզումէ ի ճէպէլիյէսինէն էն եիւքսէք գըսմընը պէօյլէ ։

Թարսուստաէն Գարա տէնիզէ գատար կիտիլտիքտէ սաթհ ը արզ նէ՞ թէրթիպտէ կէօրիւլիւր ։

Թրապզօնտան Պասրայա տօղրու կիտիլտիքտէ սաթհըն նէ թէրթիպտէ կէօրիւլէճէյինի պէօյլէ ։

Արաաթ մանզումէ ի ճէպէլիյէսինի թա'րիֆ, վէ պիր գաչ տաղարընը գիքր էյլէ ։

Էն եիւքսէք տաղընը պէօյլէ ։

Ասիա ի 'Օսմանիյէ տաղլարը հա՞նկը իւչ մանզումէյէ թէֆրիզ օլունա պիլիր ։

Էն եիւքսէք եայլա սէմթի նէ՞ թարաֆա տիւշէր ։

Պահր ը Սէֆիտ իլէ Գարա տէնիզ արասընա տիւշէն եայլալարըն իրթիֆա'ընը պէօյլէ ։

Պահր ը Ահմէրին իքի սահիլի պօյընտաքի տաղ սիլսիլէլէրինի թա'րիֆ էյլէ ։

Թարապղուս ճէնուպինտէ հա՞նկը պէօյիւք բավզա պուլդունուր ։

Ֆրաթ օվասընը թա'րիֆ էյլէ ։

Սէմթ ի ինհիթաթընը պէօյլէ ։

Ֆրաթ մէճրասընատան իքի հատտընտա կէօրիւլէն թէփէլէր նա՞սըլ վիւճուտէ կէլմիշ օլմալը տըրլար ։

ՆԷՀՐ ՎԷ ԿԷՕԼ

Պու մէմալիքին ըրմազլարը նա՞սըլ թազսիմ օլունա պիլիր ։

Էն պէօյիւք նէհր նէ՞ տէնիզէ տէօքիւլիւր ։

Նէհրլէրին էն չօղընտա սէյր ի սէֆա"ինէ նէ՞ միւսաադաթ վար տըր ։ Պու միւսաադա'աթըն սէպէպինի պէօյլէ ։

Ֆրաթ նէհրինին իքի մուհիմմ մէնպա'ը Պասրա քէօրֆէզի սաթհընատան գա՞չ գատէմ եիւքսէք տիր ։

Ֆրաթ մէճրասը եէրինի տէյիրթիրմի՞չ մի ։

Անատօլըտաքի նէհրլէր՝ կէթիրտիքլէրի թօփրագ իլէ նէ՞ իչ կէօրիւյօրլար ։

Գարա տէնիզէ տէօքիւլիւպ միւնէպպի Թիւրքիա տախիլինտէ օլան նէհրլէրին էն պէօյիւյիւ հա՞նկըսը տըր ։

Ատրիաթիք տէնիզինէ տէօքիւլէն նէհրլէրին մուհիմմլէրինի պէօյլէ ։

Տրին նէհրինի թա'րիֆ էյլէ ։

Րումէլիտէ նէհրլէրին էն չօղը հա՞նկը տէնիզէ տէօքիւլիւր ։

Նիլ մէճրասընըն չիւ'պէսիզ օլան գըսմը գա՞չ միլ իսթիտատ էտէր ։

Նիլին ճօչմասը հագգընտա նէ՞ տէնիլմիչ տիր ։

'Արապսիթանտա նէհր վա՞ր մը ։

Սիւրիատաքի նէհրլէրին չօղը նէ՞րէյէ տէօքիւլիւր ։

Սէֆէփ նէհրլէրի հագգընտա նէ՞ տէնիլմիչ տիր ։

Թիւրքիանըն մուհիմմ կէօլլէրինի պէօյլէ ։

Վան կէօլիւնիւն սաթհը գա՞չ գատէմ իրթիֆա'ընտա տըր ։

Վան կէօլիւ իլէ Պահր ը Լութ արասընտա իրթիֆա'ճա գա՞չ գատէմ ֆարգ վար ։

ՀԱՎԱ Ի ԻԳԼԻՄ

Մէմալիք ի 'Օսմանիյէ հավա ի իգլիմճէ հա՞նկը մինթագա տախիլինտէ տիր ։

Տիւնեատա հէրարէթի էն չէտիտ օլան սէմթ նէ՞րէտէ տիր ։

Մինթագա ի գուրպ ի հարրէ հա՞նկը սէմթլէրի հավի տիր ։

Թիւրքիատա եազմուրըն մէվսիմի վէ միգտարը նիւզուլը հագգընտա պա'զը իզահաթ վէր ։

Թրապզօնըն հավասը խաթանպօլընքինտէն նի՞չիւն սըճագ տըր ։

Մէմալիք ի 'Օսմանիյէնէն հա՞նկը սէմթլէրինտէ հէրարէթ վէ պէրուտէթճէ պէօյիւք գարգ վար տըր ։

ՆԷՊԱԹԱԹ ՎԷ ՀԱՅՎԱՆԱԹ

Թիւրքիանըն նէպաթ պուդ'ալարընը պէօյլէ ։

Պու պուդ'ալարըն հէր պիրինտէ եազմուրըն միգտար ը նիւզուլընըն նէպաթաթճա նէ՞ տիւրլիւ թէ"սիրի կէօրիւլիւր ։

Թիւրքիանըն մահսուլաթ ը նէպաթիյէսինտէն պիր գաչ չէյի պէօյլէ ։

Հայվանաթընտան պա'զըլարը պէօյլէ ։

ՄԱ'ՏԷՆԻՅԱԹ

Սէրվէթ ի մա'տէնիյէ ճիհէթինտէ մէմալիք ի 'Օսմանիյէ սա"իր մէմալիքէ նիսպէթէն նէ՞ տէրէճէտէ տիր ։

Պու մէմալիքտէ պուլունան նէֆիս թաշլարը գիքր էյլէ ։

Ալթունն պաշլըճա հա՞նկը սէմթտէ պուլունուր ։

Կիւմիւշ պու մէմլէքէթտէ հա՞նկը մա'տէն իլէ գարըշըպ օլարագ պուլունուր ։

Մէմալիք ի 'Օսմանիյէնէն ըչխիս մա'տէնլէրի հա՞նկըլար տըր ։

Մա'տէն քէօմիւրլունիւն վիւճուտէ կէլմէսինի թա'րիֆ էյլէ ։

Փէթրօլ նէ՞ տիր, թիւրքիատա նէ՞րէտէ պուլունուր ։

Մէմալիք ի 'Օսմանիյէտէ պուլունան էֆնիյէ թաշլարընը գիքր էյլէ ։